

శ్రీ హయగ్రీవాయనమః

శ్రీమదాంధ్ర మహాభారతము

[illegible]వ సంపుటము

కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ పర్వములు

వేమూరు - వేంకటకృష్ణమసెట్టి అన్డ్ సన్సుచేతను
తదుపరి
ఎ. కణ్ణన్‌సెట్టి అన్డ్ కంపెనీవారిచేతను
ప్రకటింపఁబడుచుండినది.

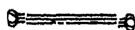
బ్రహ్మశ్రీ
పండిత పురాణం
సూర్యనారాయణతీర్థులు
వారిచేఁ
బరిశోధితము.

ప్రకాశకులు:
రామా అండ్ కో.,
పబ్లిషర్సు అండ్ బుక్ సెల్లర్సు,
హెడ్ ఆఫీసు :— ఏలూరు.
బ్రాంచెస్ :
గుంటూరు - రాజమండ్రి - భీమవరం - తెనాలి - విజయనగరం.

1954

విషయసూచిక

ఆంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము – ప్రథమాశ్వాసము

కర్ణపర్వము – ద్వితీయాశ్వాసము

కర్ణపర్వము – తృతీయాశ్వాసము

శల్యపర్వము – ప్రథమాశ్వాసము

శల్యపర్వము – ద్వితీయాశ్వాసము

సౌప్తికపర్వము – ప్రథమాశ్వాసము

సౌప్తికపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

స్త్రీపర్వము - ప్రథమాశ్వాసము

స్త్రీపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

పరిణామాస్థితివి
ద్యాపారీణత్వకారితానిరతాపాం
గా పరమనైష్ఠికత్వ
వ్యాపారప[1]రానుషక్త హరిహరనాథా. 1

సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గర్ణుని తెగుటం జెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు మహాప్రాజ్ఞుం డగుసంజ
యుండు దండుననుండి హాస్తిపురంబున కరుగుదెంచి ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు
ప్రవేశించి యంతఃపురంబున నున్నయన్నరనాథుం గనుంగొని కృతప్రణాముం
డగుటయు నతం డాదరించిన నాసీనుం డై 2

క. బలవిక్రమములు వినుతం,బులుగా మనమొనలుఁ బాండుపుత్త్రానీకం
బులు రెండునాళ్లు పోరుటఁ, దెలియంగాఁ జూచి వచ్చితిం గురునాథా. 3

వ. అని పలికి కర్ణునిం బ్రశంసించి. 4

చ. సరకుగొనండు పాండుసుతసైన్యనికాయము నించుకేనియుం
గరులు రథంబులుం హరులుఁ గాల్బలముల్ దనవీఁక విచ్చియున్
మరలియుఁ దూలియుం బిలుకుమాఱియు నల్గడఁ బాఱియుం వియ
చ్చరులకు వేడ్క సేయ భుజసారము శౌర్యముఁ జూపె నేపునన్. 5

వ. చూపి యక్కౌంతేయులం గలంచి యాఁడి పడంపడి. 6

తే. తనకు [2]బిమ్మిటి యైనయర్జునుని బాహు,లీల నెమ్మెయిఁ ద్రోవంగలేక తెగియె
నధిప యాఁబోతు బెబ్బులికగ్గ మైన,పగిది యై పాండవులకునుబగయడంగె. 7

వ. అనుచు శోకోపహతుండై సూతసూనుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి డగ్గుత్తిక వెట్టి
యిట్లనియె. 8

చ. అది [illegible] కౌరవచక్రయంబు జయాశ యడంగిపోవ బె
[illegible] రు గ్రడింఢిమగంటిమి దుస్ససేనుదు

ర్మ్రద మడఁగించి పేరురము § వ్రచ్చి మహోగ్రతఁ ద్రావె నెత్తు [1]ర
య్యాది దుది నింత వుట్టు నని § యా_ప్తజనంబులు మున్న చెప్ప రే. 9

తే. కొడుకు లంతరాజ్యంబును§గొనఁగ శక్తు, లను దురాశనువారల§యవినయములు
నీ వుపేక్షింతు మానునే § యావిరుద్ధ,కర్మమున ఫల మొందక§కౌరవేంద్ర. 10

వ. అనిన విని యాంబికేయుండు దుర్యోధనుండును దెగియునకాఁ దలంచి విహ్వలించి మూర్ఛిల్లినం దల్లడిల్లి యార్తనాదంబులతో వివశంబు లయి వనితాజనంబులు గన్నీరు గ్రమ్మ వసుంధర నొఱగిన నంతకు మున్ను వచ్చి యున్నవిదురుండును నా సూతనందనుండును జేరి చేసేత శీతలజలసేచనమృదువ్యజనవీజనంబుల నన్నర నాథుని నారీసముదయంబును సేదదేర్చిన నాసీనుండై యతండు దీర్ఘనిశ్వాసంబు లడరం జింతిల్లియంతర్గతంబున దైవంబు గర్హించి పాండవుల నగ్గించి తనబుద్ధియు శకుని వెరవును నిందించి తనుందాన యుపశమించుకొని ధైర్యంబు సిక్కంబట్టి. 11

క. తెలియ విన నీవు సెప్పిన,పలుకులు దుర్యోధనుండు § పడఁడు గదా వై
రులవిక్రమమున సంజయ, కలరూ పెఱుఁగంగఁ జెప్పు § క్రమ్మఱ నాకున్. 12

చ. అనుటయు నాతఁ డి ట్లనియె § నమ్మనుజేంద్రున కాజిఁ గర్ణుఁడుం
దనయులుఁ దమ్ములుం బడిరి § దారుణవిక్రమకేలి సల్పి నె
ట్టన బలు పారఁ బట్టి వికటంబుగ వక్షము వ్రచ్చి దుస్ససే
నునిరుధిరంబు మారుతత§నూజుఁడు ద్రావె మదం బెలర్పఁగన్. 13

క. అనిన విని [2]యంత కేమియు, నన కూరక యుండు సంజ§యా నీమాటల్
విన నేరదు విభ్రాంతిని, మునిఁగినయది చిత్త మని వి§మూఢాత్మకుఁ డై. 14

వ. ధృతరాష్ట్రుండు మ్రానుపడి యుండి కొండొకసేపునకు సేద దేఱి యా సూతనంద నున కి ట్లనియె. 15

క. నాదుర్ణయమునఁ జేసియు, నాదుర్యోధనునిబుద్ధి§హానివలననుం
గాదె యిటులగుట మర్మవి,భేదన మగుశోక మింత § పెల్లయి యున్నె. 16

వ. దుఃఖంబు నిస్తరింప నోపుదునొకో యని తలంచుచున్ననాదుసంశయంబువాయ నింతకుమున్ను శయ్యంబునం గడచనినమనవారిని వారివారినినేర్పడంజెప్పుమనిన నతనికి సంజయుఁ డిట్లను మనయందు భీష్మద్రోణకర్ణ వికర్ణవృషసేనదుశ్శాసన లక్ష్మణాదులును వారలలోన విరాటశంఖోత్తరద్రుపదఘటోత్కచాభిమన్యుపాం డ్యప్రముఖులును[3] బేరు వేఱ నిట్టిట్టివారిచేత నిట్టిట్టివారు దెగి రని యేర్పడ నెఱిం గించిన నమ్మహీపతి కురుసేన నింక నెవ్వరు గల రని య[illegible] నతం డశ్వ త్థామ కృతవర్మ శల్య శకుని కృపాచార్యులం బేర్కొని [illegible] కుల

1 గ. రెయుంచి 2. జ. యంత్ 3. [illegible]

గర్ణకొడుకులలో నున్నవారలము మఱియుం గలయోధులను జెప్పి వీరలం గొని
యనికి నుత్సహించి పొనఁగువడ్డయగ్గివేఁడిమివోనివాఁడిమితో దుర్యోధనుండు
ధైర్యం బవలంబించి జయార్థి యై యున్నవాఁ డనిన విని కొడుకుకడిమికి వెడవెడ
యూఱడిల్లినయుల్లంబునం దనవారు పెక్కండ్రు వోలినయలమట మునింగి
యొక్కింతప్రొద్దూర కుండి రాధేయుదెగుట దలపోసి యమ్మనుజనాథుండు. 17

తే. ఆలలోనియాఁబోతునుం బోలె నొప్పఁ, గురుబలంబులో నున్నదద్ద్విరదమూర్తి
సింహసంహననుండు నిస్సీమవిక్ర, మాభిరాముండు వోయెనే యక్కటకట.

వ. అని తొడంగి హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేయుచు. 19

క. సంజయ మురభంజనుని ధ, నంజయునిం జీరికిం గొనఁడు కర్ణుం డిం
ద్రుం జెనకి నైన గెలుతు న, నుం జచ్చెనె యట్టివాఁడునుం గయ్యమునన్. 20

ధృతరాష్ట్రుఁడు కర్ణమరణంబు విని పలవించుట.

సీ. పాండుసూనులతోడి పగ కోర్చె నెవ్వని, యుత్సాహ మూఁది సుయోధనుండు
వైదేహపౌండ్రాదివసుధేశు లెవ్వని, కడిమిసొంపున నరిగాఁపు లైరి
మనమూఁక లెవ్వని పెనుఁబ్రాపు గాంచి గ, ర్వితము లై సంగరక్రీడ సలుపు
నద్భుతం బొనరించు నమరుల కెవ్వని, యసమానవివిధదివ్యాస్త్రమహిమ

ఆ. అట్టికర్ణుఁ డీల్గె [1]నట్టె యిం కెక్కడి, బ్రదుకు మనకు నేఁటిభండనంబు
దీని వినియు నాదుమానసం బేమియుఁ, గాదు వజ్రమయము గాఁగ నోపు.

వ. అని [2]విలాపించి మఱియును. 22

క. పోరి బంధుపుత్త్రమిత్త్రుల, పరిభవములు వించు నిట్లు ప్రాణముతో నె
వ్వారు నుండుదురే యే నొ, క్కరుఁడును దక్కంగ నింతకష్టంబగునే. 23

వ. అని పలికి మరణోద్యుక్తుం డై జలాగ్నివిషప్రాయోపవేశాదు లుగ్గడించిన విని
సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 24

చ. కులమును శ్రీయుఁ దేజము నకుంఠితకీర్తియుఁ జూడఁ దొంటిరా
జుల కెన వత్తు నీ విటులు శోకసమాకులచిత్తవృత్తిమైఁ
గలుఁగుట యొప్పునే శ్రుతము గౌరవముం బొగ డొందునట్లుగా
నిలుపుము ధీరతాతిశయనిష్ఠఁ జలింపక యుండ భూవరా. 25

వ. అనుటయు నాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 26

తే. శోకవారిధిపారంబు నాకుఁ బొంద, నేల వచ్చుఁ జిత్తంబునఁ గీలుకొని య
సహ్యమై కర్ణమరణోపజనిత మైన, పరిభవం బనుశల్య మాతురతఁ జేయ. 27

క. పౌరుష మేటికి దైవం, బేరూపునఁ జూడ ఫలద మే మందము దో
స్సారనితాంతోజ్జ్వలుఁ డగు, నారాధేయుండు సచ్చె [3]నర్జునుచేతన్. 28

1. గ. నంటి విం కెక్కడి, భండనంబు దీనిఁ ♦ బరఁగ వినియు. 2. క. పలవించి. 3. జ. నచె యర్జునుచేన్.

క. అలఘుతరాయువు నాకుం, గల దది య ట్లనినఁ బోరఁ – గర్ణుని పాఱేఁ
దెలియ వినఁగ నాఁడెందము, పలువఱియలు గాక యున్న – భంగి నెఱిఁగితిన్. 29

క. మును లోకముచే సత్కృతి, గని నెగడెడువాఁడ నాకుఁ – గలవారెల్లం
జన శోచ్యుఁడ నై దుర్దశ, నునికి మనికి యగునె దీని – కోర్వఁగ వశమే. 30

సీ. దుఃఖపరంపర – [1]ద్రొక్కనఁ బెట్టె నా, చిత్తంబు ననిమిష – సింధుతనయు
బడుటయు ద్రోణుండు – పరలోకమున కేఁగు, టయుసూతజుని తెగు – టయునువినియు
నందుఁ గర్ణుఁడు లేమి – యత్యంతదుఃఖంబు, సేసె దుర్యోధను – నాస మానె
నతఁ డేమిగడయును – నై యుండు నతనికి, నెవ్వరు గలరు ది – క్కింకఁ జెపుమ

ఆ. తనబలంబుచేవ – యును వైరిసైన్యంబు, భయముఁ జెడఁగ రాధ – పట్టి గొంతి
పట్టిచేత సమసి – పడి యున్నవాఁడె వా, సవునికడిమిఁ బడిన – జంభునట్లు. 31

క. విను [2]పిచ్చుకకుం బతిరయ, మునఁ బోకకుఁ బడుట పేద – ముదుకఁడు వేశ్యా
జనముం గోరుట దుర్యో, ధనుఁ డింక జయంబు గోనఁగ – దలఁచుట యరయన్.

క. మనలోఁ గయ్యం బేటికి, నని ధర్మసుతుండు సెప్పె – నది మీఁపతి కై
కొనఁ డయ్యె రోగి పథ్యా, శనమునకుం జొరనిభంగి – సంజయ యెట్టున్. 33

సీ. శరతల్పమున నుండి – శాంతనవుండు బీ, భత్సుదివ్యాస్త్రవై – భవము దెలుపఁ
దివిరి జలం బట్లు – దెప్పించుకొని యప్డు, పాండుసూనులతో డి – బాంధవంబు
నడపుము సిరి పంచి – కుడుచుట మేలింత, తోఁ గయ్యముడిగి శాం – తుఁడవు గమ్ము
బ్రదుకుము నీ వన్న – పనుపు సేయఁడు సుయోధనుఁ డిప్డు శోకాబ్ధి – మునుఁగకున్నె

ఆ. పడుచు లేక లూఁడ్చి – పట్టియాడెడునట్టిపులుగుచంద మయ్యెఁ – దలఁప నాయ
వస్థ యెందుఁ జొచ్చు – వాఁడ నీయలమట, దీర్ప నెవ్వరింక – దిక్కు గలరు. 34

వ. అని పెక్కుభంగుల నివ్వటిలునెవ్వగలు బయలుపడం బలుమాటలాడి రాధేయు
తెగిన తెఱంగు తెలియ వినం దలంచి యి ట్లనియె. 35

మ. విజయుం దాఁకి పెనంగుచో నతనిదో – ర్వీర్యంబు సైరించెనో
భుజదర్పోద్ధతిఁ జూప నోపెనొ చలం – బుం జేవయున్ సైన్యయు
గ్మజనంబుల్ వినుతింపఁ బేర్చెనొ తొలం – గం బాఱెనో పోరు న
క్కజపుంబెంపును వేఱేఁడింపఁడు గదా – కర్ణుండు దీనాకృతిన్. 36

క. తక్కటిసైనికు [3]లని న, య్యొక్కని దిగ విడిచి పాఱి – రో లావుం బే
రుక్కును మెఱయఁగఁ దోడ్పడి, పెక్కండ్రురు వడిరొ బెరసుఁ – బీనుంగులుగాన్.

వ. అని మఱియును. 38

క. ముందర శిఖండి నిడి సంక్రందననందనుఁడు సేరి – గంగాతనయున్
మ్రందించెఁ గపటమున నా, చంద మొకటి కర్ణునందుఁ – జర్చించిరొకో. 39

క. సామజము వడిన నశ్వ, త్థామ వడియె ననఁడె ధర్మ – తనయుఁడు గురునిం

---

1. క. త్రొక్కనఁ బెట్టు. గ. త్రొక్కడు వెట్టు. 2. గ. పిచ్చగుంటి యతిరయ. 3. గ. లాతని, నొక్కని

దా మడియించుటకై యు, ట్టేమేని నొనర్చిరొక్కొ ఽయితఁడు వడుటకున్. 40

క. మాయోపాయంబుల గాం, గేయుండును గురుఁడు ననిఁ దెఽగిర కాక రణ
న్యాయంబు దప్ప కుండఁగ, నాయిరువుర నోర్వ నెవరి ఽ కైనను వశమే. 41

సీ. పరశురామునిచేతఁ ఽ బడసినవాఁడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సర్వముఖ్యాస్త్ర మలఁతిఁ
బోవునె దివ్యాస్త్రఽములు పెక్కు మఱియును, గలవురాధేయున ఽ కలవు మెఱసి
యభిమన్యువిల్ దునుఽమాడఁడె నాగాయు, తప్రాణు ననిలనంఽదనుని బాడు
దలఁ బట్టి సహదేవుఁ ఽ జులకన మర్దించి, మందల విడువఁడే ఽ మాయలాని
తే. మేటిమగని ఘటోత్కచు ఽ గీటడఁపఁడె, యట్టిజెట్టికిఁ బోరఁ జా ఽ వెట్టిభంగి
నయ్యెఁ దేరికిసూతునఽకంచితాస్త్ర, ములకుదైవోపహతిఁజేటు ఽ మూఁడెనొక్కొ.

క. రథ మవితథ మైనను సా, రథిపని నెఱసిన మహాస్త్రఽరాజి విధికృతిక్
వృథ గా కున్నను గర్ణునిఁ, బ్రథనంబున గెల్వ దేవఽపతికిఁ వశమే. 43

ఉ. సారథి యెవ్వఁ డాతనికి ఽ శల్యుఁడు ద్రోణతనూభవుండు గాం
ధారవిభుండునుం గృపుఁడుఁ ఽ దత్సమయంబున నేమిభంగిఁ దో
డైరి సుయోధనుండు హృదఽయంబునఁ దాఁ గృతవర్మ దర్పము
న్బీరము నచ్చి యుండుఁ దగ ఽ నెయ్యము సూపెనె యాతఁ డత్తఱిన్. 44

క. వారలు గెలఁకుల నడపఁగ, రారాజు పిఱుందఁ గదిసిఽ రా నెబ్బంగిం
గారణము లేదు చావఁగ, నా రాధేయునకుఁ జోద్య ఽ మయ్యెడుఁ దలఁపన్. 45

ఉ. పాండవకోటి సూతసుతుఽపై నడతెంచినచంద మెట్టు లా
ఖండలసూతి సర్వముఖఽకాండముతాఁకున రూపుమాసి పో
కుండుట యెట్లు గల్గె సమఽరోద్ధతి దక్కటినల్వురందు నె
ట్లుండె బలద్వయంబు నెఱు ఽ లోపి పెనంగె దినద్వయంబునన్. 46

వ. అనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియెఁ గథ్యంబు తెఱంగు మొదలు
కొని చెప్పెదనాకర్ణింపుము ద్రోణుండు దెగినఁ నశ్వత్థామ దనయోపినంతసమరంబు
సేసి చాలించి సేనలఁ దివియించి మరలి వచ్చిన దుర్యోధనుం డప్పుడు గొలువిచ్చి
యుండి యశ్వత్థామ లో నగుదొరలం గలయం గనుంగొని మనకు నిటమీఁదఁ
జేయం గలపని యెయ్యది యని యడుగుటయు నగ్గురుసుతుండు. 47

క. విను మాదర ముత్సాహం, బనూనధార్ష్ట్యంబునీతి ఽ యనుసద్గుణముల్
పని సఫలం బగునట్లుగ, జననాథ యొనర్చు దైవఽసాహాయ్యమునన్. 48

చ. తలఁపఁగ సద్గుణంబులకుఁ ఽ దావల మై పెను పొందునుజ్జ్వలా
త్మ్మలు సని రైన [1]చేభరము ఽ దోఁపఁగ నీ దగుతొంటిశౌర్యముం
దలకొని నిర్వహింపు ముచిఽతంబుగ దైవముతోడుపాటునుం

1. క. నేభరముఁ దోఁపఁగ నీక తొడంగి శౌర్యముం.

గలిగెడుఁ గాక యున్నరథికప్రవరుల్ దలపోయ నల్పులే. 49

క. మనము బలశౌర్యఘనుఁ గర్ణుని సేనాముఖము సేసి నూల్కొని యరిమ
ర్దన మొనరింత మితనియం, దనూనతం బొల్చు సద్గుణావలియు నృపా. 50

క. వైవస్వతుచందంబున, నీవీరుఁడు రిపుబలంబు నెల్ల నడంపం
గా వలఁతి దివ్యశరశిక్షావైభవపరమనిష్ఠఁ గలిమి నరేంద్రా. 51

వ. అని సూతపుత్త్రుం జూపిన భవత్పుత్త్రుండు ప్రీతుం డయి యతండు పాండవుల
జయించు ననునాస యగ్గలం బైనయంతరంగంబుతో నయ్యంగపతి కి ట్లనియె.

శా. నీవిక్రాంతియు నాపయిం గల యతిస్నేహంబుఁ బ్రఖ్యాతముల్
గావే భీష్ముఁడు ద్రోణుఁడుం దెగుట నీకౌరవ్యసైన్యంబులం
గావంగాఁ దగు నీకు వారలయు పేక్షం గాక యిన్నాళ్లు లే
ల్వైరం బడఁగింప నీ వయిన లీలం గెల్తు కౌంతేయులన్. 53

వ. నీవు ప్రాజ్ఞుండవు ప్రబలుండవు విశేషించి నా కేడుగడయు నీవ కావున నీకును
మదీయహితం బవశ్యకర్తవ్యం బట్లుం గాక మన మా భీష్మద్రోణుల నవమానిం
తుము వారలు భండనంబునం బడిన నోడఁగి యుండ నేర్తుమే కడంగుము పగఱకు
నీకడంకచీఁకటికి సూర్యునుదయం బెట్టి దట్టిదయ్యెడుంగాక బృందారకసేన సేనాని
నడపినకైవడిం గౌరవసైన్యంబు నడపి నన్ను గెలిపింపుము నిన్ను నీవ సర్వసేనాధి
పత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టికొ మ్మనినం బ్రీతుం డయి రాధేయుండు గాంధారే
యునకుం బ్రహర్షంబు గా భూవల్లభు లెల్ల నాకర్ణింప నిట్లనియె. 54

మ. విను నీ కిచ్చినబాస యే మఱతునే వీరంబు బాహాబలం
బును ధైర్యంబును నస్త్రవీర్యమును నీభూలోకసంచారు లె
ల్లను గీర్తింపఁగఁ బాండుపుత్త్రుల మనోల్లాసంబు మర్దింతు నీ
వనుమానింపక నిల్చి చూడుము మదీయం బైనసంగ్రామమున్. 55

దుర్యోధనుఁడు గర్ణునకు సర్వసేనాధిపత్యంబు గట్టుట.

వ. నన్ను సర్వసేనాధిపత్యంబునకుఁ బట్టంబు గట్టు మనవుఁడు బొంగి రారాజు దగు
రాజులుం దానును శాతకుంభకుంభంబులం బవిత్రజలంబులు దెప్పించి మహనీయ
మణికుసుమౌషధిగంధాక్షతమంత్రకలనం బాచరించి సమున్నతౌదుంబరపీఠంబు
నం బరమాస్తరణంబొనర్చి యంగపతి నందునిలిపి పుణ్యాహఘోషంబులు
దూర్యనినదంబులు వందిజనస్తుతులును జెలంగ నభిషేకించి యలంకరించిపట్టంబు
గట్టిన నతండు [1]భూసురోత్తములకు నర్థిజనంబులకును వివిధార్థంబులు దాన
త్యాగరూపంబున నొసంగుచు వెలింగె నప్పు డుబ్బినశూరయోధులజయజయ
శబ్దంబులును భూపతులయభినందనవాక్యంబులును గృష్ణసమేతు లగుపాండవుల
గెలువు మని దీవన లిచ్చుమాగధులమెలుంగులును నింగి ముట్టి [2]నహోదితుం

1. గ. భూసురార్థులకు వందిమాగధజనంబులకు. 2. గ. నభోదీధితుఁ.

డై నభానుండునుంబోలె శోభిల్లునాకర్ణుండు సముదీర్ణుండై యక్కురుపతియాననం
బాలోకించి. 56

తే. బంధుమిత్త్రయుతంబుగఁ । బార్థురూపు, మాపి యేనిత్తు నీకు సా।మ్రాజ్యలక్ష్మి
ధాత్త్రిఁబాలింపుసుస్థితిఁ । బుత్త్రపౌత్త్ర,గాఢభోగార్హ మగునట్లు।గాఁగ నధిప. 57

క. విను[1]సత్యధర్మరతుఁ డగు, మనుజునకుం గార్యసిద్ధి । మసలక యగుచా
ఱ్పున శౌర్యబాహువిక్రమ, ఘనుఁ డగునా కాజి జయము । గలుగుం జులుకన్.

వ. అని పలికె నిత్తెఱంగున రాధేయు సర్వసైన్యముఖ్యుం జేసి యతనిమందిరంబు
నకు మహావిభవసమేతంబుగాఁ బుచ్చి సమస్తపరిజనంబులను నిజనివాసంబులకుం
బోవంబనిచి సంతోషం బంతరంగంబునిండి వదనంబున వెల్లిగొన నీకొడుకభ్యం
తరావాసంబున కరిగె నారాత్రి యేనిట వచ్చిద్రోణువృత్తాంతం బంతయు నీకుం
జెప్పి నీ వనుప మగిడి చని సూర్యోదయసమయంబున మనశిబిరంబు ప్రవేశించితి
నయ్యవసరంబున. 59

సీ. తళతళ మనియెడు । [2]దంతప్రభలతోడ, ఘనకేతువున హ।స్తికక్ష్య మెఱయ
హంసవర్ణములైన।హయములపటుగతి, నర్కప్రభంబగు।నరద మొప్ప
దీప్తకాంచనరస।లిప్తమై చెలు వొందు, సజ్యకార్ముకము హ।స్తమున వెలుఁగ
వీటికి సమరస।మాటోప మొదవ నా,భీలశంఖము దన।మ్రోల మ్రోయ

తే. రణసముత్సాహలక్ష్మి వ।క్త్రమున వింత, చెన్ను వెలయింప నాప్తులు।సేరి రెండు
పక్కియలయందు బవరంపుఁ।బలుకు లెసఁగ. నడవ సాంపారికర్ణుండు।వెడలెనధిప.

వ. అతండు పడవాళ్ళం బనిచి వెడల నియమించిన నెల్లదొరలును దురంబునకుఁ
వెడలి రిట్లు సకలబలంబులు నడవం దొడంగిన. 61

సీ. తురగరింఖాముఖో।[3]ద్ధూతధూళీపట,లములు నల్దిక్కు ల।లంకరించె
మాతంగకటగళ।న్మదజలబహుళప్ర, వాహవిలాసంబు । వాని నడఁచె
బహువిధవాదిత్ర।భైరవారావంబు, పెల్లంబరము పిక్క।టిల్లఁ జేసె
శింజినీటంకార।సింహనాదంబుల, పెక్కువ యామోఁత। [4]బిలుచుకొనియె

ఆ. రథికభూషణముల।రశ్మలఁ గేతన,చ్ఛత్త్రచామరోప।సక్తమణుల
రుచుల సుభటహేతి।రోచులఁ బవలింటి,దివియుచందమయ్యె । దినకరుండు. 62

వ. అట్టియెడ. 63

క. జనములు భీష్మద్రోణులు, సనినవగలు డిగ్గఁద్రావి । సంతోషము నె
క్కొనియెడు [5]మనములతోఁ గ,ర్ణునిఁ గనుఁగొని రతివికాస।రుచిరనయను లై.

కర్ణుని మొదటినాఁటియుద్ధము.

వ. ఇవ్విధంబున బలంబులకుం బ్రమోదం బెసంగ నడచి రాధేయుండు దుస్సహం

1. గ. మాతిథ్యరతుండగు. 2. జ. ధవళప్రభల. 3. క. ద్ధుతధూళిపటలంబు, కలయఁగ దిక్కులఁ జ. గప్పెమత్త, మాతంగ. 4. క. బీల్చికొనియె. 5. ఖ. మనములఁ గర్ణునిఁ, గనుగొని రతిరుచిరమదవికాసనయనులై.

బుగా మకరవ్యూహంబు సమకట్టునెడ నందుఁ దుండంబునఁ దాను నిలిచి నయనంబుల శకునియు నులూకుండును శిరంబున నశ్వత్థామయుఁ గంఠంబున దుర్యోధనానుజులును నుదరంబున దుర్యోధనుండును ముందట వామపాదంబున నారాయణగోపాలయుతుం డై కృతవర్మయు దక్షిణపాదంబునఁ ద్రిగర్తదాక్షిణాత్యసంవృతుండై కృపాచార్యుండును వెనుక డాకాల నానాదేశసేనలతో శల్యుండును వలకాల ననేకరథకరితురగసమేతుం, డై సుషేణజననాథుండును బుచ్ఛంబున మహాసైన్యసమగ్రుం డయి చిత్రుండును నతనితమ్ముం డగు చిత్రసేనుండును నిలుచున ట్లొనర్చి తక్కినవారల [1]నెడ నెడం బన్నించె నటమున్న యుధిష్ఠిరుం డుద్దామసామజాది చతురంగోల్లాసభాసితుం డయి నడతెంచె నట్లు నడతెంచి యమ్మనుజవిభుండు మనమొనం జూచి సవ్యసాచి కి ట్లనియె. 65

చ. కనుఁగొనఁ జుల్కనైనయది • కౌరవసైన్యము గంటె సూతనం
దనుఁ డొకయొడ్డుగా నిలిపి • తాను ముఖంబున నిల్చి కయ్య మె
ల్లను దనమీఁదఁ బెట్టికొని • లావును బీరముఁ జూపఁ బూని యే
పున నటిమెన్ భవద్విశిఖపుంజములం దెగటార్పు మీతనిన్. 66

క. వనమునఁ బండ్రెండేఁడులు, మన [2]ముత్కటదుఃఖవార్ధిమగ్నుల మై యి
ట్లునికికిఁ దగ నితని భవ,త్సునిశితబాణాబ్ధి ముంపు • దుర్దమలీలన్. 67

ఉ. [3]వీఁ డొకరుండె యింక బలవిక్రమసంపద గల్గి పోరిలో
వాఁడిమిసొంపు సూపఁ గలవాఁడు సుయోధనుపాలఁ బేర్చు నీ
వేఁడిమి సూపి రూపడఁపు • వీనిఁ బురందరపుత్త్రి యంతతోఁ
బోఁడిమి మాలు నాతఁడు ప్రభూతజయోన్నతి నిల్చు నీకడన్. 68

వ. నీకుం బోలినమొగ్గరంబు గావింపు మనవుడు నర్జునుం డర్ధచంద్రవ్యూ[4]హవిధానంబున మోహరించి తాను మధ్యప్రదేశస్థుం డై వామదక్షిణశృంగంబుల భీమధృష్టద్యుమ్నుల నిలిపి యుధిష్ఠిరనకులసహదేవులం బింగలి గా నొనర్చి నతని చక్రరక్షకు లగుయుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండునుం గయ్యంపువేడుక మొగంబులం జిగు రొత్తఁ బొలిచిరి తక్కినయోధులుం దగినచోట్ల నిలిచి రిట్లిరువాఁగును బన్ని యున్నసమయంబున. 69

చ. హరియును బాండునందనులు • నాజి నవశ్యము నేఁడు సూడఁ బో
దురు జము నంచు నాత్మఁ బరితోషముఁ బొందె భవత్తనూజుఁ డుక్క
దురమునఁ గర్ణయుక్తముగఁ • ద్రుంగు సుయోధనుఁ డన్దలంపుతోఁ
బరమసముద్యమస్ఫురణఁ • బాండవముఖ్యుఁ డెలర్చె భూవరా. 70

ఆ. ఒకటికొకటికంటె • నుబ్బుచు వర్తించు, చాడ్పు దోఁప రెండుసైన్యములును

1. గ. నెడనెడలం బన్నించె-జ. గలయం-బన్నించె నంత నక్కడయుధి. 2. గ. మొక్కటచు. మాడట 3. గ. వీఁ డొకరుండు దక్క...సుయోధనుపాల లేమి 4. గ. హాభిధానంబున.

[1]బొలిచె నపుడు సెలఁగె ♦ భూరిభేరీముఖ,తూర్యములు నభంబు ♦ దూఁటుకట్ట.

వ. చిందంబులమ్రోఁతకు నిందు నందునుం దమకించి భటులు గెలంకులం దాఁకఁ దోడ్తో నెఱసినయగ్గలిక నొండొంటిఁ బెరయ మొగ్గరంబు లురవడించిన. 72

సీ. నిబిడఘంటావళీ♦నిక్వణంబులతోడ, భీషణబృంహిత♦ఘోషములును
ఘననేమినిష్ఠుర♦ధ్వనుల[2]పొందునఁ గేతు, నిర్భరకింకిణీ♦నినదములును
జటులఖురవ్రాత♦పటురవంబులతోడ, నాభీలహేషామ♦హాస్వనములు
భూరిభుజాస్ఫాల♦నారావములతోడ, మేదురతరసింహ♦నాదములును

ఆ. బరఁగి దిక్తటములఁ ♦ బగిలింప ననిమిష,ఖచరసిద్ధయక్ష♦గరుడగణము 73
లంతరంగములు ని♦తాంతకౌతుకభరి,తములు గాఁగఁ జూడ్కి♦[3]గములువఱపె.

వ. ఇట్లు దలఁపడి యిరువాఁగును [4]బేరువాఁడిఁ బోరునెడ గరుడప్రహారంబుల నొచ్చినపంచాస్యపన్నగంబులంబోని బాహువులను గాంతత్వరుచిసౌరభంబులపెంపున సంపూర్ణచంద్రార్కకమలంబులం గ్రేణిసేయునాననంబులను సంగ్రామరంగం బలంకృతం బయ్యె వాహనంబులమీఁద నుండి భూషణకిరణంబులు మెఱయ సైనికులు నేలం గూలునప్పుడు పుణ్యావసానకాలంబున నాకలోకపరిభ్రష్టం బగుమహాత్మలోకంబు చందంబు దోఁచెఁ జతురంగంబులునుం దమతమజాతిచేతం బడుటయు నేనుంగు లడరిన నరదంబులు సదియుటయు నాశ్వికులు వోదివినం గరులు ధరం దొరంగుటయు భటు లురవడించినం దురంగంబులు గడికండంబు లగుటయు రథంబులు గవిసినం గాల్వురు దుము రగుటయుఁ గ్రందున నెల్ల తెఱంగులు నన్నితెఱంగుల గలయ బడలువఱుచుటయు రౌద్రరసంబుఁ[5]బెనిచె నాసమయంబున సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న చేకితాన ద్రౌపదేయులు ప్రభద్రక చేది పాండ్య చోళ మగధ వంగాదిదేశంబుల బలంబుతోడ బరవసంబు సేసి తఱిమి రట్టియెడ. 74

ఉ. దంతిఘటల్ మహోగ్రసము♦దగ్రతతో నడతేర దర్పదు
ర్దాంతగజాధిరోహణని♦తాంతసముజ్జ్వలభంగిఁ బ్రౌఢవి
క్రాంతివిలాస మొప్పఁగ న♦ఖండితపౌరుషుఁ డైనభీముఁ డ
త్యంతసముద్ధతిం గవిసె ♦ నస్మదనీకము సంచలింపఁగన్. 75

క. ఉదయాచలమున రుచిసం,పదఁ బొలుచుపతంగుపగిదిఁ ♦ బ్రసర త్తీవ్ర
ప్రదరములు నెఱయ మెఱయఁగ,మదావళముమీఁద వెలిఁగె♦మారుతి యధిపా.

క్షేమధూర్తి యనురాజు భీమునితో యుద్ధము సేసి చచ్చుట.

వ. అమ్మహావీరు నాలోకించి కులూతదేశాధీశుండయిన క్షేమధూర్తి నిజబలంబులం బురికొల్పికొని యేచి త్రోచి యాహ్వానంబు సేసి తనకరటిం గొలిపిన నది గిరి

1. క. బొదలినట్లు సెలఁగెఁ♦జదల భేరీముఖ. 2. క. తోడుతఁ గేతు. 3. క. తగులుపఱిచె. [4.] క. బేర వాడి-జ. బేరువాడ-ట. బేరువాడుచు-పాంచాస్య. 5. క. బెరసె; జ. పేర్చె.

సీ. క్షతకర్మ గోపించి క్రూరనారాచ మ, జ్జననాథుజత్రుదేశమున నాటఁ
బడి మూర్ఛపోయినఁ బైపయి వెండియు, నేయఁ దెప్పిటి యతం డెసక మెసఁగ
నుక్కునఁ దునుమాడె నక్కుమారునిశరా,సన మతఁ డొండొకచాప మెత్తి
తఱచుటమ్ములు నేడు పెఱిగినచందంబు, నేసె రయంబునఁ జిత్రసేను
తే. నాతఁ డాతనియురమున శాతశరము
దూఱ నేయ నబ్బాలుండు దోఁచె వివిధ
బాణజాల మన్నరపతిశోణితమున
భల్ల మొక్కటఁ దల నేల డొల్ల నేసె. 97

ప్రతివింధ్యుఁడు చిత్రుఁ డనురాజుం జంపుట

ఉ. ఏలినవానిపాటుఁ గని యేత్తెఱఁ దద్బల మొక్కపెట్ట యా
భీలతఁ జుట్టు ముట్టుటయుఁ బేర్చినయుద్ధతిఁ దీవ్రసాయక
జ్వాలల నేర్చి యుద్భటభుజావిభవం బలరంగ నల్లడం
దోలె నుదాత్తవిక్రమకుతూహలి నీమనుమండు భూవరా. 98

సీ. అప్పుడు ప్రతివింధ్యుఁడైదుబాణములఁ జిత్రునిమేను నొంచి తత్సూతువక్ష
మునఁ గ్రూరశరములు మూఁడు నాటించి యొక్కమ్మునఁ గేతు వ్రల్లార్చి పేర్చి
యతఁడు దన్నుగ్రనవాస్త్ర[1]పీడితుఁ జేయ,విలుద్రుంచి వెసఁ బంచవిశిఖనిహతుఁ
గావించి శక్తియుగ్రమ్ముగ వైచినఁ, బెలుచ నాలుగుదునియలుగఁ జేసె
తే. నలిగి యాతండు గద వైచి యక్కుమారు
ఘోటకంబుల సూతునిఁ గూల్చె నదియ
పట్టుకొని వైచె మగుడ నప్పాండుపౌత్త్రు
చేయి వడి నుచ్చి పోవ నచ్చిత్రుఁ డధిప. 99

ఉ. బాహువు నొచ్చినం గినిసి భాసురతోమర మెత్తి కౌరవ
వ్యూహము సంచలింప నతఁ డుగ్రత వైచినఁ గంకటంబుఁ ద
ద్దేహము నుచ్చి పోవుటయుఁ ద్రెళ్లె నరేశ్వర యవ్విభుండు వ
జ్రాహతిఁ గూలుపర్వతమునాకృతి నుత్కటవైకృతంబుగన్. 100

వ. ఇట్లు చిత్రుండు దెగటాఱినం గనుంగొని మన యోధులు ప్రతివింధ్యుపై నడరి యనేకాస్త్రశస్త్రంబులం బొదివినం బొలివోనికలితనంబున నేల కుఱికి యక్కుమారుండు కోదండటంకారంబున నంబరంబు పూరించుచు బాణాసారంబుపరఁగింపఁ బాండవసైనికులు పెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి యతనికిం దోడ్పడుటయు మనవారలు వెన్నిచ్చి పఱచి రప్పు డశ్వత్థామభీమసేనులసంగ్రామంబు భీమంబయి చెల్లె నందు. 101

క. గురుపుత్త్రుఁడు దొంబదిశిత, శరములఁ బావనిరథంబు సంవృతముగఁ జే

1. క. తాడితుఁ జేయ.

సె రయం బారఁగ సాయక, పరంపరలు వఱపె నతనిపై నతఁ డలుకన్. 102

వ. వాని మగిడించి. 103

క. అనిలజుఫాలము గురునం,దనుఁడు పటుప్రదరకీలితము సేయుడు నా
తనినిటలంబున నతఁ డే,పున బాణత్రయము నాటె భూవరముఖ్యా. 104

వ. మఱియును. 105

చ. గురుసుతభీమసేను లతిఘోరవిధంబులఁ బోరి యొండొరుం
దెరలుప లేనిసామ్యమున దీపితులై లయకాలవిస్ఫుర
త్తరణియుగంబుఁబోలె శరధామసమగ్రతఁ బ్రజ్వరిల్లియొ
ప్పిరి [1]రథచిత్రచారులఘుభీషణసంచరణంబు లొప్పఁగన్. 106

తే. వారి వీక్షించి ఖచరుల పోరు లెందుఁ,జూడమే దీని కెన యని యాడఁగలదె
కలుగ వింకను వీరలబలము జలము, నలువు వెరవు ని ట్లుండు నే యనుచునుండ.

ఉ. ఒండొరు కేతువుల్ దునిమి యొండొరుసూతుల నొంచి యేపుమై
నొండొరు తేరివాహములయు బ్బడఁగించి నిశాతవిస్ఫుర
త్కాండచయంబు లొండొరులకాయములన్ వడి గ్రుచ్చి వ్రాలి ర
ప్పాండుసుతుండుఁ గుంభజునిపట్టియు మూర్ఛలు దమ్ముఁగ్రమ్మినన్. 108

వ. ఇట్లు రథంబులపై నొఱగి మూర్ఛిల్లిన. 109

క. అనిలజుసారథియును గురు,తనయునిరథచోదకుఁడు నతని నాతనినిం
[2]గొని యుల్లంబుల బలితపుఁ,దునుకు సొరఁగ ననికిఁదొలఁగఁ దోలిరి రథముల్.

ఉ. క్రీడితనూజుఁ డైన శ్రుతకీర్తియు శల్యుఁడు నేచి దిక్కుల
ల్లాడఁగఁ బోరుచో శరము లా అయిదుల్ శ్రుతకీర్తి శల్యుమై
గాడఁగ నేయ మూఁడుపటుకాండము లాతని మేనగ్రుచ్చి సం
తాడితుఁ జేసె సూతు నిశిత ప్రదరంబున నాతఁ డుద్ధతిన్. 111

చ. నరతనయుండు దత్తనువు నాటఁగఁ దొమ్మిదియమ్ము లేసి స
త్వరముగ సూతునంగమున వాలికతూఁపులు మూఁడు నాటి ని
ష్ఠురశరపంచకస్ఫురణ సూపినఁ గోప మెలర్ప నమ్మహీ
శ్వరుఁడు గడంగి విల్ దునిమి సప్తశరంబుల నొంచె నాతనిన్. 112

వ. అట్టియెడ. 113

సీ. వేఱొక్కవిల్లెత్తి వివ్వచ్చుకొడు కఱు,వదినాలుగమ్ములు వఱపె మద్ర
పతిమేన నతఁడు తోంబదితూపు లడరించి, యేసె నవ్వీరుశరాసనంబు
ఖండంబులుగ వాఁడు గం డడంగక గద, వైచినఁ బొడిసేసి యేచి శక్తి
నిగిడింపఁ దునుమాడె నిశితభల్లంబునఁ, ద్రుంచెఁ దదీయసూతునిశిరంబు

ఆ. వాయుజవము లైనవాహంబు లప్పాడు, గలిగి యరద మనికిఁ దోలఁగనీడ్చెఁ

1. గ. లఘుచిత్రచారుపటుభీషణమార్గణభైరవంబుగన్. 2. క. గనుఁగొనియుల్లంబులడలు, తొనకఁ.

దెఱపి గాంచి శల్యుఁ డడఱిముఱి, జొచ్చి క,లంచెఁ బాండుసుతుబలంబు నధిప.

సీ. కమలాకరము లీలఁ గలఁచి యాడెడుగంధ,దంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబుగా, వధియించుకంఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు నిర్భరాటోపతఁ, గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబుఁ
బ్రకటవిక్రాంతిఁ బుర త్రయంబును సమ,యించుఫాలాక్షునిరయే ద్దైఱయును

ఆ. బోల్పఁ [1]బట్టు నయ్యె భుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుర్దమప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య,హననకేలి సల్పునవసరమున. 115

దుశ్శాసనుఁడు సహదేవునితో యుద్ధంబు సేసి మూర్ఛిల్లుట.

ఉ. ధీరజనోత్తముండు సహదేవుఁడు [2]మైగలి దుస్ససేనుఁడున్
వీరులు పిచ్చలింపఁ బ్రజ విన్నదుర్వం బొరి నార్వఁ బోరుచో
వారక సాయక త్రయము వాఁడిమి నయ్యువరాజు నొంచె వి
స్తారమనోజ్ఞ హారలసితం బగునా ఘనబాహువక్షమున్. 116

చ. ధృతి వొగ డొంద నేచి సహదేవుఁడు నీసుతు శాతదీప్తస
ప్తతిశరవిద్ధుఁ జేసి వడిఁ దద్రథచోదకు మార్గణత్రయా
హతుఁడుగఁ జేయ నల్గి వెస నాతనిచాపము ద్రుంచి యాతఁడు
ద్ధతి యలరంగ డెబ్బదిశితప్రదరంబుల మేను నొంచినన్. 117

సీ. నకులానుజుఁడు గృపాణంబున వైచిన, దుస్ససేనునివిల్లు దునియ లయ్యె
నెడఁ గని యవ్వీరుఁడేచి బల్వింట మం,టలు గ్రమ్మిన మ్మెయుటయు నతండు
గడువెస నెత్తినకరవాలమునఁ ద్రుంచి, యతనిమై లక్షించి యదియు వైవ
నడుమన యాతండు నఱికినఁ బ్రస్ఫీత చాపంబు గొని చతుష్షష్టినిశిత

ఆ. కంకపత్త్రములను గడఁక నయ్యువరాజు,పరఁగఁ జేయుటయును బాండుతనయుఁ
డడఁచె నొక్కటొకటి నైద్దైదు తీవ్రశి,లీముఖములబాహులీల మెఱయ. 118

వ. ఇట్లు విక్రమవిజృంభితుఁ డై సహదేవుండు శతశాతశిలీముఖంబులడరించిన. 119

చ. రయమున వాని నన్నిఁటి శరత్రితయంబునఁ ద్రుంచి సాయక
ద్వయమున నాతనిం బటునవప్రదరంబుల సారథిన్ భవ
త్ప్రియతనయుండు నొంచి దివి దీటుకొనంగఁ జెలంగియార్వన
త్యయసమవర్తిచాడ్పున నతం డుదిత భ్రుకుటీ విలాసుఁడై. 120

మ. పటునారాచముదీప్తిజాలము నభోభాగంబునం బర్వ ను
త్కటవేగంబుగ నేయఁ గంకటము వక్షఃపీఠముం దూఱి నె
త్తుటిపొం దేమియు లేక యిచ్చి సనినం దూఁగాడి యాతండు వ్రా
లుటయుం దేరు దొలంగ సూతుఁడు భయాలోలాకృతిం దోలినన్. 121

క. అమ్మాద్రీపుత్త్రుఁడు వా, లమ్ముల దుశ్శాసనునిమహాసైన్యము రా

---

1. గ. బడియె నపుడు. 2. క. మైగలి-గ. మైగరి చ. మైగని-జ. మైగమి ట. నగ్గలి. అ. కూరుఁడు

ద్రమ్ముగఁ గలంచె దివిజగణమ్ము వినుతి సేయఁదమ మొనలునలినార్వన్. 122

చ. నకులుఁడు సూతపుత్త్రుఁడు బెకనంగు నెడఁ నకులుండు సూతపు
త్త్రికునకు ని ట్లనుం దలఁచి దైవము నేఁడు నిజ ప్రసన్నదృ
ష్టికి ననుఁ బాత్రభూతుఁడుగఁ జేయుట గానఁగ వచ్చె నాదుచూ
డ్కి-ని నిను గోచరంబుగ ఘటించిన యా చతురత్వసంపదన్. 123

క. కౌరవపాండవులకు నీ,వైరము నీవలనఁ గాదె వచ్చెను నిను మ
ద్ఘోరశరనిహతిఁ బడఁ గ,న్నారఁ గనుంగొనక కోప మాఱునె యొంటన్. 124

చ. అనవుడు రాజసూతివి మహాస్త్రవిదుండవు నైననీకు ని
ట్లనుట దలంప నర్హ మగు నైనను జెన్నఁటిపల్కు-లేల నె
ట్లన భుజశక్తి మార్తురక డంక యడంచినఁ బల్కు- టొప్పఁగా
క నిలిచి చూపు నీచలముకల్మియుఁ జేతులబల్మియుం దగన్ 125

వ. అని పలికి కర్ణుండు. 126

సీ. ఉబ్బి మాద్రీసుతు డెబ్బదిమూఁడుదూపులఁ గప్పటయు నతఁ డలిగి యతని
[1]పైని శతనిశాతబాణంబు లేసిన, నాసూతనందనుఁ డక్కు-మారు
ధనువు నుగ్గుగఁ జేసి తనువున ముప్పది, కాండముల్ సొనిపిన నొండువిల్లు
గొని డెబ్బదింట నాతనినొంచి మూఁడుమా,ర్గణములు సూతునంగమునఁబఱపి

తే. భల్లమున విల్లు దునుమాడి యెల్లజనులు,నద్భుతంబందఁ ద్రిశతసాయకపరీతుఁ
జేసి నకులుఁడు నిషురహాసభాసి, తాననాంభోజుఁ డై పొలు పారె నధిప. 127

క. సూతసుతుఁడు బలువిలు గొని, [2]యాతనివక్షమున నాటె నైదమ్ములు ని
ర్ఘాతసమసప్తశరముల, నాతఁ డతని నొంచి విల్లు నఱిముఱిఁ ద్రుంచెన్. 128

వ. మఱియు నొక్క-మహనీయకార్ముకంబు గొని కర్ణుండు గడంగె నప్పుడయ్యిరువురు నొండొరులతూపులు ద్రుంచుచు నిజమార్గణంబుల నొక ళ్ళొకళ్ళ నెత్తుట ముంచుచుం బేర్చి వివిధవిశిఖజాలంబు లడరించిన నంబరంబు శలభపటలసంవృతంబునుం బోలె నుండె నాసమయంబున నకులున గ్రభాగంబునకు వచ్చిన సోమకబలంబులు గర్ణక్రూరనారాచాదిబహుళబాణపాతంబులఁబలాయితంబులయ్యెఁగర్ణునకు బాస టయై తఱిమినకౌరవసైనికులుమాద్రేయురౌద్రవిజృంభణంబున దూరవిఘటితు లై రట్లిరువాఁగును నెడ గలిగి చూచు చుండ నా రథికోత్తము లుదారఘోరాకారంబుల నుల్లసిల్లి భల్లప్రముఖప్రదరంబులఁ బరస్పరాంగంబులం బొదివి యంబుదపిహితమూర్తు లగుమార్తాండశశాంకులచందంబు నొంది యన్యోన్య దివ్యాస్త్రతేజోవిలాసంబుల నమ్యోయస్త్రంబుల వారించుచుం బోరి రట్టియెడ.129

క. అలుక వొడమి కర్ణుండు న,కులుచాపము ద్రుంచి సూతుఁ గూల్చి తురంగం

---

1. క. పై నశీతినిశిత. పై నవతినిశాత 2. ఆ. యాతనియశ్వముల.

బులఁ జంపి చక్రరక్షుల, తలలు నఱికి సిడము ద్రుంచి దరహాసముతోన్. 130

వ. మెఱసినం గుపితచిత్తుం డై. 131

చ. పలకయు వాలునుం గొనియెఁ బాండుకుమారుఁడు పెక్కుచెక్కులై
యిలఁ దొరఁగంగ నేసె గద యెత్తినఁ ద్రుంచె రథంబు డిగ్గి యు
జ్జ్వలపరిఘాభిరాముఁ డయి వచ్చిన నప్పరిఘంబు రూపుమా
పి లసితలాఘవస్ఫురణ పెంపునఁ గర్ణుఁడు నొంచె నాతనిన్. 132

ఆ. మర్మభేదులైన మార్గణంబుల నొప్పించి సిగ్గుఁ జలము డిగ్గఁ ద్రావి
యెల్లజనులుఁ జూడఁ బొల్లఁదనంబున, గొర్చి యక్కుమారుఁ డోడి పాఱె. 133

—♦ కర్ణుఁడు నకులుని విరథుం జేసి యవమానించుట. ♦—

క. వెనుకొని రాధేయుఁడు నిజధను వాతనికంధరమునఁ దగిలిచి నలిఁ బ
ట్టిన నింద్రచాప[1]పరిగతఘనాకృతిని బోలిచె నతఁడు కౌరవనాథా. 134

వ. ఇట్లు పాండుతనయు బాఁడుదలఁ బట్టి మందస్మితసుందరాననుం డై. 135

క. పలుకులు వృథగా నన్నుం, బలికితి మున్నింక నెన్ని పలుక వలసినం
బలుకుము నీ కేఁదగ నా,యలవుఁ జలము నీ వెఱింగి తంతియ చాలున్. 136

క. అల వెఱఁగి పెనఁగు పెనఁగం, దలఁచిన నది గాక సిగ్గు దలకొని యనికిం
దొలఁగుట యింకిట దగు వి,చ్చలవిడి నర్జునునికడకుఁ జనుము కుమారా. 137

క. అని విడిచె నకులుఁ గుంతివ, చనములు దృఢవృత్తిఁ జిత్తసంకలితములై
యునికిం గర్ణుం డతఁడును, జని ధర్మజునరద మెక్కె సవ్రీడముగన్. 138

వ. ఎక్కి నిట్టూర్పు నిగుడం గుంభనిక్షిప్తభుజంగంబుచందంబున నుండె నివ్విధంబున
మాద్రీపుత్త్రమానమథనవిజృంభితుం డగునవ్వీరుం డప్పుడు మధ్యందినగతం బైన
మార్తాండబింబంబునకుం బ్రతిబింబంబునుంబోలెఁ బ్రదీప్తమూర్తి యై వెలిమావు
లును వెలిపడగయు నుల్లసిల్ల శోభిల్లుతనరథంబు రయంబున దర్శనీయంబుగాఁ
బాంచాలబలంబు దరిసి పెక్కుతెఱంగుల మెఱుంగుటమ్ములగములు గదియించి.

సీ. సూతులఁ దెగటార్చి కేతనంబుల వీట,[2]తాటంబు సేసి రథ్యములఁ గూల్చి
చామరచ్ఛత్త్రభూషణములు పొడిసేసి, [3]రథికజనములశిరములు ద్రుంచి
కొమ్ములునఱికి యంకుశములుదునిమి తొం,డములుఖండించి కుంభములువ్రచ్చి
జోదులతనువులు భేదించి మోరలు, [4]గళ్యాలతోడఁ జెక్కలుగఁ జేసి

ఆ. కందములు పగిల్చి కాళ్ళులు ద్రెంచి యా,శ్వికులఁ జంపి చర్మవిశిఖకుంత
ముసలముద్గరప్రముఖసాధనములు భ,గ్నములుచేసి భటుల సమయఁజూచి.

వ. బాహువిలాసంబు మెఱయ నెఱయం బొలిచె భవత్సుతుం డగుయుయుత్సుండు

---

1. గ. పరవృత. 2. జ. తాటనంబులుగ రథ్య. 3. గ. రథికశిరంబులఁ బృథివిఁ గూల్చి
4. చ. గళ్ళలుగూడఁ జెక్కలుగఁ జ. గళ్లలు చెక్కలు గాఁగ-ట. గళ్యాలు చెక్కలు గాఁగ.

పర్వతప్రతిమును దగునలూకుపయిం గవిసి కులిశనిభం బగు విశిఖంబున నొంచినఁ
గోపించి యా బల్లిదుండు విల్లు విఱుగ నేయుటయు నక్కుమారుండు. 141

తే. మేలువిలుఁ గొని యఱువదినాలుగమ్ము
లతనిమెయి గ్రుచ్చి సాయక త్రితయనిహతి
సూతు నొప్పించి మఱియు నిశాతశరచ
యమ్ము పరఁగించె నధికరయమ్ము మెఱయ. 142

వ. దానం గనలి. 143

క. బలువిడి నులూకుఁ డిరువది, శిలీముఖము లొడలఁ జొనిపి సిడము రయమున్మై
నిలఁ గూల్చిన నీసుతుఁ డు,జ్జ్వలవిశిఖము లయిదు నాటెవాని యురమునన్. 144

వ. నొచ్చి యా సౌబలనందనుండు రౌద్రంబు రూపంబు దాల్చినవిధంబున విజృం
భించి. 145

శా. భల్లం బొక్కటఁ ద్రుంచె సూతునిఁ జతుర్బాణాహతిన్ వాజులన్
డొల్లం జేసె నిశాతపంచవిశిఖాటోపంబునం జించె వీ
రోల్లాసంబు వికాసముం బొరయ మే [1]నుక్కేది నీనందనుం
డెల్లం జూడఁగఁ బాఱి యొండొకరథం బెక్కెం గురుగ్రామణీ. 146

క. గెలుపున మెయి వొదలఁగ సౌ,బలసూనుఁడు రథము పఱపి పాంచాలబలం
బులు గలఁగఁ బలుదెఱంగుల, యలుఁగుల వివరించె నుద్భటాటోపమునన్. 147

సీ. శ్రుతకర్మ నకులునిసుతుని శతానీకుఁ, దాఁకి యశ్వంబుల ధరణిఁ గూల్చి
సూతునిఁ బరిమార్చి నాతఁడు గద వైచి, రథవాహనముల సారథినిఁ గేత
నముఁ బొలియించె భూరమణయిమ్మెయినీదు, తనయుండు నకులనందనుఁడు విరథు
లై యొండు దేరుల కరిగిరి [2]సుతసోముఁ, దలఁపడి కడిమి గాంధారనాథుఁ

తే. డతనియడరించువివిధసాయకము లెల్లఁ
దునిమి బాణత్రయంబునఁ [3]దనువు నొంచి
తురగముల నరదమ్ము గేతువుఁ దిలప్ర
మాణశకలంబులుగఁ జేసె మద మెలర్ప. 148

మ. విరథుం డై పొలివోనిబీరమునఁ బృథ్వీభాగసంచారి యై
శరజాలంబుల భీమసేనసుతుఁ డాశ్చర్యంబుగా నీమఱిం
దిరథం బెట్టెఱఁ గప్పినం దునిమె నుత్సేకోగ్రుఁ డై యమ్మహీ
వరుఁ డబ్బాలునిచాపదండము భుజావష్టంభ మేపారఁగన్. 149

చ. అతఁడు ప్రదీప్తఖడ్గము రయంబు మెయిం గొని యా నృపాలుఁ డు
ద్ధతిఁ బరఁగించుసాయకశతంబులు ద్రుంచుచు నుల్లసిల్ల న
ప్పతి పటుభల్లఖండితకృపాణునిఁ జేసిన నీడఁబోక చే

1. క. నుక్కారి. 2. జ. శ్రుతసోము. 3. జ. ధనువు.

తితునియ బెట్టు వైచె జగతీవర యాతనివిల్లు రెండుగన్. 150

వ. ఇట్లు కోదండంబు దుండంబులు సేసి తొలంగి యక్కుమారుండు శ్రుతకీర్తిస్యం
దనం బెక్కె నాబలుండు వేఱొక్క విల్లెత్తి యత్తెఱపి నురవణించి పాండవరథి
కులం గలంచెఁ గృపాచార్యధృష్టద్యుమ్నులు పెనంగునెడ గౌతముండు పాంచాల
వరుం బొదువునాటోపం బాలోకించి యక్కౌంతేయసైనికులు దమలోన. 151

— ధృష్టద్యుమ్నుఁడు కృపాచార్యునితోఁ దలఁపడి యోడిపోవుట —

ఉ. ద్రోణుపరాభవం బధికరోషము సేయఁగ నున్నయీతఁ డ
క్షీణపరాక్రమంబువిలసిల్లఁగ నీ ద్రుపదాత్మజుఁ గత
ప్రాణునిఁ జేయు కేలుడుగుఁ బైకొను నంతటఁ బోక విస్ఫుర
ద్బాణవిలాసముల్ నెఱపుఁ దా మనసైన్యము దల్లడిల్లఁగన్. 152

వ. అని వెండియు. 153

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుబలగర్వశ్లేషనిర్వాహకుం
డరులం జీరికిఁ జేకొనం డితఁడు[1] క్రోధాత్తాత్ముఁడై నేఁడు ని
ర్భర శౌర్యంబు నుదాత్తధైర్యము నుదగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
స్తరదర్పోద్ధతిఁ దేక యున్న మనలం దా నేలకుం గోలకున్. 154

వ. ధృష్టద్యుమ్నుండును బెండువడి యున్నవాఁ డనుచు నుండి రట్టియెడ [2]బెట్టిదంబు
లగుకృపాచార్యుతూపులయేపు రథ్యంబుల నొంచి సారథిఁ గ్రొవ్వడంచి యా
ద్రుపదనందనుతనువు నెత్తుటం దోఁచి యుల్లంబు గలంచె నప్పు డాతనిసూతుం డత
నితో ని ట్లనియె. 155

చ. వినుము కుమార విప్రుభుజవీర్య మవార్యతఁ దేజరిల్లెడుం
జనవు భవత్సమగ్ర శరజాలము లీతనిమీఁద దైవసం
జనితము సువ్వె యియ్యెడరు సంగర మిట్టిద తొల్లి యెందు నా
కనినది లేదు తేరు దొలఁగం గొని పోవుట కార్య మిత్తఱిన్. 156

వ. నీయట్టివానివిక్రమంబునుందిట్టినయట్లుసమయుటంజేసి యిమ్మహాత్ముఁడవధ్యుండని
నిశ్చయించితి నామాట కియ్యకొను మనవుడు నాపృషతపౌత్త్రుం డిదియట్టిదయని
నిశ్చయించి పలికి మఱియు హీనస్వరంబున ని ట్లనియె. 157

చ. చరణములుం గరంబులును సంచలభావము నొందఁ జొచ్చె మే
విరవిరఁ బోవు చున్నయది విహ్వల మయ్యె మనంబు నీతలం
పరయఁగ మేలు మారుతసుతాధిపసూనులలోన నల్ల నొ
క్కరుదెసకై రథంబు దొలఁగం గొని పో మ్మడిబీర మేటికిన్. 158

చ. అనవుడు సూతుఁ డెంతయు రయంబునఁ దేరు వృకోదరాంతికం
బున కెగవంగ శంఖరవముఁ గుణనిస్వనముఁ నిగిడ్చి యే

1. క. క్రోధావిష్టుఁడై. 2. క. బెట్టిదంబు గాఁ గృపాచార్యుం డేపుమాపి రథ్యం.

పునఁ గృపుఁ డుజ్జ్వల ప్రదరపుంజములం బరఁగంగఁ జేయుచున్
వెనుకొని పొల్చి నిల్చె గిరి వెన్కొని నిల్చిన వజ్రికైవడిన్. 159

తే. కడఁగి కృతవర్మతోడ శిఖండి పెనఁగు, చుండి శరపంచకంబున నురమునొంప
నతని నయ్యాదవోత్తముఁ డలఘుషష్టి,విశిఖవిద్ధునిఁ జేసి విల్ విఱుగనేసె.

క. ఒండుశరాసన మెత్తి శి,ఖండి గురియునవతిసాయకమ్ములు పెలుచన్
ఖండించె నతఁడు తత్కో,దండం బాద్రుపదనృపతితనయుఁడు నఱకెన్. 161

క. ధనువు దునిమి కొమ్ములు మురి,సినవృషభముచంద మగుడు శీఘ్రస్ఫురణం
దనువున శితశరములు వడిఁ, జొనిపి యతం డతని గళితశోణితుఁ జేసెన్. 162

చ. అలుక మనంబునం గదిరి యాదవసత్తముఁ డొండువింట దో
ర్బల మెసఁగంగ డెబ్బదిశరంబుల[1]వాఁడిమి మేన రక్తధా
రలు దొరఁగించి పెక్కు ప్రదరంబులు పైపయి నేయుచుండ న
గ్గలికఁ బెనంగె వెండియు శిఖండి విచిత్రరథప్రచారుఁ డై. 163

వ. ఆ ద్రుపదనందనుండు జత్రుదేశంబున నంబకత్రయంబు నాటించిన. 164

శా. క్రూరోల్లాసము పల్లవింప గృతవర్ముండు గ్రదీప్తిస్ఫుర
న్నారాచంబులు పెక్కు లొక్కమొగి మేనన్ గ్రువ్వ మూర్ఛిల్లె న
వ్వీరాగ్రేసరుఁ డప్డు సారథి భయావిర్భావదీనాత్ముఁ డై
తేరు చోటు దొలంగఁ దోలుటయు భీతిం బాఱెఁ దత్సేనయున్. 165

వ. వివ్వచ్చు విక్రమవిహారంబున కోర్చి శిబి త్రిగర్త సాల్వ సంశప్తకసైన్యనారా
యణ గోపాలోపేతుం డై సత్యసేన చంద్రదేవ మిత్రదేవ మిత్రవర్మ సౌశ్రుతి
సువర్మ సుశర్మాదు లగుసోదరసుతులు బాసటగాఁ ద్రిగర్తపతి పెనంగునప్పుడు.

సీ. సత్యసేనుఁడు మూఁడుసాయకంబుల మిత్ర,దేవుండు షష్టిసందీప్తమార్గ
ణంబులఁ గ్రూరబాణంబులు మూఁడును, జంద్రదేవుఁడు శరసప్తకమున
మిత్రవర్ముఁడు గంకపత్త్రిసప్తతి, [2]సౌశ్రుతియేఁడునిశాతవిశిఖ
ములను శత్రుంజయుఁ డలఘువింశతికాండ,ములను సుశర్ముఁడుజ్జ్వలనవాస్త్ర

తే. ములను గప్పి రప్పార్థునాబలియుఁ డంబు,దములధారలు వొదువ నుదాత్తరేఖ
గరము పొలుపారు మేదినీధరముభంగి, దలఁప బట్టగుధీరతఁ బొలిచె నధిప.

వ. ఇట్లు సుస్థిరుం డై మిత్త్రదేవునంగంబున గంకపత్త్రిశతంబును సత్యసేనుతనువునఁ
మార్గణత్రయంబును సుశర్మమిత్త్రవర్మలశరీరంబుల శిలీముఖాష్టకనవకంబులను
బఱపి శత్రుంజయు శిలాశితశరంబులం బడ వైచి సౌశ్రుతిం బంచవింశతికాండం
బుల గీటడంగించియుఁ జంద్రదేవుని నెనిమిదియమ్ములం దునిమి యుల్లసిల్లిన.

చ. కనకపుఁగామతోమరము గర్వమెలర్పఁగ నెత్తి పద్మనా
భునిభుజశాఖ యుచ్చిచన భూరిబలుం డగుసత్యసేనుఁడు

1. క. గ. నాఁటనిమేన. 2. జ. సామస్సుఁతేఁడు.

కక్కున నిగిడింప జేతిముని కోలయుఁ బగ్గములున్ మహీతలం
బున నొగలందునుం బడిన భూవర పార్థుఁడు క్రోధదీప్తుఁ డై. 169

క. హరిదెసఁ గన్గొని యాతని,యరదముఁ గదియంగ నడపు మరద మనుఁడు జె
చ్చెర నొండొకముని కోలం, గర ముద్ధతి నడపె ఘోటకంబుల నతఁడున్. 170

క. తే రతనియరదమునకుం, జేరువ యగుటయును గ్రీడి శితబహుభల్ల
స్ఫారగతుల గాత్రశిరో,దారణ మొనరించి యొప్పె దరహాసముతోన్. 171

వ. ఇట్లు సత్యసేనునిఁ జిత్రవధంబు సేసి. 172

చ. ఘనతరవత్సదంతశర ఘాతమునం బడ వైచి మిత్రవ
ర్మని రణసూతు [1]నట్టి దొక క్రూరపుఁదూపునఁ నుర్విఁ గూల్చె నా
తని సముదీర్ణ మై పిలుచుఁ దాఁకి త్రిగర్తబలంబు సుట్టు ము
ట్టిన వివిధోగ్రసాయక పటిష్ఠత నొప్పి కలంచె నేపునన్. 173

వ. వెండియు సుశర్మనిజ్ఞాతులు పోక పెనంగిన. 174

ఆ. వెండిపింజఁ బొలుచు వెడఁదయమ్మున మిత్త్రి,సేనధరణినాథు శిరముఁ ద్రుంచి
వాఁడినారసము, [2]సు వర్మనికునికిట, నాటె నయ్యమర్త్య నాథసుతుఁడు. 175

వ. అట్టియెడ సంశప్తకగణంబు లన్నియు నార్పులు నింగి ముట్ట నలుదిక్కులం గిట్టి పెట్టిదంబు లగునస్త్రశస్త్రపరంపరలు గురిసిన నమ్మేటివిలుకాఁ డలుక నూనిన యలంతినవ్వుచెలువంబు మొగంబునకు వింత చెన్నొసంగ విజృంభించి యైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నది ప్రదీప్తభల్లాంజలిక ప్రముఖంబులం బరఁగుటయు.

సీ. తేరులచెక్కులు వారణంబులఖండ,ములు భూషణంబులపొడియు ఘోట
కంబులతునియలుఁ గరవాలతోమర, శరపరిఘాదుల శకలములును
రథికజనంబుల వ్రయ్యలుఁ జామర,చ్ఛత్త్రకేతువులయంశములు భటుల
తుమురును [3]రౌతుల తుండంబులును గంక,టములభాగములుఁ జిందములనుఱుము

తే. గలసి నెత్తుట మునిఁగి ప్రేవులఁ బెనంగి, మెదటబ్రుంగి వియచ్చర హృదయములకు,
నద్భుతంబు బీభత్సంబు నావహింప, సంగరాంగణమతిఘోర భంగి యయ్యె.

వ. అప్పుడు. 178

క. కరిహయశవముల విఱిగిన,యరదంబుల విషమ మైన యాజిక్షితి నె
త్తురురొంపిలోన రథ్య,స్ఫురణకతనఁ దవులఁబడక శోభితగతి నై. 179

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజునితో యుద్ధంబు సేసి విరథుఁ డగుట.

తే. నరుఁడు దీవ్రశరార్చులు పరఁగఁజేయఁ
గలఁగి హతశేషసంశప్తక వ్రజంబు
పలుగడల విచ్చుటయుఁ బొగ వాసి మెఱయు

1. క. బిట్టదురఁ గ్రూరపు. 2. ఖ. సు♦వర్మవినఱుకిట. గ. సు ♦ వర్మనిరుత్తుక. 3. జ. రావుతుతుండం

నగ్నియునుబోలె వెలుఁగొందె నాతఁ డధిప. 180

ఉ. కౌరవరాజు ధర్మజుఁడుఁ గయ్యము సేయునెడం గడంకమైఁ
గౌరవరాజు ధర్మజునిఁ గాయమునన్ నవసాయకంబులన్
సారథిమేన నొక్కపటుసాయకమున్ నిగిడింప నాతఁడు
న్ఘోరతరాక్షుఁడై యతని నొంచెఁ ద్రయోదశసాయకాహతిన్. 181

వ. నొంచి తోడన. 182

తే. తునియలుగఁ జేసె హరులఁ జతుశ్శరముల
సూతుఁ బంచమమున ఘనకేతుయష్టి
షష్ఠమునఁ జాపదండంబు సప్తమమున
నలిగి యొత్తినకరవాల మష్టమమున. 183

క. ఆలోనన యజ్ఞసపతి, వాలికనారసము లైదు వక్షమున వడిం
గీలించి ధైర్యసారము, దూలించినఁ దొలఁగి నీసుతుం డిల కుఱికెన్. 184

చ. వికలరథప్రయత్నుఁ బృథివీపతిఁ గన్గొని ద్రోణపుత్త్రక
ర్ణకృపులుఁ దక్కనుం గలుగునాయకులున్ రయ మార వచ్చి కూ
డికొనుట సూచి యెంతయు వడిం జనుదెంచిరి ధర్మసూనుపొం
తకు సముదగ్రులై యతనితమ్ములు సంగరకౌతుకంబునన్. 185

వ. ఇత్తెఱంగున నపరాహ్ణంబున దొరలమొత్తంబు లొక్కదెసకుం దార్కొనిన నుభయబలంబులు నురవడించి కలయన్ బెరసినం గ్రందుకయ్యం బయ్యె నందుఁ జిందంబులమోఁతయు నార్పులయులివును బాణకృపాణాది హేతిసంఘట్టనంబునం బుట్టు రణనంబును రథావయవాస్థికపాలభంజనంబున నెసంగునినదంబునుం గూడి పరఁగిన దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ గరులకొమ్ములం జిక్కి వ్రేలుతురంగంబులును నందుకొని చొచ్చినసుభటులు [1]సెరివిన నొఱిగి కూలుకుండాలంబులును నాశ్వికుల మొగంబునం బడి ఉలాయంబులు సొచ్చినసరోవరంబులచందం బగుకాల్బలంబులును రథికులు వోక పెనంగిన నఱవఱ లయినయరదంబులును నెత్తురుకాలువలునుగండలతిట్టలును బ్రేవులప్రోవులును నెమ్ములరాసులును నత్యంతరౌద్రంబు నావహించె ననుటయు నాంబికేయుండు. 186

చ. సమరము [2]పెంపు సెప్పెదవు సంజయ చెప్పవు నీవు నీమహీ
రమణునిభంగి ధర్మజుశరంబులచే విరథత్వ మొంది మా
నముఁ జలముం దెగం దొలఁగెనామగఁడం బురికొంట లేదె ని
క్కము సెప్పుమా తనూజుభుజగర్వవిహీనత నొంచెఁ జిత్తమున్. 187

వ. అనిన నాసూతనందనుం డమ్మానవపతి కిట్లనియె. 188

తే. విరథుఁ డయ్యెన కాని యవ్వీరుఁ డాహవంబు దక్కక యొండురథంబు వన్ని

1. జ. వొదివిన. 2. గ. సొంపు.

కొని సముద్ధతి వచ్చి సక్రోధ మైన,మనముతో సూతునకు నిటు ✽ లనియె నధిప.
ఆ. [1] తెల్లసీవిరులును ✽ వెల్లనిగొడుగు నై, యల్లవాఁడె పాండవా ✽ గ్రజుండు
మెఱసియున్నవాఁడు ✽ పఱవు మచ్చోటికి, రథముఘోటకముల ✽ రయము మెఱయ.
వ. అనుటయు నతండు నట్ల చేయ నయ్యుధిష్ఠిరుండు నిజసారథి నాలోకించి యహి
కేతుమహితం బై వచ్చుచున్నధృతరాష్ట్రనందనస్యందనంబునకు సమ్ముఖంబుగా
మనరథంబు నడుపు మనుటయు నాతం డవ్విధం బాచరింప నయ్యిరువు రతిరథి
కులకుఁ బ్రకటప్రధనం బయ్యె నట్టియెడ. 191
సీ. పాండవుచాపంబు ✽ ఖండించె నీకొడు, కొండొకధను వెత్తి ✽ యుఱక యాతఁ
డక్కురునాథువిల్ ✽ గ్రక్కునఁ దునుమాడె, నతఁడు వేఱొకవింట ✽ నతని నేయ
నయ్యుధిష్ఠిరుఁడు నా ✽ నాస్త్రంబు లేసిన, నాచ్ఛాదితం బయ్యె ✽ నంబరంబు
వా రొండొరుల రక్త ✽ ధారాప్లుతులఁ జేసి,పుల్లకింశుకభంగిఁ ✽ బొలిచి రేచి
ఆ. ఘోరశక్తి వైచెఁ ✽ గౌరవపతి యది, నడుమఁ దునిమి ధర్మ ✽ నందనుండు
నొంచె నిశితవిశిఖ ✽ పంచకమ్మున నమ్మ,హీశునురము దర్ప ✽ మెసక మెసఁగ. 192
వ. ఇట్లు కౌంతేయముఖ్యుచేత నొచ్చియు గాంధారీనందనుండు. 193
చ. బరవస మొప్పఁ గ్రూరనవ ✽ భల్లవిదారితుఁ జేసె నమ్మహీ
శ్వరు నతఁ డల్గి బల్పిడుగు ✽ చాడ్పుశిలీముఖ మచ్చి పోవ న
క్కురుపతి నేయఁ గయ్యమున ✽ కుం దుది యప్పుడు చేయువాఁడు గా
నరదము డిగ్గె నాతఁడు గ ✽ దాకలనోద్భటబాహుదండుఁ డై. 194
క. డిగి రయమునఁ గదిసిన నా,జగతీపతి యేచి యుగ్ర ✽ శక్తి నురము బె
ట్టుగ వైచిన నీతనయుఁడు, మగుడఁగ రథ మెక్కె వింట ✽ మూర్కొనువాఁడై.

దుర్యోధనుఁడు ధర్మజుతో యుద్ధముసేసి మూర్ఛిల్లుట

క. అత్తఱిఁ గడుఁబెల్లుగఁ గ్రొ,న్నెత్తురు వడియుటయు నతఁడు ✽ నిర్భరమూర్ఛా
యత్తుఁ డగుడుఁ గృతవర్ముఁడు,దాత్తత నెడసొచ్చి బాహు ✽ దర్పము నెఱయన్.
ఉ. ఆతనిఁ దాఁకె వీఁక నని ✽ లాత్మజుఁ డప్డు బలంబు మారుతో
ద్ధూతపయోధివోలె వడిఁ ✽ దోడ్పడియెం గృతవర్మ కంత ను
ద్ద్యోతితభంగి వచ్చి విజ ✽ యుండు వెసం దునుమాడె లీలమైఁ
జేతులతీఁట వోవ రథ ✽ సింధురవాజిభటోత్కరంబులన్. 197
వ. అంత. 198
క. కురుపతి దెప్పిఱి బాహు,స్ఫురణంబు దలిర్ప నింద్ర ✽ జుని మూర్కొని నీ
ష్ఠురవివిధవిశిఖవినిహత, శరీరుఁ జేయుటయు నతఁడు ✽ సక్రోధుం డై. 199
తే. కార్ముకముఁ గేతువును ఘోట ✽ కముల సూతు
వెడఁదబలుతూపు లేడింటఁ ✽ బుడమిఁ గూల్చి

1. గ. తెల్లనైన సిడము ✽ తెల్లనిగొడుగు నై.

భల్ల మొక్కట నతని పెన్విల్లు దునిమి
ప్రాణముల్ గొనఁ జాలెడు బాణ మేసె. 200

క. కని యాఱమ్ముల నెడ నది, దునియలు గావించె గురుసుతుం డాతనివి
ల్లును హారులఁ దునిమి పార్థుఁడు,దను మాఱొక్కనుకృపునిచాపదండము ద్రుంచెన్.

చ. వడిఁ గృతవర్మ దాఁకిన నవారణఁ దద్ధనువున్ హయంబులన్
సిడమును రూపుమాపి విలసిల్లి యెదిర్చినదుస్ససేనువిల్
నడిమికిఁ ద్రుంచి గాండివగుణధ్వని దిక్కులు పిక్కటిల్ల నె
క్కుడుమద మొప్పఁ గర్ణుదెసకుం జన నారథికుం డుదగ్రుఁడై. 202

క. అన్నరుని మూఁడుశరముల, వెన్నుని నిరువదినిశాతవిశిఖముల వెసన్
భిన్నాంగులఁ జేసి విజయు, మున్నేసినయన్నిబాణముల బిట్టేసెన్. 203

వ. అంతకు మున్ను సాత్యకితోడం బోరిపోరి యారాధేయుండు దనదెస కడరిన కవ్వడి గని యక్కడ మొగం బయి యిటుపరాక్రమించినం జూచియేచి యా సవ్యసాచి కడ్డపడి యక్కేశవానుజుండు. 204

తే. నవతిశరముల నవమార్గణముల శతశి, లీముఖంబుల నేసి దోర్లీల మెఱయ
సారధిధ్వజహయరథసహితముగ ను,దీర్ణదర్పుఁ డై.కప్పెనక్కర్ణుఁ డధిప. 205

వ. అప్పుడు యుధామన్యుండును శిఖండియు ద్రౌపదేయులు నుత్తమౌజుండును యుయుత్సుండునుగవలునుధృష్టద్యుమ్నుండును జేకితానుండును బ్రభద్రకచేదికరూశ మాత్స్య కేకయ వత్స బలసమేతంబుగా ధర్మనందనోత్సాహదీపితాటోపశోభితులయి కవిసి వివిధాస్త్రశస్త్రవ్రాతము లాసూతసూనుపయి నడరించిన నవ్వీరుండు.

మ. అవి వేగంబ మరల్చి భూరిపవనవ్యాపారనిర్మర్దితా
టవులం బోలఁగఁ జేసి దంతిభటఘోటస్యందనశ్రేణులన్
దివిజవ్రాతము పిచ్చలింప రభసోద్రేకంబు రౌద్రంబుఁ బెం
ప విజృంభించె ధనుర్గుణధ్వని నభోభాగంబు భేదింపఁగన్. 207

మ. కని గాండీవధరుండు దర్ప మెసఁగం గర్ణాస్త్రజాలంబు నీ
సున వారించి శిలీముఖార్చులు పరిస్ఫూర్జత్ప్రభం బర్వఁ జే
ర్చినఁ గార్చిచ్చుడరన్ మృగంబులు భయోద్రేకంబునం బాఱుచా
డ్పున నీమూఁకలు నల్గడం బఱచె [1]నుద్ఘాతభ్రమార్తంబు లై. 208

వ. అంత నంశుమంతుం డపరగిరియవులకుం జనుటయు ధరాధూళికిఁ దోడు సంధ్యారాగమిళితంబై నతిమిరంబు గవిసిన నెద్దియుం గాన రామిం జిత్తంబులు గలంగ రాత్రియుద్ధంబునకు నోహటించుటం జేసి మనదొరలఁ బాండవసైనికులు దఱిమినం దాల్మి వాటింపక తిరిగిపోయిరి జయంబుసేకొని వీరినవ్వుచు వారు గవ్వడింగమల

1. క. నిష్ఠ్యూతాంబుదాభంబు లై.

నాథునిం బ్రశంసించుచుం జని రివ్విధంబున నుభయసైన్యంబులు నిజశిబిరంబుల కరిగి విశ్రామంబు నొందె నని చెప్పుటయు సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుండిట్లనియె.

ఉ. తెల్లము మిమ్ము నందఱ వ౯ధింపఁగ నయ్యమరేంద్రనందనుం
[1]డొల్లక పోక వాఁడు దన౯యు గ్రత సూపెద నన్న మీమహీ
వల్లభు[2]వారి కేల యమ౯వహ్నుల కైనను రూపుతోఁడఁ బోఁ
[3]జెల్లదు గాన తద్భుజవి౯శేషము రూఢము గాదె సంజయా. 210

సీ. యాదవవీరచ౯యంబునాటోపస, ముద్రేక ముడిపి సు౯భద్రఁ దెచ్చె
ఖాండవం బాహుతి౯గా లీల నొనరించి, సప్తార్చి నత్యంత౯తృప్తుఁ జేసె
శబరవేషముఁ దాల్చి౯చనుదెంచి తొడరిన, శివునితోఁ బెనఁగి మె౯చ్చించె నతని
గంధర్వుచేబడ్డ౯కౌరవసత్తము, విడిపించె లావును ౯ వెరవు మెఱయఁ

ఆ. గాలకేయకులముఁ ౯ గాలునిప్రోలికి, ననిచె నఖిలనృపుల ౯ ననికి నియ్య
కొలిపెఁ గ్రీడి [4]జగము ౯ గొనియాడ నేకకో,దండచండవిలసి౯తమునఁ గాదె.

వ. కావున మనవారికి నోటమి యక్కిరీటివలనం గలిగె ననుకలుచ వారి గర్వింపం దగ దట్టిజెట్టితోడం బెనంగుటఁ బ్రశంసకుం దగుదురు పదంపడి వారేమి సేసి రనిన ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డిట్లనియె. 212

ఆ. [5]అట్లు దివిసి పోయి౯యాటుఁబోటు నొడళ్ళఁ, గలయఁ గలిగిడప్పి౯గదిరి సురియు
దొరలుఁ దాను నపుడు ౯ దుర్యోధనుఁడు విచా,రాభియుక్తి నున్న౯యవసరమున.

వ. పార్థుదెసఁ బలుకు పుట్టినం గ్రోధంబున నూర్పులు సందడింపఁ గర్ణుండు [6]భగ్నదంష్ట్రం బయి విషంబు లేనిభుజంగంబునుం బోల్పం దగి పరాజయంబు నొంది దీనదశకువచ్చియున్నయారథికవరులంగలయంగనుంగొనికౌరవేశ్వరున కిట్లనియె.

ఆ. అలవు వెరవుఁ దలఁప ౯ గలఁ డితం డన వాసి, కెక్కినట్టిరథికుఁ ౯ డక్కిరీటి
వలయునెడల నతని౯వాసుదేవుండు బో,ధించు నెల్ల దెఱఁగు ౯ దేటపడఁగ. 215

క. అనిమిషనాథుం డిచ్చిన,ఘనశక్తికి నసుర నొడ్డి ౯ గాండివిఁ దొలగిం
చినహరివంచన పదపడి, మన మెల్లను దెలియ వినమె ౯ మనుజాధీశా. 216

క. అగుఁ గాక యతని నాతని,మగఁటిమియును నేర్పు నెల్లి ౯ మాన్చెద నీకుం
బగ యనియెడుమాటయు ని,జ్జగమునఁ గలుగంగ నీను ౯ జగతీనాథా. 217

కర్ణుని రెండవనాఁటియుద్ధము.

వ. అనినం బ్రియం బంది నీనందనుం డతనిం దగువారలను నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తానును నభ్యంతరమందిరంబున కరిగె నారాత్రి సుఖనిద్ర సేసి

1. గ. డొల్లకపోయె, జ. డొల్లడు గాక. 2. క. వారికే శమనవహ్ను-జ. వాఁడే యెదిర్చియమ. 3. గ. జెల్లునె. 4. క. గుణము. 5. జ. ఇట్లు...యెటుఁబోటులొడళ్ళ. 6. ఇది పెక్కిటఁ గానరాదు.

రేపకడ సమస్తజనంబులు సంగ్రామంబునకు నడచి రంత నక్కడ నుక్కుమిగిలి
పాండవబలంబులుం దోఁతెంచె ధర్మనందనుండు బృహస్పతిమతం బైనదుర్జయ
వ్యూహంబు పన్నించినం జూచి మనవారును దానికిం బ్రతిగా మోహరించుటకై
రాధేయురాకకు నెదురుచూచుచు నొకభంగిం బన్నిరనిన విని యాంబికేయుండు.

క. శీతార్తజనంబులు ప్రద్యోతనునుదయంబు గోరుచున్నకరణిఁదా
నేతేరఁ గోరుజనులకు, నాతఁడు నిజతేజమునఁ బ్రియం బొసఁగెనొకో. 219

ఉ. అమ్మెయి ధర్మనందనునికయ్యగ్గలికం దొలునాఁడు రాజు బ
న్నమ్ములపాటు సూచుచు రణంబుకడంక దొఱంగి చన్న బం
టెమ్మెయి నద్దినంబున నతిహీనపరాక్రమలీల సూపెనో
తమ్ము నెఱుంగ రేమియు నశక్తుండును నాతఁడు నేమిసేయుదున్. 220

ఆ. కర్ణుఁ డట్టె కలనఁ గౌంతేయవర్గంబుఁ, గృష్ణయుతము గాఁగ గెలువఁజాలు
నేమి సెప్పఁ గలదు మీమానవేంద్రుని, చిత్తమాంద్య మతనిఁ జెఱుపకున్నె.

క. సౌబలునీతియుఁ గర్ణభుజాబలమును గూడి తనకు సామ్రాజ్యం బీఁ
గా బలసి వెలయువాఁ డై, యాబే లూఱడు మనంబునం దేప్రొద్దున్. 222

క. జూదంబునాఁడు మొలచిన, యాదుర్దశ పెరిఁగి సంజయా నిర్భరదుః
ఖోదయపరంపరాసం, పాదిని యై మనసు నిట్లు పఱిగొనియెడినే. 223

క. దుర్యోధనుచేసినయవ, కార్యంబున వచ్చినట్టికష్టంబులు దా
త్పర్యంబున వినయెదఁ బ్రతి, కార్యంబులు [1]గామి మనసుగందుచు నుండన్. 224

క. పాండునృపసుతులలో నొ, క్కండైనను నొవ్వఁ డింతకును మును వనితా
మండలిచేరువ మెలఁగెడు, గండున మెఱసెదరు కురునికాయము [2]నడుమన్. 225

వ. దైవంబు బలవంతంబనినవిని సంజయుం డజ్జననాథునితో దేవా వినుము వగచినం
గృతపడినకార్యంబు గ్రమ్మఱం బొడమునే డెందము గుందు నంతియకాక యట్లుం
గాక నీవు సేసినయదియ చూవె ఫలించె భండనంబు వల దని యెన్నిభంగులం
జెప్పినం బాండవులకుం గీడు దలంచి యప్పలుకులు గొన వైతివి వారలవలన ము
న్ననేకపాపంబు లాచరించితి నీవలన జనక్షయంబు వాటిల్లెం గావునఁ గడవంబడిన
దానికి వగవం బనిలేదు దారుణం బైనరణంబు విను మనుటయు నతండు కర్ణుం
డట్లు దడసినకారణంబుఁ దొడంగి యెఱింగింపు మనుటయు నమ్మానవేశ్వరునకు
నాసూతసూనుం డి ట్లనియె. 226

క. రేపకడ సకలబలములు, భూపాలురు వెడలి నడవఁ బోరికిఁ బిదపన్
నీపుత్త్రుఁడు వెడలెను సా, టోపతఁ దమ్ములును గర్ణుఁడును దో నడవన్. 227

వ. అయ్యవసరంబున. 228

సీ. రథము రథమునకుఁ జేరఁగఁ దెచ్చి యమ్మేదిని, నీశ్వరుతోఁ గర్ణుఁ డిట్టు లనియె

1. క. గనమి మనసు. 2. క. నెదురన్; ఖ. మునుమున్.

నాకుఁ గృత్యంబు ల।నేకముల్ గలిగె ము, న్నాధనంజయునకు । నట్లకాన
యీరసంబున మాకు । నిద్దఱ కొండొరు, విడువక పెనఁగఁ జో।ప్పడద యింకఁ
[1]గలహ మొక్కమొగంబు।గావున నేఁ డేము, దలఁపడి పోరుదు।మలవుఁ జలము
ఆ. నుల్లసిల్ల నొక్క । రొకరుని నొంపను, జంపఁ జూతు మా ని।లింపనాథు
వలనఁ గన్నశక్తి।వాలియుట నామీఁద, నలుకు లేక తెఱుము।నాతఁ డధిప. 229
వ. అప్పుడు శోనెత్తురు గాకుండ నక్కిరీటి గీటడంగించువిధంబూహింపుము. 230
చ. సరియగు నాకు దివ్యశర।జాలములం దలపోసి చూడ న
న్నరుఁడు దృఢత్వలాఘవగు।ణంబులఁ దక్కువ దూరపాతవి
స్ఫురణఁ గరంబు [2]వట్రపదు । భూవర సౌష్ఠవ రేఖ నేమియున్
దొరయఁడు ధైర్యశౌర్యపటు।దోర్విభవంబుల హీనుఁ డెంతయున్. 231
క. మును విశ్వకర్మ దేవేం,ద్రునకై నిర్మించె మహిత।రూపము విజయం
బనుచాపము దానన బహు,దనుజుల మర్దించె నతఁ డు।దగ్రస్ఫూర్తిన్. 232
చ. పరిచయ సక్తచిత్తుఁ డయి । భార్గవరామున కాతఁ డిచ్చినం
బరుషపరాక్రమమ్మున నృ।పాలుర నెల్లను నిమ్మహాభుజుం
డిరువదియొక్కమాఱు సమ।యించెఁ దదీయనితాంతశక్తిన
ప్పరమదయాపరుం డొసఁగెఁ । బార్థివ నాకది కూర్మిపెంపునన్. 233
ఉ. ఆమహనీయచాపమున । నర్జునుదర్ప మడంచి నేఁడు సం
గ్రామము నుజ్జగించెద న।కంటకసుస్థితి గల్గ మేటి నై
భూమి [3]యమర్చెదం గొనుము । భూవర నీ దగుపుత్త్రపౌత్త్రులన్
శ్రీమహిమన్ సమస్తజన।సేవ్యమహోన్నతిఁ బొందునట్లుగన్. 234
వ. అని పలికి వెండియు నిట్లను నావిజయంబును విజయుగాండీవంబును నొక్క రూప యతనికి నక్షయతూణీరంబులు నగ్నిదేవుం డిచ్చినయభేద్యరథంబును నవధ్యరథ్యంబులుం గల వని యెక్కుడయినను దాని కంతఁ జింతింప. 235
క. నారాచము లాదిగఁ గల,ఘోరప్రదరములు బండ్లఁ । గొని వచ్చెద బల్
తేరులు దృఢవాజులు నా, తేరివెనుకఁ బెక్కుమర్చి । తెచ్చెద నధిపా. 236
వ. మఱియు నొక్కం డాకర్ణింపుము భువనప్రవర్తకుం డయినకృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయుట నప్పార్థుపరాక్రమం బసాధ్యంబై యుండు నట్లగుటం జేసి. 237
తే. భండనము నేర్పు మెయిఁగృష్ణు।పాటియనఁగ, మహిఁబొగడ్తకు నెక్కిన।మద్రనాథు
నాకు సారథి గాఁగ నొ।నర్పవలయు, గెలుతు నట్లైన నన్నరు । నలవు మెఱయ.
క. హరి కెక్కుడరయ మద్రే,శ్వరుఁ డశ్వజ్ఞానమున న।సంశయ మే న
న్నరునకు మిక్కిలి బలవి,స్ఫురణంబునఁ గర్మకుశల।బుద్ధిఁ దలంపన్. 239
క. కావున నవ్వర మి మ్మటు, గావించుట యెల్ల హితముఁ । గావించినయ

1. చ. గలమొన మొగియదు గావున. 2. జ. దొట్రువడు. 3. జ. యొనర్చెదం.

ఖ్లై వెలయు నింత సేసి మహీవర నను జూడు పోర నెల్లచెదనో. 240

క. విను మిత్తెఱఁగున నే న, య్యనిమిషవర్గంబు నైన నాజి జయింతున్
మనుజులు పాండుతనూజులు, జననాయక నాకు నొక్కసరకే తలఁపన్. 241

వ. అనిన విని నీపుత్త్రుండు ప్రీతుం డయి రాధేయు నగ్గించి నీ కెల్లభంగిని శల్యుసారథిం గావించెద నని పలికి యుత్సాహదీప్తుం డై. 242

క. అమ్మలబండ్లును రథర, థ్యమ్ములునుం బెక్కుఁ దెత్తుఁ నవనీశులు నా
తమ్ములు నేనును నీపా, ర్శ్వమ్మున నడచెదము బరవసం బుగ్రముగన్. 243

క. అని చెప్పి ప్రీతుఁ డగునా, తనిఁ దోడ్కొని నడచి సముచితంబుగ శల్యుం
గని భక్తిఁ బ్రణతుఁడై యి, ట్లను దుర్యోధనుఁడు సవినయముగ నతనితోన్.

దుర్యోధనుఁడు శల్యునిఁ గర్ణునకుసారథ్యంబుసేయు మని ప్రార్థించుట.

సీ. సత్యవ్రతంబును శాత్రవదుర్దశా, పాదనంబును మహాభాగతయును
నీకు నైజంబులు నాకుఁ బెద్దయుఁ గూర్తు, గావున నిన్నేను గారవించి
వినతుండ నై వేఁడికొని యెద రాజుల, నడుమ నీ దగు సామనస్య మెఱిఁగి
యర్జును ననిఁ దెగటార్పఁగ వలయుట, యూహించి సంభృతోత్సాహలీలఁ

ఆ. గావు మితని ననుచుఁ గర్ణునిఁ జూపి యీ, తని రథంబు గడపు మనఘ యిట్టు
లైన నితఁడు పగఱఁ బోనీక పొదివి య, స్ఖలితగతుల నొంపఁ జంపఁ జాలు.

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడుం జనినఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ నేను సం
గరవిజయంబు గోరి భుజగర్వమునన్ సడి సన్నపాండుభూ
వరసుతవర్గముం దొడరువాఁడన కా మది నిశ్చయించు టె
వ్వరిఁ గొని యింత నీ వెఱుఁగవా నినుఁ గర్ణునిఁ గాదె నమ్మితిన్. 246

క. ఇమ్మవ్వర[2]మ్ము సార, థ్యమ్మితనికిఁ జేయు మినున కరుణుఁడు సాహా
య్య మ్మొనరిచినట్లుగఁ దిమి, రమ్ము క్రియన్ రూపు సెడి యరాతు లడంగన్.

క. అనిన విని కెంపుసొంపునఁ, గనుఁగవ యుగ్రముగ బొమలు గదియఁగ ఫాల
మ్మునఁ జెమటవొడమ నీసుతుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నతఁడు కటము లదరఁగన్.

సీ. నను నింతనీచపుఁబనికిఁ బంపఁగ నీకుఁ దగునె భూవర వర్ణధర్మ విధము
తెఱుఁగవె శూద్రుల కేనాఁటఁ బరిచర్య, సేసిరి మూర్ధాభిషిక్తు లైన
రాజులు సూతజు రాధేయు దొరఁ జేసి, కొని యేను సారథ్యమునకుఁ జొరఁగఁ
జాల నీతని బలశాలిఁగాఁ దలఁచెదు, [3]నాకంటె నిట్టిబన్నంబుఁ గలదె

ఆ. పగఱలోన నొకనిఁ బొల్పెట్టు మెట్టివాఁ, డైన సమయఁ జూచి యరుగు వాఁడ
నట్టిభంగి సాల దంటేనిఁ [4]దరవాయి, గొని వధింతు శత్రుకోటి నెల్ల. 249

---

1. క. బరవస ముదగ్రమునన్. 2. మితవికి సహాయమ్ముగ నినునకు ననూరుసారథ్యసహాయ మ్మొదవిన—జ. మ్ముసారథ్య మ్మితనికిఁ జేయు వినతతనయుసహాయత్వ మ్మొదవినరవికతి. 3. క. నా కింతకంటె బన్నంబు. 4. క. దరువాయి—గ. అరవాయి.

క. విను మేను విక్రమింపఁగఁ, గనుఁగొనియెదునంతవాఁడుఁ గలఁడే కులశై
లనికాయంబు పగుల్తున్, వననిధులు గలంతు ధరణి వ్రత్తుం గలయన్. 250
చ. నరవర చూడవే తెలియ నాదగు బాహులు మద్బలంబు నీ
వరయక పల్కితే నొకని తక్కట సారథి నై రథిత్వవి
స్ఫురణము తక్క నోపుదునె సూతతనూజుఁడు షోడశాంశమున్
దొరయఁడు నాకు వాసవసుతున్ మురమర్దనుఁ జీరికిం గొనన్. 251
వ. ఇట్లగు టెఱుఁగక చెప్పితి వెఱింగియుం గర్ణపక్షపాతంబున నవమానించెదేని మా భూమికిం బోయి వచ్చెద ననిపలికి రాజమధ్యంబున నుండి వెడలిపోవం జూచినం గురుపతి సప్రణయబహుమానంబునం జని నిలువరించి సాంత్వనస్వరంబున మధురాక్షరవిన్యాసంబుగా నతనితోఁ [1]గర్ణుండ యేల తక్క నీకెక్కుడయినరథికులుం గలరే కడిందిపగఱకు హృదయశల్యం బగుటఁ గాదె నీకు శల్యుం డనునభిధానం బయ్యె నాయభిప్రాయంబు వినుము ధనంజయునకు రథికగుణంబులం గర్ణుండు మిక్కిలి కృష్ణునకు సర్వహృదయజ్ఞానంబున నీవధికుండవు ధనంజయునకుఁ బ్రతివీరుంగా మనము కర్ణుం జాలించితి మది కృష్ణుండు సెల్ల నీకునికిం జేసి కృష్ణువర్తనంబునకుఁ బ్రతివిధానం బాచరింప నిన్నుంగోరితి నింతపని నీకుందక్క నొరులకు శక్యం బగునే యనిన విని ముదిత హృదయుం డయి మద్రేశ్వరుండు. 252
క. ననుఁ గృష్ణుకంటె నధికుం, డని యిమ్మనుజేంద్రకోటి యాకర్ణింపం
గొనియాడితి విమలయశో,ఘనుఁ డగుకర్ణునకు రథముఁగడపెద నధిపా. 253
వ. అని యా సూతునందను నుద్దేశించి వెండియు నిట్లనియె. 254
క. జనవల్లభ యొకసమయము, విను మీతనితోడ నేను విచ్చలవిడిఁదోఁ
చినమాట లెల్ల నాడుదు, నను నెగ్గులు పట్ట కుండినం బొం దొనరున్, 255
క. అనుటయు గౌరవమున నీ,తనయుఁడు రాధేయుఁ జూచి తగు నిట్లగుఁ గా
కని పలికి శల్యునిం గనుఁ,గొని యిది గడు లెస్స యనియెఁ గురువంశనిధీ. 256
వ. ఇట్లభినందించి యున్నయున్న రేంద్రుం డమ్మద్రపతిమనం బురియాడునో యని శంకించియతనితో మఱియు నిట్లను నివ్విధం బాచరించుటకు విచారంబు వలవదు తొల్లింటిపెద్దలవృత్తాంతంబు వినుము మార్కండేయమహాముని మాతండ్రి నేను వినుచుండఁ జెప్పినయది నీకుం జెప్పెద సురలతోడిదురంబున నసురవరుండగు తారకుండు దెగినపిదపఁ దదీయతనయులు విద్యున్మాలియుఁ దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును ననువారలు వారిజాసను నుద్దేశించి. 257

దుర్యోధనుఁడు శల్యునకుఁ ద్రిపురాసురుల వృత్తాంతంబు సెప్పుట.

క. దమమున నియమంబున ను,త్తమమును ఘోరంబు నైనతప మతినిష్ఠం
బ్రముదితు లై చేయఁగ న,క్కమలభవుఁడు దోఁచి పరమకారుణ్యమునన్. 258

1. క. గర్ణుండయేల తక్క నీ కెక్కుడురథికులుం.

వ. వరంబులు గోరికొం డనవుడు వా రందఱు నొక్కమాటయ కా సకలభూతంబుల వలననుసర్వకాలంబులయందును నవధ్యత్వంబు మాకు నీ వలయు నని యడుగుటయు నయ్యజుండు. 259

క. ఆచంద మెందుఁ గల దది, గోచరమే [1]యిచ్చుటకును గొనుటకుఁ దగుమై
నూచి యడుగుండు [2]శుభదం, బై చెల్లెడునట్లుగాఁ బ్రియంబున నిత్తున్. 260

వ. అనవుడు నయ్యసుర లట్లనిమాకు మువ్వురకు మూఁడుపురంబు లెల్లసుఖంబులుం గలిగి కామగమనంబు లై దేవదానవయక్షోరగాదిజాతులకుం జెఱుప రాక విలసిల్లునట్లుగా నొసంగు మేము భవత్ప్రసాదంబుసొంపున నిర్భయులమై పెం పొంది సంచరించెద మనుటయుఁ బద్మభవుఁ డిది లెస్స దీనికిం దుది యిట్టిద యని నుడివి యట్టిద గాకుండ నప్రమత్తుల రై వర్తిలుం డనిన నద్దనుజేంద్రు లప్పురంబు లెప్పు డొక్కెడం గూడె నప్పుడు బలియుం డగువాఁడు సెఱుపం దలంచినం జెడునదిగా నొడంబడితిమి త్రిపురంబులు సంగతంబులు గాకున్న నసాధ్యంబు లై వెలయ వలయు నని పల్కిన నద్దేవుండు మీరు పురత్రయంబును సంపాదించుకొనుం డే నమ్మహానుభావంబులం బొందునట్లు గా నిచ్చితి నని నిజస్థానంబునకుం జనియె నిత్తెఱంగున. 261

తే. వరము వడసినయాదైత్యవరులు దమకుఁ
బురము లొనరింప దానవపూజ్యు మయుని
వేఁడికొనుటయు నాతఁడు విపులతపము
కలిమి నొప్పారుపురవరమ్ములు ఘటించె. 262

వ. అవియును బ్రాకారగోపురప్రాసాదప్రముఖవివిధావయవంబులు పసిండియు వెండియు నినుమును నై నాల్గు దిక్కులు నూటేసియోజనంబులు గలిగియుండు నందుఁ బసిండిం జేసినయది దివంబునను వెండి నొనరించినయది యంతరిక్షంబునను నినుమునం గావించినయది భూమిని సంచరింపను వరుసన వానికిం దారకాక్షుండును గమలాక్షుండును విద్యున్మాలియు రాజులయి దివ్యంబు లగునంబరంబులను నాభరణంబులను మాల్యానులేపనంబులను మఱియు ననేకవిభవంబుల నుజ్జ్వలులై [3]నెగడుదు రిట్లు పురత్రయవిహారంబున జగత్త్రయంబును నాక్రమించి యసురత్రయం బప్రతిహతవిభూతిమై వర్తించు నమ్మువ్వురుం దన్ను నాశ్రయించుటం జేసి వారల యోగక్షేమంబు లరసికొని యెవ్వరికి నెయ్యది యిష్టం బయ్యది యెల్లం దన మాయాబలంబున మయుం డొదవించుచుండు నవ్విధంబునఁ బరమసౌఖ్యంబు లనుభవించు చుండ బహుకోటిసంవత్సరంబులు సనియె నట్టియెడ. 263

1. చ. నిచ్చుటరము గొనుఁడు దగవున్మై. 2. జ. సుఖదం బై. 3. జ. సెగడి రట్లు.

సీ. తారకాక్షున కొక్క । తనయుండు హరి యన, జనియించి వారిజా । సను గుఱించి
తపము సేయంగఁ బ్ర । త్యక్షమై యద్దేవుఁ, డడుగుము వరమన్న । నతఁడు త్రిపుర
ములవార లాయుధం । బులు దాఁకి చచ్చినఁ, బీనుఁగుల్ నీరిలోఁ । బెట్టి తడుప
నొక్కఁడు పదుగురై । యెక్కుడులావును, బీరంబు మెఱయ సం । ప్రీతి నుల్ల
ఆ. సిల్లునట్టిబావి । చిరతరతోయ మై, మాపురములఁ జి । త్రమహిమ వెలయ
నావహిల్ల వలయు । ననిన నిచ్చితి నని, యమ్మహాత్ముఁ డరిగె । నదియుఁ గలిగె.

వ. ఇట్లు మహాప్రభావం బైన[1]యబ్బావి పడసి యప్పురంబులవారు పోరికి శంకింపక నిర్జరభయంకరు లగుచు భువనంబు లన్నియు బాధించుచుం బెఱిగి లోభమోహ వశతం బొంది విచ్చలవిడిం దిరుగం దొడంగిన దేవపితృమునిజనస్థానంబులకు హాని పుట్టినం బురందరుం డఖిలబృందారకులుఁ బరివేష్టింప నప్పురంబులపై నెత్తి చని పెనంగి భేదింపం జాలక విషణ్ణుం డయ్యె నంత నతండు దివిజులుం దాను సంయమి సహితుండై చతురాననుపాలికిం బోయి ప్రణామపూర్వకంబుగా నద్దానవుల తెఱం గెఱింగించి తద్వధోపాయం బడిగిన నతండు వారల కిట్లనియె. 265

ఉ. ఏచినయాపురత్రయము । నేకశరంబున రూపు మాపఁగాఁ
జూచినఁ బోవుఁ గాని పెఱ । చొప్పునఁ బోవదు సంగరోన్ముఖుం
డై చను దెంచె నేని మద । నాంతకుచే నది సెల్లు నొండ్లకు
న్గోచర[2]మ్మట్టె యింతలు ప । నుల్ సనుఁ డమ్మహితాత్ముపాలికిన్. 266

ఆ. అనిన నట్లు కాక । యని దివ్యవర్షస,హస్రకంబు వార । లధికనిష్ఠ
నతులతపము సేసి । యత్యంతశుద్ధాత్ము,లై మహేశుకడకు । నరుగునపుడు. 267

వ. అవ్విరించిం బ్రార్థించి పురస్సరుం జేసికొని యరిగి. 268

క. వరదు శరణ్యు శశాంక, స్ఫురితశిరోభాగు సర్వ । భూతేశ్వరు శం
కరు సాంఖ్యయోగనిష్ఠా,పరసులభు ననంగదమనుఁ । బరమాత్ము శివున్. 269

త్రిపురసంహారమునకు బ్రహ్మాదులు రుద్రునిం బ్రార్థించుట

వ. కని ఫాలంబులు భూమిసోఁకం బ్రణమిల్లిన నద్దేవుండు మీరాకకుం గారణం బేమి యనవుడు లేచి నిలిచి వారు కరకమలంబులు భక్తి మొగిడ్చి. 270

క. స్తుత్యానుభావ నిర్మల, నిత్యానందస్వరూప । నిగమవిరోధి
స్థిత్యపనయనోన్ముఖ చి,త్సత్యాత్మక భక్తలోక । దౌర్గత్యహరా. 271

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రస్తుతించినం బ్రసన్నుం డై భవుం డాదరించి మీకు భయంబు వలవదు మీ చెప్పినయట్ల చేసెద వలయుకార్యం బెయ్యది యనిన దేవమునిసంఘంబులు ప్రహర్షంబు నొందె నరవిందభవుం డప్పరమేశ్వరున కిట్లనియె.

1. క. యప్పురంబు వడిసి 2. క. మెట్టు లింతలు పనుల్ సనుఁడమ్మ; మెట్లగుం జనుఁడు గొబ్బున నమ్మ.

సీ. ప్రజలకుఁ బతి గాఁగఁ * బనిచితి నీవు న, న్నట్లు పదస్థుండ * నగుటఁ జేసి
విచ్చలవిడి వరం * బిచ్చితి నసురత్ర,యమునకు దుర్గత్ర * యంబు గలిగి
యమ్మువ్వురును దారుణాక్రమమున భువ, [1]నత్రయసంబాధనం బొనర్చు
చున్నారు వారల * నొరులకు నడుప శ,క్యము గాదు నీవ శీఘ్రంబ చెఱుప.

ఆ. వలయు మునులు దేవతలు నేను శరణుఁజొ,చ్చితిమి నిన్నుఁ గరుణఁ జేకొనంగ
వలదె మమ్ము నొరులు * గలరె జగంబులు, గావ భూతనాథ * నీవు దక్క. 273

వ. అనవుడు నద్దేవుం డయ్యసురులు సెఱుపవలయువా రగుదురు వారలు బలవంతులే నొంటిమై నాపనికి నుత్సహింప నేర మదీయంబు లయిన తేజోబలంబులం దర్ధంబు పుచ్చికొని మీరందఱుం గూడి యాదుష్టదైత్యుల మర్దించుట కార్యం బనిన నద్దివిజులు మాకందఱకుంగల తేజోబలంబులకు నద్దనుజుల తేజోబలంబులు రెట్టియయి యుండు నట్లగుటం జేసి మాచేతం జెడరు భవదీయ తేజోబలంబులు భరియింప మేము శక్తులము గాము మాయందఱ తేజోబలంబులలో సగంబు పుచ్చికొని నీవ యాశత్రుల సమయింపు మెల్లభంగిని నీకు రక్షణీయుల మగుమమ్ము రక్షింపు మనుటయు నజ్జగన్నాథుండు. 274

క. అమరులకు నసురులకు నే, సముఁడ శివం బఖిలభూతజాలంబులకున్
సమత నొనరింప శివనా,మము నాకుం జెల్లు లోకమాన్యం బగుచున్. 275

వ. అయినను. 276

చ. అనయముఁ గ్రూరకర్ము లగునట్టివిమూఢుల, బిల్కుమార్పఁ బూ
నన తగు ధర్మవర్తను లనం జనుమీయెడ ద్రోహు లైనయ
ద్దనుజులఁ ద్రుంచి మీకుఁ బ్రమదం బొనరించెదఁ దేజముం బలం
బును సగపాలు వెట్టి ననుఁ * బొందఁగఁ జేయుఁడు మీర లందఱున్. 277

వ. అని మఱియు నొక్కటిసెప్పెద లోకంబుల కెల్లను బశుత్వంబును నాకుం బశుపతిత్వంబునుం గావలయు నట్లయినఁ బశుహననంబునం బాపంబు లే కుండు. 278

క. ఒనరింపుఁడు దివ్యరథం,బును దచ్చోదకుని నశ్వముల విల్లును న
మ్మును నాకు నట్లు లైనను, దనుజులదుర్గములు వినిహతము లగునాచేన్. 279

ఆ. అనిన విని పశుత్వమునకు శంకించి వి, షణ్ణులైనసురలఁ జంద మెఱిఁగి
భయముగొనఁగవలదు పశుభావమోక్షణ,విధియుఁ గలదు దాని వినుఁడు మీరు.

వ. అని పలికి హరుండు వారలతోఁ బశుపతివ్రతానుష్ఠానంబునం బశుత్వమోక్షణం బగు నదియును ద్వాదశాబ్దములు నడపవలయు నిష్ఠానురూపంబుగా సంవత్సరంబునఁ దదర్ధంబున ఋతువున మాసంబునఁ బండ్రెండుదినంబుల మాత్రను ఫలించు ననుటయు నట్ల కాక యని వార లందఱును లోకంబులకు లోకేశ్వరునకుఁ బశు

1. క. నత్రయంబును బాధ * నలఁచుచున్న, వారల నడుప నెవ్వారికి శక్యంబు, తఱి గాదు శీఘ్రంబ * చెఱుప నిపుడ.

త్త్వంబుఁ బశుపతిత్వంబుఁ గలుగుటకు నొడంబడి యమ్మహాత్ముని బశుపతి యని
పేర్కొని నిజతేజోబలార్ధంబులు సమర్పించినం గైకొని యత్యధికబలుండై తొల్లిం
టికంటె వెలింగె నప్పు డద్దేవునకు దేవతలు విభవం బెసఁగఁ బురహననంబునకయి
యభిషేకంబు సేసి త్వష్టనాలోకించి మహాదేవునకు దివ్యరథంబును దగియెడు సాధనం
బులను గల్పింపు మనవుడుఁ దపఃప్రభావమహనీయుండగు విశ్వకర్మ యవహితుండై.

సీ. సామర్థ్య మొప్ప విశ్వంభరాచక్రంబు, రథము గఁ జేసి చంద్రముని నుష్ణ
కరునిఁ జక్రంబులు గాఁ బెట్టి వారిధి, నక్ష మొనర్చి హిమావనీధ
రంబున వింధ్యనగంబున నస్తాచలంబున నుదయశైలమున [1]బలుపు
టవయవంబులు దీర్చి యగ్నుల మూఁటఁ ద్రి, వేణుకరచనఁ గావించి మేరు

ఆ. పర్వతమున నాతపత్రంబు గల్పించి, హరులు వేదములు శరాసనంబు
వత్సరంబు శరము [2]వాసుదేవుండును, గాఁగ సంఘటించె గౌరవమున. 282

వ. ఇట్లు చరాచరాత్మకం బై తేజరిల్లు నత్తేరు వీక్షించి ఫాలాక్షుండు గ్రహమండిత
వ్యోమమండలం బుపాదానకారణంబు గా విశ్వకర్మ గావించిన కవచంబు దొడిగి
శరాసనంబు [3]ధరియించి శరంబు పుచ్చికొని దానవసంత్రాసనోత్సాహుం డగుచు
నారోహణంబు సేసి వృషభధ్వజంబునం బొలు పొంది. 283

ఆ. అప్సరోగణంబు లాడుచుఁ బాడుచు, సంతసమునఁ జెలఁగ సకలమునులు
బహువిధములఁ దన్నుఁ బ్రస్తుతి సేయంగ, నమరవరులఁ జూచి యల్ల నగుచు.

క. సారథి యెవ్వం డనుటయు, వారలు నీచిత్తమునకు వచ్చినవానిం
గారుణ్యంబునఁ గైకొని, తేరు నడపఁ బనుపు మనిరి ధీరవిచారా. 285

వ. అనవుడు నద్దేవుండు. 286

తే. అరయ నెవ్వాఁడు నాకంటె నధికుఁ డతని
మీఱ నెఱిఁగి యొనర్పఁడు సారథిత్వ
మునకు నని చెప్పుటయు మహామునులఁ గూర్చి
కొని యమర్త్యులు సంభృతవినయు లగుచు. 287

వ. కమలాసనుకట్టెదిరికిం జని భక్తిం బ్రణమిల్లి దేవా నీవలన నీలగ్రీవుండు ప్రసన్నుం
డయ్యె భవదాజ్ఞ నే మితనికి రథంబుం దగుసాధనంబులు సమకట్టితిమి సారథి దొరక
కున్నవాఁ డది యెట్లనిన సారథ్యం బాచరించుపురుషుండు బలసత్త్వంబుల రథి
కున కధికుండు గావలసియుండు రథంబు పృథ్వి రథ్యంబులు వేదంబులు రథికుండు
రుద్రుండు రథచోదకుండు సులభుం డగునే గుణాధికుండ వగునీ విప్పనికిం బూన
వలయు దానవభయభ్రాంతుల మైన మమ్ము రక్షింపుము మా కేడుగడయు నీవ

1. అ. నవయవంబులు దీర్చి ♦ వర్గత్రయమునఁ ద్రి. 2. అ. వాసుసోమాగ్నులుఁ. 3. క. ధరియించి విష్ణుసోమాగ్నిసంభవం బై వెలుంగుశరంబు.

భవదీయప్రసాదంబున బ్రదికెద మని చాఁగిలి మ్రొక్కినఁ బరమాదరంబున
నెత్తి యప్పరమేష్ఠి వారలఁ గారుణ్యంబునఁ గనుంగొని. 288

ఉ. మీరు నిజంబ చెప్పితిరి మిక్కిలి నేర్పును లావుఁ గల్గినన్
సారథి పోరులన్ రథికసత్తముఁ దా గెలిపించు బుద్ధిదో
స్సారవిలాసభంగులకు శర్వుఁడు మెచ్చఁగ నాగమాత్మకో
దారహయంబులన్ నడపెదన్ దనుజుల్ వెఱఁ గందునట్లుగన్. 289

వ. అని పలికి సురగణంబు ముదంబునం బొదలఁ దనచేతికమండలు వొక్కెడ నిడి జడముడి బిగియించి యజినపరిధానంబు దృఢంబుగా బంధించి ప్రణవంబునం ద్వష్ట యొనర్చినమునికోల పుచ్చుకొని నొగ లెక్కె నిట్లు లోకపితామహుని సురలు శంకరసారథ్యంబు సేయించి రని చెప్పి దుర్యోధనుండు వెండియు ని ట్లనియె. 290

క. హరు లమ్మహాత్ము లిరువుర, భరియించుట కోర్వ లేక పడుటయు నెత్తెన్
వెరవున లావున వాగెలు, ధరియించుచుఁ బద్మభవుఁడు ధరణీనాథా. 291

వ. ఎత్తియత్తురంగంబులకు వీర్యశౌర్యంబులు గలుగ ననుగ్రహించి రథంబు గడపం దత్కౌశలంబు గొనియాడి కామదమనుం డాదనుజులదుర్గంబుల దెసకు నరదంబు వఱపుము నేఁడు జగంబులయలజడి మాన్చెద నాచేతిబలువు సూడు మని పలికిన నప్పరమసారథి మనోమారుతజవసత్త్వంబులు గలుగునవ్వేదాశ్వంబులం బఱప నథర్వాంగిరసులు చక్రరక్షకు లయి [1]చనుదేర నత్తే రాపురంబుల కడరిన నయ్యాదిమరథికుండు. 292

రుద్రుఁడు త్రిపురంబుల సంహరించి సురల సంతోషపఱచుట

సీ. కోపసందీప్తుఁ డై చాపంబు సజ్యంబు,గావించి మౌర్వీమార్గణముఁ గూర్చి
పాశుపతాస్త్రసంబద్ధంబుగాఁ జేసి, పురములు మూఁటిని బుద్ధి నిలుప
నవి యొక్కచోటికి నప్పుడ కూడిన మునులును, సురలును ముదముఁ బొంది
గెలు గెలు మంచు నగ్గింప నయ్యుగ్రుఁడు, దెగ వాపి యేసిన [2]దితిజయుతము
ఆ. గాఁ బురత్రయంబు గాలి నీఱై పర్వ,మాబ్ధిఁ దొరఁగ నమ్మహాగ్ని లోక
ములు దహింపఁ జొచ్చెఁ బురహరుఁ డది మాన్చె,సంతసిల్లె సకలజంతువులును.

వ. అప్పు డనిమిషమునిజనంబులు గృతకృత్యు లయి భూతనాథుం బ్రణుతించి యతం డనుమతి సేయ నంబుజాసనుండు లోనుగా నందఱు నిజస్థానంబులకుం జని రివ్విధంబున లోకహితార్థంబుగా నప్పరమేష్ఠి శివునకు సారథ్యం బనుష్ఠించె నీవు నట్ల పోతెఁ గౌరవరక్షణార్థంబుగా రాధేయురథంబు గడపు మిక్కర్ణునకు నక్కిరీటికిఁ గృష్ణునకున్ బలశౌర్యంబుల నెక్కు డయినవాఁడవు మదీయజీవితంబును రాజ్యంబును భవదధీనంబులు వానిం గలిగింపను జయంబును సుఖంబును గావింపను నీవ యొడయుండ వికార్యం బాచరించి నన్నురక్షింపు మని ప్రార్థించి నీపుత్త్రుండు

1. ఖ. నడతేర. 2. గ. దివిజరిపుయుతంబుగాఁ బురత్రయంబు నీ ఱై.

మద్రపతికి మఱియు ని ట్లనియె. 294

సీ. ఇది యొక్క యితిహాస మే నొద్దనుండ ధర్మప్రవీణుం డగు బ్రాహ్మణుండు
ధృతరాష్ట్ర వసుమతీపతికిఁ జెప్పినయది, వినుము భార్గవవంశమునఁ బ్రసిద్ధుఁ
డగుజమదగ్నికి నత్యంతనిర్మలమతి రాముఁ డుదయించె నతనిచేయు
తపమున హరుఁడు ప్రత్యక్షమై నిలిచిన, నతఁడు దివ్యాస్త్రంబు లడుగుటయును

ఆ. నమ్మహాత్ముఁ డశుచు లైనవారల నవి, నిర్దహించుఁ గాన నీవు పరమ
శుచివి గమ్ము నీకుఁ జొప్పడు నఖిలమహాస్త్రవీర్య మనియె నాదరమున. 295

వ. అనిన విని జామదగ్న్యుండు వినతుండై నాకెప్పుడు పాత్రత్వంబు గలిగె [1]నప్పుడు
నీవ తలంచి దయసేయుదువుగాక నీకు శుశ్రూషసేయు చుండునట్లుగాఁ బ్రసాదింప
వలయు నని విన్నవించిన విని కరుణాయత్తచిత్తుం డగుభవుం డవ్వరం బిచ్చిన న
మ్మహాత్ముఁడు [2]నియమనిష్ఠాపరుం డై పూజోపహారప్రముఖవిధానంబుల నద్దేవు
నారాధించుచుండ ననేకసంవత్సరంబులు సన నొక్కనాఁడు పరమేశ్వరుండు
ప్రసాదలసితాననుండై గౌరీదేవికి నతనిం జూపుచు. 296

క. రాముఁడు విమలవ్రతచర్యామహితుఁడు నాకు భక్తుఁ డని పలుమాఱుం
దా ముద్దు సేసి మృదువచనామృతసంసిక్తుఁ జేయు నాసమయమునన్. 297

వ. బలవంతు లగుదనుజులచేత బాధితు లయి బృందారకు లయ్యిందుధరుపాలికి
భయసంభ్రమంబులతో నరుగుదెంచి తమయలజడి యెఱింగించిన. 298

ఆ. జామదగ్న్యుఁ జూచి చయ్యనఁ జని దానవుల వధించి దేవతలకుఁ బ్రీతి
యాచరింపుమని యె హరుఁడు దానికిమదిఁ, గుదముఁ బొంది కేలు మొగిచి యతఁడు.

క. అకృతాస్త్రుఁడ నగునాకుం, బ్రకటభుజాబలులు నస్త్రపారీణులు నై
సకలసురనికరసంబాధకు లగుదానవుల గెలువఁ దరమే యనుడున్. 300

తే. అంబికానాథుఁ డి ట్లను నతనితోడఁ
దలఁపు నీదెస నిలిపెద దానఁ జేసి
పగఱ నిర్జింప నగుఁ బదంపడి మనోర
థంబు సిద్ధించు నరుగుము దడయ కనఘ. 301

చ. అనవుడు నట్ల కాక యని యాజమదగ్నిసుతుండు ధీరతం
జని సముదగ్రులై నసురశత్రులఁ దీవ్రత[3]రాయుధోత్కరం
బున వధియించి వారిపలుపోటుల నొచ్చినమేనితోడ వ
చ్చినఁ బురవైరి నిర్వ్రణునిఁ జేసెఁ గరంబున నంటి యాతనిన్. 302

వ. ఇవ్విధంబునం[4] బ్రకృతిస్థశరీరుం గావించి భర్గుం డాభార్గవుపయిం బ్రీతిశీతలం
బగునాలోకనం బొలయ నాతని కిట్లనియె. 303

---

1. క. నప్పుడ నీతలంచినట్ల దయసేసెదవు గాక. 2. గ. యమనియమానుష్ఠానపరత్వంబు గలిగి పూజో. 3. గ. రాశుగోత్కరం. 4. క, బ్రబద్ధ ప్తశరీ.

క. అని వర్తనమతిఁ గవయఁగ, నని నీ దగుతనువు సునిశితాయుధములు [1]దాఁ
కిన నొవ్వదు శత్రులు ప,న్నిన నుడుపుము గర్వ మడఁచి నిర్మలచరితా. 304

వ. కావున వర ప్రతి గ్రహంబునకు నిదియ సమయంబు. 305

క. కొను మని దివ్యం బగున,స్త్రనికాయము శస్త్రచయముఁ దద్దయు దయ ని
చ్చిన నవి యాతఁడు సాష్టాం,గనమస్కారంబు సేసి కైకొనియె నృపా. 306

వ. తదనంతరంబ లోకగురుం డగునాహరునిచేత ననుజ్ఞాతుండై యతండు నిజస్థానంబు
నకుం జనియె నయ్యతిహాసప్రకారం బిట్టిది యివ్విధంబున వివిధదుష్కరసత్కర్మా
నుష్ఠానఫలంబులై వచ్చినసర్వదివ్యాస్త్రంబులు నారాముండు రాధేయునకుఁ బ్రీత
చేతస్కుండై యొసంగె నట్టిమహాత్ములు హీనకులజాతుల నాదరింతురే యప్పుణ్య
పురుషుండు గయికొనుటం గర్ణుం డుత్కృష్టయోనిజాతుం డని తలంచెద వదనవక్షో
బాహుప్రముఖాంగకంబులు సూడ దేవకుమారుండుం బోలె నున్నవాఁడు ప్రకృతి
కాంత కుండలవజ్రకవచంబులతోడ నాదిత్యసన్నిభుం డగుకొడుకుం గాంచునే
సింగంబు లేడి కెట్లు పుట్టు నితనికి సూతసంవర్ధితుం డైనకీడు దొడరె నింతియకా
నోపు రుద్రశిష్యత్వం బుపవిశ్రుతుం డగుభార్గవరామునకుఁ బ్రియశిష్యుం డగు
నంగరాజు ననంగదమనుం బరిగ్రహించినవిరించి భంగిఁ బరిగ్రహించి నీవు సారథ్యం
బాచరింపు మఖిలగుణంబులను సారథి రథికున కధికుండు గావలయు ననునీతి నివ్వు
ప్రసన్నుండ వగుటం జేసి నాకు సిద్ధించె ననుటయు. 307

తే. గ్రుచ్చి మద్రవిభుండు నీకొడుకుఁ గౌఁగి
లించి ప్రియ మానసమునఁ దలిర్ప నృపకు
మార నీవు నాకొలఁది యి ట్లరయ నెఱుఁగు
దేని నిది లెస్స నీకోర్కి యేను దీర్తు. 308

వ. అని మఱియును. 309

శల్యుఁడు కర్ణునకు సారథ్యంబు సేయ నొడంబడుట

క. వీనులకుం బలుకులు సేఁ, దైనను జెప్పుదు హితంబు లగు కార్యంబుల్
దానికి నోర్వఁగ వలయుం,గాని యలుక వలదు నీకుఁ గర్ణున కధిపా. 310

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు లను మద్రపతితోడ, హరున కజుఁడు నరున కచ్యుతుండుఁ
బోలె హితుఁడ వగుము బుద్ధిపరాక్రమ, శాలి నాకు నీవు సంగరమున. 311

వ. అనవుడు నట్ల కాక యని శల్యుండు వెండియు. 312

క. తగువార లొరులు దెగడుట, పొగడుట యగుపలుకుపొంతఁ బోవరు హితకా
ర్యగతులు సెప్పఁగఁ [2]దెగ డగుఁ, బొగ డగు నెదురోర్వవలయు బుద్ధిగలిగినన్.

తే. శక్రుతేరైన నడపంగఁ జాలువాఁడ, [3]నుఱవు సెప్పుదు రథికు నేమఱఁగ [4]నీను

1. జ. దాఁకిన నొవ్వ కుండఁ జేసెద, విను మానుషకర్మ మడఁచి ♦ విమలచరిత్రా. 2. క. దెగ డఁగఁ, బొగడఁగ నెదు. 3. గ. నొఱవు; క. నొఱపు. 4. జ. నీక.

గృష్ణసారథ్యఘనుఁ డగుక్రీడి గెలువఁ, దలఁచునే కేను గడపుట దగురథంబు.

చ. అన విని భూవిభుండు ప్రియ మారఁగఁ గర్ణునిఁ జూచి దేవకీ
తనయుఁడు మద్రనాథునకుఁ దక్కువ మాతలియుం దలంప నీ
తని కెనరాఁడు భాగ్యముకతంబున సారథియయ్యె నీకు నీ
యనఁ గొని నీవు పార్థునియహంకృతి మాన్పుము ధీరమానసా. 315

క. అని యతఁడు శల్యుఁ గనుఁగొని, వినతుండై నీవు లావు వెరవును మెఱయం
దనుఁ గావ నంగపతి యర్జునుఁ గలన జయించువాఁడు రూఢిగ ననుడున్. 316

వ. అట్లయ్యెడుం గాక యని పలికి మద్రేశ్వరుండు సారథ్యంబున కనురూపం బగు సన్నాహంబు వాటించిన నం బ్రీతుం డగుచు సూతనందనుండు దనసూతు నాలోకించి తగురథంబునకుం గల్పన యొనర్పు మని సత్వరంబుగాఁ బనిచిన వాఁడును రయంబున దృఢసుందరం బగుస్యందనంబు సుకల్పితంబు సేసి తెచ్చి దీవించి యిచ్చిన నయ్యరదంబుఁ బూజింపం బురోహితు నియమించి తదీయమంగళవిధానానంతరంబ తాను నర్చించి కృత ప్రదక్షిణుం డై ప్రణమిల్లి భాస్కరోపస్థానం బాచరించి సవినయంబున శల్యు నారోహణంబు సేయు మనుటయు నతం డచలతటంబునకు లంఘించుసింగంబున నొగ లెక్కిన. 317

ఆ. మెఱుఁగుతోడ లలితమేఘంబు మీఁదికి, బోయి వెలుఁగు భానుపోలువు దోఁప
మద్రరాజసహితమహిత మై యొప్పె న, త్తేరు కర్ణుఁ డెక్కి తేజరిల్లె. 318

వ. అని యిట్లు కర్ణసారథిత్వంబునకు శల్యుండు మెయికొనుట సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పె ననిన విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు: 319

చ. అవిరళదర్శనస్థిరమహామునిమానస[1]వాసఖేలనో
త్సవరసికా రసాత్మక నిశాంతకృపాకరదివ్యచిత్త స
త్త్వవిభవసంభృతైక్యసుఖతామయదేహ నిరామయా పున
ర్భవపరిహార[2]హారిపదపద్మయుగ స్తవహృద్యసంస్తవా. 320

క. కమలవనసదృశదృగ్రుచి, సముదయశమితార్తిభక్త[3]సంఘా లక్ష్మీ
రమణత్వశివాప్రియతా, సమవా[4]యాలంబ్యమానసౌందర్యనిధీ. 321

మాలిని. అనుభవశమరమ్యా హంసభావైకగమ్యా
వినమదఘవిదారీ విశ్వలోకోపకారీ
దినకరశశినేత్రా [5]ధీపరిస్పందచిత్రా
దనుజమథనలీలా ధర్మతత్త్వానుకూలా. 322

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్రి బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున కర్ణపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 323

1.గ.ఖేలనోజ్జ్వలోత్సవ. 2.గ. సారపథ. 3.క. సంభృతలక్ష్మీ. 4. క.యాలంఘ్యమాన. 5.గ.ధీపరిష్వంగ

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

నిష్పాదననిపుణకృ
పానిరతిశయార్ద్రభావ । భావాతీతా
భానుసహస్రప్రభ ర
మ్యానంతవపుఃప్రకాశ । హరిహరనాథా. 1

శల్యుఁడు కర్ణునుత్సాహంబునకు విఘ్నకరంబు లగువాక్యములు సెప్పుట

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు దనసుతుండు సూత
సుతుకోర్కి దీర్పం బూని యతిప్రయత్నంబు సేయుట యాకర్ణించి యాంబి
కేయుండు. 2

ఆ. ఎట్లు ప్రియ మొనర్చె । నట్లు సంప్రార్థితుం, డైనమద్రనాథుఁ । [1]డంతఁ గోరి
తేరు గడప నతని । తెచ్చికొన్నట్టి య, వ్వీరుఁ డేమిభంగి । విక్రమించె. 3

వ. అని యడిగిన సంజయుం డిట్లనియె నట్లు రథిసారథులు విలసిల్లి వందిమాగధ
ప్రస్తూయమాను లగుచుఁ దనవలనను గౌరవంబునం గనుంగొనుటయుఁ గురు
రా జయ్యంగరాజు నుద్దేశించి.

చ. గురుఁడును భీష్ముఁడున్ నరున । కున్ బకవైరికి నగ్గలంబు వీ
రిరువురు వారి నిద్దఱ న । హీనపరాక్రమలీల గీటఁడం
తురు ధ్రువ మంచు నాత్మఁ బరి । తోషము బొందుదు నట్లు [2]గాకని
ర్భరబలశౌర్యముల్ మెఱయ । గ్రక్కున నాపని నిర్వహింపుమీ. 5

తే. బాడుదల నొండెఁ బట్టుము । పాండుతనయ
ముఖ్యు వీరు వా రన నేల । మునుము వట్టి
వైరివర్గంబు నెల్లను । బారి సమరి
సైన్యయుతముగ నద్భుత । జయము గొనుము. 6

---

1. క. నంత గోరి తేరు నడప. 2. గ. గాఢ నిర్భర.

వ. నడవు మనుటయు నమ్మాటఁ గైకొని కర్ణుండు శల్యునిం దేరు నడపు మనిన నతం
డట్ల చేసె నప్పుడు శంఖభేరీప్రముఖతూర్యనాదంబులు రోదసీగహ్వరంబు విహ్వ
లంబు గావించె నివ్విధంబునం జని చని గర్వాగ్రహవిధేయుం డగురాధేయుం
డమ్మద్రపతి కి ట్లనియె.

శా. నారాచాదిమహోగ్ర బాణపటలీ×నానావిధోల్లాసముల్
సైరింపన్ ధృతి లేక పాండుతనయుల్ × సంభ్రాంతి నొందంగ వి
స్మేరం బై ఖచరవ్రజంబు వొగడన్ × మెచ్చంగ నీచూడ్కి దు
ర్వారోదగ్రత నేఁడు సూపెద భుజా×వష్టంభసంరంభి నై. 8

సీ. అన విని మద్రరా × జాతని కిట్లను, సత్యపరాక్రముల్ × శౌర్యఘనులు
భుజవీర్యమహితులు × భూరితేజోధను, లఖిలాస్త్రవిత్తము × లార్యు లమర
పతికైన రణమున × భయము పుట్టింపంగ, నోపుదు రప్పాండు×భూపతనయు
లేల వారల నింత × దూలపోఁ బలికెద, విప్పుడు వల్కరా × దెట్లు నీకు

తే. గాండివజ్యానినాదమ్ము × గ్రమ్మి కర్ణ
విదళనము సేసినను భీము×గదమెఱుంగు
లొలసి చూడ్కులు మిఱుమిట్లు × గొలిపినను భ
యంబు వెల్లున నపుడు వా × యడఁగుఁ గాక. 9

వ. అని వెండియు. 10

చ. నరునిశరంబులన్ రథగ×ణంబులు గూలఁగ భీమునుల్లస
త్పరిఘమునన్ గజవ్రజము × భగ్నము గాఁ బెఱతమ్ములున్ యుధి
ష్ఠిరుఁడును దాఁకినం జలము × డించి దొరల్ గలఁగంగఁ జూచియుం
దిర మయి నీవు నాలుకకుఁ × దెచ్చినమాట గదా వినం దగున్. 11

క. అనుపలుకులు వినియుం దా, వినని చెవులు సేసి మద్ర×విభుతో రాధా
[1]తనయుఁడు నాచేతిబలువు, గనుఁగొనియెద విప్పుడ యనియె×గం డమరంగన్. 12

వ. ఇట్లు సంగరోత్సాహదీప్తుం డై నడతెంచునతని నుపలక్షించి. 13

చ. కురుబల ముబ్బి యార్చెఁ బటు×ఘోటకహేషితనిస్వనంబులుం
గరివరబృంహితధ్వనులు × గాఢము లై విలసిల్లె నెత్తురుల్
గురిసె నభంబు వ్రేయఁ బిడు×గుల్ మొరసెం బొరి నుల్క లెల్లెడం
దొరఁగెఁ బ్రదీప్తమారుతము × ధూళిఁ గడున్ వడిఁ జల్లె భూవరా. 14

వ. మఱియు బహువిధోత్పాతంబులు గౌరవులకు నాశం బగుటం దెలుపుచుందోఁచె
దోఁచిన నవి యెల్ల సరకుగొనక వారు దైవమోహితులు గావున శల్యసహితుం
డైనకర్ణుం గనుంగొని కుంతీనందను లతనిచే నిర్జింపఁబడుదుర కాఁ దలంచి

1. గ. తనయుండు మాట లేటికిఁ.

సంతోషించి రతండు భీష్మద్రోణులదోర్వీర్యంబులు పాండుతనయులచేతం గోలు
పోయె నని మనంబున వారల మెచ్చక ముంగలి యై మెఱసి నడచు చుండి
పార్థపరాక్రమస్మరణంబునం గ్రోధంబు జనియించి యార్పులు సందడింప మాన
దర్పోన్మాదంబున మద్రపతి కిట్లనియె. 15

మ. అరదం బెక్కి శరాసనంబు గొని తెం ♦ పారంగ నే నేచి సం
గరసంక్రీడకుఁ జొచ్చినం దృణసముం ♦ గాఁ గొందు నద్దేవతా
వరు నైనన్ గురు నాపగాతనయుఁ జా♦వం జూచుటన్ వైరు[1]లే
తురు చెండాడెద నుగ్రతం దలలు న్యాదోర్దర్పముం జూడుమీ. 16

వ. అని పలికి యనంతరంబ గాంగేయకుంభసంభవులంతటిమానుసులు నిట్లు రిత్త
సావు సత్తురే యని యుగ్గడించి మఱియు ని ట్లనియె. 17

ఉ. వారల లోకవీరుల నశ్వవధ్యుల గీటడఁగించి పల్వురన్
వారలయట్ల యెందు ననివార్యు లనం జనుమేదినీశులం
బోర వధించి రౌద్రమునఁ ♦ బొంగి క్రమాగతమృత్యువౌకొ్కనాఁ
గా రణకేళికిం గడఁగు♦గాండివి నేన యెదిర్చి యోర్చెదన్. 18

ఉ. పాండునృపాగ్రనందనుఁడుఁ ♦ బావనియుం గవలుం జలంబుమై
నొండొరు మూఁదలించుకొని ♦ యొక్కటఁ దాఁకినఁ దీవ్రవిస్ఫుర
త్కాండవిదారితాంగకులఁ ♦ గా నొనరించి యణంచి లీలమై
గం డడఁగింతుఁ బోక పెనఁ♦గం గలచంద మెఱింగి చెండుదున్. 19

వ. [2]అని వెండియు నిట్లను భీష్ముఁడు దెగినను ద్రోణుదోర్విలాసంబునాసగలిగియుండె.

సీ. ద్రోణుండు బహుదివ్య♦బాణదీప్తుఁడు భుజా,బలశాలి శౌర్యసం♦పన్నహృదయుఁ
డక్షీణవిక్రముఁ ♦ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డ, వ్వీరుండు పార్థుచేఁ ♦ బోరఁ బడిన
ధార్తరాష్ట్రులయేపు ♦ దఱిఁగెఁ దదాప్తసై,నికులు గం డడఁగిరి ♦ నీ వెఱుంగ
నైనను రాముకృ♦పాతిశయంబునఁ, గనినయారథమును ♦ కార్ముకాది

ఆ. దారుణాస్త్రశస్త్ర♦తతులును గలిమి నే, నతనిఁ దొడరి దివిజు ♦ లడ్డపడినఁ
గూల్తు నెల్లభంగిఁ ♦ గురురాజుమన్నన, యప్పుడీర్తుఁ బ్రాణ ♦ మాసపడక. 11

—♦ శల్యుఁ డర్జునుపరాక్రమం బుగ్గడించి కర్ణునిఁ దూలం బలుకుట ♦—

వ. అనిన విని శల్యుండు కర్ణున కి ట్లనియె. 22

చ. వినినజనంబు లితఁ డవి♦వేకి యనన్ వల దింతరజ్జు ల
జ్జునుబలశౌర్యసంపదలు ♦ సూచి యెఱుంగమె మున్నునిన్ను నా
తనిఁ గలనన్ జగం బెఱుఁగ♦దా యతఁ డద్భుతవిక్రమోజ్జ్వలుం
డెనయుదె నీవుపౌరుషవి♦హీనుఁడ వద్దివిజేంద్రనందనున్. 23

1. గ. లేఁతురు. 2. అ. క. అని పలికి వెండియును ని,ట్లను భీష్ముఁడు దెగిన ద్రోణు♦నతులిత దివ్యాస్త్రనిచయము దోర్విలాసం,బును జాలం గలిగి యుండె భూనుత మగుచున్.

సీ. రాత్రిమైఁ దాఁకి క్రూరతఁ బోరి మగఁటిమి, వాసినయంగారపర్ణుకంటె
ఘోషయాత్రావిధిఁ । గురురాజుఁ జెఱవట్టి, మాన మేదినచిత్రసేనుకంటె
ఖాండవోద్యానంబుఁ । గావ నేరక సిగ్గు, వడి చన్ననిర్జరప్రభునికంటెఁ
గ్రీడాకిరాతుఁడై క్రోడంబునకుఁగాఁగఁ, బెనఁగి చిక్కిన త్రిలోచనునికంటె
ఆ. నెక్కుడైనవీరుఁడే నర్జునునితోడఁ, బొడుతు నొడుతు ననినఁ । బోలుఁగాక
వినుము సూతతనయ । మనబోఁటు లాతనిఁ, జెఱుతు మనుట నోరిచేటుగాదె.
చ. నృపుఁడును భీష్ముఁడుం గృపుఁడు । నీవు గురుండును దత్సుతుండు ను
గ్రపుబల మేచి తో నడవఁగాఁ [1]బెనుదాడిగఁ బోయి మత్స్యనా
థుపసులఁ బట్టి యద్దొరలతోఁ జెడి పాఱితి కర్ణ యప్డు క
య్యపుబలు పాడె [2]దిప్డు మనయర్జునునమ్ములు దుప్ప వట్టెనే. 25
ఉ. ముందరియట్లు గాదు జనముల్ దెగడన్ వెఱఁబాఱ నేఁడు సం
క్రందనసూతి మార్కొని తిరం బయి పోరెద దాఁపఁ బ్రాణముల్
నిందకుఁ జాల నింక ననునిక్కుపుఁబల్కులు పల్కు టొప్పు దా
నం దుదిఁ జచ్చినం జను మొనన్ నరుఁ దాకుఁట రిత్తవోవునే. 26
వ. అనవుడు నలుక వొడమిన నడంచికొని రాధేయుండు మద్రపతి కిట్లనియె. 27
చ. నరునకుఁ బూని పల్కితి విరనం జవి మాలినదొడ్డపల్కులే
[3]నరగలి లేక బెట్టడరినప్పుడు సూడుము నన్ను నాతనిం
దిర మయి బాహుశక్తియును । ధీరతయున్ వెరవుం జలంబు నె
వ్వరిదెసఁ గాంచె దెక్కుడుగ । వారి నుతింపుము మానుమంతకున్. 28
వ. అనుటయు నట్లు చేసెద నని పలికి శల్యుం డూర కుండెఁ దేరు వో నిమ్మని రాధేయుండు దఱిమి పలికిన నమ్మద్రేశ్వరుండును దురంగంబుల సత్వరంబుగా నడపె నివ్విధంబునం జని మన మొన సొచ్చి సైనికులు సంతసిల్ల వారలం గలయం గనుంగొని కర్ణుం డిట్లనియె. 29
సీ. వలను శోభిల్ల నెవ్వాఁడైన వీఁడె యర్జునుఁ డని నాకిప్డు । సూపెనేనిఁ
బసదనం బే నిచ్చుభంగి యందఱకును, వివరించి చెప్పెద । వినుఁడు మీరు
పొగడంగఁ దగురత్నములతోడిసౌవర్ణ,రథములు వలసిన । రయము లావుఁ
బొలుపును గలుగు కాంభోజహయంబుల. వలసినఁ [4]బేర్చుసత్త్వంబునందుఁ
తే. బరిణతము లగుసుందరకరివరముల, వలసినను జారులావణ్యవతుల వలసి
నను మహాగ్రామములు వలసినను గోర్కి, కెక్కుడమ్మెట్టిమగని కేనిచ్చువాఁడ.
క. మఱి యొక్కటి సెప్పెద ని,ద్దఱు కృష్ణులఁ జంపి వారిధనములు నా కి
త్తఱిఁ దద్రథ మిదియే యని, యెఱిఁగించినయతని కిత్తు । నేనుముదమునన్.
వ. అని పలికి శంఖంబొత్తిన దుర్యోధనుం డనుజసహితంబుగాఁ బ్రమోదంబునొందె

1. గ. వెస దాడిగా. 2. గ. దీవు 3. ఖ. నరవరయి లేక. 4. క. చ. జ. బెక్కు క్రమంబులందు.

నప్పుడు నిస్సాణాదితూర్యనిస్వనంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్లె మనయోధవరులును
వరూథినియు నుబ్బునఁ బేర్చియార్చిననినదంబులు నింగి ముట్టె నయ్యెడఁ బ్రహాస
భాసురముఖుండై మద్రవిభుండు రాధేయున కిట్లనియె. 32

ఉ. ఎవ్వరు సూప నేల నరు ♦ నిప్పుడ కాంచెదు రిత్తవారికిం
గ్రొవ్వున నుజ్జ్వలార్థములు ♦ గొం డని యీ వల దిట్టు లిచ్చినన్
నవ్వ జనంబు మిక్కిలి ధ♦నంబులు గల్గినఁ జేయ రాదె నీ
కెవ్విధి నైన సద్వ్యయము ♦ [1]లెందునపాత్రపుటీవి యొప్పునే. 33

వ. అని యంత నిలువక. 34

క. కొలఁది యెఱుంగక కృష్ణులఁ, గలన గెలుతు ననియె దీవు ♦ గంటిమె సింగం,
బుల నెత్తఱి నైనను [2]నే,పొలమున నేనియును నక్క ♦ పోరి గెలువఁగన్. 35

ఉ. అగ్గి సొరం దలంచునటు ♦ లర్జును నెక్కటి దాఁకఁ గోర్కి నీ
కెగ్గిది మాను [3]మీపలుకు ♦ లెవ్వరుఁ జెప్పఁగఁ బేరు రూపఱ
న్మ్రగ్గఁగఁ గాల మయ్యెనొకొ ♦ నావచనంబు లొకింత కర్ణము
ల్డగ్గఱ నిచ్చియోధులు బ♦లంబులుఁ దోడు గఁ బోరు [4]టొప్పగున్. 36

ఆ. ఏను ధార్తరాష్ట్ర♦హిత మాచరించుట,కై పెనంగి చెవుల ♦ కప్రియంబు
లైన నిన్నిమాట ♦ లాడితి నాబుద్ధి, విని దురాగ్రహంబు ♦ విడువ వలయు. 37

చ. అనవుడు నల్గి సూతసుతుఁ ♦ డాతని కి ట్లను మద్బలంబు న
మ్మిన నను నిత్తెఱంగునకు ♦ మేకొన కుండఁగ మాన్ప వజ్రహ
స్తునకు వశంబు గా దనినఁ ♦ జొప్పడునే నినుబోఁటి [5]కార్తిఁ జె
ప్పిన క్రియఁ జెప్పి నీవు వెఱ♦పించిన నే వెఱ పెక్కువాఁడనే. 38

వ. అనుటయు నతని నగ్గలంబు కోపింపం జేయుటకై శల్యుండు మఱియు నిట్లనియె.

తే. ఇప్పుడే నీకు బుద్ధులు ♦ సెప్ప నేల, నరుఁడు గాండీవగుణనిక్వ♦ణంబు సెలఁగఁ
గదిసి నీమెయి బలుతూపు♦గములు నిగుడఁ, జేసి నిను బుద్ధిమంతునిఁ ♦ జేయుఁగాక.

వ. అని యంతం దనివోక యతండు. 41

సీ. రోషమహాటోప♦భీషణహరితోడ, సమరంబునకు హారి♦ణము గడంగి
దానధారాభీల♦దంతావళముతోడ, సంగ్రామమునకు శ♦శంబు గడఁగి
చండస్వభావో♦గ్రపుండరీకముతోడఁ, నాజికి సారమే♦యంబు గడఁగి
దారుణతుండాతి♦ఘోరగృధ్రముతోడఁ, గలహంబునకు నుర♦గంబు గడఁగి

ఆ. యడరునట్లు గాదె ♦ యస్త్రకళాసము,జ్జ్వలుఁడు పార్థుతోడ. ♦ సంగరమున
కీవు గడఁగి యడరు ♦ టెల్ల రాధేయ నీ, కేటిబలము నమ్మ ♦ నెందుఁగలదు. 42

1. లింతయపాత్రపుటీవి, ఆ. ప్ర. 2. క. బెబ్బులి నేనియు నెదిరి నక్క ♦ పోతు గెలుఁవగన్
3. ఆ. మన్నలుకు. 4. క. మొప్పగున్. గ. మెప్పడున్. 5. ఆ. కాపు చెప్పిన.

వ. అనియు నివ్విధంబున నధిక్షేపింపంబడి కర్ణుండు గోపించి కెంపారుకన్నుల నాశల్యు
నాలోకించి. 43

క. గుణవంతులగుణములు నిర్గుణుఁ డెఱుఁగమి దెల్ల మీవు గుణహీనుఁడ వీ
గుణ మితనియందుఁ గల దని, గణుతింపఁగ [1]నైపుణంబు గలదే నీకున్. 44

సీ. అర్జును నస్త్రవిద్యాప్రమాణంబు నా, యెఱిఁగినయంత నీ వెఱుఁగ వతని
కోలఁదియు వనమాలికోలఁదియుఁ గాంచి నా, కోలఁదియు నెఱిఁగి వారలమదీయ
దివ్యాస్త్రబలమునఁ దెగటార్ప నగు నని, యే నిశ్చయించితి నెట్టు లనినఁ
గడుఁబెద్దకాలంబు గంధపుష్పాదులఁ నర్చించుచున్నాఁడ ననుదినంబు
ఆ. దానఁ గరంబు భక్తి నునిచిన సున్నది, యహిముఖంబు దారుణాస్త్ర మింత
యంతయనక యెదిరి నాహుతి గొనుదాన, జిష్ణునోర్తునొండెఁ గృష్ణు [2]నోర్తు. 45

వ. భార్గవాస్త్రంబున నొక్కనిం బొరివుత్తు నట్లుఁగాక యాదవపాండవనివహంబు
లోనం గృష్ణార్జునులయందు లక్ష్మీవిజయంబులు సుప్రతిష్ఠితంబులై యుండు
నయ్యిరువురం బొదివి పెనంగం గనుటకంటె మేలునుం గలదే వారలగరుడకపి
ధ్వజంబులుఁ జక్రగాండీవంబులు బెండుమానిసులకు భీషణంబులు నాకుఁ బరి
తోషణంబులు వేవురుగోవిందులుఁ బదివేవురుపార్థులుఁ బన్నినం బోరెద నీవు
మహాయుద్ధకోవిదుండవు గామిం జేసి వెఱచఱచి కాఱు లఱచెద వక్కడిపతుష
పాతంబునఁ బ్రేలెదవో యెఱుంగ నింక నిట్టిమాట లాడితేనిఁ బ్రాణంబుల
కొఱ యొల్ల వని పలికి వెండియు. 46

—♦ కర్ణుఁడు శల్యునిపైఁ గోపించి యతనిదురాచారంబు లుగ్గడించుట. ♦—

సీ. విను పాపదేశసంజనితుండ [3]వగునీకు, దుర్బుద్ధి గాక సద్బుద్ధి గలదె
క్షత్రియాధమ నీచ కలదు లోకంబున, నాబాలగోపాల మైనవాక్య
మతికుటిలుండు సంగతుఁడు గాఁ డేమిటఁ, జెలికిఁ గీడొనరించుఁ జెట్టవలుకు
దుష్టాత్మకుఁడు గడుఁగష్టుఁడు మద్రకుం, డనునంతవట్టుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె
ఆ. వావి లేక యెల్లవనితలుఁ బురుషులుఁ, గలయ మీరు నెగ్గు గాక యుండు
మున్ను గల్లు పిదపఁ జన్నుఁబాలై పెరుఁ, గుదురు సెప్పనేల గుణము లింక.

క. పలువురకుఁ బుట్టి నిచ్చలుఁ, గలుద్రావుచుఁ బెరిగిఁ [4]యెట్లు గఱతురు శీలం
బులు నుచితము లగుభాషణ, ములు నీ విమ్మాట లుడిగి పొదపొద మనికిన్. 48

చ. మఱియొకఁ డేను జెప్పెద నమానుషవిక్రమలీల నల్గడం
బఱపియుఁ జంపియుం రిపునృపాలకసైన్యము రూపడంచి మై
దొఱఁగుట యొప్పదే తనువు దూఁటులు గాఁ [5]బెఱవారి గెల్పుకో

1. గ. నైనగుణము. 2. క. జ. దీర్తు. 3. క. గ. జ. వగుట దుర్బుద్ధియ కాక సద్బుద్ధి గలవె. 4. క. గ. చ. యిట్లు గడుదుశ్శీలంబులు ననుచితభాషణములుఁ, బలుమఱుఁ బలుకంగ నేల పొద పద మనికిన్, 5. క, భేరవారి – చ – బలుపారి – జ. జేలువారి – గెల్వఁగా.

లుఱ దోఁకొ నాదు పెంపు డుప | నోపుదురే నినుఁబోటు లెమ్మెయిన్. 49

వ. కినియించి గదం దల వగుల వ్రేటువడక యూరక తేరు వోని మ్మనవుడు మద్ర
పతి యతని నవలోకించి. 50

ఆ. హితము సెప్పఁ దగనె | యే నీకు నదియును, గాక నీరథంబు | గడపు చుండి
కౌరవాధినాథ | కార్యార్థి నగునాకు, నున్నరూపు సెప్ప | కుండ నగునె. 51

ఉ. సారథి దక్షుఁడై రథిక | సారము రథ్యబలంబు నాయుధో
దారత మానముఁ రణవి | ధంబు నిమిత్తశుభాశుభత్వ ని
ర్ధారణముఁ మదిం గని హి | తం బెఱిఁగించుట నీతి గాన నీ
వీరస మెత్తి నోఁ బలికి | తేనియుఁ జెప్పుదు సూతనందనా. 52

వ. ఏ నేమితప్పు సేసిన గదం దల వగుల వ్రేసెదవు నీ విట్లంటివి గదా యని హి
తోపదేశంబు మాన నేర్తునే యిది యొకదృష్టాంతంబు వివరించెద వినుము
విని నీవు నా చెప్పినట్లు చేసి తేనియు మేలు చేయ కుండినం గడుమే లని యి
ట్లనియె. 53

సీ. అంబుధిలో నొక్క | యలఘుతరద్వీప, మున ధర్మవర్తి నాఁ | జనునరేంద్రు
పురమున నొకవైశ్య | వరుఁ డధ్వరాదిస,త్కర్మరతుఁడును శాంతి | దాంతియుతుఁడు
గరుణాపరుఁడు దాన | నిరతుండు ధనధాన్య,శోభియు బహుపుత్త్ర | లాభవిలసి
తుండు నై వర్తించు | చుండఁగ నిలు సేరె,నొకకాకి యతనిపు | త్త్రకులు దాని

తే. ఎంగిళులు వెట్టి కొనియాడ | నెలమిఁ బెరిఁగి
క్రొవ్వి కడు మీఱియెట్టిప | క్షులును దన్నుఁ
బోల వనియెడుదుర్మాన | మునఁ దృణీక
రించి యది పెక్కుభంగులఁ | గ్రీడ సలుపు. 54

వ. ఇట్లు విహరించుచుండ నొక్కనాఁడు గొన్నిహంసంబులు పక్షబలంబున సుప
ర్ణుతోఁ [1]సరిసేయం దగునట్టివి సముద్రంబుచేరువఁ జనం గని యాకోమటికొడుకు
లక్కాకంబునకు వానిం జూపి యిట్లనిరి. 55

క. పులుఁగులలో నీవెక్కుడు, విలసద్గతి నంచ లిట్లు | వినువీథిఁ గరం
బెలమిం జనియెడువీనిం, గలసి పఱచి గెలువ వలదె | [2]గతులబహులతన్. 56

వ. అని తారతమ్యజ్ఞానహీను లగునయ్యల్పబుద్ధులు సెప్పిన నుచ్ఛిష్టదర్పితం బగు
నదియును మౌర్ఖ్యంబునం దా నంతటిదాన నని తలంచి వానిదెసకుం జని మనం
బున వీనిలో మేటి యెయ్యదియో యనుచుం జేరి తనచూడ్కికి వచ్చినయంచం
బురుడించి పఱతము రమ్మని పిలిచిన నయ్యంచ లన్నియు నిలిచి పెలుచ నవ్వి
యవ్వాయసంబున కిట్లనియె. 57

క. మానససరసి వసింతుమ,హీనబలము జవముఁ బక్షు | లెల్లను బొగడం

1. క. నొరయునట్టివి. 2. జ. గతిబహుగతులన్.

గా నెందుఁ దిరుగుదుము ద,వ్వైనను ఖేదంబు లేదు హంసల మగుటన్. 58
వ. ఇట్టిమాయందును. 59
క. బలశాలి యైనహంసముఁ, బిలిచితి పురుడించి పాఱ [1]బేలతనమునన్
గలవే యింతకు మును హం,సలతోఁ బురుడించువాయసంబులు జగతిన్. 60
సీ. అనుటయుఁ గాక మి ట్లను హంసములతోడ, గతులునూటొక్కటిగలవు వాన
నొక్కటొక్కట శతయోజనవ్యాప్తి నే, మెఱయుదుఁ బొడవుగామీఁది కెగసి
చనుట యచ్చటనుండి చక్క నేలకుఁ జోడు, వట్టి డిగ్గుట దూరపాతభంగి
[2]సంగతి పరువడి చాలులీలాగతి, వక్రయానము వలయక్రమంబు
ఆ. లోను గాఁగ నెట్టు లైనను మీఁకోరిన,ట్ల పఱచి మేటియంచ యైన
దాని నిపుడ గెలుతుఁ దక్కటియంచలు, భయమువొందఁ గాకిపదువువొంగ.

—* కాకము హంసముతో సముద్రముమీఁదఁ బఱచి భంగపడుట *—

వ. అనుటయు విని మ న్నాహహూతం బైనహంసం బక్కాకంబు నాలోకించి. 62
ఆ. నూఱుగతుల నీవు వాఱు దే నన్నియు, నెఱుఁగఁ బులుఁగు లెల్లనెట్లు వాఱు
నడరి యాకసమున [3]నిడుబాట నట్ల పా,ఱుదము రమ్ము జలధిచదల ననిన. 63
వ. అయ్యెడం గూడినకాకంబు లపహసించి శతప్రకారగతి యగుదీనితో నేకయాన
పర్యవసానహీనసముత్సాహదోహలి వగునీ వెట్లు మచ్చరించెదవు పఱచి భంగ
పడియెదవు గాక యనుటయు నమ్మరాళం బా గమిం బాసి పఱవఁ దొడంగినం
దోన యవ్వాయసంబునుం బఱచె నిట్లు రెండును మున్నీటిపై మిన్ను దఱిసి
పాఱునట్టియెడ. 64
క. రాయంచ మందగతిఁ జను, వాయస మతితీవ్రభంగి వలను మెఱసి లీ
[4]లాయితము లొప్పబహుగమ, నాయాసము నొంది పఱచు నగ్గలికమెయిన్.
ఆ. ఎలమిఁ గడచి పోవుఁ బిలుచుఁ గ్రమ్మఱి వచ్చి
ముక్కు ముక్కుమీఁద మోవుఁ జుట్టు
నేచి తిరుగు నీఁక లీఁకలతో రాయుఁ
నొరయుఁ జిత్రగతుల మురియు నవ్వు. 66
వ. ఇవ్విధంబునం గాకం బనేకప్రకారప్రసరణచతురం బై సంచరించుటం జూచి
ముదితంబు లైనవాయసంబు లధికస్వరంబుల మెఱయుచు హంసంబుల గేలి
గొని నవ్వుచుఁ దరువులపయిం ద్రుళ్లి త్రుళ్లి యాడుచు మరాళంబు పరాభవంబుఁ
బొందెడుఁ జూడుం డని పెద్దయెలుంగునం బలుకుచుండఁ దదీయకలకలం బాలించి
హంసంబు భరితోత్సాహం బై.
క. పొడవునకు నెగసి యెప్పటి, పడమటి, దెస నిగిడి పెలుచఁ బఱచినఁ గూడం

1. క. గ. చ. జ. బేలుఁదనమునన్. 2. క. చ. సంగడిఁ బరువిడిఁ 3. క. గ. చ. నిడు
తోఱు – జ. నిడువాఱు. 4. క. లాయతము నొప్ప.

గడురయమునఁ జని యంచం, [1]గడవం గా[2]కీలకఱచి కాకము పాఱున్. 68
వ. పాఱి పాఱి డయ్యుటయు నయ్యంచ యుదంచితత్వరితగమనకళావైదగ్ధ్యంబు
మెఱయం బఱచిన [3]బీఱువడి కాకం బాకులాంతరంగంబును వికలాంగంబును
నై యిట్లని వితర్కించు. 69
క. నేరక తొడరితిఁ గాల్కొన, భూరుహములు లతలు గిరులుఁ బొడ లేమియు లే
వారయ బహుసత్త్వమయము, వారిధి డిగి సోఁకినపుడ వలయుం బొలియన్. 70
వ. అనుచు దీనమానసం బయి భయంబునం గలంగి డప్పి సొగసి యవశత నంత
కంతకు డిగుచున్నయక్కాకిం గనుంగొని కలహంసం బిట్లనియె. 71
ఆ. నీ వనేకగతులు నేర్తిది యే గతిఁ, జనుట చెపుమ వాయసంబ యేను
గడవ నరిగి పిలువఁ గా నేల తడసెద, వెఱక లేటి కిట్టు లెడల విడువ. 72
వ. అనియె నట్టియెడ. 73
క. తలకొని జలములు పక్షంబులు దుండము దోఁక సోఁక బోరిఁబోరి నెగయఁగా
బల మఱి మెయిదిగఁబడఁగా, సొలసి యెగయలేక వాయసుఁడు నెగ డొందెన్.
వ. ఇట్లు మున్మిటిసీటిపయిం బడి [4]నగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గలంబు నొందుకాకంబు
నాలోకించి పలుక నగుం గాక పలికినట్ల యెవ్వరికిఁ జేయఁ దీరుఁ బని తీరెం
గదా యనిన రాయంచకు నక్కాకం బిట్లనియె. 75
క. ఎంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వునఁ, బొంగినమెయితోడ గర్వమునఁ దిరుగుచు నా
కుం గలదె యెందు నెదురు వి,హంగమపతినైన గెలుతు నని మును దలఁతున్.
క. నాకొలఁది యిప్పు డెఱిఁగితి, నీకరుణాలోకనంబు నిగిడించి శర
ణ్యా కావు నన్ను మగుడం, గాకులలోఁ గలుపఁ [5]దగవు గాదే నీకున్. 77
వ. అని యుత్తఱంగున. 78
క. ఆకులతఁ బొంది పలుకుచుఁ, గా కా యని చంచు [6]దెఱవఁ గా నఱచుచు నీ
రాకరమున మునిఁగెడున, క్కాకిం గలహంస పరమకారుణ్యమునన్. 79
క. వెరవునఁ దత్తనువుం దన, చరణంబుల నిఱికి యెత్తి చా పుడిపి బల
స్ఫురణంబు మెఱయ వీఁపున, ధరియించుచు వచ్చెఁ బక్షితతులు నుతింపన్. 80
వ. ఇవ్విధంబునం దెచ్చి యెప్పటినెలవున డించి రాయంచ యక్కాకి దెప్పిఱిన
దానితో నచ్చటికాకులు విన నింక నిట్టియవినయంబు లెన్నండును జేయకు
మని పలికి నిజసహచరంబు లగుమరాళంబులుం దానును వలయుచోటికిం జనియె
నీవునాకోమటికొడుకులయెంగిలికూటం బెరిఁగినయక్కాకంబుచందంబునఁ గురు
కుమారులయెంగిళులు గుడిచి క్రొవ్వి యెక్కుడువారల ధిక్కరించెదవు నీకొలఁది
యెఱుంగవు దీనం జేటు వాటిల్లుఁగాన తేటపడ నెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 81

---

1. గడవఁగ జనుకినుక సేచి. 2. క. గ. చ. జ. 'కీలుకఱచి', 3. గ. బిఱు వడి-ఆ. బరువిడి
4. గ. యగ్గలం బగుదురవస్థకు బెగ్గడిలునక్కాకంబు, 5. క. దరము గాదే, 6. గ. దెఱవగానఱచుచు.

చ. విరటునిగోవులన్ మరల § విల్చి మదంబున నీదుతమ్మునిం
బొరిగొనఁ బార్థుఁ దాఁక కెట § పోయితి నాఁ డలఘోషయాత్రలోఁ
గురుపతి డించి క్రీడి కృప§కుం దగుపాత్రము సేసి యెక్కుడర్
సురిఁగితి చెప్పుమా నిజము § సూతతనూభవ నాకు నేర్పడన్. 82

వ. అని వెండియు. 83

చ. పనివడి జామదగ్న్యుఁడు స§భన్ వినిపింపఁడె మీకు నెల్ల న
ర్జునుభుజవైభవంబు మధు§సూదనుపెంపును నాఁడ ద్రోణశాం
తనవులుఁ జెప్పరే బహువి§ధంబుల వారల గెల్వరామి [1]మున్
వినమె యెఱింగియున్ మఱియు § పీఱిఁడి[2]మాటలు వేయు నేటికిన్. 84

క. ఒంటిమెయిఁ దాఁక నాము, కంటికి వశమగునె కృష్ణ§గాండీవుల ని
ట్లంట యుడిగి తగురథికుల, జంటగొని రణమ్ము సలుపు § శత్రులు దలఁకన్. 85

తే. గొంతికొడుకును దేవకీ§కొడుకు మనము
గనియెదము దినకరనిశా§కరులుఁ బోలె
వెలుఁగ నయ్యెడ ఖద్యోత§విలసితంబు
తోడి దగుఁగాక నీపెంపు § దోఁపఁ గలదె. 86

వ. అనిన విని కర్ణుండు గమలనాభుని పెంపును బార్థుబలిమియు నెఱుంగక యే నేల వారిఁ దొడరెద నెట్లు సెప్పినను దొడరుదుఁ దొడరి వారొండె నేనొండె నగుదు నింతియ నీవు వెడమాట లాడక యుడుగు మని పలికె యచ్చటిమహీపతులు విన నమ్మద్రపతి కిట్లనియె. 87

సీ. తలఁచిన నెదకు సంక§తాపంబుఁ జేయంగఁ, జాలెడునట్టివి § జామదగ్న్య
కోపంబు బ్రాహ్మణ§శాపంబుఁ గాక యే, సరకు గొందునె మురహరుఁ గిరీటిఁ
జెప్పెద విను మస్త్ర§శిక్షార్థి నై మహేం,ద్రనగంబునకు జమ§దగ్నిసుతునిఁ
గోరి పోయినఁ గృపాం§భోరాశి యగునమ్మ,హాముని గులము న§న్నడుగుటయును

తే. బొంకునకు నోర్చి బ్రహ్మాస్త్ర§మునకుఁ గాఁగ
బ్రాహ్మణుఁడ నని చెప్పి త§త్పాదభక్తి
గలిగి మెలఁగఁగ శిక్షించె § నలఘుబహువి
ధాస్త్రశస్త్రసంవేదిఁగా § నతఁడు నన్ను. 88

వ. భార్గవాభిధానం బగుమహాస్త్రంబులోనుగా ననేకదివ్యాస్త్రంబు లిచ్చెఁ బదంపడి బ్రాహ్మం బగునస్త్రంబు నొసంగె నొసంగి సమరంబున నాపత్సమయంబునఁదీనిం బ్రయోగింపుమని యానతిచ్చె మఱునాఁడ తత్తపోధనసత్తముండు మదీయాంకతలం

1. క. మా. వినమి యెఱుంగుదున్. గ. మా. వినమి యెఱుంగుచున్, 2. క. గ. చ. మాటలు బొద్దిఁ జెప్పెదన్ జ. జెప్పుమన్.

బున నొఱగి నిద్రించుచుండ నొక్కజంతువు నా క్రిందితొడఁ దొలిచిన నామహా
త్మునకు నిద్రాభంగం బయ్యెడునని కదలకుండితిఁ దదనంతరంబ మేలుకనియతండు
నెత్తుటివెల్లువఁగని తత్ప్రకారం బడిగి యేను జెప్ప విని మద్ధైర్యంబునకచ్చెరువడి
నీవుబ్రాహ్మణుండవుగా వెవ్వండవని యొత్తియడుగుటయు వెఱచిసూతసుతుండ
నని చెప్పితిఁ జెప్పునప్పు డక్కీటకంబు నాలోకించిన నది యదృష్టపూర్వవికృతా
కారం బై యుండె నర్జునహితంబు గోరి యింద్రుం డమ్మునీంద్రునకు నన్నుఁ దేట
పఱిచి యతనిం గోపించి జేయువాఁడై కీటతనువు దాల్చి యట్లు సేసెం గానోపు
నాసంయమి గోపించి కపటంబున బ్రహ్మాస్త్రంబుఁ బరిగ్రహించి తది నీకువలయు
కాలంబునఁ దోఁపమియు మృత్యు వాసన్నం బైనం దోఁచుటయు నాపద ముట్టిన
యెడ భార్గవాస్త్రంబు దోఁపకుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్న్య
కోపంబు తెఱంగు బ్రాహ్మణశాపంబు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 89

సీ. [1]శ్రమమునకై యేను ♦ [2]సకలాంబకములు నెక్కుడు వెసనేయ న ♦ య్యెడకునొక్క
యాఁబెయ్య యుఱికి నా ♦ యజ్ఞానమున నంప, తాఁకునఁగూలుడు ♦ దానిఁ గలుగు
బ్రాహ్మణుం డధికకో ♦ పంబున నిదిహోమ, [3]ధేనువత్సం బిట్లు ♦ దీని శల్య
నిహతంబుఁ జేసితి ♦ నీవు నావచనశ,ల్యంబున నిహతుండ ♦ వగుము నీకు

తే. సమర మేకాగ్రనిర్భరో ♦ త్సాహవృత్తి, నడవ నరదంబుచక్రంబు ♦ పుడమిఁ గ్రుంగి
వలయు నెవ్వీరు మార్కొని ♦ గెలువఁగోరి, శ్రమముసేసెద వతనిచేఁ ♦ జావుమీవు.

చ. అనుటయు భీతి వేఁడికొని ♦ యావులు వేయును నెడ్ల నాఱునూ
ఱును రథముల్ శతంబును మొ ♦ ఱుంగుల మొత్తముఁ బోనియంగనా
జనశతకంబు దంతిశత ♦ స ప్తకముం గొని శాంతి బొందవే
యనినను మాన దయ్యె వసు ♦ ధామరుకోపము తీవ్రరూపమై. 91

వ. మానక యున్న మఱియును. 92

క. నాకుఁ గలసొమ్ము లెల్లను, నీ కిచ్చెద ననుఁ బ్రసాద ♦ నిరతకటాక్షా
లోకితుఁ జేయు మనుడునతఁ, డీకాఱులు మాను మనుచు ♦ నేఁగెం బెలుచన్. 93

వ. ఇట్లురుగుచు నలుకం పెపునం గన్నుల నిప్పుల రాలి మరలి కనుంగొని నాపలుకు
లకు బొంకునుం గలదే నీకీ దుష్కర్మంబు పరలోకంబునకు బాధకంబు గాకుండ
నిదియ ప్రాయశ్చిత్తం బయ్యెడుంగాక పొమ్ముసూతనందనా యే నెట్లంటి నట్లగుట
దప్ప దరుగు మనియెం గావున నాజామదగ్న్య బ్రాహ్మణులశాపంబులకు వెఱతు
సత్యంబపలికితి నీయున్న రాజులను నాతోడిసుఖదుఃఖంబులకుం గలవారగుటం జేసి

1. క. గ. చ. 'శ్రమమునకై యేను వివిధాంబకంబుల'. 2. గ. వివిధాంబకంబుల, నెక్కుడు, వెసనేయ ♦ నొక్కచిఱుత, యాఁబెయ్య, 3. ధేనువువత్సంబు ♦ దీని నిట్లు.

కృష్ణార్జునులకు నే వెఱవ నింద్రయమవరుణకుబేరులు వజ్రదండపాశగదాహస్తులై
బెట్టు ముట్టినను బెదర నని యుండుదుఁ దక్కినవారిం జెప్ప నేల యిప్పుడు బ్రహ్మా
స్త్రమునం దోఁచుచున్నది యన్నరుని యున్నెడకు మనరథంబు నడుపుము పుడమి
జనంబులు మదీయకోదండపాండిత్యం బొండొరులకుం జెప్పికొని యచ్చెరు వందు
చుండ నట్లు చేసెద నమ్మేటిమగని మృత్యునివాసంబు నొందించెద. 94

సీ. కాండమహాతరంగముల వైరుల ముంచు,విజయాంబురాశికి వేల నగుదు
బాణరశ్ములఁ బరిపంథులఁ బొదివెదు, నర్జునాదిత్యున కభ్ర మగుదుఁ
విశిఖోగ్రశిఖల విద్విషుల నేర్చుకిరీటి, ఘోరదావాగ్ని కాసార మగుదుఁ
బ్రదరవేగమున నరాతులఁ గూల్చుపా,ర్థాతివాయువునకు నచల మగుదు

తే. విల్లు వట్టెడువారికి నెల్ల నెక్కు, డనఁగ నెగడినగాండీవి నాహవమునఁ
దొడరఁ బ్రాణంబులకు నాసపదులఘుప్ర,కారులకు వచ్చునే నాకుఁ గాక శల్య.

వ. అనిపలికిన విని యమ్మద్రపతి వీనియంతరంగంబు గలంగఁ దా నర్జునుచేతం జచ్చుట
నిర్ణయించె నెట్లనిన నిట్టియప్పుడు జనులు దనమీఁదం జాలమి వెట్ట కుండుటకుం
గాదె జామదగ్న్యబ్రాహ్మణులశాపంబులు భూపాలురు విన నుగ్గడించె నిక్కలంక
యే నీరజ్జులానికి నర్జునుగుణవిశేషంబు లెఱింగించి మదంబడంచిన కతంబున గలి
గెఁ గౌంతేయాగ్రజునకు నా యిచ్చినవరంబు సఫలం బయ్యె నని మనంబునం
దలంచె మనుజేశ్వర విను మాశల్యుండు సెప్పినయాఖ్యానంబునం జిత్తం బెరియు
చునికిం జేసి యాసూతనందనుం డతనితో మఱియు నిట్లనియె. 96

—*** కర్ణుఁడు హంసకాకీయోపాఖ్యానము విని కోపించి శల్యుని దూఱుట. ***—

క. దృష్టాంతము సెప్పెద నని, కష్టాత్మ నీవు నన్నుఁ గాకము నరు ను
త్కృష్టమరాళము గాఁగ ని,కృష్టపుఁగథఁ జెప్పి తిది సఖిత్వము తెఱఁగే. 97

ఆ. నీచులకు బలంబు నెట్టన పరుసని, కాఱు లఱచు చునికి గాన యిట్లు
వలికి తింతఁ జేసి భయ మయ్యెనే నాకు, నట్టిమాట లింక నాడ కుడుగు. 98

క. అడిగితినే నిను నాక,వ్వాడిభుజబల మెట్టి దని యవారణ నీ వి
ప్పుడు నృపు లెల్లను విన వా, విడిచి పొగడె దిట్లు వందివిధమున నతనిన్. 99

చ. అనిమొన శత్రులం బొగడు టారయ మూర్ఖత గాదె యిట్టిదు
ర్జనుని సహింతురే పెలుచఁ జంపక సైరణ సేయుకాల మై
నినుఁ దెగఁజూడ నైతి ధరణీపతి కయ్యముపై భరంబునన్
గొనకొని నూతకృత్యమునకుం దగఁ బంచినవాఁడు గావునన్. 100

వ. అని వెండియు 101

తే. అకుటిలుం డగునాకు నత్యంతకుటిల
వృత్తి సహితంబు సేసెద విత్తెఱంగు

మిత్త్రవంచన మారయ మైత్త్రి సప్త
పదకృతోద్భూతి యనియెడుపలుకు వినవె. 102

క. జను లెట్టిది మిత్త్రవిధం, బని చెప్పదు రట్టిచంద మఖిలము దుర్యో
ధనునందుఁ గలదు నాయెడ, మన మూఱడి యుండు నా కమంద ప్రీతిన్. 103

క. జను లెట్టిది శత్రువిధం, బని చెప్పదు రట్టిచంద మారయఁగా దు
ర్జనుఁడ వగునీకు నాయెడ, వినుము కలిగె దీన మనసు విచ్చం గుటిలా. 104

ఉ. కావున నీకు నప్రియముఁ గౌరవరాజునకుం బ్రియంబునుం
గా విధి మెచ్చ బాహుబలగర్వ మఖర్వము గాఁగ లక్ష్మికిం
జేవయుఁ గీర్తి కున్నతవిజృంభణముం గలుగన్ ముకుందగాం
డీవులఁ దాఁకి గెల్చెదఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగన్. 105

వ. అని పలికి మఱియును. 106

తే. భండనంబునఁ బార్థుచేఁ బడక [1]నేఁడు, మేలుచేయైతి నేనియు మృత్యువునకు
నెన్నఁడును నగపడ నాకు నివ్విధంబు, సందియములేక చిత్తంబునందుఁదోచె.

చ. వినుతమహాస్త్రముల్ వఱపి విక్రమసంపద నాకుఁ జూపున
ర్జునుభుజలీల కోర్చెద వసుంధరఁ జక్రము గ్రుంగి నారథం
బునకు నవార్య మైయెడరు పుట్టక తక్కిన శల్య చూడుమీ
నను విశిఖావలీవిలసనంబున నాతనియేపు మాపెదన్. 108

వ. నీకు వెఱపింప నయ్యెడుకొలఁదివారిని వెఱపింపుము కర్ణుండు విక్రమంబునకుం గీర్తికి నాస్పదం బగుటకు జనియించినవాఁడు గాని భయంబు గొనుటకుం గాదు కురుపతిసన్నిధి నీవు సారథ్యంబునకుం బూను చుండి పలికికొన్న బాసకతంబున బ్రదికిపోయి తనిన విని శల్యుండీయనర్థప్రలాపంబులం బ్రయోజనం బేమి వినుము కర్ణ కర్ణులు వేవురైనం గిరీటిని గెలువం జాలుదురే యనుటయు నతండు గినుక [2]నెట్టనైన కన్నుంగవతోడినవ్వు నవ్వుచు నిట్లను ధృతరాష్ట్రసన్నిధి నుత్తమద్విజులగోష్ఠి నఖిలదేశాచారవిదుం డైనవృద్ధబ్రాహ్మణుండు సెప్పవింటి బాహ్లీకదేశంబునవారు గోమాంసంబు నంజికొని మద్యపానంబు సేసి నగ్నులై యసంగతదురాలాపంబులతోఁ దిరుగుదు రని తొడంగి యనేక ప్రకారంబుల బాహ్లీకదేశనిందోపన్యాసంబు సేసె నట్టిబాహ్లీకుల కొడయుండవు తత్కృతంబు లగుపుణ్యపాపంబుల నాఱవపాలు నిన్నుం జేరు నట్లుంగాక వారియనాచారంబులు వారింపమిం జేసి యాకల్మషంబు లెల్లను నిన్నుం బొందు బాహ్లీకులకంటె మద్రదేశజాతు లవినీతులని యార్యులు సెప్పుదురు నిన్నేమి సెప్పం గల దింతవట్టు నెఱింగినాలుక యడంచి యుండు మనవుడు నమ్మద్రేశ్వరుండు. 109

క. లావులు [3]రథాతిరథసం, ఖ్యావేళం దెలియఁజెప్పెఁ గాదే భీష్ముం

1. క. నేను. 2. అ. నెట్ట నైనకన్నుంగవతో నవ్వుచు. 3. అ. రథ్యతిరథసంఖ్యా.

డావచనమ్ములు మనమున, భావింపుము క్రోధ మేల । బలియుఁడ నీకున్. 110

తే. విడుతు రాష్ట్రుల బంధుల । వెలలు గన్న, నమ్ముదురు కులకాంతల । నంగదేశ
జనితు లగువారు విభుఁడ వ్రజ్జనుల [1]కిట్టు, లేలొకో నొడ్లచరితంబు । లెన్న నీకు.

క. పరదోషము సెప్పఁగ నే, ర్తురు గా కాత్మీయ మైన । దోషంబు మదిం
బరికింపఁగ నధములు నే, ర్తురె తలఁపక యుంటి వలుక । తో నుండకుమీ. 112

వ. అని యుల్లసం బాడి మఱియును. 113

ఆ. సకలదేశములను । సన్మార్గవర్తులుఁ, గలరు దుష్టతతియుఁ । గలిగి యుండు
మది నెఱుంగ నేర్చు । మధ్యస్థు లదియును, నదియు నుగ్గడింతు । రెదురు మెచ్చ.

వ. ఒకదేశంబు దాఁగీడ యగుట కలుగునే యట్లుం గాక సదాచారదురాచారంబులు
దైవం బెఱింగెడు [2]నీ వనాత్మజ్ఞుండ వూర కుండు మనియె నట్లయ్యిరువురు వివా
దంబు సేయుట యాలించి చేరి కౌరవపతి సఖభావం బుపన్యసించి రాధేయురాజత్వ
గౌరవంబు గొనియాడి మద్రవిభుని వారించిన నాసూతనందనుండు నగుచు శల్యు
నుద్దేశించి పోద పోద రథమ్ము పో నిమ్ము పోని మ్మని పలికె నట్లరిగి శల్యుండు
సస్మితుం డగుచు వెండియు నర్జును [3]నుగ్గడించి కృష్ణుండు సారథియును గాండి
వంబు సాధనంబు నై యప్రతిహతమనోరథుం డగునారథికుతోడం బెనంగ
నోపితేని నీవ మాకెల్లను రాజ వమ్మేటిమగనియరదంబు మన నొగ్గరంబు సొచ్చి
చిక్కువఱుచుట గలుగు నని యెఱుంగ నయ్యెడు మన మేమఱక యుండ వలయు
నీ తోఁచుదుర్నిమిత్తంబు లనుసంధింపుము.

శల్యుఁడు గర్ణునితో నప్పుడు దోఁచునుత్పాతంబులు సెప్పుట

క. వఱళులు మనచేరువఁ బెల్లఱచుట బెట్టెదురు గాలి । యడరుట గ్రద్దల్
తఱచయి యాడుట వికృతవు, టఱపులతో రేఁగి కాకు । లఱచుట గంటే. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఆ. సిడముకామ సూడు । పడఁకెడు మన తేరి, చుట్టు మెఱయఁ గట్టెనట్టిచిఱుత
పడగలందుఁ గంటె । వెడలెడు మంటలు, గ్రంబు గాఁగ నోపు । రణము నేఁడు.

వ. అనియె నప్పుడు రాధేయుండు ధృష్టద్యుమ్నాభిరక్షితం బయినధర్మతనయవ్యూ
హంబు గనుంగొని రథికవరులం దగినయెడల నమర్చి తనమోహారం బాయితంబు
సేసికొని యురవడింప నమ్మద్రపతి యత్తెఱ్త యాలోకించి. 119

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి । యుద్భటు లైన త్రిగర్తు లేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని । బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె । నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 120

ఆ. అనినఁ గర్ణుఁ డిట్టు । లనియె సంశప్తక, బలముచేతఁ బొదువఁబడి కిరీటి

1. అ. కిల్ల, నొడ్లచరితంబు లెన్న నీ కనుచితముగునె. 2. అ. నీవు నాత్మజ్ఞుండవు. 3. గ. నగ్గించి

మేఘపిహితుఁ డైనశ్రమిహిరునిచాడ్పున, వాఁడి లేక యున్నశ్రవాఁడు గంటె. 121

వ. అనుటయు శల్యుండు. 122

చ. వరుణుఁడు నీళ్ల చేఁ జెడునె శ్ర వాయుసఖుండు మహేంధనోత్కర
స్ఫురణ నడంగునే నరుఁడు శ్ర వోరుల నేపఱు ఱేల కల్గు నె
వ్వరికిని వానిఁ గీడ్పఱుప శ్ర వచ్చునె గాలిఁ బరాభవింపఁగా
[1]దొరకొనినం జలంబుమెయిఁ శ్ర దోయధి యంతయుఁ ద్రావ వచ్చినన్. 123

ఆ. దేవతలకు నైన శ్ర దేవేంద్రపుత్త్రుని, నాహవమున గెలువ శ్ర నలవి గాదు
మనము గెలుతు మిట్టిశ్రమాట లాతనిఁ జేరఁ, జనక యూఁడి దీనశ్రసంతసింపు. 224

ఉ. మేరువువోలె నొప్పినసశ్రమీరణపుత్త్రుని పేర్మియుక్ మహో
దారుఁడు ధర్మనందను నుశ్రదాత్తతయుక్ విజయానుజన్ము ల్లే
పారఁగ నున్నసొంపును నశ్రహంకృతి యేర్పడ ద్రౌపదీసుతు
[2]ల్వీరల మీఱి పొల్పెసఁగు శ్ర లీలయుఁ జూడుము సూతనందనా. 125

వ. పాండవులు ధర్మపరు లెవ్వాలన ధర్మంబు గలుగు నవ్వాలనికి జయంబు గలుగుట
దప్పదనుసమయంబున సంశప్తకకులంబుంగనుంగొని మనసైన్యంబునుసవ్యసాచిం
జూచి వారిసేనయును గడంగి యొండొంటితోఁ దాఁకిన గంగాయమునలసంపా
తంబుచందంబు దోఁచె నట్టియెడం గురురాజు రాధేయుని మద్రరాజుం దగురా
జులను సాదరావలోకంబున సంభావించి యి ట్లనియె. 126

ఆ. ఎద్ది ప్రియము సేయు శ్ర నేపారుశూరుల
చిత్తములకు నది యుశ్రదాత్తభంగి
నొదవె మీకు బాహుశ్రమదమునఁ గొనియాఁడు
డుగ్రశౌర్యమహిమ శ్ర యుల్లసిల్ల. 127

క. బలు పెసఁగఁ బాండుపుత్త్రులఁ, బొలియించిన నతులరాజ్యశ్రభోగంబును వా
రలచేతం బొలిసిన నుజ్జ్వలనాకసుఖంబుఁ గలుగు శ్ర ప్రాలుఁడు పోరన్. 128

వ. అనిన వార లందఱు నుబ్బి సింహనాదంబులు సేయఁ దూర్యనినదంబులు సెలంగ
సైన్యంబులు సంతసంబునం బొదలె నప్పు డశ్వత్థామ రథికజనంబులమనంబులం
బ్రమదం బెసంగ ని ట్లనియె. 129

క. ఆయుధము విడిచి యుండఁగ, సాయక గురు మీరు సూడఁ శ్ర జంపినకష్టో
పాయుని ధృష్టద్యుమ్నుని, మాయించియ కాని తొడినశ్రమఱు వేనూడ్పన్. 130

క. కడువడి వడముడియును గవ్వడియు నతనిఁ గావఁ బూని శ్ర వచ్చిరయేనిం
జెడుదురు మచ్చాపంబున, వెడలువివిధవిశిఖశిఖలశ్రవేఁడిమిచేతన్. 131

చ. అన విని యవ్వరిష్ఠరథికశ్రకావలి పెల్లుగఁ బాండుపుత్త్రియో
ధనులపయిన్ వెసం గవియుశ్రదర్పము వార లుదగ్రవృత్తి మా

1. అ. దొరకొను చలం...ద్రావ వచ్చునే. 2. అ. ల్వీరుల

ర్కొనినమహోగ్రభంగియును ఘోరపులీలల విస్మయంబొన
ర్చ ననిమిషాంతరంగములఁ జెల్లె రణంబు నుదీర్ణ రౌద్రమై. 132

క. జనసంక్షయంబు పెల్లై, మనవచ్చుం బ్రళయకాల మయ్యెనొ కా కెం
దును నిట్టివి గలవె యని, మనమునఁ దలపోయ వలసె మముఁబోఁటులకున్.

వ. అట్టియెడ. 134

ఉ. ప్రీతి యెలర్ప వీరుల వరించుటకుం జనుదెంచి యప్సరో
వ్రాతము గంధపుష్పపరివర్షణ కేళియొనర్ప సౌరభం
బాతఱి సంచరించులలితానిలుఁ డెక్కుడు సేసి వీచె సం
జాత నవీన ఘర్మజలజాలక సైనిక లాలనీయుఁడై. 135

ఉ. ఆ సమయంబునం గురుకులాగ్రణి భీమునిఁ దాఁకె వైరిసం
త్రాసనమత్తవారణకదంబసముద్ఘటుఁడై యతండునుం
జేసె రణంబు దత్ప్రబలసేన దలంకెడునట్లుగా సము
ద్భాసితదుర్నివార్యబహుబాణవిసారణదారుణోద్ధతిన్. 136

క. పదపడి రాధేయుం డున్మదవృత్తిం గవిసె గుణనినాదంబును బె
ట్టిద మగురథనిస్వనముం, జదల నిగుడఁ బాండవాగ్రజన్ముని దెసకున్. 137

వ. ఇట్లు గవిసిన మనసైనికు లిట్లని రివ్విధంబున ధర్మనందనుం గదియ నడరిన
నరుండు వచ్చి యడ్డంబు సొచ్చినపుడు. 138

చ. నరునకు సూతసూతికి రణం బగు నేఁ డతిఘోరభంగి నం
దరయ నితండు గీటడఁచు నాతని నన్నటు లున్నవాఁడు దు
ర్భరరిపుబాధ దక్కి కురురాజు సుఖత్వముఁ బొందు నిష్ఠ రం
డరదము సేరి యీతనిమహాస్త్రవిలాసము సూత మేర్పడన్. 139

క. గెలు పెల్ల భంగి నితనికిఁ, గలుగు ననుతలంపు వుట్టఁ గా నిపుడుమనం
బుల జనియించు మనోరథ, ములవడుటయుఁ బోర నెఱుఁగనయ్యెడు నదియున్.

వ. అనుచుఁ గూడుకొని రథకరితురగసమ్మర్దనిర్దళితభూభాగంబుగా నురవడింప రాధే
యుం డతిభీషణం బగురణంబున.

తే. మిగిలి యప్పాండవాగ్రజుమగఁటిమియును
జలముఁ గోల్పుచ్చి తూలఁ బోఁ బలికి మొఱసె
నధిప యతనికి వీఁకమై నడ్డపడఁగఁ
గడఁగునద్దెసయోధులగర్వ మడఁచి. 142

—♦ కర్ణుఁడు ధర్మజుపైఁ గవిసి విజృంభించుట. ♦—

వ. అనినవిని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియెఁ గర్ణుండు దనమొన యెట్లాయి
తంబుసేసెఁ గౌంతేయముఖ్యసైన్యసన్నాహం బెట్టిదతం డతనిం బొదివినయప్పుడు
గవ్వడి యెవ్వలననుండె నవ్వీరుం డన్నకడనున్న నాసూతనందనునకట్లుసేయవశం

బగునే వాసవుండు సకలసురగణంబులతోఁ బన్ని యన్నరునిపై వచ్చి ఖాండ
వంబు గాల్ప కుండఁ గావం జాలెనే బ్రదుకున కాసపడుమగల కతని మాఱొ్కన
వచ్చునే రాధేయునకు వచ్చుం గాక యనుటయు. 143

తే. ఇట్లు లను సంజయుం డమ్మహీశ్వరునకు
నంగపతిమోహరంబు తెఱంగు ధర్మ
సుతునియొడ్డువిధంబు నర్జునుఁడు వారి
పోరునెడ లేమియును మీఁదిపోరు వినుము. 144

వ. కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు మాగధులు వలపట శకునియు నులూకుం
డును గుఱ్ఱపుదడంబులతో వారికెలనను సంశప్తకగణం బిరువదినాలుగువేలు
ముఖ్యరథంబు లగ్గలిక నుల్లసిల్లి డాపటను నీకొడుకులందుఁ గొందఱు కాంభోజ
శకయవనసైన్యసమేతంబుగా వారియవులను బహుబలభాసితుం డై దుశ్శాస
నుండు వెనుకనుం గతిపయసోదరపరివృతుం డై కురురాజు పిఱుందను నశ్వ
త్థామప్రముఖయోధులు గరినికరకృతసన్నాహు లై యన్నరపతి నియోగింప
నతనిపజ్జ నిలువ నిజపుత్రులుఁ దనచుట్టునుం గదిసి యొసక మెసఁగుబరవసంబున
మెఱయ సూతసూనుండు సేనాముఖంబునకుం దిలకం బై నిలిచి పొలిచె నట్లు
మోహరించి మదకలమాతంగంబులతఱచుకతంబున మొయిళ్ళమొత్తంబుల
కైవడిం గాఱుకొనునమ్మొన నురవడి నడపించునాకర్ణునిం గనుంగొని కౌంతేయా
గ్రజుండు గాండీవి రావించి యిట్లనియె. 145

ఉ. సూతతనూజుమోహరము సూచితె యెంతయు గట్టి యై సము
ద్ద్యోతితభంగిఁ దోఁచె నది యుక్కునఁ బై పడి యిబ్బలంబు ని
ర్ధూతము సేయ కుండఁగ నెదుర్కొని యెమ్మెయి నిల్వరింత మ
న్నీతి విధింపుమా బలుపు నేర్పును దజ్ఞులు పిచ్చలింపఁగన్. 146

వ. అనుటయు సంక్రందననందనుండు. 147

తే. సారవంతమై కర్ణునిసైన్య మురవ
ణించుఁ గా కేమి దీనికి నృపవరేణ్య
వూని సేయంగ వలయుఁ బ్రధానకార్య
మతని సమయించుటయు నాకు నది భరంబె. 148

వ. అనిన విని యమ్మనుజపతి యతని కిట్లను నట్లేని నీవు రాధేయుని గెలువుము
భీమసేనుండు సుయోధనుని నకులుండు వృషసేనుని సహదేవుండు సౌబలుని
శతానీకుండు దుశ్శాసనుని సాత్యకి గృతవర్మను ధృష్టద్యుమ్నుండు ద్రోణపుత్రుని
ద్రౌపదేయులు శిఖండియుం దారును దక్కటిధార్తరాష్ట్రులం దలఁపడువా రేను
గృపునితోడం బెనంగెద ననుటయు నట్ల కాక యని యతండు మున్ను దననిలి

చిననెలవునకుం జనునెడ నయ్యుధిష్ఠిరుపనుపు దెఱంగు వారలందఱకు నెఱిం
గించె నతండు వలపటివలన సైన్యాగ్రవర్తి యయ్యును వృకోదరుండు వామ
పార్శ్వవర్తి యయ్యును శైనేయద్రౌపదేయసమేతంబుగా నప్పాండవాగ్రజుండు
మధ్యభాగస్థుం డయ్యె నున్నయమ్మహారం బా సూతనందను మొనయుర్వణి
సరకుగొనక మార్కొనియె ననవుడు నాంబికేయుండు. 149

మ. నరుఁ డమ్మై విని వచ్చె నన్నరునకు న్సంశప్తకశ్రేణికి
స్ఫురమత్యుద్భటభంగిఁ జెల్లుటయు ము న్సూచించి తీ వయ్యుధి
ష్ఠిరునిం గర్ణుఁడు దాఁకియోర్చె ననియుం జెప్పంగ వింటిన్ రణం
బరయం జిత్రము సెప్పు మత్తెఱఁగు సువ్యక్తంబుగా సంజయా. 150

వ. అని యడిగిన సంజయుండమ్మనవపతి కిట్లను నట్లు ధర్మజుండు సెప్పిన కాని
యయ్యిరువాఁగుం గదిసినప్పు డన్నియమంబు నడవక [1]కయ్యంపుటౌచిత్యంబున
నొండుదెఱంగు సెల్లె నది యెఱింగించెద నవధరింపు మవ్విధంబున మొనలు
రెండును నొండొంటి దార్కొనుసమయంబున సవ్యసాచి గర్ణునడచుచక్కటికి
నడరం గడంగిన గ్రాలుకపికేతనంబు గనఁగొని తెంపుపెంపునఁ బొంపిరి
వోవుచుఁ ద్రిగర్తాదిసంశప్తకులు సరభసంబుగా నడ్డపడి పైకొని తఱిమి పొం
గినపయోనిధిం బోలిన నబ్బలియుండు సెలియలికట్టం బోలి నిలువరించి
మాతంగప్రముఖసేనాంగసకలాంగశకలంబుల నిలాతలంబు గప్పు చుండ నొం
డొండ పేర్చి యాబలం బా బలమర్దననందనునరదంబు ముంచికొనిన నవ్వీ
రుండు విజృంభితవిక్రముం డై బడబాగ్నికీలాకలాపంబుచందం బగుసాయకనికా
యంబు నిగిడించుచు నెక్కుడుమదంబున నమ్మూఁకలం ద్రెక్కొను చుండఁ
దత్ప్రకారం బాలోకించి రాధేయునకు శల్యుండు. 151

ఉ. అల్లదె యర్జునధ్వజవిహారము గానఁగ నయ్యెడుం గపీం
ద్రోల్లసనంబునన్ మెఱసి యుద్భటులైన త్రిగర్తులేపు శో
భిల్లఁగ వారె యన్నరుని బెట్టుగఁ దాఁకి రతండు నంపపె
న్వెల్లి నిగిడ్చి ముంచె నదె నింగి గుణధ్వని వొంగ వారలన్. 152

వ. అని చెప్పి చూపెఁ బదంపడి భారద్వాజపుత్రునిబరవసంపుమాటల నాటోపంబు
మిగిలి మనరథికులు గవిసిన దారుణరణం బయ్యె నని యాకర్ణించి తది యేర్పడ
వినుము వివరించెద. 153

సీ. కృపుఁడు సౌబలుఁడును గృతవర్మయును నలిఁ
జెలఁగుమూఁకలతోడఁ బెలుచఁ గవిసి
కాశి కైకయ మాత్స్య కౌసల పాండ్యాది
బలములఁ దాఁకి రగ్గలిక మెఱయ

1. క. చ. జ. 'కయ్యంపుటుచితంబున'

నారెండువాఁగుల నాయుధంబుల[1]మెడ
మంటలుఁ బొల్పును మింటఁ బుడమిఁ
జూడ నక్కజముగ శోణిత[2]ధామము
ప్రచురధూళీతిమిరముల నడఁప
తే. భగ్నరథములు నిపతితేభములు నిహత
హయములును మృతభటులును రయమునకు వి
ఘాత మొనరింప నున్మదగమనభంగు
లందు బలువెర నొలయఁ బోరాడి రధిప. 154

వ. ఆలోన 155

—♦ కర్ణుఁడు పాంచాలకుమారుల ననేకులం జంపుట ♦—

ఉ. మేలిమదావళంబులును మేటిహయంబులుఁ దమ్ముపిండు నా
భీలతఁ జుట్టి రాఁగ రథబృందముతోఁ గురురాజు కర్ణుదో
ర్లీలకుఁ దోడ్పడం గడఁగె రేణు వుదీర్ణముగా నతండు పాం
చాలబలంబుపై నడరె శౌర్యసముద్భటబాహువీర్యుఁడై. 156

వ. అబ్బలంబునకు బాసట యై చేదిసైన్యంబును బెనుఁబ్రాపై పాండవానీకంబునుం దఱిమినఁ బెఱిగినదర్పంబునం బ్రదీప్తుం డయి యక్కర్ణుం డాగట్టిమూఁకలం దఱిసి మెఱుంగులవాలమ్ములు వఱప నవి పీనుగుపెంట లగుచుండ నుఱక యుక్కునం బొదిగినబలుమగలకుం గీర్తియు స్వర్గంబును నొసంగి తమవారి కంటెఁ బ్రమోదభరితులం జేయుచు సాయకాసారంబులు వరఁగించుచు బహువిధరథప్రచారంబు లుల్లసిల్ల నాసేనలునుగృపకృతవర్మాదియోధబృందంబులతో బెనంగు మొనలును నొక్కటిగాఁ గలంచి యందు శోణితజలంబులను మాంసమజ్జామస్తిష్కకర్దమంబులను బతితాతపత్రహంసంబులనుం బొలుచునట్టినదీప్రవాహంబులు వఱపె ననుటయు ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుం గర్ణుండు గదియునప్పు డతని కక్కడ నడ్డపడుట కెవ్వరు గడంగి రక్కడ నితనికిఁ దోడ్పడ నెవ్వారు గలిగి రనుటయు సంజయుం డవ్విభున కి ట్లనియె. 157

తే. ఇవ్విధంబున సేనల నొవ్వడంచి
సూతసూనుండు ధర్మజుకేతనంబు
దెసకు నడర ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెసక మెసఁగ
బంధులును దాను వడి నడ్డపడియె నధిప. 158

క. వారలఁ గడచి ప్రభద్రకు, లారాధేయుపయిఁ గవియ నాతండు మహో
దారుల నేడ్వుర భద్రా,కారుల నారాచసప్తకంబునఁ గూల్చెన్. 159

క. కని పాంచాలురు గోపం,బును దర్పము నెఱయ మెఱయఁ బొదివిన రాధా

1. క. గ. చ. యొఱమంటలుఁ బొగలును 2. క. గ. చ. ధారలు.

తనయుం డిరువదియేవురఁ, దునిమె నిరువదేను వెడఁదతూపులఁ బెలుచన్. 160

క. వెండియు నేపునఁ బైకొని, చండశరప్రకరములు వేసం గురియఁగ ను
ద్దండతఁ బాంచాలురఁ గర్ణుం డేవురఁ జంపె నైదుక్రూరాస్త్రములన్. 161

వ. ఇట్లు భానుదేవ చిత్రసేన సేనాబిందు తపన శూరసేనులంగీటడంచి యాటోపదీపి
తుండయి చక్రరక్షకు లగుసుషేణసత్యసేనులును వెనుక బలసివచ్చువృషసేనుండు
నిమ్మువ్వురుగొడుకులు, గడిమిరూఢి కెక్కం దనకు రణక్రీడకుం దోడుపడియెడు
నుల్లాసంబుననుల్లంబుపల్లవింపం బాండవబలంబులం గలంచునయ్యంగపతిమీఁద
ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి జనమేజయ ప్రముఖపాంచాలకుమారులును సాత్యకినకుల
సహదేవద్రౌపదేయులును గేకయమాత్స్యయోధవీరవ్రాతంబును భీమసేనపుర
స్సరంబుగాఁ దోఁతెంచిన బహుళజలధరంబులు ధరణీధరంబుపయిం గురియు
పెనుసోనచందంబు దోఁప వివిధాస్త్రశస్త్రంబు లతనిపయిం దొరఁగింపం గనుం
గొని కౌరవేశ్వరుండు దుశ్శాసనశకునితదీయతనయులు దనకెలంకులం దఱుమం
గరిఘటలతోడం గడంగి యవ్వడముడిని మార్కొని. 162

క. తానును వారును దూఁపుల,వాన పయిం గురియ నతఁడు వారించి గళ
ద్దానాంబులోలమధుకర, మైనగజవ్రజముఁ బటుశరార్చులఁ బొదివెన్. 163

క. బొదివెడునప్పుడు శౌర్యో,న్మదుఁ డగునయ్యనిలతనయుమార్గణములు బె
ట్టిదముగఁ గవియుడు నోటజి, యెదురుపలే రైరి కురుకులేంద్రుఁడు వారున్.

మ. బలుగాలిన్ నలుదిక్కులం జెదరునభ్రశ్రేణి[1]మాడ్కిన్ సము
జ్జ్వలసూర్యాంశులచేత విచ్చునిబిడధ్వాంతంబు చందంబుఁ జూ
డ్కులకుం దోఁచెఁ బ్రచండసంగరపటిష్ఠుండైనయాభీముతూ
పులమొత్తం బడరం గరిప్రకర ముద్యద్భీతార్తియై తూలినన్. 165

వ. అట్టియెడం గృపప్రముఖరథికులు రాధానందనభవన్నందనులకుం దలకడచి పవన
నందనుపార్శ్వంబులం దఱుముధృష్టద్యుమ్నాదియోధులం దలబడిరి దుశ్శాసన
ప్రభృతులును వారిం గూడికొనిరి కర్ణనందను లక్కిమ్మీరమర్దనుం దాఁకి రందు
సుషేణుండు. 166

క. ఖరభల్లంబున నాతని, శరాసనము ద్రుంచి నారసములు రయముమై
నురమున నేడు సొనిపి ని,ష్ఠురనినదం బెసఁగ నార్చె సురలు నుతింపన్. 167

భీమసేనుఁడు కర్ణనందనుఁ డగుసత్యసేనుం జంపి విజృంభించుట.

సీ. కనలి యొండొకవిల్లు గొని కీచకాంతకుఁ, డక్కుమారునిచాపయష్టి విఱుగ
నేసి పై బల్దూపు లీరేడు నాటించి, త న్నప్డుదొడరు రాధాసనూజు
నుబ్బువాలమ్ములు డెబ్బదిమూఁట హ,రించి తత్సుతుఁడు దోర్లీల మెఱయఁ
జేరిన నాసత్యసేనురథ్యంబుల, సూతుఁ గార్ముకమును గేతనంబు

1. 'మాడ్కిన్' అనియే ప్రా. ప్ర.

తే. నేఁడుదూపులఁ దునుమాడి ƒ యేఁచి మూఁడు
నారసము లంగమున గ్రుచ్చి ƒ నాళమునకు
వికసితాంభోరుహముఁ బాపుƒ వెరవు దోఁప
దునిమె వెసఁ గత్తివాతియƒమ్మున శిరంబు. 168

వ. తునిమి దోస్సారంబు దుర్వారంబుగా నుక్కునం దక్కటిరథికజనంబులపయి నడరి [1]కృపకృతవర్మాదిరథికవరులకోదండంబులు దుండంబులు సేసివారిం గ్రూరమార్గణంబుల మర్దించి దుశ్శాసనుని సాయకత్రయంబునను సౌబలునిఁ దద్ద్విగుణబాణంబులను స్రుక్కించి యులూకుని నతనితమ్ముని నొక్కమ్మడి విరథులం గావించి కర్ణుకొడుకుం గని యోరిసుషేణా పొలిసితి పొమ్మనుచు బలునారసంబు నిగిడించిన నది నడుమన కర్ణుండు నఱికి మెఱుంగుటమ్ములు మూఁడు మేనం బఱప నుఱక మఱియు నట్టిమార్గణం బక్కుమారు నుపలక్షించి యేసిన నా సూతనందనుం డదియునుం ద్రుంచి యవ్వాడముడిమీఁదఁ ద్రిసప్తతితీవ్రప్రదరంబులు వరఁగించె నప్పుడు నకులుండు గవిసిన. 169

ఆ. చిత్రచాపముక్తƒశితశరపంచక,హతశరీరుఁ జేసె ƒ నాసుషేణుఁ
డేచి నకులుఁ డతని ƒ నిరువదియమ్ముల, నొంచి కర్ణుమనము ƒ నొవ్వనార్చె.

చ. అలిగి సుషేణుఁ డెంతయు రƒయంబునఁ దొమ్మిదిదొడ్డవాఁడితూఁ
పులు మెయిఁ జొన్పి విల్ గునిమి ƒ పొంగిన నొండొకదీప్తచాప మ
గ్గలిక దలిర్ప నెత్తి వెసఁ ƒ గార్ముకదండము ద్రుంచి నొంచె దో
ర్బలవిభవం బుదాత్తముగఁ ƒ బార్థునితమ్ముఁడు సూతు నాతనిన్. 171

ఆ. అన్యచాపలసితƒహస్తుఁడై కడఁగి సు, షేణుఁ డతనిషష్టిƒబాణగాఢ
నిహతదేహుఁ జేసె ƒ సహదేవుఁ డడరిన, మేటితూపు లేఁడు ƒ మేనఁ గ్రుచ్చె.

క. అయ్యిరువుర యబ్బాలుని, కయ్య మమరదైత్యరణముƒకరణి మహోగ్రం
బయ్యె వృషసేనుఁ డత్తఱి, నియ్యని సాత్యకి నెదిర్చె ƒ నిషుచయ మడరన్.

సీ. సాత్యకి వృషసేను ƒ సప్తసప్తతిమార్గ,ణంబులఁ బొదివి బాƒణత్రయంబు
సూతుమైఁ బఱపిన ƒ నాతఁ డాతనిపెనుఁ, [2]గడఁత వాలికయమ్ము ƒ గాఁడనేయఁ
గోపించి మూఁడు బƒల్దూపుల సారథి, నొకభల్లమున విల్లు ƒ నుజ్జ్వలాస్త్ర
సప్తకనిహతి న,శ్వంబుల నేకకాం,డస్ఫూర్తిఁ గేతుదంƒడంబుఁ దునిమి

ఆ. శినివరుండు వక్షƒమున మూఁడుశరములు, నాట సొగసి కర్ణƒనందనుండు
దెలిసి కనలి వాలుఁ ƒ బలకయుఁ గొని తేరు, [3]డిగ్గనవియు నతఁడు ƒ నుగ్గుసేసె.

వ. ఇవ్విధంబున విరథుండును నిరాయుధుండును నగునక్కుమారుం గనుంగొని దుశ్శాసనుండు రయంబున నెయది నిజరథంబుమీఁదికిం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయిన నతండు వేఱొక్కయరదం బెక్కి యెప్పటియట్ల తండ్రి తేరివెనుక వర్తించె నయ్యంగపతి దొమ్మిదియమ్ము లడరించి శైనేయుసూతాశ్వచాపంబులు

1. క.గ.చ. కృపకృతవర్మలకోదం. 2. గ. గడఁత నాలమ్మున, 3.అ. డిగ్గి కవియునవియుఁ నుగ్గ.

రూ పడంచి యతనిఫాలమ్మున మూఁడువాలిక యమ్ములు నాటించె నాసత్యక
నందనుం డన్యస్యందనారూఢుం డయి కవిసి కర్ణునకుఁ దోడుపడుబలంబులం
గలంచి యతనితనువున నేఁడునారసంబులు నిగిడించెఁ గూడికొని శతానీకుం
డన్నియ శరంబు లేసె నప్పు డురవడించి తక్కటిద్రౌపదేయులు డెబ్బదిమూఁ
డును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియుం బదిపదియు భీమసేనుం డఱువదినాల్గును
సహదేవుం డేఁడును నకులుండు ముప్పదియును[1](యుయుధానుండేఁడును) బాండ
వాగ్రజుండు నూఱును బాణంబు లాసూతపుత్త్రుపయి గుప్పించి నొప్పించిన.

క. మదమున నతఁ డందఱఁ బది,పదితూపుల నే పడంను బహువిధగతులం
దదనీకంబునఁ దే రొ,ప్పిదముగ వడి సంచరింపఁ బెద్దయు మెఱసెన్. 176

శా. శైనేయుండును భీమసేనుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడుం ద్రౌపదీ
సూనుల్ మున్నడరంగఁ గిట్టి విశిఖస్తోమంబు లొక్కుమ్మడిన్
మేనన్ గ్రువ్వ శిఖండియున్ భుజబలోన్మేషంబు సూపన్ వెసం
దా నయ్యోధుల సూతసూతి [2]విరథత్వస్తబ్ధులం జేసినన్. 177

వ. వియచ్చరులు వెఱఁ గందిరి వెండియు నవ్వీరుండు వారల నందఱ నస్త్రధారలం
బొదువుచు నేడ్తెఱం బెఱవారిని బాణాంధకారంబునం గప్పినం ద్రిప్పికొనియును
దొలంగియుఁ దెరలియు మరలియు నారథికసంఘంబు దైన్యంబు నొందె నంత
ధర్మనందనుని బాధింపఁ [3]దలం పెద్దిన. 178

క. ఆ రాధేయుం డాతని,పై రయమునఁ గవియుఘోరభంగిఁ గని మహో
దారంబుగఁ జేదిబలము, బోరన నెడసొచ్చెఁ దూర్యములు మొరయంగన్.

ఉ. సూతతనూజుఁ డబ్బలము సొచ్చి శతత్రయయోధవీరులం
జేతులతీఁట వోనుఱుము సేసి విశృంఖలదర్పదుర్దముం
డై తఱుమంగఁ గల్పితరథాక్రమ మొప్పఁగ వచ్చి ధర్మజుం
బ్రీతునిఁ జేయుచుం గడిమిఁ బేర్చిరి సాత్యకియున్ శిఖండియున్. 180

క. వారికిఁ దోడ్పడి యక్కడి,వీరులు గొందఱు గడంగి వివిధోగ్రశరా
సారము లంగాధీశ్వరు,పై రయమునఁ గురిసి రుగ్రభంగిఁ జెలఁగుచున్. 181

క. కురుపక్షయోధులును స,త్వరులై యా రథికవరులఁ దాఁకి భుజావి
స్ఫురణము సూపిన నద్భుత,కర మయ్యెఁ దదవసరంబు కయ్యం బధిపా. 182

వ. ఆ సంకులసమరంబునందు. 183

శా. బాణజ్వాలలు బెట్టు పర్వ గగనప్రక్షోభణజ్వాలతా
క్వాణస్ఫూర్తి ఘటచ్ఛటారవముగాఁ గర్ణోగ్రదావాగ్ని య
క్షీణోదగ్రత వైరిసైన్యవనభస్మీభావనిర్వాహపా
రీణం బై వెలుఁగొందె నిర్జరులు వర్ణింపంగ నేముబ్బఁగన్. 184

1. ఇది వ్రాఁతప్రతుల లేదు, 2. అ. విరథధ్వస్తాంగులం. 3. గ. జ. దలఁ పెత్తిన.

వ. అమ్మహోగ్ర విజృంభణంబున. 185

క. ఆటోప[1]మడఁగి యచ్చటి, మేటిమగలు ఱిచ్చవడిరి [2]మెయిగలి కర్ణుం
డేటలవికిఁ గవిసె ధను, ర్జ్యాటంకృతి సెలఁగఁ బాండవాగ్రజుఁ బెలుచన్. 186

వ. ఇత్తెఱంగునం గవిసిన నతనిమీఁద నమ్మేదినీనాయకుండు సాయకజాలంబులు పరఁగించిన నతండుఱక యతిరయంబున నవి వారించి. 187

సీ. నవ్వుచుఁ జాపంబు నడిమికిఁద్రుంచి మై, మఱువుఁ దొంబదిశితమార్గణముల
భేదింప రత్నప్రభాదీప్త మగునది, సౌదామనీచారుజలద మంబు
జాప్తునితనువున కడ్డమై యుండి వా, తాహతంబై పాయునట్టువోలెఁ
బడుటయు మణిమయాభరణసుందరమైన, యతనిగాత్రము సతారాంబరంబుఁ

తే. బోలి యప్పుడ యాసూతపుత్త్రుచేత, రక్తమయ మైనపల్లవోద్రిక్తకల్ప
తరువుచందంబు నొందె నతండు రాజ, ధర్మమూఁది చలింప కదల్చెనధిప. 188

వ. ఇట్లదల్చుచు. 189

క. చదల మెఱుంగులు పర్వం, గొదమపిడుగునట్లు నిగుడఁ గుంతీసుతుఁడు
బ్బు దలిర్ప శక్తివైచిన, నది కర్ణుఁడు సప్తభల్లహతి నెడఁ దునిమెన్. 190

సీ. పాండవాగ్రజుఁడు దర్పంబును వేగంబు, నొప్ప నవ్వీరునియురమునందుఁ
గరముల ఫాలభాగంబున నాల్గుతో, మరములు చొనిపి నెత్తురులు వఱపి
యార్చినఁ బేర్చినయగ్గలికంబున, నాసూతనందనుఁ డతనిసూతుఁ
జంపి కేతువుఁ ద్రుంచి శాతశరంబుల, నంగంబు నొప్పించె నపుడు సాత్య

తే. కియు శిఖండియు నెడసొచ్చి రయము బలువు
మెఱయ రాధాతనూజునిమేన నమ్ము
లొక్కమొగి నింప నయ్యోధుఁ డుఱక వారి
విరథులుగఁ జేసి విండులు విఱుగ నేసి. 191

క. తనువులఁ బటుబాణంబులు, నినిచి వెగడుపఱచి కడచి నిరతిశయరయం
బునఁ గదిసి ధర్మనందను, ననేకసాయకపరిక్షతాంగుం జేసెన్. 192

వ. ఇవ్విధంబున రాధేయుండు నొప్పించినం దదీయసంరంభంబు సైరింపంజాలక యమ్మహీపతి హతసారథికం బగురథంబు దొలంగం దోలుకొని పోయినం దోడన తవిలి నిలువరించి హాసభాసితుం డగుచు నయ్యంగపతి యతనితో నిట్లనియె. 193

—♦ కర్ణుండు ధర్మరాజు నొప్పించి యవమానించుట. ♦—

సీ. క్షత్త్రియకులమున జన్మించి యిది ధర్మ, మిది యధర్మం బని యెల్ల నెఱిఁగి
నట్టినీ [3]కిట్టిమహాహవమునఁ బ్రాణ, ములు డాఁచికొన శాత్రవులకుఁ దొలఁగి
పోవుట దగునె నీబుద్ధి గానఁగ నయ్యె, నృపనీతి యెఱుఁగవుఁ నీవుబ్రాహ్మ

1. గ. ముడిఁగియక్కడ. 2. క. మేగలి-జ. మేగరి. ఇట చూడు కర్ణ, ౧.ఆ ౧౧౬, పద్య. మైగలి దుస్ససేనుఁడున్. 3. క. గ. చ. కిట్లు మహా.

ణాచారవేదివి యాగాధ్యయనముల, వర్తింపు కయ్యంబు వలవ దుడుగు

తే. మింక ననుబోటిచేఁ దొడరినఁ నింతకంటె, నెడరు వాటిల్లు వేగ పొమ్ము మింటికడకు
హరియుఁ బార్థుఁడు నున్నెడకైన నరుగు, మేను దెగ నీదుప్రాణాన కింతనిజము.

వ. అని పలికి కౌంతివచనంబులు మనంబున నునికిం జేసి వధియింప నొల్లనివాఁ డై యప్పాండవాగ్రజు విడిచి యాపురుషసత్తముండు తదీయ సేనాసముదయంబు నానాస్త్రనిహతంబు సేసె లజ్జాకులమానసుం డగునమ్మానవపతియును దత్ప్రదేశంబున నిలువక తొలంగి పోయెం బోవుటయు. 195

క. విను మతనియోధజనములు, మొనయు, దిరిగె నట్లు సమరమున విముఖం బై
చనునబ్బలముం గని వెను,కొనియెం గర్ణుండు నీదుకొడుకులుఁ దానున్. 196

క. పటుసింహనాదతూర్య, త్కటరవగుణనిస్వనములు గలసి యఖిలది
క్తటధారణ కేలిసము,ద్భటము లగుచుఁ గురుబలమునఁ బరఁగె నరేంద్రా 197

ఉ. ఇమ్మెయి సూతనందనుని యేడ్తెఱ కోడిన యోధవీరసం
ఘమ్ములఁ బాండవాగ్రజుఁడు గన్గొని పేర్కొని పేరెలుంగునం
గ్రమ్మఱు దెంచు కౌరవనికాయముగర్వ మడంపుఁ డన్నదై
ర్యమ్ముగురొత్తవే తిరిగి రారథికుల్ మరలెన్ బలంబులున్. 198

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరపురస్సరంబుగాఁ బాండవబలంబులు మార్కొనినమన మూఁకలుం గూడికొని తిరంబై [1]త్రోచి తలపడుటయు నయ్యిరువాఁగునందు.

మ. కరిబృందంబులు ద్రెళ్లెఁ బెల్లుగఁ దురంగస్తోమముల్ పెక్కు గూ
లె రథానీకము లగ్గలంబు గెడసెఁ లెక్కింపఁ బెక్కైనకా
ల్వురమొత్తంబులు రూపడంగె సిడము ల్నుగ్గయ్యె నన్నేలనె
త్తురువెల్లిం మునిఁగెఁ మరుత్షచరపంక్తుల్ వెక్కసం బందఁగన్. 200

వ. అట్టిసందడి కయ్యంబున భీమసేనుండును శైనేయుండును బెట్టిదంపుటురవడిం గవిసిన ధృష్టద్యుమ్నాదిరథికప్రకరంబును బరవసంబు సేయం గురుబలంబు వెఱచఱచి పఱచినఁ గర్ణుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలుమని పలికిన నమ్మహారంబు నిలువదయ్యె నవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసూతసూనుండు వెండియుం గౌరవుల[2] వేఱువేఱ పురికొల్పి మరల్చిన నమ్మొనయును మొగకట్టి నిలిచె నంతం బవమానసూనుం డానుమార్కొన నగ్గలించె నతం డతనిం నాలోకించి యంతకుమున్న శ్రుతకీర్తిస్యందనం బెక్కియున్నతమయన్న నలను సాత్యకిధృష్టద్యుమ్నులకుం జూపి వారలతో నిట్లనియె.

ఉ. ఈతఁడు దుర్దశం బొరసె నేను గనుంగొనఁ గర్ణుఁ డేచి దు
ర్నీతిపరుఁ సుయోధనునిఁ బ్రీతునిఁ జేయుటకై కడంగె మీ
చేతికి నిచ్చి [3]యిట్లరువు సేసెద నిన్నరనాథు నాకు నా

1. క. తోడంబడుటయు. 2. గ. చేరువాఱి-క. చ. బేరువేరం. 3. అ. యిల్లడము; క. గ. యిల్లెర వు:—ఇది 'యిల్లలువు' అని యుండనోపు.

సూతతనూభవుఁ సమయుఁ జూడక పోదు విషాద మెమ్మెయిన్. 202

క. ఏ నొండె నతనిచే నా,చే నొండె నతండు దెగుట సిద్ధముగ మదిం
బూని కడంగెద మీరీ,భూనాథునిఁ గాచికొనియు పోరు నడుపుఁడీ. 203

చ. అని పటుసింహనాదమున నంబరముం బలిగించి తేరు క
ర్ణుని దెసఁ బోవ నిచ్చినఁ గనుంగొని శల్యుఁడు కర్ణుతోడ ని
ట్లను మనమీఁద వచ్చు ననిలాత్మజుఁ జూచితె యంతరంగ మే
ర్పున నలుక కామిషం [1]బిడఁగఁ జూచినచందము గాన నయ్యెడున్. 204

చ. అలిగిన మూఁడులోకముల నైనను జీరికిఁ జేకొనం డితం
డలఘుపరాక్రమస్ఫురణుఁ డర్జునసూనుఁడు నాత్మపుత్త్రుఁడుం
బొలిసిర కాని కోపమునఁ బొంగఁడు [2]నాఁడును నాఁడు నింత దో
ర్బలమును శౌర్యసారముఁ దిరం బయి చూపఱు మెచ్చఁ జూపుమీ. 205

చ. అనవుడు భీముఁ జూచి యతఁ డాతని కిట్లను నట్టివాఁడ కా
కనిలజుఁ డల్పుఁ డెట్లు సమరాగ్రమునన్ భవదుక్తియట్ల [3]యిం
తను నగునే కిరీటిఁ దెగ టార్పఁగ నీతని నొంపఁ జంపఁ [4]దాఁ
గని వెస వచ్చునాతఁ డధికం బగుమద్బల మప్డు సూడుమీ. 206

చ. తర మిడి చంపెఁ గీచకశతంబు నితం డది యేల యెల్లెడన్
బిరు దనఁగా బలాఢ్యుఁ డనఁ బెద్దయుఁ బేర్చినవాఁ డగున్ వృకో
దరుఁ డటులైన నీతనిమదం బడఁగించుట లీల నాకు నీ
వరదము సమ్ముఖంబుగ రయంబునఁ బోవఁగ నిమ్ము భూవరా. 207

ఉ. నావుడుఁ దేరు మద్రనరనాథుఁడు భీముని దిక్కు దగ్రతం
బోవఁగ నిచ్చెఁ దూర్యరవముల్ సెలఁగెన్ దివి పిక్కటిల్ల న
ప్పావని నవ్వుచున్ బలము వాయ వడం గడుబెట్టు దిట్టినం
జేవ దలిర్ప నారధిసింహునిఁ గర్ణుఁడు గప్పెఁ దూపులన్. 208

వ. కప్పి యాలోన. 209

క. వెస నతని యురము బలునా,రసమున నొంచుటయు నతఁడు రాధేయతను
ప్రసరన్నవనారాచో,ల్లసితుండై మెఱసెఁ గురుబలంబు దలంకన్. 210

ఉ. సూతతనూభవుం డనిలసూనునిచాపము ద్రుంచి యేచి యు
ద్ద్యోతితమార్గణంబు మెయి నుచ్చి చనన్ నిడిగింప నొండువి
ల్లాతఁడు ధైర్యసారము రయంబును జూపఱు మెచ్చ నెత్తి సం
స్ఫీతశరోత్కరం బతని పేరుర మాడఁగ నేసి యార్చినన్. 211

తే. ఈడఁబోక రాధాసుతుఁ డేసె నిరువ, దేనునారాచములు పవమానతనయు
కత్తళము దూఱి యంగంబుఁ గాఁడి పాఱె,నిలువ కట చని మేదినీతలముసొరఁగ.

---

1. క. గ. బడుగఁ, 2. క. గ. నాఁడు నితండు నింత 3. క. గ. యిం, తనఁ దగునే 4. క. గ. గాఁగని

మ. అలుకం గెంపు గనుంగవం గదురఁగా నప్పాండవుం డేసినం
గులిశంబో యనఁ బ్రజ్వరిల్లి నిగిడెన్ ఘోరంపుభల్లం బుర
స్స్థలి భేదిల్లఁగఁ దేరిమీఁదఁ బడి మూర్ఛం బొంది కర్ణుండు ని
శ్చలతం జచ్చినయట్టు లుండె వెఱఁ దత్సైన్యంబుఁ దూలెం గడున్. 213

—* భీముండు కర్ణుని మూర్ఛితుం జేసి నాలుకఁ గోయం బూనుట. *—

వ. అప్పు డయ్యనిలతనయుండు దనయగదంబు గదియం దెచ్చి యా సూతనందనుం గనుంగొని యిన్నీచునాలుకఁ గోసెద ననుచుం గట్టినయలుఁగు వెఱికి యతనియరదంబుమీఁద కరుగ నుత్సహించినం జూచి మద్రవిభుండు వారించి యిది మూర్ఛ గాని మరణంబు గా దీయవస్థ నాలుకఁ గోసినం జచ్చు నితనిం జంపుటకుఁ బార్థుండు ప్రతిన వట్టినవాఁడు నీవు సంపిన నతండు నెవ్వగం బొందు ననిన విని యవ్వీరుండు వీఁ డిప్పుడు పాండవాగ్రజుని బాధించినం గ్రోధాంధుండ నై యది మఱచితిం గాని చావు గామియు నిట్టియెడ నాలుకఁ గోయం దడవఁ జచ్చుటయు నెఱుంగుదు నిత్తెఱంగు నీవు దలంపించి లెస్సచేసి తిద్దురాత్ముండు సభలోన నసభ్యంబు లగు మాటలు ద్రౌపది నుద్దేశించి యాడిన నుద్దీపించినకోపం బజాతశత్రునకుఁ బ్రియంబుగా నడంచికొని యుండితి నేఁడు తద్వేదన వెలార్పం జూచితి నట్ల చేసితి నేని మాగధనుం డైనధనంజయుండు దనజేసినపూనిన నెఱపం గానక మనంబునం [2]గుంది మడియుఁ గృష్ణయుధిష్ఠిరులు నాతనితోడివార యింతప్రమాదంబు నీవు గలిమిం దెలిసితి మే లయ్యె మాతులా నీయాజ్ఞ యుల్లంఘింప నని పలికి నిలిచె శల్యుండును సంతసిల్లి తేరు దొలంగించె ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయునకి ట్లనియె. 214

క. పాండవుల నాజి నోర్చు నితం డని మీరాజు సూతసుతనయునిఁ బొగడున్.
గం డడఁచె భీముఁ డిట్టిమ,గండుఁ గలఁడె పిదప నెట్లు గయ్యము సెల్లెన్. 215

—* భీముఁడు శ్రుతవర్మాది కురుకుమారులఁ బెక్కండ్రఁ జంపుట. *—

వ. అనవుడు సంజయుం డాంబికేయున కిట్లను నట్లు బాధితుం డయినరాధేయుం గనుంగొని కురుపతి దమ్ములతో భీమసేనుచేత సూతసూనుండు గడు నొచ్చెం గావలయు వేగం బెయిదుఁ డనుటయు శ్రుతవర్మాదికుమారులు గొందఱు పటుగతిం గవిసి యక్కౌంతేయు జుట్టుముట్టిన నతండుఁ దదనుచరుల నేసూటయేఁబండ్రు వీరరథికులం బిలుకుమార్చి శ్రుతవర్మశిరంబు భల్లంబున ద్రుంచిన నది ముఖకాంతిమెఱయం జంద్రమండలంబు మహిఁ గెఱఁగు తెఱంగుఁ దోఁపం బడియెఁ బటుబాణద్వయంబున వికటుని సముని బెట్టేసిన బెడిదంపుగాలిం దూలుతరువులకరణి ధరణిం ద్రెళ్ళిరి తదనంతరంబ తీవ్రనారాచంబునఁ గ్రాథుం గూల్చి నందోపనందులనొక్క పెట్ట పెక్కమ్ములఁ బొరివుచ్చె నిట్లునీకొడుకులార్వురుం దెగినఁ దక్కటివారువిచ్చి

1. క. గ. రాఘియ్య నెఱుంగుదు. 2. జ. గుందు మఱియు.

దైన్యంబు నొంది సైన్యంబు గలంగె నంతకుఁ దెప్పిఱి యెప్పటిబరవసంబు
శోభిల్లం గర్ణుండు గడంగి డగ్గఱి.

చ. అనిలజుమీఁద నేయ నతఁ డాశరముల్ దునుమాడి సప్తకాం
డనిహతుఁ జేసె నాతని దృఢప్రదరంబులఁ గప్పె నాతఁడుర్
వినిమ సముజ్జ్వల ప్రదరవిద్ధునిఁ గా నొనరించి యమ్మరు
త్తనయుఁడు పేర్చి యార్చి వసుధావర యాంధికుం డుదగ్రుఁ డై. 217

మ. పది బాణంబుల నొంచి విల్లు దునుమం బ్రస్ఫీత దీప్త్యుజ్జ్వల
ద్గద వైచెం బవనాత్మజుం డది యెడన్ ఖండించె నవ్వీరుఁ డు
న్మదుఁ డై పాండవుఁ డొండువిల్లుఁ గొని నానాకంక పత్త్రింబులం
బొదువం గర్ణుఁడు నొంచెఁ దత్తను వతిస్ఫూర్జద్దశాస్త్రంబులన్. 218

వ. దానం గోపించి. 219

చ. పటుతర మైననారసము పాండునృపాత్మజుఁ డుగ్రుఁ డై యుర
స్తటమున బెట్టు గ్రుచ్చ సుగతంబయి వీఁపున నుచ్చి పోవ ను
త్కటధరణీప్రకంపచలితం బగు శైలముఁబోలి తాల్మిమి
క్కుటముగ రోషరంజితముఖుం డయి కర్ణుఁడు ఘూర్ణితాకృతిన్. 220

చ. రయమునఁ బంచవింశతిశరంబులు మేన నిగిడ్చి భల్లసం
చయహతి విల్లు సక్కడఁచి సస్మితవక్త్రి సహస్రపత్త్రిల
క్ష్మి యతిశయిల్ల రథ్యములఁ జెండిన మారుతి యేచి విద్విష
ద్భయద గదారుచిస్ఫురితబాహువిలాసవిభాసమానుఁ డై. 221

వ. అరదంబు డిగ్గ నుఱికి కర్ణునిదెసం గవియం గురుపతి సేనం గలయేనుగులం బది
యేడింటిం బురికొల్పిన నవి దివాకరుఁ బొదువు నంబుదంబులచందంబున నాజెట్టి
మగనిం గిట్టిన నతండు జోదులతోడం గూడ నగ్గజంబులం జదుపుటయు సౌబ
లుని ఘోటకంబు లాటోపంబున మూఁడువే లొక్కట నుతవడించిన వాని
ప్రాపున నరదంబులుం గాలుబలంబులుం గవిసి కూడికొని పొదివిన మదం
బొదవి యమ్మహాబలనందనుండు దారుణరణవిహారంబున నొండొండ పేర్చిన
యబ్బలం బుజ్జ్వలానలంబున వైచినచర్మంబుచాడ్పున ముడింగి యెదిఁగె నప్పు
డాశకునియోధులు పంచశతరధికులు రభసంబున నడరిన వారల సూతాశ్వ
కేతుస్యందనసమేతంబుగా నఱిముఱి నుఱుమాడి యగ్గలిక మెఱసిన గని
యగ్గాంధారరాజు వనుపం గడంగినయవనదేశీయు లగునాశ్వికులం ద్విసహస్ర
సంఖ్యుల నవ్వాడముడి పొడిసేయుచప్పుళ్ళు గార్చిచ్చు వెదురుటడవి నేర్చు తెఱం
గునం దోఁచె నిట్లు గదపండువు సేసి యొండురథం బెక్కి యక్కాలంబ యెయుండు
భండనంబు సేయ రాధేయుండుపాండవేయాగ్రజుందాఁకి తీవ్రప్రకాండంబులం

గప్పి సారథి సమయించినఁ దేరు తురంగంబులు దొలంగ నీడ్చికొని పాఱిన
వెనుకొనునయ్యంగపతిం గనుంగొని. 222

ఉ. భీముఁ డదల్చుచున్ రథము భీమగతిం గవియింప నాతఁడు
ద్దామత మాఱుకొన్న వివిధస్ఫురదస్త్రపరంపరాద్వయ
శ్రీ మొన లప్పు డచ్చెరువుఁ జెంది నుతించె మురాంతకానుజుం
డామరుదాత్మజుం గడచి యంగపతిన్ వెసఁ దాఁకెఁ దాఁకినన్. 223

క. ఆ యిరువురనిబిడకన, త్సాయకపటలములు నిగుడ సరి మధ్యాహ్న
స్ఫాయత్ప్రభాఢ్యుఁ డయ్యుం, దోయజబాంధవుఁడు మింటఁ దోపక యుండెన్.

వ. వా రొండొరులశరపరంపర లడఁగించి రాసమయంబున. 225

చ. తనకరముల్ నిగిడ్చి [1]యుచితంపుమెయిం గొనియాడి యంతటం
దనియక లీలఁ జేరి సముదంబుగఁ బద్మినిఁ బొందె భాస్కరుం
డనుటకుఁ దావలం బయి జననాధిప చూడ శమంతపంచకం
బున విరిదమ్మి తేనియలఁ బొల్పెసఁగెం బ్రతిబింబ మెంతయున్. 226

వ. అప్పుడు కృప సౌబల కృతవర్మాశ్వత్థామలయుద్దామ[2]సాహాయ్యంబున సమధికో
త్సాహుం డగునాసూతనందనునిసంరంభంబునం గౌరవానీకంబు దర్పోద్రేకం
బునం గడంగినం బాండవబలంబునుం బొంగి నిర్విఘ్నంబున నిరువాఁగును
గలయఁ బెరసిన నార్పుల నదల్పులం బొగడుటలం దెగడుటల నెసఁగునులివు
తూర్యరవంబుల గెలువ నమ్మేదిని నెత్తుటఁ జొత్తిల్లి కెంజాయ రంజిల్లు
పుట్టంబు ముసుంగు వెట్టినయంగనచందంబు నొందె మస్తక ప్రముఖావయవంబు
లును గోదండాద్యాయుధంబులును మకుట ప్రభృతిభూషణంబులును నాతపత్ర
ధ్వజచామరంబులుం దునిసి పడి భీమాభిరామంబులుగాఁ గరిహయనరసమూ
హంబులు రక్తసిక్తంబు లైన నకాలబాలాతపలీల యావహిల్లం దక్కినసేనాం
గంబుల మిగిలినమాతంగంబులు పెనంగినకనకలిప్తకాండంబు[3]లూఁడుకొనం
దాఁకిన నెరగళ్ళు వోవుకొండల కైవడిం బోలుచునవియును నస్త్రశస్త్రపాతం
బులం గ్రమ్ముకరుధిరమ్ముల గైరికనిర్ఝరంబులతోడిధరాధరంబుల ననుకరించునవి
యును మెయిమఱువు లఱువు లై నానానిశితశరంబులు నాటినం జేష్టలు
దక్కి తెక్కలు తెగియున్నశైలంబులం బోలునవియును నగుచుండఁ జెలంగి
చతురంగంబులును బెరయఁ బెనంగునుల్లాసంబున శోణితం బడంగ మట్టవిసి
రేణువు లెగసినం జూడ్కులు నిగుడ కున్ననుం దఱియ నుఱికి నిజాభిధా
నంబులను జననీజనకనామంబుల బిరుదాంకంబులం దమ్మెఱింగించికొనుచు
వీరులు పోరుచక్కటికిం జొచ్చి ప్రాపై [4]పేరువాడుతదీయబంధుమిత్త్రులం
బొగడు నమర్త్యులమొలుంగులు నింగి నిండం బెల్లు దొరఁగుకీలాలం బాధూళి

1. గ. యుచితంబు మెయిం. 2. జ. సహాయంబున 3. చ. లూఁదికొనం. 4. జ. పేరువాడి.

నడంచినకొలంది నిలువక యేఱు లయి పాఱ నుబ్బి భూతభేతాళ క్రవ్యాదంబు లోల లాఁచుచుం ద్రావుచు మదించి నృత్తంబులు సేయు నంబరంబున నట్ట లాడ వెక్కసపా టొనర్పం జాలునాసమయంబున మనంబు లెప్పటితమకంబున ననిం దనివి సనమిం గవిసి కయ్యంబు సేయుసైనికోత్తములసింహనాదంబులు దిక్కులం బిక్కటిల్ల నాకలని కెలన నట మున్న తన్నుఁ బొదివిన త్రిగర్తకోసల నారాయణ గోపాలబలంబుల నబ్బలసూదనసూనుండు గాండీవారావం బాకసంబు వగిలింప నొప్పించి. 227

చ. తఱిమి సుశర్మఁ దాఁకిన నతండుఁ దదంగమునన్ దశాస్త్రముల్
వఱపి మురాసురాంతకునిϟబాహువునం బటుమార్గణత్రయం
బఱిముఱిఁ జొన్పి బల్విడఁదϟయమ్మున నుజ్జ్వలకేతుదండ మే
ర్తెఱఁ జలియింప నేసిన నుϟదీర్ణతఁ దత్కపి యార్చె నార్చినన్. 228

—♦ సంశప్తకు లందఱు నొక్కపెట్ట యర్జునురథంబుపైఁ బడి యాఁగుట. ♦—

సీ. వెగడునఁ [1]జెయ్వొదిϟ వేగంబ తేఱి సంశప్తకు లర్జునుϟసాయకముల
కోహటింపక సముϟత్సాహంబు వదల కందఱు నొక్కపెట్ట తϟద్రథము వొదివి
హరులతోఁగాడియుϟహరికేలు నొగలును, [2]బలుగాఁడియునుగండ్లుϟ బట్టి మొలఁగ
మిడుక రాకుండ నϟమ్మేటివిల్కానిమేను నిగ్రహించుటϟ గనుఁగొనంగ

తే. నద్భుతం బయ్యె నపుడు సేϟ యార్చి శౌరి
లీలఁ గొందఱ మత్తశుంϟడాలభంగి
మెఱయఁ దూలించెఁ గాలనుϟ గుఱుచతూపు
గములఁ బార్థుండు పలువురϟ సమయఁ జేసె. 229

వ. అంతఁ గొంతయూరుపువొయినం జఱునవ్వు నవ్వి కవ్వడి కమలనాభునికి ట్లనియె.

ఆ. తేరు గదల నీకϟ వైరులు బలువిడిఁ, బొదివి పట్టి రాచϟపొల్లనైన
యేను దక్క నృపతిϟసూనుఁ డిట్లోరుఁడు సహించు నెట్లువిϟక్రమించుఁగాక. 231

క. అని పలికి చూడుమీ నన్ననుచు భుజంగాస్త్ర మేయϟ నది యరులకు గ
క్కునఁ బాదబంధ మొనరించిన ముంచె నతండు వారిϟ శితవిశిఖములన్. 232

వ. ఇవ్విధంబున. 233

ఆ. నాగపాశబంధϟనంబుల గుదివడి, వారు వివిధబాణϟ దారితాంగు
లై రథంబు విడిచిϟ రప్పు డాసంశప్తకవ్రజంబు గని త్రిϟగర్తవిభుఁడు. 234

క. గరుడాస్త్రం బేసిన నచ్చెరువుగ గరుడములు గవిసిϟ చీరెంజంచు
స్ఫురణము మెఱయఁగ వెస నయ్యురగాత్మకబంధ మూడϟ నుర్వీనాథా. 235

క. తనకడిమి బంధమోక్షము, గనినరథికకోటి గఁడగిϟ గాండివిపయి నే

1. క. జేడ్వడి. 2. జ. బలుబండి కండ్లును ♦ బట్టి తొలఁగ

పునఁ దూపులు దొరఁగింపఁగ, ఘనభుజుఁడు సుశర్మఁ డేసెఁ గనదస్త్రమునన్.

చ. అది [1]నరుఁ డెంద మాఁడుటయు నాతఁడు మూర్ఛ మునింగి తేఱి పైఁ
బదికిలఁ బడ్డ నుబ్బి యదె చచ్చె సుశర్మ వియేటు దాఁకి బ
ల్లిదుఁ డగుపార్థుఁ డంచు మద లీలల నార్చిరి నీదుసైనికుల్
చదలను దిక్కులం బరఁగె శంఖముఖోద్భట తూర్యనాదముల్. 237

సీ. అంతఁ దెప్పిఱి విలయాంతకుకైవడిఁ, గవ్వడి యేచి మార్గణచయంబు
పెల్లడరించిన బీఱువోయె సుశర్మ, యాసేనమీఁద నైంద్రాస్త్ర మక్కి
రీటి నవ్వుచు నేయ నాటోపమున నది, వివిధబాణాకృతిఁ గవిసి నుఱుము
గావింపఁగా బదివేవురు సంశప్త, కాగ్రేసరులు దెగఁ గోటాఁటి రవ్వ

ఆ. దుక్కు దక్కి తలరి తక్కటి యోధులు, చేష్టితంబు లెడలఁ జిత్రరూపు
లట్లు లైరి ధూమ మడఁగిన వెలుఁగొందు, ననలు చంద మయ్యె నన్నరుండు.

వ. హతశేషులైన సంశప్తకులు చతుర్దశసహస్రయోధముఖ్యు లవ్విజయువిజయంబు సహింపక యొండొరులం బురికొల్పికొని బలంబులతోడం గడంగిన నతం డతిదారుణం బగురణంబు సేయఁ దక్కటి పాండవుల దెసఁ బోరు కౌరవబలంబు దర్పబలశౌర్యంబు లోర్వక భీతిం గలంగి పఱచినం గృతవర్మ కృప గురుపుత్త్ర కర్ణులు నులూకసౌబల సుయోధనులును దుశ్శాసనాదికుమారులును బరవసంబు సేసి యాసైన్యంబు దైన్యంబు వాయ విక్రమించి రట్టియెడ గృపుని యపరిమితశరజాలంబు పాంచాలపుం జంబుం బొదివినం గనలి శిఖండి యమ్మహీసురవరుని మార్కొనియె నయ్యిరువుర సమరంబు రామ రావణుల రణంబుకరణి నొప్పె నట్లు పోరిపోరి శారద్వతుండు.

చ. హరులను సూతుఁ జంపిన నుదగ్రత నాద్రుపదాత్మజుండు వి
స్ఫురితకృపాణచర్మపరిశోభితుఁ డై యరదంబు డిగ్గి స
త్వరముగ నేఁగుదేర శరవాహినిపై నిగిడించె నాతఁ [2]డ
య్యరి వెఱఁగందుచుం నిలుచునట్లుగ జోదులు పిచ్చలింపఁగన్. 240

వ. అ ట్లేచినకృపాచార్యుపై నురవడించినధృష్టద్యుమ్నుం గృతవర్మయు ధర్మతనయ ద్రౌపదేయుల నశ్వత్థామయుఁ గవలం గురుపతియును వృకోదరుం గర్ణుండునుం దలఁపడి నిలువరించి రగ్గౌతముండు శిఖండిపలక పఱియలు సేసిన నతండు దెరలక కేవలకరవాలంబున విక్రమింపం గడంగిన నయ్యతిరథుండు. 241

క. వాలికతూపులు మేనం, గీలుకొలిపి నొంపఁ గని సుకేతుండు బాణ
జ్వాలలు నిగుడ నడిరి యా,భీలత నాకృపునితోడఁ బెనఁగె నరేంద్రా. 242

తే. తనకు నెడ సొచ్చి యిట్లు లతఁడు పెనఁగ
ద్రుపదనందనుఁ డల్లన తొలఁగి పోయె

1. ఆ. నరుమేన నాటుటయు. 2. క. డయ్యర.

నా సుకేతుండు కృపునిపై § నాఁడ నిరవ
దాఱుశరములు పఱపి ర§యుంబు మెఱయ. 243

వ. ధనువు దునిమి యొండుకోదండం బెత్తిన నదియును ఖండించి. 244

క. తోడన హయసూతుల [1]నోఁ, గాఁడఁగ నేయుటయు నతఁడు§గనలుచు బలువిల్
క్రీడయపోలెం గొని మే, న్గాఁడఁగ నిగిడించెఁ ద్రిదశ§నారాచంబుల్ 245

—— కృపాచార్యుండు సుకేతుం డనుపాంచాలకుమారునిం జంపుట. ——

తే. అట్టు నొప్పింపఁ దూఁగాడు§నా సుకేతు
కంధరము మెఱుఁగారెడు§కత్తివాతి
దొడ్డతూపున నేపునఁ § ద్రుంచుటయును
శిరము ధర ఁద్రొల్లెఁ గుండల§స్ఫురణ మెఱయ. 246

వ. ఇట్లు సుకేతుండు సచ్చిన నతనిమూఁకలు విచ్చె ధృష్టద్యుమ్నుండుఁ గృతవర్మ యుం బోరునెడ ధృష్టద్యుమ్నుండు గృతవర్మవక్షస్థలంబు విశిఖనవకంబున నొప్పించుటయు నప్పాంచాలవరు నతండు సూతకేతుహయస్యందనసమేతంబుగా నిబిడశరజాలంబునం బొదివిన నవ్వీరుండు బలాహకపిహితమూర్తి యగు మార్తాండు ననుకరించి తాను సైంధవ వధదినంబునం బారావతవర్ణంబు లగురథ్యంబు లగ్గురునరుణాశ్వంబులం బెరయం బఱపిన తెఱంగున. 247

తే. అలిగి నొగ నొగతోఁ దాఁక § నతిరయమునఁ
దేరు వఱపి కృపాణప్ర§దీప్తపాణి
యగుడు గద పుచ్చికొనియును § నఱుమ లేక
చలము డిగఁద్రావి కృతవర్మ § యిలకు దాఁటె. 248

వ. అక్కుంభసంభవుచందంబు గాక వంచకుం డై యప్పరుసున నబ్బలుమగండు దొలంగిన నయ్యరదంబుమీఁదికి లంఘించి యా ధృష్టద్యుమ్నుండు. 249

క. ఆ రథికు నచటఁ గానక, సారథితల దునుముటయును § సంతసమునఁ బొం
గారి [2]తనశబ్దమిచ్చి మ,హారవమున నిక్కడిక్క § డనియె నతండున్. 250

చ. విని కృతవర్మఁ గాంచి పటు§విక్రమకేళి యొనర్ప నాత్మవా
హనమున కేఁగి యేచి ద్రుప§దాత్మజుఁ డాతఁడు లోను గాఁగ న
మ్మొనఁ గలమేటిజోదులస§ముద్ధతి యేర్పఱ నిల్వరింప వి
ల్గొనెఁ బటుశౌర్యశోభితబ§లుం డగునయ్యదుముఖ్యుఁడొక్కఁడున్. 251

వ. అట్టియెడ నొక్కరథికుండు రయంబున నిజరథంబుమీఁదికిఁ గృతవర్మం దిగిచి కొని యనికిం దొలఁగం గొనిపోయెఁ బాంచాలోత్తముండును దనమునుము బలంబు గలంగం బరాక్రమించు చుండె. 252

సీ. ధర్మపుత్త్రుఁడు గురు§తనయుతోఁ బెనఁగుచోఁ, బాసట యై శిని§పౌత్త్రుఁ డడరె

1. క. పైఁ గాఁడఁగ. 2. క. గ. తలశబ్ద.

నా యిద్దఱును ద్రౌపదేయులు వెఱఁగందు,నట్లు వారలను సైన్యంబుఁ బొదివి
బహుళాంధకార మాపాదించి యమ్మేటి, విలుకానిసాయకవితతి నింగి
ఘనమయంబుగఁ బర్వ జననాథ వారల్లి, యొక్కొక్కరుం డనేకోగ్ర బాణ

ఆ. నిహతుఁ జేయ నతండు ప్రహసితవదనుఁడై, యొకనినొకని బహుసముజ్జ్వలాస్త్ర
విద్ధుఁ జేసి కడఁగి వివ్వచ్చుకొడుకుచా, పంబు దునిమెనుగ్రారభల్లనిహతి. 253

క. ధృతి నొండువిల్లుఁ గొని యా, శ్రుతకీర్తి దదీయతనువు సోనిపెంబ్రదర
త్రితయంబుఁ గనలి యాతం, డతనిం దత్పార్శ్వచరుల నమ్ముల ముంచెన్.

క. ముంచుమహోద్ధతి యాలో, కించి తనదుచూడ్కి దట్టకెం పెసఁగం గో
పించి శరనికరములు గు, ప్పించుచు ధర్మజుఁడు గవిసె భీషణభంగిన్. 255

చ. కదిసిన నమ్మహాభుజుఁడు గార్ముకముం దును మాడి మూఁడు బె
ట్టిదపుమెఱుంగుతూపులఁ బకటిస్మిత సూపిన నా నృపాలుఁ డు
న్మదుఁ డయి మేటివింట బలుమార్గణముల్ వెస నేసె మూఁడు న
ర్వాదియును నద్ధరామరునిపై శినివంశవరుండు దోడ్పడన్. 256

వ. ఇట్లు ప్రాపై కడంగి. 257

ఆ. అర్ధచంద్రబాణహతి గురుపుత్త్రుని,ధనువు శినివరుండు దునుముటయును
శక్తి వైచె యతఁడు సారథి గూల్చి బల్,వింటఁ గురిసె బహుళవిశిఖవృష్టి.

క. సారథి లేమిని సాత్యకి, తేరిడ్చుఁ దురంగములు దేరటు వాఱన్
భూరమణ ధర్మనందను,వారు వొదివి రంపగముల వడి గురుతనయున్. 259

క. భీమాస్త్రశిఖల నశ్వ, త్థామాగ్ని దహించె ధర్మతనయానుచర
స్తోమాటవి నొకవ్రేల్మిడి,నామెయి జనవిస్మయావహం బయ్యె నృపా. 260

వ. అప్పుడు కురురాజు పాండవుల నాచార్యనందనుచేతం దెగినవారలంగాఁ దలంచె
నంతఁ దఱిమి యుధిష్ఠిరుండు ప్రచండకాండంబుల నవ్విప్రవరుం బీడితుం జేసి.

సీ. అలవును వెరవును గలవు కృతాస్త్రుండ, వని నిన్ను నెఱుఁగుదు నైన నెల్ల
సొంపు పార్థునకుఁ జూపనోపినఁ దెల్ల, మగు నది యు ట్లుండె నరయనీకు
నెయ్యంబు వాటించు నేర్పు కృతజ్ఞత, యనునవి లేవు బ్రాహ్మణుఁడు దపము
దమమును గల్గువర్తనమున నుండుఁగా, కని సేయునే యెంత యడచిపడినఁ

ఆ. బడితి గాని యడ్డపడ లేవు కౌరవ,కులము నెల్లభంగి గెలుతు మేము
నీవ చూడ ననుడు నావీరుఁ డేమియు, ననక నగుచుఁ బఱపె నంపవెల్లి. 262

వ. ఆవెల్లికి నోర్వలేక యాభూవిభుండు దొలంగె న ట్లంతటిమానిసిఁ గెలిచినవాఁ
డై నిలిచి నిజపార్శ్వంబులమూఁకలంగనుంగొని గురుపుత్త్రుండు క్రూరవిహారం
బునకు నమరి మెఱసె మారుతితోడం బోరుకర్ణుండు దదనుచరంబు లగుకరూశ
చేదిసృంజయపుంజంబులుం దన్నుం బొదివిన నబ్బలంబునకు బాహుబలంబు
సూపుచుండ నతని విడిచి యాభీమసేనుండు కౌరవసేనపయిం గవిసి కనుపుగొట్టి

నా రాధేయవృకోదరులమునుములు ధనంజయుమునుముభంగిం బ్రజాక్షయం
బఱచుచుండె నీ దుర్మంత్రంబున ననేకులకుం బొలియవలసె నయ్యవసరంబున. 263

సీ. కవలతోఁ బెనఁగెడు కౌరవనాథుఁ డన్నకులునంగంబున నవశరములు
సొనిపి యాసహదేవు కనకపుసిడము ద్రుంచిన వార లిరువురు నెనిమిదింటఁ
బదితూపులను నొంపఁ బతి రెండువింటులుఁ దునుమాడుటయు నన్యధనువులెత్తి
యన్నయుఁ దమ్ముండు [1]దన్నుఁ బెక్కమ్ములఁ బొడివినఁ గనలి యాభూవిభుండు
తే. వారి దివ్యాస్త్రములఁ గప్పు ఘోరభంగి
గాంచి జను లక్కుమారులు గాలవశతఁ
బొందుదుర కాఁ దలంప నప్పుడు గడంగి
యడ్డపడియె ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిరయమున. 264

వ. ఇట్లు పాండవసేనాపతి భూనాథుం దాఁకి యేసిన నతండు. 265

—♦ ధృష్టద్యుమ్నుఁడు దుర్యోధనుం దాఁకి విరథునిఁ జేయుట ♦—

ఆ. ఇరువదేను నిశితశరముల నొప్పింప, నలిగి యాతఁ డతని యంగకముల
నఱువదేనుతూపు లడరింప నఱికె న, క్కౌరవేశ్వరుండు కార్ముకంబు. 266

మ. బలువి ల్లుగ్రత నెత్తి యొక్కమొగి నప్పాంచాలవర్యుండు దీ
ప్తులు గ్రమ్మం బదియేనుమార్గణము లాభూమీశుపై నేసినం
గలయం బూచినకింశుకంబు చెలువంగం బొందఁ దచ్చాపముం
బెలుచం ద్రుంచి యతండు ఫాలమున గుప్పించె దశోగ్రాస్త్రముల్. 267

క. కాలాయసనారాచము, లోలి నుదుట నాటి యున్న నొప్పారెం బాం
చాలవరుముఖము మధుకర, మాలికచేఁ బొలుచు తమ్మిమాడ్కిం జూడన్. 268

సీ. కనలి యవ్వీరుండు కార్ముకాంతరమునఁ, గ్రూరభల్లంబుల ఘోటకముల
సారథిఁ జాపంబుఁ దేరును గొడుగును, దునుమాడఁగా భవత్పుత్త్రుఁ డేపు
గుందక శక్తి [2]నిగుడ్పఁగఁ ద్రుంచె నే, త్తెఱఁ గృపాణము గొన తునుము చేసె
గద యెత్తఁ బఱియలు గావించె నుబ్బి ర, త్నమయాహికేతువు నఱికె వైచె
తే. నిట్లు హయసూతకోదండహీను దళిత, రథుని విగతాతపత్త్రు నిర్భగ్నశక్తి
ఖడ్గముద్గరకేతు విఖండితాపి, ధానుఁ జేసె నప్పార్షతుం డానరేంద్ర. 269

తే. వికలసాధనుఁ డైనయవ్విభుని నతని
తమ్ముఁ డగుదండధారుండు తనదు తేరి
మీఁద నిడుకొని శత్రుసమీపభూమి
వాయఁ గొనిపోయెఁ జూచి రాధేయుఁ డపుడు. 270

క. శినివంశవరునితోడం, బెనఁగి పెనఁగి యతని విడిచి పెలుచ ద్రుపదనం
దనునిరథమునకు నెదురుఁగఁ, దనయరదము సనఁగ నిచ్చె ధరణీనాథా, 271

1. క. గ. చ. తెన్నుఁ బెక్కు. 2. 'నిగుడ్చిన' అనియే వ్రా. ప్ర.

వ. సాత్యకియును శరంబులు గురియుచుఁ దోన తవిలె నుభయసేనాపతు లగు నా
సూతనందనధృష్టద్యుమ్నులట్లుదార్కొనిన నయ్యిరువాఁగునందు నొక్కరుండైన
నోల మాసగొనక కడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నట్టియెడఁ బాంచాలకుమా
రులు వ్యాఘ్రకేతు సుశర్మ శుక్ల చిత్రోగ్రాయుధులును జయ రోచమాన సింహ
సేనులును బలు దేరుల మొత్తంబులతోఁ దన్నుం గవిసినం గర్ణుం డయ్యేనమండ్రు
వీరుల నెనిమిదిభల్లంబులం దునిమి తత్సహచరుల బహుసహస్రరథికుల సమయిం
చినం జేదిరథికప్రవరులు జిష్ణు జిష్ణుకర్మ దేవాపి భద్రులును దండ చిత్రచిత్రాయు
ధులును హరిసింహకేతు రోచమాన శలభులును సబలంబుగాఁ దలపడిన [1]నాపదు
నొక్కండ్ర నొక్క పెట్ట బెట్టిదంపుటంపఱపాలుచేసి మఱియును బిరుదు లయి
పయింబడినదొరలను వారిపరివారంబులను వసుధం గూల్చియు నలంచియుఁ గలం
చియుం గడిమి మెఱయుచు నిట్టిచందంబు భీష్మద్రోణులయందుఁ జూడ మని జనం
బులు వెక్కసపడ వివిధసమరవిహారంబు సలిపి వెండియు. 272

సీ. సింహంబుబారిఁ జొచ్చినగజంబులభంగిఁ, బులి కగ్గమైన జింకలవిధమున
జ్వాలనంబుఁ గిట్టిన శలభంబులట్లుఁ బాంచాలయోధులుఁ జేదిసైనికులును
దనుఁ దాఁకి పొలియ రాధాతనూభవుఁ డనిఁ, దనివోక ధర్మనందనుని యున్న
చక్కటి కడర ధృష్టద్యుమ్నుఁడును ద్రౌపదీపుత్త్రులును సహదేవుఁడును శి
తే. ఖండియును సాత్యకియు నకులుండుఁ జేయఁ
గలమహీశులుఁ బొదివి రక్కర్ణు నతఁడు
పెక్కుపాములు బొదివినఁ బెనఁగుగరుడు
ననువు దోఁపఁగఁ బోరాడె మనుజనాథ. 273

వ. ఆసమయంబున భీమసేనుబారిం బడినకౌరవసైన్యంబునం బ్రబలచతురంగంబు
లొక్క మొగిఁ బడలువడి రణాంగణంబు [2]మూసికొనియెం బెఱమూఁకలు వెఱఁ
గునం జెదర్వాది కరళ్ళడంగినమున్నిటియట్లుండె గాండీవి సంశప్తకుల ననేకుల
మేటిమగల గీటడంచి హతశేషం బగుబలంబువిచ్చుటయు వాసుదేవునాలోకించి.

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగునట్టిసంశప్తకులు మదీయబాణఘోరభంగి
కోహటించి పాఱుచున్నారు భీముని, మునుము కౌరవులును మొనయలేరు.

క. కర్ణుం డొక్కరుఁడును సము, దీర్ణుం డై సిడము మెఱయఁ దిరిగి బలువిడిన్
ఘూర్ణితము నేసె మనసై, న్యార్ణవమును మంథనగము ననువమరంగన్. 276

చ. అరదము వోవ నిమ్ము రయ మారఁగ నాతనిదిక్కు నావుడు

1. క. గ. చ, నాపదునొకళ్ళ. 2. క. ముసురుకొనియె; గ. ముసుంగువడియె.

ద్దరహసితంబుతో నలిననాభుఁడు భీమునిచేతఁ బోదు నీ
శరములవేఁడిఁ గౌరవులసంగరవాంఛ యడంపు మన్న న
న్నరుఁడును నియ్యకొన్నఁ గురునాథుని యోధులు బెగ్గడిల్లఁగన్. 277

ఆ. అమ్మురారి ధవళహయములు మెఱయ నద్దిక్క సత్వరముగఁ దేరు వోవ
నిచ్చటయును జూచి విచ్చె నబ్బలము సింగంబుఁ గనిన లేడిగమియుఁ బోలె.

వ. అప్పుడు నీకొడుకు సంశప్తకులం బురికొల్పిన రెండువేలరథంబులును మున్నూ ఱేనుంగులును జతుర్దశసహస్రతురంగంబులును లక్షద్వయపదాతులును నప్పార్థు పయిం గవిసిన నతండు శింజినీటంకారంబునం బటుశరాసారంబున నింగి నించి పదివేవురుక్కుటక్షత్త్రియులం బొలియించి యక్కాలనం గాంభోజబలంబు దోఁచిన నం దుఱికి తదీయసైనికులకరంబులు శిరంబులు నఱికిన నది [1]మహావాతనిహత విటపంబైన యారామంబుచందం బయ్యె నట్టియెడ. 279

క. అదరి సుదక్షిణుతమ్ముఁడు, గడువడి నేయుటయు నతనికరశాఖలుగ
వ్వాడి యర్ధచంద్రశరముల, వెడందతూపున శిరంబు వ్రేల్మిడిఁ ద్రుంచెన్. 280

క. యవనశకసైన్యములు పైఁ, గవిసినఁ దద్రుధిరజలము గాలువలై పా
ఱ వెసం బఱపెను వివిధా,స్త్రవితానము లక్కిరీటి ధరణీనాథా. 281

మ. కని సంశప్తకులేచి యొక్క మొగి నాకౌంతేయునిం జుట్టుము
ట్టిన సేనాంగ చతుష్టయాంగములు ఖండీభూతముల్ సేసె నా
తనిబాణోత్కరవేగ ముత్కటమరుత్సంక్రీడజీమూతపా
టనముం జేసినభంగిఁ జిత్రబలగాఢస్ఫూర్తి శోభిల్లఁగన్. 282

క. హరి వెరవున ధవళాశ్వ,స్ఫురణమునరథంబు మెఱయఁ బొలుపారెడు న
న్నరునత్యద్భుతవిక్రమ,పరిణతి సూడఁ గనుదోయి పదివేల్ వలయున్. 283

క. ననుఁబోటులమనములు మె,చ్చునఁ గరఁగె ననంగ నేల సురతతి కృష్ణా
ర్జునులంగని దుందుభిని,స్వనములతోఁ గురిసె విరులవాన వొగడుచున్. 284

వ. అయ్యవసరంబున నశరీరవాణి యయ్యిరువుర నుద్దేశించి యఖిలజనంబులు నాకర్ణింప వీరు చంద్రార్కులం గడచిన కాంతిదీప్తుల నల్లసిల్లెదరు తొల్లి యేకరథస్థులై నబ్రహ్మేశానులవిధంబున వెలింగెదరు గంటిరే వీరలు పరమ మును లగునారాయణుండును నరుండును జుండీ యనియె నిట్లు మహనీయాశ్చర్యములు గనియును వినియును మాత్సర్యధుర్యుం డగునాచార్యనందనుం డరిగి యమ్మహాత్ముల మార్కొని మార్గణోజ్జ్వలం బగుదక్షిణకరంబున నాఫల్గునుఁ బిలిచి హాసభాసిత ముఖుం డగుచుఁ గుపితుం డగునతని కి ట్లనియె.

అశ్వత్థామ యర్జునుం బేర్కొని మార్కొని సంగ్రామంబు సేయుట

క. ననుఁ దగియెడునతిథింగా, మనంబునఁ దలంచి నీవు మన్నించెదవే

1. క. మహాశనిపాతనిహతవిటపం.

నిని వచ్చెద నీపాలికి, ననఘా సంగ్రామ మొసఁగు మాతిథ్యముగన్. 286

ఆ. అనినఁ గృష్ణుఁ జూచి యర్జునుఁ డాచార్యతనయు గెలువ కునికి దైన్య మిప్డు
సమయుఁ జూడ వలయు సంశప్తకులను నీ మనసు వచ్చుపనికిఁ బనుపుమనుడు.

ఉ. తేరు మురారి ద్రోణసుతుదిక్కునకుం జన నిచ్చి మేలుమేల్
పోరు ఋణంబు దీర్పు కురుభూపతికిన్ నరుబాహులీలకు
న్నెరణ గల్గి నిల్వు మనినన్ విని యట్టుల కాక యంచు న
వ్వీరుఁడు షష్టిబాణముల వెన్నుని నేసె నుదగ్రుఁ డై వెసన్. 288

ఉ. అమ్ములు మూఁడు పార్థుతను వాడఁగ నేసినఁ ద్రుంచి వైచెఁ జా
ప మ్మతఁ డమ్మహాద్విజుఁడు భారవహమ్మగునొండువిల్లు శీ
ఘ్రమ్మున నెత్తి చేతులను గాళ్ళను మోమున [1]వింటికొమ్మునం
గ్రమ్మినభంగి గా శితశ[2]ర ప్రతతుల్ వడి నించెఁ బై పయిన్. 289

క. కడుఁ బెక్కువేలు మూపుల, వడిఁ గృష్ణార్జునుల సరథవాహంబుగ నె
క్కుడుమదమునఁ బొదివినఁ జె, య్వొడలి వెఱఁగుపడిరి వార లిద్దఱు నధిపా.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవిశిఖజాలంబులఁ గాలు సేయార్ప రా కుండఁ గప్పియార్చిన నప్పార్థుం డతనిచేతఁ దనవిక్రమం బపహృతంబయ్యె నని తలంపఁ దత్సైన్యంబున హాహాకారంబు లెసంగం జారణసిద్ధగణంబు లట్లు నిశ్చేష్టితులైన యా లోకరక్షకుల నాలోకించి లోకంబులకు బ్రతుకు గలుగునో యని పలుక నప్పద్మనాభుండు గనలి యక్కవ్వడి నుద్దేశించి. 291

క. గురుసుతుఁడు నిన్ను మిగులుట, గర మాశ్చర్యంబు ముష్టి గాండీవము దాఁ
దిర మయి యుండదొ బాహుల, వెరవుబలువు గుందెనో వివేకింపు మెదన్.

క. గురునికొడు కనుతలంపునఁ, బరుసఁదనంబునకు జొరక భంగపడితొ యు
ద్ధురతఁ గడుఁ జెడియె ననవుడు, [3]సరోషసంరంభుఁ డై విజయుఁ డాతనితోన్.

క. వెసఁ బెక్కుమ్ములు మనపై, ముసుఁగువడం బఱపి యతఁడు మురభంజన సం
తస మందెదు నింతన యేఁ, గని మన గెదఁ జూడు నన్ను గాండీవంబున్. 294

మ. అని భల్లప్రకరంబులన్ గురుతనూజాస్త్రప్రతానంబుఁ ద
ద్ధనువుం గేతువు సాతపత్రమును జైత్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి గ్ర
క్కున నవ్విప్రుఁడు శక్తియున్ గదయు నుక్కుం దాల్మియుం దోఁప నె
త్తినఁ దోడ్తో నవి ద్రుంచి వైచె సమరస్థేమాభిరామాకృతిన్. 295

ఆ. ఇట్లు ద్రోణసుతునియేపు పార్థుఁడు దుహినంబుఁ జెఱచునినువిధంబు మెఱయ
జెఱచె నంతఁ బొదివె నుఱక యారథికు సంశప్తకవ్రజంబు సరభసముగ. 296

క. ఎందఱు వ్రొదివిరి వారల, కందఱకును దమక తమక యర్జునచటుల
స్యందన మెదు రైనట్లు మ, దిందోఁచెఁ దదీయబాణతీవ్రబహులతన్. 297

1. అ. వింటికొప్పునం. 2. అ. రమ్ములు వేనిగిడించె. 3. అ. సరోషుఁడై క్రీడియనిరోజ్జ్వలకాయుధుతోన్.

క. అప్పుడు గురుతనయాద్రిం, గప్పఁగ వజ్రోపమాన ♦ కాండములు వెసం
గుప్పెనఁగూర వఱప నరుఁ, [1]డప్పురుసఁదనమున గోర్చి ♦ యతఁడుం బెనఁగెన్.

వ. అట్లశ్వత్థామ పెనంగు చుండ సంశప్తకవ్రజంబునందు.. 299

క. చేతులు దలలును బహువిధ, హేతులఁ దునియలుగఁ జేసి ♦ యిలఁ దొరఁగించెం
జేతులకసి వోవంగ న, రాతులు బెగ్గిలఁగఁ గ్రీడి ♦ ప్రకటస్ఫురణన్. 300

క. తురగద్విపరథతూర్యా, భరణధ్వజచామరాత ♦ పత్రశకలముల్
పొరిఁ బొరిఁ ధరఁ గప్పఁగ నె, త్తురుటేఱులు వానిఁ దొలఁగఁ ♦ ద్రోచుచు వచ్చెన్. 301

వ. అట్టియెడ. 302

తే. అంగవంగనిషాదక ♦ ళింగబలము, లర్జునునిమీఁదఁ బెల్లుగ ♦ నడరుటయును
గురుతనూభవుఁ డతనిని ♦ మురవిరోధి, నంపపెనువెల్లి ముంచి బె ♦ ట్టార్చి పేర్చె.

వ. అవ్విక్రమవిశేషంబులకు రోషంబు నొంది. 304

క. అవ్వీరుం డవ్విప్రుని, గ్రొవ్వును నాసైన్యసమితి ♦ క్రూరోద్ధతియున్
నివ్వటిల నీక ఖచరులు, నివ్వెఱపడ సమరకేళి ♦ నిపుణత మెఱసెన్. 305

వ. మెఱసిన నెఱసినరోషంబున మఱియును. 306

మ. గురుపుత్త్రుం డసురాంతకున్ విజయునిం ♦ గ్రూరాస్త్రసంతానని
ష్ఠురపాతంబున నొంప నాహరి దదా ♦ టోపంబు సైరింప క
న్నరుతో నౌషధ మూఁది చేసి తెవులు ♦ న్మర్దింప కున్నందుది
న్భర మై యుండదె యే పడంపుము రిపు ♦ న్సంరంభి వై నావుడున్. 307

వ. అతండు విజృంభించి గుణంబు సారించి. 308

చ. శిరమునఁ గంఠదేశమునఁ ♦ జేతులయందు నురస్స్థలంబునం
జరణములన్ శరంబులు వె ♦ సన్ నిబిడంబుగఁ గీలుకొల్పుచున్
వెరవునఁ బగ్గముల్ దునుమ ♦ వేగమ యీడ్చెఁ దురంగమంబు ల
గ్గురుసుతుతేరు గయ్యమున ♦ కుంగడుదవ్వు దొలంగ భూవరా. 309

వ. ఆ భూదేవుండును భగ్నోత్సాహుం డై యల్లన సూతనందనుసమీపంబునకుం జనియె నప్పుడు శౌరి సంశప్తకసైన్యంబుదెసకుం దేరు నడపుచుం దమసేనదిక్కు కోలాహలం బాకర్ణించి చూడ్కి యట నిగిడించి యర్జును నుద్దేశించి వేదండారూఢుం డై నదండధారుండు మనబలంబులం గలంచుచున్నవాఁ డమ్మగధోత్తముండు భగదత్తునంతవాఁడ యతని మడియించి మఱి చేయం గలపని సూచికొంద మనిపలికిన నక్కవ్వడి యొడంబడ నక్కడ కరదంబు వోవనిచ్చె నట్టియెడ.

—♦ దండధారుం డను రాజు వేదండంబుతోడ నర్జునుచేఁ జచ్చుట ♦—

క. పాండవసైన్యంబుల వే, దండంబుల ఘోటముల ర ♦ థంబుల భటులం
జండగతి మగధపతి నిజ, శుండాలముఁ బఱపి యేపుఁ ♦ జూపి తైరల్చెన్. 311

1. క. డప్పురుసున గోర్చి యప్పు ♦ డతఁడుం.

వ. అవ్విక్రమవిహారంబు వీక్షించి. 312

తే. మాగధునికోల్తలకుఁ గాక మనబలంబు
విఱిగెఁ బాద పొద మని తాను దఱిమెఁ దేరు
హరియుఁ బఱపంగ నర్జునుం డడ్డపడియె
జండచేష్టితోద్దండ వేగదండమునకు. 313

క. అగ్గలిక దండధారుఁడు, దిగ్గజనిభనిజగజంబుఁ [1]దీవ్రత మెఱయన్
డగ్గఱఁగఁ బఱపి హయముల, నగ్గరుడధ్వజునిసరుని నమ్ముల నొప్పెన్ 314

చ. అలిగి కిరీటి మాగధధరాధిపుబాహులు ద్రెంచి క్రక్కునం
దలయును ద్రుంచి యేనుఁగు నుదగ్రతఁ బీనుఁగుఁ జేసె నష్టు గొం
దల మొకయింత లేక తనిరితమ్ముఁడు దండుఁడు దాఁకి తోమరం
బులు వఱఁగింపఁ గేలు శిరముం గరటిం దునుమాడె నుగ్రతన్. 315

క. తదనీకంబుగజంబులు, వొదివిన బలుగాలి మేఘములఁ దీవ్రగతిం
జెదరించుపగిది నరుఁ డున్మదుఁ డై నలుదెసలఁ దోలె మనుజాధీశా. 316

వ. ఇవ్విధంబున మగధసైన్యంబు మర్దించి సంశప్తకసైన్యంబుపై గవిసి కపికేత
నంబు మెఱుంగులు మెఱయ మధుమథనువెరవున వెలిమావులగతు లక్కజంబు
గా నుక్కునఁ బార్థుండు భల్లనారాచప్రముఖప్రదరపరంపరలసొంపును బాహు
వీర్యధైర్యంబుల పెంపును నిలింపనికరంబు వర్ణింప నందు మహార్ణవంబునం
దిరుగుమందరనగంబుచందంబున నిజస్యందనం బొప్ప నప్పటప్పటి కెక్కు
డొదవుమదంబునం ద్రిగర్తాదు లగునమ్మార్తురు పైపయిం గ్రమ్మికురియునస్త్ర
శస్త్రంబులు విదళితచ్ఛిన్నచూర్ణితంబులు సేయుచుఁ దదీయగాత్రంబులుం గరటి
ఘోటకతనువులుం దునియ లయ్యును నుగ్గు లయ్యును బఱియ లయ్యును గుదు
లయ్యును ధరం దొరఁగ దామరబావింగేలి సల్పుసామజంబుచాడ్పునవిహరించి
యవిహతధృతివ్రతమహితు లగునహితుల నత్యుత్తమలోకంబులకుం బుచ్చినం
గొంచెపుమూఁక విచ్చినం బెద్ద వెనుగొనక యరదంబు మరల్చి వచ్చునెడ
నచ్యుతుం డర్జును నుద్దేశించి భవద్విక్రమవిహారస్థలంబు సూచితే యని పలికి
వివిధాయుధఖండంబులను వేదండాశ్వరథపదాతిశకలంబులను భూషణాతపత్ర
కేతుచామరాంశంబులను చక్షుశ్చమత్కారణపరిణతం బగురణస్థలంబు సూపి
నప్పుడు గొఱప్రాణంబులతో నొఱలునరతురగద్విరదంబులను గొందఱు దమ
వారిం గానక [2]కన్నీళ్ళునించుచు నాలింగనరోదనప్రముఖంబు లైనకరుణాభాష
ణంబు లగునవస్థావిశేషంబులం బొందువారలం గృపాళు రై యాలోకించుచు
నయ్యిరువురుఁ దమమోహారంబున నెసంగుకలకలంబు విని యుదీర్ణగమనం
బునం జన్నుదెంచు చుండి రట మున్న కౌరవ్యులమొనయును గర్ణునిమొగ్గ

1. క. రయమునన్. 2. క. గ. వారలకు నీళ్ళిచ్చుచు.

రంబును రెండుముఖంబులం బెనంగు చుండి కయ్యంపు[1]టుచితత్వంబునం గలసె నట్టియెడ రారాజు పురికొల్ప రాధేయునకుఁ బ్రాపయి పుళిందబాహ్లీక కేంకణాంధ్రభోజానీకంబు గవిసినం గాంతేయుబలంబునకు భరం బగుటయు. 317

మలయధ్వజుం డనుపాండ్య మహారా జశ్వత్థామచేతఁ జచ్చుట.

సీ. పాండ్యుఁ డాసేనలపై బెట్టిదంబుగ, నదరి బాహాబల । మక్కజముగఁ
[2]బేరిచి పీనుంగుపెంటగాఁ జతురంగ,ముల రూపుమాపెనయ్యలఘుభుజుఁడు
ద్రోణభీష్ములు దనతోఁ బాటి యనుపలు,కున కోర్వఁ డచ్యుతార్జునులు దనకు
నెక్కుఁడు నా విన్న । సేవగించుచు నుండు, నవ్వీరుఁ డమ్మెయి । నాక్రమింపఁ
ఆ. గని కడంగి యెదురు । చని గురుతనయుండు
నగుచుఁ బగఱ నీవు । మృగకులంబు
గలఁచుహరియుఁబోలెఁ । గలఁచెదు నాదిక్కు
మొగము సేసి యనికి । మొనయు మనియె. 318

చ. అన విని మేను వొంగ మలయధ్వజుఁడు గ్రపునారసంబుఁద
త్తనువున గుచ్చి మార్గణనినదంబు నభంబునఁ బర్వ నంపవె
ల్లి నిగుడఁ జేయఁ దొమ్మిదిశిలీముఖముల్ వెస నమ్మహీశుపై
ననిమిషవర్ణనీయగతి । నగ్గురునందనుఁ డేసె నేసినన్. 319

వ. అత్తొమ్మిదింటిలోన. 320

క. ప్రతిశరములు పాండ్యమహీ,పతియును [3]బరఁగింప నైదు । భగ్నము లయ్యెన్
గతి సెడక నిగిడి రథ్య,ప్రతతి ధరం గూల్చె నాల్గు । బాణము లధిపా. 321

తే. మఱియు గురుపుత్త్రుఁ డేయ నక్షమ్ములయ కేతుఁ
డాశరంబులుఁ దద్ధనుర్జ్యాలతయును
దునిమెఁ దునిమిన నతిరయం । బున నతండు
నారి సంధించి యమ్ముల । నభముఁ గప్పె. 322

వ. అప్పాండ్యమహీపతి పరివారసామర్థ్యంబున రథ్యవంతుం డయి వాయవ్యాస్త్రంబున నయ్యంపపరంపరఁ బ్రతిహతంబు సేసి తదీయచక్రరక్షకులం దెగటార్చి యార్చినం గెరలి యగ్గురునందనుండు దత్సహచరుల నుఱుమాడిరత్నమయాగురుచందనసుందరంబై నమలయగిరిప్రకారంబునం బోలుచు కేతనంబు గూల్చి గుఱ్ఱంబుల గీటడంగించి సూతుప్రాణంబులు గొని చాపంబుద్రుంచి తేరు దుమురుసేసి యతండు వాలివానిపౌరుషంబునం బ్రయోగించునస్త్రశస్త్రంబుల నుఱుక నఱికి యగ్గమై యున్నను గయ్యంబువలని వేడుక నతని సమయింప నొల్లక యరవాయి గొనినయాలోనఁ బఱితయోధం బైనసుకల్పితమాతంగంబు నెక్కి గిరిశిఖరంబు

1. క. గ. జ. టుచితంబునం. 2. క. గ. చ. శేర్చినఁబీనుంగు ♦ పెంటలై..రూపుమాసె.
3. క. జ. నడరింప నేను.

నలంకరించు కేసరియట్లొప్పి యాంధ్రవిడేశ్వరుండు సామజంబు నుద్దామగతిం దఱిమి భీమాభిరామం బైనతోమరంబు వైచిన మణిగణోజ్జ్వలం బైనయాభ్రాణశిరోభూషణంబు ధరణిం బడినం ద్రొక్కంబడినభుజంగంబుపోలికం గనలి యబ్బలు మగండు తత్పార్శ్వవర్తుల నార్వుర రథికవరులం దద్వేదండంబుతుండంబును జరణచతుష్టయంబును నమ్మేదినీపతిపాదంబులుం గరంబులు శిరంబును నతితీవ్ర భల్లంబులం దునుమాడిన నద్దిక్కుమూఁకలు విచ్చెం గురుభూవరుం డమ్మహీసుర వరుం జేరం జని యగ్గించె నప్పుడు. 323

క. నిలు నిలు మని తమమూఁకల, నిలిపి వృకోదరుఁడు గవిసె నీబలములపైఁ
దలకొని ధృష్టద్యుమ్నా,దులు సంరంభోద్భటముగఁ దోడ్పడి రధిపా. 324

క. [1]వారలవడి కోర్వక య,క్కౌరవసైన్యంబు దెరలఁ గర్ణుఁడు దర్ప
స్ఫారత నదల్చి నిల్చి యు,దారగతిఁ వైరిరథికతతి మార్కొనియెన్. 325

వ. అతనికి బాసటయై యడరినయశ్వత్థామచేతం బలువురు పాంచాలురు వొలిసిరి కృష్ణుండు గ్రీడికిం బాండ్యమహీపతి సమగ్రుట సూపి సమీరనందనకర్ణాదులగు నిరువాఁగురథికులపరాక్రమంబును వేఱువేఱ నిరూపించి చూపిన నతండు నురంధం బుమనసేనలోనికిం బోవ నిమ్మనిన నతం డట్ల జేయనుబ్బినపాండవానీకంబునకును రాధేయగురుపుత్త్రులరభసంబునం బేర్చినమన మొనకును సంకులసమరం బయ్యె నం దాకర్ణునకు ధృష్టద్యుమ్నునకుం బరస్పరశరకర్తనంబును నితరేతరచ్ఛత్త్రకేతుఖండనంబును నన్యోన్యవర్మవిదారణంబును మిథశ్శరీర[2]పాతనంబును నగుసంగ్రామంబు సెల్లె నట్టియెడ నాసూతనందనునకుం దలకడచి గురునందనుండు ద్రుపదనందనుం గవిసి బ్రహ్మఘ్న నిలునిలు మేనుగలుగ నెట్లు బ్రదికెదవనిపలికి వెండియు.

క. మాతండ్రి యెడం జేసిన, పాతకము కతంబు గాఁగఁ బాంచాలనికృ
ష్టా తుని మెద నిను నరుఁ డిట, యేతేరక యున్నఁ బాఱ కీవు నిలిచినన్. 327

వ. అన విని ధృష్టద్యుమ్నుం డతని కిట్లనియె. 328

క. మీతండ్రి [3]కుఱికి నఱికిన, [4]హేతియ నీకొఱకు నునిచి తివుడ నఱుకుదుర్నీతులువపలుకులకు నీ, దైతోఁచినయుత్తరంబు నదియె దురాత్మా. 329

వ. అని యంత నిలువక. 330

తే. వినుము బ్రహ్మఘ్నుఁ డన నీకుఁ జనునె బ్రాహ్మ
ణబ్రువఘ్నుఁడ నై సముద్గన్నతి వహించు
నన్నుఁ గిల్బిషపరుఁ డనుకనిన్ను జనకు
కడకుఁ బుచ్చెద వేగరకపడక నిలుము. 331

---

1. క. వారలయురవడి కోర్వక, కౌరవ, 2. క. శాతనంబును. గ. పాటనంబును 3. క. గ. చ. కొర్కి నఱికిన. 4. క. గ. జ. హేతియ నీకొఱకియును నిప్పుడ నఱుకుదున్. చ. హేతిన నీదైనకోర్కి నిపుడ నఱుకుదున్.

వ. అనియె నట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బరుషంబులు పలికి తలపడి వియత్త
లంబు విశిఖశిఖాకలాపంబులం గప్పిరి రాధేయుండు యుధామన్యునుత్తమౌజో
ద్రౌపదేయశైనేయులను మఱియుం జేయంగల పాండవ పాంచాల యోధులను
బొదివి భండనంబు సేయుచుండె నా ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుకోదండంబు
దుండంబులు సేసినం గుపితుండై యొండువిల్లుఁ గొని యవ్వీరుండు. 332

క. సూతతురంగస్యందన, కేతనచాపములు నఱికి కేలిమెయిన్ ను
గ్గై తొరఁగ నేసెఁ దోడ్తో, నాతతశక్తియును గదయుఁ గతఁ డెత్తంగన్. 333

వ. అప్పాంచాలోత్తముండు వాలునుం బలకయుం గొని కవియం గడంగిన నవియును
దుమురు సేసి పెల్లేసి పడకున్న నశ్వత్థామ[1] వేగిరపడి వెఱఁగందుచుఁ జేతిబాణా
సనంబు విడిచి కృపాణంబు గొని భుజంగంబు దెస కడరు విహంగపతి విధంబునఁ
జనుటఁ సూచి సవ్యసాచితో శౌరి ధృష్టద్యుమ్నుండు గురుపుత్త్రుం బారిం బడియెం
గావ వలయు ననుచు నద్దిక్కు సూపిన నతండు సత్వరుండై యవ్వీరుం డాద్రుపద
పుత్త్రుం గవిసినకొలందిఁ గ్రూరంబు లగు నారాచంబులు గుప్పించుచు నొప్పించిన
నమ్మహాసురవరుం డయ్యుత్సాహంబు వదలి మరలి యరదంబున కరుగ సహదేవుం
డు దన తేరిపైకి నప్పార్షతుం దిగిచికొని తొలంగం గొనిపోయె నక్కుంభసంభవ
సంభవుం డగ్గాండీవి మార్కొని పెనంగి బెట్టిదంబుగాఁ గనుకనిం దాఁకి యతండు
నాటిన సునిశితశరంబున సోలె సారథి రథం బొండువలనికిం దోలె నర్జునుం డట్లు
నిజసేనానాథు రక్షించి ద్రౌణిమదం బడంగించుటకుం గొని కౌంతేయసైనికులు
సింహనాదంబులు సేయ నక్కడ నిస్సాణాదులనాదం బెసంగి నింగి నిండిన. 334

తే. సూతసుతుఁడు ధనంజయుఁ జూచి రోష
కలుషితాక్షుఁడై తలపడఁ దలఁచె నపుడు
తత్క్షణమున సంశప్తకతతియుఁ దోఁచె
రెండుఁ గని యిట్టు లనియె నాక్రీడి హరికి. 335

వ. కర్ణుండు మనల మార్కొనం గడంగెడు సంశప్తకులుఁ గ్రమ్మఱం [2]బొదివిరి కర్ణు
చేతం దగులువడితి మేని సంశప్తకుల కోహటించినవార మగుదుము వారల
దిక్కు దేరు వోవ నిమ్ము. 336

చ. అన విని యట్లు చేసె నతఁ డర్జునుఁ డారిపుకోటి ముట్టి యే
పున నుఱుమాడుచుండెఁ గురుభూవర యప్పుడు ధర్మసూతనం
దనులు సముద్ధతిం గడఁగ దండడి క్రొత్తగ వారిసేనయుఁ
మన మొనయుం బెనంగె నుపమారహితం బగువిక్రమంబునన్. 337

ఉ. సంగర మేను బెక్కుదివసంబులు సూచితిఁ గాని యెప్డు నా
భంగి మునుంగ దచ్చెరువుపాటునఁ జిత్తము వోరు చున్కియో—

క. గ. చ. వెఱఁగుపడి చేతి 2. క. ననికిఁ బొడమిరి కర్ణు.

త్రుంగుచు నుక్కెయోఁ[1]యెుఱుఁగ దూలక పైపయిఁ గ్రమ్మఁ గూలు సే
నాంగములందు నిండఁ గలకహంబుమహోగ్రత యేమి సెప్పుదున్. 338

—♦ కర్ణుండు పాంచాల సైన్యంబు దైన్యంబు నొందించి విజృంభించుట ♦—

తే. అందు బాంచాలవీరుల నశ్వసూత,రథసమేతంబుగా నంగరాజు దగ్గ
మెసఁగ నేపురఁ బదుపురకన్నెద్ద్వారను,మ,హాస్యమార్గణములఁ దునుకమా డెనధిప.

క. పదపడి పాండవయోధు, ల్వాదివినఁ బెనుఁదుంగమడువుకలో గజపతియు
న్మదవృత్తిఁ గేలి సలుపుప,గిది నాతఁడు[2]వోలె సురలుకీర్తన సేయన్. 340

వ. అట్టియెడ. 341

చ. ద్రుపదతనూజులుంగవలు ద్రోవదిపుత్త్రులు శౌరితమ్ముఁడుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁకగోల్తలఁ దాఁకి రతం డదల్చి యు
గ్రపు రభసంబునన్ శరపకరంపరలం బరఁగించెఁ గౌరవా
ధిపుహృదయంబు మోదమునఁ దేలఁగ నందఱయంగకంబులన్. 342

వ. వారలపై నక్కురుభూనాథుం డేనుఁగుకయ్యంబునకు వెరవు గల కళింగవంగాంగ మగధసుహ్మపౌండ్రాదిదేశంబులబలంబులం గవియించిన నవి తదీయచతురంగ బలంబుల మట్టి మల్లాడి చిత్రవధవిహారంబు సలుప నగ్గజ ప్రధానసేన లగ్గలికం బించి చెండాడుచు నాదండిమగలును జేకితానప్రభద్రకులును రౌద్రరసంబునం బెనఁచినం గనుంగొని మదంబునం బొదలి యుత్తరించి యురవడించిన. 343

శా. వంగాధీశుఁ గరీంద్రుతో[3]నడఁగ గర్వస్ఫూర్తిశైనేయుఁ డే
యం గేలీగతి మాద్రిలేఁగొడుకు పౌండ్రాధీశ్వరుం గిట్టి యా
భంగిం గూల్పఁ దదగ్రజుం డటుల దర్పం బొప్ప సుహ్మాధినా
థుం గోపంబున ద్రుంప నేచెఁ గరటిస్తోమంబు లంతంతకున్. 344

క. పిను మల్లేచి నకులుఁ బొది,వె నుదగ్రధ్వని ననేకవేదండము లం
దెనిమిదిటఁ గూల్చెబాణము, లెనిమిదియెనిమిదులఁ దమ్ముఁ దేడ్తెఱనధిపా.345

క. ఆ ధృష్టద్యుమ్నాదులు, క్రోధాంధత నడరి యేనుగుల సస్త్రహతిన్
వ్యాధూతములుగఁ జేయుచు, రాధేయుం గదియ సంగరము పేర్చెనృపా. 346

వ. ఆసమయంబున శోణితంబు పెల్లున నమ్మ న్నగసినరేణు వడంగిననిరు వాఁగుసైనికు లును దమతమయడియాలంబులతోడి గొడుగులును సిడంబులును బెద్దయు మెఱసి పెనంగు చుండ సంశప్తకసంచయంబు గించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు సేసినసవ్య సాచికి శౌరి యక్కౌరవపాండవబలంబులపోరు సూపి యప్పుడు దుర్యోధనుండు దనయందుఁ జేయంగలవారును దానును ధర్మనందనుం బట్టుతలంపున బెట్టుపొదు వుటయు నమృతంబున కాసపడి యడరునసురుల మరల్చుశక్రాగ్నులచందంబున

1. క. గ. జ. యనఁగ. 2. అ. దోలె. 3. క. నడవ: గ. జ. నపుడు

భీమసేనుండును సాత్యకియుం బ్రతిహతులం జేయుటయు నంత నిలువక యక్కురు
విభుండును గర్ణకృపాశ్వత్థామలును నుద్దామగతి నయ్యిరువురఁ శరజాలంబుల
నమ్ముల జడియుచుం గదిసి యక్కాంతేయాగ్రజుకంకటంబు ద్రుంచివైచుటయుఁ
గర్ణునుత్సాహంబునం గడంగుధార్తరాష్ట్రులసింహనాదంబులకుం దెరలక మరు
త్సుతుండు మండలప్రచారుం డగుటయు నాసూతనందనుండు మొదలగునమ్మేటి
మగలమార్గణమ్ముల మ్మనుజపతిపైఁ బరఁగుటయు నకులసహదేవసాత్యకిధృష్ట
ద్యుమ్నద్రౌపదేయప్రభృతు లైనపాండవేయపాంచాలాదియోధులం గలంచి
యక్కర్ణుండు కమలాకరంబునం గేలి సలుపుశుండాలంబులీల నటించుటయు
నవ్వీరు డగ్గలిక నక్కవ్వడిరాక గోరి కపికేతనం బాలోకించుటయుం గలిగిన
యప్పరిపాటియంతయు నేర్పడం జెప్పి యా రాధేయురభసం బుగ్గడించి
మఱియు ని ట్లనియె. 347

క. నిన్ను దలపడఁ జూచినయీ, తనియేడ్తెఱ మంట సొరఁగఁ ƒ దలఁచు మిఱుతయు
బ్బున కెన యై నాకుం, దోఁచినయది మ్రందింపు మితని ƒ శితవిశిఖములన్. 348

వ. అని పలికి యతని కప్పుడు దోడ్పడ నుత్సహించుభవత్సుతు నుపలక్షించి బీభ
త్సునకుం జూపి. 349

ఉ. ఇత్తఱిఁ ద్రుళ్లు సూపి నిను ƒ నేపున మార్కొని గెల్తు నన్తలం
పెత్తి సుయోధనుం డదె యƒహీనబలంబులఁ గూర్చెఁగర్ణుతో
మత్తగజంబు లీల నెలƒమామిడిఁ గూల్చినభంగిఁ బాండుపు
త్రోత్తమ వీనిఁ గూల్పు మతఁ ƒ డొంటిగ రాజ్యము నీకుఁ జేకుఱున్. 350

వ. అనునవసరంబున. 351

మ. సమదాటోపత వాయునందనుఁడు ధృƒష్టద్యుమ్నశైనేయు లే
కమనోవృత్తిఁ గడంగి తో నడర దోƒర్గర్వంబు శోభిల్ల శౌ
ర్యము సొంపార నిలింపకోటి వొగడƒ రారాజుసైన్యంబులో
క్కుమొగిం బెల్లగిలంగ బెట్టడరె సƒక్రోధాంతరంగంబుతోన్. 352

క. అడరి పటుబాణజాలం, బడరింపఁగ వారిబలము ƒ లధికరయము నె
క్కుడుమదము నొలయఁబైకొని, బడలుపడఁగఁ జేసె నీదుƒబలముల నధిపా.

క. వడిఁ బొదివి భీముఁ డార్చినఁ, జెడ విఱిగిన సేన నేమి ƒ సెప్పుదుఁ దనదొం
దడిఁ దాన చదిసె వెనుకొను, కడిఁదిమగలచేత గాసి ƒ గాదె నరేంద్రా. 354

ఉ. మ్రొగ్గెడువాహనంబులును ƒ మోములు వాఁడగ వాహనంబుల
న్డగ్గి తలంగుసైనికులు ƒ నేలగుఁ [1]గప్పపుఁజొప్పుసొప్పడం
దగ్గుసిడంబులుం గులముఁ ƒ దన్నుఁ దలంచి మొదిర్చి యొంటిమై
మ్రగ్గెడువాఁడు నై కురుధƒరావరుసైన్యము రూపు మాయఁగన్. 355

1. గ. గప్పపుటొప్పు.

ఆ. పావనికి నిషాదపతినందనుఁడు మాఱుకొనిన నాతఁడతనికుంజరంబు
కరముతోఁ దదీయకరములు శిరమును, నఱకె శితశరములు నాలుగింట. 356

క. మూఁ డక్షౌహిణు లిమ్మెయిఁ, బోఁడిమి సెడి పాఱఁ బవనపుత్త్రునియెదుర
వేఁడిమి సూపఁగ నొకఁడు, న్వాఁడిమగఁడు లేఁడ యే మనంగల దధిపా. 357

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమించినభీమసేనుబగసంబును దదీయసైనికులసంరంభంబునుం బద్మనాభుండు ఫల్గునునకుం జూపి చెప్పె ననిన విని సంజయునకు ధృతరాష్ట్రుం డి ట్లనియె. 358

క. నీచెప్పెడుమెయి సూడఁగ, నీచత వాటిల్లె మన యనీకమునకుఁ దా
రేచేటు సెడిరొ కౌరవుఁ లాచరిత మూపన్యసింపు మంతయుఁ దెలియన్. 359

క. అనవుడు నతఁ డి ట్లను న, మ్మనుజపతికి హితులు సెప్ప మానక నీచే
సినదుర్ణయమునఁ జే టొం,దెను వగవక రణము వినుము ధీరవిచారా. 360

వ. ఇట్లు భీముకడంక గని కవ్వడి దనమునుముకొంచెపమూఁకలం దోలి మగిడి మన సేనల మర్దించుటకుం దమవారిఁ జేరం జనఁ గౌరవపతి యమ్మారుతి మాఱొ్కని.

—♦ దుర్యోధనుఁడు భీమసేనుం దలపడి పోరుట. ♦—

తే. ఎందు వచ్చెదు నిలు నిలుమేను గలుగఁ, గడిమి సెల్లునె నీకు నీక్షణము నిన్ను నంతకునిపాలి కనిచెద ననుచు రోష,రక్తలోచనరుచుల శరములువఱపె. 362

క. రాధేయుండు నుదీర్ణ,క్రోధుం డై గర్జతోడిగుణరవము నభో
[1]బాధం బొనర్పఁగా నిజ, యోధులఁ బురికొల్పికొని సమద్ధతిఁ గడగెన్. 363

వ. అ ట్లయ్యిరువురు నుత్సాహంబు వాటించి నిజానీకంబు నిలువరించిన నది పురికొని పోరికి నమరుటయుఁ బాండవబలంబును దిరం బయి పెనంగం దొడంగె నట్టియెడ నక్కడ నిక్కడఁ జేయుం గలదొరలు దలఁపడి యుక్కు వ నక్కజం బగుసమరక్రీడ సలిపి రందు.

సీ. కర్ణుఁ డేపారి శిఖండిరథ్యముల సా,రథిఁ గేతువును గూల్చి రయము మెఱయ
విగతాయుధుఁడు బాణవిహతాంగుఁడునుగాను,దగుఁ డై తఱుము నతండు దోలఁగఁ
బాఱె దుశ్శాసనపార్షతు లొండొరు,తనువులు నొంచుచు ననిమిషులకు
నచ్చెరు వగునట్టియని సేయ వారల,యనుచరు లెడ సొచ్చి పెనఁగి రంగ

తే. రాజు సూడఁ దత్పుత్త్రుసారథిశిరంబు,నకులుఁ డొకభల్లమునఁ దుంపఁ జకితమైక
లంగునచ్చటిమూఁకఁ జలంబు మెఱయ, నిలిపె నాసూతసూనుండు నృపవరేణ్యా.

వ. అట్లు సారథిరహితుం డై నవృషసేనుండు వేఱొక్కసూతు నమర్చికొని తండ్రికిం జక్రరక్షకుం డై నిలిచె నకులుండు నొండుదెస కడరె సహదేవుం డులూకుని విరథుం జేసి పఱపె సాత్యకిసౌబలు లన్యోన్య కేతుపాతనంబును బరస్పర

1. అ. వేధి యగుచు నిగుడఁగ నిజ; గ. వీథిఁ బొలుపారఁగా నిజ

కంకటకర్తనంబునుం జేసి రాశైనేయుండు దురంగంబులం జదిపిన నరదంబు డిగ్గ నుఱికి యోసరించునగ్గాంధారవిభుం గని యులూకుండు. 366

క. మును సహదేవుం డెగవం, జనినప్పుడ యొండుదేరు § సవరించుకొనం
గనుట నది సేర్చి యతనిం, గొనిపోయెను సంగరమున § కుం దొలఁగంగన్. 367

ఉ. అచ్చటిమూఁక నల్లడల § నాతురతం జెడి పాఱి భీముచేఁ
జచ్చెఁ గురుక్షితీశ్వరుని § సారథి గూలె హయాలి నుగ్గు గాఁ
జొచ్చె రథం బతండు వెఱ § సొచ్చి ధరిత్రికి దాఁటి పోయి వె
న్నిచ్చిన నీదుయోధవరు § లేడ్తెఱ మార్కొని రమ్మరుత్సుతున్. 368

వ. యుధామన్యుండు గృపాచార్యధనువుదునిమిన నమ్మహాత్ముండు వేఱొక్కవిల్లెత్తి.

ఆ. కేతనంబు గూల్చి § యాతపత్రము దును,మాడి సూతుఁ జంప § నధికభయము
గదిరి తేరు దాన § కయ్యంబునకుఁ దొలఁ,గంగఁ దోలె నతఁడు § కౌరవేంద్ర.

క. శితశరము లుత్తమౌజుఁడు, కృతవర్మనిమేన నింపఁ § గినుక గదిరి మూ
ర్ఛితుఁడుగఁ జేసె నతఁడు వెస, నతనిం దత్సూతుఁ డెగచె § నరదముఁ దొలఁగన్.

—◆ అశ్వత్థామ యర్జునుం దలపడి మహాహవంబు సేయుట. ◆—

చ. గురుతనయుం డనేకరథి § కుల్ దనపార్శ్వములం దుదగ్రులై
దురముకడంకమైఁ దఱుమ § దోర్బలశౌర్యము లుల్లసిల్ల ని
ష్ఠురశరవృష్టి ముంచె మధు § సూదను మధ్యమపాండవున్ వియ
చ్చరులు ప్రశంస సేయఁగ ని § జధ్వజిసీ నయనోత్సవంబుగన్. 372

క. అలిగి నరుఁ డైంద్ర మాదిగఁ, గలదివ్యాస్త్రంబు లేయఁ § గా నయ్యె యు
జ్జ్వలమార్గణంబులను న,క్కలశభవసుతుండు మాన్చెఁ § గౌరవముఖ్యా. 373

వ. ఇవ్విధంబున వివిధాస్త్రంబులం బోరిపోరి. 374

సీ. ఉఱక యశ్వత్థామ § యుగ్రబాణంబులు, విజయునిదక్షిణ § భుజము దూఱ
మూఁడేయ నొచ్చియుఁ § బోఁడిమి సెడకయు,బ్బలియుం డదల్చెఁ ద § త్పార్శ్వవర్తు
లగు పెనుమూఁకల § నమ్ములవెల్లి బే,రల్క నక్కుంభజు § నాత్మజుండు
రథ్యచయంబు నా § రాయణు వానర,ధ్వజము నవ్వీరుగా § త్రమును బొదివె

తే. మెఱుఁగువాలంపగముల న § మ్మెయి నరుండు,ద్రోణితోడ భరంపడి § రణ మొనర్చు
చుండ నటమున్న ధర్మజుఁ § డురవడించి,చిత్రసేనుని నమ్ములఁ § జిక్కువఱిచి.

క. తఱిమి తనమునుము సైన్యము,నుఱుమాడఁగఁగనిసుయోధ § నుఁడుమున్నగ నే
డ్తెఱ నీయోధులు మార్కొని,యఱిమురి నొప్పించి పట్ట § [1]నమురి పొదివినన్.

ఉ. పావని మున్నుగాఁ గవలుఁ § బార్షతుఁడున్ వెస వారిఁ దాకినం
జేవ దలిర్ప నచ్చటికిఁ § జెచ్చెరఁ గర్ణుఁడు వచ్చి తీవ్రబా
ణావృతమూర్తిఁ జేసె మనుజాధిప యారథికావళిన్ ధను

1. నఱిమి.

[1]జ్యావితతస్వనంబున విశ్వయద్వివరంబు ప్రపూరితంబుగన్. 377

క. అట్టియెడ [2]మాద్రి పిదపటి,పట్టి కురున్నపాలు రెండుశపదు లమ్ములఁ దాఁ
బెట్టుగ సేసిన వేదన, ముట్టుడుఁ జేడ్పడియె నతఁడు మొనయును దలఁకెన్.

మ. కని రాధేయుఁడు దివ్యబాణనిహతిం గాంతేయసైన్యంబు నె
ల్లను నొప్పించిన బీఱువోయె నది యుక్తల్లాసోగ్రుఁడై ధర్మనం
దను నమ్మేటిమగండు గిట్టుటయు నాతం డల్గి పెల్లేసినన్
విను మందస్మితసుందరుం డగుచు నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 379

వ. అనేకచండకాండంబు లంగంబునఁ గీలించి. 380

ఆ. వలుఁదనారసంబు వక్షంబు దూఱంగ, నేయుటయును బాండవేయుఁ డార్తిఁ
గూరి నిలువలేక కూర్చుండఁబడి సూతు, నరద మెగవు తోలఁగననియె నధిప.

వ. అనుటయు వాఁడట్ల చేయం గౌరవులు గడంగి పోనీక పొదువుం డను నెలుం
గులతో నక్కుంతెయాగ్రజు వెన్నాడి కవిసినం గేకయపాంచాలబలంబులడ్డపడి
పెనంగె భీమసేనుండు సుయోధను నిలు నిలు మని యదల్చి యమ్ములం గప్పె
నప్పుడు రాధేయుండు రభసంబున. 382

క. పాంచాలురఁ గేకయుల ను,దంచితగర్వమున వాలుకటమ్ములవెల్లి
ముంచిన నోటఱి యరికరి,పంచాననమూర్తి భీముపజ్జ కొదిగినన్. 383

వ. అక్కర్ణుండు నిజరథంబు మెఱయ ధర్మనందను వెనుకొనియె నతండు విశిఖవేద
నం జేడ్పడిన చిత్తంబుతో శిబిరంబున కల్ల నల్లన పోవుచుండియుఁ దన్ను నా
సూతనందనుండు మూఁడుదూపుల నేసిన మరలి యమ్మేటిమగని మేనం బలు
మార్గణంబులు నొనిపి తత్సారథి సాయకత్రయంబునను హయంబుల శరచతు
ష్టయంబునను స్రుక్కించె నట్టియెడ. 384

క. ఇరుదెసల నున్నకవ ల,న్నరపతి దురవస్థ సూచి నారాచపరం
పరలు నరఁగించుచును జె,చ్చెరఁ గర్ణుఁ దాఁకి రతఁడు చిఱున వ్వొలయన్.

తే. వార లిరువుర నుగ్రంపునారసములఁ
గప్పి దంతవర్ణములును [3]గాలవాల
సుందరంబులు నగుధర్మనందనుని తు
రంగమంబులఁ బడ నేసి రయము మెఱయ. 386

క. అతనిశిరస్త్రాణంబును, శితవిశిఖనిపాతితంబు సేసి యుద్ధారో
ద్ధతి నకులుకార్ముకముహయ,తతియుం దునుమాడుటయు నతండును నతఁడున్.

క. సహదేవుని తే రెక్కిన, నహితాంతకుఁడైన కర్ణుఁ డమ్మువ్వుర సం
పిహితశరీరులఁ జేసెను, బహువిధబాణములఁ జలము బలమును మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని శల్యుఁ డిట్లనియెఁ గర్ణునితో నిది యేల ధర్మనం

1. జ్యావిలసత్స్వనంబున. 2. మాద్రిపదపటి. 3. గాళవాల.

దనుపయి నాగ్రహించెను హితంబగు కార్యమె యమ్మహీశు నీ
వని దెగటార్చిన ట్లయిన నర్జును డుత్కటశోక రోషముల్
పెనగొన నిన్నుఁ గౌరవులఁ బీనుఁగుపెంటలు సేయ కుండునే. 389

తే. ఇతఁడు దెగటాఱెనేనియు నేమిఫలము, గలదు నరుఁబోలియించుట లయలఘుశౌర్య
మదికురుక్షితిపాలున కఖలరాజ్య, సిద్ధియును జేయు నింక నా బుద్ధి వినుము. 390

వ. అదియునుం గాక. 391

క. వాఁడె కురుక్షితిపాలుఁడు, పోఁడిమి సెడి భీముచేతఁ బొదువఁబడియె న
వ్వాఁడిమగని కడ్డము నీ, వేఁడిమి దక్కంగఁ గలదె వేఱొకఁడరయన్. 392

క. పవనసుతుచేత నాభూ, ధవుఁ డీల్గెనయేని నీవు ధర్మతనయునిం
గవలఁ గొని సమయించుట దలఁ, ప వ్యథాస్ఫురణంబు గాదె పరబలభేదీ. 393

క. అన విని యత్రిభవ, త్తనయుని దెసఁ జూచి వాయుతనయుని చే నా
తనిపొదువఁబడుట యేర్పడఁ, గని రాధాతనయుఁ డతనిఁ గావఁగఁ జనియెన్.

క. చనుటయు నజాతశత్రుఁడు, దనశిబిరంబునకుఁ బిన్నతమ్ములనియరదం
బున నతని నత యన్నను, గొని చనియెను సత్వరముగఁ గురుకులముఖ్యా. 395

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు ధర్మనందనుపలాయనం బెఱింగించె
ననుటయు. 396

ఆ. మొదలిరాజు సభయముగ నిట్లు సమరంబు, దొలఁగి చనియె నట్టి పెఱబలంబు
దొరలు నిలిచి పోరు టరిది యనంతర, వర్తనంబు విప్రవర్య చెపుమ. 397

వ. అని యడుగుటయు. 398

చ. అని మిషవంద్యమాన ఘనసాదరశీలసుధాయమాన స
త్వనలినగంధరూప విబుధద్విషదంతకరప్రతాప సం
జనితనిరస్తకామ మునిసంఘమహార్ణవపూర్ణసోమ వే
దనికరసంవిధేయనిజతత్త్వపరిష్క్రియ నిత్యనిష్క్రియా. 399

క. ప్రమితివిదూరారా సుమన, స్సమితిసమారాధన ప్రసన్నాకారా
గమనాగమననిరసనా, శమనదమనసాధ్యపరమసారోల్లసనా. 400

మాలిని. ద్విజపతివృషభాంకోదీర్ణ కారుణ్యపూర్ణా
భజననిరతరక్షాపాత్రిఘ నిర్భేదరూఢా
గజదురితసము త్సేకఘ్న హృత్పద్మనిఘ్నా
యజనవిధిఫలత్వవ్యాప్త నిత్యప్రదీపా. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

కర్ణపర్వము, తృతీయాశ్వాసము.

మచ్చరణాంబుజయుగ
ళీమధుమూర్తిప్రభావిఽలీనవిమలచే
తోమత్తభృంగభక్తజ
నామృతసరసీస్వరూప ఽ హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్లు కర్ణుండు గౌంతేయాగ్రజు విడిచి దుర్యోధనసంరక్షణంబునకుం జనుట విని ధృతరాష్ట్రుండు దనమనంబున. 2

క. అనిలజునకుఁ జాలఁడె నా, తనయుఁడు మోసంబు గాక ఽ ధర్మజుఁ డట్ల
బ్బినఁ బోనిచ్చుట రాధా, తనయునకుఁ బుద్ధి యగునె ఽ తప్పెం దప్పెన్. 3

వ. అని వగచి యుధిష్ఠిరుండు సనినపిదప నెత్తెఱంగున సంగరంబు సెల్లె ననియడిగిన సంజయుం డతని కి ట్లనియె నట్లు సని యాధర్మతనయుండు రథావతరణంబు సేసి మందిరంబు ప్రవేశించి సెజ్జ నొడలు సేర్చినాఁటి యున్నయమ్ములు వెఱికించుకొని హృదయంబున నమ్మెయి నున్నపరిభవంబు పీడ యొనర్ప విషాదవివర్ణుండగుచుఁ గవలం గనుంగొని మీరు సమీరనందనుకడకుం జనుం డని చెప్పె నట మున్న నకులుం డొక్కయరదం బాయితంబు [1]సేసికొని యుండుట నయ్యిరువురుఁ ద్వరితగతిం జని యంబుదంబుచందంబున గర్జిల్లుచుఁ గౌరవులతోడం గయ్యంబు సేయుచున్నభీమసేనుఁ [2]జేరం జని యవష్టంభవిజృంభణంబునం బాలిచిరంత నప్పాండవాగ్రజు తెఱం గేమియు నెఱుంగక నరుండు ద్రోణితోడ భరంపడి రణంబొనర్చుచుండె. 4

క. నెఱి దగఁ దేజిత మ్మైగమి, మెఱుఁగు లడరునారసమున ఽ మిక్కిలివడి సే
డ్తెఱి మెఱయ నురము నొంచిన, నుఱి కవ్విప్రుండు వైచె ఽ నుగ్రంపుగదన్. 5

వ. వైచిన నవ్వీరుండు. 6

చ. అది దునుమాడి మేనఁ బడిఽయమ్ములు గ్రమ్మఱ గ్రుచ్చి సూతు బె
ట్టిద మగుడోలఁ గూల్చినఁ గఽడిందిమగంటిమిఁ దాన రథ్యసం

1. సేసికొనియె నయ్యిరువురుఁ 2. సేనం జొచ్చి

పదయును నూలుకొల్పుకొని పార్థునిఁ గృష్ణుని నొంచె విస్మయం
బొదవఁగ దేవకోటికి నృపోత్తమ యగ్గురుపుత్త్రుఁ డుగ్రుఁ డై. 7

వ. అట్లద్భుతవిక్రమంబున నశ్వత్థామ విజృంభించిన సహింపక. 8

చ. హయములు పగ్గముల్ వెడఁదయమ్మున నుగ్గుగఁ గ్రీడి యేయుడున్
రయమున నీడ్చెఁ దేరటు దురంబునకుం దొలఁగంగ నెంతయున్
భరమున నీమొనల్ గలఁగి పాఱె నరేశ్వర వారిసైన్యసం
చయ మెగవన్ మహీతలము సంభృతకంపము గాఁగ నల్లడన్. 9

ఉ. పాఱినఁ జూచి కౌరవనృపాలుఁడు సూతతనూజుతోడ నీ
కాఱియ మద్బలంబునకుఁ గాఁ దగునే వివిధాస్త్రసంపదన్
మీఱిన నీవె సూడఁగ నమేయపరాక్రమ నీకుఁ బాండవు
ల్మాఱె తలంప నీ దగుబలంబును జేవయుఁ జూపు మిత్త్రతన్. 10

వ. అనిన విని యబ్బలుమగండు మదోద్రేకంబున మద్రపతి నాలోకించి యిట్లనియె.

చ. కనుఁగొను మిప్పుడేను మురఘస్మరుఁ బార్థుని భీమసేనునిం
దునిమెద నస్త్రసంపదయు దుర్విభవంబును శౌర్యసారము
న్జనులకు నెల్లఁ దెల్లముగ నా దగుపూనిక పార మెద్ద మే
దినిఁ గురునాథుఁ డొక్కఁడ యతిస్థిరసౌఖ్యత నేలునట్లుగన్. 12

వ. రథరథ్యగతులు నెఱియ మెఱయ వలయుం జుమ్మీ యని పలికి విజయంబు వీక్షించి గుణంబు సారించి గాండీవంబు నీ కెమరే యని యగ్గించి యప్పుడు పైపయి నురవడించుపరసైనికులం జేయెత్తి యదల్చి భార్గవాస్త్రంబు ప్రయోగించిన నమ్మహనీయసాధనంబు. 13

శా. ఘోరానేకశరాకృతిం బరఁగి సంక్షోభంబు గావించుచుం
దేరుల్ ద్రుంగఁగ వారణంబులు ధరం ద్రెళ్ళంగ నశ్వాలి న
గ్గైరక్తంబునఁ దేలఁగా భటచయం బత్యంతచూర్ణీకృతా
కారత్వంబు భజింపఁ గేళి సలిపెం గౌంతేయసైన్యంబునన్. 14

వ. ఇప్పురుసున భార్గవాస్త్రబాధితం బై యప్పాండవబలంబు వెఱచఱచి మరలి పఱచిన మనమూఁకలు వెన్నడిం దఱుమ నాసూతనందనుం డ ట్లేచి యార్చి యంటం దాఁకి విశిఖశిఖలు నిగిడించుచుఁ బొగ లేనిమంటపగిదిఁ బ్రదీప్తుం డయినఁ దగుత్సాహంబున కోటుపడి యాసైన్యంబుజనంబులు హాహాకారంబు లెసఁగ దీనదశం బొంది ముకుంద పురందరనందనులం బేర్కొని యాక్రందించి రట్టియెడ. 15

ఉ. గాండివి శౌరి కిట్టు లనుఁ ♦ గర్ణుని జూచితె యేకివిక్రమో
ద్దండతఁ దెంపు సేసి పటు♦దర్పము సూపుచుఁ దేజి చూడ రా
కుండెడునట్లుగా నలుక ♦ నుగ్రత మండెడు నిప్పు నేర్పుమై
నుండక నీసునం దొడరి ♦ యోటమి దెచ్చికొనంగ నేటికిన్. 16

క. చచ్చిన మఱిగెల్పు గొనక, వచ్చునె తనయొడలు గలుగ ♦ వైరుల గెలువక
వచ్చుం దఱి వచ్చిన నది, మెచ్చు జయార్థులకు [1]మరుదక్షమిత్రధ్వంసీ. 17

తే. పట్టపగలింటిసూర్యునిపగిదిఁ గర్ణుఁ డుగ్రమూర్తియై వెలుఁగుచు ♦నున్నవాఁడు
మనరథం బిప్డు మాధవ ♦ మరలనిమ్ము బ్రతికియుండిన శుభములు♦వడయవచ్చు.

వ. అనిన విని వాసుదేవుండు వడముడిడక్కు విలోకించు నెడ నతండు కర్ణునకు మార్కొని పరాక్రమించి పాండవసైన్యంబు నిలువరించి ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి సాత్యకి ద్రౌపదేయాదిరథికు లారథికునిం దలపడఁ దానును గౌరవులపయిం గడంగె నట్లమ్మేటిమగనియాటోపం బప్పటికి వైరినివారణంబునకుఁ జాలియు నికి యనుసంధించి రాధేయు డోరులతో డయ్యం బోరుటయుఁ బార్థుండు డప్పి దీర్చికొనుటయు మేల కాక యని యూహించి యమ్మురారి దేఱిక్కురుసేనాధిపతి సంగ్రామంబు సేయు చక్కటి కెడ గలుగం గొని చని యన్నరునితో మన యశ్వత్థామతోడి పెనంకువం జిక్కినసమయంబున ధర్మనందనుండు సూతనందనున కగ్గమై యుండె నాతండు తనియమ్ములనొచ్చెనో యని తలంచెద నయ్యవనీశు నవస్థ యెఱింగి మఱి నీ వయ్యంగరాజు సమయింపం గలవాఁడ వనుటయు. 19

ఆ. అన్న నొచ్చె నన్న ♦ యమ్మాట చిత్తంబు, గలఁప నిజబలంబుఁ ♦ గలయఁ జూచి
యన్న యేందుఁ గాన ♦ ననిలనందనుకడ, కేఁగి యడిగె నతఁడు ♦ నిట్టు లనియె.

ఉ. కౌరవకోటి నేఁ బొదివి ♦ క్రందుగఁ గయ్యము సేయఁ గర్ణుఁ డా
భూరమణుల్ వడిం గదిసి ♦ భూరిశరంబులు మేన నింప నొ
వ్వారుటయుం దొలంగె నతఁ ♦ డాహవరంగమునందు లేఁడు నీ
వారయు మింత కెట్లగునొ ♦ యచ్యుతుఁ డుండఁగ నట్టు లేలగున్. 21

వ. అనిన విని వివ్వచ్చుండు వృకోదరుని కిట్లనియె. 22

క. కూరిరము లగుసూతసుతుని,నారాచము లొడలఁ బెక్కు ♦ నాటినఁ జేత
స్సారము సెడి శిబిరమునకు, నారా జేఁగెనొకొ యకట ♦ యటు గానోపున్.

క. ద్రోణాచార్యునియుగ్రపు, బాణంబుల కోర్చి యతఁడు ♦ పటునంతకు న
క్షీణధృతి నసమసమరక్షో, ణి నిలిచి కర్ణుచేతఁ ♦ గోల్పోయెఁ గదే. 24

వ. అనిపలికి యనిలనందను నాలోకించి యన్నరుం డాన్నృపాలు తెఱం గెఱుంగు టకు నీ వరుగుము నేను సేనమొగంబున నిలిచెద ననిన విని యవ్వీరుం డవ్విభుం పు

1. సం ప్రతిమిత్రధ్వంసీ.

నడవడి నీకుఁ జనుం గాని జనంబులు న న్నయినం బోరి కోహటించి పోమె నని యాడుదు రని చెప్పిన నప్పార్థుండు. 25

ఆ. సరభసముగ నన్ను ♦ సంశప్తకులు వీరె, తొడరు చున్నవారు ♦ దొలఁగి నాకు నరుగ నెట్లు వచ్చు ♦ నని చూపె నతనికి,నపుడు గడఁగి వచ్చు♦నబ్బలముల. 26

క. చూపుటయు నగ్గలం బగు, నేపునఁ గిమ్మీరవైరి ♦ యేన కలఁచెదఁ గా రూపు సెడఁగ నిమ్మొనలను, భూపతి నరయంగ నీవ ♦ పొ మ్మనియె నృపా. 27

—♦ కృష్ణార్జునులు ధర్మరాజుసేమం బరయ నతనిశిబిరంబునకుఁ బోవుట. ♦—

వ. అనిన నట్లకాక యని యర్జునుం డచ్యుతు నాలోకించి యామహీపాలుం గను నంతకు నామనంబు గలంగెడు రథంబు రయంబునం బోవ ని మ్మని పలుకుట యు నతండు భీముం జూచి యేము మీయన్నసేమం బరయుట వలయుపని గావునం జనియెదము నీవు కురుసైన్యంబుల జయించుట యరుదె గెలుపుగొను మని యగ్గించు తెఱంగున దీవన లిచ్చి తురంగమంబుల ద్వరితగతి నడపె నివ్వి ధంబున మాధవధనంజయులు సమరంబునకు సమీరనందనుం జాలించి శిబిరం బున కరిగి ధర్మనందనుమందిరంబు ప్రవేశించి యేకతంబ శయ్యాతలంబున నున్నయన్నరపతిం గని యాతండు గుశలి యయి యునికికి ముదంబు నొందు చుం దదీయచరణంబులకుఁ బ్రణతు లగు రాధరణీనాథుండు వారలు రాధేయు వధించి వచ్చిరకాఁ దలంచి డెందం బలర మందస్మితంబుతో నభినందించి వారల వదనంబులు వీక్షించి యి ట్లనియె. 28

మ. సురలైనం జల మెత్తి కర్ణుని రణక్షోణిఁ జయింపంగ నే ర్తురె యవ్వీరుఁడు జామదగ్న్యకలితాస్త్రుం డీద్ధ తేజంబునన్ దొర సప్తార్చికి లావునం బవను తోఁ ♦ దుల్యుం [1]డగణ్యుండు సం గరసంక్రీడలయందుఁ బేర్కొనఁ దగుఁ ♦ గాంభీర్యధైర్యంబులన్. 29

తే. అట్టిబల్లిదు ననిఁ దెగ♦టార్చి మీర, లేమియును గాక వచ్చితి ♦ రింతసంత సంబు దొరకొనునే నామ♦నంబుచింత, వంత యెల్లను జెడ నర♦వర్యులార. 30

చ. అతనికి నాకునుం గలిగె ♦ నాహవ మింతకు ముంద రందుఁ బా ర్థ తుఁడును సత్యకాత్మజుఁడు ♦ శాంతనవాంతకరుండు ద్రౌపదీ సుతులును జూడఁగా నతఁడు ♦ సూతహయధ్వజపాతనంబు సే సి తనువు దీవ్రకాండములఁ ♦ జెండఁగ నే వెగ డందితిం గడున్. 31

వ. అప్పుడు దుర్యోధనప్రభృతిధార్తరాష్ట్రులకు భీమసేను ప్రభావంబున బ్రదుక రాని యంత పుట్టిన నన్ను విడిచి యాతం డట పోవ నే నిట వచ్చితి నని చెప్పి వెండియు గాండీవి నుద్దేశించి. 32

1. డకల్యుండు-డు శల్యుండు.

సీ. పదుమూఁడువర్షముల్ పగలును రేలును, గర్ణుదర్పం బెట్లు గడతునొక్కొ
యనుచింతఁ జేసి యాహారనిద్రలు లేక, పరితాప మందితిఁ బహువుఁ జేయ
విప్రులు పట్ట రా వెఱ పొచ్చి యొదిఁగెదు, గవయంబుచాడ్పునఁ గర్ణభీతి
నుల్లల నుఱుకుచు నుండుదుఁ [1]గర్ణుండు, విడువక మోమున వ్రేలు నాకు
తే. సురనదీసుతుచేతను గురునిచేతఁ, బడనిపరిభవమున వాఁడు వఱిచె నన్ను
నంతయును నీఁగ గాంచి నీవృట్టియనుజు,వలనఁ దేజంబు వడసితి నలఘుచరిత.
చ. వెరవును లావు దివ్యశరవీర్యము శౌర్యముఁ గల్గుకర్ణు నె
ప్పరుసునఁ జంపి తీ వతనిబంధులు మిత్త్రులుఁ బుత్త్రులున్ సము
ద్ధురబలు లాజికేలినిరతుల్ ధృతరాష్ట్రునిపుత్త్రు లెల్ల ద
త్పరిజను లెల్లు లట్టు లనిఁ బ్రాణము లిత్తురు వాని కడ్డమై. 34
చ. అరు దిది నీవు నొవ్వక మహాబలుఁ గర్ణు వధించి తాతఁ డ
క్కురుపతి సంతసింప నరుఁ గూల్చెద సంగరభూమి నేన యొ
క్కరుఁడును వీకఁ దాఁకి యనుగర్వపుమాట సనంగ నీక నేఁ
టిదినములోన నిట్లు ప్రకటించె భవద్భుజవీర్యశౌర్యముల్. 35
చ. పలికిన నేమి బీరములు వల్కుట సేవకనీతి యీ సభం
బలుకు నె యట్లు జూదపునెపంబున ద్రౌపది నింతకాల మ
ప్పలుకులలంచు చుండె మదిఁ బాయవు గీఱినయమ్ము లట్ల దో
ర్బలదృఢలీల నిప్పు డవి వాపితి తీర్చి తలంత యంతయున్. 36
క. అతిగర్వ[2]సమున్నత మగు, నతనిశిరము వానివార లందఱు బాష్పో
ద్గతితోఁ జూడఁగ సమర,క్షితి డొల్లెనె విజయ నీదుశితభల్లమునన్. 37
క. ఈరసమునఁ గదిసి శరా, సారముపైఁ గురియ నీవు సక్రోధుఁడవై
పేరురమున వెస నాటిన,తోరం బగునారసమునఁ ద్రుళ్లి కెడసెనే. 38
వ. అనిన ధర్మనందనునకుఁ బురందరనందనుం డిట్లను నేను సంసప్తకులతోడఁ బెనంగుచుండ ననేకరథసమూహసమేతుం డయి యశ్వత్థామ వచ్చి నన్నుం బొదివిన. 39
క. ఏనూఱురథంబులు వెసఁ, బీనుఁగుపెంటలుగఁ జేసి పేర్చినఁ గుపితుం
డై నిప్పు లురలుకన్నుల,తో నకోదండగురుసుతుఁడు నామీఁదన్. 40
క. ఉఱక యడరి మెఱసినయే, డ్తెఱ నెఱయఁగుడుసువడి యతిస్ఫురితరుచిన్
మెఱసి ధను వనలవలయము, తెఱఁగునఁ జక్రగతి ప్రతిహతిం జేసెన్. 41
క. స్వాతిగతుం డగుశుక్రుం, డే తెఱఁగునఁ బరఁగఁ జేయు నెసకపువర్షం
బా తెఱఁగున సాయకవ,ర్షాతిశయం బావహించె నతఁడు నరేంద్రా. 42
క. తనయురదం బెద్దెసఁ జూ,చిన మొగమున వ్రేల దీప్తశితవిశిఖముల్

1. దన్మూర్తి. 2. సమున్నతుఁడగు.

ననుఁ గృష్ణుం గప్పిన నే, ననఘా కెల నరయఁ జాల నైతి వెగటునన్. 43

క. పదపడి యొకభంగి నతని,మద మడఁచినఁ దొలఁగఁ బాఱె మానము దూలం
దదనంతరంబ నిన్ను, న్వెదకితి నరనాథ మన యనీకములోనన్. 44

క. ఆలోఁ గర్ణునిచేతం, దూలనిచతురంగములను దొరలను ధరణీ
పాల మనమొనలఁ గావను, వ్రాలినదర్పమున మెఱయువడముడిఁ దక్కన్. 45

క. ఆతనిచే నీ విక్కడ, [1]కేతెంచుట వింటి సేమ మెఱుఁగుతలఁపుమై
నే తెంచితి నవ్వీరుని, చేతులఁబా వస్మదీయసేన నిలుపుటన్. 47

క. మనుజేంద్ర కుశలి వగునినుఁ, గని నామన మూఱడిల్లెఁ గావున మగుడం
జనియెదఁ గొనియెద రాధా,తనయునితల సలము నెఱయ దర్పము మెఱయన్.

క. ననుఁ జూడుము వేడుకకుం, జనుదెంచి భవద్బలంబు సంతస మందం
దునిమెదఁ గర్ణుని దుర్యో,ధనుకోర్కియు నీమనంబుతాపముఁ దీఱన్. 48

మ. ధనురాచార్యునిచావు సూచి తగ రాధానందనుం డా సుయో
ధనునిం దమ్ముల వారిసైన్యములనుం దాఁ గాచువాఁ డై రణం
బునకుం బూనుట నింత సేయ వలదే భూపాల యేపారి మం
డు నె యాఱం గలదీపమట్లతఁడు మండుం గాక యే నార్చెదన్. 49

చ. నరవర పంపు మేను బ్రధనంబున కేఁగిన సూతసూనుఁ డు
ద్ధురత నెదిర్చె నేనిఁ దల ద్రుంపక తక్కిన విప్రుతోడ ని
ష్పురుసున నిచ్చువాఁడ నని పల్కి పదంపడి యాక తక్కుదు
ష్పురుషునిఁ జూచుమాడ్కి నను జూడుఁడు నీవును వాసుదేవుఁడున్. 50

వ. భీమసేనునకు సేనాముఖంబునఁ దాన నిలుచుట భరం బయి యుండు నేనునుం దడయుట గర్జంబు గాదు పోయెద ననిన విని యమ్మనుజపతి గర్ణుండు గుశలి యై యుండుట యెఱింగి యతనిబాణంబుల నొచ్చినవాఁ డగుట నలుక గదిరి యక్కిరీటితో ని ట్లనియె. 51

ధర్మరాజు గర్ణుండు బ్రదికి యున్నవాఁ డని విని యర్జునుం గినిసి పలుకుట.

క. అనిలోఁ దెరలుట దొలఁగుట, యనునివి సనుఁ గాక నొచ్చి యైనను గల [2]నె
ల్లను వెడలఁ జనునె యే న,ట్లును గాకిట వచ్చుటం జులుక నైతిఁ గడున్.

క. విను కర్ణున కే నోడితి, నన నేటికి నీవు నోడి తనిలజ మాద్రీ
తనయులు మున్నే యోడిరి, మనతోఁ గూడంగ గంస[3]మర్దియు నోడెన్. 53

క. కావున మన మింక ననికిం, బోవం బని లేదు విపినభూమికిఁ జని య
చ్చో వెఱపు దక్కి తపసుల, మై విచ్చలవిడిఁ జరింత మందఱముఁ దగన్.

క. కాదేని బిరుదు లాడక, సాదుల మై వినయ మొప్పఁ జని కురునాథుం
డేది వనిచినను జేసి ద,యాదృష్టి నతండు సూచున ట్లుండఁ దగున్. 55

1. 'యేతెంచుట' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. నెల్లను. 3. మర్దనుఁ డోడెన్.

వ. అని కెంజాయ రంజిల్లుకన్నుల నన్నరు నాలోకించి. 56

ఉ. నీ తెఱఁ గిట్టి దేని రణ।నిష్ఠురుఁ బూనక కార్యవాది వై
ద్వైతవనంబునందు సము।దగ్రభుజాబలదుర్జయుండు రా
ధాతనయుండు వాని ననిఁ। దాఁక నశక్యము నాకు నన్న నే
నీ తెఱ వేల వత్తు మహి।యేల నశక్తుఁడు గాంక్ష సేయునే. 57

తే. అని వధించెదఁ గర్ణు నే।నని ప్రతిజ్ఞ, సేసి యిటు దెచ్చి నన్నిట్లు। సేసి తింత
కెట్లు నేర్చితి పొడవుగా।నెత్తి[1]నేల, వైవ నోర్చితి ననుఁ బగ।వారినడుమ. 58

ఉ. పంకజనాభుఁడున్ వినఁగఁ। బల్కిన యప్పలు కిమ్మెయిం మదిన్
బొం కగు టోర్చి తిట్టినినుఁ। బుట్టినయప్డు నుతించెఁ బోరికిన్
శంక గొనండు గెల్చుఁ గురు।సంఘము నీతఁడు పుణ్యుఁ డన్న యా
బొంకరి దివ్యవాణియుఁ ద।పోధనులున్ మము నిట్లలంతురే. 59

క. విను మప్పలుకులు పాటిగఁ, గొని దుర్యోధనునితోడఁ। గొంటిని బగ ము
న్న నిజంబుగ నెఱుఁగను వీఁ, డని రాధేయునకు వెఱచు।నని యే నిన్నున్.

సీ. దేవత లిచ్చిన।తేరు నశ్వంబులుఁ, గపికేతనంబును। గలవు దైవి
కంబుచే నున్నది। గాండీవ మనఁ దాటి,యంతవి ల్లది గాక। హరి రథంబు
గడపెడు నటె పరి।కర మిట్టి దై యుండ, నెట్లు గర్ణున కోడి। యిట్టు వలియఁ
బాఱు తెంచితి నీవు। భండనంబునఁ గర్ణుఁ, గని పాఱుదని సుయో।ధనుఁడు సెప్పె

తే. నది నిజంబుగఁ గొనక బే।లైతినాదు,[2]బేలతనమునఁ గాదె పాం।చాలమాత్స్య
పాండ్యులాదిగఁ గలిగిన।బంధుమిత్త్ర,జనులు దెగటాఱె రప్రయో।జనముగాఁగ.

వ. అని పలికి కృష్ణునాననం బాలోకించి కర్ణు నిగ్రహించుట యశక్యం బయ్యె సుయోధనాదికౌరవులు గనుంగొన వానిచేతం బరిభవింపఁబడి యేను జీవంబుతో నునికిం గడచినకష్టంబును గలదే యది యట్లుండె నేను జావు దప్పి వచ్చుట వడముడికతంబునం గలిగె నతం డొక్కరుండును బ్రాణంబులు డాఁపక పరబలంబులు బడలువడం బోరు చున్నవాఁడు. 62

క. అని పార్థుఁ జూచి యతఁ డి, ట్లను నేఁ డభిమన్యుఁ డొండె। హైడింబుం డొం
డెను గలిగిన నిట్లగునే, విను మును చేసినది యనుభ।వింపఁగ వలదే. 63

ఆ. నినుఁ దృణముఁ జేసి। నన్నాదురాత్ముండు, బంధుహీనుఁ బోలెఁ।బఱుప నెడరు
దోఁచినప్పు డొదవి। తొలఁగించువానిఁ గా, కన్యు లేలబంధుఁ। డండ్రుజనులు.

చ. హరి గలుగంగ నేటికి భ।యంబున వచ్చితి నీదుగాండివం
బెరవుగ నిచ్చి నీవు నొగ। లెక్కి హరిన్ రథిఁ జేయఁ గన్న ని
ష్ఠురభుజవిక్రమోగ్రుఁ డగు।సూతతనూభవుఁ దత్సహాయులం
బొరిగొనఁడే సుయోధను।పోఁడిమి దూలఁగ నొక్కమాత్రలోన్. 65

1. బయలవైవ నేర్చితి. 2. బేలుఁదనమునఁ,

ఆ. గొంతికడుపునందుఁ గొడుకుఁజూలై నీవు, దోప కుండ వైతి తోఁచినట్టి
పిండ మొదలి యైన బిదప దిగంబఱ, దయ్యెనింత పుట్టు దట్టు లైన. 66

— ♦ { అర్జునుఁడు దన్ను ధర్మజుఁ డాడినపలుకులకుఁ గోపించి యతనితల నఱుక వాలు వెఱికికొనుట. } ♦ —

సీ. అనినఁ గృపాణంబు గొని సవ్యసాచియు,వ్విభు వ్రేయఁదలఁచిన విష్ణుఁడెఱిఁగి
వాలు గేల నమర్చ వలసినకత మేమి, కౌరవులియ్యెడ లేరు మనము
ధరణీశ్వరునిసేమ మరయంగ వచ్చితి, మీతనికుశల మి ట్లేర్పడంగఁ
గంటిమి సంతోషకాలంబుగా కిది, క్రోధకాలమె వధ్యకోటి యిచట
ఆ. నేది గాఁగ నలిగి తీ వని పలికిన, రూక్షభంగి యగుకటాక్షదృష్టి
యానరేంద్రుమీఁద నడరంగ నర్జునుఁ, డమ్మురారి కిట్టు లనియె నధిప. 67
క. విను మొరులకు గాండీవ మి, మ్మని న న్నెవ్వండు పలికె నతనిశిరము గ్ర
క్కునఁ బగుల వ్రేయుటకు, జే,సినవాఁడఁ బ్రతిజ్ఞ నాదుచిత్తములోనన్. 68
తే. ఇట్టికష్టపుఁగేలికై యిట్లు సేయఁ
బ్రతిన వట్టుట దగదె యిప్పలుకు నీవు
వినఁగ నితఁ డాడ నిమ్మహీవిభుఁడు ధర్మ
వంతుఁ డగుఁ గాక చంపనవలయుఁ గృష్ణ. 69
వ. చంపి పాలితప్రతిజ్ఞుండ నైననాకు నసత్యంబు రాకుండఁ బరిహరించెద దీనికి
నీ వేమి సెప్పెదవు సెప్పుము జగత్కృత్యసాకల్యవేదివి నీచెప్పినట్ల చేయం గల
వాఁడ ననుటయు నచ్యుతుండు పో పొమ్మెక్కడివాఁడ వని యదల్చి వెండియు
ని ట్లనియె. 70
ఆ. నీకు వృద్ధసేవ లేకున్కి నెఱుఁగంగ, నయ్యె రిత్త యిట్టు లడిచి పడుటఁ
బట్టి ధర్మ విధివిభాగజ్ఞు లైననా, రేల చేయఁ జొత్తు రిట్టిదాని. 71
క. చేయంగ వలయువానిం, జేయుట యిట్టివియె కొన్ని చేయ కునికి ధ
ర్మాయత్తచిత్తుఁ డై నా,నాయోగ్యస్థలములెఱిఁగి నడవఁగ వలదే. 72
క. సత్యంబు నహింసయు నను, నత్యుత్తమధర్మయుగళమందు నహింసన్
సత్యము గాచుట ధర్మ మ,సత్యమున నహింపఁగావఁ జను నండ్రు బుధుల్. 73
ఆ. కర్మసూక్ష్మభంగి గానక యిమ్మెయి, సత్యరక్షణంబు సలుపుకొంటె
భ్రాంత ధర్మపరుఁడ వా జిమ్మహాత్ముఁ జం,పఁగఁదలఁచుట ధర్మపథముగాదు
క. విను పిన్ననాఁడు నీ, వీ,యనుచిత మగువ్రతము వట్టి తది గాకయు బె
ట్టనృతము సూనృతమును నీ, కనియెడుచందంబు బుధులు గయికొనరెందున్.
వ. అది యెట్లంటేని. 76
ఆ. ప్రాణహాని వచ్చుపట్టున సర్వథ, నాపహారవేళయందు నడపు
సత్యమనృత మండ్రసత్యంబు సూనృత, మనిపరిగ్రహింతు రార్యజనులు. 77

వ. విను పెద్దయు వినికి లేనివాఁడు కౌశికుం డనునొక్కవిప్రుం డొక్కవిశిష్టగ్రామం
బున కనతిదూరంబున సరిత్సంగమపుణ్యక్షేత్త్రంబున వసియించి సత్యంబ పలుకు
వాఁడ నని వ్రతంబు వట్టి సత్యవాది యనం బ్రసిద్ధుం డయి తపంబు సేయు
చుండ నొక్కనాఁడు ముచ్చులం గని వెఱచఱచి పఱతెంచినజనులు గొంద
ఱయ్యాశ్రమంబుచేరువఁ బొదలఁ దూఱి రంత వెనుతగిలి వచ్చుముచ్చు
ల త్తపోధనునికడ కేతెంచి యిప్పు డిట వచ్చినవార లెట వోయి రని యడిగిన
నతండు సత్యవిభాగవిధిజ్ఞుండు గామింజేసి తన కసత్యంబు వాటిల్లు ననుశంక
నీ గుల్మలతాగహనంబు సొచ్చి రని చూపి చెప్పిన నత్తెక్కలికాండ్రు వారలం
జంపి ధనమ్ము గొని రమ్మని తద్వచనదోషంబున నరకప్రాప్తుం డయ్యె ననునితి
హాసంబు విందుము హింసాకరం బగుసత్యంబు ధర్మంబు గాదు తొలుత వినిన
దాని నట్టి మూఢుండు పెద్దల నడిగి తెలిసికొనక వర్తించి దుర్గతిం బొందు
నింతవట్టు విచారించి యజాతశత్రుండు వధ్యుం డవుం గాఁ డని నిశ్చయింపు
మనుటయు నర్జునుం డి ట్లనియె. 78

తే. తల్లిదండ్రులమాడ్కి హితంబు సెప్పి, నన్ను ననుచితకృత్యంబునకుఁ దొలంగఁ
ద్రోచితివి లోకమున నీకు గోచరంబు, గానిధర్మనిబోధంబు గలదె కృష్ణ. 79

క. జనములు వృథాప్రతిజ్ఞుం, డని నను నిందింప కుండ నగ్రజుఁడు సుఖం
బునికియుఁ గలిగెడునట్లుగ, ననుగ్రహముఁ జేసి చేయునది పనుపు దగన్. 80

వ. అనిన నతం డతని కి ట్లనియె. 81

—♦కృష్ణుఁ డర్జునునిఁ బ్రతిజ్ఞాభంగంబు గాకుండ ధర్మజు దూఱు మని చెప్పుట.♦—

చ. అతిశితకర్ణబాణహతి నంగము నొచ్చినదాన నల్గి యి
ప్పతి నిను నొవ్వఁ బల్కుటిది ప్రాభవ మింతియె కాక నీ యెడన్
మతిఁ బటుకోపముం గలదె మారుతసూనుఁడు నీవుఁ దమ్ములుం
జతురవినీతి నీతనివశంబునఁ గాదె చరింతు రెప్పుడున్. 82

క. కావునఁ బ్రభుత్వసంపద, నీవిభుఁ డాడినది యెల్ల నెగ్గుఁ గొనక నా
చే వినుము నీదుప్రతినకు, నేవిధి సేయ నగు దాని నేర్పడ ననఘా. 83

క. నీ విట్టివాఁడ వని ధర, ణీవిభునిం బలుకు మదియ నీచంపుట సం
భావించి పిదపఁ బ్రణతుఁడ, వై వినయము సేయు చిత్త మలర నతనికిన్. 84

వ. అ ట్లయిన నసత్యదోషంబునకును గురువధపాతకంబునకుం దొలంగి సమాహి
తుండ వగుదు తదనంతరంబ కర్ణుని సమయింపఁ జనుటకు ని మ్మనుజపతియను
మతి వడయుద మనుటయు నప్పలుకుల కభినందించి పురందరనందనుండు ధర్మ
నందను నుద్దేశించి. 85

మ. కనదస్త్రంబుల నుజ్జ్వలోద్భటగదాఘాతంబులం గాలఁ గే
ళను విద్విట్పతురంగసంఘములు ఘోరాలం గేలి సల్పంగఁ జా

లినయాభీముఁడు వల్కఁగాక నను దో§ర్లీలాసముగ్రుండవై
యనిలో నిల్వఁగ లేని నీవిటులు కీ§డాండగ నర్హుండవే. 86

క. నన్నెఱిఁగి యెఱిఁగి యిట్లనఁ, జన్నె నీజిహ్వ పెక్క§శకలములై పో
కున్నది యేలొకో రణమున, నెన్నఁడు నీవేమి సేసి§తింత యనుటకున్. 87

క. నకులుఁడు సహదేవుండును, బ్రకటభుజాస్ఫాలనమున న§రాతిబలము నే
లకు గోలకుఁ దెత్తురు నో,రికి వచ్చినయట్లు లాడ§రే యిబ్భంగిన్. 88

సీ. నీవు జూదం బాడఁ§గా వైరబంధంబు, గౌరవజాతితోఁ§ గలిగె మనకు
రాజ్యనాశంబు న§రణ్యావాసంబును, దాస్యదైన్యంబు న§త్యంతదుఃఖ
ములుఁ దెచ్చికొంటి సి§గ్గొలయదు నీమనం,బున నించుకేనియు§ననికిఁ జాల
కున్న వానికిఁ దాల్మి§యొప్పుగుఁ గాక ప్ర,ల్లదములు పలికిన§లాఘవంబు

తే. సెందు మున్నేమి సేసినఁ§జేసి తింక
నైన దుర్బుద్ధితనములు§మాని తగిన
పౌరుషము లేము సేయఁగ§నూర కుండు
మిడుము వడువారు సైతురే§యింతవట్టు. 89

వ. అని యగ్రజు నప్రియంబులు వలికి యంతరంగంబు సంతాపంబు వొంద నిట్టూర్పు నిగిడించి యంతకము న్నొఱఁ బెట్టినవాలు వెఱికినం గనుంగొని పద్మనాభుండు గ్రమ్మఱ నిది యేమి యని యడిగిన నతం డే నిన్నరనాథు నో నాడిన పలుకులకుఁ బ్రాయశ్చిత్తంబు దలఁ దెంచుకొనుటయ కా నిశ్చయించితిననుటయు నమ్మహాత్ముఁ డాత్మప్రశంస సేయు మది మరణం బని పెద్దలు సెప్పుదురనుటయు నీ చెప్పినట్ల చేయ కునికికిం గడచిన యధర్మంబును గలదె యట్లు సేయువాఁడన కాక యని యాధనంజయుండు ధనుర్ధరుండై ధర్మనందనున కిట్లనియె. 90

ఆ. హరుఁడు దక్కఁ జాప§ధరుఁ డొరుఁ డెన నాకుఁ
ద్రిభువనముల లేఁడు§దిశల గెలిచి
తెచ్చి నీకుఁ బ్రీతి§నిచ్చితిఁ బెనుపారు
ధనము రాజసూయ§దక్షిణలకు. 91

వ. దీప్తప్రతాపం బగుసంశప్తకసంచయంబు నడఁగించి కించిదవశిష్టంబుగా నష్టంబు సేసితిఁ గురుసేన నాచేతం గూలియె ట్లున్నదియో యటుసూడు మని పలికి మొగంబు బిగు వుడిపికొని సవినయంబుగా దండ ప్రణామంబు సేసి నిలిచి చేతులు మొగిడ్చియజాతశత్రున కప్పురుహూతపుత్త్రుం డిట్లనియె. 92

క. నను సుప్రసాదదృష్టిం, గనుఁగొను మేనిపుడు గొన్ని§కాఱులఁ బలికితిన్
మనుజేంద్ర వానిఁ బెడచెవు,లను బెట్టుము వేఱుగాఁ ద§లంపక దయతోన్. 93

తే. వినుము సత్యంబ పలికెదఁ§దనువుఁ బ్రాణ
ములును నీసొమ్ముగా మదిఁ§దలఁతు నేను

నాదువృత్తంబు భవదధీనం బనంగ
నేల పనుపును నను భీము§పాలి కధిప. 94

క. ఓపి యతనిరణభారము, వాపెదఁ గౌరవ్యసేన § బడలువఱిచి నా
టోపతఁ గర్ణునిఁ దునిమెద, మాపెదఁ గురురాజుదురభి§మానము బలమున్. 95

వ. ఎల్లభంగుల నేఁడు రాధం బుత్త్రరహితం జేసెద గాదేని గొంతియైన నట్టిది యగుం గాక. 96

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ § డాతని కిట్లను మీకు నాకతం
బున బహుదుఃఖముల్ గలిగె § భూరికులంబున కప్రియంబొన
ర్చినయవినీతుఁ బాపరు § వ్రేయఁ దగుం దల ద్రెవ్వ నేమనం
బునఁ గృప పుట్టి కాచితను § బోయెద నిప్పుడ యేను గానకున్. 97

క. ననుఁ దొఱఁగి నీవు సౌఖ్యం,బున నుండుము సమరభీతు § భుజబలహీనుం
జనపతిఁ గాఁ జేయుట యొ,ప్పనె కట్టుము పట్ట మనిల § పుత్త్రునిఁ బ్రీతిన్. 98

వ. అని పలికి సెజ్జ డిగ్గి వనవాసగమనోన్ముఖుం డయినం గనుంగొని కమలనాభుం డాభూపతిచరణంబులకుం బ్రణతుం డై యిట్లనియె. 99

సీ. నరునిప్రతిజ్ఞ భూ§వర మున్నెఱుంగని, యింతియ [1]కా దేను § నితఁడు నిప్పు
డాడినమాటలు § నంతరంగంబునఁ, బట్టవు పేర్చుకో§పమున నీకుఁ
దను నెవ్వఁ డుఱక య§న్యునకు గాండీవ మి,మ్మని ధిక్కరించె నా§తని వధింప
బ్రతిన [2]వట్టినవాఁడు § భావ్యంబు గానియ,ప్పలు కీవు వలికితి § పరమధర్మ

ఆ. మైనసత్యనిష్ఠ§హానిఁ బొందుట కోర్వ, కునికిఁ జూచి యేన § యుల్లమునఁ ద
లంచి యట్లు వలుకఁ§బంచితి గురునిఁ గీ, టాడుటయ వధించు§టగుటఁ జేసి. 100

క. శరణము వేఁడెదను భవ,చ్చరణంబులు వట్టికొని ని§సర్గదయాని
ర్భరబుద్ధిని గావుము మ,మ్మిరువుర నీతప్పు సైపు § మెల్లవిధములన్. 101

క. సూతసుతుని మెడ నెత్తురు,. భూతలమున నివురు నేఁడు § భూనాయక నీ
వాతనికి నలిగినప్పుడ, చూ తెగియెం బూని [3]యేన § చుమ్మ పలికెదన్. 102

క. విను సత్యం బాడెదఁ బార్థునిచే నేఁ డెల్లభంగిఁ§దునుమంబడు క
ర్ణుని దెసఁ జింతయు వంతయు, మనుజేశ్వర విడువు పంపు § మమ్ముఁ దెలివితోన్.

— * ధర్మరాజు కృష్ణునివాక్యంబులం గలంక దేఱి ప్రసన్నుఁ డగుట. * —

వ. అనుటయు ధర్మసూనుండు ససంభ్రమంబుగాఁ గృష్ణు నెత్తి యతండు ప్రాంజలి యై యుండ నతని కిట్లనియె. 104

క. ఇది యట్టిద మోసంబునఁ, బదిలుఁడఁ గాకేను మున్ను § పదిరినకతనన్
హృదయము గలఁగిన నాకె,య్యదియును దోఁపమి వికారి § నైతి మహాత్మా. 105

ఆ. ఇట్టినన్ను ననున§యించి బోధించితి, కరుణపేర్మిఁ § జేసి గారవమున

1. కాదునిక్కెన్నితఁ డిప్పు. 2. వట్టినవాని 3. యేను * నుమ్ము' వ్రా. ప్ర.

నజ్ఞు లైనమమ్ము నాపత్పయోనిధి, మునుఁగ కుండఁ గాచి తనఘమూర్తి

వ. అనియె నప్పుడు వివర్ణం బగువదనంబు వాంచి యున్నవాసవిం జూచి వాసుదేవుండు నీ విట్లు విషణ్ణుండ వగుట గర్జంబుగా దిమ్మేదినీపతిముఖప్రసాదం బభినందించి యనుమతి వడసి చని రాధేయువధవిహారంబున నితనికిం బ్రియం బాపాదింతుగాక యింకఁదడయ నేల యని పల్కి వెండియు. 107

ఉ. ఈతని నొవ్వఁ బల్కుటన యీదురవస్థకు వచ్చి తక్కటా
శాతమహాసి నీనృపతిఁ జంపిన నెట్లగుదో విపత్తికిం
బాతకఘోరవృత్తికిని బాసితి దైవ మనుగ్రహించుటన్
నీతెలి వాప్తబంధుజనరక్షనిర్మితపుణ్యవిపాక మర్జునా. 108

వ. అని యతండు గన్నీ రొలుక నన్నపాదంబులపైఁ బడిన నప్పాండవాగ్రజుండును బాష్పప్లావితముఖుం డగుచు నతనిమీఁద నొఱగె నిట్లయ్యిరువురు నొండొరులం బట్టికొని యేడ్చి రచ్యుతుం డుడుప నుడిగి తత్కాలోపగతసముచితపరిజనానీత జలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసికొనిరి తదనంతరంబ ధర్మనందనుండు దమ్మునిం గౌఁగిలించుకొని మూర్ధాఘ్రాణంబు సేసి చిఱునవ్వుతో మనల నింత వఱుచునే కర్ణుం డని పలికి మఱియును. 109

ఆ. ఎల్లఁ జూడ సిడము విల్లు నశ్వంబుల, సూతుఁ దునిమి నన్ను నాతఁ డలవు
నెఱయ గెలిచె నతని నీ విప్డు సంపక, యున్న నాకు బ్రదికి యుండఁదగునె. 110

చ. అనవుడు నమ్మహీపతికి నర్జునుఁ డిట్లను నేఁడు కర్ణు నే
ననిఁ బడ వైతు నీయడుగు లాన తదీయసుహృద్గణంబుతో
విను మటు సేయ కే మగిడి వెల్వెలఁబాఱెడుమోముతోడ వ
త్తునె యిట కృష్ణసారథియుఁ దూలునె మానవిహీనవృత్తి నై. 111

వ. అని గోపాలదేవు నాలోకించి నీమనంబునం గర్ణుండు దెగటాఱ వలయు నని యించుక దలంపుము దాన నే నతని వధియింతు ననిన నమ్మహాత్ముం డట్టిపనికిం జాలుదు వని యుత్సాహదీప్తుం డై పలుకుటయుఁ బార్థుండు నిజరథంబు సవిశేషకల్పితంబు సేయించి రథ్యంబుల జలపానఖాద్య[1]ఖాదనంబులం బ్రబలంబులం గావించి పూన్పించి యగ్రజు వీడ్కొని గమనోన్ముఖుం డగుటయు నచ్యుతుం డవ్విభు నీక్షించి నీతమ్మునిం గారుణ్యార్ద్రకటాక్షంబుల నిరీక్షింపుము దీవన యిచ్చి పనుపు మని చెప్పిన నన్నరవరుండు గిరీటిం దిగిచి బిగియారు కౌఁగిటం జేర్చి నీవు కృష్ణుపనుపునం దగుమాట లాడి తత్తెఱంగు నేనునుం దెలిసితి నాయెఱుంగమి నిన్నుం బలికినపలుకులకు నుమ్మలింపకుమీ యనుటయు నతండు వికసితవదనుం డగుచుఁ దత్పాదద్వయంబు ఫాలంబు సోఁకం బ్రణతుం డయిన నమ్మానవపతి యెత్తి పునఃపునరాలింగనంబు సేసి కర్ణుని గెలువు

1. ఖాణంబులం.

విజయ నీకు విజయంబు శాశ్వతం బయ్యెడు మని దీవించిన నమ్మేటిమగండు నాఁటోపంబుగా దేవ నిన్ను నొప్పించినయప్పాపకర్ము మత్కార్ముకముక్తశిలీముఖంబులం బొలివుచ్చి యిదె వచ్చెద ననుచు నంజలిపుటంబు నిటలంబునం గదియించి వీడ్కొనియెం దదనంతరంబ దామోదరుండును నన్నరుండును నరదం బెక్కి యలరునుల్లంబులతో నరిగి శుభప్రదంబు లగునిమిత్తంబులకుం బ్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి రాధేయవధ ప్రకారచింతాక్రాంతుం డైనగాండీవితనువునం బ్రస్వేదకణమ్ములు గ్రమ్మినం గనుంగొని కమలనాభుం డతని కిట్లనియె. 112

ఆ. అమరులకు నజయ్యు లగువారిఁ బెక్కండ్ర, గెలిచి తీవు నీకుఁ గల యుదాత్త
దివ్యబాణములు సుదీర్ఘధనుర్వేద,కౌశలంబు బలముఁ గలదె యెందు. 113

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు నస్త్రగురుండు భవన్మహాస్త్రది
వ్యమహిమలో నడంగిరి జయద్రథుచావధికాద్భుతంబు మ
ర్త్యమునన కాదు లోకముల నన్నిట నీ కెదు రెవ్వ రేల చి
త్తమునఁ గలంక యూఁటడుము దర్పము నెక్కుడు నంతకంతకున్. 114

క. బలమును శౌర్యముఁ దేజముఁ, గల డని కౌరవులు నమ్మి కర్ణుని నీతోఁ
దలపెట్టిరి నీబాణం,బులఁ గూలెను నతఁడు కీర్తి వొందెదు నిన్నున్. 115

క. కురుపతియాశలు మాలఁగ, దురమున రాధాతనూజుఁ దునుమాడి జయ
స్ఫురణంబునఁ గృతకృత్యతఁ, బొరయుము నీవారు మోదమునఁ దేలంగన్. 116

వ. అని వెండియు. 117

ఉ. కౌరవసైన్య మగ్గలము గాదె కడున్ భవదీయసేన క
వ్వారణకోటు లాతురగవర్గము లారథసంచయంబు లా
వీరభటావళుల్ బహుళవిక్రమకౌతుకి వైననీశరా
సారములన్ బడల్పడఁ గృశం బగు టిప్పుడు నీకుఁ దోఁపదే. 118

క. కురుసేనలకుం బతి యై, సరిత్సుతుఁడు పదిదినములు సమరము సేసెన్
శరమహిమ నతఁడు నీచేఁ, బరిరక్షితుఁ డైనసైన్యపాలు మిగిలెనే. 119

చ. అతని శిఖండిబాణముల కల్లర సేసితి ద్రోణునిం జమూ
పతియుఁగఁ జేసెఁ గౌరవనృపాలకుఁ డగ్గురుఁడున్ భవచ్చమూ
పతి నడఁగించెనే దివసపంచకమమ్మెయిఁ బోరి తావకా
ప్రతిహతబాహురక్ష యిరువాఁగును జూడదె పాండవోత్తమా. 120

క. భీమునిరథవిహరణ ము,ద్దామం బగు టెల్ల నీదుదర్పంబునఁ గా
దే మాఱు లేనిభవద,ప్రామేయబలంబు దెలియు నంతయు సాకున్. 121

వ. కృపాశ్వత్థామాదికృతవర్మకర్ణశల్యులు నీచేతం బోయెడువారు కృపాశ్వత్థామల దెసం గృప సేసి తేనియుం జంపక గెలిచి విడుము చుట్టం బని యర్థవాఘు

గొనుట కర్జంబు గాదు కృతవర్మను సమయింపుము శల్యుండు మేనమామ యై నను బగవారిం గూడి పరాక్రమించుచున్నవాఁడు గావున నతని వధించుట పాపం బని తలంప వలవదు కర్ణుండు జతుగృహదాహంబును గపటద్యూతోత్సాహంబును లోనుగాఁ గలదుర్యోధనుదుర్ణయంబులకు మూలం బట్లుగాక జూదంబునప్పు డాసభలోన ద్రౌపది నుద్దేశించి యప్పాపాత్ముండు. 122

క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదమున నోడి విడిచిరి నిన్నుం
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకికొను మొరు ననఁడే. 123

తే. ఏను సంధికిఁ బోయినఁ దాను ధార్తరాష్ట్రమానసములఁ బగ రాఁజఁ బెట్టి
నన్నుఁ బట్టింపఁ జూడఁడె యెన్నఁడైన, నాదికారణ మతఁడ మీయాపదలకు.

చ. వినుము సుభద్రపట్టి బలువిల్ మును వంచన వాఁడు డాసి త్రుం
చిన మఱి కాదె యందఱును జేరి వధించుట యా పరాభవం
బనలమపోలె నున్నది యహర్నిశముం బరితాపకారి యై
మనమున నస్త్రవృష్టి నది మాన్పము బంధులు మోద మందఁగన్. 125

క. ఆసభ నాదుష్టాత్ముఁడు, సేసినదుర్ణయము సూచి చిత్తమునఁ గడుం
[1]నోసినబంధులు వానిని, గాసిగ గ్రద్దగమి దొలువఁ గనుఁగొన వలదే. 126

వ. వాఁడు వడినం దక్కటిరాజులుం గౌరవులు నీకు మొనకట్టరని చెప్పి యిట్లు సెప్పుచు సమరస్థలంబున కనతిదూరంబుగాఁ జని యత్తెఱఁగుచూచి కర్ణుండు సంగరంబు సేయుసంరంభం బుగ్గడించి యగ్గాండీవికిం జూపి పుండరీకాక్షుండు. 127

క. కేతనము రథముఁ దురగ, వ్రాతముఁ బొడిచేసి నీశరంబులఁ గర్ణున్
వే తునిమినఁ గని శల్యుఁడు, వాతెఱ యెండంగఁ బాఱవలదె కిరీటీ. 128

వ. ఫూనిక నెఱపి శోకం బుజ్జగించి లోకంబు సంస్తుతింప సుఖివి గమ్మనినం బ్రముదితహృదయుం డై. 129

శా. నీతోడ్పాటున నేఁ ద్రివిష్టపముల నెల్లం గనుఁగింతు నా
చేతం గర్ణుఁడు రూపు మాలి చను మెచ్చింతుం నినుం జూడుమీ
దై తేయాంతక యంచు శేషనిభహస్తం బుద్ధతిం [2]జాఁచి ని
ర్ధూతారాతిబలుండు వుచ్చికొనియెన్ దుర్దాంతకోదండమున్. 130

అర్జునుఁడు కృష్ణునివాక్యంబులచేఁ గర్ణునివధ కుత్సహించుట

వ. ఇట్లుగాండీవం బెత్తి యెక్కు వెట్టి యన్నరుండు నేఁడు నాబాణంబులు బాణాసనంబును నరదంబునుం జూచి సుయోధనుండు శకునియుడ్డసాళ్లును బలకయునమ్మండపంబును దలంపవలయుఁ దననమ్మినబం టైనకర్ణుండు నే నేయుతూపులతాఁకున రూపడంగినం గని యవ్వెంగలి దాను విదురుబుద్ధి వినమికి వగం బొంద వలయు ధృతరాష్ట్రుండు దనకుం గార్యదర్శనంబు లేమి యుగ్గడించి తన్నుఁ నిందించికొన

1. నోసిన; ప్రోసిన. 2. జూచి.

వలయు నతండు గొడుకుల దెసను వారు రాజ్యంబు దెసను విగతాశలు గావలయు
నని పలికి మఱియును. 131

ఆ. రాజరాజుఁ బాసి § రాజ్యసంపద ధర్మ,తనయుఁ జేరు పెంపు § దారు దెలియఁ
గాంచి సాత్యకియును గవలును భీముండు, గారవించువారు § గాక నన్ను. 132

క. సురగరుడోరగవిద్యా,ధరాదిభూతములు సూత § తనయుని నేఁడేఁ
బొరి వుచ్చిన ననుఁ బొగడుచు, నరుగుం గా కునికిపట్ల § కంబుజనాభా. 133

వ. అని యిట్లు సల్లాపంబు సేయుచుం గృష్ణార్జునులు నిజసేనఁ జేరి రంతకు మున్న
యిరువాఁగునం జేయం గలదొరలు దలపడినం బోరు ఘోరంబయ్యె నందు. 134

సీ. కర్ణసూనులలో నొకం డుత్తమౌజునిచేతఁ జచ్చుటయు § శోకాతురుండుఁ
గ్రోధదీప్తుండు నగుచుఁ గర్ణుఁ డాతని,తురగకేతనములఁ § దునుమ నాతఁ
డడిదంబు సేకొని § యరదంబు డిగి కృపా,చార్యరథ్యంబులఁ § జంపి భీష్మ
వైరి తేరెక్క నాశారద్వతుం డట్లు, విరథుఁ డయ్యును బలువిడిఁ గడంగ

ఆ. నతఁడు పాదచారి § యని యాశిఖండి య,వ్విప్రు నేయఁ డయ్యె § వేగ మెద్ది
ద్రౌణి యతనిఁ దనరథంబుపై నిడికొని, యనికిఁ దొలఁగిచనియె మనుజనాథ. 135

వ. అట్టియెడ. 136

చ. అనిలసుతుండు దీవ్రవిశిఖంబులు పర్వఁగ నేచి యంబరం
బునడుమఁ దేజరిల్లురవిఁ § బోలెడు వేఁడిమి కోహటించి నీ
మొన దెరలంగ నారథికముఖ్యుఁడు పార్థుఁ దలంచి సారథిం
గనుఁగొని మానసంబు దలఁకంగ రణోగ్రత దక్కి యిట్లనున్. 137

క. నరుఁ డన్నవ త్తనము తెఱఁ, గరయుటకై మదిఁ గలంగ § నట చనినాఁ డ
న్నరపతిదుర్దశ గని దు, స్తరశోకం బడరి తానుఁ దదవస్థుఁ డగున్. 138

తే. అయ్యిరువురకు నొకటి యైనట్టి దైన, మనము కౌరవసంఘంబు § మగ్గఁ జేసి
గెలుపుగొంటిమయేని యుఫలము దాన,నేమి గలదను వగఁ జిత్త మెరియఁ జొచ్చె.

—♦ భీముఁ డర్జునురాకఁ గోరి విశోకునితో విచారించుట. ♦—

క. ఐనను నిప్పటిదుఃఖము, మానింపఁగ మనకు నొండుపమం దెయ్యది యీ
సేనల దొరలను గౌరవ,భూనాథుని సమయఁ జూచి § పోవుట దక్కన్. 140

వ. అని పలికి యవ్విశోకునకు మనదిక్కు సిడంబులు సూపి యవి యెవ్వ రెవ్వరి
చిహ్నంబు లేర్పడం జూచుకొనుము మనశరంబులకొలఁది యెట్లున్న దరయుము
మనవుడు నతండు వీ రెవ్వరై రేమి నీ వలిగినఁ బడక పాఱక నిలువం జాలువాఁ
డిం దెవ్వం డస్త్రశస్త్రంబులసంపద యడుగ వలదు నేఁడు దెచ్చినవానిలోన
నాఱెల్లవ్రేఁగుపడి పూని వచ్చు బండి యొక్కటి యించుకయు వెలితి గాక యున్న
యదిగాక యున్న నేమి భవద్బాహుదండంబునకు మూలధనం బైనగదా
దండం బెల్లపనికి జాలునని చెప్పినఁ బవమానసూతి యాసూతునిచే సేత నప్పళించి.

ఉ. వేడుకఁ జూడు మేను బటుశ్రవిక్రమకౌతుకలీలఁ బేర్చి చెం
డాడెద వైరులన్ విదురుఁ డప్పుడు సెప్పెడెఁ జూద మిట్లు గా
నాడెనె రాజరాజకట యాప్రతినల్ గడతేర్చుఁ గాక బొం
కాడునె ధర్మజావరజుఁ డంచు దదాప్తులు వంతఁ బొందఁగన్. 142

వ. అని వెండియు. 143

ఉ. ఉత్తమకర్మ మిట్టి దని యొక్కరుఁడుం దగఁ జెప్ప [1]లేఁడ నా
కిత్తఱి నేన పోలు తెలుఁ గ్గల్లను జేసెద నట్లుఁ గాక నా
చిత్తము మార్గవర్తియుఁగ శిష్టక మయ్యెడు దైవ మంచు న
న్నొత్తి భవద్బలంబుపయి నెల్లను జూ పడరించె నేపునన్. 144

వ. ఇట్లు గలయం గనుంగొని యద్దిక్కు గలగుండు గొనుట మెఱింగి విశోకునితోఁ
గౌరవసైన్యంబు మనము దఱుమకయ తాన కలంగెఁ గెలనం గవ్వడి గదిసెనో
కాక యనుటయు వాఁడు నిపుణంబుగా నిరూపించి ముదంబు వంబొదలుచు. 145

క. నరుఁ డదె కంటే కౌరవ,కరిసేనం గవిసెఁ గేతుకపిరుచు లంభో
ధరబృందముపైఁ గలయం, బరఁగుతటిల్లతలఁ దలఁపఁ బట్టయి నిగుడన్. 146

క. హరిమేనికాంతియును నరు,కిరీటరత్నాంశువులును గిఱికొన రథ ర
థ్యరుచులు బెరసి విచిత్ర,స్ఫురణంబునఁ దేజరిల్లెఁ జూడు కుమారా. 147

వ. అనిన విని యంతరంగంబు సంతోషమయంబుగా నంగంబువొంగ నేర్పడనాలో
కించి విశోకునకు వృకోదరుం డి ట్లనియె. 148

తే. వరవృదుల నూర్వురను మేలిశ్రవాజు లిరువ,దింటి నూళులు పదునాల్గునిత్తునీకుఁ
బసదనము నీవు నాకు బీభత్సురాక, సూపి ముద మొనరించితిసూతవర్య.149

వ. అనియె నప్పుడు వారణఘటావిదారణంబు సేసి వాసవి వాసుదేవునితో మన తేరు
భీమసేనుఁ జేరం బోవ నిమ్మనుటయు. 150

క. అతఁడు హరులఁదఱుమఁగ ను,ద్ధతిఁ జను నెడ మనబలంబు దర్పమహోగ్రా
కృతిఁ బొదివిసఁ జతురంగ, ప్రతతుల నన్నరుఁడు నేల పాలుగఁ జేసెన్. 151

ఆ. మందరంబుచేత మథిత మై తిరుగుసా,గరమునులివు గెలిచె ధరణినాథ
పార్థుఁ డురవణింప బలువడిఁ[2]గలఁగెడు, కౌరవేంద్రుసేన[3]కలకలంబు. 152

వ. కేతుచామరాతపత్రభూషణశకలంబుల నాశౌర్యభూషణుండు రణక్షోణికి విభూ
షణం బాచరించె నట్లు కర్ణువధంబునకు పేరిరపడి తఱుమ నుఱుక మనమొన
వెండియు నొండొండ పయిం గ్రమ్మిన నమ్మేటిమగండు. 153

క. పేరు గలరథికముఖ్యుల, సారథిరథరథ్యకేతుసహితంబుగ దు
ర్వారశరవిశిఖ[4]విస్ఫురణవి,హారంబున శతచతుష్టయము పొడి చేసెన్. 154

---

1. రైరు నేల 2. గడఁగెడు. 3. కళవళంబు. 4. 'విస్తరణ' అనియే. ప్రా. ప్ర.

వ. అవ్వేఁడిమికి వెఱచఱచి యచ్చటిమూఁక విచ్చుటయుఁ గర్ణుముందటిమోహరం బుత్సాహతీవ్రం బయి యురవణించినం గని యన్నరుం డురగనికరంబునకుఁ గవియుగరుడునికైవడి నద్దెస కడరె నట్లడరుట యాలోకించి తనకట్టెదుటి మొన బెట్టు దాఁకి. 155

తే. వాయుసత్త్వుండు వాయుజవప్రదీప్త, తనుఁడు వాయుతనూజుఁ డుదగ్రవృత్తి
నేచి బాహాసముల్లాస ♦ మెసక మెసఁగఁ, గనుపుగొట్టె వాలమ్ములఁ ♦ గౌరవేంద్ర.

వ. అవ్వీరునాటోపంబు సూచి కురుభూపతి ప్రధానసైనికులకుం జూపి యితండు సమ సిన నక్కడ సకలంబు సమయు మీ రొక్కుమ్మడిం బొదివి పొరివుచ్చుం డనిన వారును వారణాదిచతురంగంబులయగ్గలిక మెఱయ నతనిం జుట్టుముట్టి యస్త్ర శస్త్రంబులం బొదువుటయు నతండు. 157

ఆ. వాని నెల్లఁ ద్రుంచి ♦ వల వ్రచ్చికొని లీల, నిగుడుచోఁ బఱవోలె ♦ వెగడువడక
తఱిమి రిక్తనదులు ♦ వఱపె మస్తకకూర్మ, హస్తభుజగతతుల ♦ నతిశయిల్ల. 158

క. కురువిభుఁడు సూచి శకునిం, బురికొల్పిన నాతఁ డుగ్ర ♦ ముగ మార్కొని పే
రురమున నారాచంబులు, గురిసినఁ బవనజుఁడు సరకు ♦ గొన కారథికున్. 159

క. బలునారసమున నేసిన, నలఘులఘుత మెఱయ నాతఁ ♦ డది యిరుమూఁడ
మ్ములఁ దునియలు సేయుడు నతఁ, డలిగి యతని ధనువు దునిమె ♦ నల్లన నగుచున్.

ఉ. ఒండొకవిల్లు పుచ్చికొని ♦ యుజ్జ్వలషోడశభల్లముల్ సము
ద్దండత నేసె నీమఱఁది ♦ తత్తను వాడఁగఁ జాపకేతువుల్
ఖండములై పడంగఁ దుర ♦ గంబులు నొవ్వఁగ సూతు మేనఁ బెన్
గండలు నెత్తురుల్ దొరఁగఁ ♦ గౌరవపుంగవుఁ డిచ్చ మెచ్చఁగన్. 161

తే. అలిగి జమునాలుకయుఁ బోని ♦ యతులశక్తి, వాయుపుత్త్రుఁ డారథికుపై ♦ వైచె నతఁడు
వెరవుమైఁ బట్టి దాన న ♦ వ్వీరుబాహు, వుచ్చిపోవైవ మన మొన ♦ యుబ్బి యార్చె.

—* శకుని భీమసేనుం దలపడి మూర్ఛితుం డై తన రథంబుమీఁదఁ గూలుట. *—

చ. అనిలజుఁ డట్లు పెల్లెసఁగు ♦ నార్పులు సైఁపక మేటివిల్లు వే
కొని కనుదోయి గెంపుగ న ♦ కుంఠితవిక్రమ మొప్పఁ ద్రుంచె నా
తని ఘనకార్ముకంబు నిశి ♦ తప్రదరంబులు మేన నించె నిం
చిన నతఁ డుర్విఁ గూలెఁ గురు ♦ సేనకు బెగ్గల మగ్గలంబుగన్.

తే. కూలి మూర్ఛ మునింగినఁ ♦ గురువిభుండు
దన రథంబుపై నిడికొని ♦ యనికిఁ దొలఁగఁ
బోవుటయుఁ జూచి తమతమ ♦ పోరు మాని
దొరలు దెరలిన మూఁకలు ♦ మరలి పఱచె. 164

వ. ఇట్లు వెఱచ్చఱచి యవిసిన కలఁబుజనంబులు దీవి సేరినయట్లు కర్ణుం జేరి కాలు దన్ని నిలిచె నన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 165

తే. అట్టియెడఁ గృతవర్మ ద్రోణాత్మజుండుఁ
గృపుఁడు నృపతియుఁ గర్ణుండుఁ గినియఁ జాల
రయిరె కిరీటిమీఁదఁ బ్రోవుగ ధనుర్విముక్త
యిట్టు లుండునె పదపడి యెట్టు లయ్యె. 166

వ. అనిన సంజయుండమ్మహీపతి కిట్లనియె నప్పుడు కిరీటి పాంచాలచేదిసైన్యంబుల దఱుముటయుం గని కర్ణుండు గడంగిన మనమూఁకలుం బురికొని పవనతయుతోడం బోరె నప్పాండవసేనాసముదయంబు రభసంబున నారాధేయుం బొదివిన.

క. అతఁడు వివిధోగ్రవిశిఖ, ప్రతతులు నిగిడించి ఘోరకభంగి నుదారో
ద్ధతి సూపినఁ జేడ్పడి త, చ్చతురంగంబులును గలఁగె జగతీనాథా. 168

చ. కనుఁగొని భీమసేనుఁడు శిఖండియు సైన్యవిభుండు ద్రౌపదీ
తనయులుఁ గేశవానుజుఁడు దాఁకిన నందఱు కన్నిరూపులై
తనువులు సించుచుక్ హయవిక్రతానము నొంచుచుఁ గేతుదండఖం
డన మొనరించుచుం బెనఁగె డయ్యక క్రియ్య కతంబు గండునన్. 169

క. నకులసహదేవులును వా,రికిఁ దోడ్పడి నిశితశరపరీతునిఁ జేయం
బ్రకటితబలశౌర్యుఁడు సూ,తకులోద్వహుఁ డేచి వారిఁ దలఁకం జేసెన్. 170

క. పెక్కండ్ర తోడఁ గర్ణుం, డొక్కఁడ పోరాడి యెక్కువమక్కువ వారిం
జిక్కువడం జేయుట గడు, నక్కజ మై యుండెఁ గౌరవాధిప చూడన్. 171

వ. ఇవ్విధంబున నద్దెసఁ జేయం గలమగల వెగ డందించినం బోక పోదువుపాంచాల చేదిమాత్స్యాదివర్గంబులపై నతం డనర్గళ ప్రసారంబు లగుశరాసారంబులు నిగిడించినం గరిరథఘోటకభటావయవఖండంబులును వివిధాస్త్రశస్త్రశకలంబులును జామరచ్ఛత్రకేతుభూషణభాగంబులును భూభాగంబునం దొరఁగం బెరిఁగి నెత్తురుటేరులు వాఱ మఱియుం బాండవయోధవరులు వరుసం బోరి పోరి యంతకంతకు నివ్వటిల్లునాకర్ణుక్రొవ్వున నివ్వెఱపడిన నవ్వీరుండు గోవులం దోలు కోల్పులికై వడిం గౌంతేయబలంబులం బఱపఁ బాంచాలురు వెండియు దండితనంబున నతనిం దలపడిన నాతండు పంచవింశతిరథికులం దునిమి వైవస్వతు చందంబునం బేర్చినం దూర్యరనంబులు సెలంగం దత్పుత్రులును దుర్యోధన కృపదుశ్శాసనులు నశ్వత్థామశకునికృతవర్మలుం బైకొని యా ధర్మనందను సైన్యంబు సమయింప నది విచ్చిన నెలుం గిచ్చి పోనీక నిలిపి భీమ నకుల సహదేవ ధృష్టద్యుమ్న శిఖండి ద్రౌపదేయులు గడంగి కౌరవసైనికులం గనుపు గొట్టం దొడంగినం బోరు ఘోరం బయ్యె నిత్తెఱంగున రెండుదెఱంగులమూఁకలు దెగటాఱు చుండ గాండీవి దమమోహారంబున కుత్సాహం బెసంగనొక్క వలన మనమొసల నెత్తుటం దోఁచుచుం గదిసి దలయెత్తిచూచి శౌరి నుద్దేశించి.

సీ. కర్ణుని కేతువు గ్రాలెడుఁ జూచితే, భీమాదు లైన యుద్ధామరథిక
జనులు పెక్కండ్రతో నని సేయుచున్నవాఁ, డితనిప్రాపున గురుసుతుండుఁ గృపుఁడు
గృతవర్మయును గురుపతి సురక్షితుఁ జేసి, కొని యేఁక పాంచాలకోటి బడలు
వఱిచెద రురవడిఁ దఱిమి యా రాధేయు, గీటడఁగింతము ఘోటకములఁ

తే. బటురయమునఁ బో నిమ్మని పలుకుటయును, శౌరి యట్టులు సేయంగ శల్యుఁ డమ్మ
హోగ్రరథవేగమును నరునుజ్జ్వలంపు, టేపుఁ గని సూతపుత్త్రుతో నిట్టు లనియె.

క. కేతనకపిభయదం బై, తోఁ తేరఁగఁ జక్రధరచతురసారథ్య
ద్యోతితవల్గనచారు, శ్వేతహరులు మెఱయ వచ్చు వీరునిఁ గంటే. 174

వ. అని మఱియును. 175

సీ. నవ్వేడుతలలను గ్రొవ్వారుచేతుల, బిరుదులు వెట్టినచరణములను
వాతులు తెఱచినవాజిమస్తకముల, గిరిశృంగములఁ బోనికరిశిరముల
నవయవభేదంబు లడఁగెడునట్లుగఁ దుమురైనబహుగాత్రసముదయముల
భయదంబు లై మహిఁ బడువిమానములట్లు, యఱవఱ లైనట్టియరదములను

తే. నేలఁ గప్పుచుఁ దనబాణజాల మడర, నెవ్వ రడ్డము సొచ్చిన నించుకయును
దవులఁబడక సముద్ధతిఁ దివిరి మనల, దేఱి చూచుచుఁ బార్థుఁ డీదిక్కుఁ గవిసె.

క. తోడ్డై డాపట వలపటఁ, గూడి తఱుము వారు లేరు కోపంబున నీ
తోడిబవరమున కడరెడుఁ, గ్రీడి మనతలంపు గూడె గెలువుము గడఁకన్. 177

ఆ. పాయ వడియె సేన బరవస మలరంగ, మార్కొనంగ మేటిమగఁ డొకండుఁ
గలుగ నోపఁ డేపు దలకొన మనము యి,బ్బలియుఁ దలపడంగవలయుఁ గర్ణ.

వ. అనిన విని కర్ణుండు గవ్వడిబాహుబలంబును శౌర్యసారంబును దపఃప్రభావం
బును ముక్కంటితోడ నెక్కటి పోరుటయును పాశుపతాదిదివ్యాస్త్రంబులు
వడయుటయును బురందరప్రముఖబృందారకులకు నజయ్యు లగుకాలకేయుల
నిర్జించుటయు విరాటుపసులం బట్టించుకొనుటయు లోనుగాఁ గలవిశేషంబు లుగ్గ
డించి కృష్ణమాహాత్మ్యంబు వొగడి యిట్టివారల నే నొక్కరుండన మార్కొని
మదం బడఁగించెద మద్రనాయక మన తేరు వారియరదంబునకు సమ్ముఖంబుగా
జన నిమ్మనిన నతం డట్ల చేయఁ గనుంగొని కురుపతి పురికొలుపఁ గృప కృత
వర్మ గురుపుత్త్రి గాంధారవిభులును గొందఱు కుమారులును విక్రమాటోపంబు
దీపింప నయ్యంగరాజుం గడచి యడరి యా ఫల్గునుం బొదివిన నమ్మహాభుజుండు
హరిణకులంబు గనిన సింగంబువిధమున విజృంభించి యా రథికులపైఁ గలయ
వివిధవిశిఖంబులు నిగిడించి ధనువులు దునిమియు ఘోటకంబులఁ గూల్చియు
సారథులఁ సమయించియు దత్సేనాచతురంగంబుల బడలువఱిచియు నబ్బలు
మగలం దెరల్చి యుత్తరించి కెలనన దురంబు సేయునమ్మరుత్తనయుం జేర

జని బహువిరోధిజనపయోధిమగ్నుం డగుచున్నయతని నుద్ధరించి సంప్రీతుం డగునతనికి నగ్రజుకుశలం బెఱింగించి సంతోషసాగరంబునం దేల్చి నీ విఁక డప్పి యార్చికొ మ్మని పలికి రాధేయరభసోత్సాహసహితం బగునీబలంబు మీఁదం గవిసిన. 179

— ♦ కురుకుమారులు పదుగు రర్జునుం డాఁకి మృతు లగుట. ♦—

చ. తొడరి భవత్తనూజులు పదుండ్రు సముద్భటసింహనాదులై
వడిఁ దనుఁ జుట్టు ముట్టుటయు వారలసూతహయధ్వజంబులం
బొడి పొడి సేసి యాతఁడు రిపుల్ వెఁగ డంద వెడందతూపులన్
మెడలు దెగంగ సేసి రణమేదినికిన్ బలి సేసె నత్తలల్. 180

వ. అట్టియెడ. 181

తే. నవతికౌరవరథికులు గవిసి కడిమి
బొదువుటయు నన్నిశరముల భూరిరయము
మెఱయ నందఱఁ దెగటార్చి తఱుమునతని
డాఁకె వేయుమున్నూఱుడంకతాపశములు. 182

వ. ఇట్లు డాఁకినయాభీరాదిమ్లేచ్ఛనికరంబుల నతం డనేకవిధవిశిఖంబుల విఱియింపం బైపైఁ గరితురగసుభటరథసమూహమ్ములు, గ్రమ్మినం గని కడంగినవడముడితొడ్డొటునం జేడ్పడియు నవి వోక పొదివి పెనంగిన గద గొని యురదంబు డిగ్గి యగ్గలికనప్పనతనయుండు దారుణరణవిహారంబున నెఱయ మెఱయం దఱచుగా మెఱుంగు వాలంపగములు గాండీవి గుప్పింపనప్పు డమ్ముఖంబు చతురంగంబులయం దొక్కఁడేనియు రక్తంబునం దోఁగనియట్టిది లేక యుండెనట్లుగార్చిచ్చువొదివినకాననంబుచందం బయి యాసైన్యంబురూపఱ విఱిగి కర్ణ కర్ణ కావుకావు మనునెలుంగులతో నతవి వెనుక కొదిఁగిన నీకొడుకు లబ్బలుమగని బలసి నిలువ నావీరుండు దీవికై వడి సమరార్ణవంబున మునుంగనీక యమ్మోహారంబునుద్ధరించి మార్వీఁ దాటించి కిరీటి దెసగు నడరె నంతకు మున్న యరదం బెక్కి యనిలతనయుండాధనంజయునిం గూడుకొనిన నయ్యిరువురకుం దలకడచి పాంచాలు రా సూతనందనుం దలపడుటయు. 183

తే. ద్రౌపదీనందనులును సాత్యకియు లోను
గాఁగఁ బాండవసైనికోత్కరము గవిసి
కూడికొనియెఁ బాంచాలురఁ గురువరేణ్య
యందఱకు నన్నిరూపులై యతఁడు వెనఁగె. 184

వ. అప్పుడు. 185

సీ. జనమేజయునిసూతుఁ దునిమి రథ్యంబుల, నో నేసి భీమతనూజు సుతుల
సుతులచాపములు ఖండితములు సేసి ధృష్టద్యుమ్నుమావుల సమయఁజూచి

మెయి వెంచి సాత్యకిహయములఁ గూల్చి కేకయకుమారుని జముకడకనుప
దజ్జనకుం డల్గి తన్నున్నొప్పించి[1] ప్రసేనునిఁ దాఁ జూడ జెలఁగి చంపు

తే. టయును బుత్త్రశోకంబుఁ గిన్కయు మనంబు
నందుఁ బిరిగొన రాధేయుఁ డతని నఱకె
శినివరుం డొండు వాజులఁ జనరథము నఁ
బూన్చికొని వచ్చి తత్సుతుఁ బొదివె నధిప. 186

వ. ఇట్లు సూతుపౌత్త్రుం డగుసుషేణుం బొదిని శినిపౌత్త్రుండు. 187

చ. హయములఁ జంపి ముప్పదిశితాస్త్రములం దెగటార్పఁ జూచి తం
డ్రియమునిచంద మై [2]తెగితిరే శిసపిరుఁడ యంచు నేయుడు
న్భయదమహోగ్రతన్ నిగుడుకనారసముల్ నడుమన్ శిలీముఖ
త్రయమునఁ ద్రుంచి మేనఁ బ్రదరత్రితయంబు శిఖండి గ్రుచ్చినన్. 188

తే. కనలి యా సూతపుత్త్రుఁ డాతనిసిడంబు
ధనువుఁ దునుమాడి పార్షతతనయుఁ డగుసు
దేవుఁ దండ్రులు కనుఁగొనం గా వధించి
యేసె సుతసోముఁ డడగిన నేపు దటుఁగ. 189

వ. వెండియుఁ బాంచాలరథికసంఘంబులు రాధేయుమీఁద నురవణింప సమీరణ
సుతసహాయుం డగుసవ్యసాచి వానిం గడచి యక్కర్ణునరదంబున కడరెనట్టియెడ
నుత్తమౌజుండును జనమేజయుండును యుధామన్యుండును శిఖండియు ధృష్టద్యు
మ్నుండును నతనిం దలమిగిలి యబ్బలుమగనిం బొదివియింద్రియంబులు దృఢా
త్ముని గలంపం జాలనిచందంబున నాసూతనందనుఁ [3]దెరల్పం జాలరై రివారల
కేతుచ్ఛత్రసూతతురగధనుస్తూణీరంబులు రేణువులు సేసి బహుబాణంబులఁ
దనువులు నో నేసి సింహనాదంబు సేసినయయ్యంగపతిపై నుసంగతులై ద్రౌపది
కొడుకులు గవిసిరి వారిం గూడికొని శినివరుం డా సేనాపతి వారి నేయుసాయకం
బులు ద్రుంచి యాతనికిం దోడ్పడుటకుం గడంగినకౌరవపతియంగంబున నెనిమిది
సునిశితవిశిఖంబులు గ్రుచ్చి పేర్చిన. 190

క. అలిగినయన్నరనాథుని, కెలఁకుల వెసఁ దటిమి కర్ణకృపకృతవర్మల్
బలుతూపుల నేయఁగ నన్నలువుర స్రుక్కించె నతఁడు నారాచములన్. 191

తే. దొరలఁ గడచి బలంబు లుద్ధురత నిగుడ
వారిమొనలు నెదిర్చిన ఘోరతుముల
సంగరం బయ్యె నయ్యవసరమునందుఁ
దాఁకె దుశ్శాసనుఁడు వాయుతనయుతోడ. 192

1. 'సు, దేవునిఁ దాఁ జూడఁ గా వధించు' వ్రా. ప్ర. 2. 'తెగితే' అ. ప్ర 3. గదల్పఁ
కేరెరి.

—♦ దుశ్శాసనుఁడు భీమసేనునితోఁ బోరి చచ్చుట. ♦—

తే. సారథులయుబ్బు వాజుల చటులతయును, మెఱయనొప్పారు తేరుల మీఁదఁ బొలిచి
రవుచు గయ్యంపువేడుక నాతఁడును న,తండుఁ జూపఱకన్నులపండు వగుచు.

క. ఒండొరులమీఁద నుజ్జ్వల, కాండము లడరించు చట్లు గదిసినయెడ భీ
ముండు ప్రమోదభరితచి,త్తుం డయి తగ నిట్టులనియె దుశ్శాసనుతోన్. 194

ఉ. ఆ సభలోనఁ గొన్నఋణ మంతయు నీఁగఁగఁ గంటి వడ్డితో
బాస కొంకింతయుం దొలఁగఁ బాఱకు తీర్చెద నిప్డు నేఁడు నా
చేసినపుణ్య మెవ్వరును జేయరు ని న్నిటు సేర దెచ్చుటం
జేసి విధాత నాకుఁ గృప సేయుట గానఁగ వచ్చెఁ దమ్ముఁడా. 195

వ. అనిన విని యతఁ డతని కి ట్లనియె. 196

సీ. ఎఱుఁగుదు మఱచితె నే లక్కయింటఁ జి,చ్చిడి మిమ్ముఁ బఱచినయిడుమ లవియుఁ
[1]గాకయు నమ్మెయి గాంధారరాజుమీ,యన్నతో వెడజూద [2]మార్చి రాజ్య
లక్ష్మిఁ జేకొని కానలకుఁ బోవ నడచితి, మందుఁ బెక్కాపద లనుభవించి
యజ్ఞాతవాసార్థ మవ్విరాటునిప్రోలి, కరిగి యత్యంతదైన్యంబు నొంది

ఆ. యట్లు మీర లునికి యప్రసిద్ధమె యివి, యేల రిత్తమాట లేటు పోటు
తలఁకువచ్చియనుడు దరహాసమునఁ గెంపు గదుర, బవనసుతుఁడు గడఁగి డాసి.

క. భల్లములు మూఁట సిడమును, విల్లు నఱికి సూతకంఠవిదళనమున శో
భిల్లి నిటలమునఁ బటుద,ర్పోల్లసితుం డగుచు నాటె నొకనారసమున్. 198

వ. దాన బీఱు వోవక దుశ్శాసనుండు. 199

క. తురగములఁ దాన నడపుచు, వెరవు రయము నెఱయ నొండువిలుఁ గొని గాఢ
స్ఫురణమున భీముతనువునఁ, బరగించె మెఱుంగు లడరఁ బండ్రెండమ్ముల్. 200

క. తోడన కోదండము దును, మాడెను సూతుమెయి గ్రుచ్చె నాఱమ్ములు సం
క్రీడయపోలెను ముప్పది, యాడించెను మఱియుఁ దూపు లనిలజుమేనన్. 201

మ. ధను వొండుం గ్రత నెత్తి యేఁబదిసితాస్త్రంబుల్ మరుత్సూనుఁ డా
తనిగాత్రంబున గ్రుచ్చినం గినుకమై ధైర్యంబు శౌర్యంబు నొ
ప్ప నతం డుజ్జ్వలభల్లయుగ్మయుగళస్ఫారాహతిన్ వాజులం
దునిమెం జూపఱు పిచ్చలింప విలసద్దోర్గర్వ దుర్వారుఁ డై 202

వ. ఇట్లు విరథుం డై వృకోదరుండు మెయి వెంచి. 203

మ. గద లీలం గొని తేరు డిగ్గి మెఱుఁగుల్ గ్రమ్మంగ సారించి యు
న్మదయానంబునఁ గిట్టి ఘోటకములన్ మ్రందించి బాహాబలం
బు దలిర్పన్ భవదీయసూనునరదంబుం ద్రెళ్ళఁ ద్రోవంగ బె
ట్టిదపుందోమర మెత్తికొం చతఁడు దాఁకెన్ నేలకున్ గ్రుక్కన్నన్. 204

1. గ. గాక యే మమ్మెయిఁ. 2. జ. మాడి రాజ్య.

వ. అట్లు దాఁటి బెట్టు వైచినయత్తోమరం బురం బాడ నేచి యక్కీచకారాతి పదు
మూఁడువత్సరంబులు దమపడినపాట్లను బ్రతినచందంబును డెందమున నావహిల్ల
నుద్దండగదాదండంబున దుశ్శాసను వైవ నతండు నెత్తురు దొరఁగ ధరణింబడిన
బెబ్బులి లేడికొదమం బొదువుపోలికం బొదివి మెడ ద్రొక్కి యెక్కుడుమదంబున
నక్కుమారునితో ని ట్లనియె. 205

క. మును సభఁ బలికినదానం, దని వోవక యిచ్చటికి వెదకి వచ్చితి[1] యే
మనియె దనుము నీమాటలు, వినుటకు నాకినుక సాల ‡ వేడ్కపడియెడున్. 206

వ. అని యమ్మహాబలనందనుండు మహోగ్రలోచన ప్రభలు నిగుడ మనబలంబులం
జూచిన. 207

క. నిగుడుదవాగ్నిజ్వాలల, వెగ డందినమృగకులంబు‡విధమున నతిభీ
తి గదిరి నలుగడ విచ్చిన, జగతీశ్వర యతఁడు మెఱసెఁ ‡ జక్కనిబయలన్ 208

వ. అప్పుడు నీయందుఁ జేయం గలసైనికులు సూచితత్తేజోవిశేషంబునం జూడ్కులు
మిఱుమిట్లు గొన వెఱచఱచి యంతంత ఱిచ్చపడి యుండ. 209

శా. లీలం గేల నమర్చి మత్తగజకే‡ళీసుందరోల్లాస మా
భీలత్వం బలరింపఁ ద్రిప్పి జదలం ‡ బృథ్వీస్థలిన్ వైచు ముం
గాలం ద్రొచు మొగంబు ప్రేయు దెస లు‡గ్రస్ఫూర్తి వీక్షించుఁ బోఁ
కాలూఁదుం బయిఁ గ్రమ్మఱంగ మెడ [2]చి‡క్కం ద్రొక్కి నిల్చున్ నగున్. 210

వ. ఇవ్విధంబున ఘోరవిహారంబు సలిపి భీమవిక్రముం డగునాభీమసేనుండయ్యువ
రాజునాననం బాలోకించి. 211

క. ఏ నురము వ్రచ్చి నెత్తురు, దేనియ [3]యిదె ద్రావెదం గదిసి ననుఁ గడిమిన్
మానుప దిక్కు గలిగిన, న్రాని, [4]మ్మెలుఁగింపు మీ మొ‡నం గలవారిన్. 212

వ. అని పెలుచం బలికి కుఠారంబు వెఱికి యతని మొగంబుమీఁద జళిపించి. 213

—♦ భీమసేనుఁడు దుస్ససేనునియురంబు వ్రచ్చిరక్తపానంబు సేయుట. ♦—

మ. నరసింహుం డసురేంద్రు వ్రచ్చుకరణి ‡ నౌద్రంబుదగ్రంబు గా
నుర మత్యుగ్రతఁ జీరి [1]క్రమ్మురుధిర ‡ మ్ముల్లాసి యై దోయిట
న్వార వారం గొని త్రావు మెచ్చుఁ జవికి ‡ న్మేనున్ మొగంబున్ భయం
కరరేఖం బొరయంగఁ జల్లికొను న‡క్కౌరవ్యుఁ జూచుం బొరిన్. 214

వ. ఇట్లు దారుణభంగిం బ్రతిజ్ఞాకరణపూరణం బాచరించి. 215

తే. తల్లిచన్నులపా లేను ‡ ద్రావ నెట్టు, లానసేపలు తెఱఁగుల‡తేనియలును
ఖండశర్కతోడిదు‡గ్ధంబు లనుభవింపఁబడవె యవియు నింత‡యింపు గావు.

చ. అని యెలుఁ గెత్తి పల్కి నలి ‡ నాడు మహోద్ధతిఁ ద్రుళ్లి నార్చుఁ బె
ల్చన భుజమప్పళించు దమ‡సైనికులున్ మనవారు రక్కసుం

1. జ. పే, మనియెడ వను. 2. క. సక్కం ద్రొక్కు 3. క. వలెం ద్రావెదం 4. క. మ్మెఱఁగింపు

డని వెఱఁ గందువారు గళితాయుధు లయ్యెడువారు భీతి మూ
ర్ఛను బడువారు నై రణవిరామము బొంద మదోత్కటాకృతిన్. 217

వ. పదంపడి. 218

మ. గద సేతం గొని యంత్యకాలయమరేఖం బేర్చి రక్తంబుచా
య దలిర్పం దను వుగ్రసుందరముగా నవ్వీరుఁ డేతెంచి యు
న్మదమాతంగములీల దోఁప మనసేనం బొల్పఱం దోలి వే
పొదివెం గ్రమ్మఱ దుస్ససేను వికటస్ఫూర్తిస్ఫురన్మూర్తియై. 219

వ. చలంబు నెఱయ నతనికాలు నేల నమర్చి మొగంబు గనుంగొనుచు నక్కిమ్మీర
వైరి యి ట్లనియె. 220

క. ఏమిర పసు లని యార్వవు, నీమాటలు నిలువఁబడియె నే పసరమ మి
మ్మేము మగుడ నిదె యార్చెద, మీమాటకు మాఱు పల్క నెవ్వరుఁ గంటే.

ఉ. నెట్టన యల్గినం దగుల నీళ్ళను ద్రోచుటయున్ విషాన్నముం
బెట్టుటయున్ మహాభుజగభీషణదంష్ట్రిలపాలు సేతయుం
జుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడ సభన్ నెఱి మాలి యమ్మెయిం
దిట్టున కోర్చు టెందుఁ గలదే విను గల్వరె జూద మెవ్వరున్. 222

క. అని పలికి క్రమ్మఱఁగ మన, మొనమీఁదన్ బ్రమరివాఱి ముద్గరలలితం
బునఁ గేలు మెఱయఁ జని తన,కన[1]లడఁగక దుస్ససేనుఁ గనుఁగొని పలుకున్. 223

ఉ. పైఁబడి పోయెఁ గాక ధృతరాష్ట్రుఁడు గన్నది యేమి యాసభం
దా వల దన్నఁగీ డుడుగఁదా పతి లేఁ డనఁబడ్డ కాంత నేఁ
డీవు గనుంగొనంగఁ బతియేడ్తెఱ నొప్పెఁ బతుల్ విజృంభిత
శ్రీ విలసిల్లుకామినులు సేడ్పడి రిట్లపతిత్వదీనతన్. 224

క. విను మేను జేయఁ బూనిన,పనులం దొకటి గడతేఱెఁ బాపాత్మ సుయో
ధనుఁ బొరిఁగొని తలఁ దన్నుదు,నను రెండవపనియుఁ దీర్పనరిగెద నెలమిన్. 225

చ. అని యెలుఁ గెత్తి చెప్పియతఁ డాతనిఁగీ టడఁగించి యార్చెఁ గ
ర్ణునకును లోను గా మనవరూధిని యోధులకున్ మహాభయం
బున మనముల్ గలంగఁబడి పోరికి నూల్కొన నీని యెచ్చుపా
టున సకలాంగకంబులు గరమున్ శిథిలంబులు గా మహోగ్రుఁడై. 226

క. జనపతియుఁ గృపప్రముఖులుఁ,గనుగొన ని ట్లనిలసుతుఁడు గౌర్య మొదల్ గై
కొనినట్లు పేర్చి దుశ్శాసనుఁ జంపుటఁ జూచి రోషసంరంభమునన్. 227

వ. నీకొడుకులు కవచియు నిషంగియుఁ బాశియు దండధారుండును ధనుర్గ్రహుం
డును నలోలుపుండును సహుండును షండుండును వాతవేగుండును సువర్చసుం
డును గూడి కవిసి వివిధవిశిఖంబులనతనిం బొదివిన నంతకు మున్న దుశ్శాసన

1. క. లడరఁగ.

రక్తపానకౌతుకాధీనమానసుం డైన యా భీమసేనుపై నెవ్వరు గడంగుదురో యని కన్నిడి యుండి యతం డప్రతిహతంబుగాఁ బ్రతిన దీర్చుటకు [1]ఫల్గునుండు ప్రీతచిత్తుం డై యుండె నంత భీముండు భల్లదశకంబున నక్కుమారదశకంబుశిరంబులు దునుమాడె [2]నట్టిభీముని యాటోపంబున కోటఱి నీసైన్యంబు సమరవిముఖంబయ్యె నా సూతనందనుండు భీతుం డై వదనంబు వెల వెలఁ బాఱ నూరకుండె నప్పుడు శల్యుం డతని నాలోకించి యిట్లనియె. 228

తే. ఉగ్రుఁ డై దుస్ససేనునియురము వ్రచ్చి
రుధిర ముగ్రతఁ ద్రావుమారుత్తనూజుఁ
జూచి చేడ్పడి చెయ్యేదెఁ జూచితే సు
యోధనుని నీవు నట్లైన నొప్పు నెట్లు. 229

క. బలియు రగురాజులును గాల్, నిలువక తెరలంగ వీరె నీప్రాపున శ
త్రులఁ దాఁకఁదలంచిక్రృపా, దులునిలిచిరి కూర్పుకొను మెతులధైర్యమునన్ 230

చ. కడువెగ డంది యున్నవిసుఁగన్గొని [3]ప్రేఁడె యుదారధైర్యమే
ర్పడ వృషసేనుఁ డొక్కరుఁడు బాండుతనూజుల మార్కొనంగఁ బో
యెడు నరు నీవు దాఁక వలదే రణభారము నీభుజంబునం
దిడియె సమస్తముం గురునరేంద్రుఁడు దానిఁ దలంపు మిత్తఱిన్. 231

వ. అనిన విని యతండు సమరోన్ముఖుండయ్యె వృషసేనుండు భీమసేనుపై నురవణింప నకులుం డడ్డపడియక్కుమారునిసిడంబునుగొడుగును గోదండంబునుఖండించిన.

చ. అలిగి యతండు వేఱొకశరాసన మెత్తి రథమ్ముఘోటక
మ్ముల నిలఁ గూల నేయఁ బొలివోవనిధైర్యము పేర్మి వాలునుం
బలకయుఁ గొంచు మాద్రితొలుపట్టి ధరిత్రికి దాఁటి బెట్టుగో
ల్తలఁ జని తత్సహాయభటదారుణకేలి యొనర్చి పేర్చినన్. 233

ఆ. కర్ణసుతుఁడు పలక ఖండించి కృష్ణసర్పంబుఁ బోసపటుకృపాణ మఱక
నఱకి నారసములు నాటించె నయ్యబ్జ,నానుజన్ము మేన నల్లనగుచు. 234

వ. అప్పుడు ధృష్టద్యుమ్నుండును యుధామన్యుండును నుత్తమౌజుండును శిఖండియు జనమేజయుండును సాత్యకియు ద్రౌపదేయులును రౌద్రంబు శోభిల్ల రుద్రులకైవడి వృషసేనుపయిం గవిసినఁ గృతవర్మకృపద్రౌణి దుర్యోధనులును శకునియు దత్సోదరులు గొందఱును గ్రందం దఱిమి దుర్వారవిశిఖవర్షంబుల వారలం గప్పినం గని గజసాధను లగుకళింగు లురవణించి. 235

క. కృతవర్మ సిక్కువడ భూ,పతి సేడ్పడ శకుని వెగడుపడఁ దదవరజ
ద్వితయము ధరఁ బడఁదీవ్రో, [4]ద్ధతిఁ బోరిరి చాపటంకృతంబులు సెలఁగన్. 236

1. క. గ. చ. ప్రీతచిత్తుం డగుఫల్గునుండు భల్లదశకంబున. 2. క. గ. చ. నాభీమార్జునుల ఘోటోపంబున. 3. గ. వెండి. 4. అ. ద్యుతి...టంకృతులు సెలఁగంగన్.

వ. ఇత్తెఱంగునం బోరినం గనలి కడంగి. 237

క. ఆ ముప్పురుఁ జలమున ను,ద్దామద్విపసహితచిత్ర ◊ దళనంబున సం
గ్రామతలము రక్తార్తం, బై మెఱయ బలాధిపత్ర ◊ యముఁ బొంగొనినన్. 238

క. తక్కటిరధికజనులు పే,రుక్కున నయ్యిభచయంబు ◊ నొదిఁగించియునుం
జిక్కువఱచియుం దునిమియు, నెక్కుడుమద మొప్ప మెఱసిరి◊భపురనాథా. 239

వ. మెఱసినం జూచి. 240

ఆ. అరద మెక్కి తఱిమె ◊ ననిలతనూజుఁ డ,వ్వీరుతోన పాండ◊వేయసేనఁ
జేయఁ గలుగుదొరలు ◊ శితశరాసారంబు, లడర వారిమీఁద ◊ నడరుటయును.

వ. రణంబు దారుణం బయ్యె నందు. 242

సీ. కర్ణునియగ్ర ◊ భాగంబునఁ గరిఘటల్, దునుమాడునకులనం◊దనునిఁ గిట్టి
వృషసేనుఁ డమ్ముల ◊ వెల్లిపైఁ బరగించి, శితభల్లమున సూతు◊శిరము దుంపఁ
గనుఁగొని యక్కర్ణ◊తనయునిమీఁద బా,ణములు గవిసిన ◊ నతఁడు పార్థ
ననిలజు మూఁడుమూఁ ◊ డమ్ముల నొప్పించి, యా శతానీకుని ◊ నట్లచేసి

తే. నకులుతనువున బాణస◊ప్తకము సొనిపి, శార్ఙ్గధరు మేనఁ బండ్రెండు◊సాయకములు
వఱపి పేర్చినఁ గౌరవ◊ప్రతతి మెచ్చి,పార్థు వెఁడిమియుమూహించి◊భయముఁబొందె.

చ. కెలఁకులయోధులం గడచి ◊ కిరీటి వడిన్ వృషసేనుమీఁద న
మ్ములు నిగిడింప నా రథిక◊ముఖ్యునిమూఁపున నక్కుమారుఁ డే
పలరఁగ వాఁడితూపులు ర◊యంబు మెయిం బది బెట్టు గ్రుచ్చి య
గ్గలిక ముకుందు నేసె నవ◊కాండములన్ దివి ముట్ట నార్చుచున్. 244

వ. ఇట్లు విజృంభించిన. 245

అర్జునుఁడు వృషసేనుని మృతిం బొందించుట

మ. భ్రుకుటిస్ఫూర్జితఫాలభాగుఁ డగుచుం ◊ బొంగారి యా సూతపౌ
త్రికుకోదండము బాహుదండములుఁ జి◊త్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి మ
స్తక ముగ్రోద్ధతిఁ గ్రూరభల్లవిలస◊ద్ధారాహతిం ద్రుంచె బా
ణకళాదుర్దముఁ డన్నరుండు పతియు ◊ న్రాధేయుఁడుం జూడఁగన్. 246

వ. ఇవ్విధంబున వృషసేను సమయించుటం జూచి కర్ణుండు శోకవ్యాకులచిత్తుం
డై కన్నీ రొలుకం గోపాటోపంబున నుద్భటుం డగుచు నమ్మహారథుని తెరికి
సమ్ముఖంబుగాఁ దనయరదంబు వఱపించి యర్జున యర్జున యని యాహ్వానంబు
సేసిన నతండును సవిశేషోత్సాహంబునం బొదలి యెదురె నట్టియెడ దురం
బు దక్కి యిరువాఁగునుం బరమకౌతుకంబునం గనుంగొను చుండ నయ్యిరు
వురు రామసన్నిభంబులు నాదిత్యసంకాశంబులుఁ బ్రద్యుమ్నప్రతిమంబులు నగు
నాకారంబుల నుల్లసిల్లి రి వారలయొక్కటికయ్యం బాలోకించు కుతూహలంబున
సురపితృవిద్యాధరసంయమిసంఘంబులును శచీపతి ప్రజాపతిపశుపతులును లోను

గా ననేకదివ్యు లేతెంచి నభోభాగంబున నిలిచి రప్పుడు బ్రహ్మ రుద్రున కిట్లనియె. 247

కర్ణార్జునులద్వంద్వయుద్ధకాలమున బ్రహ్మరుద్రేంద్రుల ప్రశ్నోత్తరములు

క. ఇరువురు నతిరథులు సమస్ఫురణులు విక్రాంతిపరులు శూరులు వీరొం
డొరువురలతోఁ బెనఁగఁగ నశ్వర మగు జగ ముఖపరాదె సమరంబనఘా. 248

క. అన విని యాదేవుం డవ్వనజభవున కిట్టు లను నవారోద్ధతు లీ
ఘనభుజులు వీరిరణ మెట్లును జెల్లుం దప్ప దప్పలుకు వినుమింకన్. 249

వ. అని యిట్లమ్మహాత్ములు సల్లాపంబులు సేయ నాకర్ణించి పాకశాసనుండు సప్రణయంబుగా బ్రహ్మ కిట్లనియె. 250

చ. తపము నుదాత్తశౌర్యము నుదగ్రబలంబును గల్గుకిరీడిక
య్యపు వెర వెక్కుడై గెలుచునట్లుగ నీవు దలంపవే పురా
ణపురుషు లైనకృష్ణులు రణంబున శాత్రవు లాక్రమించుటం
గుపితమనస్కు లైన నిలకన్ బ్రదు కెమ్మెయిఁ గల్గనేర్చునే. 251

వ. నరనారాయణులకు నెందును జయంబు ధ్రువంబని తొల్లియుం జెప్పితి రిమ్మహాత్ములు జయించుట లోకహితంబు గర్ణుండుద్రోణభీష్మప్రాప్తంబైనపుణ్యలోకంబు వడయుఁ గిరీటి చిరకాలం బిడుమలం బడినవాడు గావున రాజ్యసుఖంబు లనుభవించుం గాక యనిన నప్పరమేష్ఠి వీరలజయాపజయంబులు నిశ్చయించి పలుక నేల యనుటయు నీశానుండతని నాలోకించి నిశ్చయించుట మేల కాక యొగ్గేమి నిశ్చయింత మని కలిసికొని యతండునుం దానును వాసవువలను విలోకించి కృష్ణార్జునుల నుద్దేశించి. 252

తే. మహితమును లగుపీ రెండు మాఱులేక, మెఱుఁగువారయి కాదెజన్మించినారు
వినుము నీచెప్పినట్టుల వీరి నౌరులు, ధిక్కరించుటలోకహితంబుగాదు. 253

వ. వీరికి జయంబు ధ్రువం బని పలికి యంత నిలువక వీరి జయంబు ధ్రువంబయ్యెడు మనవుడు నయ్యమరవిభుఁడు సురముని ప్రభృతులం గలయం గనుంగొని దేవ దేవు లిరువురు నేకమతంబుగా నిశ్చయించిన లోకహితం బగునానతి యాకర్ణించితిరే మీచిత్తంబు లిత్తెఱంగున కనుకూలంబులు గావలయు ననిన నందఱు నదియట్టిదకాక యొం డగునే యని రనిమిషులును గుసుమవర్షంబులు గురియించుచు దివ్యదుందుభిధ్వానంబులు సెలంగించి రయ్యవసరంబున నఖిలభూతంబులును విస్మయోత్ఫుల్లనయనంబు లగుచు నమ్మహాద్వంద్వయుద్ధంబు వీక్షించు వేడుక నొండుతలంపులు దక్కి యుండెనట్లు దార్కొనిన మహనీయరథంబులు రెంటియందును సన్నాహసముజ్జ్వలు లై యొప్పువాసుదేవార్జునులును గర్ణశల్యులును బ్రహృతముశంఖంబు లొత్తి రప్పుడు. 254

తే. రెండుసేనలశంఖభేరీముఖంబు, లైనబహుతూర్యములపటుధ్వాన మడరి

నింగి [1]వొంగారె నత్యంతనిశ్చలంబు లయ్యె సైనికనికరంబు లద్భుతముగ.

సీ. కపికేతనము హస్తికక్ష్యయు నమ్మహాబలు లిద్దఱును దపోబలమువలనఁ
గన్నవి యై బుద్ధి గల్గి శోభిల్లు నుర్వీశ యప్పుడు కపి యెఱిఁగి హస్తి
కక్ష్యపై నడరినఁ గయ్య మారెంటికిఁ గలిగె నం దాహస్తికక్ష్య దెరలె
నంబుజాక్షుండు మద్రాధినాథుండును, దృక్కలహంబునఁ దేజరిల్లి

తే. రర్జునుండును గర్ణుండుఁ దర్జనంబు, లైనచూడ్కులొండొరువులయాననములఁ
బఱపి రాకృష్ణపార్థులబలుపు శల్య,కర్ణచిత్తదౌర్బల్యముల్ గానవచ్చె. 256

వ. అట్టియెడ నాసూతనందనుండు మద్రపతి నాలోకించి. 257

తే. అర్జునుఁడు నన్నునోర్చినయట్టు లైన, నెట్లు సెప్పుము యనుడు మద్రేశుఁ డేను
గృష్ణు లిద్దఱ నొక్కటఁ గిట్టి తీవ్ర, బహుళశరజాలములపాలుపఱుతు ననియె.

ఆ. అట్లు సవ్యసాచి యడిగిన మురవైరి, నగుచు నినుఁడు గూలినను ధరిత్రి
పఱియ లైన మేరు వ్రాఁగినఁ గర్ణుచే, నీవు గోలుపోవు టేల కలుగు. 259

వ. అని వెండియు. 260

ఉ. [2]అట్టిద లోకపర్యవస మా దురవస్థకు స్రుక్క నేర్తునే
కిట్టుదు గర్ణ శల్యు లనుకీటములం గరతాడనంబులం
బెట్టుదు నేలఁ గౌరవులఁ బీనుఁగు పెంటలు గాఁగ ధర్మజుం
గట్టుదుఁ బట్టమన్న నగి గాండివి యద్దనుజారి కిట్లనున్. 261

ఉ. నవ్వుల కంటెఁ గాక యని నాకు నశక్యమె కర్ణశల్యులం
ద్రొవ్వఁడగించు టే ద్రుపదుకూఁతురు గొల్వునఁ బడ్డపాటునన్
నెవ్వగఁ బొందుచున్ సమయనిష్ఠ నడంగితిఁ గాని యింక నా
మువ్వురుఁ బూని వచ్చినను ముట్టెదఁ గర్ణుని నేలఁ బెట్టెదన్. 262

మ. అరదంబుల్ సిడముల్ హయవ్రజము శల్యాంగంబులుం జాపముం
గరకాండంబులుఁ బెక్కుభల్లములఁ నుగ్రస్ఫూర్తిఁ దున్మాడి ని
ష్ఠురభల్లం బొకటన్ సుయోధనునిమోడ్కుల్ నీఱుగా నిడ్డ యు
ద్ధురగర్వోన్నత మైనకర్ణుతలఁ ద్రుంతుం జూడుమీ వేడుకన్. 263

ఆ. కర్ణమద్రపతులకాంతల విధవలఁ, జేయువాఁడ నీవు చెన్ను మిగిలి
నగుచు నేఁడు ద్రుపదనందన వీనుల, ధర్మసుతుని చెవులఁ దనుపు నినుపు. 264

క. సంతసపువార్త పుచ్చుము, కుంతికి నే దంతి దరువుఁ గూల్చినక్రియ దు
ర్దాంతగతిఁ గర్ణుఁ గూల్చుట, యంతయుఁ గన్నారఁజూచి యచ్యుత యెలమిన్.

వ. అని పలికె నా సమయంబున నుభయసైన్యంబులజనంబులకు నంబరంబుననున్న
దివ్యసమూహంబులు నందు గీతనృత్తంబుల నుల్లసిల్లునప్సరోగణంబులుం గాన
నైన నద్భుతంబున వారు ననిమిషు లై యుండి రప్పు డేకనిశ్చయు లగుకర్ణు

1. గ. బొంగారె. 2. 'ఇట్టిద లోకపర్యవస మే దురవస్థకు' నని యుండు నని తోఁచెడిని.

డును దుర్యోధనుండును నచ్చెరువాటునం బొరయక దురంబుమీఁదిభరంబునం
బొలిచి రిరువాఁగుసైనికులు గిరీటికిఁ గర్ణునకు నభిముఖంబు గాఁ దల మిగులఁదగ
దనుబుద్ధిన భయంబునను దద్రథంబులు రెంటిని బలిసి నిలిచి రమ్మహావీరులుధను
ర్ద్యుతులను బాణప్రభలను దీవ్రతేజంబులను బ్రదీప్తులై కల్పాంతసూర్యులచందం
బగుచు నొండొరుల నోర్చుకడంకలఁ బేర్చి రయ్యవసరంబున నశ్వత్థామ కురు
పతిఁ జేరం జని కరంబు సేఁతం దెమల్చి సాంత్వన [1]స్వరంబున నిట్లనియె, 266

అశ్వత్థామ దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు సేయుట

చ. కలన గురుండు భీష్ముఁడును । గాండివిచేఁ బడి రంగరాజు వా
రల కధికుండె యాతని దురంబున నోర్వ గలండె వాని యే
వల దని బుద్ధి సెప్పిన నవశ్యము నాతఁడు నిల్చు నీతనిన్
నిలుపుము నీవు ధర్మసుతునిం దగుమాటలఁ దేర్పఁ జొప్పడున్, 267

వ. తెలిపిన దామోదరుండునుం దెలివి నొందు. 268

క. భీముఁడుఁ గవలును ధర్మజు, చే మగలెడువార లేను । జెప్పెడిపలుకుల్
భూమీశ కురుకులమునకు, నీమొనరాజులకుఁ బ్రజకు । హిత మూహింపన్. 269

చ. వలవదు నన్నునుం గృష్ణ నవధ్యులఁగాఁ గొని కీర్తిఁ గెల్వ శ
క్తు లని తలంప భీష్ముఁడును । ద్రోణుఁడు లోక మెఱుంగఁగా నవ
ధ్యుల హరికల్మి నారథికు । దోర్బలలీల నడంగి [2]పోఁగె య
చ్చలమొ ఫలంబొ [3]యిం కయిన । సంధి యొనర్చుట మేలు వారితోన్. 270

చ. హరి చనుదెంచినప్డు మన । మమ్మెయిఁ బల్కితి మింక సంధికి
న్వెర వగు వేల గల్గు నని । నీవు దలంపకు మాంబికేయ భూ
వరుఁడుగఁ జేయు ధర్మజుఁ డవశ్యముఁ బాండునృపాలుపాల యే
పురకు నమర్చుఁ గాని చనవున్ వెలిమెచ్చును నొల్లఁ డేమియున్. 271

తే. పాండవులయట్ల రాధాసుతుండు నాడు
పలుకులకు నియ్యకొను నీవు । బ్రదుకు తెరువు
వట్టు బ్రదికిన నెల్ల శుభములుఁ గలుగు
నీసు మానుము చచ్చిన । నేమి గలదు. 272

క. వెడతలఁపు లుడిగి సంధికి, నొడఁబడు మిది లెస్స దీని । నొడఁబడమి గడుం
జెడు తెరు విప్పటి[4]పదనున్, గడవఁబడుట ద్రాటఁ దప్పు । కరణియ చుమ్మీ. 273

చ. అన విని యమ్మహీరమణుఁ । డాతని కిట్లను నిప్డు దుస్ససే
నునిపని దీర్చి మారుతతనూభవుఁ డాడినమాట యేర్పడ
న్వినియును సంధి సేయుటకు । నీ వభిలాషము సేఁత యొప్పునే

1. క. పూర్వంబున 2. క. పోవకే చలమొ 3. గ. యింతట ను, 4. జ. వదనం, గడవఁబడుట.

పెనఁకున కర్ణుఁ డే లుడుగు ♦ బేలవె మానుము ద్రోణనందనా. 274

శా. శ్రాంతిం బొందినవాఁడు పార్థుఁ డపరిశ్రాంతుండు గర్ణుండు దు
ర్దాంతోదగ్రత నేఁడు గీటడఁచు నీశతం డాతనిన్ వహ్ని య
త్యంతంబున్ శిశిరత్వ మొందినను గోత్రాళుల్ వడం కాడినం
గుంతీసూనునిచేతఁ గర్ణున కనిం ♦ గోల్పాటు వాటిల్లునే. 275

వ. అని పలికి యజ్ఞనపతి తనసైనికుల నాలోకించి సమరసముత్సాహపోషణంబు లగుభాషణంబుల ముఖరుం డగుటయు నఖిలతూర్యంబు లొండొండ మ్రోసెఁ బాండవబలంబునను భేరీపణవాదులరణనంబులు నిగిడె నప్పుడు కర్ణుండును నర్జునుండును. 276

క. కరి కరి గిరి గిరి నంభో,ధర మంభోధరముఁ బెలుచఁ ♦ దాఁకినక్రియఁ దాఁ
కిరి కడఁగి గగనతటియును, ధరణియు మ్రోయుచు వడంక ♦ ధరణీనాథా. 277

క. మెఱయ వెలిమావులును గడు, మెఱుఁగారెడునరదములును ♦ మింటను మంటల్
వఱపెడు వాలమ్ములుఁ జూ,పఱ నత్త్రోలుతాఁకు వెఱఁగుపడఁ జేసె నృపా. 278

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వీరోత్తము లుదాత్తభంగిం దలపడి పెనంగం దొడంగిన నుభయ సేనలవారల నార్పులు నింగి ముట్టఁ జెలంగి రట్టియెడ. 279

మ. భరితోత్సాహతఁ బేర్చి దీప్తు లడరన్ ♦ భల్లమ్ము లొక్కుమ్మడిం
బరఁగం జేయుము కర్ణగాత్రములలోఁ ♦ బార్థుండ వే త్రుంపు మి
క్కురుభూపాలకురాజ్యకాంక్ష[1]దొరయే ♦ కోదండపాండిత్యవి
స్ఫురణం గర్ణుఁడు నీకు నీబలుపు నేర్పుం జూపు మత్యుగ్రతన్. 280

వ. అని పాంచాలురు పార్థజయార్థసంభాషణంబులు సేసిరి కౌరవులును గర్ణు డగ్గఱి.

చ. కడఁగుము నీదుబాణములఁ ♦ గవ్వడి గూలినఁ జాలు నంతతోఁ
జెదురుదురు పాండవుల్ రణము ♦ సేయు నుదగ్రత నొల్లఁ దక్కి పే
రడవుల కేఁగి సాధుమును ♦ లై చరియింతురు కౌరవేంద్రుఁ డీ
పుడమి సమస్తముం బొగడు ♦ పొంపిరివోవఁగ నేలు లీలతోన్. 282

వ. అని తఱిమిరి పొద్దునుం జాల వ్రాలెఁ గాలాంతకప్రతిము లగునప్పార్థకర్ణు లన్యోన్యజయార్థులై పెనంగునప్పుడు. 283

—♦ కర్ణార్జును లొండొరులమీఁద దివ్యబాణంబు లేయం బూనుట. ♦—

సీ. కర్ణుండు పదిచండకాండంబు లర్జును,తనువునఁ జొనుప నర్జునుఁడు దీప్త
ఘనబాణములు పదునేనిమిది కర్ణుమెఁ, బరఁగింప నయ్యంగపతి దశోగ్ర
చక్రమార్గణముల ♦ సరభసంబున నొంచె, నన్నరు నాతండు ♦ నట్టి వన్ని
శరములు రాధేయు ♦ [2]నురమున నాటించె, నతఁడు దొమ్మిదివాలుటమ్ములతని

తే. వక్షమున గ్రుచ్చి సాయకద్వయము శౌరి,మేన నిగిడింపబీభత్సుఁడేను మెఱుఁగుఁ

1. జ. దొరయం. 2. క. నురము నాడించిన.

దూపు లాసూతపుత్త్రు నె§త్తుట మునుంగ, నేసె బాహాసముల్లాస§మెసక మెసఁగ.

చ. అలిగి కడంగి సూతసుతుఁ § డచ్యుతపార్థులఁ దీవ్రబాణపం
క్తులఁ బొదువం బరాక్రమకు§తూహలి యవ్విజయుండు పిన్నన
వ్వొలసి ముఖాంబుజంబునకు § నొప్పుగఁ దద్రథరథ్య కేతుసూ
తులను దదీయగాత్రమును § దూపులవెల్లి మునుంగఁ జేసినన్. 285

క. ఆతఁడును దురగసారథి, కేతుయుతము గాఁగ ముంచెఁ § గ్రీడియుపోలెన్
శాతశరవృష్టి నన్నరు, నీ తెఱఁగున మఱియుఁ బెనఁగి § [1]రిద్దఱుఁ గడఁకన్. 286

శా. ఆ యుగ్రాహవకేలి నిట్లు నిపుణుం § డై యొప్పునప్పార్థుఁ డా
గ్నేయాస్త్రం బరిఁ బోసి దారుణమహా§గ్నిజ్వాలికల్ భీషణ
స్ఫాయద్భంగి నభస్థలిన్ నిగుడ ద§శస్ఫూర్తి శోభిల్ల రా
ధేయాంగోద్దహనాభిలాష మెడఁదన్ § దీపింప బెట్టేసినన్. 287

ఉ. అంతకకోపవహ్ని విపు§లాకృతి గైకొని వచ్చినట్లు మి
న్నంతయుఁ దాన నై కవియు§నగ్నిశిఖంబు మనంబులోన నా
వంతయు శంక లేక సము§దగ్రత వారుణమార్గణాహతిన్
శాంతముఁ జేసె విక్రమవి§శాలుఁడు గర్ణుఁడు మాకు నుబ్బుగన్. 288

ఆ. ఫల్గునుండు మేఘ§బాణ మేసిన భూన,భోంతరంబు సంభృ§తాంధకార
మయ్యె సూతసూనుఁ § డనిలాస్త్ర మేయుడు, నా తమంబు విరిసె § నాక్షణంబ.

ఉ. అర్జునుఁ డైంద్రబాణము స§మంచితభక్తి [2]ధరించి మంత్రవి
స్ఫూర్జితగాండివుం డయి రి§పుప్రకరంబులు సంచలింప న
త్యూర్జితశక్తి నేయుడు మ§హోగ్రబహుప్రదరప్రకారతా
దుర్జయలీల నిర్మథన§దోహలి యై యది కర్ణుఁ గిట్టినన్. 290

క. అతఁ డభిమంత్రితబాణ, ప్రతతిఁ దదుద్రేక మడఁచి § పార్థునిమేనన్
శితశరములు నిచిన మా,రుతపుత్త్రుఁడు గనలి యన్న§రున కిట్లనియెన్. 291

ఉ. సూతసుతుండు నీయెదుర § స్రుక్కక నిల్చుట కాక నీశర
వ్రాతము నిల్వరించి యని§వారణ నొంపఁ దొడంగె ఖాండవం
బేతెఱి నొంది కాల్చితి మ§హేంద్రుఁడు నివ్వెఱఁ గంది యుండఁగా
నా తెఱి వాత్మ నూల్కొలిపి § యగ్గలికం దెగటార్చు మీతనిన్. 292

చ. తెగి మన కగ్గ మై యురుగు§డెంచినవాఁ డితఁ [3]డల్క యింక నొం
డుగడకుఁ బోవ కుండఁగఁ గ§డుం బెస డగ్గఱ యేఁ గపాలముం
బగులుతునో గదానిహతిఁ § బార్థ భవత్ప్రకటప్రతిజ్ఞకై
తగ దని మాన్చె దేని నిశి§తప్రదరంబులఁ ద్రుంపు కంఠమున్. 293

వ. అని పల్కె నప్పుడు. 294

1. గ. రిద్దఱును దగన్. 2. క. దలంచి, 3. చ. డన్క.

సీ. పుండరీకాక్షుండు § గాండీవితో నీదు, దివ్యబాణములు రా § ధేయుచేతఁ
దూలఁబోవుటయు బల § దూపుల నాతండు నిను నొంచి యిట్లు పేర్చినవిధంబు
నుత్సాహ మెడలి నీ § వునికియుఁ గని కురు, సంతతి యార్వఁ బాం § చాలకోటి
పిలుసని పోవంగ § నెఱుఁగవొ యెఱిఁగియుఁ దగఁ జేయునది లేక § వెగడుపడితొ
తే. చక్రమిచ్చెద నితనిమ § స్తకము దునుము, మనిన నగుచుఁ గిరీటి బ్ర § హ్మాస్త్రమధిక
నిష్ఠ మై నేయ నది బహు § నిష్ఠురప్ర, దీప్తశరమూర్తిఁ గర్ణుని § దెసకు నడరె. 295
క. ఆ రథికుఁడు దలఁకక నియ, మారూఢప్రౌఢభావుఁ § డగుచుఁ దదస్త్రో
దారతరబలమునన త, ద్దారుణసంరంభ ముడిపె § ధరణీనాథా. 296
తే. ఉడిపి తోడన కవ్వడి § యొడలఁ గృష్ణు
మేన మూఁడుమూఁ డడరించె § మెఱుఁగుఁదూపు
లన్నరుఁడు గర్ణుతనువు శ § ల్యాంగకములఁ
జించెఁ దొమ్మిదితొమ్మిది § శితశరముల. 297
ఆ. మొనసి క్రీడి మఱియు § మూఁడు నెనిమిదియు, రెండునాల్గు పదియుఁ § జంటమార్గ
ణములు గ్రుచ్చి సూత § నందనుమై నతఁ, డుఱక యతనిమార్వ § యూడ నేసె.
వ. ఏసి మఱియు శితశరంబులం బొదువం బొలి వోవక పార్థుం డాగుణంబు సమా
హితంబు సేసి పెల్లేసినరయంబున రాధేయుం డతనిశింజిని శిథిలంబు గాద కాక
యని తలంచె నాధనంజయుం డతనివింటినారి వికలంబుఁగాఁ జేసి. 299
క. చిఱునగవుతోడ మైమఱు, వఱువుల్లుగఁ జేసి యతని § యంగము దోఁగం
బఱపె, రుధిరంబు బెడిదపు, మెఱుఁగు నెడఁదయంపగమి నస్మమిత్రులు దలఁకన్. 300
చ. తెరలక కర్ణుఁ డవ్విజయుఁ § దీవ్రశరత్రయవిద్ధుఁ జేసి మం
దరధరు నస్త్రపంచకని § తాంతహతిం గడు నొంచె నాశరో
త్కరము వరప్రభావకలి § తం బగుటన్ మగుడంగ వచ్చె ని
ష్ఠురరభసం బెలర్ప మధు § సూదనుఁ గ్రమ్మఱ నేసె నాతఁడున్. 301
క. అలఘుపటుభల్లపంచక, ముల రెంటం గ్రీడి చిత్ర § ముగ నయ్యస్త్ర
మ్ములు మూఁడుమూఁడుశకల, మ్ములుగాఁ దునుమాడె జనులు § పొగడ నరేంద్రా.
క. కర్ణుని మెయి నాలోసన, కర్ణాంతాకృష్టచండ § కాండము లధికో
దీర్ణక్రోధంబున న, భ్యర్ణగతుం డగుచు గ్రుచ్చె § నతఁ డేపలరన్. 303
చ. మఱియు నరుండు సూతసుతు § మర్మవిభేదన మాచరించిన
న్మెఱుఁగులు గ్రమ్మునమ్ముల వి § నిశ్చలధైర్యము పేర్మి నాతఁ డు
క్కఱక పెనంగె దానఁ గన § లగ్గల మై వెస నమ్మహాభుజుం
డఱిముఱిఁ జీకటుల్ గవియ § నట్లుగ రోదసి నించెఁ దూపులన్. 304
తే. వెగడుపడి చక్రరక్షకుల్ § వెనుకదిక్కు, గాఁచు రథికులుఁ బార్శ్వసం § గతులుఁ దమ్ము
విడువఁ జాలక లజ్జ వో § విడిచి రవుడు, గర్ణువారలు వాఱుట § గని విభుండు.

క. ఆదిక్కువారు భీముం, డాదిగ నని సేయ కుండు § నన్నియతి యెడం
దా దైన్య మొంది తప్పం, గా దని యూహింప నీని § కలఁకకతమునన్. 306

—* దుర్యోధనుఁడు తనయోధుల నర్జునుం దలపడఁ బురికొలుపుట. *—

వ. ఇరుగెలంకులమూఁకలం గలయం గనుంగొని యెలుం గెత్తి. 307

క. తొడరుఁడు పొదువుం డేయుఁడు, పొడువుఁడు బీభత్సుఁ బ్రిదిలి § పో నీక వెసం
బడ వైవుం డొక్కుమ్మడి, గడఁగి యనుచుఁ జేయి వీచెఁ § గౌరవనాథా. 308

క. విను మతఁ డిమ్మెయిఁ బురికొలి,పిన రథకరితురగసుభట § బృందములు రయం
బున నురవణించె నయ్యర్జునుపైఁ దగువారు నిలిచి § చూచుచు నుండన్. 309

వ. ఎదిరిసైన్యంబు సమరంబు దొడంగి యుండుట యెఱింగి కడంగుట పాడి గా దని దొరలు దురంబునకుం జొర కుండిరి గాండీవి కోదండగుణరణనభరితభూనభోంతరుం డగుచు వివిధవిశిఖజ్వాలాకలాపంబుల వేఁడిమి సూపిన నే పఱి వెఱచి యమ్మూఁకలు పఱచిన నక్కురునాథుం డద్దొరల నుద్దేశించి. 310

క. బీరమును లావుఁ గల్గిన, మీ రందఱుఁ గర్ణు నొకని § మీఁదన యిమ్మైఁ
బో రెల్ల ద్రోచి ఫల్గునుఁ, జేర కునికి యాయుధోపజీవులతెఱఁగే. 311

వ. అనిన విని యుల్లంబుల లేనియుత్సాహంబు దెచ్చుకొని వారొక్కుమ్మడి నురవడించిన. 312

మ. భరితక్రోధమహోగ్రవృత్తి సిడముల్ § భంజించుచున్ సూతుల
న్ధరణిం గూల్చుచుఁ జాపముల్ నఱకుచు § న్రథ్యంబులం జంపుచున్
నరుఁ డాభీలపరాక్రముం డగుడు దై § న్యం బంది వె న్నిచ్చి వి
చ్చిరి వా రందఱు దివ్యసంఘము నుతిం § చెం జూచి యవ్వీరునిన్. 313

చ. కురుపతి వెండియుం దఱుమఁ § గోత్తలు సేయర క్రమ్మఱంగ నె
వ్వారు నతిభీతి నిట్లు మన § వా రెడగాఁ జని చూచు చుండి ర
ప్పురుసున నాసమిద్ధరణి § భాగము శూన్యతఁ బొందఁ గర్ణుఁ డ
న్నరుఁ దలపడ్డ నప్పటిర § ణంబు మహాద్భుత మయ్యె భూవరా. 314

చ. శ్రమమున సోలు చుండియుఁ బ § రాక్రమ సంపదసొంపు మీఱ దు
ర్దమవివిధాస్త్రజాలతిమి § రంబుల నొండొరుఁ గప్పికప్పి శౌ
ర్యములును బాహువీర్యములు § రాజుల నచ్చెరు వందఁ జేయ ను
గ్రముగఁ బెనంగి రయ్యమర § రాజతనూజుఁడు సూతసూనుఁడున్. 315

వ. అట్టియెడఁ దక్షకునపత్యం బై తత్సోదరుం డగునైరావతుండు పెనిచి యుపలాలింప నుల్లసిల్లినయశ్వసేనాభిధానుం డగునాగకుమారుండు సర్పముఖశరాకారంబు గైకొని తనయొద్దనుండఁ దానుఁ బసిండిపొదిం బెట్టి యనుదినంబును గంధపుష్పంబుల నక్షతంబుల సమర్పించుచు నయ్యర్జునుమీఁదం బ్రయోగించువాఁడై యున్నయట్టియమ్మహాసీయాస్త్రంబు రోషావేశవివశుం డగుచుఁ బుచ్చి

కొని తల దెగ వ్రేయుటకై యక్కర్ణుండు సముదీర్ణజ్వాలాజాలంబు లంబరంబునం బర్వఁ జూపఱ హాహాకారంబులు సేయం గార్ముకగుణంబున సంధించి తెగవాపినం గని [1]యారథికుచూపు కంఠంబుచక్కటికింగాక తప్పియపాంగప్రదేశంబుకొలంది యగుటం జేసి యది నెఱంబుగా శల్యుం డతనికిం జిత్తవైకల్యం బాపాదింపందలంచి యీసంధానంబు మెడ దునుముట కనుగుణంబు గాదు నిపుణంబుగా నిరూపించి యొండుభంగి సంధింపు మనినం గర్ణుండు గనలునం గనుంగవం గెంపు గడలుకొన నమ్మద్రపతిం జుఱచుఱం జూచి. 316

క. ననుఁ బోఁటిజోదునుం గా, దని పలుకఁగ నేర్చె నీకు నంత గలదె య
ట్లును గాక వినుము కర్ణుం, డెనుమా ఱొకశరము దొడుగుఁడనే పరులు నగన్. 317

వ. అని పలికి కలుషం బగుచిత్తంబుతో నెలుం గెత్తి ఫల్గున ఫల్గున పొలిసి తంచు నేసిన. 318

క. పలుదెస మంటలు ప్రబ్బఁగ, నలఘుస్ఫురణమున నిగుడు నయ్యస్త్రంబుల్
జలజాక్షుండు గని పంచాం, గుళమాత్రము రథము ధరణిఁ గ్రుంగ నదుముటల్.

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరఖేచరు లంబరంబు దాత్తధ్వనిసం
భరితముగఁ బొగడి రమ్మురహరు దివ్యప్రసవవిరచితార్చనతోడన్. 320

—* సర్పముఖశరంబున నర్జునుకిరీటంబు భూమిపైఁ బడుట. *—

మ. కురువంశోత్తమ వారిదిక్కు ప్రజ సంక్షోభింప నప్పాఁపతూ
పు రయం బుగ్రము గాఁగ బిట్టడరి దంభోళిప్రభగ్నక్ష్మా
ధరశృంగాకృతి గా హరించె బహురత్నస్ఫీతరశ్మిచ్ఛటా
స్ఫురితం బైనకిరీటముల్ విజయునొప్పుం దేజముం గుందఁగన్. 321

తే. జనులు విహ్వలు లగునట్టిఘనరవంబు, దిశలయందు నాకసమున దీటుకొనఁగఁ
గర్ణుఁ డట్లు ఛేదించె దిక్పతులచేత, నైనఁ జెడనికిరీట మయ్యహిశరమున. 322

క. సురపతి దపంబు సేసినఁ, బరమేష్ఠి ప్రియంబుఁ బొంది బహుమానపుర
స్సరముగ నిచ్చినయది య, క్కిరీట మరిభీషణత్వకీర్తిదము నృపా. 323

ఆ. వనధివాసు లగునివాతకవచు లను, దనుజు లాపురందరునకు జయ్యు
లైన నతఁడు వనుప నర్జునుఁ డోర్చిన, మెచ్చి యక్కిరీట మిచ్చె నధిప. 324

చ. వినుము నరేంద్ర చూడ విన విస్మయ మిట్టిది [2]పాఁపరమ్మురవా
త నెగయుఘోరరూపభయ [3]దప్రథమానవిషాగ్నిజిహ్వాక
ల్లనికినఁ బెల్చ మండుచు నిలాస్థలి డొల్లె నినుండు పశ్చిమాం
బునిధి నితాంతదృశ్యరుచి పొల్పెసఁగం బడుభంగి దోఁపఁగన్, 325

వ. అప్పుడు. 326

ఉ. శృంగము లేనినీలగిరి చెల్వునఁ గ్రీడి కిరీటహీనుఁ డ

1. గ. యాహాఁపపూపశరంబు. 2. గ. పాముఱమ్ము. జ. పాముటమ్ము. 3. జ. దంష్ట్రాభిమాన.

య్యుం గనుపట్టె వెల్లతల § యొల్లియ పాళి దృఢంబుగా నమ
ర్చెంగురునాథ పూర్ణశశి § చెన్నునఁ బూర్వమహీధరంబు కాం
తిం గడచన్నయందము ప్ర § తీతము గాఁగ నటించుచాడ్పునన్. 327

వ. అట్లు రాధేయకర ప్రముక్తం బై కిరీటంబు నిర్దహించి నేలం గలపినయమ్మహోరగంబు గ్రమ్మఱం గవిసినం గని కమలనాభుండు గవ్వడితో మనమీఁద మగుడ నిమ్మహాసర్పంబు సనుదెంచుచున్నయది యనిన నతం డిది యెక్కడిపామిల్లువచ్చుటకుఁ గతం బేమి యని యడిగిన దీని నెఱుంగవె ఖాండవం బేర్చునప్పుడు దన తల్లిని రక్షించికొని యనలంబునకుఁ దప్పిపోవ బోవనీక నీ వేసిన నన్నాగాంగన మృతిం బొందె నప్పగ వాటించికొని కర్ణుకడ నమ్మెయి నున్నయశ్వసేనాభిధాన భుజంగంబు. 328

తే. ఆతఁ డేయఁ గిరీటంబు § నపహరించి
దానఁ గోపంబు వోవక § తాన కడఁగి
నిన్నుఁ బరిమార్పఁ గడఁగెడు § నన్న నెఱిఁగి
యాఱుపటుభల్లములఁ దును § మాడె నతఁడు. 329

వ. అత్తెఱంగున. 330

సీ. ఉరగంబుఁ దునిమి వే § మరలి కర్ణునిమీఁదఁ, బదియుఁ బండ్రెండును § బటుశరములు
నిగిడించి యుజ్జ్వలం § బగుదొడ్డనారసం, బేసిన నది రుధి § రాసవంబు
పానంబు సేయుచు § మే నుచ్చి చనిన దం,డాహతం బైనమ § హాహివోలె
నాసూతనందనుఁ § డత్యుదగ్రుం డయ్యె, నంతకుమును [1]పాఁప § రమ్ముచేత
తే. నర్జునుఁడు సావమికి వెఱఁ § గంది యాతఁ, డటులు గెరలి పండ్రెండు వా § లమ్ము లేసి
పద్మనాభుని నొప్పించి § పార్థు నొకటి, గొఱఁతగా నూఱుశరముల § నుఱక నొంచె.

క. వెండియు బలువిడి నయ్యా,ఖండలసుతునురము గ్రూర § కాండంబుల నొం
డొండ కడు నొవ్వ నేసి య,తం డుబ్బున నార్చె గగన § తల మద్రువంగన్. 332

ఆ. ఆర్చి పెలుచ నట్ట § హాసంబు సేసిన, నలిగి యతఁడు భల్ల § ములఁ దదీయ
భూరికంకటంటు § పోలు పఱ నఱకి యు,ల్లసితమకుటకుండ § లములు దులిచె. 333

వ. దులిచిన నబ్బలుమగండు. 334

క. శిరమునఁ గర్ణంబుల నె,త్తు రొలుక బరిమేనితోడఁ § దూలక బాహు
స్ఫురణంబు మెఱయ సాయక, పరంపరలు నరునిమీఁదఁ § బఱపెం బెలుచన్. 335

తే. వానిఁ దునుమాడి యాపాండు § సూనుఁ డలఘు
శరచతుశ్శతిఁ బొదివి నె § త్తురులు మేనఁ
బఱప గైరికనిర్ఝర § ప్రకరశోభి

1. గ. పాముఱమ్ము, చ. పాముటమ్ము.

తాచలము వోలి పొలిచె నయ్యంగరాజు. 336

ఉ. అమ్మెయి నుగ్రుఁడై మఱియు నర్జునుఁ డుజ్జ్వలవత్సదంతకాం
డమ్ములు పెక్కు సత్వరదృఢస్ఫురణం బలరంగ నేసి ర
థ్యమ్ముల సూతుఁ గేతనము నాతని తేరును గూడఁ గప్పె మే
ఘమ్ములు గ్రమ్మి భూధరము గప్పినభంగిఁ దలంపఁ బట్టు గన్. 337

వ. ఇవ్విధంబున విక్రమకుతూహలి యై విజృంభించె నప్పుడు. 338

ఉ. నెత్తుటఁ దోఁగి మేను కమనీయరుచిం గొమరార బాణసం
పత్తి యుదగ్రతన్ మెఱయ భాస్వరుఁడై యరదంబుమీఁద భూ
పోత్తమ కర్ణుఁ డొప్పె నరుణోజ్జ్వలమండలకాంతిపూరము
న్మొత్తపుదీప్తులుం దగ నినుం డపరాద్రి వెలుంగుచాడ్పునన్. 339

వ. ఇట్లు సూతనందనుండు నొచ్చియుఁ బొలివోనిబంటుతనంబున జంటమెఱుంగులు చదలం బరఁగ శరంబు లడరించుచు బహుబాణంబులు రేణువులు గాఁ జేయుచుండ సవ్యసాచిదివ్యాస్త్రవిలాసంబు భాసమానం బయ్యె నయ్యవసరంబునఁ గాలుం డదృశ్యాకారంబున. 340

బ్రాహ్మణశాపంబునఁ గర్ణరథచక్రంబు భూమిం గ్రుంగుట

క. భూసురశాపంబున నిదె, యీ సూతజురథముచక్ర మిలఁ గ్రుంగెడు వీ
తాసుఁ డగు నీతఁ డని నే,నాసముదయయుగ్మకము వినం బలికె నృపా. 341

వ. పరశురామదత్తం బయినభార్గవాస్త్రం బనుపేరిటిమహనీయసాధనం బప్పుడు రాధేయునకుం బ్రతిభాసింప కుండె డాపటికల్లు [1]గ్రుంగినఁ దేరు ఘూర్ణిల్లె నట్లు జామదగ్న్యమహీసురులశాపంబు లస్త్రబలంబునకు రథంబునకు వైకల్యం బాపాదించి చిక్కువఱచుటయును సర్పముఖశరం బాభంగి నిష్ఫలప్రయత్నం బగుటయును దనమనంబున నొవ్వడరి యక్కర్ణుండు గరంబులు విదుర్చుచు. 342

తే. ధర్మవాదులు ధర్మతత్త్వప్రధాన,చిత్తు లగువారిఁ బూని రక్షించు ధర్మ
మందు రది బొంకు గావించె నతులధర్మ,శీలుఁ డగునాకు ధర్మువు సెలవు లేద.

క. అని ధర్మంబును దూఱఁగఁ, దన్ను నర్జునుబాణవితతి [2]దద్దయువడిఁ దాఁ
కినఁ గర్ణుండు విషాదం,బున వెండియుఁ బెద్ద దూఱు భూవరముఖ్యా. 344

క. కన లధిక మైన లా వెక్కి-నయ్యంగపతి నొంచెఁ గృష్ణార్జునులన్
సునిశితశరములు మఱియుం, జొనిపెను దనధైర్యమహిమ సుర[3]లగ్గింపన్ 345

వ. అలిగి యర్జునుం డాశీవిషంబులుంబోనివిశిఖంబు లాఱు కర్ణుమే నుచ్చి చన నేసినం గ్రోధభాసితుం డై యతండు బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగించుటయు నప్పార్థుం డైంద్రాస్త్రంబు ప్రయోగించిన. 346

1. క. డిందిన: చ. డించిన 2. క. దాఁకిన నొవ్వారినఁ గర్ణుండు. 3. క. లు నుతింపన్.

క. అమితబలం బగు బ్రహ్మాస్త్రముచే నయ్యస్త్ర మపహృతం బగుటయుఁ జి
త్తమున విషాదము దనుకఁగఁ, గమలాక్షుఁడు గారవమునఁ గాండివితోడన్. 347

వ. నీయస్త్రం బిప్పుడు కర్ణాస్త్రంబుచేత విధ్వస్తం బయ్యె నిట్లు గా నేల యన
వుడుఁ గవ్వడి బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబున నమ్మహానీయసాధనంబు బాధితంబుసేసి
రాధేయాంగంబు బాణజాలంబులం బొదివి నొప్పించిన నమ్మేటిమగండు గాండీవంబు
మౌర్వి గోటిఁ బాసి పోనేసిన నాసవ్యసాచి మగుడ నమర్చి మార్గణంబులు నిగి
డించిన రయంబున నాసూతపుత్త్రుఁ డిమ్మడిగ్ కమ్మౌర్వి యూడుట దోఁప కుండ
నవ్వీరుండు విచ్చవిశిఖంబులు వారించి యతని నొంచిన వెండియుఁ బుండరీ
కాక్షుండు సహస్రాక్షనందను నుద్దేశించి. 348

క. నిను నొంచువాఁడె కర్ణుం, డనితరసులభప్రకార ! మగుభుజవీర్యం
బున [1]నసమానోజ్జ్వలఖే,లనమునఁ దెగటార్పు శరవిలాస [2]నిరూఢా. 349

వ. అనునప్పుడు విషవిస్ఫురద్భుజంగభంగికం బైనబాణంబు రౌద్రమంత్రసహితంబు
సేసి కర్ణుండు పార్థుప్రాణంబులు గొన నప్పళించి సంధింప మున్ను గొండొకక్రుం
గినచక్రంబు [3]కుండ మునుంగం దిగఁబడిన నొడ్డగెడవై యరదం బేటునకుననువీక
తక్కిన నుక్కఱి యక్కర్ణుం డప్రతీకారంబు లగురోషవిషాదంబులఁ గన్నీరొలుక
రథంబు డిగ్గి కవ్వడిదెసఁ గనుంగొనుచు నిట్లనియె. 350

సీ. అరదంబుచక్రంబు ధరఁ జాలఁ గ్రుంగిన, నెత్తెద నంతకు నేయ కుండు
మేను భూమిస్థుఁడ నీవు రథస్థుండ, వియ్యెడఁ దగ వగు నేయ కునికి
విరిదలవానిని విరథుని నాయుధం, బిడినవానిని శూరు లేయ రెండు
మహిని శూరుఁడ వను మాత్ర గా దుత్తమ, కులుఁడవు రణధర్మకోవిదుండ

ఆ. విట్టిసీవు దగిన యట్టిభంగిన యని, సేయ వలయు నిట్లు సెప్ప వెల్లఁ
బాడి యేర్పడంగఁ బలుకుట గాని గో, వింద నకును నీకు వెఱచి కాదు. 351

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని కిట్లనియె. 352

క. ఏమీ తగవును ధర్మము, నీ మనమున నేఁడ పుట్టెనే గర్వము ను
ద్దామదురభిమానము నే,లా మఱచితి కర్ణ యీ చలం బెట వోయెన్. 353

ఆ. పరమధర్మపరులు పాండుభూవల్లభ, సుతులు వారి నతులశుభము లొందు
ధర్మహీను లైన ధార్తరాష్ట్రులకుఁ బొ, టిల్లు నివ్విధమున నెల్లచేటు. 354

వ. దీనికి నీవు కటకటంబడినం బోవునే యని పలికి వెండియు. 355

సీ. గొంతియు నందఱుఁ గొడుకులు సుప్తులై, యుండంగ లక్కయిల్ మండఁ జేసి
కపటంపుజూదంబు ఘటియించి ధర్మాత్ముఁ, డగుధర్మసుతుసిరి యపహరించి
యంతఁ బోవక ద్రుపదాత్మజఁ దెచ్చి స, భాస్థలి నమ్మాయి భంగపఱిచి
యమ్మహాత్ములఁ జంప నడవికి ఘోషయా, త్రావిధి నెపమున దాడివెట్టి

---

1. క. లసమానో. 2. గ. నిరూఢిన్. 3. చ. కుండు; జ. గుండు.

తే. బాలు నభిమన్యు నొక్కని బహురథికులఁ
బనిచి చంపించె మీసుయోధనుఁడు తలఁపఁ
గానియిప్పాపముల కాదికర్త వీవ
యిన్నియెడలను నీపాడి యెందుఁ బోయె. 356

వ. అని యిట్లు కృష్ణుండు గర్ణుతో నాడుమాటలఁ దోడ్తోడం బెరిఁగినయర్జునజయ ఘనంబుగోపానలంబు రోమకూపంబులఁ బటుజ్వాలారూపంబుల వెడలుట యతి విస్మయప్రదంబై యుండె నయ్యుగ్రమూర్తి సముదగ్రపరాక్రమంబునం గురియు పటుబాణాసారంబు వారించి యవ్వీరుసంగంబున నయ్యంగపతి నిశితాస్త్రంబులు నిగిడించుట మహాద్భుతం బయ్యె న త్తెఱంగున నీడంబోక పెనంగునతం డతిరయం బున నన్నరునిం బదిదొడ్డనారసంబులనొప్పించిన న త్తేజోధనుం డాజ్యధారాచ్ఛ టాసేకంబున నుద్రేకంబు నొందినహుతవహుండునుంబోలె మండి శత్రుసం త్రాసనంబును మిత్రోల్లాసనంబును బ్రగుణమణిజాంబూనదమయంబును జనప్ర స్తుతిపాత్రంబును హస్తికక్ష్యాత్మకంబును నగునతని కేతనంబుఁ గనకపుంఖప్రభా భాసితం బైనభల్లంబున బడనేసినం గౌరవులు నిజయశోబలదర్పప్రియంబుల మొత్తంబులు వడుటగాఁ దలంచుచు హాహాకారంబులతో నారాధేయుని దెస నిరాశులై రట్లు ప్రస్ఫీతకేతుపాతనం బాచరించి [1](న దానం గనలి కర్ణుం డతినిశితక్రూరనారాచజాలంబులు గృష్ణార్జునులమీఁదం గురిసి వెగడుబఱచి యరదంబుపిఱిందికొమ్ముక్రిందికి మూఁపు సొనిపి లావున నెత్తిన రథచక్రంబు విడువక భూమి గులపర్వతకాననసముద్రసహితం బాఱంగుళంబు లెగసె నట్లు కర్ణుండు రథంబు నిలిపి మీఁదికిం జని యెప్పటి బాణంబు సంధింప వెండియు జక్రంబు క్రుంగినఁ గ్రమ్మఱ రథంబు డిగ్గి యెత్త నమరె నయ్యవసరంబునఁగృష్ణు పనుపునం) గ్రీడి దోడన. 357

మ. కులిశప్రస్ఫురణాపహాసనవిభాకగుచ్ఛంబులం గల్గి యాఁ
కలిమై వచ్చుకృతాంతువక్త్రి మన నుగ్రంబై మురారాతిరు
ద్రులచక్రంబును శూలముం దెగడుచుం గ్రూరంపుటొప్పారు నం
జలికం బైనమహాస్త్రముం దొడివి కర్షం బుబ్బునం జేయుచున్. 358

క. ఏను దపశ్చరణంబున, దానంబున గురుజనాభిశతర్పణమున ని
త్యానూన వ్రతశీలుఁడ, నేనియుఁ గర్ణుతలఁ ద్రెంచు నీశర మనియెన్. 359

క. అని తెగ నిండఁ దిగిచి యే,సిన నయ్యస్త్రంబు రోదసీకుహరంబుం
దనమెఱుఁగుల నించుచు నిరు,మొనలజనుల గాఢమూర్ఛముంచుచు నిగిడెన్.

—* అర్జునప్రయుక్తం బగుఘోరశరంబు గర్ణశిరంబుఁ ద్రుంచుట. *—

చ. నినదసముద్ఘటస్ఫురణ నింగి పగుల్పఁగ సర్వభూతకం

1.(.........)ఈపాఠము పెక్కుప్రతులఁ గానిపింపదు

పన మగు చమ్మెయిఁ నిగిడి పార్థివసత్తమ యేమి సెప్పుదుం
దునిమె శిరంబు రక్తమునఁ దోఁగుచుఁ గర్ణునియట్ల వజ్రఘో
రనిహతిఁ గూలుగైరికధరాధరముం [1]దలఁపింపఁ బట్టుగన్. 361

క. చరమగిరినుండి పడియెడు, తరణికరణి సూతపుత్రుతల పడఁ గాంతి
స్ఫురణోజ్జ్వలంబు నతిసుం,దరమును నగుకాయ మట్లు ధరణిం బడియెన్. 362

తే. అధిప యంతన కను విచ్చి యఖిలజనులు
గనుఁగొనంగ నయ్యుజ్జ్వలతనువు విడిచి
చని సముద్దీప్త మైన తేజంబు వారి
జాప్తబింబము సొచ్చె న త్యద్భుతముగ. 363

వ. అట్టియెడ. 364

క. వినుము మహీసురశాపము, మనుజేంద్రా సూతపుత్రుమరణాంతం బై
యునికినొ రథచక్రము మే,దినిఁ గ్రుంగుట లేక తొంటితెఱఁగున నుండెన్. 365

తే. దారుణాస్త్రజాలాంశులవైరిసైన్య, తాప మొనరించి యాసూతతనయతరణి
పార్థదుస్తరకాలవైభవము గడవ, ననువు లేమి నవ్విధమున నస్తమించె. 366

క. సూతతనూజుఁడు పడినం, బ్రీతిం బాంచాలు రార్వఁ బెల్లుగఁ దూర్య
వ్రాతంబు సెలఁగ సమ్మో,దాతిశయము వొందెఁ బాండవానీకంబుల్. 367

క. నిడుఁగేలుఁ బలుతొడలు, న్వెడఁదయురము నై రణావనిం గర్ణునొడల్
పడి యున్నఁగని విషాదం, బడరి తొలఁగుమాడ్కిఁ గ్రుంకె నర్కుం డంతన్.

తే. నిర్గతప్రాణు రాధేయు నిజకరములఁ, గరుణ పెంపున నంటుట కారణముగఁ
బావనస్నాన మొనరింపఁ బోవునట్టు, లపరజలనిధిలోనికి నరిగె నినుఁడు. 369

వ. అప్పుడు. 370

తే. కామఁ బాసినకమలంబుకరణిఁ బొలుచు
కర్ణుతల యిలఁ బడియు నుదీర్ణ కాంతి
నొప్పునట్టియుఁ జూచి శల్యుండు సిడము
ద్రెస్సి మోడైనయరదంబు ద్రిప్పె నధిప. 371

క. బలితపువెస నాఁబోతుం, బులి గొనినం బసులు వాఱుపోలికిఁ గ్రోధో
జ్జ్వలుఁ డగుపార్థుఁడు కర్ణునిఁ, బొలియించిన నీదు సైన్యములు వెఱఁ బఱచెన్.

తే. దీనవృత్తి శల్యుండు నీసేనజనులు, నట్లు పాంచాలు రుబ్బున నార్వ సిగ్గు
వడక పాండవమధ్యముసిడముమరలి, మరలి చూచుచుఁ బాఱిరిమనుజనాథ.

ఉ. గాండివముక్తబాణమునఁ గర్ణుఁడు గూలుటయుం దలంకి శ
ల్యుం డరదంబు దోలుటయు నొక్కమొగిఁ భవదీయసేన లొం
డొండ్ల[2]కలంగి పాఱుటయు నుల్లసితుం డయి చూచి వాయుపు

1. గ. జ. దలఁపించునట్లుగన్. 2. క. కలంగఁ బాఱుటయు.

త్తురిండు మహావిరావమున § రోదసి పిక్కటిలంగ నార్చినన్. 374

క. అనినదంబునఁ బాండవ, సైనికహృదయములు సౌఖ్యసంపద నొందెన్
మానవనాథ భవత్సుత,మానసములు శోకఘూర్ణమానము లయ్యెన్. 375

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబు దోలికొని యరిగి యమ్మద్రపతి బాష్పాకులలోచనుండును దీనాననుండును సుదీర్ఘతరనిశ్వాసుండును నై యున్నకౌరవేశ్వరుం జేరం జని యతనితో నిట్లనియె. 376

చ. నరవర యెందుఁ జూడమె రణంబులు గర్ణుఁడు నర్జునుండు సం
గర మొనరింతు రే యటులు § క్రౌర్యనిరూఢికి దివ్యు లొంది ర
చ్చెరు వది యట్టు లుండె విను § చెప్పెద నెంతయు భీతిఁ బొంది రా
హరియు నరుండుఁ గర్ణువడి § [1]కంత విధాతృఁడు దప్పె వానికిన్. 377

వ. అని వెండియు. 378

మ. ధరణీచక్రము నీవ యేలుటకు నుత్సాహంబు వాటించి పో
రిరి ప్రాణంబులు డాఁపమిం బడిరి వీరిం జూడు మంచుం దురం
గరథేభంబులు సుట్టుఁ గూలి వికటాకారంబు లై యుండ నొ
ప్పి రణోర్విం బడి యున్నభూపతులఁ జూపెం జూచి యా రాజుతోన్. 379

వ. మఱియు నమ్మద్రపతి యింద్రయమవరుణకుబేరులఁ బోల్పందగినయింతలింతలు మేటిమగలు మనకార్యంబున కై శౌర్యంబును బాహువీర్యంబును మెఱయించి ధైర్యంబు వోఁగ డొందం బెనంగుట విఫలం బగుట విధికృతంబు దీనికి వగవం బని లే దని చెప్పి ధనుఃఖండంబుల నాయుధశకలంబులఁ గేతనాతపత్ర చామర గజఘంటాతురంగకింకిణులతునియలం గంకణకేయూరహారమకుటంబులతుముళ్ల నభిరామభీషణం బగురణాంగణంబు సూపి నీకయి పెనంగి సమసినసైన్యంబు నాలోకింపు మనునప్పు డసురాంతకపార్థులు పాంచజన్యదేవదత్తంబులు పూరించిన నింగి వగుల్చునమ్మహారవంబున గుండియ లవిసి కురుబలంబు లత్యంతవికలంబు లయి వినిపాతితరావణనందనుఁ డగుసుమిత్రానందనుసింహనాదంబున భయం బంది పఱచుదానవసేనలచందంబున నీకొఁడు కున్న నెలవువిడిచి వలియం బాఱిన వెలవెలం బాఱునక్కురుపతితో నాశల్యుండు సంధ్యాసమయం బయ్యె నేఁటికిఁ గయ్యంబు సాలింపుము వేగుటయుఁ జేయవలయుకర్జంబు సూచికొంద మనియె నట్టియెడఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మశకునిసుశర్మప్రభృతు లగుదొరలు పాండవజయంబునకు దైన్యంబు నొందినయాననంబులతో నిశ్వాసంబులునిగుడ నక్కురుపతిఁ జేరం జనుదెంచిన నతండు మూఁకల మరల్ప రామియు దొరల యుత్సాహవైకల్యంబును శల్యుమాటలతెఱంగు నూహించి మరలి కర్ణుం జేరఁ బోని విలాపంబుసేయుచు హాకర్ణ హాకర్ణ యనునెలుంగులతో [2](బెలంబులఁ

1. క. గ. చ. నంత. 2. (...) ఇది కొన్నిటఁ గానరాదు.

దివియ నియమించినం దివిసి) కౌరవులు దోడం జనుదేర నిజశిబిరంబునకుం
బోయె నప్పొవుట జూదంబున నోడి పాండునృపకుమారులు పురంబు వెడలి
యడవికిం బోవునప్పటిభంగి నై యుండె నయ్యవసరంబున. 380

చ. తనువులఁ గర్ణబాణము లుదగ్రగతిం జెలు వొందఁ గౌరవుల్
కనుకనిఁ బాఱ శౌరియును గవ్వడియున్ వెలుఁ గొంది రొక్కెడ
న్వినుతమరీచులై పొడిచి నిర్భరసంతమసంబు నల్గడం
జన నభిరామమూర్తులగు చంద్రుని సూర్యునిఁ బోల్పఁ బట్టుగన్. 381

వ. ఇట్లొప్పి యమ్మెఱుంగుటమ్ములు వెఱికి వైచి యొండొరులయాననంబు లాలోకించి రాత్రిముఖం బయ్యె విరోధుల వెనుకొనుటకు సమయంబు గాదని సంభాషణంబులు సేసి తమసేనలం దివియ నియమించి. 382

తే. బలునిఁ దెగటార్చి మరలుగోపతియు హరియుఁ
బోలెఁ గర్ణుని సమయించి లీల మెఱయ
మరలి రత్యంతమోదసంభరితు లగుచుఁ
గవ్వడియుఁ గృష్ణుఁడును బంధుగణము లలర. 383

వ. అప్పుడు దివ్యు లన్నరనారాయణుల ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించుచు నిజనివాసంబులకుం జనిరి పాండవసేనాజనంబులు సంతసంబునఁ దేలుచు ధనంజయుం జెలంగి పొగడుచుం బోయి రివ్విధంబున జయంబునం బొంపిరివోవుచుఁ బాండవులు విడిదల కరిగి ధర్మనందనునగరిమొగసాలఁ జొచ్చి రట్టియెడ. 384

క. చెన్నునఁ బాంచాలురు మును,ము న్నానృపుకడకు నేఁగి ముదితాత్ముం డై
యున్నయతనిఁ గని దీవన,ల న్నతులను సమ్మదానులాపములఁ దగన్. 385

వ. గారవించిరి విష్వక్సేనుండు వేగంబ యరదంబు డిగ్గి చని యజ్ఞపతిచరణంబులకుఁ బ్రణతుం డైన నతం డెత్తి యాలింగనంబును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసె భీమనకులసహదేవు లన్నరదేవోత్తమునకుఁ బ్రణమిల్లి పార్థుం గౌఁగిలించిరి కృష్ణసాత్యకు లప్పాండవాగ్రజునకు సవినయప్రణామంబు లాచరించిన నమ్మహీవరుం డభినందించె నప్పుడు కృష్ణుం డతని కిట్లనియె. 386

—* శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతో సరససల్లాపంబు చేయుట *—

క. భువనము లన్నియు నొక్కటఁ, గవిసియుఁ గర్ణుఁ బరిమార్పఁగానోపునె భూ
ధవ భవదీయక్రోధా,గ్ని విహతుఁ డై క్రాఁగెఁ గాక నిక్కం బరయన్.. 387

ఆ. రథికవర్యుఁ డైనరాధేయుపొలిసిన,యపుడ [1]యెల్లఁ బొలిసె నని తలంపు
కౌరవుల కడంగె వైరంబు నీ కింక, నెదురు లేదు ప్రీతిఁ బొదలు మధిప. 388

చ. అన విని యమ్మురాంతకున కానృపుఁ డిట్లను నీవు చక్కఁ జూ
చిన సుల్లభంబు శోభనము శ్రీధర నీదగుకూర్మి. కేను ఖా

1. క. యడఁగఁ బొలిసె - గ. నెఱయఁ బొలిసె.

జన మటె నాకు దుష్కరమె § శత్రుజయంబు భవత్ప్రసాదజీ
వనులము మాకు సంపదలు § వచ్చు సవశ్యము నింత నమ్ముమున్. 389

ఆ. అఖిలరక్షకుండ § వగునీకు భక్తుల, మైనమమ్ముఁ గాదు § టకుదె తలఁప
భయము నెవ్వగయును § బాసి నాకంటికి, నిదుర వచ్చు నేఁడు § నీరజాక్ష. 390

వ. అనవుడు నచ్యుతుండు. 391

చ. మనమునఁ గూర్తు గాన తగు§మాటల నాకుఁ బ్రియం బొనర్చు టొ
ప్పును విను మీజయంబునకు § భూవర యేను నిమిత్తమాత్ర మీ
యనుజులు నీమఱందులు మహా§ద్భుతవిక్రమశీలు రిట్టిని
న్నొకఁడు పోర మార్కొనఁగ § నూల్కొని రూపఱ కుండ నేర్చునే. 392

వ. అని యిట్లు మధురసల్లాపసౌఖ్యంబు నొంది ధర్మనందనుండు పాలికలను సూచు వేడుక దనకుం బుట్టినఁ గృష్ణునితోడం జెప్పియతం డనుమతిసేయం గాలవాలం బులు దంతవర్ణంబులు నగురథ్యంబులఁ దనరథంబునఁ బూన్పించి యారో హణంబు సేసి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుంగ సమస్తబంధుమిత్రసోదరపరి వృతుం డై యరుగునప్పుడు కృష్ణు నాలోకించి. 393

ఆ. సకలధరణివలయ§సామ్రాజ్యమునకు నేఁ, డేను భర్త నైతి § నెల్లపెంపు
గలిగి నీదుకరుణఁ § గడిఁదిమగం డగు, పగతుఁ డశ్రమమునఁ § దెగుటఁజేసి.

క. అని కీర్తించుచు నరుఁ గనుఁగొని యగ్గించుచు ముదంబు § గూరినమదితోఁ
జని కర్ణునిశిరమును ద, త్తనయులగాత్రములుఁ జూచె § ధరణీనాథా. 395

వ. చూచి త న్నప్పుడు గ్రమ్మఱ జన్మించినవానిఁ గాఁ దలంచి యాపదలకుం బాసి సంపదలకు భాజనంబ నైతి నని యూఱడిల్లి యుల్లాసంబున మరలె నిట్లు కర్ణ సాగరంబు గడవ నీఁది పాండునందనులు పరమానందంబు నొంది రనిసంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పెనని జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి ట్లనియె. 396

చ. అనలుఁడు భాస్కరుండును సుధాంశుఁడు సధ్వరసంప్రవర్తకుల్
వినుము నరేంద్ర యాక్రతువు § విష్ణుమయం బిది నిర్వహించి ర
జ్జునుఁడును గర్ణుఁడున్ సమర§రూపమునం దగ నీప్రబంధ మిం
పొనరఁ బఠించినన్ వినిన § నొందు నరుం జిరసౌఖ్యసంపదల్. 397

వ. అనుటయు. 398

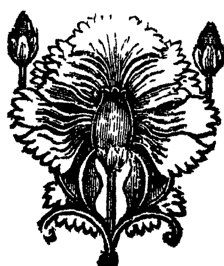
చ. ప్రకటమహార్థసారభ ప§రాశరనందనవాక్యమంజరీ
ప్రకరసమర్పితా పరమ§పావననామ జగత్త్రయీవిధా
యకపరిరక్షక ప్రతిస§మాహృతికారకచిత్తవృత్తిభా
షక భవబంధమోచన ది§వాకరచంద్రకృశానులోచనా. 399

క. వినతదురితనిరసనశుభ, జననకలాకల్య[1]చరణఁసంభావన పా
వనతటినీమాల్య సమ,స్తనిగమసంవేద్య పరమఁసంయమిహృద్యా. 400

మాలిని. కరణఫలపరిత్యాగ[2]వ్రతోదాత్తచేతః
పరిణత[3]సుఖపీఠభ్రాజమానానతాంహో
నిరసనచర[4]ణాబ్జోఁన్నిద్రతా రాజమానా
నిరవధిపరిణాహో ఁ నిర్భరానందదేహో. 401

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబునఁ గర్ణపర్వంబునందు సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము. 402

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి
కర్ణపర్వము సమాప్తము.

1. క. దివ్యఁచరణసుసంభా, వనతటినీ, 2. గ. వ్రతోపాత్తచేతః. 3. క. ముఖపీఠ-గ. సుఖదేష్ట జ. మయపీఠ-భ్రాజమానాః — ర. సుఖపీఠభ్రాజినీమానమాహో. 4. క. ణాంభోఁనిష్ప్రభ్రావాంజమానా.

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

గిరిజాసమవాయమ
హాగురుతరశుభగసంపత్పదాలంబ సదా
యోగిజనక్షేమసమీ
హాగర్భితదివ్యచిత్త హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయధా,త్రీవల్లభుఁ డుత్సుకస్వరేఖాసౌమ్య
శ్రీవిలసితుఁ డై యిట్లనుఁ, దావైశంపాయనున కుదాత్తవినీతిన్. 2

క. దురమున నమ్మెయిఁ గర్ణుఁడు, పరిమార్పంబడిన నల్పపరిజనుఁ డై య
క్కురుపతి యజయ్యుఁ డగున,య్యరులయెడం బిదప నెట్టు లయ్యె మునీంద్రా. 3

తే. ఏను మును విన్న యకౌరవేంద్ర పాండు
విభుతనూజులచరితంబు వేడ్కఁ బెంచెఁ
జెవులతియ్యంబు దళుకొత్తఁ జెప్పు మనఘ
వారి దైన యనంతరవర్తనంబు. 4

వ. అని యడిగిన వైశంపాయనుం డమ్మహీనాయకున కిట్లనియె నట్లు కర్ణుండు దెగిన దుర్యోధనుండు హతావశిష్టవసుధావరులు పరివేష్టింపఁ గొంచెపుమూఁకలతోడ విడిదలకుం జని సుహృజ్జనంబులు దేర్పవిషాదం బుడిగి సముత్సాహదోహలి యై శల్యుని దనకు సేనాపతిఁ గావించి వేగుటయు బలుపును బొలుపును వెలయఁ బొలికలనికి నడచెఁ బాండవేయులును [1](బలంబులతోడం) బన్ని యేతెంచిన[2](నయ్యిరువాఁగునకు) సురాసురసమరంబునుం బోని సంగ్రామం బయ్యె నంత మధ్యాహ్నంబున నమ్మద్రపతి యుధిష్ఠిరుపరాక్రమంబున దెగియెఁ బదంపడి భటులుం జెలులుఁ జుట్టంబులును సమసిన నుక్కు దక్కి యక్కురువిభుం డనిపని సాలించి వెఱఁ బొందెడు డెందంబుతో నొక్కరుండును దొలంగఁ బాఱి యొక్కమడువు సొచ్చి డాఁగి యుండె నట గెలుపునుబ్బునం బొంపిరివోవుపాండవేయు లతం డం

(1) (2) ఇవి వ్రాఁతప్రతుల లేవు.

దునికి యెఱింగి యయ్యేడకు నరిగి నలిరేఁగి చుట్టుముట్టి పిలిచిన వెడలి వడముడి తోడి పెనంకువం బెద్దయుంబ్రొద్దు పెనంగి యాభూనాథుండు బ్రొద్దు సాలవ్రాలి నప్పుడు [1]భీముగదాఘాతంబునఁ దొడలు విఱిఁగి పడియె నంత నిశాసమయంబున నశ్వత్థామ కృపకృతవర్మలు దనకుం దోడుగా ధర్మనందనస్కంధావారంబుఁ బొదివి పాంచాలప్రభద్రకమాత్స్యప్రభృతిశేషసైన్యంబుల సమయించె మఱు నాఁడు సంజయుండు కురుక్షేత్రంబునందుండి పూర్వాహ్ణంబునఁ గరినగరంబున కరుగుదెంచి. 5

చ. పొరిఁబొరి మోము బాష్పజలపూర్ణము గ్రమ్మఁగ నూర్ధ్వబాహుఁడై
చరణయుగంబు దొట్రుపడ సంభృతశోకత రాజవీధి నె
వ్వరిఁ గని యైన హామహితవైభవ హాధృతరాష్ట్రపుత్త్ర హా
కరిపురనాథ యం చెలుఁగు గద్గదికం దగులంగ నేడ్చుచున్. 6

క. జననయనచకోరానందనుఁ డగునృపచంద్రుఁ డనుచితం బయినవిధం
బున నస్తమించె నంచుం, [2]దనుడోలనభరితభూరిదైన్యం డగుచున్. 7

వ. చని ధృతరాష్ట్రుమందిరంబు ప్రవేశించి లోపలికొలువున గాంధారియుం గోడం డ్రును విదురుండును మఱియును దగు చుట్టంబులునుం బరివేష్టింపఁ గర్ణు లేమికిఁ బ్రేముడించుపలుకులు సెల్లనుల్లంబు దురపిల్ల నున్నయన్నరనాథుంగని డగ్గుత్తిక వెట్టుచుఁ దనపేరు సెప్పికొని చేరి పాదప్రణామం బాచరించి యేడ్పు పెరయు నెలుంగుతో నిట్లనియె. 8

సీ. జననాథ శల్యుండు సమసె సౌబలుఁడు గీ,టడఁగె నులూకుండు మడిసె సకల
సంశప్తకులు గడచనిరి కాంభోజశ,తానీకములు తెగటాఱె యవన
పార్వతీయమ్లేచ్ఛబలములు ద్రుంగె నల్,దిక్కులమన్నీలుఁ దక్కుఁగలుగు
నరనాయకులు జచ్చిరి కుమారులు గల,యందఱుఁ దెగిరి కర్ణాత్మజులును
తే. బొలిసి రయ్య వృకోదరుపలుకు దప్ప, కుండఁ దద్గదాదండ ప్రచండనిహతి
రెండుదొడలును విఱిఁగి ధరిత్రిఁ బెలుచఁ, గూలి రూపఱె రారాజుధూళిఁ బ్రుంగె.

వ. మఱియు ధృష్టద్యుమ్నుఁడును శిఖండియు నుత్తమౌజుండును యుధామన్యుండును లోనుగాఁ గలపాంచాలురును జేరి మాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులులోనుగా నవశిష్టజనంబులును నీమనుమలైన ప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును సకలరథసామజ ఘోటకసుభటసమేతంబుగా మృతిఁ బొంది రిట్లు కౌరవశిబిరంబును బాండవ స్కంధావారంబును విధివశంబున [3]వనితావశేషంబులయ్యె నిందుఁగృపకృతవర్మలు నశ్వత్థామయుఁగా ముగ్గురును నందుఁ బాండవు లేవురును గృష్ణసాత్యకులుగా నేడ్వురును భవత్సుతుం డయినయుయుత్సుండును శేషించి రివ్విధంబునబదునో

1. క. తానుబడియె-జ. తానుద్రావాలె-నంత. 2.గ. తనలోనన-జ. తనుదోహల-భరిత. 3.గ. నిరవశేషంబు లయ్యె.

కండు నే డక్షౌహిణులు నఖిలక్షోణికి దుర్యోధను నధిపుఁ గావింపను జంపనుం బూని కాలం బగుటయు నాలంబున నిశ్శేషత్వంబు నొందె నని చెప్పుటయు నమ్మహీపతి మూర్ఛిల్లె విగురుండును వివశుండై యొఱగెఁ గాంధారియుఁ గోడండ్రును జె య్యోది పుడమిం బడిరి తక్కటిచుట్టంబులు మొగంబులు మొగుడం జిత్రరూపంబులచందం బైరి సంజయు ప్రయత్నంబున నందఱుం గ్రమంబునం దేఱి రప్పుడు మేను వడంక నమ్మానవనాథుండు నలుదిక్కులకు మొగంబు ద్రిప్పి విదురు నుద్దేశించి పుత్త్రహీనుండ ననాథుండ నగుట యెఱింగితిఁ దమ్ముఁడ యిటమీఁద నీవ నాకు గతి యగు మనుచు మగుడ నిగుడుమూర్ఛాతిశయంబునం బరవశుం డయిన నతండును నారీజనంబును శీతాంబుసేచనంబులను లలితవ్యజనవీజనంబులను గొండొకసేపునకు సేద దేర్చినం గూర్చుండి యక్కురువిభుండు గుంభనిక్షిప్త భుజంగంబుచందంబున నిశ్శ్వాసంబు నిగుడ్చుచు నూరకున్నం గనుంగొని యక్కాంతాసముదయంబును సంజయుండును రోదనంబు సేసిరి పదంపడి యవ్విచిత్ర వీర్యనందనుండు. 10

ఆ. అనఘ వశముగాదు ♦ మనసు గోడండ్రమీ,వదినెఁ జుట్టములను ♦ సదనములకు
బుచ్చుమనియె [1]బలుకు♦లచ్చుపాటడఁచుగ,ద్గదిక దైన్య మెసఁగ ♦ విదురుతోడ.

క. అనుటయు నాతం డందఱ,కును మెలపునఁ జెప్ప వగలఁ ♦ గుందుచు నల్ల
ల్లన తమనిలయంబులకును, జనిరి మఱియు నేడ్చుచుండె ♦ సంజయుఁ డలఁతన్.

వ. అమ్మేదినీశ్వరుం డేది గతి యని దుఃఖాతిశయంబునఁ జేతులువిదిర్చి యాసూతనందను దిక్కు మొగంబయి. 13

క. చావరు నొవ్వరు పాండవు, లేవురు నని నీవు చెప్ప ♦ నిప్పలుకులు దుః
ఖావేశకరములై చే,తోవృత్తి దహింపఁ జొచ్చె ♦ దుర్భరభంగిన్. 14

క. తనయు లని నందఱుం బడి, రనఁగా విని పెక్కుపఱియ ♦ లై పోవక యి
ట్లునికి యరయ వజ్రమయం,బని తలఁపఁగఁదగు మదీయ♦మగుహృదయంబున్. 15

ఉ. కన్నులు చీకు లై సుతని♦కాయముబాలవిహారలీలలుం
జె న్నగుప్రాయ మొంది విల♦సిల్లు తెఱంగును జూడఁ గాన కి
ట్లున్నను బంధుకోటి సమ♦యోచితలాలనఁ బల్కుపల్కులన్
విన్నవి వీను లిప్డు గొఱ♦విం దముఁ జూఁడినయట్ల పొక్కెడిన్. 16

వ. అని దుర్యోధను నుద్దేశించి. 17

సీ. ఇటరమ్ము నన్నుఁగౌఁ♦గిటఁజేర్చు కొడుక మీ, యమ్మనూరార్వురా♦వయ్యవృద్ధు
లగుమమ్ము విడుచుట ♦ దగునె యేగతిఁ బోవు,వారము సెప్పుము ♦ కౌరవేంద్ర
యంధత్వవికలుల ♦ నరయక యిట్లుపే,క్షించితి నామీఁదఁ♦గృపయుఁ బ్రియము
నెక్కడ వోయె భూ♦మీశులుగొలువంగ, నుండు [2]దీవ ట్లొంటె♦యున్నవా—

1. అ. బలుకు ♦ నచ్చు పా 2. క. నీ వొంటియె ♦ ట్లున్న; జ. నీ వెట్లొం టి ♦ నున్న.

తే. వధికబలదుర్నివారుండ । వైననీకుఁ, బాండుపుత్త్రులచేత న।పాటఁ జావు
వచ్చె నిచ్చలు భక్తిమై । వచ్చి కొలిచి, గారవింప నిం కెవ్వరు । గలరు నాకు. 18
వ. కయ్యంపుమాట పుట్టినయప్పుడు నీవు నాతోడ. 19
శా. చాపాచార్యుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు న।శ్వత్థామ యుం గల్గ నా
కీపాండుక్షితిపాలపుత్త్రు లెదు రిం । దెవ్వాఁడు దృప్యద్భుజా
వ్యాపారుం డనిఁ గర్ణుఁ డొక్కరుఁడు మా।యం జేయు మద్బాణవి
ద్యాపారీణత గెల్తు నొక్కఁడన యే । నయ్యేవురన్ వ్రేల్మిడిన్. 20
తే. మున్ను చెప్పినవారుగా । కెన్నఁ గలరు, సుమ్ము బాహ్లికభగదత్త । సోమదత్త
శకునిభూరిశ్రవశ్శల।శల్యసింధు, రాజవిందానువిందాది।రధికవరులు. 21
క. ఏనును గర్ణుఁడుఁ దమ్ములు, నానలువురు వీరు లైన । నటు నూఱు పృథా
సూనుల నెట్లు జయించెద,నో నమ్మము నాబలంబు।ను గలితనంబున్. 22
క. అని యాఱడిల్లఁ బలికిన, విని భవదీయానివార్య।విక్రమమునఁ బాం
డునరేంద్రసుతులు దెగుదుర, యని తలఁచితి నీవె తెగితి । యవ్వీరులచేన్. 23
క. అమరనదీతనయుఁడు సిం,హము గాక నరుండె పార్థుఁ । డట్టిమహాత్మున్
సమయించె నట్టు జంబుక,సముని శిఖండిఁ గొని విధి క।సాధ్యముగలదే. 24
చ. శరగురుఁ డట్టియోధుఁడటె । చచ్చె ననిన్ దొర గానివానిచే
వెఱవున లావునన్ జనులు । వెక్కస మందఁగఁ జేయు సింధుభూ
వరుఁడటె రిత్తపోయె నని।వార్యుల బాహ్లికసోమదత్తులం
బరు లవలీలఁ జంపిరటె । పల్కెదు నే మని యేను దైవమున్. 25
క. నీనమ్మినభూరిశ్రవుఁ, డేనికలా వతఁడు నెందు । నెన లేనిమగం
డైనభగదత్తుఁడును [1]వ, మ్మైన తెఱంగట్టె యేమి । యందుఁ గుమారా. 26
ఉ. నచ్చిన కర్ణువిక్రమము।నం బరవీరులయం దొకండునుం
జచ్చుటలేదు దుర్గమము । శల్యభుజావిభవంబు లోకముల్
మెచ్చినయట్టి దందు నొక।మేలుఁ వినంబడ దమ్మహాత్ములన్
మ్రుచ్చులఁజంపినట్టులు ప।రుల్ దెగటార్చిరి దైవ మిచ్చినన్. 27
తే. కొడుక తమ్ములు దోడ్పడఁ।గడఁగిశత్రు,వరుల గెలిచెదనంటివా।క్కరుఁడుదక్క
కుండ నీతమ్ముఁగుఱ్ఱల।నూచముట్టు, గొనియె నే విధి యేగతిఁ । జనుదుఁ జెపుమ.
క. కదిసి పవనజుఁడు బెట్టుగ, గద వ్రేసినఁ దొడలు విఱిగి । కయ్యపునేలన్
మద మఱి పడినప్పుడు నీ,మది నేమని తలఁచితో కు।మార యెఱుంగన్. 29
వ. అని పెక్కుభంగుల విలపించి. 30
చ. తలపఁగ భాగ్యవంతుల కు।దాత్తశుభం బగుఁ గాక పుణ్యహీ
నుల కది గల్గ నేర్చునె త।నూభవ లాఱడి వోయె రింకఁగా

1. క. వమ్మైన తెఱఁగు లట్టి. నేమి. గ. వమ్మైన తెఱఁగు వింటి నేమి.

నలఁ జరియింపఁ బోవుటయ నా కుచితం బటు గాక చండి నై
నిలిచితినేని మాటలనె నిచ్చలు భీముఁడు మాఁడు చుండఁడే. 31

క. విను దుర్యోధనదుశ్శాసనులఁ బలికి పలికి నిచ్చఁ జావుగ నప్పా
వని యలఁచుఁ గాన యడవికిఁ, జనుటయ మేలైన తెఱఁగు సంజయ నాకున్. 32

వ. అని పలికి యత్యంతదుఃఖదూషితస్వాంతుండగుచు నమ్మహీకాంతుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి యాసూతనందనున కిట్లనియె. 33

క. సురసరిదాత్మజుఁడును శర, గురుఁడును గర్ణుండుఁ దెగుట కుం దలఁకక యె
వ్వరిబాహుబలము గొని యే, మరి కోల్తల సేసిరొక్కొ మనవా రనికిన్. 34

వ. అని తనకొడుకుచలం బూహించి. 35

చ. మును విదురుండు సెప్ప నతిమూర్ఖమనోగతి యైనయాసుయో
ధనుచరితంబు నీ డఖిలధాత్రిజనంబులకుం బొనర్చు నా
శన మని దానిఁ గొంద ఱవిచారులు పాటిగఁ బట్ట రైరి నా
కును మది వారి కెట్లటుల కుత్సిత మయ్యె విధాతత్రిప్పునన్. 36

క. అప్పు డటు లతఁడు సెప్పఁగఁ, దప్పఁ దలంచినఫలంబు దగఁ గుడువక పోఁ
జొప్పడునె సూతనందన, చెప్పు మనికి నెవ్వఁ డమరె సేనాపతియై. 37

చ. దురమున నర్జునప్రకటదోర్విభవంబు నెదుర్పఁ జాలు న
ద్ధురుఁ డొకరుండు గల్గెనె విధూతవిరోధిబలుండు శల్యుఁ డె
వ్వరిభుజశక్తిఁ జిక్కెఁ గురువర్గముసంక్షయ మెట్లు సెల్లె దు
స్తరబలభాసిభీమునిగదం బడియెం గురుముఖ్యుఁ డెమ్మెయిన్. 38

వ. కృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లెబ్బంగి బ్రతికిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిప్రముఖపాంచాలురును జేదిమాత్స్యప్రభద్రకప్రభృతిబలంబులును నామనుమ లైనప్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులును దక్కనుం గలుగుయోధవీరులు నెవ్విధంబున మృతిఁ బొందిరి పాండవు లేవురును బద్మనాభసాత్యకులును యుయుత్సుండును నెత్తెఱంగునఁ దెగటారక తప్పి రింతయుఁ బరిపాటిఁ దేటపడం జెప్పుమనిన విని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కిట్లనియె. 39

ఉ. సూతసుతుండుఁ జేయఁ గలశూరులు దర్పసమగ్రభూపతి
వ్రాతముఁ బెక్కుదంతిరథవాజిభటావలులున్ భుజాబల
స్ఫీతులు పాండునందనులచేఁ దెగటారిన నోడి వీటికిన్
నీతనయుండు హీనరథినీయుతుఁ డై యటు లేఁగి నెవ్వగన్. 40

కృపాచార్యుఁడు దుర్యోధనునకు హితోపదేశంబు చేయుట

వ. మందిరంబు, బ్రవేశింపక యొక్కబయలనిఖిలబంధుమిత్రపరిజనపరివృతుండై నిలిచె. నయ్యవసరంబునఁ గృపార్ద్రచిత్తుం డై కృపాచార్యుం డన్నరేంద్రున కిట్లనియె.

క. సమరము మిముబోంట్లకు ను, త్తమధర్మం బిదియ తొంటిధాత్రీశులు కృ
త్యముగఁ గొని యాచరించిరి, తమకు సుగతి గోరి కీర్తితస్ఫురణమెయిన్. 42

క. [1]ఐనను నొకపలు కడ్డము, గా నొడివెద దాని లెస్స ♦ గావిని యది మే
లైనను జేసెదు గాదే, న్నానెద వేర్పడఁగ వినుము ♦ మనుజాధీశా. 43

చ. అమరనదీతనూభవుఁడు ♦ నస్త్రగురుండును గర్ణుఁడుం బరా
క్రమమహనీయు లాహవధురంధరు లట్టిర తక్కఁగల్గుభూ
రమణులు బంధుమిత్త్రులు దురంబున నందఱఁ బాండునందనుల్
సమయఁగఁ జేసి రట్లు భుజశక్తియు దైవబలంబు నెక్కుడై. 44

చ. వెరవును లావునుం గలుగువీరులు పోరులఁ బడ్డ హీనతం
బొరసితి మస్త్రశస్త్రహతి ♦ భూవర చిక్కినవారు నొల్ల బో
యిరి విను పాండురాజసుతు ♦ లేవురు గంటికి రెప్పచంద మై
హరి తముఁ గావఁ గా వెలసి ♦ రక్షతదేహవిలాససంపదన్. 45

క. శ్వేతాశ్వపాటవం బు,ద్ద్యోతిత మై మెఱయఁగాఁ జతుర్దంతరుచి
స్ఫీత మగుగజము క్రియ నరుఁ, డాతతకురుసైన్యసరసియందుఁ జరించున్. 46

క. జ్యారవము నాదముగ నతి,ఘోరత వైరు లనుకరటికోటికి రయదు
ర్వారం బగునర్జునకం, ఠీరవము శితాస్త్రనఖపటిష్ఠతఁ జూపున్. 47

తే. అర్జునోదగ్రదవశిఖి ♦ హరిమహాని,లంబు ప్రేరేప వైరిబలప్రకీర్ణ
గహనదహనవిహార ముగ్రముగఁ జలుపఁ, దేఱిచూడను రాకున్కి దెల్లమధిప.

ఉ. ద్రోణుఁడు సూతనందనుఁడు ♦ ద్రోణతనూజుఁడు నేను శల్యుఁడుం
ద్రాణపరాయణత్వమున ♦ దర్పము సూపఁగ నీవుఁ దమ్ములున్
బాణపరంపరల్ గురియ ♦ ఫల్గునుఁ డందఱ మీఱి సైంధవ
ప్రాణము నాఁచికోలు నరపాల తలంపఁగ మర్త్యకృత్యమే. 49

ఉ. ఇంతకమున్న సెల్లెఁ బది యేడుదినంబులసంగరం బతి
శ్రాంతతఁ గుంది రిందుఁ గలసైనికు లద్దెసఁ గల్గుయోధు లా
క్రాంతవిరోధిదర్పుఁడు పురందరనందనుబల్మికల్మి ని
శ్చింతత నుల్లసిల్లెదరు ♦ చెక్కు చెమర్పక కౌరవేశ్వరా. 50

క. బలవిక్రమఘను లగుదొర, లిలిగిన మనసేన మేదినీశ్వర విను క
న్నులు సెడిన ట్టున్నదియా, కొలఁదిం బొరిఁగొనుట నరునకున్ సుకరమగున్.

వ. అని చెప్పి కృతవర్మ శల్యగురుపుత్త్రులను దన్న నెన్ని. 52

క. దామోదరుతమ్ముండును, భీముఁడు నిరుగెలఁకులందుఁ ♦ బేర్చి తఱుమ ను
ద్దామగతి నడరుకవ్వడి, కే మిందఱుఁ దలఁప నొక్కయెత్తు కుమారా. 53

చ. అనిలసుతుండు పూన్కి బలుపారఁగఁ గొండొక దీర్చి నేపు నొం

1. గ. ఏ నొకపలు కడ్డముగా, నే నొడివెద దాని లెస్స ♦ విని మది యది.

దినభుజసంపదం గొఱత § దీర్చగ నింకఁ గడంగ కుండునే
మనకు నజాతశత్రునిస § మంచితమార్దవ మూఁది సంధి సే
య నుచిత మైనకాల మిది § యాగ్రహముం జొరనీకు చిత్తమున్. 54

క. సమరము నిష్కారణమై, రమునం బాటిల్లె నెల్ల § రాజులు భరతో
త్తములును మడిసిరి విను కో, పము దీర్ఘక్రోధుఁ డైన § పతి కీ డొందున్. 55

క. తమకు బలం బెక్కినతఱి, సముచిత మగువిగ్రహంబు § శత్రుల కుత్సా
హము మిఱినపుడు కర్తవ్యము సంధి యనంగ విందు § మార్యులచేతన్. 56

క. కలవా రెల్లను దెగి నీ, తలన నిలిచెఁ గార్య మధిప § తగ నోడఁబడు మి
ట్టల మగునాత్మవినాశము, కలుగుట యది విపులపాత § కం బండ్రు బుధుల్. 57

క. తనకై కాచే మది నెల్లను గోరుట వినుము దాఁ బ్ర § శయ మొందెనయే
నిని వారనియుద్యోగం, బునకు ఫలం బేమి రాజ § పుంగవ చెపుమా. 58

క. నినుఁ గాచికొనుము నీ వు, న్నను సర్వము గల్గు ధర్మ § నందనునిఁ దగం
గను మతఁడు రాజ నని తన, మనమున నెక్కించుకొనఁడు § మదగర్వంబుల్.

తే. రాజ్యభాగంబు దగ ధృత § రాష్ట్రునకును, నీకు నన్నదమ్ములకు నా § నృపతి యొసఁగు
నాతఁ డెపుడు శుశ్రూష సే § యంగఁ గోరు, గురుజనములకుఁ గావునఁ § గూడుటొప్పు.

చ. హరియును గా దనండు కరు § ణాన్వితు లై తగ నమ్మహాత్ము లె
వ్వరును గార్యనిశ్చయము § వల్కనఁ గీచకవైరియుం బురం
దరతనయుండునుం గవలు § దానికి మా ర్పలుకంగ నెమ్మెయిం
జొర రగు సంధి యెట్లు నన § సూయత నూల్కొని చేయు మిత్తఱిన్. 61

ఆ. ఇంత చెప్ప టనికి § నే నోడి ప్రాణర, క్షణము సేసికొనుట § గాదు నీకుఁ
బథ్య మనియుఁ దఱిమి § పల్కితి విను విన, వేని నొచ్చి తలఁచె § దిట్టు లగుట. 62

వ. అని యగ్గౌతముండు శోకాయత్తచిత్తుం డగుచుం దనకు హితోపదేశంబు సేసిన విని దుర్యోధనుండు వేఁడినిట్టూర్పు నిగిడించి యొక్కింతసేపు చింతాక్రాంతుం డై యూర కుండి వ్రాల్చినకనుదోయి విచ్చి యవ్విప్రవరుమొగంబు చూచి యి ట్లనియె. 63

చ. చెడుటకు నోర్వకీ విటులు § చెప్పితి నాకు హితంబు నెయ్య మె
క్కుడు గలయట్టిచుట్టమున § కున్ నయశిక్ష దగుం గదా భరం
పడి బవరంబులం బెనఁగు § భంగిని గార్యము దెల్పఁ జాలిన
ప్పుడు నిను రక్షణార్థి వని § భూసురసత్తమ యే నెఱుంగుదున్. 64

వ. నీకూర్మిపేర్మిం జేసి కీడు దొలఁగింపం జూచి సంధి కర్తవ్యం బని పలికితివి గాని యప్పలుకులు నాకు రుచియింప వె ట్లంటేని. 65

సీ. కపటంపుజూదంబు § ఘటియించి రాజ్యంబు, గొని ధర్మజునిమాట § గుందఁ జేసి
సభ కేకవస్త్ర ర § జస్వల నమ్మెయిఁ, బాంచాలి ముందల § వట్టి యీడ్చి

సంధిసేయఁగ బూని శౌరి యేతెంచిన, నవ్విధంబున కప్రియం బొనర్చి
పలువురు గూడి సాభద్రు నొక్కని బాలుఁ, గిట్టి యత్తెఱఁగున గీటడంచి
తే. నేఁడు దుశ్శాసనుని ఱొమ్ము నెత్తురనిల, సుతుఁడు మదమునఁ ద్రావుట సూచి కొఱత
ప్రతిన దీర్చినతం డని భయముఁ బొంది, పొందు గోరిన నది యేల పొసఁగుఁ జెపుమ.
ఉ. రాజులు భక్తిఁ గొల్వఁగ ధరావలయం బఖిలంబు దర్పవి
భ్రాజితవృత్తి నేలి యనురక్తులఁ బ్రోచుచు శత్రుకోటికి
న్నేజము [1]దప్పఁ జేయుచు [2]నతిప్రమదంబున నున్న నాకు నిం
కాజియె కాక యొక్కనిదయం గను రాజ్యసుఖంబు లేటికిన్. 67
వ. నిశ్చయం బిట్టిద యగుటం జేసి. 68
ఆ. పొడుతు నెట్లు పాండుపుత్త్రులతోఁ గయ్యె, మేను నీవు దీని కియ్యకొనుము
పలుకు వినమి గాఁగ దలఁపకు ముచితంబు, తెఱఁగు ధీరజనుల కెఱుఁగ రాదె
చ. విభవమునుం బ్రతాపమును విశ్రుతకీర్తియు మాయ ధర్మపు
త్త్రభటసమానవృత్తమున దైన్యము నొందుట కోర్వ రాదు వీ
తభయతఁ బోరఁ [3]బేర్కొని యుదాత్తపదంబున కేఁగి భీష్మకుం
భభవజయద్రథాదు లగు బంధుల మిత్త్రులఁ గూడు టొప్పగున్. 70
వ. అంత వలవ దిమ్మాట మగపాడి కాడితిం గాని. 71
ఆ. ఏను దెంపుచేసి యీ యున్న రథికజ, నంబుతోడఁ గడఁగి నడవఁ బెట్టు
దఱిమి పాండురాజతనయుల మర్దింతు, ననఘ నీవు మెచ్చునట్టుగాఁగ. 72
చ. అన విని చుట్టు నున్న నృపు లందఱు సంతస మంది యన్నరేం
ద్రుని వినుతించి యోటమికి రోయుట నొందినచింత వంత యె
ల్లను దిగఁద్రోచు నెమ్మనముల రణకౌతుక మావహిల్లు నా
ననములు దోఁప దర్పవచనంబుల సేనకు నుబ్బొనర్చుచున్. 73

దుర్యోధనుఁడు శిబిరంబు విడిచి సరస్వతీతీరంబు చేరుట.

వ. చెలంగి కృపకృతవర్మాశ్వత్థామశకునిశల్యులు గార్యంబు విచారించి కౌరవేశ్వరు నాలోకించి మన మీరాత్రి శిబిరంబున నిద్రించుట యొప్పదె ట్లనినఁ గర్ణుం దెగటార్చుటం జేసి పేర్చినయుబ్బునఁ బాండవులు పైకొని పరాక్రమింప నప్పళింపఁ గలుగుఁ బో యని తలంచెదము వినుము వంచనఁ దొలంగి యుండి మనకుం గలచతురంగంబుల నాయితంబు సేసికొని వెనుకవం బన్ని వారికి వెఱ గగునట్టిపెట్టిదంపుటురవడిం గదిసి రణంబు సేయుద మట్లైన జయంబు గొనవచ్చు నని చెప్పిన నవ్వసుమతీపతి ప్రీతుం డై యది లెస్సవెర వట్ల చేయుదమని సముచితభంగిం దగువారల కెఱింగించి కదలి యచటికి రెండామడ యగుసరస్వతి పొంత నయ్యాలికి బలంబులం గొని చని సకలజనవాహనసహితంబుగా నమ్మహా

1. గ. దవ్వు సేయుచు. 2. క. ననింద్యపరాక్రమలీల నున్న నా కాజియె. 3. జ. మార్కొని.

నదియం దిచ్ఛానురూపస్నానపానంబు లాచరించి వలయుతెఱంగున వెనుక నడ తెంచినవివిధాహారంబులం దుష్టిం బొంది యిష్టాలాపంబులు సెల్లుచుండ నున్న సమయంబున మున్నాకర్ణంబు నడపినదొరలును జిత్రసేనాది భవత్కుమారులును గర్ణకొడుకు సత్యసేనుండును లోనైనయాప్తజనంబు లమ్మనుజనాథున కిట్లనిరి:

చ. వెరవును లావునుం గలిగి § విక్రమసంపద సొంపు మీఱి భూ
వర భవదీయ మైనబల§వర్గము నొడ్డన మేర్చ వీఁక మైఁ
బురికొలుపంగ నిర్భయతఁ § బోలెడునట్లుగ దాను [1]ముందరై
తిరముగఁ జేయఁ జాలు నొక§ధీరు నొనర్పుము సైన్యనాథుఁ గన్. 75

వ. అనిన విని వృషస్కంధుండును బీనదీర్ఘభుజార్గళుండును భర్గవరలబ్ధజన్ముండును దివ్యాస్త్రవేదియు నవ్యాహతవిక్రమోద్దాముండును నగునశ్వత్థామ నాలోకించి యాదరభరితుం డగుచు నా ధరణీవరుం డతని కిట్లనియె. 76

ఆ. అనఘ నీవు నాకు § నాచార్యునట్టుల, నేమగడయుఁ గాన § హితము సెప్పఁ
దగు బలాధినాథుఁ§నుగఁ జేయ నర్హుని, నెల్ల వినఁగ నిశ్చ§యింప వలయు. 77

చ. అనుటయుఁ నాతఁ డిట్టు లను § నజ్జనపాలున కాజినైపుణం
బును మహనీయశౌర్యమును § భూరిబలంబును [2]సర్వసత్త్వవే
ధనముఁ బరాక్రమోద్ధతియు § ధైర్యసమగ్రతయుం గలండు శ
ల్యుని రథినీపతిత్వమహి§మోజ్జ్వలుఁ జేయుము కౌరవేశ్వరా. 78

క. నినుఁ బట్టిపాండుపుత్త్రులు, దనమేనల్లురఁ దొఱంగె § ధరణీశ్వర యీ
తనిఁ గడచినపరమహితులు, మనకుఁ గలరె.యితఁడు లోక§మాన్యుఁడు గాఁడే.

తే. కార్తికేయుం డధీశుఁడు§గా నమర్త్యు, లెలమిఁ బురికొని దైత్యుల§గెలుచుకరణి
మద్రవిభుఁ డగ్రణిగ నేచి § మనము నడచి,కడిఁదిపగఱ జయింతము§కౌరవేంద్ర.

వ. అనిన విని సమస్తజగతీశులును జయజయశబ్దంబులతో శల్యుఁ బరివేష్టించి సంగరోత్సాహంబునంబొంగిరి కురునాథుండు గద్దియడిగి సవినయంబున నమ్మద్రవిభున కభిముఖుం డై యిట్లనియె. 81

ఉ. పొచ్చెము లేనినెయ్యమునఁ § బూని విపద్దశ నొంద కుండఁగా
నెచ్చెలిఁ గాపఁ జూచుమహా§నీయున కిట్టిద కాల [3]మిప్పు డీ
వచ్చుపడంగ నీభుజబ§లాతిశయంబున నద్భుతంపుగె
ల్పిచ్చి కృతార్థుఁ జేయు నను § నే నినుఁ జెందియుఁ దూలఁ బోదునే. 82

క. పూనుము చమూపతిత్వము, నానమ్మినవారు నేను § నరపతిబలసం
తానంబుతోడఁ బరిజన, మై నడచెద మాక్రమింపు § మరివర్గంబున్. 83

చ. అన విని శల్యుఁ డి ట్లనియె § నమ్మనుజేంద్రున కిప్పు డింతప్రా
ర్థన మొనరింప నేల వసు§ధావర యే నిను జేరినప్డ నా

1. క. ముంగలై. 2. క. సర్వశస్త్రవేదనము. 3. గ. మిప్డ మీ వచ్చు.

ధనమును బ్రాణముల్ బలవిక్రమము నీకు సమర్పణంబు సే
సినయది గావె నీపనుపు ♦ సేసెదఁ గౌరవసేనఁ గాచెదన్. 84

మ. భుజవీర్యంబున నచ్యుతార్జునులు నన్ ♦ బోలంగ లేరల్క వ
చ్చి జయింపంగఁ గడంగినన్ సురలు నాచే నొత్తురే నేచి య
క్కుజపుం జేవయు లావుఁ జూపువడికిం ♦ గౌంతేయులే యోర్తు రా
ప్రజయున్ నీ ప్రజయుం గలంగఁ జెఱఁగం ♦ బాటింతు నాటోపమున్. 85

చ. అతినుతి బాణజాలముల ♦ నక్కడిసైనికులం దెరల్చెదన్
గుఱుకొని నాకు మాఱుకొని ♦ కోల్తలఁ జేసినవీరవర్గము
న్నఱికెదఁ జూచుఖేచరగణంబుల కచ్చెరుపాటొనర్చెదన్
బఱపెదఁ బాండునందనులఁ ♦ బాఱక నిల్చిన రూపడంచెదన్. 86

శా. గంగానందనుపోటు మెచ్చక గురుం ♦ గాదంచు గాథాతనూ
జుం [1]గీడాడుచు నీతఁ డెవ్వఁడొకొ యంచున్ శల్యుఁడే యిట్టివా
నిం గయ్యంబుల మున్ను గాన మనుచు ♦ న్వేభంగులం జూప త్రె
ల్లం గీర్తింప ధనుఃకళానిపుణలీ[2]లాఖేలతన్ జూపెదన్. 87

దుర్యోధనుఁడు శల్యుని సేనానాయకుంగాఁ జేయుట.

వ. అని పలికిన నీసుతుండు ప్రీతుండై కనకకలశంబుల సరస్వతీజలంబులు దెప్పించి శాస్త్రోక్తప్రకారంబునఁ దగురాజులుం దానును సేనామధ్యంబున భద్రవిధానోపేతంబుగా నమ్మద్రవిభు నభిషేకించి బలాధిపత్యపట్టబంధంబు నిర్వర్తించినశంఖభేరీప్రముఖమంగళతూర్యరవంబులు సెలంగ సైనికసింహనాదంబు లుల్లసిల్ల నప్పుడా శల్యు నుద్దేశించి దీవనలం బొగడ్తల నఖిలజనంబులును ముఖరులయి రిట్లు సంతసిల్లి సపరివారంబుగాఁ గురుభూమీశ్వరుండు విశ్రామంబు నొందె నట్టియెడ మున్ను సమరజయంబునం బ్రమోదభరితుం డగుచు నిజశిబిరంబునకుం జనినపాండవాగ్రజుండు బంధుమిత్రపరిజనంబులఁ దమతమవిడిదలకుం బోవం బనుపక యుచితప్రదేశంబున బేరోలగం బుండి మనవారివలనవిశేషంబు లరయఁ జారులం బనిచినవాఁడై వారలు మగిడి వచ్చునంతకు నేమేని వినోదంబుల బ్రొద్దు పుచ్చి యక్కడియుత్సాహంబు తెఱం గంతయు విని యచ్యుతునాననం బాలోకించి యిట్లనియె 88

చ. కురుపతి మద్రరాజుఁ దన ♦ కున్ బలముఖ్యునిఁగా నొనర్చి సం
గరమున కుత్సహించె నధి ♦ కప్రమదంబున వారిసేనయుం
దిరమయి పేర్చి యున్నయది ♦ దీనికి నెయ్యది సేయువార మీ
వరయుము కార్యవృత్తి హృద ♦ యంబునఁ బాండవరక్షణోత్సుకా. 89

1 గ. గీటాడుచు. 2. చ. లాశీలతన్ - జ. లాలోలతన్.

వ. నీ వెట్లు నిశ్చయించి పలికె దట్ల చేయుదు ననిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంత
కుం డి ట్లనియె 90

సీ. శల్యు నెఱుంగుదు శౌర్యధైర్యంబు ల,గ్గల మాతనికి బాహుబలఘనుండు
గాంగేయకుంభజకర్ణుల మిగిలెదుఁ, గాదేని సముఁ డగుఁ గాని [1]యసదు
గాఁ దలంపఁగరాదు కౌరవపతి మాన్యుఁ, జేయుట నధికవిజృంభణంబుఁ
జూపు భీమునకు నర్జునునకు [2]నెనయంగ, రాదు. సాత్యకి కోర్వరాదు పార్ష
తే. తునకుఁ దత్సోదరులకు మార్కొని పెనంగి, బ్రదుకరాదు నీపిట నాబల్లిదునకు
నెదుగురధికునిఁ గాన ననేకహేతి,నిపుణశార్దూలవిక్రమ నీవు దక్క. 91

క. ఒరు లయినఁ బెక్కు[3]దినములఁ, బోరిఁ గొను నీబలము నెల్లఁ బోరి వోవ నతం
డరిభంజన నీవైనం, బరమోత్సాహమున నెల్లి పడ నై తతనిన్. 92

ఆ. అతఁడు మేనమామ యనుకృప దక్కుము, రాజధర్మమును బురస్కరించి
యతులవిక్రమక్రియాపాటవంబున, నవ్విరోధి నామ మడపఁ వలయు. 93

క. గాంగేయునిఁ గుంభజుఁ గ,ర్ణుం గడచితి మింక నుద్ధురుం డగుమద్రే
శుం గూల్పు మంతతోడఁ దె,గుం గురుపతిపని జయంబు గొనుము కడంకన్.

వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 95

ఆ. అనఘ నీవు చెప్పినట్టులు సేసెద, మున్ను పలికినాఁడ నన్న రేంద్రు
కడిమి నాకుఁ బాలు గాఁ బూని యుద్యోగ, వేళయందు నెల్ల వినుచునుండ.

వ. సదనంబునకుం జని సుఖనిద్ర సేయు మని పలికి పద్మనాభునిఁ దనతమ్ములను ధృష్ట
ద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖులను దక్కటిపరిజనంబులను నిజమందిరంబులకుం
బోవం బనిచి వీతశల్యం బైనమాతంగంబుచందంబున శయ్యాతలంబు సేరె బలం
బంతయు నత్యంతసంతుష్టం బై విశ్రాంతి నొందె నారాత్రి యే నిట వచ్చి నీకుఁ
గర్ణువృత్తాంతంబు సెప్పి నీవు వనుప మగిడి చని తెల్ల తెల వేఁగునప్పుడు కౌరవ
సేనాసన్నివేశంబు సేరితి నా సమయంబున. 97

క. కురుపతి పడవాళ్ళం దగు,దొరలకడకు సత్వరముగ దురమునకు భటో
త్కరము నను వు సేయుట కై, బరవసము దలిర్పఁ బనిచెఁ బార్థివముఖ్యా. 98

వ. పనిచిన నెల్లవారు నుల్లంబుల నుత్సాహంబు లుల్లసిల్లఁ దమతమచతురంగంబు
లకు సవరణలు సంఘటింపం దొడంగినఁ దూర్యంబులు సెలంగ నొండొరులఁ
బిలుచు నెలుంగులు నిరిగి ముట్ట రథనేమిగజపదతురంగఖురపుటభటచరణసంఘ
ట్టితం బగుధరణీతలం బద్రువ బహుళం బగు నులివు చంద్రోదయసమయఘూర్ణ
మానం బగుమహార్ణవంబునినదంబు ననుకరించె న ట్లాయితం బై శల్యశకుని
కృతవర్మాశ్వత్థామలును దక్కనుంగల యోధవరులును నొక్కెడ ననుజసహితుం
డై యున్నమనుజపతిసన్నిధిఁ గూడి యతండు వినఁ దమలో ని ట్లనిరి. 99

1. క. గ. జ. యసుదు. 2. గ. జెనయంగ. 3. గ. విధముల.

క. ఒకఁ డొకఁడ పాండవులఁ దాఁ, కక సైన్యోపేతగాఢగతి నందఱు నొ
క్కొకతల గాఁ దలపడి వా, రికడంక యుమపఁగవలయుఁ గ్రీడయపోలెన్. 100

వ. మన మొకళ్లొకళ్లకుఁ బ్రాపగుచు నేప్పారి పోరినం జుల్కన గెల్వఁ గానవచ్చు
ని త్తెఱంగు మనకు సమయంబు సుండీ యట్లుఁ గాక యొంటి పెనంగెడివాఁడును
బెనఁగెడివానిఁ గని కూడుకొనిన వాఁడును బంచవిధపాపంబుల నొందఁగలవాఁ
డని యొండొరులకుం జెప్పికొని గదలి యుద్దామసామర్థ్యంబున నమ్మద్రపతి
ముంగలి వై నడవం జనునప్పుడు. 101

—♦ కౌరవసైన్యంబు యుద్ధసన్నద్ధం బై వెడలుట. ♦—

సీ. చంచరీకావళీఝంకృతు[1]ల్ గల్పించు, కర్ణఝుళంఝుళాకలనములును
ధరణీపరాగసంతానంబు గబళించు, కరశీకరచ్ఛటాస్ఫురణములును
ఘంటికాటంకృతికాంతి సంభావించు, నిర్భరబృంహితనిస్వనములు
నంబరభాగంబు నల్పంబు గావించు, నున్నతగాత్రసముద్ధతులును
తే. జారుభీషణ రేఖలు భూరిమదభ, రాభిరామయానంబులు నాహవోచి
తోగ్రకల్పనాభంగులు నుల్లసిల్లఁ, గరులు ధాత్రీతలంబు గ్రక్కదల నడచె.

చ. గతిబహుతాలసత్ఖురవిఘట్టితమేదిని జీవితేశక
ల్పితనఖరేఖలం జెలువుపెంపు వహించుపురంధ్రిఁ బోల ను
ద్ధతదృఢబంధురాంగలలితంబులు నూర్జితకింకిణీఝణ
త్కృతిపటుహేషలుం దగ సుదీర్ణము లై నడచెం దురంగముల్. 103

సీ. మీఱినయుబ్బున [2]మీఁదికిఁ గాళులు, సాఁచురథ్యంబులచటులతయును
[3]లలిఁ బెండ్లికినిఁ బోవుచెలువున విలసిల్లు, సూతజనంబువిస్ఫూర్జితంబు
జతనంబు మేలిమిఁ జారుఘోరము లగు, నవయవంబులవిభవాతిశయము
బిరుదుల నుద్భటస్ఫురణంబు లై క్రాలు, కేతనంబులసముద్ద్యోతితంబు
తే. సొంపు మిగులంగ జోడులయంపపొదుల, దీప్తులును లేఁతనవ్వులదీధితులును
[4]హారిరశ్ములుఁ గీడ్పర నగుచు వెలుఁగఁ, దేరు లరిగె నుద్దామతఁ గౌరవేంద్ర.

చ. కడఁకయు లావునుం గరఁగి గట్టిగఁ గూర్చి యొనర్చినట్టిపే
రొడళులఁ దాల్మియుం గడిమియుం గలయం బరికించి యందు నే
ర్పిడుకొని గాఢభంగి రచియించిన చందము నెమ్మనంబులం
గడుఁ జెలు వొంద నుబ్బి వడిఁ గాల్బల మేఁగెఁ గరం బుదగ్రతన్. 105

వ. ఇట్లు కురుబలంబు సమరతలంబు చేరం బోవునంతం బాండవబలంబునుం జను
దెంచె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయున కి ట్లనియె. 106

తే. సురనదీసుతుచావును గురునిచావుఁ, గర్ణుచావును వినినకర్ణములకు
శల్యుచావు దుర్యోధనుచావుఁ జెప్పి, యధికతరముగ సంతోషమావహింపు.

1. అ. లల్పించు. 2. గ. మింటికి. 3. ఖ. లీలఁ. 4. జ. హారరశ్ము.

క. అమ్మద్రవిభుని ధర్మజుఁ, డెమ్మెయిఁ బరిమార్చెఁ గౌరవేంద్రుని భీముం
డెమ్మెయిఁ గీటడఁచె రణం, బెమ్మెయిఁ బరిపాటిఁ జెల్లె నేర్పడఁ జెపుమా. 108

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లను వగచుకొలంది కడచనియె ధీరుండవై వార్తలవధరింపుము. 109

క. గంగాసుతగురుకర్ణుల, సంగరమునఁ బాండుసుతులు సంపుట గన్నా
రం గనియు నీతనయు లా,సం గూర్చిరి వారిఁ జంపు శల్యుం డనుచున్. 110

వ. దుర్యోధనుం డిట్టి దిక్కు మాలియుండియు నడియాసం జేసి తన్ను సంపన్నునింగాఁ దలంచుచు. 111

చ. అనుజులు దాను శల్యునిఁ బ్రియాతిశయంబునఁ జేరఁ బోవ నా
యన మును గర్ణుఁ డర్జునశరాహతిఁ గూలిన నుబ్బి భీముఁ డా
ర్చిన నడలొంది తల్లడిలు చిత్తము లూఱట నొంద వారలం
గనుఁగొని పల్కులన్ శ్రుతిసుఖం బొనరించె నుదగ్రమూర్తియై. 112

వ. ఇట్లు సమరోత్సాహసమగ్రుం డయిన మద్రపతి సర్వతోభద్రవ్యూహంబు వన్నించె నందు ముఖంబున మద్రపతి కర్ణపుత్త్రప్రముఖపరివృతుం డై తాను నిలిచె వలపట శకయవనసమేతుం డై కృపాచార్యుండును దాపటఁ ద్రిగర్తసహితుండై కృతవర్మయు వెనుకఁ గాంభోజసహాయుం డై యశ్వత్థామయు నడుమఁ గురువీరపరిరక్షితుండయి కౌరవేశ్వరుండును నతనిముందటఁ గరిఘటాగ్రభాగవర్తియై బహులచతురంగములతోడ శకునియు నిలుచునట్లుగా నొనర్చి పేర్చి యురవణించె నంతకమున్న పాండవులు మూఁడు మొగంబులుగా మోహరించిరి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకు లగ్రేసరులు గా భీమార్జును లగ్రజునగ్రభాగంబున శోభిల్లి సితారూపవిద్యోతితం బైనశల్యుకేతనంబు సూచి తొలఁచి నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డప్పటికి మనకుఁ బాండవులకుం గలసేనాంగంబులకొలంది యెఱింగింపు మనవుడు సంజయుం డాజనపతి కిట్లను మనకుఁ బదునొకండువేలు రథంబులును బదివేలునేడునూఱు గజంబులును రెండులక్షలు హయంబులును మూఁడుగోట్లు పదాతులును వారికి నాఱువేలు రథంబులును మూఁడు వేలేనుంగులును లక్షగుఱ్ఱంబులును గోటికాల్బలంబులును గలిగియుండె నయ్యుద్ధనంబు లొండొంటి గెలుచునగ్గలిక డగ్గఱియె నట్టియెడ. 113

ఉ. ఒండొరులన్ జయించుమతి నుద్భటలీలలఁ జాల నొప్పి య
ప్పాండవకౌరవుల్ పెనఁగు భంగి గనుంగొనువేడ్క నొక్కొ యీ
తండు మహాద్రి నెక్కెననఁ దద్దయుఁ జెన్నగు బింబకాంతి న
ర్కుం డభిరాముఁ డై పొడుపుఁగొండపయిన్ వెలుఁగొందెఁ జూడఁగన్. 114

చ. అరసి యనాగతం బెఱుఁగు నట్టిమనంబులు గల్గుపాండుభూ
వరసుతబంధుమిత్రకురువర్గసుహృజ్జనకోటు లత్తఱిం

బొరసె నతిప్రమోదమును భూరివిషాదము నాఁగ నంబుజో
త్కరము వికాస మయ్యెఁ గుముదంబులు మీలన మొందె నెంతయున్. 115

సీ. కుంజరనికురుంబకుంభస్థలీసంగ,సిందూరధూళులతోఁ జెలిమి చేసి
కేతనవ్రాతసంకీలితమాణిక్య,రశ్ములగూడ విహారంబు సలిపి
సైనికనికరవక్షస్స్థలపరిలిప్త, కాశ్మీర[1]దీప్తులఁ గాఁగిలించి
దండనాథోత్కరచండభావోద్వృత్త, చక్షుఃప్రభలుఁ దారు సరస మాడి
తే. యంశుజాలంబు లుభయసైన్యంబులందుఁ
బరఁగి బహువిధశస్త్రాస్త్రకిరణతతుల
బెరసి [2]పరభాగలక్ష్మి దీపించి మెఱయ
బాల్యరమణీయుఁ డగుచిత్రభానుఁ డొప్పె. 116

కురుపాండవుల పదునెనిమిదవ నాఁటి యుద్ధప్రారంభము.

వ. ఇట్లు పూర్వసంధ్యాసమయంబునఁ దార్కొని భేరీప్రముఖతూర్యనిస్వనంబులు నింగి వొంగం జెలంగ. 117

క. ఒండొంటిఁ దాఁకి హేతులు, మండఁగ దచ్చూర్ణతతులు మహి రాలఁగ ను
ద్దండతఁ గలయం బెరసెను, రెండు మొనలుఁ గ్రూరతరపరిస్ఫురణములై. 118

వ. ఇత్తెఱంగునఁ దలపడి. 119

క. అరదంబులు నరదంబులఁ, గరులు గరుల హరులు హరులఁ గాల్వురు మఱి గా
ల్వురఁ దాఁకి [3]పెనఁగెఁ గడుభీ,కరభంగులు మెచ్చుదేర గగనచరులకున్. 120

చ. పెనుపున నాకసం బనియుబృంహితముల్ దము నుగ్రగర్జిత
స్వనములతోడి మేఘములచందము గా నొనరింప మీఁది యో
ధనికర మేయుసాయకవితానము భీషణవృష్టి గా రయం
బునఁ బయికొన్నయేనుఁగులపొరునఁ దేరులు దేలె నెత్తుటన్. 121

తే. కరులగమి వొదివి [4]రథముల్ గాలుకొనఁగ, నీక మరలినఘోటకానీకములను
బిరుదుమగల నొత్తములను బిండిపీఁచు, సేయుబలితంపు నేర్పులచ్చెరువుఁ బెనుప.

క. పటురయమున నాశ్వికు లొ,క్కటఁ బెక్కం డ్రెక్కి రథనికరములు ఝుడితి
త్రుటితాకృతులుగ విహరిం,చుట యొక్కఁడు వేడ్క సేయ సురగణమునకున్. 123

క. పలువుర నొక్కఁడు నొక్కని, బలువురుఁ దెగటార్చుటయును బలుదెఱఁగుల మూఁ
కలు పలుదెఱఁగులఁ దలపడి, పొలియించుట పొలియుటయును బొరిను గ్రముగన్.

క. చలమునఁ బోక పెనఁగు కా,ల్బలముపయిం దురగములు నిభంబులు నరదం
బులుఁ గూడి కవిసి యింతిం,తలు దునియలు సేఁత యనుచితక్రౌర్యము గాన్.

క. తెల్లనిసవర్ణ మెఱయ స,ముల్లసితము లగుతురంగముల మొత్తము చం

1. జ. దీధితుల్. 2. జ. ప్రాగ్భాగలక్ష్మి. 3. పెనంగెడుభీక...... మెచ్చుదేర. 4. క. రథికుల్.

చల్లలితపక్షముల శో,భిల్లుగతుల నొప్పునంచపింఛుం బోలన్. 126

వ. అయ్యిరువాఁగును బేరు వాడునప్పుడు. 127

క. గుణనినదము రథనేమి,క్వణనంబుఁ దురగఖురరవముఁ గరిఘంటా
రణనమును హేతిసంఘ,ర్షణనాదముఁ దూర్యఘోషసంపదఁ గడచెన్. 128

సీ. నెత్తుటఁ దోఁగియు నిగిడి పోరెడువీరు, లలరిన నడ[1]మోదుగులవిధంబు
గ్రక్కునఁ దెగి పడికదలెడుబాహుదం,డములు మహాభుజంగములభంగి
యవని రక్తాక్తంబు లైయున్న[2]యట్టిబ,ద్దలలు కెందామరకొలనిపగిది
దఱచు గా నెఱి దప్పి నొఱగినగజములు, గులిశభగ్నాచలకులమునట్లు
తే. దునిసి తొఱఁగినజోదులతొడలు సామ
జములకరములు నొండొంటిచందములు గ
నుంగొనఁగ వింత లగుటను సంగరాంగ
ణంబు రమణీయమును భీషణంబు నయ్యె. 129

తే. ఏమి చెప్పుదు [3]రౌద్రంపుటెసక మందుఁ
దఱచుమెదళులు రొంపులు నుఱుము లైన
యెమ్ములిసుకయు సితచామరమ్ము లంచ
లయ్యె రుధిరంపుటేఱుల కప్పు డధిప. 130

క. విను మయ్యేఱులలో వా,హనములె యోడలు గఁ జూడ నక్కజ మగు ను
క్కున నుద్దామవిహారం,బొనరించిరి వీరయోధు లుర్వీనాథా. 131

వ. ఇవ్విధంబునం బోరు ఘోరం బై చెల్లుచుండ నుల్లసితవిక్రమవిజృంభితులగు భీమ
పార్థులు నలిరేఁగి నారాచప్రముఖనానావిశిఖంబుల మన మొనఁ గనుపుగొట్టిన నది
బెగడొంది మగిడిన నమ్మేటిమగ లుబ్బి పౌండ్రదేవదత్తంబుల నొత్తుటయు ధృష్ట
ద్యుమ్నుండును శిఖండియుఁ గౌంతేయాగ్రజు మున్నిడికొని తఱుమఁ దొడఁగ కవ
లును గడంగి రట్లాటోపదీపితు లైనపాండవేయులయురవడికి నోటఱి నీబలంబు
హాహాకారంబులతోఁ బలుదెసలఁ బఱపం దొడంగినం గనుంగొని శల్యుండు
సారథి కి ట్లనియె. 132

ఉ. అల్లదె కంటె పాండుతనయాగ్రణి తేరు సితాశ్వయుక్తమై
తెల్లనిమెల్లి నొప్పినది తీవ్రత మారొకని యానృపాలుశో
భిల్లుట మాన్పఁగా వలయు భీషణభంగి రథంబు వోవని
మ్మెల్లజనంబు నాకడిమి యేర్పడ నేఁ డెఱుఁగంగఁ జేసెదన్. 133

ఆ. సురలనైన గెలుతు దురమున విను నాకుఁ, బాండుపుత్త్రు లెదురె భండనమున
నేర్పు బలుపుఁ జూపి నిన్ను మెప్పింతు నా, చేతిబలుపు సూడు సూతవర్య. 134

వ. అనుటయు వాఁడు పాండవబలంబుల కెదురు గా నరదంబు సముచితరయంబున

1. గ. మోదువుల. 2. ఙ. పట్టుపుల్ దలలు. 3. క. గ. ఙ. రౌద్రంపు నెసక.

నడప నమ్మద్రపతి సముద్రసముద్రేకంబుచందంబైన యాసైన్యంబుసరభసత్వంబు చెలియలికట్టయుం బోలియుమపుట యచ్చెరువై యుండె నట్లు శౌర్యధైర్యంబుల నుల్లసిల్లుశల్యుం జూచి మననూఁకిలును ఘగుడ నిగిడిన సంగ్రామంబు భీమంబయ్యె నందు నకులుండును గర్ణపుత్త్రుం డగుచిత్రసేనుండును దలపడి యొండొరులకుఁ గృతాస్త్రత్వంబును సమరవిశారదత్వంబును జూపు మం బెనంగు నెడనా సూతపుత్త్రుండు. 135

—♦ కర్ణకొడుకులు చిత్రసేనసత్యసేన సుశర్ములు నకులునిచేతఁ జచ్చుట ♦—

చ. నకులునిచాపదండము ఘనప్రదరంబున దున్మి భాస్వరాం
బకములు మూఁడు దీవ్రగతిఁ ఫాలతలంబున నాటి త్రుంచె ఘో
టకములఁ గేతనం బిలఁ బడఁగ విదళించి వధించె సూతు ఖే
టకమును ఖడ్గముం గొని కడంకఁ బయిం బరఁగించె భల్లముల్. 136

క. ఆనిశితభల్లములు దన,మేనికి రాకుండఁ బలుక మెఱయ జడియుచుఁగ్
వే నిగిడి కదిసె మాద్రీ,సూనుం డాసూతసూతిసూనునరదమున్. 137

తే. కదిసి మీఁదికి లంఘించి మద మెలర్ప, గళము దునిమిన నమ్మస్తకంబు డొల్లెఁ
గర్ణపూరకిరీటసంకలితవివిధ,రత్నరోచులు మెఱయ ధరాతలమున. 138

వ. ఇట్లు చిత్రసేనుండు వడినం గనుంగొని కౌంతేయుసైనికు లార్చినం బేర్చినశోకరోషంబులు మనంబుల ముప్పిరిఁ గొన వానిసోదరులు సత్యసేనుండును సుశర్ముండును నప్పాండుపుత్త్రుపైఁ గవిసిన నతండు వేఁడొక్కతే రెక్క బలువి ల్లెత్తి దండధరప్రచండమూర్తి యై మాఱొడ్డినిన నబ్బిరుసుమగ లయ్యరదంబు భల్లంబుల నఱకం దొడంగిన నుఱక చిఱునవ్వు నవ్వి. 139

చ. కడువడి సత్యసేనుతురగంబులఁ గూల్చి శరాసనంబుఁ జ
క్కడిచిన నొంచు తేరికి రయంబుమెయిం జని యన్యచాప మె
క్కుడుటయు నక్కుమారునిశితేషుయుగంబున నొంచి నొంచెఁ గ
వ్వడియనుజన్ముఁ డుగ్రుఁ డయి వానిసహోదరు రెండుతూపులన్. 140

తే. అతనిధను వాసుశర్ముఁ డుద్ధతి దలిర్పఁ
ద్రుంచుటయు నొండువింట బల్పమూపు లొడలఁ
బఱపి వానిశిరంబును నఱికి సత్య
సేనువిలుఁ ద్రుంచె నా పాండుసూనుఁ డధిప. 141

శా. ఆ రాధేయతనూజుఁ డన్యధను వుగ్రాకారుఁ డై యెత్తి దు
ర్వారప్రక్రియ నేసె నా విశిఖముల్ వారించి యాతం డతి
క్రూరస్ఫారశరత్రయం బతనివక్షోభిత్తిఁ గీలించి వే
నారాచంబులు రెండు దమ్మునిమెయిఁ నాటెం గడుఁ బెట్టుగన్. 142

క. వా రలిగి యొక్కయుమ్మడి, సారథి, దెగటార్చి యార్చి చాపము దునియం

దేరు వికలముగ మేను విదారితముగ నేసి రత్యుదగ్రస్ఫురణన్. 143

వ. ఇవ్విధంబున. 144

మ. విరథుండున్ వినికృత్తచాపుఁడు శరార్దుండు నై మేదినీ
వర నీపుత్త్రుఁడు చంచదుగ్రతరజిహ్వాంబైన చండాహి నాఁ
గర మాభీలతఁ బొల్చుశక్తిఁ గొని యాశల్యున్ సత్త్వముం డయ్యు సు
స్థిరసంరంభత సత్యసేనుఁ బడ వైచెం జూడ నగ్గింపఁగన్. 145

ఆ. అన్నపాటు సూచి యనుజుఁ డుల్లంబున, నడలు కనలు గదుర నంపవానఁ
గప్పె నకులు నంతఁ గాంచి భీముకుమారుఁ, డెయిదె నతనియుదగ్రమెక్కెనతఁడు.

వ. ఇట్లు ద్రౌపదేయుం డగుశ్రుతసోమునియరదం బెక్కి బలువిల్లుఁ గొని యుక్కు మారుండును గోడుపడ నాసుశర్మునిఁ బటుశరపరంపరలం బొదివినఁ బొలివోక యతండు. 147

తే. వాఁడితూపులు నకులుపై మూఁడు నాటి
యిరువదింటఁ దత్పుత్త్రునియురము నొంప
నర్ధచంద్రబాణాహతి నవ్విరోధి
శిరము దునిమె నప్పాండుభూవరసుతుండు. 148

శా. మాద్రీపుత్త్రునిచేతఁ గర్ణసుతు లీమార్గంబు బడం జూచి వీ
రోద్రేకం బెడలంగ నీసుతుబలం బొక్కుమ్మడిన్ విచ్చిన
న్మద్రాధీశుఁడు సింహనాదము రణోన్మార్గోసముల్లాసమున్
రౌద్రప్రక్రమసూచకంబులుగ సంరంభస్ఫురన్మూర్తియై. 149

తే. హస్తతల మెత్తి నిలునిలుమని యదల్పఁ, బోక తిరిగి యమ్మూకలు పోరికమరెఁ
బాండవేయులమొనలు నుద్దండవృత్తి, నురవణించిన సంగరము గ్రమయ్యె.

చ. అడరి ధనంజయాదు లగునక్కడివీరులు విక్రమింప ని
క్కడ భవదీయనందనముఖప్రభవోద్భటయోధవర్గము
ల్వడిఁ దఱుమంగ నప్పుడు బలద్వయమున్ విశిఖాగ్ని [1]వేర్చ మి
క్కు డయినభీతి నొందె రణఘోరత భూవర యేమి సెప్పుదున్. 151

వ. ఇట్లు మథితం బయ్యును బౌరుషంబు పెంపున నిరువాఁగును వేగంబు గుందక వింతచందంబునం బేర్చు క్రందు గగనచరులకుఁ గన్నులపండువుగా బృంహిత ధ్వనులను ఘంటానినదంబులను నేమినిస్వనంబులను గేతుకింకిణీక్వణనంబులను [2]రింఖారవంబులను హేషాఘోషంబులను భుజాస్ఫాలనంబులను సింహనాదంబులను దిక్తటభేదనం బొనర్ప నద్భుతోత్సాహంబున నాహవక్రీడ సలుపుచుండఁ బుండరీకాక్షరక్షితు లగుపాండుపుత్త్రులబలశౌర్యసంపదలసొంపునం బెంపొదవు ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిసాత్యకిప్రముఖు లైనదండిమగలు గూడికొని తఱుమ దారుణ

1. క. నేర్చి. 2. జ. శంఖారవంబులను.

నైపుణంబున బాహాటోపంబు సూపినఁ గార్చిచ్చు గవిసినం గలంగుమృగకులంబు కైవడిం గౌరవసైన్యంబు దైన్యంబు నొందిన. 152

క. పెనురొంపిలోఁ బలను బ్రుం, గినధేనువు నెత్తుపోలికిని శల్యుం డ
మ్మొక్కనఁ దనభుజబలమునఁ గ్రక్కనియట్లుఁగ నిలిపె శౌర్యగర్వము మెఱయన్.

వ. నిలిపి పేర్చినసమయంబునఁ దనదిక్కున నల్కాపాతప్రముఖంబు లగుదుర్నిమిత్తంబులు వొడమిన నీకొడుకులు గూడికొని చేయుంగలసైనికులం గూర్చికొని తిరం బయి పెనంగి రట్లు పెనంగునెడఁ గడంగి తలకడచి మిగిలి మద్రపతి మార్గణాసారంబు పరఁగించుచుఁ బాండవాగ్రజునగ్రభాగంబున నున్నభీమసేనసాత్యకిధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయులఁ దాఁకి పదిపదిప్రదరంబుల నొప్పించి కదిసి యన్నరపతిని బదితూపుల వేఁడిమి సూపి మలసినఁ బాంచాలప్రభద్రకబలంబు లాజెట్టిబిరుదుచుట్టు ముట్టిన. 154

ఉ. వాలి యతండు బాహువిభవం బలరించినఁ బేర్చి రౌద్రతం
గూలుగజంబులుం గెడయుగుఱ్ఱపుతండముఁ ద్రెళ్లుతేరులుం
గీ లెడలించినట్ల పడుకేతువితానము నుగ్గునూఁచ మై
రాలుపదాతివర్గములు రక్తపుటేరులుఁ బ్రేవుప్రోవులున్. 155

వ. మఱియును. 156

క. ఏరూపు లయిన రూపఱి, ఘోరాశనులట్ల శల్యుక్రూరాస్త్రంబుల్
కౌరవులు పొంగఁ బాండుకు, మారులసేనపయిఁ దొరిగె మనుజాధీశా. 157

వ. అట్లు దొరుగుదారుణమార్గణాసారంబున నెగడుపడి యాబలంబు పాండవాగ్రజు వెనుక కొదిగిన నమ్మహీపతి పురికొలిపికొని శల్యు మార్కొని నిశితవిశిఖవర్షంబునం బొదివిన నమ్మద్రవిభుండు క్రూరనారాచం బతనిమే నుచ్చిపో నేయ నా ధర్మనందనునకుఁ దలకడచి యేఁడమ్ముల నవ్వాడముడియు సహదేవుండయిదుతూపులను నకులుండు నవశరంబులను బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదేయులు బహుబాణపరంపరలను నవ్వీరు నేయ నప్పుడు కృపాచార్యుండును గృతవర్మయు శకునియుఁ దత్సుతుం డులూకుండును నీకొడుకులుం గవిసిరి గురుపుత్త్రుండు మందహాసంబుతో నమందగతి వచ్చి వారిఁ గూడికొనియె నక్కడిసైనికులును రభసంబున నారథికవరులఁ దాకి రట్టియెడ. 158

క. కృపుఁడును ధృష్టద్యుమ్నుఁడు, నుపమాతీతాతిఘోరయుద్ధంబున బా
హుపటుత్వమ్ములు సూపి ర,థిప యొండొరులకు [1]సమత్వదీప్తాకృతులై. 159

క. ఒకని నొకనిఁ బదిపదిసా, యకముల నొప్పించె వీరు లగుపాండుకుమా
రకు లేవుర నంతట ద్రో, ణకుమారుఁడు మోము చిఱునగవున నొప్పన్. 160

ఆ. [illegible]యుతనయు [2]బుశ్యవర్ణాశ్వముల మద్రపతి ధరిత్రిఁ గూల్చె నతఁడు దేరు

1. క. సమగ్రదీప్తా. 2. గ. చిత్రవర్ణా.

డిగ్గి నిజగదాపటిష్ఠతఁ జూపెఁ గౌ,రవ్యసైన్యమునకు రాజముఖ్య. 161
క. అనిలజునియశ్వములఁ గూ,ల్చినయప్పుడు శల్యు[1]నిం గలితనము మెఱయం
దనయంపవెల్లిచే ముం,చె నకులుతమ్ముండు నీదుసేన దలంకన్. 162
తే. అతనిహయములు నమ్మద్రపతిశరములఁ
బడిన నప్పాండవునిఁ దలకడచి బలము
పొదివె నయ్యోధముఖ్యుఁ దత్పుత్త్రుఁ డపుడు
గదిసె నాసహదేవుపైఁ గడిమి మెఱయ. 163
చ. కవిసిన దట్టకెం పడరుకన్నులతోడఁ గృపాణపాణి యై
యవనికి దాఁటి యాతనిశరావలి ద్రుంచుచుఁ గిట్టి తేరిపై
కి వడిఁ జలంబుమై నరిగి కేళియపోలె శిరంబు ద్రుంచి పో
యె వెసఁ బొగడ్త కెక్క ధరణీశ్వర యొండురథంబుమీఁదికిన్. 164
వ. ఇవ్విధంబున. 165
క. సుతుఁ డీల్గిన మద్రమహీ,పతి శోకక్రోధవేగభరితాత్మకుఁ డై
శితశరపరంపరల ను,ద్ధతిఁ బాండవసైనికులమదం బడఁగించెన్. 166

శల్యభీమసేనులగదాయుద్ధము

క. ఉరవడి రథికజనంబుల, దెరలిచి యేపారుతనదు తేరు మెఱయ ను
ద్ధురగతిఁ గౌంతేయాగ్రజు,నరదమునకుఁ గవిసె వాలురమ్ములు నిగుడన్. 167
సీ. కనుగొని భీముండు గన్నుల నిప్పులు, రాల ఖండాలకీలాలరంజి
తంబును రిపుసైన్యదైన్యప్రదంబును, నాత్మీయవాహినీహర్షకరము
నై శతధారామహాభుజగక్ష్మా,ధరశృంగసమత నుదగ్ర మగుచు
నెనిమిదియంచులనెసఁగుమెఱుంగుల, దారుణం బగుగదాదండ ముగ్ర
తే. రేఖ సారించి రౌద్రముద్రేక మందఁ, గదిసి మద్రాధిపునితురంగములఁ జదియ
[2]మోఁదె నాతండు దోమరమునఁ దదీయ,విపులవక్షంబు భేదించెనృపవరేణ్య.
క. ఉరమున నాటినఘనతో,మరమును డాచేతఁ బెఱికి మారుతి మద్రే
శ్వరుసూతు వైచె దానన, ధరణిని బోఁగిలఁబడ నుదగ్రస్ఫురణన్. 169
మ. విరథుం డై పొలివోనిదర్పమున నవ్వీరుండు ఘోరంపుము
ద్గరముం గేల నమర్చి తేరు డిగి దుర్దాంతాకృతిన్ వజ్రభా
సురశక్రుండును దండచండయముఁడున్ శూలోగ్రఫాలాక్షుఁడున్
సరి సేయం దగువారు గాఁగఁ బొలిచెన్ సంస్తుత్యసంరంభతన్. 170
వ. ఇట్లవష్టంభవిజృంభితుం డైనయాసేనాధిపతిం జూచి యేచి భీముఁ డుద్దామరభ
సంబున నతనికిసమ్ముఖంబుగా నడరినఁ బణవాదివాదిత్రనిర్భరనినదంబులు సెలంగె
నప్పు డయ్యిరువాఁగు నిరువుర నేనికపోరు చూచువిధంబునఁ గనుంగొనుచు గదా

1. గ. దోఃకలితములు. 2. జ. పోఁద.

రణంబునకు శల్యుండు దక్క మారుతి పార్కొనఁజాలు మేటిమగలునివ్వడముడి వెలిగా నిమ్మద్రపతిమీఁదఁ గవియునట్టిజెట్టిబిరుదులుం గలరే యనుచు నచ్చెరు వొందు చుండ. 171

ఆ. మండల ప్రచార।మహితాకృతులు గర్జ, నలుగఁ బొలిచి మాఱు।మలసి యంకె
లెసఁగఁ బోరి కమరి । యే పారువృషభయు,గంబునట్లు వారు।గవిసి రధిప. 172

చ. మదమున నిమ్మెయిం గదిసి । మద్రవిభుండును భీమసేనుఁడుం
గదలమెఱుంగు లాకసము । గ్రమ్మఁగ నుద్భటభంగిఁ ద్రిప్పి బె
ట్టిదముగ వ్రేయ నిప్పులు వ।డిం దొరఁగించె సమగ్రవిస్మయ
[1]ప్రదరవభంగులై యవి ప।రస్పరఘోరవిఘట్టనంబునన్. 173

వ. ఇట్లు దొడంగి. 174

క. ధిక్కారంబులు చరణద,భక్కారంబులును మెఱయ । బలువు వెరవు పే
రుక్కును నెక్కుడు వేగము, నక్కజములు గా నుదీర్ణ । లై పోరునెడన్. 175

చ. వెరవున సంగముల్ నుసుల।వ్రేటులు వమ్ముగఁ [2]దాఁకినప్డు ది
క్కరిరదనప్రహారములఁ । గంపము నొందక యుండు మేదినీ
ధరములఁ బోల్పఁ బట్టగు ను।దగ్రవపుమూర్తుల కిద్ద అందు ని
ష్ఠురరభసంబు శౌర్యము ప।టుత్వము ద్రాసునఁ బెట్టినట్టుగన్. 176

వ. ఒక్కొక్క [3]మాఱుబ్బున. 177

క. ఎనిమిదియడుగులకొలఁదిని, వెనువెనుకకుఁ బోయి నిగిడి । వేగంబునఁ గి
[4]ట్టినతగళులకై వడి దాఁ, కునగంబులభంగి దోఁచుఁ । గురుకులముఖ్యా. 178

వ. ఇత్తెఱంగునఁ బెనంగి నెత్తుట జొత్తిల్లినయంగంబులు పుష్పితకింశుకంబులఁబోలఁ బరిశ్రమంబు నొందియుఁ బొలివోవనిదర్పంబున. 179

గదాయుద్ధమున మూర్ఛితుఁడైనశల్యునిఁ గృపుఁడు తొలంగం గొనిపోవుట

క. ఇరువురును [5]సందు సూడక, వెర వెడలినయాగ్రహముల । వ్రేసినగద లొం
డొరులమెడలకెలఁకుల బ, ల్నరములు దాఁకుటయు వా రి।లం బడి రధిపా. 180

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహావీరులు మూర్ఛిల్లుటయు నుభయసైన్యంబులు నుహాహాకార ముఖరులై రట్టియెడఁ గృపాచార్యుండు శల్యుకడకుఁ దనరథంబు రయంబునం బఱపించి. 181

క. పడియును గద విడువనియ,క్కడిఁదిమగని గ్రుచ్చియెత్తి । గారవమున నం
దిడి తొలఁగం గొనిపోయెను, వడముడి దెప్పిఱియె నంత । వసుధాధీశా. 182

వ. తెప్పిఱిలేచి చూచి సేద దేఱినియమ్మద్రపతిం బేరుకొనియుద్దండగదాదండమండితం బైనకరంబునం బిలిచె నయ్యుద్ధతి సహింపజాలక సింహనాదంబుతోడఁ

1. జ. ప్రదరవిభంగులై. 2. క. దాఁక నప్పుడుం గరి. 3 గ. సమయంబున. 4. గ. ట్టినయెడ తగరులు వడిఁ దాఁ 5. సంధు లూడఁగ.

దూర్యస్వనంబులు సెలంగఁ గురుభూవరుముందరి సైనికులు రభసంబు గా నతఁ
డును గూడికొని తఱుమఁ గవిసినం, గౌంతేయాగ్రజనగ్రభాగంబున రథికులు
చేకితానపురస్సరులై యార్పులు నింగి ముట్ట నయ్యనిలతనయుఁ దలకడచి వారిం
దలపడి పెనంగి రప్పుడు. 183

శా. ఆకౌరవ్యవిభుండు వజ్రకఠినంబై యొప్పుప్రాసంబు దీ
ప్తాకారోజ్జ్వలవృత్తి నెత్తి నిజసైన్యం బుబ్బునం గ్రాలఁ గే
లికల్పంబు గ మింట జంటమెఱుఁగుల్ విండం బ్రదీప్తక్రమ
శ్రీకాంతుం డగుచేకితానుఁ బడవైచెం జూప నగ్గింపఁగన్. 184

వ. ఇట్లు చేకితానుండు వీతాసుండైనం గని కౌంతేయులు కోపాటోపంబున సైన్యో
పేతగతిం గడంగి కౌరవసైన్యంబుపైఁ బటుబాణంబులు గురియుచు నడరిన
శల్యుండు ధర్మపుత్త్రుని దుర్యోధనుండు ధృష్టద్యుమ్ను నమ్మహీపతి పనుప నశ్వ
త్థామ త్రిగర్తులు మూఁడు వేలరథంబులవారు విపచ్చుని మహోత్సాహంబున
మార్కొనిరి తక్కటియోధులు సేనయునవ్విరోధివరూథినిగలయఁగ బెరయుటయు
నక్కజం బయ్యె నప్పుడు పెంధూళి యెగసి చూడ్కులు నిగుడకున్నను సైనికులు
సింహనాదంబులు సెలంగం జేయుటయు బిరుదులు ప్రకటించుటయు బోధకం
బుగాఁ బోరిన బోరనఁదొరఁగుశోణితం బారేణువునడంచినఁ బ్రియం బంది యిరు
వాఁగును వ్రేయుండు పొడవుం డనునెలుంగులు నింగి ముట్టఁ బెనంగునట్టియెడ.

చ. బరవస మొప్ప మద్రపతి పాండవముఖ్యునిమీఁదఁ గాండముల్
గురిసిన నానృపాలుఁడు నకుంఠితుఁడై పదునాల్గుతూపు ల
న్నరపతిమేన గ్రుచ్చి యెలనవ్వున నొప్పినఁ నమ్మహీశుపే
రురమున నాటె నారథికుఁ డొక్కసముజ్జ్వలబాణ మేడ్తెఱన్. 186

వ. నాటినం గనలి యమ్మనుజేంద్రుండు చంద్రసేనుం డనుతదీయచక్రరక్షకుం దునిమి
నవనారాచంబులు సారథిమేన నిగిడించె. 187

ఆ. అపుడు శినివరుండు ననిలపుత్త్రుఁడుఁ జేది,బలము శల్యుఁ దీవ్రభంగిఁ బొదువ
నాతఁ డాధనంజయాగ్రణిఁ బటుతర,పంచమార్గణముల నొంచె నధిప. 188

క. విను మిరువదియేడమ్ముల, శినిమనుమనియు బ్బడంచెఁ జేదిరథికులం
దునిమెం దీవ్రశరోత్కర,మున నిరువదియేవురఁగ సముద్భటభంగిన్. 189

క. కవలు దనమీఁద రయమునఁ, గవిసిన నిశితతరసాయకములను మార్వో
రవము సెలంగఁగ వారల,యవయవముల నినిచె నతఁ డహంకృతి మెఱయన్.

చ. కనుఁగొని ధర్మసూతి భుజగర్వ మెలర్పఁగ బెట్టు గిట్టి శ
ల్యునిమెయిఁ దీవ్రమార్గణసముత్కరముం బరఁగించి కేతువుం
దునిమిన నాతఁ డాపతికిఁ దూపులవేఁడిమి సూపి వాయుసూ
నునిఁ గవలన్ శినిప్రవరు నొంచె వడిం బదియేసి యమ్ములన్. 191

ఉ. నొంచి మదించి ఖేచరమనోహరుఁ డై వడి ధర్మపుత్త్రు స్రు
క్కించి మహోగ్రబాణపరికీలితదేహునిఁ జేసె దానఁ గో
పించి శితాస్త్రముల్ గవలు భీముఁడు సాత్యకియుం గడంక గు
ప్పించిన వానిఁ ద్రుంచి శరపీడితదేహులఁ జేసె వారలన్. 192

వ. చేసి యొండొకభాసితధ్వజం బెత్తించి మెఱసిన. 193

సీ. భీముఁ డాతనిమేయి బెడిదంపునారసం, బడరించి వెండియు నట్టి వేఁడు
పఱపె సాత్యకి శతబాణంబు లతనిపై, బెట్టేసె మాద్రితోఁబుట్టి యైదు
తీవ్రాస్త్రముల సహదేవుండు పదునాలు, గమ్ములు నవ్వీరు నంగకములఁ
బరఁగించి రమ్మద్రపతి భీమసేనాద్యు, లై నయన్నలువుర నతిరయమున

తే. వరుస డెబ్బదిమూఁటను నిరువదేను, వాఁడితూపుల నేనింట మూఁడుమార్గ
ణములఁ బిడితులుగఁ జేసి నఱకె భల్ల,నిహతి సహదేవుచాపంబు నృపవరేణ్య.

శా. ఆ మాద్రీసుతుఁ డన్యచాపధరుఁ డై యత్యుగ్రబాణంబులన్
మామా యెక్కడఁ బోయె దంచు వెస నమ్మద్రేశు నేయంగ ను
ద్దామోదగ్రత భీమసాత్యకులు శాతప్రస్ఫురన్మార్గణ
స్తోమంబుల్ గురియంగ ధర్మసుతుఁడుం దూపుల్ మెయిన్ గ్రువ్వఁగన్. 195

చ. కలయఁగ నెత్తురుల్ దొరఁగ గైరికనిర్ఝరజాలరంజితా
చలమును బోలి పొల్పెసఁగి శల్యుఁడు వారల నస్త్రపంచకం
బుల వెస నొంచి త్రుంచెఁ గురుభూవర ధర్మజుచాప మమ్మితో
బలమును శౌర్యమున్ సురలు ప్రస్తుతి సేయ మహోగ్రమూర్తియై. 196

ఉ. వేఱొకచాప మెత్తి పృథివీవర ధర్మతనూజుఁ డింతతోఁ
దీఱఁగఁ జేయుదుం బగ యతి ప్రకటంబుగ నంచు సూతుమైఁ
దూఱఁ దురంగమాంగములు దూఁటులు వోవఁగ శల్యు నెమ్ములన్
గీఱ సిడంబు గాఁడఁ బరఁగించె సముజ్జ్వలచండకాండముల్. 197

వ. ఇవ్విధంబున విజృంభించిన. 198

క. కోపించి యతఁడు దర్పాటోప ముదగ్రముగ దశపటు ప్రదరము లా
భూపాలుమేనఁ జొనిపిన, భూపాలక యాతఁ డొల్లబోవుటయు వెసన్. 199

—* ధర్మరాజు శల్యునిబాణంబులచేత మూర్ఛితుం డగుట. *—

క. శైనేయుఁ డడరి యుజ్జ్వల,నానావిశిఖముల మద్రనరపతిఁ బొదువం
దా నలిగి విల్లు దునియలు, గా నొకభల్లమున నేసె గర్వోద్ధతుఁ డై. 200

క. అరథికవరుని నకులుని, మారుతి సహదేవు మూఁడుమార్గణముల నే
పారఁగ బలుపారఁగ రయ, మారఁగ నొప్పించె నమ్మహాభుజుఁ డధిపా. 201

వ. అంతం దెలిసి యక్కౌంతేయాగ్రజుండు మద్రపతి యుద్ధతంబున నేటు నవ్వీరో
ధిపై సాత్యకి దోమరంబు వృకోదరుండు భల్లంబును నకులుండు శక్తియు సహ

దేవుండు గదయును బ్రయోగించిన నయ్యోధవరుండు వాని నన్నింటిని మింట మెఱుంగు లడరు వెడందయమ్ములు పరంగించి త్రుంచి యార్చినం జేర్చినరోషంబున నాకృష్ణానుజుండు సారథి మూర్ధము వాండితూపుల నవ్విరోధి రెండుబాణంబుల బెట్టేసినం గ్రోధదీప్తుం డై ప్రచండకాండంబుల నయ్యేపురను సుక్కించిన నీపుత్త్రుం డతనిచేతం బాండుపుత్త్రులు పొలియుదు రని తలంచె నట్లు భాసమానుం డైన సేనాపతిం గని భీమసేనుండు సహింపక తెంపున బెట్టు గిట్టిన. 202

క. శినిమనుమండుం గవలును దో,డన యురవడి నడరి పొదువుకటయు నగ్గలికం
బెనంగె నతం డానలువుర,కనలుం గడంకయును సరకుగాం గొన కధపా. 203

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండం బాండవాగ్రజుండు మున్ను దనచేతం జచ్చినచంద్రసేను తోడివాని ద్యుమత్సేనుం దల ద్రెవ్వ నేసినం జక్రరక్షకహీనుం డయ్యును బాలివోనికనలున శల్యుండు సటలు వెఱికినం గోపించుసింగంబుచందం బై సమీరణసుతాదు లగుజోదులనలువురయంగంబులం దురంగనికరశరీరసారథిని గాయసహితంబుగా బహువిధవిశిఖంబులు పరంగించి నెత్తురులు దొరంగించినం గని యాధర్మనందనుండు విషాదంబు నొంది నిజాంతర్గతంబున. 204

క. హరివచనంబు లసత్యతం, బొరయంగ నేర్చునొకొ మద్రభూపతిబాహు
స్ఫురణము భీమాదిరథిక,వరు లోర్వనియట్లు గాంగ వ్రాలెడిం దోడ్తోన్. 205

వ. అని తలపోసి తనబలంబునకుం జేయి వీచిన దోయధివీచివితానవిలాసంబుచందంబునం జతురంగంబులు శల్యుపైం గవిసిన నాధైర్యధౌరేయుండు మందరనగంబు లీలం గైకొని వారలం గలంచి పాంచాలపుత్త్రప్రభృతియోధప్రకరంబులను బాండవాగ్రజునిం బరమపాండ్రతీవ్రశరాంధకారంబునం గప్పి సింహనాదంబు సేసిన. 206

క. దివిజగరుడఖచరాదులు, వివిధవచనరచన లెసంగ వినుతించిరి శా
త్రవభీకరుం డగునమ్మ, ద్రవిభునిరణవిహరణములు ధరణీనాథా. 207

వ. ఆ సమయంబున. 208

తే. గురుసుతుండు పెనుంబ్రావుగా నరునిం బొదివి, యధిప సంశప్తకులు వివిధాస్త్రతతుల
గప్పి రతం డందఱను జండ కాండవిదళి,తాంగులుగం జేసె దోర్లీల యతిశయిల్ల.

చ. తెరలక వారు పైపయి నుదీర్ణసముద్ధతి గ్రమ్మి వాజులన్
హరిని సిడంబుపైం గదియ నాతండు సేద్పడ బాణవర్షముం
గురిసిరి కౌరవేంద్రు మొనకుం బ్రమదం బగుఘోరభంగి న
ప్పురుషపరాక్రమస్ఫురణ పార్థివసత్తమ కాన మెయ్యెడన్. 210

వ. ఇట్లు సవ్యసాచికిం జేయార్పరాకుండ దర్పంబు సూపిన నాభూవరకుమారవర్యుండు వీరాగ్రహావేశంబున విజృంభించి భిల్లార్ధచంద్రక్షురికాముఖ నారాచప్రముఖ విశిఖపరంపరలు పరంగింప నవి యాసైనికులరథ్యంబులు గూల్చియుం గేతనంబులు

ద్రుంచియు బాణంబులు నఱికియు బాణాసనంబులు విఱిచియు సూతుల గీటడం
చియు నరదంబులఁ జెక్కియు మైమఱువులు పొల్లు సేసియుఁ జామరంబులు దుని
మియు నాతపత్రంబులు రూపుమాపియు నెత్తురు లురలించియుఁ గండలు దొరలఁ
గించియు నెమ్ములు నగిలించియుఁ గాళ్లు ద్రుంచియుఁ జేతులు దునిమియు వ్రయ్య
లుగా వక్షంబులు సీఱియు మర్మంబులఁ జొచ్చియు మకుటంబులు డుల్చియుఁ
దలలు రాల్చియుఁ బ్రాణంబులు పీల్చుచు రౌద్రం బావహించినలయకాలరుద్రుని
సంక్రీడనంబుచందంబు దోఁచె నప్పుడు రథికవరసహస్రద్వితయంబు దెగటార్చె
నప్పాండుసేనగండు పెనుడవి దహించుదావపావకునిచందంబున వెలింగెఁ దదీయ
తేజోమహిమ సహింపక యుద్దామగతి నశ్వత్థామ గదిసి యక్కవ్వడిం దొడరి
దురం బొనర్చె నందు. 211

సీ. అతఁడు పండ్రెండువా | లమ్ము లాబీభత్సు, మెయి గ్రుచ్చి కృష్ణుని | మేనియందుఁ
బదివాఁడితూపులు | పఱపిన మదిలోన, నగ్గించి యవ్వీరుఁ | డలఁతినగవు
తోడ రథ్యముల సూ | తునిఁ గూల్చి యాతని, తనువున నెఱితెగ | గొనక నాటె
మూఁడుమార్గణములు | ముసలంబు పరిఘంబు, నాతఁడు నిగిడింప | నదియునడియు

తే. నన్నరుఁడు దోడుతోడ నై | దాఱునిశిత
కాండములఁ ద్రుంచి పటునాయ | కత్రయంబు
సొనిపె నవ్విప్రుమేన మా | ర్కొనియె నపుడు
గడఁగి యప్పార్థు సంశ | ప్తకవ్రజంబు. 212

వ. అట్టియెడ.

—* సురథుఁ డనుపాంచాలకుమారుం డశ్వత్థామచేఁ జచ్చుట. *—

క. సురథుఁడు గురుసుతుపైఁ దన, యరదము వఱపించి యేయ | నప్పాంచాలో
త్తరు నొకనారసమునకును, నెఱ సేసె నతండు గినుక | యొసకం బెసఁగన్. 214

వ. ఇత్తెఱంగున. 215

ఆ. సురథుఁ గూల్చి యతని | యరదంబుపైకి ను, ద్ధురత నరిగి గురుసు | తుండు చండ
కాండసమితి నిగుడ | గాండీవిఁ దాఁకె సం, శప్తకులకు సంత | సం బొనర్చె. 216

వ. అయ్యవసరంబున. 217

క. కురుపతిధృష్టద్యుమ్నుని, యురవడి గద నిలువరించి | యుద్ధతి మెఱయన్
శరపంచకమున నొంచెను, బరఁగించెను మఱియు నవతి | బాణము లోడలన్. 218

తే. అతఁడు డెబ్బదియమ్ముల | నతని నొంప, నన్నరేంద్రుండుఁ జేడ్పడ | ననుజసమితి
బలయుతంబుగ నడరి య | బ్బలియుమీఁదఁ, గురిసె రస్త్రశస్త్రంబులు | నరవరేణ్య.

క. ఆ పాంచాలోత్తముఁ డు, ద్దీపితకోపుఁ డయి వారి | దీవ్రతరశరా
టోపంబునఁ గలఁచె రయం, బేపారఁగ నాత్మసేన | కేడ్తెఱ మెఱయన్. 220

చ. కృపకృతవర్మలం గడిమిఁ గిట్టి శిఖండి ప్రభద్రకుల్ మహో
గ్రపునడిఁ దోడ్పడంగ భుజగర్వము సూపిన నాబలాఢ్యులుం
గుపితమనస్కులై బలుపుఁగోల్తలఁ జేర్చినలావు చేవ క
య్యపువెర వేపు దాల్మి సరి నచ్చెరుపాటున ముంచెఁ జూపఱన్. 221

వ. అప్పుడు శల్యుండు యుధిష్ఠిర భీమసేన నకుల సహదేవసాత్యకి ప్రముఖులపైఁబటు
బాణంబులు గుప్పించి నొప్పించిన. 222

క. నకులుఁడు రథసంబున సా,యకదశక మతనియురంబునందుఁ జొనుప స
భ్రుకుటి యగుచు నయ్యల్లునిఁ,ద్రికాండముల నొంచి యతఁడు దీపించె నృపా.

క. తక్కటినలువురు నేదివిన, నొక్కొకనిశరీరమున మహోగ్రాస్త్రంబుల్
పెక్కులు వెసఁ బఱపి మదం, బెక్కి నకులుధనువు దునిమె నిషుసహితముగన్.

వ. ఇట్లు శల్యుండు విజృంభించినఁ గోపించి. 225

మ. నకులుం డొండొకచాప మెత్తి పటుబాణశ్రేణిఁ బర్వింపఁ గీ
చకవిధ్వంసి నిగిడ్చె మష్టిశరముల్ శైనేయుఁ డుద్దీప్తసా
యకముల్ దొమ్మిది యేయ ధర్మసుతుఁ డేడ్రైదమ్ములమ్మద్రనా
యకుపై నన్నియుఁ బిన్నతమ్ముఁడును దోడ్డై నాట నాటెం గడున్. 226

తే. అతఁడు వెస నవన ప్తతిశితశిలీముఖముల సాత్యకి నొంచి మార్గణములతోడ
ధనువు ద్రుంచి రథ్యమ్ములధరణిఁగూల్చి,పదిపదుల్ బలుఁదూపులుపఱపె మేన.

క. ఇవ్విధమున శినివీరుని,క్రొవ్వు చెఱిచి పాండుపుత్త్రకులబాణంబుల్
నివ్వటిల నీక నలువుర, నవ్వీరుఁడు నొవ్వ నేసె నద్భుతభంగిన్. 228

ఉ. పాండవు లట్లు మద్రపతిబాణములం దెరలంగఁ జూచి తా
నొండొక తేరికిం జని సముద్ధతి సాత్యకి దాఁకె నాతనిం
జండతర ప్రచారణవిశారదుఁ డై వెస వారు గూడి యు
ద్దండత నూపి రక్కజపుదర్ప మెలర్పఁ బెనంగ నాతఁడున్. 229

ఉ. ఏవురతోడ న ట్లొకఁడ యేచి పెనంగుటఁ గౌరవేంద్ర యో
ధావళి చూచి కూడికొని యారథికోత్తముగాఢవిక్రమ
శ్రీ విలసిల్ల నంపపెనుఁజీఁకటి యాకస మెల్ల గప్పఁగాఁ
జేవయు లావుఁ జూపుటయుఁ జేడ్పడి రా ప్రతివీరు లందఱున్. 230

వ. సేనయు నొక్కుమ్మడి నద్దిక్కు [1]దఱిమినం గని కృష్ణార్జునులు నిజసైన్యంబు సమ
స్తంబు నేకముఖంబు సేసి మార్కొని రాసమయంబునఁ గిరీటి కృపకృతవర్మ
లను సహదేవుండు సౌబలుని ద్రౌపదేయులు గొందఱురాజులను శిఖండి అశ్వ

1. జ. మొగం బై తఱిమినం.

త్థామను భీమసేనుండు సుయోధనునిఁ దాఁకెఁ బాండవాగ్రజుండు దనకు నకులుండు బాసట గా శల్యు నిలువరించెఁ దక్కును గలయోధులుం దక్కటిసైనికులుం దలపడి క్రమంబున నెల్లబలంబును గలయఁ బెరసె నిట్లు నూల్కొనియంతంతకు రణంబు సమ్మర్దదారుణం బయ్యె నత్తఱి నమ్మద్రపతి రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన తెఱంగునం బొంగి పాంచాలయాదవాదిరథికవరులకును బాండుకుమారులకును వారింపఁ గొలఁది గాక రథచిత్రగతులు మెఱయ నెక్కుడఁ జూచినం దాన యై నానావిధవిశిఖవితానంబుల నంబరభాగంబు సంపిహితంబు సేసిన మధ్యందినగతం బయ్యును మార్తాండబింబంబు దోఁపకయుండె నట్టియెడ.

సీ. కరులఁ ద్రుంచెడువేళ ✽ గిరులఁ దున్మాడుసం
      క్రందను కైవడి ✽ గానవచ్చు
నరదముల్ దెరలించు ✽ నప్పుడు పఱమొగుల్
      విరియించుబలుగాడ్పు ✽ విధము మెఱయు
హయములఁ జెండాడ ✽ నరుగుచోట్లను లేళ్ళ
      గమిఁ గిట్టుకోల్పులి ✽ కరణి యొలయు
భటులకు నరుగుచోఁ ✽ బస లేని పెనుఁగాన
      దరికొనుచిచ్చుచం ✽ దంబు గలుగుఁ
తే. గసి మసంగినయంతకు ✽ కరణి యంత్య
కాలరుద్రునిదర్ప మ ✽ కాండమృత్యు
ముఖము నుగ్రభావము దోఁచు ✽ మొనయు వీర
సమితిఁ దెగటార్చునప్పు డా ✽ శల్యునందు. 232

వ. ఇట్లు విజృంభించి యత్యద్భుతవిక్రమంబున నుల్లసిల్లునమ్మద్రమహీపతి నుభయసైన్యంబులజనంబులు ప్రశంసించి రంతకంతకు నగ్గలం బగునగ్గలికఁ జెలంగి యతండు భల్లాదికాండపరంపరలు పటురయంబునఁ బరఁగించుపరమాభీలభంగికి నోహటించి ధర్మజుమోహారంబు దెరలి మరలి పఱవం దొడంగిన నన్నరవరుం డదల్చి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మని నివారింప నిలువదయ్యె నయ్యుధిష్ఠిరుండు పౌరుషంబు పెంపువఁ దెంపు సేసి మామా యని పేరెలుం గత్తి యాశల్యునిఁ దాఁకి దర్పంబు సూపినం జూచి మగుడ నిగిడి సేన పోరికిఁ బురికొనియె నప్పుడు పాండవాగ్రజుండు దమ్ములను దొరలను దనపాలికిఁ బిలువం బంచి వారలతో ని ట్లనియె. 233

చ. అమరనదీసుతాదు లగు ✽ నక్కడివీరుల మీర లందఱుం
గ్రమమునఁ బిల్కుమార్చి భుజ ✽ గర్వము సూపితి రేను శత్రుసై
న్యమథనకల్యు శల్యుఁ దెగ ✽ టార్చెద నా కిది కృత్య మీ సము
ద్యమ మనివార్య మై నెగడు ✽ నట్టితెఱంగు వినుండు చెప్పెదన్. 234

వ. నాతెరికి నకులుండును సాత్యకియు వళపటను సహదేవుండును ధృష్టద్యుమ్నుం డును డాపటను గావలియై రావలయుఁ వెనుకం గదిసి విపశ్చిపుండును ముందటి కెలన మొనసి వడముడియును నడచునది యింతయేకుంటి కన వలదు నన్నొండె నతం డతని నొండె నేను సమయించుట యవశ్యంబు[1]ను గలుగం జూచితి నిట్లు తెంపు చేసి యమ్మద్రపతి మార్కొనునాకు దుర్దమప్రయత్నంబు కర్తవ్యంబు కృపకృతవర్మాశ్వత్థామసౌబలసుయోధను లయ్యోధముఖ్యు రక్షింపం జేయు పరాక్రమంబునకు మీరు ప్రతివిక్రమం బాచరించుచుండ నుదీర్ణం బగుమదీయ బాహుపాటవంబున నమ్మేటిమగని గీటడంగించువాఁడ నని పలికిన నారథికవరు లును దక్కునంగలవార లమ్మానవపతిపూనికి నగ్గించి యతనిరథంబు సవిశేష కల్పితంబు సేసి యతండు సెప్పినతెఱంగున సన్నద్ధులై సముద్ధతిం దేజరిల్లు టయుఁ దత్సైన్యం బుత్సాహదీప్తం బై కడంగినఁ గరిఘంటారవంబులును రథ నేమినిస్వనంబులును దురంగకింకిణీక్వాణనంబులును సుభటసింహనాదంబులును నిస్సాణాదితూర్యనినదంబులును బెరసి యంబరంబుఁ బిక్కటిల్లఁ జేసె నివ్విధం బున యుధిష్ఠిరుం డుద్భటుం డై యురవడించిన. 235

— ♦ శల్యధర్మనందనుల ద్వంద్వ యుద్ధము ♦ —

క. కురువిభుఁడు దనదు[2]మొనలకు, బరవస మొప్పంగ మద్రపతి మును శౌర్యో ద్ధురుఁ డయి కడఁగ నడరి యు,ర్వరూధినిం దాఁకె ధరణి వడవడ వడఁకన్.

వ. అట్టియెడ. 237

క. పులులు దలపడినయుబ్బును, బలుపును దోఁపంగ మద్రపతిధర్మసుతుల్ తలపడి యొండొరువులపై, నలఘుప్రదరములు వఱపి రధికరయమునన్. 238

వ. వారి నాలోకించి యుభయసైన్యంబులు విజృంభించి సంరంభంబునం గలయం బెరసినఁ గ్రందుకయ్యం బయ్యెనందు. 239

ఉ. నీ తనయుండు సింహకమనీయతరం బగుభీమునుల్లస
త్కేతన మర్ధచంద్ర శరతీవ్రహతిఁ మణికింకిణీనినా
దాతిశయంబుతోడఁ బడునట్లుగ నేసి శరాసనంబు బల్
వాతిశరంబునం దునిమె వారివరూథిని యే పడంగఁగన్. 240

చ. అతఁడు ప్రదీప్తకోపముఖుఁ డై పటుశక్తి నురంబు వైచినం
బతి యరదంబుపైఁ బడియె బల్వగుమూర్ఛ మునింగి యప్పుడా
యతధను వెత్తి సూతుతల యక్కురుపుస్మరుఁ డేసె డొల్ల వే
గ తొలఁగ నీడ్చెఁ దేరు దురగంబులు మూఁక గలంగి సొం పఱన్. 241

క. కని యశ్వత్థామయుఁ గృపుఁ,డును గృతవర్ముఁడును నెక్కుడుబరవసమునన్
మనసేనకుఁ దలమిగిలిన, మనుజేశ్వర కవిసెఁ గ్రీడి మద మెలవారన్. 242

1. గ. విచారించితి. 2. జ. మొనతును బరవస మెసఁగంగ.

క. అమ్ముఖమున సమరము రౌద్రమ్ముగ బెనిఁచె మద్రవిభునిఁ ♦ దలకడచి యనీ
కమ్ముల బహులాస్త్రశస్త్రచయమ్ముల ధర్మజునిఁ బొదివె ♦ నత్యుగ్రముగన్. 244
వ. పొదివిన నయ్యుధిష్ఠిరుండు.
చ. అరదముచిత్రసంచరణ ♦ మక్కజమై విలసిల్ల దేరులుం
గరులును ఘోటకంబులును ♦ గాల్బలముం దనచేతఁ గూలఁగాఁ
బొరలఁగ మేదినిం దునియఁ ♦ బోవులుగా రుధిరంపురొంపి బ్రుం
గ రణవిహారముం జలిపెఁ ♦ గౌరవనాథ యనేకభంగులన్. 245
క. నరులు [1]మృదు వితఃడనంగాఁ, బరఁగుయుధిష్ఠిరుఁడు శత్రుబలముల కతిని
ష్ఠురుఁ [2]డయ్యె నపుడు సుర లచ్చెరు వందిరి చూచి ద్రోణుశిశుఁ బొగడుచున్.
క. మును మును బయలైన నలిఁ బేర్చినయమ్మను జేందుమీఁద ♦ శితవిశిఖము లే
ఫున నిగిడించుచు శల్యుఁడు, దనరుభుజాబలముతోడఁ ♦ దఱిమెం బెలుచన్. 247
క. అవ్వీరునివాలంపఱ, క్రొవ్వు నడఁచి తనదునంపకోల లడరఁగా
నవ్వసుధాధిపుఁ [3]డల్లని,న వ్వాలయఁగ మాఱుకొనె ఘృణారహితుండై. 248
వ. ఇవ్విధంబున మార్కొని ధర్మజమద్రపతులు నిజశంఖంబులు పూరించిరి భేరీ
ప్రముఖతూర్యస్వనంబులు నింగిఁ బొంగారఁ జెలంగె నయ్యిరువురు నొండొరుల
పైఁ జండకాండపరంపరలు పరఁగించి తనువులనెత్తురు లురలించి పూచినబూరు
వుల పోలుపు దాల్చి రట్టియెడఁ గనుంగొనుజనంబులు. 249
చ. వెరవును లావుఁ జేవయును ♦ వీరల కారయ నొక్కరూప దు
స్తరభుజశక్తి ధర్మజుఁడు ♦ శల్యునిరూపు పడఁగించి యివ్వసుం
ధరఁ గొను నొక్కొ నేఁ డితనిఁ ♦ దా సమయించి సమస్తమేదినీ
శ్వరుఁడు గఁ జేయ నోపు నొకొ ♦ శల్యుఁడు కౌరవరాజనందనున్. 250
వ. అని సందేహడోలాయమానమానసులై రప్పుడు. 251
తే. మద్రపతి ధర్మజునివిల్లు ♦ రౌద్ర మెసఁగఁ
ద్రుంచి నూఱమ్ము లేసి యుద్ధురతఁ బేర్చె
నతఁడు వేఱొక్కధను వెత్తి ♦ యతనిధనువుఁ
దునిమి వెస నేసె మున్నూఱుతూపు లధిప. 252

—* విరథుఁడయినశల్యుని నశ్వత్థామ తనరథముపై నిడికొని పోవుట *—

ఉ. తోడన తేరివాహములఁ ♦ ద్రుంచి మదంబున సూతుప్రాణముల్
క్రీడయపోలెఁ బుచ్చికొని ♦ కేతువుఁ గూల్చిన సేన పిచ్చెఁ జే
యాడక యున్నశల్యుని రయంబునఁనాత్మరథస్థుఁ జేసి పె
న్గీడునఁ బొంద కుండఁ దొలఁగించెను ద్రోణసుతుండు భూవరా. 253
వ. ఇట్లు శల్యుఁడు సమరవైకల్యంబు నొందుటయు ధర్మనందనుం డార్చి పేర్చి తే

1. గ. మృదుఁడితః. 2. గ. డనిసురలచ్చెఱువం,దిరిద్రోణునిశిశుసన్నుతించుచునధిపా. 3. డట్టినవ్వా

ద్బలంబుఁ దఱిమె నంతనమ్మద్రపతి యొండురథంబు గల్పించుకొని కడంగి యా కౌంతేయాగ్రజుపైఁ గంకపత్త్రంబులు నిగిడించుచు నిగిడినంగని యద్దెసఁ జేయఁ గలసైనికోత్తములు సరభసంబున నయ్యోధవరు నెదుర్కొని రప్పుడతండుసాత్యకిఁ బదిసాయకంబులను భీమసేననకులసహదేవుల శరత్రయంబులను స్రుక్కించి యెక్కుడుమదంబునం బొదలినయంగంబులతో నలరేఁగి మఱియు నప్పుడుపొగడం దగి యుండె నాకర్ణింపుము. 254

సీ. కమలాకరములీలఁ ♦ గలఁచి యాడెడుగంధ,దంతావళముసముద్దండతయును
దర మిడి మృగసముత్కరము ఘోరంబు గా, వధియించుకంఠీరవంబునేపు
నీరసారణ్యంబు ♦ నిర్భరాటోపతఁ,గాల్చుదావాగ్నియుగ్రక్రమంబు
ప్రకటవిక్రాంతిఁ బురత్రయంబును సమ,యించుఫాలాక్షునిరేఖ త్తెఱయును

ఆ. [1]బోల్పఁబట్టు లయ్యె ♦ భుజగర్వశౌర్యప్ర,తాపదుర్దమ ప్రకోపములకు
మద్రవిభుఁడు గోలుమసఁగి శాత్రవసైన్య, హనన కేళి సలుపునవసరమున. 255

వ. ధర్మనందనుం దల మిగిలిన చతురంగంబుల నివ్విధంబున వినిహతంబులు సేసి యమ్మహీపతిపైఁ గవిసినం గని కవలును శైనేయుండును భీమసేనుండును దోడ నడువ నతం డమ్మేటిమగని మార్కొని పలుమార్గణంబు లురంబున నించి నొంచె నప్పుడు కురువిభుండు పనుప మనసైనికులు దలమిగిలి శల్యునికిఁ బ్రాపయి యప్పవనతనయప్రభృతులతోడఁ బెనంగి రతం డాపాండవాగ్రజుమేనఁ జండకాండసప్తకంబు నినిచిన నజ్జననాథుండు నవనిశితనారాచంబు లవ్వీరునంగంబుల నాటించె నిట్లుదలపడి కోలుపులులపోలికఁ బేరేనుంగుల తెఱంగున బలుసింగంబులచందంబునం బోరి యొండొరులనొప్పించి రప్పుడు. 256

సీ. శల్యుండు బలునారసము పాండవాగ్రజు, నురమున నాట నత్యుగ్రదీప్త
ఘోరనారాచ మార్కుంతీసుతుం డేయ, నతఁడు మూర్ఛిల్లినసలరె [2]నధిపుఁ
డమ్మద్రపతి తేటి ♦ యలుకఁ గెంపారెడు, కనుఁగవతోఁ జండకాండ మొకట
నయ్యుధిష్ఠిరు నొంప ♦ నాతండు పసిఁడిమై, మఱి వాఱుతూపుల ♦ నఱికివైచి

తే. వాలురమ్ములు దొమ్మిది ♦ వక్షమున ని
గుడ్వ నయ్యోధవరుఁ డతిక్రూరభల్ల
యుగళఖండితచాపుఁ జేయుఁడును నొండు
ధనువుఁ గొని యవ్విభుండు దత్తనువు సించె. 257

క. బాసట యై భీముఁడు పెల్లేసెను మద్రపతి నాతఁ ♦ డిరువురతోడన్.
జేసెం గయ్యము గృపును,ద్భాసితవిక్రమముతోడు పాటు గలుగఁగన్. 258

వ. అట్టియెడఁ గంకటాంతరంబు ధరియించి కడంగి. 259

ఆ. మద్రవిభుఁడు ధర్మకుమారుతసుతులమై,మఱువు లుఱక నఱికి ♦ దూర్గ...

1. గఁ బోల్పఁ బట్టు గాఁగఁ 2. చ. నధిప యమ్మద్ర.

దొమ్మిదింట రెంటఁ దూటులు సేసె దోర్దండములు ప్రదీప్తదర్పుఁడగుచు.

క. ఆలో ధర్మజుసారథిఁ, గూలఁగ గృపుఁ జేయ మద్రకుంజరుఁడు భుజా
లీల మెఱయంగ హయములు, నాలుగు నొక వ్రేల్మిడిని నిలం బడ వైచెన్. 261

వ. ఇవ్విధంబున విరథుం డై యమ్మహీకాంతుం డంతర్గతంబున. 262

క. గెలువుము శల్యుని నీ వని, పలికి ముకుందుండు నన్నుఁ బనిచినవాఁ డ
ప్పలుకులకు నసత్యత్వము, గలుగఁగ నేర్చు నొకొ దైవఘటనబలమునన్. 263

వ. అని శంకించియుఁ గొంకువోవక యజ్జగన్నాథువచనంబునకు నన్యథాత్వం బేల గలుగు నని యద్దేవునిం దలంచి యామాట యమోఘంబు గావలయు నని ప్రార్థించి వెండియు. 264

చ. స్ఫురితషడర్ధనేత్రునిఁ ద్రిశూలసముజ్జ్వలు నిర్గుణుం గుణా
దరసముపాత్తమూర్తిఁ గలితప్రభవస్థితిసంహృతిక్రియా
నిరతి[1]వివర్తితత్రిభువనీమహనీయుని దైత్యమర్దన
ప్పురుషవరుం జతుర్భుజు విభుత్వమహోన్నతు నాశ్రయించెదన్. 265

తే. ఖండనము సేయునరునగ్రభాగమునఁ బ్ర, చండశూలాగ్రహస్తుఁ డై శత్రుకోటి
గీటడంచుచు నేఁ జూడఁ గేలి సలుపు, దేవు జయసిద్ధికై సన్నుతింతుభక్తి. 266

వ. అనుచుఁ బురుషోత్తమునిఁ జిత్తమునఁ నిలిపి యున్నతం బైనపూర్వకాయంబుతో మందప్రకారంబున మార్గణంబు లమ్మద్రపతిదెస నిగిడింప నతఁ డది బెండువడుట గాఁ దలంచి తఱిమి యఱిముఱి శరంబులు గురియుటయు నప్పుడు. 267

చ. పవనసుతుండు విల్ నఱికి బాణయుగంబున మేను నొంచి శా
త్రవులు దలంక సారథికి రథ్యములన్ ధరఁ గూల్చి సూతుకం
ఠవిదళనం బొనర్చి ప్రకటస్ఫురణంబునఁ గంకటంబు భ
ల్లవితతి ఘోరసంహతి నిలం బడ నేసె రయం బెలర్పఁగన్. 268

వ. ఇవ్విధంబున. 269

క. విరథుండు నచాపుఁడు వ, ర్మరహితగాత్రుండు నై నమద్రవిభుఁడు భా
సురఖడ్గచర్మశోభిత, కరుఁ డై తేరు డిగి కన్నుఁగవఁ గెంపారన్. 270

మ. జముచందంబున నేచి ధర్మసుతుపై సంరంభదుర్దాంతద
ర్పమునన్ వే కవియంగఁ జండబలదుర్వారుండు భీముండు ద్రుం
చె మదం బారఁగ వాలునుం బలకయున్ శీఘ్రత్వసందీప్తుఁ డై
తమది క్కార్పులుఁ దూర్యనాదములు నత్యంతంబు శోభిల్లఁగన్. 271

వ. అమ్మద్రపతి నేర్పును జేవయుం గలపరిజనంబులు చేర్పఁ గంకటగదాదండంబులు ధరియించి యుధిష్ఠిరుమీఁద నురవడి నడరె నప్పు డప్పాండవాగ్రజనకు బాసట యై సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్నశిఖండిద్రౌపదేయమాద్రేయు లేయు

1. అ. నివర్తితత్రిభువనీ

సాయకంబులు సరకుగొనక గదంజత్రంబుగా జడియును వడమూఁకివిక్రమంబున
దవులంబడక నిగిడె నశ్వసూతరహితం బగు రథంబుపై నున్నయన్నరేంద్రుండు
తనదెసకు సింహచంక్రమణత్వస్సుందరుండై వచ్చునవ్వీరు నాలోకించి సక్రోధం
బైనయవష్టంభంబున నుద్దీపితుండై. 272

క. ఇతని సమయింప నయ్యచ్యుతుఁడు ననుం బనిచె నాకు నొనరించినపా
లితఁ డని తలంచి మొగ ముగ్రత నొందఁగ శక్తిఁ బూఁదఁగనుఁదోయొలయన్.

వ. హృషీకేశు నుద్దేశించి. 274

ఉ. నీదెస నాదుచిత్తమున నెక్కొని యుండెడుభక్తి భద్రసం
పాదిని గావు టచ్చెరువె భక్తజనాభిమతప్రదానవి
ద్యాదయితత్వ మేర్పడు జయం బొడఁగూర్పుము దేవ సంశ్రితాం
హోదళనంబు నీకు వ్రత ముల్లము నాపయి నిల్పు మిత్తఱిన్. 275

వ. అని హృదయంబునఁ బ్రార్థించి యప్పార్థివోత్తముండు. 276

ఉ. అచ్చపుభక్తికిన్ మతిఁ బ్రియంబున నొందినఫాలలోచనుం
డిచ్చిన ప్రీతియోగమును నెక్కుడుభక్తియు నావహిల్లఁగా
నిచ్చలు గంధపుష్పముల నిష్టమెయిం బరిశోభితార్చనం
బిచ్చుచుఁ దాను గొల్వ నుతి కెక్కినయమ్మహనీయశక్తికిన్. 277

మ. ప్రణతుండై రభసోదయాభినవదర్పస్ఫూర్తి శోభిల్లుచు
[1]న్మణిదండద్యుతిమంజరీస్ఫురణము న్నంశోభిఘంటాపటు
క్వణనంబుల్ రిపుసైనికప్రకరదృక్కర్ణవ్యథం జేయ భీ
షణరేఖం [2]బగుదానిఁ బుచ్చికొని చంచన్ముష్టిదృష్టోద్ధతిన్. 278

వ. అభిరామభీమాకారుండై. 279

తే. నెరయుకినుకఁ బెన్వెడఁద యై నిప్పు లురలు
కన్నుఁగవ శల్యుఁజూచిన నున్నయునికి
నతఁడు నీఱు గా కుండుట యరిది యయ్యె
మాకుఁ జూడంగ నప్పుడు మనుజనాథ. 280

వ. ఇట్లు రౌద్రోద్రేకంబునఁ బురత్రయదాహదోహలి యగుశూలాయుధలీల దోఃప
దుర్నిరీక్షుండై. 281

ఉ. ఘోరతరప్రకారి మగుకుంచితబాహువిలాస మొప్ప వి
స్తారము వింత యానురము సారతరంబు గఁ జూచి వజ్రధా
రారుచిసన్నిభప్రచురరశ్ములు పర్వఁగ బిట్టు వైచె న
ద్దారుణశక్తి నవ్విభుఁ డుదాత్తసమిత్కృతికల్యు శల్యునిన్. 282

తే. అట్లు పాండుభూపాలకునగ్రసుతుఁడు, మద్రనాథునివైచిన రౌద్రమెసఁగఁ

1. క. ఫణిరత్నద్యుతిమంజరీస్ఫురణమున్. 2. క. గ. బగుపాణిఁ.

గంకటముదూఱి వక్షంబు గడచి వెన్ను, వెడలిచనియమ్మహాశక్తి పుడమిఁజొచ్చె.

—* ధర్మరాజు శక్తిప్రయోగించి శల్యునిం జంపుట *—

వ. ఇట్లు శక్తి బెడిదంపుటురవడి నుచ్చి పోయిన. 284

చ. క్షతమున ముక్కునం జెవులఁ గన్నుల నోల్కెడు రక్తమంగ మా
ప్లుతము గఁ జేయఁగా నతఁడు బోరగిలం బడియెన్ ధరం గర
ద్వితయము సాఁచి ధర్మజునిదిక్కు శిరంబుగ వజ్రదారుణా
హతిఁ బడుభూరిభూధరమహాత్తరశృంగముభంగి భూవరా. 285

ఆ. భూమిమీఁద నిట్లు బోరగిలం బడి, మద్రనాథుఁ డొప్పె మానవేంద్ర
లేమయురమునందు లీలమై వ్రాలిన, ప్రాణనాథు [1]పోల్పఁ బట్టు గాఁగ 286

ఆ. ధర్మసంగరమున ధర్మజుచేఁ జచ్చి, పొలిచెఁ జూడ మద్రభూవిభుండు
విధియుతంబు గాఁగ వేలిచి విడిచిన, నాఁటి యున్నయగ్ని ననుకరించి. 287

మ. కని శల్యానుజుఁ డేచి ధర్మసుతు నుగ్రస్ఫూర్తి శోభిల్లఁ దాఁ
కిన నాభూపతి చిత్రచాపధరుఁ డై కేళీసమప్రక్రియన్
ధనువుం గేతువుఁ ద్రుంచి తోడన సముద్యద్దీప్తభల్లాహతిం
దునిమెం గుండలకాంత మైనశిరముం దుర్దాంతదర్పంబునన్. 288

వ. ఇట్లు శల్యుండు సోదరసహితంబుగా బడినఁ బాండవసైన్యంబుజనంబులు వృత్రవధం బొనరించుపాకశాసనుఁ బ్రశంసించుబృందారకులట్ల ధర్మనందను నగ్గించి రమ్మొగ్గరంబునం దూర్యనినదంబులు సింహనాదంబులుఁ జెలంగఁ గలంగి కురుసేన విఱిగి పఱచినం బోనిక పొదువుం డనుచు సాత్యకి వెనుకొనుటయుఁ గనుంగొని కృతవర్మండు మార్కొనియె నయ్యాదవసింహులరణంబు దారుణంబయ్యె నందు. 289

సీ. కృతవర్మ సాత్యకి నతిశితశరదశకమున నొంచి తురంగమముల [2]యుబ్బ
నుడిపి విల్లునుముటయును నొండువింట న, బ్బలియుఁ డాతని మేనఁ బదియెలుంగు
టమ్ములు వఱపి రథ్యమ్ముల నరదంబు, సూతుని సఱికినఁ జూచి కృపుఁడు
దన తేరిపై బెట్టుకొని తొలఁగించె న, వ్వీరుపోరికి మూఁక వెఱచి పఱచెఁ

తే. గడఁగి వెనుకొన్న పాండవోత్కరమునొక్కఁడ, నిలువరించె [3]నుద్దండుఁ డై సినీతనూజుఁ
డంత వేఱొక్క తేరెక్కి యరుగుదెంచి, తాఁకె హార్దిక్యుఁ దరిసేన తల్లడిల్ల.

వ. ఇట్లెదిర్చినఁ బేర్చిన ములుకఁ బాండవాగ్రజుండు కృతవర్మనిఘాటకంబులను గీటడంగించినఁ గురునందనుం డాహార్దికనందనుని నిజస్యందనంబున నిడుకొని యవ్వలికిం గొనిపోయె నప్పుడు కృపాచార్యుండు గదిసిన నయ్యుధిష్ఠిరుం డాఱమ్ముల నెమ్ములం గీలింప నతండు పదాఱుతూపుల నాభూపాలునిఁ దదీయతురంగంబుల [illegible] సహాయంబున, 291

1. క. దలఁప. 2. గ. యుబ్బడంచి విల్ వెసఁ ద్రుంచుటయు. 3. అ. సముద్ధతి.

తే. భద్రకరి నెక్కి చామర ప్రకరవీజ
నములు ధవళాతపత్రవిభ్రమసమృద్ధి
యతిశయిల్ల సైన్యోత్సాహ మ్మావహిల్లఁ
బొలిచె నెంతయు భవదీయపుత్త్రుఁ డధిప. 292

—: శల్యుఁ జుట్టంబు లొక్క పెట్ట ధర్మరాజుం జుట్టు ముట్టుట :—

ఉ. అమ్మనుజేంద్రుముందటికి నార్పులతోఁ జనుదెంచి శల్యుచు
ట్టమ్ములు సత్వరమ్ముగఁ గడంగి యనేకులు వీరయోధు లు
గ్రమ్ముగ వీఁకఁ దేరులు పొగడ్తకు నెక్కఁగ దీప్తమైనకో
పమ్మున నేచి పాండవులపై నడరం గని పేరెలుంగునన్. 293

వ. అన్నరనాథుండు. 294

తే. మీర[1] లెవ్వరు వడిఁదలమిగిలి చనఁగ, వలదునామ్రోలబలుపారి నిలువుఁడనియె
వారు నిలువక పాండవబలముచేవ, దఱుఁగఁ జొచ్చి యుధిష్ఠిరుఁదాఁకి రధిప.

వ. ఇట్లు చలంబున నవ్విభుం దలపడి వివిధాస్త్రంబుల నొప్పించినఁ గవ్వడియును వడముడియుఁ గవలును ద్రౌపదికొడుకు లేవ్వురును గోవిందుతమ్ముండును ధృష్టద్యుమ్నుండును శిఖండియును జండరయంబున నుద్దండచతురంగసమేతులై యారథికులఁ బొదువుటయును వారు వీరోద్రేకంబున సైన్యసాగరంబున నున్మదమకరప్రకరంబులవిధంబున విహరించి రట్లు పాండవసేనాక్షోభసంపాదు లగునాజోదులయాటోపంబు విలోకించి గాంధారపతి గాంధారేయు నాలోకించి. 296

తే. మద్రవిభువారినమ్మెయిమార్తురాఁగి,కొనఁగమనకు నుపేక్షింపఁ జనునెయనుడు
నతఁడు నామాట వినక వారరిగి రేమి, సేయువారముచెప్పుమాచిత్యమనియె.

వ. అని నన్ను నాపరివారంబును రక్షింపను దగ వెఱింగింపను నర్హుండ వీవ కావె యనుమాట లాడిన నతండు ప్రీతుండై బలపరిపాలనంబును గర్జంబు సెప్పుట యును దనపనిగా మనంబునం బూని యవి దోఁచునట్టియుచితవచనంబుల నవ్వసుమతీపతికిఁ బ్రియం బాపాదించి. 298

చ. వినుము నరేంద్ర సైనికులు విక్రమలీల నరాతిసేన సొ
చ్చినఁ బతి గావ కున్న నుపజీవులు మెత్తురె యన్నఁ గాతుఁ గా
కని బహుతూర్యనాదములు నార్పులునుం జెలఁగంగఁ ద్రోచి య
జ్జనపతి వీఁకమై నడరె సైన్యయుతంబుగ సత్వరంబుగన్. 299

క. అంత ధనంజయకిమ్మీర,ాంతకముఖయోధవరమహాస్త్రప్రకరం
బంతకుకడ కనిచెఁ బరి,శ్రాంతం బగుమద్రనాథురథిక చయుంబుల్. 300

వ. ఇ ట్విధంబున. 301

1. క. లేర్పడ వడిఁ దల. గ. లేర్పడ విడిదల-

మ. అరులం గీటడగించి పాండుసుతసైన్యం బుబ్బి పైఁ గ్రమ్మినం
గురుభూనాయకసేన నొచ్చి కలయం గూలెన్ ధరన్ గుంపులై
తిరుగం బాఱఁగఁ జొచ్చె విచ్చె మగలన్ దిగ్భ్రాంతి వాటిల్ల స
త్త్వరతన్ నల్గడఁ బాఱె నవ్విభుఁడు గర్వం బేది వెల్వెల్లఁగన్. 302

క. మనవారి కపుడు భీష్ముని, చనుటయుఁ గోదండగురుని సమయుటయును గ
ర్ణుని పొలియుటయును గ్రొత్తై మనమున [1]వెనుఁబాటు గదిరె మనుజాధీశా.

వ. అప్పు డద్దిక్కుజనంబులు. 304

చ. ధరణికి నింక నాయకుఁడు ధర్మతనూజుఁడు నేఁ డవశ్యముం
గురుపతి గూలు నెవ్వగలకుం గుదు రయ్యెడు నాంబికేయుఁ డు
ద్ధురు లగుపాండునందనుల దుర్దమభంగి యెఱింగి ధర్మత
త్పరులకు గెల్పు బ్రాఁతె హరిభక్తులఁ బొందవె భూరిసంపదల్. 305

వ. అని రట్టియెడ నీకొడుకు నిజసారథిం జూచి మనబలం బాహవంబున నోహటించి పాఱెను నిత్తఱి నేను బరవసంబు సేసిన గాని నిలువ దవ్విధంబునకు రథం బను వై యుండఁ జేసి చేరఁ దె మ్మనిన వాఁ డట్ల చేయ నతం డేనుంగు డిగ్గి రథం బెక్కి యెక్కుడుమగటిమిం బొంగునంగంబులతో సైనికుల కడ్డంబు సని యెలుం గెత్తి, 306

ఉ. ఎక్కడఁ [2]బోవ వచ్చు గిరు లేనియుఁ గాననభూము లైనఁ దో
నెక్కియుఁ జొచ్చియుం బగతు రేడ్తెఱఁ గిట్టి చలంబునం దలల్
ద్రొక్కక తక్క ర ట్లయిన దుర్గతి వాటిలుఁ బోక నిల్చి పే
రుక్కునఁ బోరినన్ సుగతి [3]యొండెను సంపద యొండెఁ జొప్పడున్. 307

వ. అట్లుం గాక. 308

క. పాండవబల మల్పం బై, యుండం గృష్ణుఁడు ధనంజయుండును దప్పిం
బెండువడఁగఁ గని మనకును, గం డడఁగఁగ నేల గెలుపుఁ గైకొనవచ్చున్.

వ. అని పలికి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు మనిన నబ్బలం బతని నగ్గించుచు మరలె న మ్మేటిమగండు మునుగలి యయి నిలిచి పొంగారం గవియు కౌంతేయసేనాసముద్రంబునకుఁ జెలియలికట్ట యయ్యె నయ్యవసరంబునందు మునుకొని వడిం దఱుమువడముడిం బొదివి మనపదాతిప్రకరంబు దర్పంబున నార్పులు బొబ్బలుం జెలంగ బహువిధశస్త్రాస్త్రంబులు పఱఁగించినం బెరిఁగినమదాతిరేకంబున గదాదండంబు ధరియించి ఘోరాకారుం డగుచుఁ దేరు డిగ్గి పేరడవిఁ గూల్చు పెనుగాలికైవడి నతం డేకవింశతిసహస్రసంఖ్యాసుభటుల నేలపాలు సేసె నప్పుడు. 310

క. [illegible]యరథబృందంబు, ద్ధురత నడరెఁ బాండునృపసుతులమూఁకలపై

1. క. గ. బెనుఁబాటు. 2. క. పోవ. 3. అ. యొండె జయంబున్న నొండె.

నరుఁ డబ్బలంబునకు ని,ష్ఠురగాండీవము క్తశరపటుత్వము సూపెన్. 311

క. నకులసహదేవులును సా,త్యకియును రభసమున వాలుశరమ్ములు నిగుడన్
శకునిపయిఁ గవిసి రతఁడును, బ్రకటస్ఫురణంబునం దిరం బై పోరెన్. 312

చ. సమదగజాధిరూఢుఁ డయి సాల్వుఁడు పాండవసేనఁ జొచ్చి ఘో
టములఁ గలంచుచున్ గజఘటల్ విరియించుచుఁ గాల్బలంబుఁ జి
త్రముగ వధించుచున్ రథకదంబములన్ సమయించుచున్ మహో
గ్రముగఁ జరించువిస్ఫురణఁ గన్గొని కోపసముద్భటాకృతిన్. 313

—♦ ధృష్టద్యుమ్న సాత్యకులచేత సాల్వుఁ డేనుఁగుతోడఁ బీనుంగై పడుట. ♦—

వ. ధృష్టద్యుమ్నుఁ డెదుర్కొనిన నతనిఁ ద్రొక్కించువాఁ డై యవ్వీరుండు వారణ
పతిఁ గొల్పిన నతండు, 314

మ. పటునారాచచయంబు కుంభయుగళీభాగంబునన్ బెట్టు నా
టుటయుం గ్రొవ్వఱి పాఱె నగ్గజము సాటోపంబుగాఁ గ్రమ్మఱిం
చుటకున్ సాల్వుని మెచ్చెఁ గన్గొనుజనస్తోమంబు కోపోద్ధమో
ద్భటవేగంబున వచ్చి పట్టె నది యాపాంచాలు తేరుగ్రమై. 315

క. ఆతఁడు గద చేతం గొని, భీతి గదురుమనముతోడఁ బృథ్వికి దాఁటన్
సూతాశ్వసమేతంబుగ, నాతే రయ్యేనుఁ గెత్తె నాకసమునకున్. 316

ఆ. ఎత్తి త్రిప్పి యాడి యిలతోడ వ్రేసిపా,దములఁ జదుపఁ జూచి దారుణాస్త్ర
తతులు నిగుడఁ బవనతనయశిఖండిసా,త్యకులు సాల్వుఁ దాఁకి రతిరయమున.

క. అతఁ డందఱ శరాణంబులు, వితథంబులు సేసి యస్త్రవిద్యాపారీ
ణత సూపె నవ్విధం బ,ద్భుతము [1]నినిచె గగనచరతతులచిత్తములన్. 318

వ. అప్పుడు. 319

తే. [2]అజ్జపాటించి మదివెఱయుజ్జగించి, రయముమెఱయనప్పాంచాలరాజసుతుఁడు
గదిసి యెగసి కుంభస్థలిగదఁ బగుల్పఁ, గొండ గూలిన ట్లక్కరి గూలెనధిప.

క. ఆలోనన శినివరుఁడు వి,శాలాస్యప్రదరనిహతి సాల్వునిశిర మా
భీలముగఁ ద్రుంప నాతఁడు, గూలిన మనమూఁక విచ్చెఁ గురువంశనిధీ. 321

ఉ. వాలి యెలుంగు సూపి కృతవర్మ్మడు సైన్యము నిల్వరించి యు
న్మీలితవిక్రముం డగుడు మేమెయి నాతనిఁ దాఁకె నస్త్రవి
ద్యాలసితుండు సాత్యకి యుదగ్రత వారలు పోర వారిదో
ర్లీలలు సూచి రోటువడి రెండుబలంబుల యోధవీరులున్. 322

వ. ఇట్లు పెనంగు చుండి. 323

క. కృతవర్మ్మ నొంచె నెనిమిది, శితశరముల శినివరుండు శినివరుచాపం
బతఁడు దునిమె బలువిలుఁగొని, యతనిహయంబులను సూతు నాతఁడు గూల్చెన్.

1. గ. (బెనిచె. 2. క. గ. అజ్జ...వెఱ బుజ్జగించి.

మ. విరథుం డై యభిరామశూలమున నవ్వీరుండు శైనేయు వై
చె రయం బార నతండు భల్లమునఁ ద్రుంచెం బెక్కుతుండంబులై
తొరుఁగం జూచి విషాది యై నిజరథస్థుం జేసి తద్బాణగో
చరతాదుర్దశ కావృథోద్యముఁ గృపాచార్యుండు తప్పించినన్. 325

క. మనసేన విఱిగె నృప నీ,తనయుం డొక్కరుఁ డుదగ్రతరముగఁ గుంతీ
తనయుల నద్దెసఁ గలయో,ధనికాయముఁ బొదివె బాణధారలఁ బెలుచన్. 326

మ. పతి యిమ్మై సముదీర్ణవిక్రమకళాపారీణుఁ డై విద్విష
చ్చతురంగంబులయందు నొక్కటియు విస్ఫారోల్లసన్మార్గణా
హతికిం దప్పక యుండునట్లుగ సమగ్రాశ్చర్యసంపాదకో
ద్ధతబాహావిభవంబు సూపె సురబృందస్తోత్రపా[1]త్రోద్ధతిన్. 327

వ. అప్పుడు రెండువీళ్ల నతనిపాటి మేటిమగలు లే రనుబుద్ధి నాకుం బొడమెఁ బదం
పడి పాండవులును జేయఁగలవారలును నవ్వీరుం బొదివిన నతం డందఱ కన్ని
రూపు లై ధర్మసుతుని శతశరంబులను భీమసేను డెబ్బదిసాయకంబులను సహ
దేవుని నైదింటను నకులు లఱువదినాల్గింటను ధృష్టద్యుమ్నుని సప్తమార్గణంబు
లను ద్రౌపదేయుల నైదైదుతూపులను సాత్యకి మూఁడుకాండంబుల నొప్పించి
సహదేవుధనువు దునిమిన నక్కుమారుండు వే ఱొక్కవిలుఁ గొని చలంబున
నక్కురువిభుం గదిసినఁ దక్కటిరథికులుం గూడుకొని యొక్కొక్కరుండు
పెక్కమ్ములు పైఁగురియఁ గేలిచందంబున వాని నన్నింటి వారించుచుఁ దత్తను
వుల శోణితంబుఁబూరించుచు నాజెట్టిజోదు బెట్టిదుం డై పెనఁగ మనయోధులుం
బురికొని యద్దొరల మార్కొనిరి మనసైన్యంబు దైన్యంబు విడిచి మరలి వారి
బలంబులఁ దలపడియె నట్టియెడ. 328

క. భీముఁడు గురుతనయుఁడు ను,ద్దామభుజావీర్యశౌర్యధైర్యములు జన
స్తోమము లగ్గింపఁగ సం,గ్రామ మొనర్చిరి నితాంతగాఢస్ఫూర్తిన్. 329

చ. పరుషపరాక్రమస్ఫురణఁ బాండవముఖ్యునివాజులం జతు
శ్శరహతిఁ గూల్చె సౌబలుఁడు సత్వుఁ డై సహదేవుఁ డమ్మహీ
శ్వరుఁ దన తేరిమీఁద నిడి సంగరమధ్యము వాపె నాతఁ డొం
డరదముమీఁదికిం జని రయంబున నయ్యరిఁ దాఁకె నుద్ధతిన్. 330

క. శరములఁ బొదివిన నాతఁడు, దిర మై యేయంగ రణము దివిజగరుడ ఖే
చరసిద్ధప్రకరాద్భుత,కర ప్రకారమున నొప్పెఁ గౌరవనాథా. 331

సీ. శకునినందనుఁడును నకులుండు నొండొరు,లకుఁ జండబాహుబలంబు సూపి
రతులశౌర్యమున సాత్యకికృతవర్మలు, పోరిరి విలుఁ ద్రుంచి కౌరవేంద్రుఁ
[2]డేపె ధృష్టద్యుమ్ను నేచి యొండొకవింట, నతని నాతఁడు నొంప నక్కజంపుఁ

1. క. త్రస్థితిన్. 2. అ. డెసఁగ ధృష్టద్యుమ్నుఁ ♦జేసెనొండొక.

గయ్యమయ్యిరువుర ॥ కయ్యో ద్రౌపదిపుత్త్రు, లేవురు పతిఁ గిట్టి ॥ యింద్రియములు
తే. శాలిశునిఁ జిక్కవఱిచినక్రిపగిదిఁ దలరఁ, జేయ నతఁ డీడఁబోవక ॥ సాయకములు
పెక్కు రయమున నిగిడించికయక్కుమారవితతిఁగలపఁ దత్సంగరక్రమతిశయిల్లె.
వ. మఱియు ననేకు లనేకులం బొదివి పోరాడ నంతకంతకుఁ బేర్చినయగ్గలిక మొగ్గ రంబులు రెండును గలయఁ బెరసినంబేర్చినపెందూళిభానుబింబంబుగప్పియప్పుడు దొరుఁగునరతురంగమాతంగరుధిరధారల నడంగిన నధికం బైన సంగరంబు నకుం గడంగినకౌంతేయులయురవడికి నోహటించి మనమోహారంబుదొరలు మరలిన మరలనీక నీకొడుకు పురికొలుపుకొని తఱిమినం గనలి ధర్మసుతుండు.
తే. మూఁడునారాచములఁ గృపుక్రవాఁడి చెఱిచి
వాలి కృతవర్మహయముల ॥ నాలుగింటఁ
గూల్పఁ దనతేరిపై నిడి ॥ గురుసుతుండు
దొలఁగఁ గొంపోయె నవ్వీరక్రథుని నృపాల. 334
చ. కురుపతి చూచి చిత్తమునఁ ॥ గోపము పెం పెసలార నేఁడునా
అరదము లాతనిం బొదుపుక్రనట్లుగఁ బంచిన నొక్కపెట్ట బం
ధురతర వారివాహములు ॥ తోయజబాంధవుఁ గప్పుచాడ్పు దోఁ
ప రయముమైఁ గడంగి యవి ॥ పైకొని యవ్విభుతోఁ బెనంగఁగన్. 335
క. కనుఁ గొని శిఖండిముఖరో,ధనికాయం బడరి యా రక్రథప్రకరంబుఁ
సునిశితశరప్రకరములఁ, దునుమాడెఁ రౌద్రరసము ॥ దొలఁ కాడంగన్. 336
వ. ఆ సమయంబున మనదెస నుల్కాపాతశర్కరావర్షాదు లగునుత్పాతంబులుగలిగె వానికి శంకింపక శకుని గడంగి యోధవరులతో మీరు కొల్లల సేయుం డేను [1]వెడమట్టునఁ దాఁకి ధర్మనందనాదులను సమయించెద నంచు సముద్ధతిం గదిసె నప్పుడు మద్రేశబలపురస్సరం బైనయమ్మోహారంబు రభసంబునం దఱిమి పాండవసేనాసంరంభంబున కోర్వక తిరిగిన నాసుబలసూనుండు ప్రబలతురంగ దశసహస్రంబులతో వేగంబు మెఱయ వైరిసేనవెనుకఁ గిట్టి యేను గలుగ మీకు భయంబేల యని యక్కౌరవసైనికులం బేరుకొని యదల్చి యార్చిన నాకౌంతేయవాహిని కలంగిన ధర్మనందనుండు సహదేవు నాలోకించి. 337

శకునిసహదేవు లాశ్వికసహాయులై ఘోరంబుగాఁ బోరుట.

ఆ. వేగ తాఁకు మైదుక్రవేలగుట్టంబులు, ద్రౌపదీతనూజక్రతతియు నీవు
శకుని ననుడు నతఁడు ॥ సంరంభజృంభియై,యట్లచేయ ఘోరక్రమయ్యెఁ బోరు. 339
వ. అట్టియెడ.
సీ. లీలఁ గట్టియతోడఁ ॥ గూలంగ వైచియు, డొంకెనపోటులఁ ॥ బొంక మడఁచి
పడఁద్రోచి[2]యును వాలక్రగడికండములుగవ్రేసియుఁ గిరారంబులఁజీఱి చెండాడి

1. గ. జ. బెడమట్టున. 2. అ. జ. వాలునఁ గడికండలుగను వ్రేసియుఁ

గీటడంగించియుఁ గ్రిగ్గిట్టి యొండొరుఁ బట్టి,కొని మల్లుచందంబు గ్రనికిఁ జొచ్చి
నేలకు వంచియుఁ గ్రేలిమై [1]గళముపై, నెక్కియుఁ బెక్కండ్రరొక్క మొగిన

ఆ. యెక్కటయు సహించియుక్కనఁ బెనఁగియు, నుఱక వివిధగతులనుబ్బిచెలఁగి
బొమ్మ లాడినట్లు[2]పోరి యారావుతు, లధిప నెఱయ మెఱసిరందు నిందు. 340

వ. మఱియు ననేక ప్రకారముల భండనంబు సేసిరి పదంపడి యమ్మాద్రీకుమారుని వీరోద్రేకంబునకు నోహటించి గాంధారసోదరుం డాఱువేలతురంగంబులతోడం దిరిగె నతండును ద్విసహస్రహయశేషసేనాసమేతుం డై యున్నకడ కరిగె నా సౌబలుండును జుట్టి వచ్చి ధృష్టద్యుమ్నునిమొనపైఁ బడిన నతండు సైన్యసము ద్దండసంరంభం బెసంగ విక్రమాటోపంబు సూపినయపుడు పంచసహస్రత్రిశత హయంబులు వడిన రౌద్రంబు రూపు దాల్చిన ట్లాయుధఖండనాస్థిభంజనశబ్ద శ్రవణంబునను రక్తమాంసమేదోస్థిమస్తిష్కమజ్జాసమ్మేళనదారుణరణతలదర్శ నంబునను దదీయవిస్రగంధాఘ్రాణంబునను యోధులు వీతచేతస్కులైరి తెగిన తల యొకచేతను నెత్తుట జొత్తిల్లినకరవాలం బొకకరంబునను బట్టుకొని యట్ట లాడినట్లు పెనంగి యాశకుని హతావశిష్టంబులైనశతాశ్వంబులతోడఁ దొలంగి యచ్చటిజనంబులతోఁ గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁ డనిన వార లి ట్లనిరి. 341

ఉ. అల్లదె కంటె పూర్ణశశియట్లు కడుం జెలు వొందెఁ జూడఁ బే
రెల్లి రథప్రతాన మదె యేపున సంగరకేళిఁ జాల శో
భిల్లెడు నయ్యొడల్ రిపువిభీషణవిక్రమణప్రకారగా
ఢోల్లసనుండు భూపతి మహోన్నతి నొప్పెడుఁ బొమ్ము చెచ్చెరన్. 342

వ. అనిన విని తల యెత్తి చూచి తత్ప్రదేశంబున కరిగి యద్ధరణీశుం గని యతని కి ట్లనియె. 343

క. పొలియించితి నే గుఱ్ఱం,బులఁ దేరుల కుఱికి యింక భూరిరయమునన్
బొలియింప వలయుఁ బ్రాణం,బులు డాఁచిన వశమె పాండుపుత్త్రుల గెలువన్.

వ. రథంబులు గజంబులు దెగినం గాని కాలుబలంబుల సమయించుట పని గాదనిన నమ్మాటకు సైనికులు సంతసం బంది బరవసంబు సేయ నమ్మహీనాయకుండు సముత్సాహదోహలి యై తఱిమిన మూఁకలు కడంక మెఱప్ప దర్పస్ఫురితంబు లగుచు నురవణించినం గని గాండీవి గోవిందున కి ట్లనియె. 345

క. మొనసి చనుదెంచుదుర్యో,ధనసేనాసముదయంబుఁ దఱియ నుఱవడిం
జననిమ్ము మనరథము నా,సునిశితబాణముల సమయుఁ జూచెద దీనిన్. 346

— దుర్యోధనుమార్గ్యం బుద్దేశించి కృష్ణార్జునులు సంభాషించుట. —

వ. అనుచు నమ్మొనన యాలోకించి నిరూపించి. 347

క. [illegible]వ ఖ్లెడ త్రెవ్వక పదు, నెనిమిదిదివసములు సెల్లె నేఁ బెనఁగంగా

1. క. గ. దళముపై. 2. గ. పొలియనారావుతు.

వనధిం బోలెడుకురుబల, మనఘా కనుఁగొనఁగ గోష్పదాకృతి యయ్యెన్.

ఆ. దైవ మిట్లు గలఁచుఁ గనే వీరి మదిమది, నుండి ఘోర మైనయుద్ధమునకుఁ
దొడఁగ వలయునట్టితొడరువు కావించి, కొనిరి చీకురాజుఁ గొడుకు లేచి. 349

చ. అమరనదీసుతుండు వడినప్పుడు భీరలబుద్ధి సంధికా
ర్యమునకుఁ జొచ్చి నింక నని యాత్మఁ దలంచితి నమ్మహాత్ముఁడు
న్నముచితవాక్యవృత్తిఁ గురునాయకుఁ దేర్పఁగఁ జూచెఁ జిత్తదో
షమహిమ నద్దురాత్ముఁడు ప్రశాంతత నొందఁడ యెన్నిభంగులన్. 350

క. గంగాతనయుఁడు దెగినను, సంగరమున కుత్సహింపఁ జనునే తమకుం
వెంగలు లని యప్పుడు దెలి,యంగా నెఱిఁగితి సుయోధనాదులఁ గృష్ణా. 351

ఉ. దంతియుఁ దాను నాజి భగదత్తుఁడు కూలఁగఁ జూచి సింధుభూ
కాంతునిచావు దెల్లముగఁ గన్గొని యాతనిఁ గావఁ బూని య
ట్లంతలు రాజు లెల్ల సమయం గని ద్రోణునిపాటుఁ గాంచి యా
వంతయు నాత్మలోనఁ దెలియండు సుయోధనుఁ డెంతమూర్ఖుఁడో. 352

క. తనయనుజు లకట దుశ్శా,సనుఁడును లోనైనవారు సమసినచందం
బును బంధుసహితముగఁ గ,ర్ణుని గీటడఁచినవిధంబునుం జూడఁ డొకో. 353

క. అది యెల్ల నేల చెప్పఁగఁ, దుది శల్యునిపాటుఁ గనియుఁ దోఁప దితఁడు బ
ల్లిదుఁ డని ధర్మజు దెసఁ దలఁ, పిది కురుపతి బుద్ధిఁ గొలఁది యేటికి వగవన్. 354

క. క్షోణీరాజ్యార్థము దన,ప్రాణము గలుగంగ నీఁడు రారాజు జగ
త్త్రాణపరాయణకరణధు,రీణుం డగుపాండుసుతగరిష్ఠున కెట్లున్. 355

వ. కావునఁ గొఱంతయును దీర్పవలసి యున్న దనిన విష్ణుండు జిష్ణున కిట్లనియె. 356

ఉ. అక్కడ సంధికిం జనినయప్పుడు నవ్విదురుండు కృష్ణ నీ
విక్కడ కేల వచ్చితి విహీనవివేకుఁడు [1]దుర్మదాంధ్యముం
దక్కనె సంగరంబ యుచితం బగుకృత్యము గాక యిమ్మెయి
న్నుక్కున నూర్పు గల్గఁ గుజనుండు సుయోధనుఁ డుర్వి యిచ్చునే. 357

వ. అని బోధించె నదియునుం గాక దుర్యోధనుండు జనియించినప్పుడు మును లిప్పాపాత్ముండు నిఖిలక్షత్త్రియక్షయహేతు వగు నని యాదేశించిరి గాదే యనిన నర్జునుం డతని కిట్లనియె. 358

తే. అమ్మహాత్ములు సెప్పినయట్ల యయ్యె, నున్నవారల,బొలియించి తన్నువిడిచి
కాని విడువండు ధృతరాష్ట్రసూనుఁ డుర్వి, ధర్మసూనున కిది నిశ్చితంబు గృష్ణ.

క. దుర్బల మగునమ్మూఁకను, దోర్బల మెసఁగంగ నిపుడ తుంచెద [2]నాదు
ర్నిర్బంధపరుఁడు దన దగు,దౌర్బల్యము గనుచు మదము దక్కఁ గనుఁగొనన్.

వ. రయంబున రథంబు గడపు మనుడు నుత్తుంగమాతంగమహీధ్రహాస్తిషణ్ణంబును

1. అ. దుర్మదాంధతన్. 2. అ. నే నానిర్బంధ.

సాంద్రస్యందనగుల్మగహనంబును బహులహయకక్షాకీర్ణంబును సముద్భటసుభట
లతాలసితంబును నైన సుయోధనసేనాకాననంబునందు మాధవమహావాయువు
ధనంజయదారుణానలంబు దరికొల్పిన. 361

క. ఆ కృష్ణవర్త్మఁ డుజ్జ్వల,భీకరశరజిహ్వ లడరఁ § బేర్చిన నధిక
వ్యాకులత నొందె రోదసి, నాకౌకస్సమితి మెచ్చ్చెనం బొదలంగన్. 362

వ. ఇట్లు దారుణరణవిహరణంబు సలిపి సవ్యసాచి యా సైన్యంబు నిపతితవిఘటిత
భ్రాంతపలాయితంబు సేసినఁ దెరలక నిలిచి కురుపతి కరతలం బెత్తి నిలు నిలు
మని యెలుంగు సూపిన నది మగుడఁ బురికొని నిగిడినేమినినదఘంటాక్వాణకింకిణీ
నిక్వాణంబులు సెలంగఁ బాండవబలంబుఁ దాఁకిన ధృష్టద్యుమ్నశిఖండి శతానీకు
లయ్యనీకంబు ననేకవిధసాయకనికాయంబులం గప్పి రప్పుడు ధృష్టద్యుమ్ను నర
దంబుచక్కటికి సంరంభంబున. 363

ఉ. భూపతి మించి యా ద్రుపదభూపతనూజునురంబు నిర్భరా
టోపతి యుల్లసిల్లఁగ బిట్టు ప్రదరంబుల నొంప నాతఁడు
ద్దీపితకోపుఁడై హరులు § దెళ్ళఁగ సారథి డొల్ల నేయఁగా
నే పటి తేరు డిగ్గి యతఁ § డెక్కె హయోత్తముఁ గౌరవేశ్వరా. 364

వ. ఎక్కి కొండొక తొలంగి మాతంగఘటలం బురికొల్పిన నవి పురందరనందను
నరదంబుఁ బొదివిన నవ్వీరుండు ఘోరనారాచధారల నవ్వారణంబులపైఁ గురి
యం గని గదాహస్తుండై యరదంబు డిగ్గి యనిలపుత్త్రుండు గవిసినఁ దుండంబు
లవిసియు దంతంబులు దునిసియుఁ గుంభంబులు వగిలియుఁ బ్రక్కలు చదిసియు
వెన్నులు విఱిగియు నగ్గజంబు లొఱలుచు నెత్తురులు గ్రక్కుచుఁ దెరలుచు
సుడివడుచుండ. వెండియుం బైపై నురవణించుకరులం గనుంగొని ధర్మజనకుల
సహదేవులును ధృష్టద్యుమ్నాదియోధులు సద్దిక్కు తఱిమి రట్టియెడ నశ్వత్థామ
కృతవర్మకృపాచార్యులు దుర్యోధనుఁ దెరిగములలోనం గానక కలనం బడెనో
యని యనుమానించుచు నచ్చటిమానవపతులం గురుపతి యెచ్చట నున్నవాఁడని
యడిగినఁ గొందఱు శకుని దెసఁ [1]దొలంగె ననఁ దక్కటివా రతని వెదక నేల
బ్రదికియుండెనేనియు గనికొందము పాండవులఁమీఁద నఱికి [2]పొడుతము గాక
యనిన విని యట్ల చేయ నారథిత్రయంబును [3]దదనీకంబును వెడలి సౌబలుఁ
డున్నచక్కటికిం జనిరె నిట్లు దిక్కు మాలినయమ్మొనచుట్టును ముట్టి. 365

— దుర్విషహప్రభృతికురుకుమారులు భీమునిచేఁ జచ్చుట. —

క. పాంచాలకుమారాదు లు,దంచితభుజబలము మెఱయ § నమ్ముల వెల్లిన్
ముంచిరి నిజకరిహరిరథ,సంచయసంరంభ మెసఁగ § జగతీనాథా. 366

1. అ. గలంగె. 2. చ. పొట్లాడుదము. 3. జ. రథానీకంబును.

వ. అప్పు డేను ధృష్టద్యుమ్నునిబారి కోకభంగిఁ దొలంగి తప్పియు నద్దెస నుద్దామగతి
చతుశ్శతస్యందనములతో నడరుసాత్యకిచేతఁబట్టువడితి నట్టియెడ వడముడికుంజర
ప్రకరభంజనవిహరణపారీణతం బేర్చి యార్చినం జూచి నీకొడుకులు దుర్విషహ
దుష్ప్రదర్శనప్రముఖులు శితవిశిఖంబులు గురియుచుం గవిసి యబ్బలుమగనిం
బొదివిన నతండు రథం బెక్కి యెక్కుడుమదంబున భల్లనారాచాదిబాణంబులఁ
బ్రాణంబులు గొనినం గనుంగొని హతశేషం బైనభవదీయబలంబు క్రోధశోకా
వేశంబున నవ్వీరుఁ జుట్టుముట్టిన నాజెట్టిజోదుపంచశతరథంబులును దంతిశతసప్త
కంబును దురంగాష్టశతంబును బదాతి దశసహస్రంబును దనసాయకసముదయంబుల
వేగంబున సమయునట్లుగా సంక్రీడనంబు సూపినం దక్కటివారు దేఱిచూడనుం
జాల కంతంత నిలువ భవత్కుమారమారణం బప్రతిహతంబై చెల్లుటకు నుల్లంబు
వికసిల్ల శిష్టైకసోదరుం డైనసుయోధనునిఁ దెగినవానిఁగాఁ గొని తన్ను నప్పుడు
కృతార్థునిఁగాఁ దలంచుచు మల్లచఱచి నంగించి దవశిష్టం బైనయాకౌరవసైన్యంబు
వెగడందిఱిచ్చవడియె నయ్యవసరంబున గుజ్జుపుఁదండంబులతో సుదర్శనుండు దాను
నున్నసుయోధనునాలోకించి గోపాలదేవుండు దేవేంద్రపుత్రున కిట్లనియె. 367

సీ. అరు లడంగిరి యుధిష్ఠిరుఁ డాది యగుభవ, ద్భ్రాతలు నీపరిపాలనమున
నుల్లసిల్లిరి సంజయుని బాహుదల వట్టి, కొని వచ్చి సాత్యకి § వినుతి కెక్కె
నెలమి ధృష్టద్యుమ్నుఁ § డెంతయు నొప్పె ని, ప్పుడ కూడి తఱుము మీ § ప్రోవు గట్టి
నిలిచినహయములం § బొలియింపవలయు నిం, దున్నాఁడు చూచి తె § యొద్దు చక్కఁ
తే. గానమర్చుచుఁ జూడ్కులు § గలయ దెసలఁ, బొరినిగుడ్చుచు ధృతరాష్ట్ర § పుత్రుఁ డల్ల
వాఁడె తెల్లనిగొడుగుతో § వాఁడి దక్కి, నిప్పుఱు గప్పిన నొప్పుఱు § నిప్పు వోలె.

క. ఇతనిని భవదీయోజ్జ్వల, శితనారాచప్రసార § శిఖాభీలో
ద్ధతి గతజీవితుఁ జేయుము, కృతకృత్యుఁడ వగదు జగము § గీర్తింపంగన్. 369

క. వినుము ధృతరాష్ట్రనందను, లనిలతనయుచేతఁ బొలిసి § రందఱు నిం కొ
క్కనుజుండు నితండును ని, ల్చినవా రయ్యిరువు రిపుడు § చెల్లెద రెట్లున్. 370

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవినయంబుగా నయ్యంబుజాక్షు వీక్షించి. 371

చ. అమరనదీతనూభవుని § నస్త్రకళాగురుఁ గర్ణునిన్ మహా
సమరమునం దనేకబల § సంఘములన్ బలవన్నృపాలవ
ర్గములను మద్రరాజు దుది § గాఁ దెగటార్చె భవత్ప్రసాదది
వ్యమహిమ యింక నల్పతర § వైరిసమూహము దాని కడ్డమే. 372

వ. ఇన్నూఱురథంబులు నూఱేనుంగులు రెండువేలకాలుమానిసియు సౌబలునితోడి
యేనూఱుగుఱ్ఱంబులు నింతియ కాదె యీ సేన యిది కృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు
గలిసి నిలుప నిలిచినయది యేను దఱిమి యఱుముట కలిగెనే నింతవట్టును బరి

మాఱ్చెద నిమ్ముఁక పడియును బాఱియుం దనచుట్టు బయలైన సుయోధనుం
డెట్లయ్యెడినో యటుసూడుఁడు మార్కొనియెనేని మదీయమార్గణాగ్నికి నాహుతి
సేసి కపటద్యూతంబున నపహృతంబులైన సకలధనంబులునలుఁగు మొనమరల్చిన
వాఁడ, నై పాండవాగ్రజునిచింతవంత యంతయుఁ బుచ్చివైచెద నేఁ డెల్లపనులు
సక్క నయ్యెడుఁ గరిపురపురంధ్రీజనులు తమపతులుఁ బుత్త్రులుం బొలియుట విని
పాండవు లుద్దండబాహువీర్యశౌర్యసమగ్రు లని యెఱింగెదరు గాక యనుటయు
నన్నరుమాటకు మెచ్చుచు నతండు. 373

చ. అరదము కౌరవేంద్రుదెసకై నడపంగఁ గెలంకులం గడం
గిరి నకులానుజన్ముఁడును | గీచకవైరియుఁ గౌరవేశ్వరుం
బోరఁగొన నుత్సహించి వడి | భూవర వారి కెదిర్చె సౌబలుం
డరిబలముం దదీయరథి|కావలియున్ వినుతింప నుగ్రుఁడై. 374

వ. తక్కటివారు నక్కక్క పురికొని రా శకునియు సుశర్ముండును సవ్యసాచిని సుదర్శ
నుండు సమీరనందనుని నీయగ్రనందనుండు సహదేవునిం దలపడి రట్టియెడ. 375

క. వడముడిఁ దలమిగిలి రయం, బడరఁగ సహదేవుఁ డత్యు|దగ్రత మెఱయం
దొడరి భవత్సుతు మార్కొని, నిడుదపడఁదతూపు లేసి|నెఱిఁ దూలించెన్. 376

ఉ. కట్టియు వైచె నెన్నదురు | గాఁడ భవత్తనయుండు మాద్రిలేఁ
బట్టి నతండు సోలియును | బాహిరపోవక తేఱి యా విభుం
గిట్టి నిశాతబాణచయ|కీలితదేహునిఁ జేసె రావుతుల్
కట్టుపకాసులై నరునిఁ | గప్పిరి శక్తులఁ దోమరంబులన్. 377

వ. గాంధారదేశీయు లగునాశ్వికు లట్లు పొదివిన నొదవినకినుకఁ గ్రూరభల్లంబుల
శిరంబులు ధరం దొరిఁగించినఁ ద్రిగర్తస్యందనసందోహంబడరి గోవిందపురందర
పుత్త్రులపైఁ బటుప్రదరపరంపరలు పరఁగించి విజృంభించిన నవ్విజయుండు. 378

సీ. సత్యకర్ముని తల | చారుకుండలపరి,స్ఫురితత్వ మొందుచు | ధరణి డొల్ల
నేసి మృగంబుపై | కెరఁగుసింగముపోలె, గిట్టి సత్యేషుని | గీటడంచి
బహుదినసంచిత|ప్రకటకోపానల,జ్వాలలు సాకార|లీలఁ బర్వ
తెఱఁగున నరుణదృ|గ్దీప్తిజాలంబు సు,శర్మపై నిగిడించి | సాయకత్ర

తే. యం బొడలనాటుటయుఁ ద|ద్రథంబులొక్క, పెట్టఁగవిసిన నన్నింటిఁ|బిలుకుమార్చి
రథ్యములఁ గూల్చి యతనియు|రంబుఘోర, భల్లమున వ్రచ్చి నిర్గత|ప్రాణుఁ జేసె.

వ. ఇవ్విధంబునఁ ద్రిగర్తపతిం బ్రేతపతిపాలి కనిచి మనదెసజనంబులు ఖేదంబుం దమ
వారు మోదంబు నొంద నతనినందనుల నేఁడ్వుర నెనమండ్ర ముప్పదుండ్ర
మూఁడుమూఁడుగోలలం దలలు నఱికెఁ దత్సైన్యశేషంబు బారిసమరె భీమసేను
బారిం బడిన సుదర్శనుండును దదీయశరజాలంబుల నదర్శనగతుండై పదంపడి తచ్ఛరవి

ఖండితకంఠుండైనం గోపంబు దీపింప వగ మిగుల నక్కుమారుమూంక యమ్మా రుతసుతుం జుట్టు ముట్టిన నతండు బెట్టిదంబు లగుతూపుల నది రూ పడంగున ప్లవున విహరింపం గనుంగొని సహింపక మహీపతిముందటిబలంబు బరవసంబునం గవిసిన నక్కౌంతేయుసైన్యంబును సరభసంబున నెదిర్చి పేర్చినసమయంబున సౌబలుండును సహదేవుం దాఁకినం దత్సుతుం డులూకుండు బాసట యై యడరె వడముడియు బిన్నతమ్మునికి బాసట య య్యౌ నాశకుని మాద్రీతనయునిం బ్రదీప్త భల్లయత్రయంబున నొప్పించి పదినారాచంబులతనిమేన గుప్పించినం గోపించుచు నయ్యిరువురు సాయకనికాయంబు నిగిడించిన నాగాంధారరాజు మొగ్గరంబునం గత్తళంబులు గరవాలంబులు పల్యాణంబులు మోరలు గంఠంబులు చరణంబులు గరంబులు శిరంబులు దునియలై తొరంగిన ధాత్రి చిత్రాకారం బై యుండె నిట్లు దనతురగసముదయంబు సమయుటయుం జలం బెడపక నీమఱంది యన్నకులా నుజుం గిట్టి. 380

క. పెనుగడంత దొడ్డయత్తళమున వైచిన నతఁడు మూర్ఛకమునిఁగి రథముమీఁ దన పడినం గనలి యప్పా,వని పొదివెను గౌరవేంద్రవాహినిం గడఁకన్. 381

వ. పొదివినయప్వీరునారాచంబులతాఁకున. 382

క. అది గొంత పుడమిం బడ ను,న్నది పాటిం గని యదల్చి క యవనీశుఁడు బె ట్టిదముగ నెలుంగు సూపెను, మద మారఁగ నబ్బలంబు క మగుడువిధమునన్.

వ. ఇవ్విధంబున దొర [1]యఱిమి తఱిమి యమ్మొన కుత్సాహంబుగాఁ జటులవాహం బగురథం బెక్కి శకునిం గూడుకొని కవిసిన. 384

తే. పాండవులసైన్యమును సముద్దండలీల,మాఱుకొనె నంతలోమూర్ఛదేఱినకులు తమ్ముఁ డమ్మామపైఁబదియమ్ములొక్క, పెట్ట గ్రుచ్చియాతనివిలుకొ బెట్టుద్రుంచె.

ఉలూకుఁడు సహదేవుచేత మృతుం డగుట.

సీ. ఆసౌబలుండు శరాసనాంతరదీప్తుఁ, డగుటయు నకులుఁడు క ననిలసుతుఁడుఁ దాఁకిన వారి నతండు పెక్కమ్ముల, నొప్పింప నతనితనూజుఁ డనిల సుతసహదేవుల క సునిశితశరవర్ష,మునం గప్ప నయ్యులూకుని ననేక సాయకంబుల నొంచి క శకునిమై నఱువది,యమ్ములు నాటించి క యనుచరులను

తే. బెగడుపఱిచె నాభీముండు క బెట్టులూకుఁ
డడరి యన్నకులానుజు క నంపవెల్లి
ముంప నతఁ డేచి పటుభల్లకమున శిరంబు
ద్రుంచె నన్నులమొడలు సంతోష మొంద. 386

క. తనయుఁడు వడ శకుని కనుం,గొని శోకం బాత్మ నారఁ క గూరఁగ నతఁడ్ కనుఁగొనలయందు నినిచె, న్మను జేశ్వర విదురుభాషణంబులుఁ దలఁచెన్. 387

---

1. క. యొయిది మగిడి తఱుమ నమ్మొన.

వ. అట్లు దలఁచుచు నిట్టూర్పు నిగుడ సహదేవుపై నడరి మూఁడునారాచంబులు నిగిడించిన. 388

చ. అవి వెసఁ ద్రుంచి యాతనిశరాసనముం దునుమాడె నక్కుమా
రవరుఁ డతం డనిందితపరాక్రముఁ డై పటుఖడ్గయష్టిదీ
ప్తవిపులముద్గరంబున విభాసితశక్తిని వైవఁ దోడుతో
నవియు ననేకబాణముల నానృపసూనుఁడు నుగ్గు సేసినన్. 389

క. కనుఁగొని పార్శ్వచరులు వి,చ్చిన శకునియుఁ బాఱె నుల్లసిల్లిరి కుంతీ
తనయులు దదీయసేనా,జను లార్చిరి కురువిభుఁడు విషాదము నొందెన్. 390

వ. ఇట్లు పాఱిన. 391

చ. అరదము సత్వరంబుగ శరావళి పెల్లుగఁ బర్వఁ బాండవా
వరజుఁడు పోవనీక పొదువన్ వడిఁ బింగలివారు పోరికిం
బురికొనిత్రోచినన్ సుబలపుత్త్రుఁడు దత్తురగవ్రజంబుతో
బరవస మొప్పఁగా నతనిపై గవిసెం గృతనిశ్చయాత్ముఁ డై. 392

వ. కవిసినం గని గుణంబు సారించి శరాసారం బడరించి యాసహదేవుం డిట్లనియె.

చ. తలఁకుట యొప్పునే నృపతిధర్మము నూఁది యెదిర్చి మే మెయిన్
నిలుచుట యొప్పుఁగాక మహనీయుల ధర్మతనూభవాదులం
బలికితి వీవు జూదపు నెపంబునఁ దత్ఫల మందె దిప్డు మా
చలము బలంబు నేర్పడియెఁ జచ్చిరి మీయవివేకు లందఱున్. 394

వ. మమ్ము నపహసించినవారిలోఁ గురుకులదాహకుం డొక్కరుండ తక్కె నద్దురాత్ముండుసూచుచుండ భవదీయశిరంబుఁదాలఫలంబు లగుడంబునంబడవైచుపగిదిఁ బటుభల్లంబున డొల్ల నేసెద మామా పాఱక నిలువుమీ యని యట్లు బహుభంగులం బలికి యతం డేయుసాయకంబులు వారించి దశమార్గణంబులు మేనఁ జొనిపె. 395

క. తురగములు సిడము గొడుగును, శరాసనముఁ దునిమి యార్వక సాహసమున ని
ష్ఠురశక్తిఁ బూన్చె నాతని,యురఃస్థలము వైవ శకుని యుర్వీనాథా. 396

మ. సహదేవుం డది శాతభల్లమున నుత్సాహోగ్రుఁ డై త్రుంచి దు
స్సహభల్లద్వితయంబునం గరయుగస్వైరచ్ఛిదాకేళి స
ల్పి హాసద్వక్త్రవిలాస మొప్పెసఁగ నాభీలద్యుతిస్ఫారభ
ల్లహతిం గంఠము ద్రుంప మస్తకము డొల్లన్ డొల్లె మేనున్ మహిన్. 397

వ. ఇట్లు కౌరవులదుర్నయంబునకు మూలం బగుశకునిఁ దెగటార్చి పేర్చి యార్చిన యనుజన్ము నాలోకించి ధర్మతనయప్రముఖులు పరమప్రమోదభరితాంతఃకరణు లై నిజశంఖంబులు పూరింప శౌరియుఁ బాంచజన్యరావంబున రోదసి నింప సుయోధనుసేన చెదర బెదరక నిలిచి యాసౌబలుసైన్యంబు సహదేవునిపై ననే

కాస్త్రశస్త్రంబులు గురియుచుఁ గవిసినం గవ్వడియు వడముడియు నవియన్నియు
మోఘంబు లగునట్లు చేసి యమ్మూఁక బడలువడ నేసి యుల్లాసభాసితులై నంగని
జనపతి శోకాక్రాంతమతియై హతశేషులైన నిజసైనికులం బురికొల్పిన వారలు
రక్షకరహితు లయ్యును దెంపు పెంపున శంకింపక యాసవ్యసాచిం బొదివి తదస్త్ర
శిఖాసందోహంబున మ్రందిపోయి రక్కురురాజు దనచుట్టును బయ లగుటఁ గల
యం జూచి కట్టెదురఁ జెలంగునాకొంతేయులం గనుంగొని తొలంగిపోవందలంచె
ననుటయు నాంబికేయుండు సంజయుదిక్కు మొగం బై. 398

తే. అట్లు మనసైన్యములు దెగటాఱినపుడు, కుంతికొడుకులతో బలమెంత గలిగె
నకట నాకొడుకెట్టివాఁడయ్యెఁ జెప్పుమ, యనుడు నతఁడిట్టులనియె నమ్మనుజపతికి.

వ. అట్టియెడ రెండువేలు రథంబు లేడునూఱుగజంబు లైదువేలు గుఱ్ఱంబులు పది
వేలుకాలుమానిసియుఁ దానును ధృష్టద్యుమ్నుండు సంగరాంగణంబున మెఱసి
యుండె. 400

క. పలపలనిమూఁకలో గాల్, నిలువక గుఱ్ఱంబు డిగ్గి నీకొడుకు గదా
కలితభుజుం డై యొక్కఁడు, దొలఁగి చనియె నేమి చెప్పుదుం గురునాథా.

వ. అని ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుండు దుర్యోధనుపలాయనం బెఱింగించె నని చెప్పిన
విని యటమీఁదివృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని యడుగుటయును. 402

ఉ. [1]సంగవిదూరితాకలితశాంతరసస్ఫుట[2]రోహదిద్ధబో
ధాంగసమాశ్రితాపదుదయజ్వలనప్రశమప్రవర్తకా
పాంగమరీచిరూపవితతామృతవీచివిహార వాసవో
[3]త్సంగతలోపలాల్యపద [4]సంసృతివారణ దైత్యదారణా. 403

క. ఆశ్చర్యకరణకరుణా, నిశ్చలశుచిహృదయభావనీయవిహరణా
పశ్చిమ[5]నాడీసరణ పు,రశ్చరణధ్యేయ భక్తరమణవిధేయా. 404

మాలిని. ప్రణవమయగరిష్ఠోపాయనంవేద్యభూమా
భణనమననదూరస్ఫారవిస్తారసీమా
[6]గుణవిభవనిరాసాకుంఠితోల్లాసధామా
గణనరహితలీలాకల్పనిత్యాభిరామా. 405

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రకొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజితిక్కన
సోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమదాంధ్రమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము. 406

---

1. గ. సంగవిదూరత...రసత్పుట. 2. క. కోప యిద్ధ- గ. లోమదిగ్ధ-బోధాంగ, 3. గ. త్సంగతతోపలాల్య; జ. _ తలోపవాస్య. 4. క. సంశ్రితతారణ. 5. జ. నాళీసరణ. 6. గ. గుణభవనిరా.

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

శల్యపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

కరణనిపుణపదప
ద్మా కేవలసత్త్వపద్మ । మాయావ్యవధూ
త్యేకాయనగమ్యా మధు
రాకృతి [1]సర్వత్వరమ్య । హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె నట్లు నిజపుత్త్రుండు పరాజయంబు నొందుట యాకర్ణించి యాంబికేయుండు. 2

క. మద మడఁగి యొక్కరుండును, గద చేకొని రాజరాజు । కాల్నడ నెటవో
మదిఁ దలఁచి తొలఁగెనొకొ యాపద లిట్టివి కలవె మనుజ।పతులకు నెందున్. 3

వ. అనంతరవృత్తాంతంబు తెఱం గెఱింగింపు మనుటయు నజ్జననాథునకు సంజయుఁ డి ట్లనియె. 4

సీ. ఏకాదశాక్షౌహిణీశుఁ డై పెంపునఁ, బొంపిరివోవున।ప్పుడమిఱేఁడు
వెనుక నొక్కరుఁడును । జన లేక యేకాకి, యై పోయె నచటికి । ననతిదూర
మై యుత్తరము ముట్టి।నట్టితూర్పున నొక్క, మడువున్న దానిలో।నడఁగియుండు
వాఁడుగా నట్టు ల।వ్వాలనికిఁ జని చని, విదురునిమాటలు । మదిఁ దలంచి

ఆ. యధికమతి నృపాలు।ననుజుఁడు [2]సెప్పెన,ట్లకట దానిఁ గొనన । యనుచు శోక
తప్తచిత్తుఁ డయ్యె । దైవ మెవ్వరి నెట్లు, చేయఁ జాల దేమి । సెప్పఁగలదు. 5

వ. అట్టియెడ సుడిసి చిక్కినమూఁకలు వీఁకమై నెదిర్చినం బొదివి నిరవశేషంబుగా సమయించి కృష్ణసారథికంబును ధవళహయంబును గపికేతనంబును నగునుజ్జ్వల స్యందనంబున నప్పురందరనందనుండు బంధుమిత్త్రాభినందితుండై యొప్పెనప్పుడు పొలికలన నీబలం బఖిలంబును బెనుగాలిం బడినపేరడవిపగిదిం గానంబడు చుండె నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు మువ్వురు బ్రదికిపోయి రాసమయంబున ధృష్టద్యుమ్నుండు నన్నుఁ గనుంగొని నగుచు సాత్యకి నుద్దేశించి. 6

---

1. అ. సర్వత్రరమ్య. 2. క. సెప్పిన ట్లగుట.

తే. వీని నేటికిఁ బట్టితి ♦ వీఁడు బ్రతికి, [1]యిచట వర్తించి మనకు నె ♦ గ్గేమి సేయు
నప్రయోజన మిది పిమ్మ మనిన నేల, విడుతు సిద్దోహిఁదలదెగకనుకుతు ననుచు.

వ. ఆశ్లేషఁ నేయుండు వాలు వెఱికి [2]వ్రేయం జూచునంతఁ గృష్ణద్వైపాయనుండు సన్నిధి
చేసి యతని వారించి సంజయుం జంపుట యనుచితంబు ముందల విడువు మని
యానతిచ్చిన నతండును వినతుం డై యట్ల కాక యని పలికి నన్ను విడిచెఁ గృష్ణ
ద్వైపాయనుండు మదీయాననం బాలోకించి బ్రదికిపోయి తెక్కడ కైనం బొ
మ్మనుటయు నమ్మునీంద్రు వీడ్కొంటి నంత నతఁ డంతర్ధానంబు సేసె నేను దత్ప్ర
దేశంబు వాసి నీసుతుండు సనిన చక్కటికిఁ గ్రోశమాత్రంబు వోయి ద్వైపాయనం
బనం బ్రసిద్ధం బైన యమ్మడుఁగుసమీపంబున. 8

తే. అతనిఁ గాంచితి నతఁ డశ్రు ♦ లడర నడలు
చూడ్కి నామోము చక్కఁగాఁ ♦ జూడ కోర
వోవఁ జూచుచు దీనతఁ ♦ బొందు యునికి
గని మనంబున శోకంబు ♦ గదుర నేను. 9

వ. ఒక్కింతసేపు పలుకు వెలువరింపఁ జాలక యూరకుండి యెట్టకేలకు లుంగు దెచ్చు
కొని పారాశర్యప్రసాదంబున బ్రదికిన తెఱంగు సెప్పిన నమ్మహీకాంతుండును
గొంతప్రొద్దు నిశ్చేష్టితుం డై యుండి పదంపడి నాదెసఁ జూచి మనదెస బ్రదికిన
వారు గలరే యనినఁ గృపాచార్యాదిరథికత్రయంబును బేరుకొని వారలు బ్రదికి
పోయిరి తక్కొరుండును బ్రదుకుట లే దని యెఱింగించిన నిట్టూర్పు నిగిడిం
చుచు నామూఁపుపైఁ జే యిడి యన్నరనాథుండు నన్ను నీకడ కనుపం దలంచి
నాతో ని ట్లనియె. 10

తే. మాఱుమానిసి లేకుండ ♦ మడిసి రెల్ల, వారు నీదెసఁ బొందు భూ ♦ వరతనూజు
లా ప్తులుం దామునున్న వా ♦ రాహవమునఁ, బడక తొలఁగితిఁ బోటులఁ ♦ బడియు నేను.
12

వ. అని.

క. కౌంతేయుల బారిం బడ, నింతియు సిరి చాలు రాజ్య ♦ మెల్లను దార్రై
పొంత ననుఁ బెట్టుకొని యొక, కొంత యొసఁగి రేని నట్టికను డేమిటికిన్. 13

క. అనుజులఁ దనుజుల మత్సరి, జనులను సమయించి వారు ♦ సమరోల్లాసం
బున మెఱయఁ జూడ నేర్తునె, జననాథున కింతవట్టు ♦ సంజయ చెపుమా. 14

దుర్యోధనుఁడు ద్వైపాయనంబను మడుఁగున డాఁగి యుండుట.

క. ఇమ్మడువులోన డాఁగెద, నిమ్ముల నెచ్చటికి నైన ♦ నేఁగెనఁ దగుని
త్తమ్మనఁ దొలఁగి నిలిచి మఱి, యెమ్మెయి నేనియును దీర్తునేఁ బగ యన్నమా.

1. అ. యొచట వర్తించు. 2. అ. తెగ వ్రేయం బూనినఁ గృష్ణ.

వ. అని చెప్పి యమ్మహీపతి యమునాతటమునకు వచ్చి మాయావిశేషంబున జలంబులు శరీరంబు సోఁక కుండ సంస్తంభనంబు సేసికొని యుండె నంత రథ్యంబులు పరిశ్రాంతి నొంది తూఁగాడ నస్త్రశస్త్రాదిక్షతంబు లగున వయవంబులతోడ రాజదర్శనవిషణ్ణు లగుచుఁ గృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లచ్చటికి మెలంగి డబ్బాటుగా నన్నుం గని సంజయా బ్రదికితే యని పలికి కురుపతి ప్రాణంబులం గలఁడే యని యడిగిన నజ్జననాథుఁ డొక్కండును బాఱు తెంచి నీరిలో డాఁగియున్న తెఱం గెఱింగించి యాహార్దంబు సూపి యే మిరువురము నొండొరులతో నాడినమాటలు దేటపడం జెప్పిన వార లత్యంతవిషాదంబు నొంది. 16

చ. నరవరుఁ డేము సంగరము నం బడ కున్కి యెఱుంగఁ డక్కటా
బరవస మేది వచ్చెఁ బిదపన్ విని యున్ మముఁ గూర్చి కోలు దు
స్తర మనుబుద్ధి నిప్పటికి శత్రుల కన్మొఱఁగం దలంచి యీ
వెరవున డాఁగ సర్వపృథివీపతి దుర్దశ నిల్లు పొందునే. 17

వ. అవ్విభుండు వెనుఁబ్రాపై నిలిచిన నేము పగతురతోడం బెనంగం జాలుదుమను సమయంబున విజయవిజృంభితు లగుపాండవులు సబలంబుగా నచ్చేరువ నడతెం చిన నారథికులు దా రచ్చోట నిలుచుట కార్యంబు గా దని తలంచి నన్నుఁ గృపా చార్యరథంబుమీఁద నిడికొని మనశిబిరంబున కరిగి రందు. 18

చ. కలగొనఁ బాఱుచున్ సతులు గన్నుల నశ్రుజలంబు లొల్కఁ బీఁ
ఫులపయి పెన్నెఱుల్ విరియఁ బొడ్మఁగ లాలలు రోదనధ్వనుల్
సెలఁగఁగ మోములుం దలలుఁ జేతులుఁ గెంపుగ మోఁదికొంచు భ
ర్తల సహజన్మలన్ సుతులఁ దండ్రులఁ బేర్కొని యార్తి నొందుచున్. 19

వ. హతశేషులై నపతాకాతపత్రచామరభృదాదిజనంబులవలన సకలజనసంక్షయంబు వినుచు నేలం బడి పొరలుచు లేచు చునికి యత్యంతకరుణం బై యుండె నప్పుడు మాన్యవనితాజనంబులకావలివారునుం గడంగి వారలం దగినవాహనంబులపై నిడికొని యిక్కడకు వచ్చిరి తక్కనభీతజనంబులు పలుదెసలం బాఱి రట్టియెడ నీకొడుకు యుయుత్సుం డు శోకసంతప్తచిత్తుం డై. 20

శా. గంగానందనుఁ డాది గాఁగఁ గురుసంఘంబెల్ల సంగ్రామధా
త్రిం గూలెం బతి యొక్కరుండుఁ బటుకౌంతేయప్రతాపంబు పే
ర్మిం గీడ్పాటున కోర్చి పాఱె విధి నాకున్ మేఁ బ్రాణముల్ నిల్పె నా
కుం గాంతాజనులం దగంగ బురికిం గొంపోవుట ర్హం బగున్. 21

వ. ఏకాదశాక్షౌహిణీభర్త మన్నించుమానవతులు గాసి యగుదురే యని మనంబు నం దలపోసి రథంబు డిగి యత్తెఱంగు శౌరికి నజాతశత్రునకు నెఱింగించిన న ప్పాండవాగ్రజుండు పరమకృపాపరుండు గావునఁ బ్రీతుండై శౌరియాననంబాలో కించి యది మేల కాదె యని పలికి యతం డనుమతి సేయ నవ్వైశ్యాపుత్త్రుఁ

బరిరంభణంబు సేసి లెస్సతలంపు తలంచి తని సంభావించి వీడుకొలిపిన నతండు
రథారూఢుం డై రథ్యంబులఁ ద్వరితగతి నడపి భూపతిప్రేయసీజనంబుల కధ్యక్షు
లగువృద్ధకంచుకులం గలసి వారును దానును వారల నుచితప్రకారంబులఁ దేర్చి
పురంబు ప్రవేశించునప్పు డెదుర ఏదురుం గాంచి. 22

చ. అతఁ డడుగంగ శల్యసుబలాత్మజులున్ బల మంతయున్ రణ
క్షితిఁ బడు టేర్పడం బలికి § చెప్పెఁ దురంగము డిగ్గి మేదినీ
పతి యొకరుండుఁ బాఱుటయుఁ § బాండవముఖ్యుఁడు ప్రీతిఁ బంపఁగా
నతివల నిల్లు సేర్చుటకు § నై యిట రాకయు మానవేశ్వరా. 23

వ. అనిన విని యతండు శోకవ్యాకులుం డగుచు నవ్వైశ్యాపుత్త్రుిం బొగడి కాలో
చితకృత్యం బాచరించి లెస్స చేసి తని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 24

తే. ఎప్పుడును సంజయుఁడు వచ్చి § యెఱుఁగఁ జెప్పఁ
బతికి సమరవిశేషంబు § లతఁడు నేఁటి
తెఱఁగు చెప్పెడిఁ గాక యేతెంచి మున్న
మనము వినిపింపఁగాఁ దగ § దనఘ దీని. 25

వ. ఒండుముఖంబున నివ్వార్త నగరు సొరకుండునట్లు గా సంవిధానంబు సేయ
వలయు నీవు దుర్యోధను ప్రియాజనంబులను దద్రక్షకులను దోడ్కొని భవదీయ
మందిరంబునకుం జనుము తక్కటివారి నాతంత నడఁకువతో నిలువ నియమింప
వలయు నని పలికి తానును యుయుత్సుండును సావధానప్రయత్నంబున నవ్విధా
నంబు సంఘటించి నీతమ్ముండు పెద్దమొగసాలం జాలుమానుసులం గావలిపెట్టి
యభ్యంతరంబు ప్రవేశించియుండె నక్కడఁ గౌరవసేనాసన్నివేశంబత్యంతవిరళ
జనం బయ్యె మున్ను మాతంగతురంగసుభటబృంహితహేషితభాషణంబుల
వలన శబ్దాంతరంబు గర్ణగోచరంబు గానియట్టియాశిబిరంబు నిశ్శబ్దం బయి
యుండె ననిన విని యాంబికేయుం డి ట్లనియె. 26

క. సూతసుత యిట్లు పగతుర,చేత మనబలంబు రాజ§సింహులు బంధు
వ్రాతమ్మును సమసినఁ దుది, నే తెఱఁగున నడచితిరి నరేంద్రుఁడు మీరున్. 27

వ. అనుటయు నమ్మహీకాంతునకు సంజయుం డి ట్లనియె నంత నయ్యేడకుఁ గౌంతే
యులు సైన్యంబును దారును సుయోధనాన్వేషణపరు లయి రయంబున నరుగు
దెంచుకలకలంబు వీతెంచిన. 28

క. కృతవర్మయుఁ గృపుఁడును గురు,సుతుఁడును గనుఁగొనుచు నొండు§చోటికిఁజని ర
ట్లతిరభసంబునఁ గుంతీ,సుతు లచటికి వచ్చి నీదు§సుతుఁ బలుగడలన్. 29

వ. అన్వేషించి కానమికి విషాదంబు నొందుచు మరలి చనిరి చనునప్పు డజాతశ
త్రుండు నీపుత్త్రునగరిలోనిజనంబులఁ గృపతోడం గనుంగొని వెఱవకుండుం డని

పలికి చనియె నట్లు వారు నిజశిబిరంబునకుం జనుటయు మనయోధవరులు నేను
మనంబున నడలు గదుర నమ్మడువుకడకుం బోయితిమి కృపాదు లగుమువ్వురు
దమరాక యెఱింగించి యమ్మనుజపతి కి ట్లనిరి. 30

—♦ కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం గని సంభాషించుట. ♦—

క. లెమ్ము కురునాథ కడఁగుము, మమ్ముం గొని పాండుపుత్త్రమథనమునకు సై
న్యమ్మదియును నీచేతఁ గృ,శమ్మయ్యెఁ జుమ్ము వలదు శంకింపంగన్. 31

వ. అట్లు గాక గెలిచి భూమి యేలుట యొండెఁ జచ్చి నాకలోకసుఖం బనుభ
వించుట యుండెం గాని నీయట్టివాని కిట్టి తెఱంగు కర్తవ్యంబు గాదని పలికిన
విని యవ్విభుండు వారల కి ట్లనియె. 32

చ. తనువు ఘనాస్త్రశస్త్రములఁ దాఁకున నొప్పిని డప్పి పుట్టె నా
మనము వశంబు గా కెడలె మాటలచందము సూడ మీరు డ
స్సినయటు లున్నవార లనుజీవులు లేరు తొలంగి నేఁటిమా
త్ర నిలువుఁ డెల్లి పైకొని యరాతుల గెల్తము లావు వచ్చినన్. 33

వ. అనవుడు నగ్గురునందనుండు. 34

ఉ. ఏ లనుమాన మేను సమయించెద వైరము నేఁటితోడఁ బాం
చాలుర నెల్లఁ దీవ్రశరజాలములం బొలియించి కాని భూ
పాలక పుచ్చఁ గత్తళము పాటిగఁ బట్టుము నాదుమాట లి
య్యాలితనంబు వాపెదఁ బ్రియం బొనరించెద నీకుఁ దండ్రికిన్. 35

వ. అనియె నప్పు డనిలసుతునివేఁటకాఱులు మాంసభారంబులతోడఁ బరిశ్రాంతు
లై జలపానార్థం బమ్మడువునకు వచ్చి రంతకమున్న ధర్మనందనుం డొక్క బోయం
బొడఁగని దుర్యోధనుండు దొలఁగెం జెట్టుచేమల నడంగి యుండునో మీరు
మెలంగునెడల నరయ వలయు ననిన వాఁడును వృకోదరునిమృగయులలోనివాఁ
డగుటఁ దమవారికి నెదురు వోయి యమ్మాట తెఱం గెఱిఁగించుటం జేసి యప్పని
మనంబులం దున్నట్టియాబోయ లట్లు కెలన నేమఱి సల్లాపంబులు సేయుచున్న
యన్నరనాథునియారథికవరులవచనంబులు విని పూర్వాభ్యాసంబువలన న
య్యుక్తిప్రత్యుక్తులపరిపాటి దేటపడిన నన్నిటిలో నీకొడుకు డాఁగి యుంట నిశ్చ
యించి తమలో మెల్లన ని ట్లనిరి. 36

క. ఈరథికులు తను నిమ్మెయిఁ, బోరికిఁ దఱుమంగఁ దాను బురికొన కిచటం
గౌరవపతి డాఁగినగతి, బోరనఁ జని చెప్పవలయు భూనాథునకున్. 37

తే. అతఁడు ప్రసదన మొసఁగు మారుతతనయుని
మున్ను గన్ని మెచ్చు వడయుద మన్నరేంద్రు
నతఁడ కాన్పించు మనల రయమునఁ బోవ
వలయు మాంసభారంబులు వలదు లెండు. 38

వ. అని మోపులు డిగవిడిచి వేసం బాఱి రయ్యవసరంబునఁ బాండుసందనులు నీ
నందను వెదక ననేకచారులం బొలికలని కెలంకులకుం బుచ్చి యాతండు తమ
కగపడమికిం జింతాక్రాంతు లై యుండ నాబోయలు భీమునిపడిహారులఁ ద్రోచి
కొనుచు దన్మందిరంబు దఱియవి జొచ్చి యతనిం గాంచి యమ్మడువున
నమ్మహీపతి డాఁగి యునికి యెఱింగించి. 39

క. తమవిన్నమాట లన్నియుఁ, గ్రమమునఁ జెప్పిన నతండు గడుఁబ్రీతిమున న
ర్థము లొసఁగె వారికి ననేకములు వహింపంగఁ గొలఁది గా కుండంగన్. 40

వ. ఒసంగి యాలుబ్ధకుల నగ్రజుఁ గానిపించి దేవా దుర్యోధనుండు ద్వైపాయన
హ్రదంబున నొక్కఱుద్రవిద్యం జేసి జలంబులు నిజశరీరంబు సోఁక కుండునట్లు
గాఁ జేసికొని డాఁగియున్నవాఁడు నీ రెఱింగి వచ్చి రని యతనికి విన్నవించి
యాసుయోధనగురునందనాదులసల్లాపంబు లెఱింగించిన నతండు పరమహర్షం
బున నాబోయలకు బహువిధంబు లగుపసదనంబు లిచ్చి తక్కినతమ్ములకును
గృష్ణునకుఁ జెప్పికొని వారును సకలబంధుమిత్రపరిజనంబులును దోడన చనుదేర
నుద్దామగమనంబున. 41

తే. తురగఖురపుటరథనేమికరిపదాతి,ఘట్టనంబుల నేల గ్రక్కదల శంఖ
పణవనిస్సాణకాహళరణన మెల్ల, దెసలఁ బరఁగంగ వచ్చె నద్దెసకు నధిప. 42

వ. అట్లు ధర్మనందనుం డేతెంచుకలకలం బాలకించి యంతకమున్న రణోత్సా
హంబున కై రాజు నిర్బంధించుచున్నయగ్గురుపుత్త్రి కృప కృతవర్మలతనితో ని
ట్లనిరి. 43

మ. ధరణీనాయక పాండుపుత్త్రులు సముద్ధామోద్ధతిన్ వీరె వ
చ్చిరి వీరిన్ వడిఁ గిట్టి తాఁకుదము నీచిత్తంబు పోరాటకుం
జొరదే నిప్పటికిం దొలంగి చని యొచ్చో నైన నేముండి చె
చ్చెర రూపించినవేళఁ జెప్పినెడకుం జేరంగ నేతెంతుమో. 44

ఆ. అనుడు నానృపాలుఁ డయోధ్యవరులతో, నిప్పు డనికి నుత్సహింప కేచటి
కేనిఁ దొలఁగిపోయి యిచటికి మగుడంగ, రండు పగలు సనిన రాత్రి యగుడు.

వ. వారు వారణపురంబున కనివారణఁ బోయెదరు వోదురు గాక యిచ్చేరువఁబోయి
రేనియు నిమ్మడువున నాయునికి యెఱుంగ లే రట్లు గాక యెఱింగి రేనియు నన్ను
జేరరాదు మదీయవిద్యావిశేషసంస్తంభితాంభోదుర్గంబున నిర్భయుండ నై యుం
డెదఁ బొం డనినం బొగులుమనంబులతోడ నారథికజనంబులు వోవం బతి జలం
బులు శిలాసదృశంబులు గాఁ బరిస్తంభించె నేనును బాండుసూనులచారు లెల్ల
కడల మెలంగుటం జేసి రాజు నప్పుడు వెలువరించుట కర్జంబుగా దనియు నతని
తోయస్తంభనవైదగ్ధ్యం బెఱుంగుట నొలసినయూఱటను మూదటియట్ల వారల
తోడం జని చని చిత్తంబు గలంగినం జనం జాలక యరదంబు డిగ్గి యచ్చట

నొక్కయెడ నొదిఁగి నిలిచెద నని వారలకుం జెప్పి యమ్మడువునఱుత నొక్క పఱపుగలపొదయీఱమిం దూఱి పొంచియుండితి వారలు దూరంబు సని యొక్క విపులవటంబుపొంత విశ్రాంతి నొంది నీనందనువలనికిం జనినహృదయంబులతోఁ దదీయకార్యచింతాభరంబు వట్టుకొనఁ దదనుబంధసంభాషణంబులు సేయుచుండి రక్కడ. 46

క. కలకల నవ్వుచుఁ బెలుచం, బలుకుచుఁ దమకేలఁకులందుఁ బాంచాలకుమారులు సనుదేరఁగ బాండుసు,తులు వచ్చిరి సంతసంబుతో మడువునకున్. 47

వ. ఇట్లు వచ్చి ధర్మతనయుండు [1]భవత్తనయమాయాస్తంభితం బైనయాజలాశయంబు నిరూపించి తత్ప్రకారం బెఱింగించి యచ్యుతునితో నల్లన యి ట్లనియె.

క. చొర రాదు మనుజులకు నె,వ్వరికిని నిజ్జలము కౌరవక్షితిపతి ని ర్భరమాయాసంరక్షా,[2]భరితం బై కాన వీతభయుఁ డాతండున్. 49

—♦ ధర్మరాజు మడుఁగున డాఁగియున్నదుర్యోధనుని దూఱనాడుట. ♦—

క. అని వెండియు నాపతి గురు,జననాథుఁగుఱించి పలుకు శక్యుఁడు దోడై చనుదెంచె నేనిఁ బో వచ్చునె నాచేఁ దప్పి యిందుఁ జొచ్చినఁ దనకున్. 50

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతనికి నల్పస్వరంబున ని ట్లనియె. 51

ఉ. మాయలు గల్గుదుష్టులకు మాయపుభంగులె మందు గాక ని
ర్మాయత నుల్లసిల్లెడుపరాక్రమలీలలు గొల్పు నెట్లు దై
తేయులు దొల్లి మాయల నతిప్రబలాత్మకు లైనఁ దద్వధో
పాయములన్ జయింపరె నృపాలక విష్ణుఁడు నింద్రుఁడుం దగన్. 52

వ. హిరణ్యకశిపువృత్రవధప్రకారంబులు వినవె రావణుండు హోమాదిమాయాక్రియావిఘాతంబునఁ గాదె రాముచేత నిర్జింపంబడె నరకాసురు నేను బరిమార్చినతెఱం గెఱుంగవే వీఁ డగపడునట్టివిధంబు సూచికొమ్మనిన విని యపాండవాగ్రజుండు జలాంతర్గతుం డై యున్నభవన్నందను నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 53

చ. ఇఱు తగునే సుయోధన మహీవలయంబున నిట్టిదెన్య మె
చ్చుట వినఁ జూడఁ గల్గెనె యసంఖ్యులు రాజులు నీకుఁ గాఁగఁ జ
చ్చుటయును బంధుమిత్త్రులు విశుద్ధచరిత్రులు పోర నట్లు త్రుం
గుటయును జూచి తేమిటికిఁ గ్రుంకితి నీళ్ళను జావు దప్పనే. 54

ఉ. శూరుఁడ వండ్రు నిన్ మడువు సొచ్చుట శౌర్యముచొప్పె మాన మే
యూరికిఁ బోయె నాజి నృపు లోడుదురే నృపుఁ డన్నమాత్రయే
కౌరవవంశజాతుఁడవు గష్టపుఁ[3]జచ్చుట దెచ్చుకొంటి నీ
పేరును జెపు వ్వాలి యరిబృందము నవ్వఁగ నిట్లు సేయుదే. 55

1. తె. భవత్తనయమాయాస్తంభి. 2. క. పరిణీత మై - గ. పరీత మై - అ. భరితాత్ముఁడు. 3. ఆ. జావున.

తే. క్షత్త్రధర్మంబు విడిచినఁ గలదె యిహముఁ
బరముఁ బేరోలగంబునఁ బలుకుపలుకు
లెల్ల మఱచితె విను మవి పొల్లు లైనఁ
గష్టపాటుగా కుసు తేల గావ వచ్చు. 56

చ. కొడుకులుఁ దమ్ములుం గలన ఘోరవుఁజావులు సావఁ జూచి యె
ట్లోడఁబడె నీదుబుద్ధి యొడ లోముట కైనను రాజరాజ యి
మ్మడువున కీడ్చి తెచ్చె విధి మానము ప్రాణముకంటెఁ జాల నె
క్కుడగుట సెప్పఁగా వినవొకో కడునీచతఁ బొంది తక్కటా. 57

శా. అంభోగర్భము సొచ్చి పాండుసుతబాహాగర్వదుర్వారసం
రంభం బోర్వక డాఁగి యుండెనట రారా జిస్సిరో చచ్చుచో
గాంభీర్యంబును ధైర్యముం విడిచి దోర్గర్వంబు వెం డయ్యెనే
శుంభన్మానము దూలెఁ గా కని జనస్తోమంబు నిందింపదే. 58

తే. కర్ణశకునిదుశ్శాసనుల్ ఘనులుగాఁగఁ దలఁచి వారలఁ గొనిమమ్ము గెలుచువాఁడ
వై మనంబున శంకింప కట్లు కీడు, చేసి తాపూఁపు దప్పిన గాసి యైతి. 59

వ. నీకొలంది గంటి మగపడితి వింక నెందుఁ బోవచ్చు,నని మఱియు ని ట్లనియె. 60

మ. భయముం బాయఁగ ద్రోచి వీరగుణముం బాటించి సంగ్రామని
శ్చయబుద్ధిం దలకొల్పి పౌరుషముమైఁ జా వొండెఁ గెల్పొండెఁ గా
క యధీరత్వము నాకు [1]నీడె యని వీఁకం బేర్చి వే తాఁకు మెం
తయుఁ బేరయ్యెడు రమ్ము లె మ్మిదిఁగినన్ దైన్యమ్ము వచ్చుం జుమీ. 61

చ. అని మము నోర్చినం బృథివి యంతయు నేలఁగ వచ్చు లేక చ
చ్చిన సురసద్మసౌఖ్యములు చేకుఱు రెండుదెఱంగులందు నొ
ప్పనియది లేదు డాఁగ నగుఁబాటును బ్రాణముచేటుఁ దెచ్చుకోల్
విను మము నీ వెదుర్పఁ దగు వేయువిధంబులఁ జాటి చెప్పెదన్. 62

వ. తెంపుచేసి మామీఁద నుఱుకుట నీకు ధాత నిర్మించినపరమధర్మంబు పురుషుండ
వై తేని దీని ననుష్ఠింపు మనిన విని యవ్వసుమతీశునకు సుయోధనుం డి ట్లనియె.

— దుర్యోధనుఁడు నీరిలోన యుండి ధర్మజున కుత్తరం బిచ్చుట. —

సీ. నరుఁడు ప్రాణభయంబుఁ బొరయుట యరు దయ్యె
విను మ తెల్లంబుగా మనుజనాథ
రథవాహసారథిరహితుండ నగుటను
బాణాదిహేతిసంపదలు లేమిఁ
బరివారశూన్యత వాటిల్లుటను బంధు

1. క. నింద. గ. సేది.

మిత్రసహాయు[1]లు। మిడి యడంగఁ
జచ్చుటఁ బోటుల। నొచ్చి మేనును డప్పి
గూరి చిత్తంబును। బోరి కెలయ
తే. కునికిఁ జేసియుఁ దొలఁగితి। నోదిఁగి సేద, దేర్చుకొని రణమునకు ను।ద్దీర్ణవృత్తి
వచ్చువాఁడను నీవు మీ।వారు విశ్ర,మింపుఁ డంతకు మఱి రండు। సొంపు నూప.
వ. అని పలికినఁ బాండవాగ్రజుండు. 65
క. ఇందాఁక విశ్రమించితి, మిందు నినుం దడవి కంటి। మిప్పుడు చట నీ
కుం దేజ డప్పి కురుపతి,నందన రమ్మింక రణము।నకు నాయితమై. 66
వ. అనుటయు. 67
తే. ఎవ్వరికిఁ గాఁగ రాజ్యంబు। నెల్ల భోగ,ములును గోరుదు రక్కవా।రులును నాదు
తమ్ములును లేరు తురగర।థద్విపప్ర,హీన యయ్యె నీక్షోణియు। నేల పెనఁగ. 68
చ. ద్రుపదతనూజులన్ గెలిచి। దోర్బలసంపద నుల్లసిల్లి మి
మ్మపజితదర్పహీను లగు।నట్లుగఁ జేసి సమస్తభూపతి
త్వపదము గంటి నేనియు [2]వృ।థారభసం బది యింపు గాదు క
ర్ణుపడుట భీష్ము లేమిని గు।రుండు మృతుం డగుటన్ ధరాధిపా. 69
క. తనవారుఁ దానుఁ గూడఁగ, ననుభవసుఖ మందఁడేని। నది రాజ్యమె రా
జునకు భవత్పరిజనములు, ననుజన్ములు బ్రదికి రేలు। మఖిలధరిత్రిన్. 70
క. ఏ నింక సమర మొల్లము,హీనాయక నీక యుర్వి। నిచ్చితి శాంతిం
గానకుఁ జని వల్కలపరి,ధానుఁడ నై తప మొనర్చె।దను మునులకడన్. 71
ఆ. ఓడి వచ్చినాఁడ। నుద్ధతి నాకేల, యుడుకు మాని నీవ। యుర్వి యేలు
గుఱ్ఱములును నేనుఁ।గులు లేనిబయలు నీ,తలనె కట్టికొనుము। ధర్మతనయ. 72
చ. అన విని యన్నరేశ్వరుఁడు। హాసముతో నతనిన్ గుఱించి యి
ట్లనుఁ దనుజానుజన్మసుహృ।దాప్తసహాయులు సన్నఁ గాదె శ
ల్యునిఁ గొని మమ్ము గెల్చి సక।లోర్వియు నేలుట కుత్సహించి తీ
పనవుట లేల మాను మిది। పాటిగఁబట్టుము లెమ్ము పోరకిన్. 73
సీ. నీయీఁగి నేను భూ।నాయకుఁ డగు టొల్ల, రాజకోటికిఁ బ్రతి।గ్రహము సనునె
నిను నని దెగటార్చి। నేలఁ బాలించెద, ననునోర్చితేనిఁ బెం।పున సుఖంపు
మేమిటివాఁడ వై। యిచ్చితి పుడమి నీ, కనియెడు మాట యి।ట్లాడె దిపుడు
నీవు ధరిత్రి యీ।నేర్చినఁ గురుకులం,బునకు నిట్టూఱిడిఁ। బొంద నేల
తే. శాంతి నొందుటకై ధర్మ।[3]సంవిభాగ,కరణ మొనరింప వచ్చిన।కమలనాభు
వాక్యవృత్తిఁ బాటింపక। వాఁడి నూఁది,మోపినం తైన నుర్వి యీ।నోప నంటి. 74
క. ఏవిధంబునఁ బొరలియు, భూమి కురునృపాల నీకుఁ। బుచ్చుకొనఁగ రా

1. గ. లుమిడిసడంగి అ. లమ్మొయి నడంగి 2. అ. వృథారభసంబున నుబ్బ లేదు. 3. అ. సంవిధాన

కీమెయి దైన్యపడితి నా, కేమార్గము వట్టి యిచ్చె దేర్పఁడఁ జెపుమా. 75

క. అరులకు సిరి యిచ్చెద నను, వెరవిఁడియుం గలఁడె దీని విషమము నాకుఁ
ధర యిచ్చి తేనియును నినుఁ, బోరిగొన కే విడువ నటిమి పోరుట యొప్పన్.

క. నాచే నీప్రాణంబులు, నీచే నాజీవితంబు నిజ మున్నవి యి
న్నీచత యవకార్యము రా,జోచితకర్మకృతనిశ్చయుఁడ వగుము నృపా. 77

వ. అని వెండియు నిట్లను జతుగృహంబు దహించితి పాములం గఱపించితి నీటం ద్రోయించితి విషాన్నంబు వెట్టించితి వెన్నికపటోపాయంబులు సేసినను నీచేతఁ జెడక యునికి యెఱుంగవే యింక నట్ల యిమ్మాయలం బ్రయోజనంబు లేదు.

క. లేలెమ్ము బిరుద వై ర,మ్మాలమునకు నీవు నెఱుఁగు దవ్విధము కడుఁ
[1]మే లొండు తెరువు లే దిం, కేల యొదిఁగి కష్టపడ నరేశ్వర చెపుమా. 79

వ. అని యివ్విధంబున నమ్మనుజేంద్రుండు మఱియుం బలుకఁ బెఱవారు నట్ల పలికి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు. 80

తే. ఇట్లు జంకింపఁబడి మఱి యేమి సేసె, నాతనూజుండు [2]మున్ను నెన్నఁడును జంకఁ
బడినవాఁడు గాఁడక్కట పుడమినాల్గు, చెఱఁగులును వెఱఁదనపంపు సేయఁ బ్రదికె.

క. పరిజనహీనత దీనతఁ, బొరసినయెడ ముట్టుకొని రిపుప్రకరము ని
ష్ఠురవాక్యమ్ముల నమ్మొయిఁ, బరితాపము సేయ నేమి భంగి నిలిచెనో. 82

వ. అనుటయు సంజయుం డమ్మనుజపతి కిట్లనియె నట్లు ధర్మతనయుండు నుదమ్ములుఁ గొడుకులును ద్రుపదపుత్త్రులును బొదువుకొని పలుకుపలుకులకుఁ జిత్తం బుత్తలపడ నాననంబు పల్లటిల్లఁ గరంబులు విదిర్చి దురం బొనర్పువాఁడై యప్పాండవాగ్రజున కిట్లనియె. 83

సీ. మీ రేవురును బరివారబాంధవమిత్త్ర,సహితుల రథులాస్త్రశస్త్రవంతు
లరు కరిస్యందనతురగసమేతుల, రే నొకరుండ విహీనసహాచ
రత్వంబు విగతాయుధత్వంబు వాహన,హీనత నొందితి నేపథమున
నని యొనర్పఁగ వచ్చు నది గాక పోటుల, డస్సితిఁ గడు మీకు దప్పి లేదు

తే. వరుసఁ దగ నొక్కఁడొక్కఁడ వచ్చి పోరుఁ, డిపుడ వెడలిమి మ్మంపఱ నెల్ల చెలులఁ
జుట్టముల రూపుమాపెదఁ జుట్టుముట్టి, పలువు[4]రొక్కనితోఁ బోరఁ బాడియగునె.

వ. అట్లు మీరు సాలరేని. 85

ఉ. తమ్ముల నిన్నుఁ గేశవుని తమ్ముని ద్రౌపదియన్న దమ్ములం
గ్రమ్మన గీటడంచెద నొకండన యే నిదె వచ్చి బాహుద
ర్పమ్ముల నిర్గవారమును భానుఁడు దోఁచి సముజ్జ్వలాత్మ తే
జమ్మున రూపుమాపు క్రియ సజ్జత నిల్వుము సుస్థిరుండ వై. 86

తే. వినుము నీకుఁ గృష్ణునకును వెఱచి కాదు, ముంద రే నట్టులాడుట యెందుఁ జెల్లు

---

1. గ. మేలొండవు తెరువు. 2. క. ముంద రెన్నఁడును. 3. క. నాభావంబు నొం. 4. క. రొకనితోఁ బెనఁగంగఁ బాడి.

సమరధర్మంబు తెఱఁగు తెల్లముగ నెల్లవారలకుఁ దెల్పుటకుఁగాని వసుమతీశ.

వ. నేఁడు మి మ్మందఱ సమయించి భీష్మద్రోణకర్ణభగదత్తబాహ్లికజయద్రథశకుని శల్యాదు లగుబంధుమిత్రసహాయులఋణంబు దీర్చెద నని పలికినం బాండవా గ్రజుం డి ట్లనియె. 88

చ. సమరముపాడి నీవెఱిఁగి శత్రుల గెల్వఁగ నుత్సహించు టొ
ప్పు మనుజనాథ యొక్కరుఁడును బూని మహాద్భుతబాహుసంపదన్
మము వడిఁ దాఁకెదం బిలుకుమార్చెద నంట యుదాత్తమైనధై
ర్యమహిమ గాదె యి ట్లనినయంతన యే నటు లేల చేసెదన్. 89

చ. వలసినయస్త్రశస్త్రములు వాహనముం గొను మొక్కరుండ నీ
గలన జయించువాఁ డతనిగర్వము నీ వడఁగించితేని నీ
యిల సకలంబు గైకొని వహింపుము రాజ్యవిభూతి వాఁడు నీ
దలపడి పోరుఁ జుట్టలును దక్కటివారలు నిల్చి చూడఁగన్. 90

వ. అనిన విని భవన్నందనుండు ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 91

చ. అరదము లెక్కి ఘోరవివిధాస్త్రచయంబుల మున్న పోరమే
సరివర క్రొత్తచందము రణంబు కరంబు ప్రియంబు సేయు ని
ష్ఠురగదలం బదాతు లయి శూరతయున్ మహనీయధీరతా
స్ఫురణమునుం బొగడ్త వడఁ బోరుట మే లని నిశ్చయించితిన్. 92

తే. వింతకూరలు గుడుపున వేడ్క సేయు
భంగి సంగ్రామమున నూత్నభంగు లెడఁదఁ
గౌతుకము సేయుఁ గావున గద ధరించి
నిను సహోదరులను యోధులను జయింతు. 93

చ. అనుటయుఁ బొంగి ధర్మసుతుఁ డాతనితో గద నొక్కరుండ నేఁ
గొనియెద నీదుప్రాణము లకుంఠితబాహువిలాసభాసి నై
యనవుడుఁ బుట్టలోపలిమహాభుజగేంద్రుఁడు రోఁజునట్లు రోఁ
జె నధిప యవ్విభుండు దనచిత్తము నప్పలుకుల్ గలంచినన్. 94

— * దుర్యోధనుఁడు గదామండితుం డై హ్రదంబు వెడలి వచ్చుట * —

వ. ఇట్లు నిశ్వాసంబు నిగుడ నొడలు పొంగఁ బటుకశాఘాతంబునం గెరలుశూకలాశ్వంబుచందంబునఁ గెరలి జలస్తంభం బుడిపికొని మడువు సంక్షోభింప నపహసితశిలాసారోదారంబును కనకపట్టికామండితంబును నైనగదాదండంబు విపులాంసపీఠంబున నమర్చుకొని వెడలె నట్లు సంరంభవిజృంభితుం డై. 95

తే. గదయుఁ దానును రుచిరశృంగమునఁ బొల్చు
పర్వతముఁ గ్రేణి సేయునిప్పట్టిఁ జూచి
కాలదండంబుఁ జేకొని లీలఁ బొల్చు
జమునిఁ గా మదిఁ దలఁచిరి జనము లెల్ల. 96

వ. అతనిఁ గనుంగొని పాంచాలురును బాండవులును. 97

తే. చిఱుతనగవుతో నొండొరుల చేతు లప్ప
ళించి నిర్భరసంతోషకేళి నొప్పి
రమ్మహీనాథుఁ డయ్యవసరమునఁ జేతిగి
బామలు ముడివడఁ గనుఁగవఁ బాడమఁ గెంపు. 98

వ. కోపావేశంబు నొంది యుద్వృత్తతారకంబుల నెల్ల నాలోకించి. 99

క. ఈగెలి వే లార్చెద బాహాగర్వము మెఱయ మిమ్ము నందఱను మహీ
భాగమునఁ గూల్చి నెఱపెద, నాగదబలు [1]పెట్టు లైనఁ గడందాఁకన్. 100

తే. అనుచుఁ బోటులఁ దొరుఁగురక్తాంబుధార
లంగ మెల్లను గప్పిన నప్పు డొప్పెఁ
గావిసెలయేఱు లెల్లెడఁ గలయఁ బర్వఁ
బొలుచుకులపర్వతంబుచాడ్పున నతండు. 101

వ. అట్లు ఘోరాకారుం డై నిలిచి నీకొడుకు పాండురాజుకొడుకులు బంధుమిత్రపరి
వారసమేతంబుగా నడరి యొక్కపెట్ట తన్నుం బొదువుదు రని శంకించి పాండవా
గ్రజుదెసఁ గనుంగొని. 102

ఉ. రం డిట యొక్కఁ డొక్కఁడ దుస్తరం బొనరింపఁగ మీరు పల్వు రొ
క్కండను నేను హేతిహతికాయత డస్సినవాఁడ నన్న నా
తం డభిమన్యు బాలుని నధర్మతఁ బొడ్ధు లనేక యోధు లొ
క్కం డన కెట్లు చంపి రటు గాఁ గొను మిబ్బవరంబు నావుడున్. 103

వ. నిరుత్తరుం డై యున్న భవత్తనయున కాధర్మతనయుం డిట్లనియె. 104

క. ఏ నట్లు నూపి చెప్పితిఁ, గాని యది రణంబుపాడి గామి యెఱుఁగుదుర్గ
రానీను నీదుపయి మ, త్సైనికులను వెఱవ కాయితము గమ్ము నృపా. 105

క. తల చక్క ముడిచికొని ద్రిం, డలవడ బంధించి పోరి కమరి నిలువు నీ
వలచినయట్టివ యిచ్చెద, నలఘుశిర స్త్రాణకంకటాదులు నెమ్మిన్. 106

వ. మఱియు నొక్క తెఱంగు నీమనంబున మెచ్చును నచ్చెరువును నెలకొనం బలికెద
నాకర్ణింపుము. 197

తే. ఏఱికొనుమీవు నొకని మాయేవురందు, వాఁడునీతోడఁదగఁబోరువాఁడు వానిఁ
జంపి మహి యేలు వానిచేఁజచ్చి త్రిదివ, సౌఖ్యమొందుము చేసితిసమయమేను.

వ. అని పలికి యుజ్జ్వలవివిధవర్మంబు లాతనిముందటం బెట్టించి. 109

క. విను జీవముతో నిన్నుం, జననిచ్చుట యొండు దక్క సమరంబునఁ గో
రినయది నీ కొసఁగెద నిం, తన చెడియెనె యకట యన్నదమ్ములకూర్మిల్. 110

1. గ. పెట్టు లౌనొ-అ. పట్టులైన.

వ. అనిన విని నీతనయుం డట్లు కాక నీవు నా కలిగెదవే యని కనకచిత్రితంబు లగు శిరస్త్రాణకంకటంబులు గైకొని ధరియించి కాంచనాచలంబు ననుకరించుచు గద చేత నమర్చి పాండవాగ్రజుం గనుంగొని. 111

సీ. కవలలో నొకఁ డొండె గాండీవి యొండె వృకోదరుఁ డొండె నీవొండెఁ జేత
గద గొని యొక్కొకటిగ నయ్యాజిఁ బూని, యేర్పడ నిలిచిన నీక్షణంబ
సమయంగఁ జూచెద నగ్రమునను వీరాలెల్ల, నొక్కఁడొక్కఁడే తేగ బకటబాహు
దర్పంబు వొగ డొంద ధరఁ గూల ద్రేచుచు, నచ్చిన మఱియు నీవారిలోన

తే. నలిగి యెవ్వఁడు దాఁకిన నట్ల నాదు
గదకు నెర సేసి పేర్చెదఁ గడు గదా ర
ణంబు నాతోడఁ జేయ మన్మథహరుండుఁ
గడఁగ లేఁడు మీ కెందుఁ బోఁ గలదు నేఁడు. 112

వ. ఇవ్విధంబున దుర్యోధనుం డుద్ధతుం డై మఱియుం బెద్దయెలుంగునఁ బలుకుచుండ నతండు విన కుండఁ బద్మనాభుండు పాండవాగ్రజున కి ట్లనియె. 113

చ. ఇతఁడు గదారణంబునకు నీకొలఁదిన్ నినుఁ బిల్చినన్ మరు
త్సుతుఁ గోరినం జిఱుతతమ్ములలో నొకనిన్ వరించినన్
మఱి సెడిరొక్కొ వీర లనుమాటకుఁ బాత్రము గాదె సాహసం
బుతఱియె మేదినీశ యిది బుద్ధి దొలంగి తనుగ్రహంబునన్. 114

చ. ఒకరునిఁ జంపితేని సకలోర్వియుఁ గైకొను మంట నీవు మున్
శకునికి మాయజూదమున సంపద లెల్లఁ ద్రయోదశాబ్దభో
గ్యకృతి నమర్చి యొడ్డినటు లైనది పందెపుఁగయ్య మయ్యె శ
త్రుకులము నెల్ల దుఃఖపడి త్రుంచుట దాఁ దుదిఁ బందె మాడనే. 115

చ. నరవర యొక్క టెక్కటి పెనంగఁగ భీముని నైనఁ బన్వఁ గా
దరయఁగ భీముకంటె గదయందలికౌశల మెక్కు డీమహీ
శ్వరునకు భీముమేన బలసంపద మిక్కిలి దానఁ బోవునే
వెరవునఁ గొలుపోదె భుజవీర్యము పోరుల నెందుఁ జూడమే. 116

వ. అనిన విని మహాబలనందనుండు వసుదేవనందనున కి ట్లనియె. 117

శ్రీకృష్ణుఁడు భీము నగ్గించి దుర్యోధనుతోడి గదాయుద్ధమునకుఁ బనుచుట

మ. గద నాచేతికి వచ్చినప్పుడు మహోగ్రక్రీడమై లోకము
ల్వదునాల్గున్ సమయింతుఁ బో ప్పుమను సముల్లాసంబు న న్నొందు దు
ర్మదసంరంభ[1]వికత్థనుం డయినకౌరవ్యాధముం డెట్లు నా
కెదురై ప్రాణముతోడఁ బోవు నృపు ని ట్లే లొత్తె దీ మాత్రకున్. 118

తే. వాని[2]గదభారమునకు నొవ్వకయు నాదు, పటుగదాదండ ముద్దండబాహుదర్ప

1. క. వికత్తనుండు-గ. వితర్కనుండు. 2. గ. భారమనుమాటవలదునాదు-అ. గదభారమునకోర్చిపూని

లీల విలసిల్ల వ్రేయుదు నేలఁగూల, సంతసముతోడి మెచ్చు ప్రకటింతు నీకు. 119

వ. అనుటయు నచ్యుతుండు ప్రియం బెసంగ నాకర్ణిమ్మారుతమర్దను మొగంబునఁ జూచి నిలిపి. 120

మ. బకవిధ్వంసన మాచరించిశ హిడింబప్రాణముల్ గొంటి కీ
చకనిర్మూలనకేలి సల్పితి జరాసంధాంగకస్వైరభం
జకలీలన్ విలసిల్లితీ వవి మనుష్యవ్యాప్తి రిమాత్రంబులే
యొకమర్త్యుం డెదు రెట్టు నీకు మదిలో నూహింప కిట్లాడితిన్. 121

క. కాళింగాదిక్షోణీపాలుర నున్మదమహాద్విపప్రకరములన్
నేల నిడి కాలఁ జమరితి, వాలినకురునృపకుమారవర్గంబులతోన్. 122

వ. అని పలికి కురుపతి దెసఁ గటాక్షవీక్షణంబు నిగుడ వెండియు. 123

తే. వాలి దుశ్శాసనుని రొమ్ము వ్రయ్యఁ జీరి, నీవు నెత్తురు ద్రావంగ నిన్ను నతఁడు
సూచుచుండియు వెఱసొచ్చి స్రుక్కెఁ గాక, కవియఁజాలెనె నీపయిఁ బవనతనయ.

చ. అగపడి కచ్చువెట్టి యితఁ డాడినమాటల కిప్డు బల్లిదుం
డగుఁ గొని యేను బల్విరుఁ గదుర్వడి నీతనిఁ జంపకుండ నే
మిగ సమయంబు సేసి తిది మేలొకొ యంటి నృపాలుతోడ నీ
మగఁటిమి చందముల్ దలఁచి మారుతనందన యూఱడిల్లితిన్. 125

చ. తులువతనంబునన్ సభకు ద్రోవది ముందల వట్టి యీడ్చి య
ట్లులఁపగఁ జూచి నీవు దగ నాడినరెండు దెఱంగులందుఁ బెం
పొలయఁగ దుస్ససేనుపని యొక్కటి దీర్చితి తీర్పు మింక బా
హులకసి వోవ వీనిపనియుం ద్విరతక్రమవిక్రమంబునన్. 126

తే. పరజయము నొంది కట్టుముపట్ట మఖిల, ధరణిరాజ్యంబునకు ధర్మతనయుఁ బ్రీతి
బంధులకు నెల్ల గన్నులపండు వగుచు, నీవుఁ దమ్ములుసుఖవృత్తి నెలవుకొనుఁడు.

వ. అని మఱియును. 128

చ. బరవస మొప్ప నీవు గదపంపువు సేయఁ దలంచి తాఁకినం
గురుపతి నిర్జితుం డగుటకుం బవనాత్మజ యేను బూఁట పో
టరితన మెల్లఁ జూపుము కడంగుము నీ వని యేలిమాటమై
నరవర ధర్మసూనుఁడు విజయం బొసఁగెన్ మఱందికిన్. 129

వ. ఇవ్విధంబున వృకోదరునకు జయప్రదంబు లగుమాట లాడి దుర్యోధనుండు దండి
మగండు శ్రమంబునుం జాలఁ గలండు నీవతిప్రయత్నంబునఁ బెనంగవలయుఁ జుమ్మీ
యనిపలికె నప్పుడు సాత్యకి యాసమీరనందను నగ్గించెఁ బాంచాలురుఁ దక్కనుం
గలుగుధరణీశులు నబ్బలుమగనిఁ బ్రశంసించి రతం డగ్రజునాననం బాలోకించి.

చ. వినుము నరేంద్ర యేను బలవిక్రమముల్ వొగ డొంద నిక్కుఖ
ఘ్నునిపయి నామనంబునతికోపము పార్థుఁడు ఖాండవంబునం

దనలము పర్వఁ జేసినటు లగ్గలికన్ నిగిడించెదన్ గదం
గొనియెదఁ బ్రాణముల్ మహీ యకుంఠితశాస్తిగ నేలు మంతయున్. 131

ఆ. మహితకీర్తి పుష్పమాలికఁ బూన్చెద, నిన్నుఁ జీకురాజు నేఁడు వనరుఁ
గాక శకునిబుద్ధి కతమునఁ దమకింత, పుట్టెనని తనూజుపొలియు నెఱిఁగి. 132

వ. అనిపలికి సన్నాహంబు శోభిల్లుచుండ గదాదండంబుఁ గేల నమర్చి వృత్రున
కభిముఖుం డగువాసవుండునుంబోలె దుర్యోధనుదిక్కు మొగంబై నిర్వ్యా
హం బైనఖండాలంబుచందంబున నున్నయన్నరపతిఁ గనుంగొని తమయన్న
యుఁ దమ్ములు నెమ్మనంబుల సంతసిల్లఁ దాను సమరోల్లాసభాసితుం డగుచు
నతని కిట్లనియె. 133

ఉ. ఇట్టిది క్రూరకర్మ మని యించుక కొంకక లక్క యింటఁ జి
చ్చొట్టితి మాయజూదమున నుత్తము ధర్మజుఁ [1]దూలఁ బుచ్చి తా
చుట్టలుఁ బెద్దలుం జెలులుఁ జూడఁగ ద్రోవది భంగపెట్టి తి
ట్టట్టన కింకఁ దత్ఫలము లన్నిఁటి నొందుము చేరి తగ్గమై. 134

సీ. గాంగేయకుంభజకర్ణశల్యాదులు, నీకుఁ గాఁ జెనఁగి యనేకబంధు
మిత్రులు మడిసిరి ధాత్రీపతులఁ దోడు, తెచ్చితి పలువురఁ జచ్చి రంత
వట్టువారును దోడఁబుట్టువు లెల్లను, గాలి రంతటికిని మూల మైన
శకుని గీటడఁగె నింకొకరుఁడ వీ వున్న, వాఁడవు విను నిన్ను నేఁడు నాదు

తే. గదకు నెర సేసి లోకంబుకల్మషంబు, లేను బాపెద నీరజ్జు లేల నాకుఁ
జక్కనై రమ్ము మద్భుజాస్తంభశుంభ, దుగ్రకేళికిఁ బాత్ర మై యోటదక్కి.

చ. అనుడు నెదిర్చి నీతనయుఁ డాతని కిట్లను నేల రిత్తగ
ర్జనములు గానవే పటుభుజాకలితోగ్రగదాసముద్భటున్
నను నిటు రమ్ము మాపుము రణంబున నీదుబలంబుఁ జేవయున్
మన మిటు చేరి నిల్చి వెడమాటల యాడుచు నున్కి యొప్పునే. 136

క. వినుము గదారణమున ననుఁ, జెనయఁగ వాసవున కైనఁ జెల్లదు [2]నీవీ
యనిఁ బాడి దప్ప కుండఁగఁ, బెనఁగుము ప్రాణంబుతోడఁ బ్రిదిలెదు భీమా. 137

వ. అనిన విని పాంచాలురుం దక్కినజనపాలురుం బ్రశంసించి మత్తమాతంగంబుఁ
దలశబ్దంబుల నుబ్బం జేయునోజ రారాజుఁ బ్రహర్షంబు నొందించిరి గజబృంహి
తంబులు హయహేషితంబులును జెలంగె నాయుధంబు లెక్కుడు మెఱుంగులఁ
బొలిచెఁ దదనంతరంబ యెల్లవారును నెడగలుగఁ గూర్చుండిర మ్మహావీరులు దలపడు
వారై వీరోద్రేకంబునం జేసి యతిలోకం బగునవష్టంభంబున విజృంభించియొం
డొరుల నవలోకించి రట్టియెడ. 138

1. ఆ. గోలుపుచ్చి. 2. క. నీవే యని పాడి;-గ. నీవే. యెన పాడి.

భీమదుర్యోధనులగదాయుద్ధము సూడ బలరాముఁడు వచ్చుట.

సీ. యదుకులదీపకుం డగురాముఁ డవ్వార్త, యంతక మును విని § యక్కుమారు
లాత్మశిష్యులు గాన § యాహవ మీక్షింపఁ, దీవ్రయానమున నేతెంచి దృష్టి
గోచరుం డగుటయుఁ § గురునాథు తగ నెల్ల, వారు నెదుర్కొని § గారవమునఁ
బ్రణమిల్లిన నతండు § ప్రత్యభివందన, మాచరింపగ ధర్మాత్మజుండు
తే. సమ్మదంబునఁ బరిరంభణమ్ము సేసె, నరుఁడుఁ గవలును ద్రౌపదీనందనులును
వందనం బొనరించిరి § వారి నాతఁ, డర్హభంగి భాషణముల § నాదరించె. 139
క. హరియును సాత్యకియు వినయ,భరితాంతఃకరణు లగుచుఁ § బ్రణతు లయిన న
య్యిరువురను గ్రుచ్చి బెరయం, బరిరంభణ మాచరించెఁ § బరమప్రీతిన్. 140
వ. ఇత్తెఱంగున నెల్లవారలు నాబలదేవునిఁ గాంచి కుశలసంప్రశ్నంబు సేసి ర
య్యాదవపుంగవుండు సదుత్తరంబిచ్చి యేనుబోయి పెక్కుదినంబు లయ్యె నని యుగ్గ
డించి మిమ్ము నిందఱను జూచుటకును నాశిష్యులగదాయుద్ధం బనుసంధించుటకును
వచ్చితి ననియె నమ్మరుత్సుతుండును భవత్సుతుండును గదలు చేతులన యుండ
నతనిఁ జేరి భక్తిం బ్రణామంబు లాచరించిన నతం డాదరించె నంతఁ గౌంతేయా
గ్రజుండు రౌహిణేయుతో నన్నదమ్ముల యిరువుర యెక్కటిపోరు సూడు మనిపలికి
వా రట్లు ద్వంద్వయుద్ధంబునకు సన్నద్ధు లైన తెఱం గెఱిగించిన నతండు లెస్స
కాక యని యనుమతి సేసె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు రామునాగమనంబు
సెప్పె ననిన విని తదీయప్రవర్తనశ్రవణకుతూహలాయత్తచిత్తుం డైన జనమేజ
యుండు వైశంపాయనున కి ట్లనియె. 141
తే. ఉభయవాహినిసంగరోద్యోగసమయ
మున హలాయుధుఁ డేతెంచి § మురహరుండు
పాండురాజసూనులయెడఁ § బక్షపాతి
యని విరాటాదిబంధులు § వినఁగఁ బలికి. 142
క. హరి యెఱుఁగనిచక్కటియును, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁబోలునె యీని
ష్ఠురత వినఁ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ § జనియెడుబుద్ధిన్. 143
వ. మీ కెఱింగించి పో వచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని వాసుదేవధర్మజు లొడఁబడి
యనుపఁ జనియె నని వింట బలదేవుండు తీర్థయాత్ర నిర్వర్తించిన తెఱంగును భీమ
సుయోధనులగదాయుద్ధంబు చెల్లినభంగియు నతని కాలోన నచటి కేఁగుదేర
సమకూరినవిధంబును వివరించి చెప్పు మనిన జనమేజయునకు వైశంపాయనుం డి
ట్లనియె. 144
సీ. వినుము నరేంద్ర యజ్ఞవిధమునఁ జని యమ్మహాత్ముండు గోసువర్ణాదు లైన
దానార్హబహుపదార్థంబులు దనయగ్ని, హోత్రంబు దెచ్చుట § కుచితజనులఁ

బుచ్చి యనేకవిప్రుల నాప్తసచివుల, వలయు రథద్విపాశ్వములఁ గముల
రావించెఁ దండులప్రముఖభోజనసాధనములు సంపన్నహృద్యములు గాఁగ

ఆ. దేరఁ బనిచె నిట్లు తీర్థయాత్రాసంవిధాన మాచరించి మాననీయ
మగుసరస్వతీమహాంభోధిసంగమస్థానమునకుఁ జనియె సవినయముగ. 145

వ. అది ప్రభాసం బనుపేరం బరఁగు న[1]ట్లందులకుఁ జని తీర్థసేవనం బనుష్ఠించి యంత నుండియుఁ బథిశ్రాంతిప్రయాణంబుల సరస్వతీచేరువ నడచి తదీయసకలతీర్థంబు లాడుచు నన్నపానంబుల నాసనశయనయానంబులను ధేనుకనకరత్నాంబరాభరణాదిద్రవ్యంబులను విప్రుల నతిప్రీతులఁ జేయుచు బాలవృద్ధవనితావికలాంగదుర్బలప్రాయులఁ బరిశ్రాంతులైనయెడలఁ [2]దడిమికొని యథేష్టప్రకారంబుల శరీరస్థితి నడపింపఁదగువారి నియోగించి మఱియు ననేకధర్మంబు లాచరించుచుఁ గురుక్షేత్రంబునకు వచ్చె ననుటయు జనమేజయుం డాతీర్థవిశేషంబులు వివరించి చెప్పమనుడు వైశంపాయనుం డిట్లనియె. 146

క. మును చనియెఁ బ్రభాసమునకు, నని చెప్పితి నతని నది మహోత్తరతీర్థ
మ్మునరేంద్ర యందుఁ జంద్రుఁడు, [3]దనయక్ష్మం దీర్చుకొని గతవ్యథుఁడయ్యెన్.

—◆ ప్రభాసతీర్థ ప్రభావవర్ణనము. ◆—

వ. అత్తెఱంగెఱింగించెద దక్షుకన్యకల నశ్విన్యాదులగుసప్తవింశతిసంఖ్యలఁ జంద్రుండు వివాహం బయ్యె నందు రోహిణి రూపాతిశయవతి యగుటం జేసి తదాసక్తుండై నక్కటివారు వగ నొంది తండ్రికడకుం జని చంద్రునియన్యాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి చంద్రునితో నుగ్గడించి యిది చాల నధర్మం బింక నిట్లు సేసితేని శపింతుఁ జుమ్మీ సముఁడవై వర్తింపు మనుటయు నమ్మాట దెస ననాదరంబు సేసి యతండు వెండియు దొంటియట్ల వర్తించిన నెఱింగి యమ్మహాత్ముండు గోపించి యక్ష్మఁ దెవులు గొనుమని శాపం బిచ్చిన నయ్యోషధినాథుండు నానాఁటికిఁ గృశుం డయ్యె నట్లా తెవులుచేత నతండు పోఁడిమి మానిన నోషధులు పస చెడియె దానఁ బ్రజలు డయ్యం జొచ్చి రది చంద్రకార్శ్యహేతుకం బగుట యనుసంధించి. 148

క. దేవత లమృతాంశునితో, నీ వేటికిఁ గృశుఁడ వైతి నిక్కము చెపుమా
నావుడుఁ దన తెఱఁ గేర్పడఁ, గా వారికి నతఁడు సెప్పె గౌరవముఖ్యా. 149

క. విని వార లతనిఁ దోడ్కొని, చని ప్రార్థించుటయుఁ దగఁ బ్రసన్నుండై యి
ట్లను దక్షుఁ డఖిలభార్యాజనులయెడ నడవవలయు శశి సమవృత్తిన్. 150

వ. అట్లు నడచుచు సరస్వతీజలనిధిసంగమకలితంబైనతీర్థంబుజలంబుల నిమగ్నుండై వృద్ధిఁ బొందును వరుసన పదియేనుపదియేనుదినంబులు సంక్షయంబును బ్రవర్ధనంబు నొందం గలవాఁ డని చెప్పి వెండియు.

1. క. ట్లందు సని. 2 అ. దడిమికొని. 3. క. గ. దనుక్షయము.

క. అమవస నమవస నాతీర్థమునఁ గృతస్నానుఁడై పుణ్యధారుఁడు ప్రవృ
ద్ధిమహితతనుఁడగు నని యతఁ, డమరుల పేర్కొల్పి యామృగాంకునితోడన్.

వ. వనితలకు విప్రులకు నవమానంబు సేయకుమీ యని పలికి పేర్కొలిపె నట్లు శాపమోక్షంబు గని చంద్రుం డాతీర్థంబునకుఁ జని తదీయజలస్నానంబున నాప్యాయితశరీరుం డై లోక ప్రభాసుం డయ్యె నది కారణంబుగా నాతీర్థంబు ప్రభాసం బను పేరం బ్రసిద్ధి నొందె నం దుండి యారోహిణీనందనుం డరిగి చమసోద్భేదనం బను తీర్థంబున నొకరాత్రి వసియించి యుదపానంబునకుం బోయె దానివిశేషం బాకర్ణింపుము. 153

క. త్రితుఁ డనఁగా ద్వితుఁ డనఁ నేకతుఁ డనఁగఁ దపస్విసుతులు గల రావిప్ర
త్రితయము భూపాలురకును, గ్రతుదీక్ష లొనర్చి ధేనుగణముం బడసెన్. 154

వ. ఇట్లు వడసి యొక్కట నేతెంచునెడ నయ్యేకతద్వితులు నిజభ్రాతృ యగు త్రితుని వంచించి తా రాగోవులఁ దోలంగ నడిచి కొనిపోవువారుగాఁ బాపబుద్ధి కుత్సహించి రాసమయంబునఁ దెరువున నొక్కవృకంబున్నఁ దద్భయంబునం దోలంగం బోయి ప్రమాదంబునఁ ద్రితుండు నూతం బడిన నయ్యిరువురు నతని నుపేక్షించి ధేనువులం గొనిపోయి రమ్మునికుమారుండు నిర్జలం బైనయయ్యుదపానంబున నుండి సోమపానంబు సేసినంగాని యీదురంతంబు వాయ దనితలంచి యజ్ఞసాధనంబునకుఁ బ్రతినిధులు సంకల్పరూపంబున సంపాదించుకొని క్రతువొనరించిన దేవతలు సన్నిధి సేసి హవిర్భాగంబులు గైకొనిరి సరస్వతీజలంబు తత్కూపంబున నుద్గతం బై యాసవనపతి నుద్ధరించె నయ్యమరులు వరం బడుగు మనిన నమ్మహాద్విజుండు. 155

తే. వినుఁ డుపస్పర్శ మిందుఁ జేసినయతండు
వడయువాఁడు మహితసోమపానఫలము
వరము నా కిది యనుటయు వార లట్టు
లవుట సంప్రీతిమై [1]నిచ్చి దివికిఁ జనిరి. 156

వ. అట్టియయ్యుదపానంబును సేవించి వినశనంబునకుఁ జనియెఁ దత్తీర్థంబు హీనజాతులకుఁ బొడసూపక నశించుఁ గావున వినశనం బనం బరఁగె నచ్చటను భూమికంబునకుఁ బోయె నది యప్సరోగీతనృత్యవిహారభూమి యగుట భూమికం బనఁ బ్రసిద్ధం బయ్యెఁ బదంపడి గంధర్వతీర్థంబునకు నేఁగె నది విశ్వావసుప్రభృతిగంధర్వతపస్సిద్ధిస్థానం బం దుండి గర్గస్రోతంబునకుఁ జనియె నందు గర్గుండు సన్మునిసేవితుం డై చిరకాలంబు వసించె నచ్చోటు గదలి యాబలభద్రుండు. 157

ఆ. వినుము శంఖతీర్థమునకు నైసర్గికమునకు నాగధన్వమునకు వరుసఁ
జనియె నాగధన్వ మనునది వాసుకిస్థాన మచటఁ దొల్లి సకలసురులు. 158

1. క. జెప్పి.

వ. నాగేంద్రత్వమునకు వాసుకి నభిషేకించి రం దుండి యానీలాంబరుండు నైమి
శంబునఁ గరఁగె నయ్యెడం [1]దొల్లి సరస్వతి యనునేఱు దూరంబై యుండ నైమిశా
రణ్యవాసు లగుమునులు గ్రతువు సేయం దొడంగిన నాసరస్వతి వారల సంభా
వించుటకు మలంగి పాఱినకతంబునం దత్సమీపం బయ్యె నవ్విశేషంబు విని
విస్మితుం డగుచు నాహలాయుధుం డాతీర్థంబుఁ గొనియాడి సప్తసారస్వతంబున
కుం బోయె నచ్చట మంకణుం డనుమహాముని వసించుఁ దొల్లి నలినభవుసత్త్రం
బున నైమిశారణ్యమునులయాగంబున గయునిక్రతువున నుద్దాలకునధ్వరంబున
వసిష్ఠుసప్తతంతువున గురునిసవనంబున వెండియు నొకమఱి యాపరమేష్ఠియజ్ఞం
బున హిమవత్పుష్కరాదు లైనతత్తత్ప్రదేశంబులకు సుప్రభయుఁ గనకాక్షియు
విశాలయు[2] సురతన్వియు నోఘమాలయు సువేణియు విమలోదకయు ననునామం
బుల నారీవేషయుక్తయై సరస్వతి చని యజమానసకలదేవమునిసంభావన
వడసె నట్టిసప్తాకారంబుల నాసంయమియాశ్రమంబునఁ బ్రవర్తించుట నది సప్త
సారస్వతం బనం బరఁగె నమ్మంకణునిచరితంబులు మఱియునుం గల వాశ్చర్య
కరంబులు వినుము. 159

—* మంకణమహామునిమాహాత్మ్యాభివర్ణనము *—

సీ. అతఁడు సరస్వతి నవగాహనము సేయు, చుండి యాచేరువ నోర్తు తడుపు
గట్టక నీళ్లాడఁగాఁ జూడఁ దనదుశుక్లము నిర్గమించిన ఘటసురక్షి
తము సేయ సప్తభేదము లొంది యది సప్త,రుషు లైరి వారు మరుద్గణంబు
నకు సంజననకారణం బైరి విను మొక్క,నాఁడు తపస్వి వ్రేల్గల్నాటి దర్భ
ఆ. గంటిఁ గూరయసరు గాఱిన నర్తించె, నతఁడు తపముసిద్ధి కాత్మఁ బొంగి
జగము లెల్ల దానసంక్షోభ మొందె ని,ర్జరులు భీతిఁ జనిరి శంభుఁ గాన. 160
వ. కని యంతయు నెఱింగించిన నద్దేవోత్తముం డాభూదేవోత్తముపాలి కరిగి యిది
యెంతటివిశేషంబు తపంబు లిట్టివె నర్తించుట మాను మని పలికి తనయంగు
టంబు వ్రేలం గీఱిన నందు భస్మంబు గాఱిన నాసంయమి సిగ్గుపడి దండప్రణా
మంబుసేసి. 161

ఆ. దైవ మెల్లఁ దలఁప నీవ సమస్తజ,గంబులకును నేడుగడయు నీవ
కర్మఫలదుఁడవును గర్మప్రపంచుండవు, నీవ కరుణ నన్నుఁ గావు మభవ. 162
వ. అని వెండియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించినం బ్రసన్నుండై పశుపతి యత
నికిఁ దపఃప్రభావం బక్షీణంబుగా వరం బిచ్చి చనియె నమ్మహామునినృత్యంబు
మానిన జగంబులసంక్షోభంబు శాంతం బయ్యె నట్టియమ్మహాత్మునినివాసం బైన
సప్తసారస్వతంబుననుండి యాసీరి యౌశనంబునకుం బోయె వినుము తొల్లి రఘు
రామునిచేతఁ జచ్చినమహోదరుం డనునసురతలపునుక యొక్కతపస్వికాల

1. క. గ. చ. యయ్యేటికి దూరం బై యుండు నైమి. 2. గ. జ. సుతనువును

దగిలి పుచ్చి రా కున్న నతండు వేదనం బొందు చుండం గని యార్యులు సర
స్వతి నౌశనం బనుతీర్థంబు నకుం జను దెంచి సేసినచో నందు బొమ్మ్మి సిదురి
తంబు వాయు ననిన మహోదరనామధేయుం డగునాసంయమి యచ్చటికింజనిక
గపాలంబు ముక్తం బయ్యె దానం జేసి యది కపాలమోచనం బనం బరంగు
నచ్చోటు వదలి పృథూదకంబునకుం జనియెం దదీయవిశేషంబు వినుము గాధి
యనుమహారాజునకు విశ్వామిత్రుండ డనునతండు. 163

ఆ. తండ్రియట్ల సకలధాత్రీశుండై యుండి, దనుజమథనమునకు దండు వెడలి
యరుగు నెడ వసిష్ఠునాశ్రమంబునపొంత, విడియం బరిజనములు వినయ మెడలి.

వ. అందు దుర్ణయంబు లాచరించిన నమ్మునికోపించి నిజహోమధేనువు నాలోకించి
నీబలంబు పనుపు మనిన నది దనమాహాత్మ్యంబున నచట నావహిల్లినఘోరా
కారు లగువీరులం బనుప వార లారాజువరూథిని మడియించిన శేషించినజనం
బులు పలుగడలం బాఱి రట్లుదురవస్థం బొందునాసేనం జూచి యగ్గాధినందనుం
డెల్లశక్తులకంటెం దపశ్శక్తి యెక్కుడ డగుట యెఱింగి యాపృథూదకంబునం
దపంబు సేయుచుండ దానికి దేవపతి విఘ్నంబు సేయ మఱియు నియమనిష్ఠుండై
బ్రహ్మచేత బ్రాహ్మణ్యంబును బడసె న త్తీర్థంబుననుండి బలభద్రుండు బకాశ్రమం
బున కరిగె నయ్యెడ బకుండనుమునీంద్రుండు తొల్లి. 165

క. ధృతరాష్ట్రుం డనుధరణీపతి దన్ను నథఃకరించి పలికినం గోపా
న్వితుండై హోమ మొనర్చెను, ఘృతసరమాంసముల నతనికీర్తి గీ డొందవన్.

ఆ. నఱుకంబడినయడవికి తెఱంగున నతని, రాష్ట్రంబు సకలజంతుసముదయములు
నులియ విన్ననయ్యె నులికి యాభూపతి, యత్తపస్విపాలి కరుగుదెంచి. 167

వ. దండప్రణామం బాచరించి పెక్కుభంగులం దేలించి మున్నుధేనునిమిత్తం బగు
దుర్భాషణంబుల నింత పుట్టుటంజేసి యాసంయమికి ననేకధేనువుల నొసంగి
దురితోపశాంతి యొనర్చె నట్టిబకాశ్రమంబుననుండి రేవతీరమణుండు యయా
తంబునకుం బోయె నందు యయాతియజ్ఞంబున భోజనసమయంబున ఘృతదుగ్ధా
దులయందు విప్రుం డెయ్యది గోరిన నది యెల్ల సరస్వతి సంపూర్ణమనోరథంబు
గా నొసంగుచు వచ్చె నయ్యెడ గదలి వసిష్ఠావగాహంబునకు వచ్చెం దత్ప్రదే
శంబు దొల్లి విశ్వామిత్రునాశ్రమం బతండు వసిష్ఠునెడం దపోవిషయమత్సరం
బునం గుపితుండై. 168

సీ. అతని వధించుటకై సరస్వతి మదిం, దలంచిన నానది తత్క్షణంబ
సౌమ్యవేషంబునంజనుదెంచి నిభృతయై, పని యేమి యనిన నమ్ముని వసిష్ఠుం
గొనిరమ్ము నాకడ కని పంచెం బంచిన, వార లిద్దఱతపోవైభవంబు
నకు భయ మందుచు నరనాథ యరిగి వసిష్ఠున కప్పనిసెప్పెం దెలియ

తే. నాతం డవ్వాహినికి నిట్టు లనియె నన్ను, నీవు గొనిపోక తక్కిన నీకు శాప

మిచ్చు నగ్గాధిసుతుఁడు దక్షిణప్రపలుపు, మించు కేవలముఁ గొంకక యెప్పుడైన.

వ. అని యనుజ్ఞ యిచ్చిన సరస్వతి యా తపస్వి యానతిచేయక యొకప్పుడు జపాయుక్తుండై యుండుఁగాలాహరణంబు సేసి వసిష్ఠు నమ్మహాత్ముం గొనిపోయిన నతం డాంగిరసమంత్రంబుల సత్తరంగిణిం బ్రణుతించె నదియు సంప్రీత యగుచు నమ్ముని విశ్వామిత్రునకు సన్నిహితుం జేసిన నతని నగ్గాధిసూనుండు వధియింప సాధనం బన్వేషించునాలోన వంచించి యా ప్రవాహంబు వసిష్ఠుఁ దొలంగించినఁ గోపించి విశ్వామిత్రుండు శోణితవాహిని వగు మని శపించిన నొక్కసంవత్సరం బత్తటిని దైత్యసేవిత యై యుండె న త్తీర్థంబునకుఁ గొందఱు మును లేతెంచి యాదురవస్థ యాలోకించి. 170

తే. అమ్మహానది నడిగి వా రత్తెఱంగు, దెలిసి నిజయత్నబలమునఁ దీర్పఁ దీఱె
నట్టిదురవస్థ వారలు నాత్మఁ బ్రీతి, యూనఁ జలిపిరి పావనస్నానవిధులు. 171

వ. అప్పుడు గొందఱు బ్రహ్మరాక్షసు లమ్మునులకుఁ బ్రణమిల్లి తము చేసినవిప్రద్వేష గురుజనావమానదుష్టాన్నభక్షణంబు లగుపాతకంబులు వేఱువేఱ యుపన్యసించి యే మియ్యెడ వసియించి యున్నవారము మాకు నిష్కృతి యనుగ్రహింప వలయు ననుటయు వార లాపనికి సరస్వతిం బ్రార్థించిన నమ్మహానది యరుణానది వలన నట్టితెఱం గగు టెఱుంగుం గావున నిగూఢంబుగా నరుణం దనలోనికి దెచ్చి దీన మజ్జనంబు సేయుఁడని యనుమతి సేసిన. 172

ఆ. అజ్జలమునఁ గ్రుంకి యా బ్రహ్మరాక్షసుల్, తనువు లచట విడిచి ధర్మపరుల
గతికిఁ బోయి రట్టు లతిగూఢమై యున్న, యరుణ తెఱఁగెఱింగి యమరపతియు.

వ. తాను సఖ్యంబు సేసి నమ్మించి నముచిఁ జంపినపాపంబు తదీయస్నానంబునం బాపికొనియె నట్టిపుణ్యస్థానంబుననుండి యత్తాలధ్వజుండు సోమతీర్థంబునకుం జనియె నది సోముండు రాజసూయంబు చేసినచో టయ్యెడ ననిమిషులు షణ్ముఖునకు నిర్జరసేనాధిపత్యంబునకు నభిషేకంబు సేసి రతండు తారకాదు లైన యసురులం దెగటార్చె నతనిజననాదివృత్తాంతంబు కౌరవవంశజాతుండ వగునీకు వినఁ దగుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము. 174

—♦ కుమారస్వామిప్రభావాభివర్ణనము ♦—

ఆ. హరుఁడు దనదువీర్య మగ్నియం దిడిన వ,హింపఁజాల కజున కెఱుఁగఁజెప్పి
యతఁడు వనుప దాని నగ్ని గంగాగర్భ, భూతముగ నొనర్చె భూపవర్య.

వ. తేజోమయం బైనయాగర్భంబు గంగ హిమవన్నగంబుమీఁద సముత్సృష్టంబు సేసినఁ గనకమయం బైనశరస్తంబంబున నగ్నిసన్నిభుం డగుకుమారుం డై యొప్పె నయ్యెడ మెలంగుకృత్తిక లక్కుమారుం గని పుత్రార్థిను లై యందఱు నొక్కపెట్ట. వీఁడు మాకొడు కని పలుకుచుఁ గరతలంబుల నెత్తి నప్పు డయ్యార్వురచన్నులుం జేఁపిన నద్దారకుండు చంద్రనిభంబు లైనయాననంబు

లాఱు దాల్చి సప్తమాతృస్తన్యపానం బాచరించిన విస్మయప్రమోదభరితలై
వారలా శిశువు నెప్పటియెడన యునిచిర ట్లయ్యగ్నిభవుండు గాంగేయుండును
శరజన్ముండును గార్తికేయుండును నయ్యె నయ్యెడకు బృహస్పతి యేతెంచి జాత
కర్మాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి పోయెఁ దత్ప్రదేశంబు దనమహానుభావం
బున జాతరూపమయం బై యుండె. 176

క. విను మక్కుమారుఁ డుత్తమ, మనఁ దగియెడుతపము దనవిహారముగా వ
ర్ధన మొందె ధాత్రి ధాత్రిగ, ధనురాగమమును శ్రుతులును దనుఁ గొలువంగన్.

వ. ఒక్కనాఁ డక్కుమారుం జూచువేడుక శివుండు శైలకన్యకయుం దానుఁ బ్రకృష్టబల
పరాక్రమంబులు నానాప్రకారవదనశరీరంబులు గలుగుప్రమథగణంబు గొలువ
నయ్యెడకు జనుదెంచె నప్పుడు బ్రహ్మవిష్ణులును నింద్రాదిదిక్పాలురును రుద్రా
దిత్యమరుద్వసుప్రభృతిసకలసురులునుగరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధర
యక్షాదిదివ్యులును మునులును మఱియుఁ బితృదేవతలును ననుచరసమేతు లై
యేతెంచిరి మూర్తిమంతంబు లై యోషధిసరిత్సముద్రపర్వతంబులు నరుదెంచె
నిట్లు నిజదర్శనకౌతుకంబునవచ్చినయమ్మహాసమూహంబునకభిముఖుం డై యోగ
బలాన్వితుం డగునబ్బాలుండు రా నన్నీల గ్రీవుండు నిరీక్షించి యంతర్గతంబున.

తే. ఉమయు నగ్నియు గంగయు నుండ నన్ను, గారవంబున నధికునిఁగాఁ దలంచి
చక్క నాపాలి కేతెంచునొక్కొ వీఁడు, సంభృతస్నేహభక్తివిస్రంభుఁ డగుచు.

క. అనుచుండఁగ నమ్మువ్వురు, తనతనచిత్తమున నట్ల తలఁపఁగ నది యె
ల్లను దివ్యబోధమునఁ గని, కొని యబ్బాలుండు యోగకుశలత వెలయన్. 180

వ. మూర్తిచతుష్టయంబు దాల్చి యన్నలువురయొద్దకు నేకకాలంబునం జనినం గని
యెల్లవారు సద్భుతసుగ్నమానసు లై రక్కుమారుండు పదంపడి యొక్కరుం
డై పొలిచి నిలిచె నప్పుడు. 181

చ. హరుఁడును గంగయున్ శిఖియు నంబికయుం బ్రణిపాతపూర్వని
ర్భరవినయంబుతోడఁ దగఁ బద్మజుఁ జేరి మహాత్మ యిక్కుమా
రురుచిరమూర్తికిన్ గుణగురుత్వవిభూతికి నీడు గాఁగ ని
మ్మరసి యుదాత్త మైనపద మన్న నతండు ప్రియం బెలర్పఁగన్. 182

వ. దేవహితపరుం డగుటం జేసి చిత్తంబునఁ దలపోసి వీఁడు దేవసేనకుం బతి
యగుం గాక యని నిశ్చయించి వారల వీక్షించి యవ్విధ మెల్లవారును వినం
దెలియఁబలికి శక్రవరుణాదు లగుమేటివేల్పుల నబ్బాలునకుం జూపి వీరు నీకు
రక్షణీయు లని యప్పగించె నయ్యమరవరు లక్కుమారు నభిషేకంబు సేయుద
మని వారిజాసనుం బురస్కరించుకొని యెల్లవారును దోడన యరుగుదేర సర
స్వతీసమీపంబునకుం జని సకలరత్నమయం బైనదివ్యపీఠంబు హిమవంతుండు
వెట్ట నం దాఘాతపతిపుత్త్రునిచి బృహస్పతి హోమకార్యంబు నిర్వర్తింప నీశాన

విష్ణువిధికౌశికులు లోనుగా నమరముఖ్యు లభిషేకద్రవ్యంబులు సారస్వతజల పూర్ణమణికనకకలశంబులు ధరియించి గంధర్వాప్సరోగణంబులు సంగీతమంగళం బాచరింప మహామునిప్రకరపుణ్యాహఘోషంబులు సెలంగ నుమాశ్రీ సరస్వతీశచీప్రముఖ లైనపుణ్యాంగనలు దీవనలతో సేస లొల్కుక నభిషేకించి సమ్మోదంబున సేనాధిపత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టిరి తొల్లి తత్ప్రదేశంబున దేవతలు జలాధిపత్యంబునకు వరుణు నభిషిక్తుం జేసి రవ్వరుణాభిషేకంబుకంటెఁ గుమారాభిషేకం బొప్పె నప్పావకసంభవునకుఁ గామదమనకమలభవశార్ఙ్గశతమఖప్రముఖు లగుసకలప్రభువులు దమతమయనుచరులయందు రూపగుణబలపరాక్రమాధికులైనవారి నేటి భీమఘంటాకర్ణసంక్రమదండధరసహితు లగు ననేకవీరుల నొసంగి వారల బెరసివర్తించుటకుఁ దగినసేనాంగసముదయంబు నమ్మహితాత్మునకు మూలబలంబుగా నొనర్చి రబ్బలంబులఁ జిత్రాభరణవర్మాయుధధరులును వివిధప్రకారాకారులు నగుగజకర్ణనికుంభకుముదాదు లైనసైనికులు మెఱసి యుల్లసిల్లి రమ్మాతృకలును శత్రుభయంకరంబు లగుచు మాతృకాగణంబులు ప్రభాసినీవిశాలతీపాలితాపురస్సరంబు లై పొలిచె నట్టియెడ. 183

సీ. శంకరుఁ డుదితభాస్కరనిభధ్వజమును, వాసవుఁ డసురవిధ్వంసకరణ
పరిణతశక్తియు, హరి బలవర్ధని, యనువనమాలయు నగజ యెపుడు
మాయని వెలిపట్టుదోయిని గంగ యుజ్జ్వలసుధామయకమండలువు గురుఁడు
దీప్తదండము వైనతేయుండు మహితమయూరంబు వరుణుం డుదారరూప
తే. మైనతామ్రచూడంబును నర్థవిభుఁడు, దర్పితచ్ఛాగమును శతదళభవుండు
లసితకృష్ణాజినంబును నసమసమర, జయము నొసఁగిరి ప్రీతి నాషణ్ముఖునకు.

వ. ఇట్లు సిద్ధస్వరూపదీపితుం డైనయతని నాపావక చూచుచు శంకరుండు వీని కీవిభవంబునకు ననాయాసంబున నమరవిరోధినాశంబు గావించుటకు వలయు నని తలంచి భూతమయం బగుమహాసైన్యంబు సమర్పించె నప్పు డింద్రాదిబృందారకులు నిజబలసందోహంబులతో నాబర్హివాహనుఁ బరివేష్టించిరి శంఖభేరీపణవగోముఖప్రముఖతూర్యంబులు దిక్కులు పిక్కటిల్లఁ జెలంగె నట్లు మహతి యగు దేవసేనకుఁ బతియై యమ్మహాసేనుండు సురముఖ్యులఁ జూచి మీ కెవ్వరి నేనియుం జంపను జెఱుపను వలసియున్నది యట్టిబల్లిదంపుఁబగఱం బరిమార్చెద నని వరం బిచ్చిన వారలు బహుళప్రమోదంబున నొందిరి సేన యార్చినఁ ద్రిలోకంబులు నాదమయంబు లయ్యె నవ్విధంబున విశాఖుని నుత్తమపదస్థునిఁగావించి విరించి వైకుంఠ శ్రీకంఠులు నిజేచ్ఛఁ జనిరి పదంపడి యగ్గుహుండు దేవతలు తారకాసురునివలన నలంగి యునికి యెఱింగి. 185

క. బలయుతుఁ డఱిగ నడచిన న,బ్బలియుండు ననేకదైత్యబలములతో న
గ్గలిక నెదురు నడచెను ద,ద్బలయుగమున కక్కజంపుభండన మయ్యెన్. 186

కుమారస్వామి తారకాసురుం జంపి దేవతలకు ముదంబు సేయుట

వ. అట్టియెడ. 187

క. తనదొరలుఁ దాను దారక, దనుజేంద్రుఁడు గార్తికేయు దాఁకిన నమృతా
శనగణసమ్మదసంపా, దనుఁడగుచు న్శక్తి యతఁడు ధరియించె నృపా. 188

వ. అమ్మహాసేయసాధనంబున ననేక కోటిశక్తు లుద్భవించి నానాదానవప్రకరంబుల
బడలువడం జేసి యుల్కాసహస్రంబుల పిడుగులతెండంబుల మ్రోఁతచందంబున
విరావం బానహిల్ల నదిప్రయోగించి యమ్మహాత్ముఁడు మహిషత్రిపాదభృతో
దరులను దనుజసేనాపతులం బొలియింప నిలింపసైన్యంబులు సంరంభంబున
దైత్యబలంబులం దెగటార్చె నక్కుమారుండు ప్రయోగించిన నాశక్తి పగతురం
బిలుకుమార్చి క్రమ్మఱం గరతలంబునకు వచ్చుచుండె నత్తారకుం డట్లుదమవారు
సమసిన సక్రోధుండై యగ్గుహునిఁ గిట్టి బెట్టిదం బగునతనిశ్క్యస్త్రంబులతాఁ
కునం బడియె నిట్లు జయంబు సేకొని యక్కార్తికేయుండు వెలింగె విబుధులు
ప్రమోదంబు నొందిరి పదంపడి. 189

క. బలికొడుకు బాణుఁ డనియెడు, బలవదసురవల్లభుండు బాధించు నమ
ర్త్యులఁ గ్రౌంచపర్వతాశ్రయ, బలిష్ఠుఁ డయి జగములెల్ల భయముం బొందన్.

వ. దాని విని యమ్మహాసేనుండు. 191

మ. కడిమిం బోయి మహోగ్రశక్తినిహతిం గ్రౌంచంబు భేదించి యొ
క్కడు గర్వంబున వచ్చి మార్కొనిన రక్షోనాథుఁ దత్సైన్యముం
గడువేగంబున రూపుమాపి మునిసంఘంబుల్ ప్రశంసింపఁ బె
ల్లడరన్ నిర్జరదుందుభిధ్వనులు పుష్పాసార మొప్పారఁగన్. 192

వ. త్రిభువనానందకరుం డై విజయవిభవాతిశయంబున నొప్పె నిట్లఖిలలోకసంభావ
నీయం బగుషణ్ముఖుచరితంబు లాకర్ణించి కృతార్థుండ నైతి కౌరవాన్వయపావన
యాబలదేవువృత్తాంతంబు కొంత విను మతం డత్తీర్థంబునఁ బ్రతిష్ఠితుం డైన
కుమారునకుఁ బ్రదక్షిణప్రణామంబు లాచరించి యందలిపెద్దలు కుమారాభిషే
కంబు సెప్పఁ జెవులపండువు సేసి. 193

ఆ. అగ్నితీర్థమునకు నరిగె నయ్యెడఁ దొల్లి, యగ్ని డాఁగియున్న నమరులచటి
కేఁగుదెంచి కాంచి రిద్ధశమీగర్భ, లీనుఁ డైనయతని మానవేంద్ర. 194

వ. భృగుశాపంబునం బ్రాపించుసర్వభక్షకత్వమునకుఁ జాలక దొలంగినయగ్ని దేవు
నట్లు గని బ్రహ్మాదిదేవత[1](లమ్మునివచనం బమోఘంబుగావుననీవుసర్వభక్షణుం
డయ్యు మాలో నగ్రపూజ్యుండ వని యొడంబఱిచి) నిజస్థానంబులకుం జనునప్పు
డత్తీర్థంబు పరమపావనం బని తజ్జలంబులఁ గృతస్నానులైరి యందుండి యాసిరి

(1) ఇది కొన్నిటఁ గానిపింపదు.

కౌబేరతీర్థంబునకుం జనియె నది కుబేరుండు దపంబు సేసి ధనాధిపత్యంబు మొదలైనవరంబులు వడసినచో టయ్యెడ గదలి యతండు. 195

—◆ ప్రభావతి యనుమునికన్యకమహిమాభివర్ణనము. ◆—

సీ. బదరిపాచననామపరమతీర్థమునకుఁ, జనియె భరద్వాజతనయ తొల్లి
యచటఁ బ్రభావతి యనునది యింద్రుండు, పతి గాఁగ గౌరి తపంబుసేయ
నతఁడు వసిష్ఠునాకృతి దాల్చి వచ్చిన, నయ్యింతి యర్ఘ్యపాద్యాదు లిచ్చి
భక్తితోఁ జేర మత్పాణి శక్రుని కిచ్చు, దాన నపూర్వనిక మానఁ గాని
తే. వలయుపనిఁ బంపుఁ డన్న వప్వోలయ నమ్మ
హాత్ముఁ డది యట్ల యగుఁగాని యతివ వీనిఁ
బక్వములు సేయు మని కొన్ని బదరిఫలము
లా నితంబినిచే నిచ్చి యవ్వల నుండ. 196

వ. ఇదియును గృతస్నానయుఁ గలితధౌతపరిధానయు నైప్రొయి నగ్ని రాఁజఁబెట్టి యాఫలంబులు జలంబులతోడఁ గూడ నెక్కించి వండుచుండ నవి పాకంబునకు రాకయుండ వెండియుఁ దనసవరించినకాష్ఠంబులు గ్రమంబున నిడి యనలంబు ప్రబలంబుసేయ గాష్ఠంబులు సమసెఁ గాని యాఱేగుఁబండ్లుడియ వయ్యె గాష్ఠంబులు గలయెడకుం బోయి తెచ్చునంత కగ్ని యాఱెనేని దుష్పాకంబగు నని యామగువ తనకాలింధనంబుగా నిడి పాకంబుసేయఁ గనుంగొని పాకశాసనుం డచ్చెరు వొంది ప్రత్యక్షంబై శుభాంగి నీదునిష్ఠాతిశయంబునకు మెచ్చితి భవదభిమతం బిచ్చితి నీతనువు విడిచి త్రిదివమ్మునకు రమ్ము సర్వపాపహరంబై యీ తీర్థంబు లోకత్రయప్రఖ్యాతంబయ్యెడు మనియె నమ్మహాభాగయు నాసుమనోవిభునకు మనోరమ యై వెలసె నట్టిబదరిపాచనంబుననుండి. 197

ఆ. ఇంద్రతీర్థమునకు నేఁగె నాబలభద్రుఁ, డచట నూఱుక్రతువు లాచరించి
యనిమిషేశ్వరుండు గనియె శతక్రతుం డను ప్రసిద్ధితోడ నతులపదము. 198

వ. అచ్చోటు గదలి హలాయుధుండు రామతీర్థంబునకుం బోయెఁ బలుమాఱు రాజుల నెల్లను బొరిగొని పరశురాముం డతృప్తుండై ప్రాయశ్చిత్తంబు గా నయ్యెడఁ గశ్యపునుపదర్శనంబున రాజసూయంబులు నశ్వమేధంబులు వాజిపేయంబులు ననేకంబు లొనర్చి యమ్మునీంద్రునకు దక్షిణ సమస్తక్షోణియు నొసంగె నందుండి యయ్యేకకుండలుండు యామునంబునకుం జనియె నది వరుణుండు రాజసూయంబులు సేసినపట్టయ్యధ్వరంబునవసానంబున దేవాసురులకు సకలభూతసంక్షయకరం బగుచున్న సంగరంబు ప్రవర్తించె. 199

ఆ. అచటు గదలి యాతఁ డాదిత్యతీర్థసం, సేవనమున కరిగె ధీవిశాల
యందుఁ గ్రతువొనర్చి యాదిత్యుఁ డుజ్జ్వల, జ్యోతిషాధిపత్యశోభియయ్యె 200

వ. ద్వైపాయనుండును శుకుండును గృష్ణుండును జైమినియు మఱియును దేవలజై
గీషవ్యాదు లగు నైష్ఠికు లనేకు లయ్యెడ నద్భుతయోగసిద్ధిం బొందిరి. 201

తే. అచటనుండి సారస్వత మనువసిష్ఠతీర్థమున కేఁగె నాబలదేవుఁ డధిప
యందుఁ దొల్లి నిష్ఠాతిశయంబు మై దధీచి యనుముని నియమంబు లాచరించె.

వ. ఆ నియమాచరణంబునకు నింద్రుండు శంకించి తద్విఘ్నకరణంబునకు నలంబుస
యను నప్సరోవనితం బుత్తెంచినఁ దదీయదర్శనంబున నమ్మునివీర్యంబు స్ఖలించిన
దాని సరస్వతి గర్భంబుగా ధరియించి పుత్త్రుం గాంచి తపస్విజనగోష్ఠి నున్న
యత్తపోధనుకడకుఁ దెచ్చి వీఁడు నీకొడుకు భవత్తేజంబు వ్యర్థ పోనీక యేను
వహించి కాంచితి వీనిం గైకొను మనిన నతండు వాని నెత్తికొని యాలింగనం
బును మూర్ధఘ్రాణంబును జేసి యాసరిద్వర నాలోకించి నీవు బ్రహ్మసరస్సునజని
యించితి పుణ్యనదులయందు మేటివని సంస్తుతించి నీజలంబులం దర్పణంబు సేసిన
విశ్వేదేవతలుఁ బితరులు గంధర్వులుఁ దృప్తులౌదు రని యనుగ్రహించి యకుకు-
మారుండు నీపేర సారస్వతుం డనం బరఁగుఁ బదంపడి పండ్రెండేం డ్లనావృష్టి
యైన నయ్యాపదఁ బొంద కుండఁ బెక్కండ్రు మునుల రక్షించి వేదాధ్యయనం
బులు సేయించు నని చెప్పి యొప్పగించిన సరస్వతి ప్రీత యై తనయుం గొని
చనియె నాకాలంబున. 203

క. అమరులకు నసురులకుఁ గలహము గలిగిన బలవిరోధిశయాయుధనికురుం
బము సవరించుమహోద్యోగమునఁ బ్రవర్తించె వీరకౌతుక మలరన్. 204

వ. అట్లుద్యోగించి. 205

చ. జగముల నెందునుం బడయఁ జాల కతండు దధీచియస్థులం
దగియెడునాయుధంబు లగుఁ దత్పరతం జని వేఁడ నాతఁడి
చ్చు గురుతరాత్మయోజ్జ్వలయశోనిరతుండని పంపఁగా నిలిం
పగణము వోయి వేఁడిన నృపాలక యిచ్చె నతండు ప్రీతితోన్. 206

వ. ఇచ్చి యతం డవ్యయలోకంబున కరిగె నమరవరుండును దదస్థుల వజ్రాయుధంబు
నొనర్చి పేర్చె నంత నాసారస్వతుండు ద్వాదశవార్షికం బగు ననావృష్టిదురితం
బునఁ దన్నుం జేరి పిన్నయనక విద్యావిశేషకలితం బైన గౌరవంబున శిష్యత్వంబు
భజియించినయఱువదివేవురుమునుల సరస్వతీప్రభావజనితం బగునన్నంబున రక్షిం
చుచు వేదంబుఁ జదివించె నాసారస్వతతీర్థంబుననుండి యాసంకర్షణుండు వృద్ధ
కన్యాశ్రమంబునకుం బోయె నయ్యెడ గర్గవంశవరుం డగుకుణి యనుతపోధనుండు.

తే. పరమతపమున నొకకన్యకఁ బడసి పెంచి, దివమునకునేఁగె నది తపస్విని రతిఁ బూని
పతి వరింపంగ నొల్లక బ్రహ్మచర్యమున వెలింగి యయ్యాశ్రమమున వసించె.

వ. పదంపడి యత్యంతవృద్ధయై పరలోకగమనంబు గోరె నప్పుడు యదృచ్ఛాసన్ని
హితుం డైననారదుం డక్కన్యక కిట్లనియె. 209

క. విను పాణిగ్రహణము సే,యనివనితకుఁ బుణ్యలోక § మప్రాప్యముగా
వున నేయుపాయమున నై,నను దగియెడువరు వరింపు § నలినదళాక్షీ. 210

ఆ. అనిన నిజతపంబు§నర్ధంబు లంచంబు, గాఁగ నిచ్చి యదియు § గాలవాత్మ
జుని వరించె నతఁడు § సుదతితో సమయంబు, పలికికొనియె ధరణి§పాలవర్య.

వ. సమయంబు నేకరాత్రసహవాససమ్మతికలితం బట్లు పాణిగ్రహణసంస్కారవతియై యావృద్ధకన్యక దైవయోగంబున నారాత్రి మనోహరయౌవనయుఁ బరమానులేపనమాల్యాంబరభూషణాభిరామయు నయ్యె నమ్మునియుఁ బ్రీతుండై యన్నాతి సంగతి నన్నిసి గడపెఁ బ్రభాతంబున నన్నితంబిని యతని కిట్లనియె. 212

తే. ఒక్కరేయి నీపాల న్నా§యునికి గాఁగఁ, బలికికొన్నార మది సెల్లె § నలఘుచరిత
పోయి వచ్చెద నని ది§వంబునకుఁ బోవ, నుత్సహించె నమ్ముని మది§నుమ్మలింప.

వ. ఇట్లుత్సహించి యత్తీర్థంబున దేవఋషిపితృతర్పణపరుండై యొక్కనాఁ డుపవసించినవాఁడు పంచాశద్వత్సరపరిపూరణీయం బగునైష్ఠికబ్రహ్మచర్యఫలంబు వడయువాఁ డనిపలికి తనువువిడిచి దివంబున కరిగెఁ గురువంశోత్తమా యయ్యేడ నారేవతీపతి శల్యుఁడు రణంబునఁ బాండవులచేత నిహతుం డగుట విని వగచుచు నచ్చోటికిఁ జేరువ యగుశమంతపంచకంబునకుఁ జని యందులమునులఁ గురుక్షేత్ర విశేషంబు లడిగిన వార లతనికి నది ప్రజాపతియుత్తరవేది యనియును సమస్త దేవతలు నందు వరిష్ఠంబు లగుసత్రంబు లాచరించి రనియును దానిఁ గురుండను రాజు దున్నుటంజేసి దానికిఁ గురుక్షేత్రంబు బనునామంబు గలిగె ననియు నెఱింగించిన నయ్యేకకుండలుం డాభూమీశ్వరుఁ డేమిప్రయోజనంబునకు దున్నె నను టయు నాతపోధను లి ట్లనిరి. 214

—♦ కురుక్షేత్ర ప్రభావాభివర్ణనము. ♦—

సీ. ఇందుఁ బుట్టినజను § లెల్లను దుదిఁ ద్రిదివంబున కరుగంగ§వలయు నని మ
నంబునఁ గోరి యు§న్నరపతి దున్నంగ, నింద్రుఁడు సనుదెంచి § యేల యిచట
దున్నెద వనిన న§మ్మనుజాధిపతి తన, కోర్కి సెప్పిన గేలి§గొనుచుఁ జనియెఁ
బలుమఱు నద్దేవ§పతి వచ్చి వేఁడియు, నుల్లస మాడుచు § నుండు [1]నతని

ఆ. నతఁడు నిష్ఠ గుంద § కనిశంబు దున్నంగ, వరముఁ బ్రీతి నొసఁగు§వాఁడు గాఁగ
నమరు లెఱుఁగ నిశ్చ§యము సేసి యాశక్రుఁ, డచటి కేగుదెంచి § యతనితోడ.

వ. ఈపుణ్యక్షేత్రంబున నిరాహారులై దేహంబు విడిచినవారలకును నిందుసమరంబు సేసి సమ్యక్ప్రకారంబున మృతిఁ బొందిన సమస్తజంతువులకును సురలోకప్రాప్తి గలిగెడు మని పల్కి నిజస్థానంబునకుం జనియె నట్లు చను చుండి యాశతమ ఖుఁడు సంభావనాతిశయంబున, 216

1. గ. నతఁడు, దనదునిష్ఠ.

క. గాలిఁ గురుక్షేత్రంబున, ధూళి తనువుఁ జెంది నరుని ∫ దుష్కర్మములం
దోలి యతనికి ధరిత్రిం, దూలి ¹సుధర్మలీలమై సత్తుంగగతి యొసఁగున్. 217

వ. అని నిర్దేశించినఁ గురునృపాలుండును గృతకృత్యుండై సంతోషించె నని చెప్పిటయు నాప్రలంబవైరి ప్రమోదభరితుం డగుచు మెలంగి యశ్వత్థ మధూకామ్ర బిల్వాదిభూరుహోపశోభితం బైన నిజపూర్వాశ్రమంబుఁ గనుంగొని యిది యెవ్వరి యాశ్రమం బని యడిగిన నమ్మును లిమ్మోడఁ దొల్లి విష్ణుదేవుండు దపంబు సేసిన చోటు మఱియు శాండిల్యప్రభృతు లిందు యోగసిద్ధిం బొందిరని విని యయ్యాశ్రమంబుఁ గొనియాడి తత్ప్రదేశంబున బహిఃపరివారంబు నెల్ల నిలుకొల్పి యొక పుణ్యాచలం బెక్కి దానితటంబున సమస్థలంబున మునిజనసహితంబుగ నాసీనుం డయ్యె నాసమయంబున నచ్చటికి జటామండలకలితుండును ²కుశచీరచ్ఛాయా సుందరుండును గలహప్రియుండును నగు నారదుండు హేమదండంబును మణికమండలువును గచ్ఛపవీణెయుం బొలుపు మిగుల నేతెంచిన నెల్లవారలుం బ్రత్యుత్థానప్రణామంబు లాచరించి సుఖోపవిష్టుం జేసి పరివేష్టించి రాదేవమునిం గొల్చియుండి యబ్బలదేవుండు. 218

క. కురువృత్తాంతం బడిగినఁ, గర మేర్పడఁ జెప్పె నతఁడు ∫ గాంగేయుఁ డుగ్ర
గురుఁడును గర్ణుఁడు శల్యుఁడు, వరుస ననిం దెగుట కౌరవక్షితినాథా. 219

వ. మఱియును మృతులైన నృపకుమారాదియోధవీరులం జెప్పి పదునెనిమిదిదివసంబులఁ జెల్లినసంగరంబు తెఱంగును సంక్షేపరూపంబునఁ దెలియఁ బలికి దుర్యోధనసైన్యం బంతయు సమయుటయు నందుఁ గృపాశ్వత్థామకృతవర్మలు బ్రదికి పోవుటయు నన్నరపాలుఁ డోడి పాఱి ద్వైపాయనహ్రదంబు సొచ్చి జలంబులు సంస్తంభించి డాఁగుటయు నది పాండవు లెఱింగి సపరివారంబుగఁ జనుదెంచి యమ్మడువుఁ జుట్టుముట్టి బెట్టిదంపుమాట లాడుటయు దానం గనలి యమ్మనుజవరుండు మడువు వెడలివచ్చుటయు నెఱింగించి బిరుదుమగ లగుపగతుర పెక్కండ్రు పొదివికొని యుండం గురుపతియు నుక్కు దక్కక యున్నవాఁ డద్దండితనంబుఁ జూచిన మెత్తు పీ వని యుగ్గడించి. 220

చ. అతనికి భీమసేనునకు ∫ నాహవ మయ్యెడు నొంటిమై మహా
ద్భుతబలశౌర్యధైర్యములఁ ∫ బొల్చుభవత్ప్రియశిష్యుఁ డిఁక సుశి
క్షితులఁ గనుంగొనం దలఁపు ∫ చిత్తమునన్ మొలతెంచు నేనిఁ బో
మ్మతులగదాకృతోజ్జ్వలవిహార ముదారనిరూఢి నొప్పెడున్. 221

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రునిం దక్కటిమునులను వీడ్కొని యచలంబు డిగ్గియభ్యంతరపరిజనంబుల నిజపురంబున కనిచి యన్నీలాంబరుం డరథ్యంబుపశ్చిమాపంబునకుఁ జని సరస్వతి నాలోకించి. 222

1. క. యమరలీలమై. 2. గ. కనక కాంతినిభ.

చ. అరయఁగ మేటిపుణ్యనదులందు సరస్వతి సౌఖ్యసంపదల్
నరులకుఁ గల్గు నిజ్జగమునం బరలోకమునందు నీసరి
ద్వర నొకనాఁడు సేరినను వాసనముఖ్యసమస్తదేవతా
వరులును నిండు మేల్ వడయ వత్తురు సంస్మృతి సాలు సిద్ధికిన్. 223

తే. అనుచుఁ బలుమాఱుఁ జూచుచు నధికభక్తి, నూఁదుర్పుఁ గేలు శిరంబున మోపికొనుచుఁ
బుణ్యతమనిజమూర్తివిస్ఫూర్తి మెఱయ, నమ్మురారాతిపూర్వజుఁ డరద మెక్కె.

వ. అతిత్వరితగమనంబున ద్వైపాయనహ్రదంబునకుఁ జనుదెంచె నయ్యెడ. 225

తే. ధర్మపుత్త్రాదులును సుయోధనుఁడు నతని
గన్న తెఱఁ గాంబికేయుండు విన్న తెఱఁగు
నధిప మును చెప్పినాఁడ నట్లన్నరేంద్ర
కుంజరుఁడు విని యిట్లను సంజయునకు. 226

పాండవదుర్యోధనులు ద్వైపాయనహ్రదంబు విడిచి పొలికలనికిఁ బోవుట.

క. బలభద్రుఁడు సనుదెంచిన, నలఘుగదాస్ఫురితభుజసహాయత్వసము
జ్జ్వలుఁ డగుమత్పుత్త్రునకుం, దెలివి మిగుల కున్నె రణము తెఱఁ గెట్లయ్యెన్.

క. అనుటయు నతఁ డిట్లను న,జ్జనపతికి హలాయుధుండు సనుదెంచిన నె
మ్మనము దెలి వొందె మూఁపులు, దనరె మొగం బలరె నీదుతనయున కధిపా.

వ. ఇట్లు ప్రీతుం డై యాతండు ధర్మనందనుం జూచి శమంతపంచకంబు ప్రజాపతి యుత్తరవేది యనఁ బ్రసిద్ధం బైనపుణ్యస్థలం బయ్యెడం బ్రథనంబున నిధనంబు నొందినవారికి సద్గతి యగుట ధ్రువం బని విందు మెప్పటిపొలికలనికిం బోవుద మనిన నతం డా ద్వైపాయనహ్రదం బాసీమలోనిది గామి యెఱుంగుం గావున నమ్మాట కియ్యకొని తదభిముఖుం డై పోవ నాదుర్యోధనుండును గదాకలనంబున నంసపీఠంబు పొలుపార మత్తగజేంద్రయానంబున నమరప్రస్తూయమానుం డగుచుఁ జన శంఖభేరీప్రముఖతూర్యస్వనంబులు సెలంగె నిట్లు పాండవపరివృతుం డై యచటికి నీకొడుకు నడచి యమర్షసముజ్జ్వలుం డై. 229

క. నిలిచిన సకలజనులు నెడ, గలిగి బలసి నిలిచి రపుడు గదయుఁ బసిఁడిగ
త్తళము మెఱయ నతని యెదురఁ, జెలువొందె బకారి హేమశిఖరియుఁ బోలెన్.

చ. కనుఁగొని దర్పమంథరము గా నతఁ డిట్లనుఁ బాండవాగ్రజ
న్మునకు వడిం బెనంగఁగ నకునుం బవనాత్మజుఁ జూచువేడ్క ని
జ్జనతతి యంత కంత కిటు సందడిగాఁ దనయిచ్చఁ గ్రమ్ముదెం
చునొ యుపవేశనిశ్చలతఁ జూచిన మే లఖిలప్రియంబుగన్. 231

వ. అని భూపాలుర నెల్ల నాలోకించినం బాంచాలాదు లగునయ్యందఱును ధర్మనందనుండు గూర్చుండ నియోగించి బలదేవవాసుదేవసహితంబుగఁ దాను నాసీనుం డయ్యె నమ్మహీనాథమండలంబున సితప్రభుం డై నయ్యనీలాంబరుండు

తారకామధ్యవర్తి యై మెఱయుమృగాంకు ననుకరించె నట్టియెడ భీమసేనుండును దుర్యోధనుండును. 232

సీ. ఆభీలగర్జనశోభితదేహు లై, యుద్భట వృషములయొప్పు దాల్చి
రోషమహావిషభీషణవదను లై, చండోరగంబులచంద మొంది
మదసముజ్జృంభితమండితాకారు లై, భద్రద్విపంబులపగిదిఁ బొల్చి
చారుగదాశృంగసందీప్తమూర్తు లై, మహితపర్వతములమాడ్కి మెఱసి
ఆ. వాసుదేవయుగము వరుణద్వయంబు నై, శ్రవణయుగ్మకంబు రామయుగము
పోలె దర్శనీయలీల వహించి యంభోధియుగళ మునఁగ బొంగు మిగిలి. 233

వ. ఒండొరులం జుఱచుఱం జూచుచుఁ బరస్పరహృదయవిదారణంబు లగుదారుణభాషణంబు లెసఁగ శుంభదవష్టంభంబునం బొలిచి నిలిచి రనిన విని యాంబికేయుండు. 234

క. తనుఁ బదునొకండక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొలువ నఖిలనృపులుఁ బంచినపని సేయ నెగడునా, తనయుం డేకాకియుం బదాతియు నయ్యెన్. 235

తే. సకలధరణికి నాథుఁ డై యందఱకును, నెల్ల భాజన మగుకౌరవేంద్రుఁ డనద
తనము దోఁపంగ గదఁ జేతఁ గొని వినిశ్చ,యమునఁ బోరికి నమరెనే యక్కటకట.

వ. ఏ మనం గలదు సంజయా దైవంబ నేర్చుం గాక యని పనవి యూరకుండె నట్లున్నయమ్మానవపతికి సూతసూనుం డి ట్లనియె. 237

క. నీసుతుఁడు సమరవిషయో, ల్లాసంబున నంగకంబులం బొంగారం
గా సుస్వరమున నాకుం, తీసూనునిఁ బిలిచె నుద్ధతి రణమునకున్. 238

వ. అయ్యవసరంబున. 239

క. ఉర్వీవలయము వడఁకెను, బర్వము గాకయు రాహువు భానునిఁ బట్టెం
బర్వతము లురిలె వరళులు, సర్వదిశల నఱచె నభము శర్కర గురిసెన్. 240

వ. మఱియు నిర్ఘాతపాతప్రభృతిమహోత్పాతంబులు గలిగె వాని నెల్ల ననుసంధించి గంధవహనందనుండు గాంధారీనందనుం జూపి ధర్మనందనున కి ట్లనియె. 241

సీ. అశ్రమంబున గెల్వనగు నాకుఁ జూపఱు, గొనియాడఁ బోరాడి కూల్చితొడలు
పాడి సేసి యిచ్చుచుఁ బాలియింతు మద్గదా,దండసముద్దండతావిభూతి
యవధరింపుము వీనియాయువు దెగటాఱె, నిక్కలపాంసను నిట్టు లేను
గదిసియుఁ గ్రమ్మఱఁ గరిపురంబునకుఁ బో,నిత్తునే ధృతరాష్ట్రుఁ డింక వగలఁ
ఆ. బొగులువాఁడు గాక పోఁడిమితో నుండు, వాఁడె వీఁడు మనల వాలి పఱుపఁ
దొల్లి పడినపాటు లెల్ల వెలారింతు, నధిప నీమనమున హర్ష మెసఁగ. 242

వ. అని పలికి దుర్యోధనాభిముఖుం డై. 243

క. నెఱి మాలి వీరి నీతఁడు, పఱిచినపాటులకుఁ దగినఫల మగు నన్నియు
త్తెఱఁగునకు నియ్యకొని చూ,పఱ వొగడఁగ నిన్ను నిపుడ పడవైచుటకున్.

తే. అమరి యున్నాఁడ నాబాహు కగ్గమైతి, పడుదుగా కింక నీకు [1]నెక్కడకుఁబోవ
వచ్చు ననువుడు నిదియేల పెచ్చుపెరిఁగి, యాల మొడసేసి యనిలజ ప్రేలెదిట్లు.

వ. అని కురువిభుండు వెండియు ని ట్లనియె. 246

క. పలుకుల వెఱపించెద వా, కొలఁదియె దుర్యోధనుం డకుంఠితబాహా
బలుఁ డిదె యవలీల నినుం, బొలియించెదఁ బలుకు లుడిగి పోరాడు ధృతిన్.

శా. వ్యూహాభావము సూచి న [2]న్నసదుగా నూహించె దోభీమ మ
ద్బాహాచండిమసారదుర్దమగదాదండంబు దృప్యద్భవ
ద్దేహోల్లాసము నెట్టు దీనదశకుం దేనో పునో చూడుమీ
యాహా పుట్టెడు లాఁతిచూపఱకు హాహా పుట్టు మీవారికిన్. 248

ఉ. నా కెదురై పినాకియుఁ బినాకము పట్టక యుద్ధతిన్ గదా
భీకరవృత్తి చూపుటకుఁ బేర్చిన నెక్కుడు పేర్చి చీరికిం
గైకొన కే పడంచి భుజగర్వసమున్నతి నిర్వహింతు నీ
[3]కేకడ దాఁగ వచ్చు గద నే నని సేయుటకుం గడంగినన్. 249

వ. అని మఱియును. 250

క. గదఁ గయ్య మెన్నఁడొకో చే, యుదు భీమునితోడ ననుచు నుల్లంబునఁ గో
రుదు నెప్పుడు నిప్పుడు నా, కది యొదవెన్ విధికృతిం గృతార్థుఁడ నైతిన్. 251

వ. నీ విట చక్క నయి రమ్ము. 252

చ. అన విని యెల్లవారు భవదాత్మజు మెచ్చి నుతించి రయ్యశో
ధనుఁ డరివీరు లట్లు ప్రథితంబుగఁ దన్ బొగడం బ్రమోది యై
వినుచుఁ బ్రవర్ధితం బయినవీరగుణంబున నుల్లసిల్లె నా
తనిపయి భీముఁ డుద్యతగదాస్ఫురణన్ నడచెన్ నరేశ్వరా. 253

వ. అప్పుడు కుంజరబృంహితంబులును హయహేషలునుం జెలంగె నిట్లు తనమీఁద నడచువడముడిం జూచి నీకొడుకు కదల్చుచు గదాసముల్లాసంబు భాసమానంబుగ వీక నెదుర్కొని తాఁకిన. 254

—♦ భీమసేనదుర్యోధనుల గదాయుద్ధము. ♦—

సీ. చండగదాపరస్పరఘట్టనంబుల, మింటఁ బెల్లడరెడుమంటగములఁ
బరమఘోరము లగుపదతాడనంబుల, నొలయువసుంధరాచలనములను
నుద్భటక్రోధసముద్రేకములఁ జూడ్కు, లం దుల్లసిల్లెడునరుణరుచుల
దారుణధ్వను లగుతర్జనలీలలఁ, బరఁగుపర్వతగుహాప్రతిరవముల
తే. ననిమిషులదృష్టి మిఱుమిట్లు గొనఁగ భుజగ
పతియు గూర్మంబు సంకటపడఁగఁ ధరణి

1. క. నెక్కడికిఁ. 2. క. గ. జ. న్నసుదుగా. 3. గ. కేకడ కేఁగ.

కిరణములు వెల్కఁబాఱ దిక్కరులు బెదర
నొప్పె నత్తొలితాఁకు మహోగ్రమగుచు. 255

వ. ఇట్లు తలపడిమండలప్రచారవివిధప్రహారంబులం బుడమికిం జిత్రగదాసారణబహుభంగుల నింగికిం గ్రొత్తయొప్పొలయ్యం దమలావును వేగంబును నేర్పును దర్పంబును జూపఱకు వెఱఁగుఁ బుట్టింప నంతకంతకు నెక్కుడగుమదంబులం బొదలెడుబాహుదండంబులబలనైపుణంబు లగ్గింపం బేర్చుబీరంబులనొండొరులసంరంభంబుల సరకుఁగొనక యక్కురుపాండవపుంగవులు జంభవాసవులచందంబునం బెనంగినం బలుదెఱంగు లైనగదాప్రహతులం దునియలు బఱియలుఁ దుముళ్ళునై సీసకంబులు కత్తళంబులు ధరాతలంబునం దొఱంగె నట్టియెడ. 256

మ. ఒకది క్కద్ధతిఁ బూన్చి యొండుదెస వ్రేయున్ మేను వంచించి వ్రేఁ
తకుఁ దప్పన్ వడివ్రేయు నొడ్డనమునం దప్పించి వేగంబు గుం
దక నొప్పించుఁ జలం బెలర్పఁగ గదాదండంబు దూలించుఁ బాం
డుకుమారుం డట్ల కట్లు కౌరవవిభుండుం గేలి సల్పం దగన్. 257

వ. మఱియును శిక్షావిశేషంబులు వెలయ నుల్లసిల్లి. 258

మ. గదతోడన్ గద చుట్టి రాఁ దిగుచుచున్ గం డొప్ప లంఘించి మా
ఱుదెసల్ గైకొనుచుం గడంగి పలుమాఱుం దాఁకుచుం బాయుచుం
బదబాహాకటిమధ్యవక్షముల సంభావ్యత్వరాచిత్రితో
న్మదనానాగతిరేఖలన్ మెఱయ భీమ త్వత్సుతుల్ దీప్తులై. 259

ఉ. తప్పినయప్డు వ్రేటు దముఁ దాకినయప్పు డనేకభంగులై
యొప్పులు బల్పులున్ మెఱయ నుల్లములన్ సకలాంగకంబులం
[1]గప్పఁ దలిర్చుకోపములఁ గ్రమ్మెడురక్తములన్ సురవ్రజం
బప్పటికప్డు వింత యగునచ్చెరు వొందఁగఁ బోరి రేపునన్. 260

వ. ఆ సమయంబున. 261

సీ. వితతవీరాగ్రహావేశాతిదర్పిత,చిత్తులై యొండొరు నొత్తరించు
నుగ్రమహోద్ధతి నుద్భటాటోపతీ,వ్రము లగుసమరవిభ్రమము లంగ
సంగతంబులు గాఁగ జయ వాంఛ నాత్మర,క్షణములవలసినైపుణము లెడలు
టయు ననర్గళనిరూఢప్రహారంబు లం,దంద [2]బెట్టిరుపురయంబు సూడు

తే. పడఁగఁ దాఁకిన శోణితప్రసరణంబు, నిరతిశయ మైన వెడ సోలి నిలిచి గదలు
వామకరముల నూఁదియువారు మగుడఁ,బోరి కెలయుట నిర్భరాద్భుతము సేసె.

వ. ఇట్లు ధైర్యధుర్యోత్సాహంబులం బొదలి. 263

శా. రౌద్రోల్లాసము మూర్తిసంకలనఘోరంబై పొరిం బేర్చె నా

1. క. గప్పు దలిర్చు 2. క. బెట్టిరువురు సందు సూడు.

నుద్రిక్తం బగునాత్మరక్తమున మఱిగ్నిమగ్నతం బొల్చిత
ర్జద్రూపోగ్రగదాయుగంబు విసరత్సంధ్యాంబుదద్వంద్వభా
స్వద్రేఖాలలితంబు చెన్ను వడసెన్ ఱేవాఁ రిద్దఱుం బోరఁగన్. 264

క. సుర లచ్చెరువును మెచ్చును, బిరిఁగొనుచిత్తములతోడఁ బెద్దయుఁబొ ద్ద
య్యిరువుర గెలుపోటమి తెఱఁ, గరసి నిరూపింప నేరకైరి నరేంద్రా. 265

తే. అప్పుడప్పుడ తలపడికొనట్టు లప్పు, డేచి విలసిల్లుమేనుల యెఱ్ఱచెలువు
గలయఁ జూచిననడమోముకవులఁ దలంపఁ, బట్టుగానొప్పెనధిప నీకొపట్టిదోయి.

వ. ఇవ్విధంబున నొండొరులకు వ్రపడక యమ్మేటిమగలు సాటోపసంరంభంబుల
బెనంగి రందు గాంధారీనందనుండు వలపలించి చుట్టుకొని రా నది సరకుసేయక
బకవైరి దాపలించి తిరిగినం బెరిగినయీరసంబున నుల్లసితుండై యాభూవల్లభుం
డతనిబరిమొముక లగల వ్రేసిన నవ్వీరుం డక్కూరవపతికరంబుతోనగ్గద బీఱువోవ
వ్రేయంబాయక మగుడంబూన్చి సారించినం దోరంపుమెఱుంగు లెసంగంజెలంగు
శబ్దంబులు నింగి ముట్ట బెట్టిదంబుగఁ దా వెరవునం దిరిగి యద్ధరణీశుండు శిరస్త్రా
ణంబు సేసెఁ జేసినం గౌంతేయుండు గంపింపమి యక్కజంబై యుండెనంత నగ్గ
లం బగునలుక నవ్వాడముడి పుడమిఱేని వెడఁదయురం బుపలక్షించి లాఘవఘో
రంబుగ గదాదండంబు ద్రిప్పివైవ నాతం డది మేనినుసులునం దప్పింప నదియిల
చలింపం బడిన నన్నుసులు తెఱపిన యాఱికి యద్భుతవేగుం డగునవ్వాయుపుత్త్రిం
డు గద పుచ్చుకొని తిరుగుసందున దుర్యోధనుండు తదీయవక్షఃస్థలంబు దారుణ
ప్రహారంబున నొప్పించిన నతండు పాండవపాంచాలురచిత్తంబులుదూల సోలియు
నాలోనన తెలి వొంది బలవిక్రమంబులు మెఱయ నమ్మేదినీపతిపార్శ్వభాగంబు
బెట్టడిచిన మోఁకరిలంబడియును వీఁక చెడక యెగసి యజ్జగతీపతి తన్నునగుచు
నార్చుపగతురు సిగ్గువడ నగ్గలికసొంపు పొంపిరివోవఁ బవనతనయుఁ ఫాలకర్ణమధ్య
ప్రదేశంబు పటుప్రహతిం బగిల్చిన నొల్లంబోయి శీఘ్రంబునం దేఱి యమ్మహా
బలనందనుండు గండతలంబునం దొరుఁగునెత్తురనుమదంబున మత్తకరి ననుకరిం
చుచుఁ దుండంబుచందంబునం జెలు వొందు గద యల్లార్చి పేర్చి వ్రేటుఁగొనిన
మెడకేలను దాఁకినీకొడుకు మహాపవనపతితం బగుసాలంబుపోలికి గూలినం గని
ధర్మపుత్త్రప్రముఖులు ప్రమోదంబు నొందిరి గ్రక్కున లేచి కాలాకారుండై
ధాత్రీనాథుండు చిత్రభ్రమణంబుల వెగడుపఱిచి పలువ్రేటుల నొప్పించినం
గిమ్మీరవైరి వసుధం ద్రెళ్లుటయు నది సావుగాఁ గొని యక్కురుసింహుండు
సింహనాదంబు సేయ నవ్వాయుసుతుండు సావమి యెఱింగి యాభూపతి పెనంగు
భంగియుఁ గనుంగొని మెచ్చి సురప్రకరంబులు పుష్పవర్షంబులు గురియ
బథులకు భయం బొలసె నంతం దెలిసి భీమసేనుం డుద్వృత్తలోచనుండై వీరా

నష్టంభంబునం బొలిచె నప్పుడు సాత్యకి ధృష్టద్యుమ్న నకులసహదేవులే మేము యని సుయోధను సంగ్రామంబునకుం బిలిచిన విని యావృకోదరుండు వారల వల దని వారించి విగతఖేదుం డగుచు [1]నాకేసుండు నముచిం దాఁకిన తెఱంగున రారాజుం దలపడి బహువిచిత్రగతులం జరింపం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనున కి ట్లనియె. 267

—♦ శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుతో భీమదుర్యోధనులతారతమ్యంబు చెప్పుట. ♦—

క. భీమునిసుయోధనునిసంగ్రామంబు తెఱంగుఁ జూడఁగఁగా నెవ్వరియం
[2]దేమే నధికతఁ దోఁచెడి, నీమది నున్నట్లు చెప్పవె నీరజనాభా. 268

చ. అన విని శౌరి యిట్లనియె నర్జునుతోడ గురూపదేశసం
జనితసమన్వయంబు సదృశంబ తలంపఁగ నిద్దఱందుఁ బా
వనిమెయిలావు పెద్ద కురువల్లభుఁ డారయఁ గౌశలంబు పెం
పున నధికుండు తత్పరతఁ బూని [3]శ్రమం బధికంబు సేయుటన్. 269

ఆ. లావు [4]గలిగి మొక్కలమ్మునఁ గీచకా, రాతి పొచ్చి ధార్తరాష్ట్రువెరవు
వలన నొచ్చుచున్నవాఁడు గావున ధర్మసంగరమున నరిది జయము గొనుట.

వ. అన్యాయంబునం జంపువాఁ డింతియ మాయలు గల పగఱ మాయాప్రకారంబులం బరిమార్చుటయ తగు నిందునివృత్తవధవ్యాపారంబు వినమె జూదంబునప్పుడనిలసుతుండు సుయోధనుతోడ లువిఱుగ నడచువాఁడ నని ప్రతిన వట్టినవాఁ డది యట్లుండె గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యైన శరీర భాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా దది యెుండుమై [5]గం డడఁచి మఱి పరిభవరూపంబుగ నూరుభంగంబుసేసి ప్రతిజ్ఞ [6]నెఱపువాఁ డిది తలంపునం బెట్టక పెనంగెనేని ధర్మనందనునకు దైన్యంబు దెచ్చు న ట్లగుటఁ బూనికిపేర నూరులు భంజించి వధియించుట తప్ప నొం డుపాయంబు లేదు ధర్మనందనునివలన మనకు భయం బావహిల్లె నెల్లనిన భీష్మద్రోణ ప్రముఖ బలవదరాతులం బొలియించుటం జేసి జయంబును యశంబునం జేకుఱి యున్నయెడ నవి సందిగ్ధంబులైన యట్లు గా నొకని జయించి సామ్రాజ్యంబు గొనుమని దుర్యోధనుతోడం బలికి యతనితోడ గదా సమరంబునకు భీమసేనుం జొనిపె నింతిసర్బుద్ధి యగునె హతబంధుమిత్రపరివారుండై రాజ్యంబునం దాస విడిచి మడువు సొచ్చినవాని వెదకి వెలార్చి యెక్కటికయ్యంబునకుఁ బిలుతురే పదమూఁడు వత్సరంబులు మత్సరాధికుం డగుచు గాంధారేయుండు భీము జయించుట కయి గదా [7]పరిశ్రమం బాచరించె నూర్ధ్వతిర్యగ్గతి సముల్లాసంబున మెఱయుచున్నవాఁ డీభీమునకుం బెద్ద కాలంబేని శ్రమంబు లే దిమ్మహాభాగుండు ధర్మంబు దొఱంగి యైన నిక్కలపాంసనునిం

1. గ. నాకీశుండు. 2. జ. దేమెయి నధికత దోఁచెను. 3. క. గ. జ. శ్రమం, 4. జ. గలిమి 5. చ. గద సారించి పరిభవ. 6. క. నెఱపక యుతఁ డిట్ల పెనం. 7. క. గ. చ. పరిశ్రమం బాచ.

బిలుకుమార్పు కున్న నింక నించుక సేపునకుఁ దాన తెగుఁ దెగిన మీకు నెల్ల
నిప్పాపాత్ముండు రా జగుట కోర్వ వచ్చునే యనుటయు. 271

క. విని క్రీడి యపుడు మారుత,తనయుఁడు దక్కుఁ జూడ నూరుతలము కరతలం
బున నప్పళించె నతఁడును, గనికొనియెను సన్న యగుటఁ గౌరవముఖ్యా. 272

వ. కనికొని యధర్మం బైన నూరుభంగంబు సేయు మని కృష్ణానుమతి జిష్ణుండు పనిచె నాకు నొండుమెయి నెట్లునుం బగతునగపాటు లేక తక్కెనే నవ్విధం బాచరింతున కాక యని మనంబున నిశ్చయించి వివిధగతులఁ జరియింపం గురుపతియు బాహుచిత్రప్రచారంబుల నుల్లసిల్ల దత్సంగ్రామం బామిషార్థిగరుడద్వయసమరంబుచందంబున దర్శనీయం బై యుండె నట్టియెడ. 273

ఆ. పాండురాజసుతుఁడు పటుతరోల్లాసి యై, వైచుటయును ధరణీవల్లభుండు
[1]తొలఁగ దాఁటె రయము దలకొనిగదఁ బుచ్చి, కొనియె నాబకాంతకుండు నుఱికి.

— ♦ దుర్యోధనుఁడు భీముగదాదండమునఁ దొడలుఁ విఱిగి పడుట. ♦ —

క. ఆలోనం గురుధరణీ,పాలుఁ [2]డడరి వ్రేయుటయును బవనసుతుని మై
సోలె నది గానఁ డాపతి, కేళీవిభ్రమము దోఁపఁ గ్రేళ్లుఱికె నృపా. 275

చ. ఉఱికినఁ దేఱి పై కుఱికి యుగ్రత భీముఁడు వ్రేయ నవ్విభుం
డుఱక మహాద్భుతస్ఫురణ నూర్ధ్వపరిభ్రమణంబు సేసినం
దెఱపి యతండు గాంచి సము దీర్ణరయంబున వైచెఁ బెన్దొడల్
విఱిగి నగాగ్ర ముద్భటప విప్రహతిం బడుచాడ్పునం బడన్. 276

వ. అప్పుడు మహోల్కాపాతంబులును బాంసుమాంసరక్తవర్షంబులును వికృతంబులగు కరితురగ బృంహిత హేషాఘోషంబులును మఱియు ననేకోత్పాతంబులును గలిగిన నట్లు కౌరవపతి వడుటకు నుబ్బునం బొదలినపాంచాలురుం బాండవులు నుద్విగ్నచిత్తు లైరి వియత్తలం బంతయు నొక్కమ్రోతగా నగ్గదాయుద్ధ విశేషంబు లగ్గించుచు సురగరుడఖచరాదులు నిజస్థానంబులకుం జని రిట్లు తనగద తాఁకునఁ దొడలు విఱిగి సింగంబుచేతం గూలిన గంధశుండాలంబుచందంబునం బడి యున్న నీకొడుకుం జేరం జని భీమసేనుండు. 277

తే. ఏకవస్త్ర బాంచాలి న ట్లీడ్చి తేరఁ
బనిచి సభలోనఁ బఱచిన పాపఫలము
ననుభవింపుము దుష్టాత్మ యనుచు వామ
చరణమున బెట్టిదము గాఁగ శిరము దన్నె. 278

వ. తన్ని యలుక మలుగక యతనియాననం బాలోకించి. 279

క. పసు లని యార్చ్చి మము నుల్లస మాడిన ధర్మహీనులను నృపధర్మం
బెసఁగఁగ నే మిదె యిప్పుడు, పసు లని యార్చెదము మగుడ బంధుద్రోహీ.

1. గ. తలఁగ దాఁటె రయము ♦ దళుకొత్తి గద. 2. డు ద్రవే.

క. విను మేము [1]గల్లసారెలు, గొని కపటపునేర్పు మామకుశలతఁ గా దొ
ప్పనివారి నే పడంచుట, ఘనబాహుస్వైరకేళిఁ గాని దురాత్మా. 281

వ. అని పలికి పెలుచ నవ్వి ధర్మనందనగోవింద పాంచాలప్రకరపార్థసాత్యకినకులసహ
దేవుల నాలోకించి. 282

ఆ. శంక లేక కడఁగి సభ కట్లు పాంచాలి, నంట రానిదాని నొంటిచీర
తోన యున్నసాధ్వి వేనలి పట్టి యీడ్చించినతనిఁ జూడు డంచుఁ బొదలి. 283

వ. పాంచాలి సేసినతపంబు పెంపున నీశోభనంబు సమకూఱె ననిన విని వారు ప్రమో
దంబు నొంద మిక్కిలిసంతసంబునం దేలి యక్కురుకుమారుం డవ్విధంబున వర్తించు చెన్ను
దోఁపఁ జెలంగి. 284

చ. మును మము గొడ్డువోయి రని ముష్కరతం జెడనాడినట్టిదు
ర్జనుల ననిం గడంగి ధృతరాష్ట్రతనూజుల బంధువర్గమి
త్రనికరసైన్యకోటిసహితంబుగ గీటడఁగింపఁ గంటి మిం
క నమరలోక మైన నరకం బయినన్ సరి మాకు నారయన్. 285

క. అని గదఁ జేకొని నృప నీతనయునిమెడ వట్టి యదిమి తల గ్రమ్మఱఁ ద
న్నినఁ గని మును దన్నుట నెమ్మన మెరియుతఁద గజుం డమర్షముతోడన్. 286

వ. హర్షావేశలఘుచారిత్రుం డగునమ్మారుత పుత్త్రున కిట్లనియె. 287

చ. తల యది యేల తన్నెద వధర్మము నొందుట కాత్మ రోయఁగా
వలవదె రాజరాజనుజవర్గముఁ దక్కినబంధుకోటియుం
గలపరివారముం దెగిన గౌరవ మొందఁగఁ బోరి సంగర
స్థలమునఁ బడ్డ నీతులువచందముచేత జనంబు మెచ్చునే. 288

క. మును లోకము ధర్మపరుం, డనఁ బరఁగినవాఁడ విట్లు లనుచితకృత్యం
బునకుఁ జనఁ దగునె దీనం, గనియెదు ఫల మేమి దూష్యగర్వం బేలా. 289

వ. అని దూఱి దుర్యోధనుం జూచి బాష్పాకులలోచనుండై. 290

సీ. విధి ప్రతికూలుఁ డై వేరంబు పుట్టించి, మాకు నీవును మేము నీకు నలిగి
యితరేతరద్రోహమతిఁ దెగి యింతలు, సేయుట గావించె నీయధర్మ
పరతయు లోభంబు బాల్యంబు మదమును, నిన్ను నంతకుఁ దెచ్చె నికతమున
నాకు బాంధవకులనాశంబు వాటిల్లె, ధృతరాష్ట్రకోడండ్రు తీవ్రశోక

తే. కారి యయినవైధవ్యంబు కారణముగ
నన్ను నిందింతు రనువచనములు మొదలు
గాఁగ బహువిలాపంబులఁ గరుణ మావ
హిల్ల దురపిల్లె నుల్లంబు దల్లడిల్ల. 291

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డు సంజయున కిట్లనియె. 292

1. గ. కల్లసాళ్లం.

చ. అనిలసుతుం డధర్మమున నమ్మెయిఁ గౌరవమేదినీశ్వరుం
దనయెదురన్ వధింపఁగఁ గనుఁదా సకలాఖిలధర్మవేది నాఁ
జనినహలాయుధుండు గని సంజయ య్యే మని పల్కె నంతవాఁ
డనుజులకున్ మఱందులకు నట్టియెడన్ మొగమోడ నేర్చునే. 293

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మనుజేంద్రున కప్డు రోహిణీ
తనయుఁడు కోపవేగమునఁ దామ్రముఖుం డయి లేచి బాహు లె
త్తి నృపతులార చూచితిరె తెల్లముగా బకవైరివిక్రమం
బున తెఱఁ గిట్టివాని మనభూములఁ గంటిమె యెన్నఁ డేనియున్. 294

వ. గదాయుద్ధంబున నాభికి దిగువ యగుశరీరభాగంబు నొప్పించుట ధర్మంబు గా దనుశాస్త్రోక్తి వినమే వీఁడు విచ్చలవిడిఁ దెంపు సేసె నని పలుకునమ్మహాత్ముని మనంబున రోషానలంబు సముత్థితం బగుటయు నప్పుడు. 295

క. నిజరథముమీఁదిహలము ను, భుజశిఖరమునం దమర్చి భూమి యదర వా
యుజుదెసకు నడచె నుద్భట,గజరిపుచంక్రమణరేఖ గతియం దొలయన్. 296

—: శ్రీకృష్ణుఁడు బలరామునకుఁ గోపోపశమనంబు చేయుట :—

వ. దానికిం బవమానసూనుండు సోదరభుజబలనిజబలంబు లేకముఖత్వంబున నెప్పుడుం గలుగుమనోబలంబువలనం జలింప కుండె నట్టియెడ వేగంబ వినయావనతుండగుచు నచ్యుతుం డడ్డంబు సొచ్చి దీర్ఘవృత్తపీనంబు లగుబాహువుల హలాయుధుఁ బట్టి కైలాసశైలంబు గదిసినయంజనమహీధరంబుమాడ్కి నొప్పి యనూనస్వరంబున నతని కి ట్లనియె. 297

క. తనవృత్తియు మిత్త్రవివ, ర్ధనమును దత్సఖసమృద్ధి ప్రబలుటయును శ
త్రునిదెస నిన్నియుఁ జెడుటయు, ననుషడ్విధములను దన్నునతిశుభ మొందున్.

వ. ఏతత్ప్రకారంబు విపరీతం బగుట యొప్ప దట్లు గావున మిత్త్రునకుం గీడు వాటిల్లి నెడ నేర్పు గలుగునేని మైత్త్రీపరుం డయినపౌరుషశాలి యది శమింపం జేయు సత్యపరాక్రము లగుపాండవులు మనకుం బరమమిత్త్రులు విశేషించి మనమేనత్త కొడుకు లనీతిపరులచేతం బరిభవింపంబడినవారు గావున వీరల కభ్యుదయంబు గలిగించుట నీకుం గర్తవ్యంబు. 299

తే. ప్రతిన నెఱపుట నృపులకుఁ బరమధర్మ
మగుట మనమునఁ జర్చింపు మనిలసుతుఁడు
గద సుయోధనుతొడలు భగ్నములు సేయు
వాఁడు ద్యూతసభఁ బూనినవాఁడు గాఁడె. 300

వ. అట్లు గాక మైత్త్రేయమహామునిశాపంబున దుర్యోధనుతొడలు భీమసేనుగదాఘాతంబున భగ్నంబులు గాఁగలయవి యై యుండె నిప్పాడ ట్లయ్యెం గావున

దీన దోషంబు దోఁపదు క్రోధం బుపసంహరింపుము కుంతీనందనులయభివృద్ధి మనకు సమృద్ధిఁ జేయు ననిన నతనికి హలాయుధుం డి ట్లనియె. 301

తే. ఓపి ధర్మార్థకామంబు లొకటి నొకటి, నాశ మొందింప కుండంగ నడపవలయుఁ గాక ధర్మంబు సెడ నర్థకామములను, గోరుపురుషుండు నిందకుఁ గుదురు గాఁడె.

క. మునిశాపంబును బ్రతినయు, నని చెప్పితి గలుగుఁ గాక యవి విను ధర్మం బున వానికి నెఱపక యి, ట్లనిలసుతుఁడు గలఁచె గాదె యన్నెఱి యెల్లన్.

చ. అన విని కృష్ణుఁ డిట్టు లను నాతనికిన్ విను నిజ్జగంబు ధ ర్మనిరతమానసుండు మధురత్వనిరూఢుఁడు రోషదూరుఁ డం చనిశము సంస్తుతించును మహాత్మ యడంపుము క్రోధ మీతఁడుం దనదు ప్రతిజ్ఞకై రిపు గదాహతుఁ జేసె నధర్మ మే లగున్. 304

వ. అదియును నిలిచి మారొ్క న్నయప్పుడును నడచునెడనుగాదు పొడవెగసి పైకుఱి కినఁ దన్నుంగాచికొనుటయుం బ్రతిన నెఱపుటయును గారణముగా దొరకొనిన నాభికి దిగువ గదా యని యుడిగి చావ వచ్చునే గద నూరుభంగంబు సేయుదు ననుభీమసేనుపూనికి పదుమూఁడువత్సరంబు లేని[1] వేఁచినయది యిక్కులపాంసనుం డేల తలంపకుండె మఱచెనేనిం జెపుఁ గాక మన కేమి కలియుగంబుచేరువ యా సన్నం బయ్యె నివ్విధంబులు ధర్మంబులై చెల్లకుండునే యట్లుం గాక పుట్టినంత నుండియుం గపటంబున నపకారంబులు సేయుచున్న వీనిఁ గపటప్రకారంబునం బడ వైచుట ధర్మహానియై తోఁపదు వీఁడు పాండవయాదవవంశవర్ధనుం డగుసుభద్రా నందనుం దెగటార్చిన తెఱం గెఱుంగమే యనిన నాబలదేవుండు బలు మొగంబుతో నిట్టి చెనఁటిగెలుపు గెలిచినభీముండు పొగడు వడయుం గాక రణధర్మంబు దప్పక పెనంగినట్టిధర్మాత్ముండై నదుర్యోధనున కుత్తమలోకంబయ్యెడుమనుచు నతనికిం జెప్పి రథాధిరూఢుం డై పాండవేయపాంచాలయదు ప్రవరులు చిన్నంబోవ నిజ పురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ వాసుదేవుండు ధర్మపుత్త్రు నాలోకించు నెడ నతండు దీనాననంబుతోడ మానసంబు విషాదంబు నొంద నూర కున్న నారా యణుం డతని కి ట్లనియె. 305

ఆ. బంధునాశకుండు పాపాత్ముఁ డీసుయో, ధనుఁడు వీని సమరధరణిఁ గూల్చి శిరము దన్నె భీముఁ డరయంగ నిది యధ,ర్మంబె నీకు నేలమఱుఁగఁ జెపుమ.

వ. తల దన్నువాఁడ నను ప్రతిజ్ఞయుఁ గీచకారాతికిం గలదు గాదె యనిన విని కుంతీ నందనుండు దేవకీనందనున కి ట్లనియె. 307

క. కురుకులము పొలియుటకు మది, మెరియంగా నున్ననాకు నితఁ డీధాత్రీ శ్వర ముఱక తన్ని యిమ్మెయిఁ, బరిభవ మొందింప వగపు వ్రాటిల కున్నే. 308

1. క. పూఁచినయది.

తే. ఇతఁడు పలికినపాటులు హృదయకీలి,తంబులై భీమసేనుండు తగవుమాలె
నేమి సేయంగ వచ్చుఁ బో నిమ్ము పుణ్య,పాపచింత యింకేటికిఁ బద్మనాభ.

వ. అనుటయు నట్లు గాక దీని నింత గొనియాడ నేల యని యతండు భీమసేనపక్ష
పాతంబున నతనిచింత గీటునం బుచ్చి వివ్వచ్చుండు నెఱయం బ్రియం బందని
డెందంబుతోఁ గీడు మే లాడక యూరకుండె నమ్మారుతి మోదం బెసఁగ
మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబున మోపికొనుచు నుత్ఫుల్లంబు లగులోచనంబుల
నొప్పి నిజాగ్రజుం జేరం జని యి ట్లనియె. 310

చ. పరిభవకారి యైనకులపాంసనుఁ డాహవభూమిఁ గూలెఁ ద
త్పరమతి వైరముం బెనిచి పాపవినిశ్చయకారకత్వని
ష్ఠురు లగుదుస్ససేనుఁడును సూతసుతుండును సౌబలుండుఁ ద్రుం
గి రితనికంటె మున్న మహికిం బతి వీవ భరింపు మున్నతిన్. 311

వ. అనిన విని ధర్మతనయుం డతని కి ట్లనియె. 312

క. వారితలఁపు గూడఁ గురుపతిఁ బరిమార్చితి ప్రతినతోడఁ బగఁదీర్చితి నీ
కరయంగ దైవబలవి,స్ఫురితభుజాబలము లింత చొప్పడి యున్నే. 313

వ. అని సంభావించె ననిన విని యాంబికేయుండు సంజయు నుద్దేశించి. 314

తే. అట్లు వడియున్నయక్కౌరవాధినాథుఁ, జూచి పాండుతనూజులు సోమకులును
నేమి సేసిరి నాకదియెఱుఁగ జెప్పు,మనుఁడు నతఁడిట్టులనియె నమ్మనుజపతికి. 315

వ. దేవా యేమి సెప్పుదుఁ బాండవులును బాంచాలురుం దక్కటిభూపతులునుం
గృష్ణసహితంబు గా నుబ్బునం బొంగి చీరలు వీచువారును విండులు విసరువారును
గుణధ్వని సేయువారును శంఖంబు లొత్తువారును భేరీపణవాదులు మ్రోయించు
వారునుం బెలుచ నార్చువారును నయి పేర్చునం బృథివికి వ్రేఁగగున ట్లుండె
నిత్తెఱంగునం జెలంగి మారుతిసూరెలం జేరి యి ట్లనిరి. 316

మ. గదనే ర్పెక్కుడు గల్గుదర్పమునుఁ డీకౌరవ్యరాజన్యుఁ డు
న్మదలీలం బయి నట్లు బి ట్టుఱికిన న్వంచించి పో కిట్లు సే
యుదె నీవాటునఁ బెన్నొడల్ విఱిగి వీఁకదుర్విం బడఁగ మాకు నొ
ప్పు దలిర్పం బులకాంకురంబు లెసఁగెం బో విప్పుడుం జూడుమీ. 317

ఆ. పరులచేతఁ గానిపని యైనవృత్రవ,ధంబుఁ బోనియరివధంబు నిర్వ
హించి యున్ననిన్ను నేమిందుఁ గొనియాడు,నమరులట్ల పొగడెదము సెలంగి.

క. అవమానంబులు సేసిన,యవినీతుల దుస్ససేనుఁ డాదిగఁ గలవా
రి వధించి యడుగుపగతుని,యవుదల నిడి తింతవార లవనిం గలరే. 319

వ. అని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బ్రశంసించిరి భీముచేసినగదాసమరధర్మవిరో
ధంబు లాఁతిరాజులమనంబులఁ నుండునో యని శంకించి కృష్ణుం డెల్లరాజులం
గలయం గనుంగొని యి ట్లనియె. 320

ఉ. చక్కటి లేనియాలమునఁ జంపె నరుం డల దీనురాత్మజుం
డక్కటికంబు లేక సతి నంతలు సేసినను గృపారతిం
దక్కక తండ్రిపా లడిగె ధర్మజుఁ డన్నెఱి సేయఁ డయ్యె వీఁ
డుక్కివుఁ డిట్టిచావునకు యుక్తుఁ డగుం దలపోసి చూడఁగన్. 321

క. విదురాదులు సెప్పఁగ నున్మదుఁ డై యీఁడయ్యెఁ దగినకర్మాత్రయు భూసం
పద వీఁడు పాండవుల కిది, యదియగునె బకారిప్రతిన కర్గం బైనన్. 322

ఆ. నేలఁ గూలి మ్రాన్కవోలె ని ట్లున్నయి, పాపకర్ము గుఱిఁచి పాడితెఱఁగు
తేటపడఁగ మాట లాట దా నేల మీా, రెక్కుఁ డరదముల మహీశులార. 323

వ. అని యిట్లు పుండరీకాక్షుండు దన్ను నాక్షేపించుట యాకర్ణించి కౌరవేశ్వరుండు
గోపాయత్తచిత్తుండై పిఱుందు మోవ లేచి చేతులభూతలం బూఁదికొనిబొమ
ముడితోఁడిచూడ్కి యతనిపయిం బఱపె నప్పు డపరభాగంబు విఱుగ వ్రేటు వడి
యలిగి తల యెత్తి చూచుమహానాగంబుచందంబు దోఁచె నట్లు ప్రాణాంతకరణం
బైనవేదనాభరంబు దలంపక కూర్చుండి మున్నుకృష్ణుండు జిష్ణుతోడ సంభా
షించుటయు నతం డూరుతలంబుఁ గరపుటంబున నప్పళించుటయు వెడవెడ గను
టంజేసి భీమువాటునం దొడలు విఱిగి పడినప్పు డిప్పుటిబుడిబుడిమాటలు నాస
న్నయు దీనికిం గా కేమి యని యూహించి చేయునది లేకయవుడు గఱచుచున్న
వాఁ డగుట నగ్గోపాలదేవుతో ని ట్లనియె. 324

— ♦ తొడలు విఱిగి పడిన దుర్యోధనుఁడు కృష్ణు నాక్షేపించుట. ♦—

సీ. కంసదాసునిపుత్త్రి కానవు నీదురా, చారంబుఁ గృపయు లజ్జయును లేక
ప్రేలెదు నీవు సెప్పినఁ బార్థుచేసిన, సన్న గైకొని గదా సంగరంబు
పాడి దొఱంగి యిప్పాపకర్ముఁడు వైఁచె, గాక చక్కటితోడి కయ్య మైన
లీల మి మ్మందఱ నేలపాలుగఁ జేయ, నే శిఖండి గడంగి యేసె ననఁగ

తే. నర్జునుఁడు శాంతనవుఁ గూల్చు నట్లు చేసి
తస్త్రిగురుచాపునకుఁ బాండ వాగ్రజన్ము
బొంకు మని పంచి తరదంబు పుడమిఁ గ్రుంగఁ
గర్ణుఁ జంపించి తే మనఁ గలదు నిన్ను. 325

క. భూరిశ్రవుఁ డొక్కనితోఁ, బోరఁగ నేయించి తట్లు పొడిచీఁకటి నం
హారహితు సైంధవుని నరు, బారి పఱిచి తిట్టినీకుఁ బల్కులు సనునే. 326

క. నను భీష్ము గురుని సూతసు, తుని భూరిశ్రవుఁ జయద్రథుం జక్కటి ద
ప్పని యనిఁ గొల్పుచ్చఁగ వచ్చునె నీకుం గపటశూర సుచరితదూరా. 327

వ. అనిన విని యచ్యుతుం డతని నవలోకించి నీవు భీముని బాల్యునిఁ బాములం గఱ
పించియు విషం బిడియు నీటం ద్రోచియుం బలుమాఱుం జంపఁ దెగితివి గొం
తియుఁ గొడుకు లేవురును నిద్రించుసమయంబున జతుగృహంబు దహించితివి

ధర్మోత్తరచరిత్రుం డగునజాతశత్రుసంపదలఁ గపటద్యూతంబున నపహరించి తంతఁ దనివిం బోక యాజ్ఞసేని నేకవస్త్ర రజస్వలం గొలువులోపల భంగపెట్టి తాపొద్ద నిన్ను నిట్టిదురవస్థకుఁ దేరం దగి యుండ నట్లు పోయి సమయంబు నడపి నీచేసినసకలదుష్కృతంబులుసహించిన యప్పాండవాగ్రజుండు ననుపనేనుబుడమి పా లడుగ వచ్చిన నీనేరవైతి నీనేరమి నిల్లైతి భవదీయం బగులోభంబునం బాపనిశ్చయంబున మదంబున శాంతచిత్తు లగుశాంతనవద్రోణులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె వినుము ద్రుపదుతపోయజ్ఞప్రభావంబుల నదియ పనిగా జనియించిన శిఖండిధృష్టద్యుమ్ను లాభీష్మగురులమరణంబులకుం గారణంబులు గాక తక్క దు రే పెక్కండ్రతోడం బోరి డస్సినసాత్యకిం జంపువాఁ డైనభూరిశ్రవుం జంప కుండు మే యనేకప్రౌఢయోధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బొదివి చంపినం బూనినపూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నెఱపక పుణ్యాత్మ యైనపాంచాలి నరణ్యంబు నం బరిభవించినపాపాత్ముని సైంధవుని బ్రదికి పో విడిచియర్జునుం డగ్నిం బ్రవేశిం చునే యన్నీతిపరుల చరిత్రంబులు [1]నిర్మలంబులు ఘోషయాత్ర నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొని పోవునప్పుడు (నీవారెల్లం బాఱిన నర్జునుండు) నిన్ను విడిపించుట యెఱుం గవె గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వత్థామకృపు లుద్దామసమగ్రసైన్యంబులతోడ నడవ నీవు విరటునిగోవులం బట్టికొని పోవుచోట మీ రందఱుఁ దనసమ్మోహనాస్త్రం బున మూర్ఛితులైనసమయంబున నర్జునుండు నిన్నుం గాచుట యెఱుంగరాదె నీ వాపాదించిన పాపంబులకెల్ల మూలం బైన కర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంగినఁ గవ్వడి వాని నేయ కేల కాచికొని యుండు నుండెనేనియు భూసురశాపంబున నట్లై రథంబునకు నిష్కృతి గలుగునే కావున నన్నిచుసమయించుట సముచితంబు యుధి ష్ఠిరుండు శల్యుం దెగటార్చిన తెఱం గొప్పు నొప్పు దని యుగ్గడింపక మేలు సేసితి పాండునందనులు పుట్టినంతనుండి నేఁడు దుదిగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపరు కురుకులంబునకు గుద్దలి గొని దుర్ద్యూతంబు నీవ తొడరితి దాన నింతలు పుట్టెఁ బవనతనయుండు వట్టిన ప్రతిన యెఱుంగవె గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి పిడికిటం బొడుచునే యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు నజ్జననాథుండు జనార్దనును కిట్లనియె. 328

చ. చదివితి నెల్లవేదములు జన్నము లొప్పఁగఁ జేసితిన్ రమా
స్పద మగువృత్తిఁ బొల్చి నరపాలకు లెల్లను గొల్వఁ గంటి దు
ర్మదరిపుగాఢగర్వపరిమర్దనకేళి యొనర్చితిం దగం
దుది నని మిత్రబాంధవులతోఁ ద్రిదివంబున కేఁగు టొప్పదే. 329

వ. నీకుం జూడనెట్టివాఁడ నైనను నా కేమి మీ రింకఁ బశ్చాత్తాపదుఃఖితులగుచు నుండుదు రిక్కాక యనియె నప్పు డతనిపైఁ బుష్పవర్షంబులు గురిసె దేవదుందుభులు

1. నిర్మలత్వంబులు

మొరసె దిశలు తెలివొందె మృదుసమీరణంబు సుగంధి యై వీతెంచి నంతయు ననుసంధించి యకౌంతేయులు దారు ధర్మంబు దొఱంగి గాంగేయద్రోణకర్ణ శల్యదుర్యోధనాదుల వధించుట యత్తఱిం గ్రొత్త యై తోఁచినఁ జిత్తంబుల వగయు లజ్జయు మిగులం బొడమి మొగంబులఁ దోఁప విన్ననై యున్నం జూచి వెన్నుండు తత్సమీపంబునకుం జని వారలతో ని ట్లనియె. 330

సీ. గాంగేయగురుకర్ణశల్యకౌరవపతులఁ జక్కటియనిఁ బరిమార్పఁ గాన మైతి
మని మీరు వగవకుఁ డుద్దార లుగ్రాస్త్రవేదులు ప్రస్ఫుటవిక్రమమున
నడరి వారల గెల్వ నరిది గావున నేను, బహువిధోపాయముల్ పన్ని యిట్లు
దీర్చితిఁ గాక యతితీవ్రపరాక్రము, లలఁతులఁ బోదురే యిట్లుఁ గాక

తే. వారివిధి యివ్విధమునఁ జావంగఁ జేసె, దైవఘటనలు దప్పింప దేవశంబె
సురలు దనుజుల గెలిచినచొప్పు లిట్లు, సంతసపుసమయంబున వంత యేల. 331

—♦ పాండవులు కృష్ణసాత్యకులతోఁ గౌరవశిబిరంబునకుం బోవుట. ♦—

వ. కృతకృత్యుల మైతిమి ప్రొద్దునుం జాల వ్రాలె సేనయు సైనికవరులును విశ్రమింప వలయుఁ బోదము లెండనినఁ బాండవులు దెలివొందఁ బాంచాలురునుం దక్కిన భూపాలురునుం బ్రమోదంబు నొంది రవ్వడు కృష్ణుండు పాంచజన్యంబు పూరించిన నర్జునుండు దేవదత్తంబును యుధిష్ఠిరుం డనంతవిజయంబును భీమసేనుండు పౌండ్రంబును నకులసహదేవులు సుఘోషమణిపుష్పకంబులును బూరించిరి సకల రథికోత్తములును దమతమశంఖంబు లొత్తిరి భేరిపణవాదితూర్యంబులు మ్రోసె నాసముత్థితనినాదంబులు నింగి నిండె నిఖిలజనంబులుం బాండవేయులం బొగడు నులివు దిక్కుల దీటుకొనియె ని ట్లుబ్బునం జెలంగుచు వార లందఱు నచ్చోటు గదలిరి కౌంతేయులు కౌరవశిబిరమునకుం జనిన సాత్యకి యనుగమనంబు సేసె ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖు లైనద్రుపదజ్ఞాతులును ద్రౌపదేయులునుం దక్కినధరణీశులును దమవిడిదలలం గాని విశ్రమంబునకు వెరవు గా దని తలంచి తా రందుఁ బోయి నాఁటిరాత్రి నిలిచి రేపకడ కరిపురప్రయాణంబున కొదవం జనుదెంచు వారుగా విన్నవించి ధర్మతనయుననుమతి వడసి సైన్యసమేతంబుగాఁ బోయిరట్లు వార లటు వోవ నప్పాండునందనులు సని సంగీతప్రవర్తకసంఘంబులువిరిసిచనిన రిత్తయై యున్నరంగస్థలంబుచందంబునం బా డఱి యున్నయాశిబిరంబుఁ బ్రవేశించి నీనందనునగరు సొచ్చిన నచ్చట నున్నపరిచారకులును దత్సహవాసులును మణికనకాదివస్తుసంచయాధ్యక్షులును నయ్యుధిష్ఠిరుం గాంచి ప్రియాదరణంబు వడసి రక్కుంతీనందనులు రథంబులు డిగ్గనవసరంబున వాసుదేవుండు వాసవి నాలోకించి. 332

క. కవదొనలును గాండీవము, నవల నిడం బనుచు ముందఱ రదము డిగి [1]మే
న విడవ డిగియెద శుభకర, మవు నివ్విధ మల్లు సేయు మనుచు నతండున్.

తే. ధనువు తూణీరయుగళంబుఁ గొనుచు రథము
డిగుము శౌరి పగ్గంబుల నొగల ముడిచి
డిగియెఁ గేతనకపియు భూతగణయుతము
గాఁ దొలంగె నత్తేరు తత్క్షణమ మండె. 334

—* అగ్నిదత్తం బైనయర్జునరథంబు గాలిపోవుట. *—

క. తురగంబులతోఁ గూడఁగ, నరదము సకలంబు నుజ్జ్వలానలశిఖలం
జురచురఁ బోయినఁ గని య,న్నరుఁ డచ్చెరు వంది కృష్ణునకు నభిముఖుఁడై. 335

వ. వినయంబుతోడ మోడ్పుఁగేలు ఫాలతలంబునఁ గదియించి వినతుండై దేవా యిట్టియాశ్చర్యంబుం గలదె యీరథంబు దగ్ధం బగుటకుఁ గారణం బేమి నాకు వినం దగు నేని నానతి మ్మనిన మురారాతి యతని కిట్లనియె. 336

క. గురుకర్ణులయస్త్రాగ్నుల, నెరసినయది మున్న దీని నిటు గాకుండం
భరపడి రక్షించితి సం,గరము దెగినఁ దొలఁగి యిపుడు గాల విడిచితిన్. 337

వ. అని చెప్పి యప్పు డద్భుతరసమగ్నులగుచున్నతక్కటిపాండవులం గనుంగొని యలరుమొగంబున నలంతినవ్వు కాంతి దళుకొత్తఁగాం తేయాగ్రజుం గౌఁగిలించుకొని యే నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చి నిన్నుఁ గనిన నీవు నాకు మధుపర్కంబిచ్చి వివ్వచ్చుఁ జూపి వీఁడు నీకు రక్షణీయుండు సుమిత్ర యని యప్పగించి తేనును నియ్యకొంటి నట్లనాసఖుండును సురక్షితుండై వీరక్షయకరంబగుమహాసంగరంబు భవద్భిమనకులసహదేవసహితంబుగ నిస్తరించి జయంబు గైకొనియె నిటమీఁదం జేయ వలయుకార్యంబులు నడపు మనవుడు నతం డచ్యుతున కిట్లనియె. 338

తే. ద్రోణకర్ణదివ్యాస్త్రముల్ క్రూరభంగిఁ, గవియునప్పుడు మము నీవు గావకున్న
బ్రదుకు లెంతెద వ్యాధికి శుభంబులకు భ,వత్ప్రసాదంబు గని కాదె వాసుదేవ.

వ. అని వెండియు. 340

క. మునిపతి కృష్ణద్వైపా,యనుఁడు ప్రబోధించె నన్ను నచ్యుతుఁ డేది
క్కున నుండు నెమ్మి నాది,క్కునకు జయము గల్గు నని యనుకంపితకరుణన్. 341

వ. అనుటయు మాధవుం డమ్మనుజేంద్రున కిట్లనియె. 342

క. మనకుం గౌరవులకుఁ బదు,నెనిమిది యక్షౌహిణులు మహీశ్వర కల వ
ప్పెనుమొన లన్నిఁటిలో న,ర్జునునకుఁ బాటి యని యొక్కరునిఁ బేర్కొనుమా.

తే. ఈశ్వరుఁడు క్రీడి కస్త్రంబు లిచ్చుచోట, మత్సముండవు గమ్మనివత్సలత్వ
గౌరవంబునఁ బల్కె నిక్కముగ నంత, వాఁడు గాఁడె నీతమ్ముఁడు వసుమతీశ.

1. "మేను విడప." అనియె ప్రా. ప్ర.

చ. కరుణ జనించి శాత్రవుల గాండివి సంపఁగ నొల్లఁ డయ్యె నేఁ,
బరువడిఁ దెల్పి యైక్యపరిక్షభావనిరూఢము గాఁగఁ జేసినం
దిర మయి పోరికిం గృతమతిన్ ఘటి చొచ్చి సరిత్సుతాదులన్
వెరవున గీటడంచెఁ దనవిక్రమ మెంచఁ బ్రసిద్ధి కెక్కఁగన్. 345

క. అచ్చెరువు సంపుటపుఁ దన, యిచ్చఁ జొరక కేలి సలిపె నిన్నాళ్ళును వి
వ్వచ్చుఁడు హిత మేఁ జెప్పినఁ, బొచ్చెము లే కంతరంగమున నిల్చెఁ దగన్.

క. ఏ నుపదేశించితి ననఁ, గా నొకపెం పెంచినాఁడు గాని తలంపన్
మానవనాథ సురేశ్వర,సూనుఁడు నాయట్టివాఁడ చు మ్మెపనికిన్. 347

క. నిమిషార్థంబునఁ ద్రైలో,క్యమును సురాసురయుతంబుగా నోర్చుం గో
పము పొడమినఁ గవ్వడి క,య్యమునం గురుబలము గెలుచు టరుదే తలఁపన్.

వ. అని పలికె నిట్లు సల్లాపసౌఖ్యం బనుభవించి వాహనమోచనం బాచరించిరి తద
నంతరంబ కౌంతేయులు కమనీయాభరణంబులుం గనకరాసులును రత్నసంచ
యంబులు మొదలుగా మహనీయవస్తువిస్తారంబునం బ్రస్తుతిపాత్రం బైనసీవృత్తు
భాండాగారంబుఁ జేకొని నాఁడు పొలికి లనికిం బోవక యున్నరథరథ్యమాతంగతురం
గంబులం జూచికొని దాసదాసీకుబ్జవామనగణంబులం గైకొని యధికప్రమదసమద
చేష్టితంబుల నుల్లసిల్లిరి కొండొకసేపునకు శౌరి వారలతో ని ట్లనియె. 349

ఆ. వీడు పాడు గాన విశ్రాంతి కియ్యెడ, మనము మసల వలదు మంగళార్థ
ముగ శుచిప్రదేశమున కేఁగి యచ్చోట, నుచితవర్తనముల నుండవలయు.

క. అని చెప్పి పాండునృపనం,దనులం దనతమ్మునిన్ ముదం బెసఁగఁగఁ దో
డ్కొని పోయెను వసుదేవుని,తనయుఁడు శిబిరంబు వెడలి ధరణీనాథా. 351

వ. ఇట్లుపోవునప్పుడు శౌరిసారథి యైనదారుకుండు మున్నప్పుడును విడిదలం దమ
తేరు నశ్వంబులనుం [1]బరికించి యుండెడువాఁడు బోయలు నీకొడుకు మడువున
డాఁగినయునికిఁ జెప్పిన నయ్యెడకు వచ్చుకౌంతేయులతో వీ డెల్ల నొక్కతలగా
వెడలి వేడుకఁ జూడం జనుదేరఁ దాను నయ్యరదంబున శైబ్యసుగ్రీవమేఘపుష్ప
వలాహకంబులం బూన్చికొని వచ్చుటం జేసి తా నప్పుడు కౌరవశిబిరంబునకుఁ
దోడన యరుగుదెంచెం గావున నొదవి సుకల్పితస్యందనుం డై యద్దామోదరు
దృష్టిపథంబున నిల్చె ధర్మనందనుండును దమ్ములును సాత్యకియును సముచితవాహ
నంబులు దెప్పించుకొని యారోహణంబు సేయ నన్నారాయణుండు నిజరథా
రూఢుం డై యత్తెఱంగునం బోయి. 352

తే. ఓఘవతి యనఁ బరఁగినయొక్కపుణ్య,తటిని చేరువఁ గల్గిన దానితీర
భూమియం దర్వ మగుతలమున వసించి, రమ్మహాత్ములు చిత్తంబు లలరనధిప.

1. క. పరికల్పించి-గ. బూన్చికొని.

వ. అని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకుఁ బాండవులవిజయంబు తెలియంగఁజెప్పె
నని వైశంపాయనుండు. 354

క. జనమేజయునకు నిట్లను, విను మప్పుడు ధర్మసుతుఁడు విష్ణునివదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కరిపురమునకుం బోవలయు నీకుఁ బురుషార్థనిధీ. 355

వ. అని ప్రార్థించె ననుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 356

చ. అని ధృతరాష్ట్రనందనుల నందఱ గీటడఁగించి వేడి యా
యనకడ కచ్యుతుం బనుపు నంతటికార్యవిశేష మేమి గ
ల్గెనొ మునినాథ యానృపతికిం గల మది నాకు వినంగ వేడ్క పు
ట్టినయది యత్తెఱంగు ప్రకటింపు పరిస్ఫుటవాక్యసంపదన్. 357

వ. అనవుడు నాసంయమి యిట్లనియె. 358

ఉ. కౌరవముఖ్య ధర్మగతి గాని తెఱంగునఁ గ్రీడి పంపఁగా
మారుతి గూల్చె నట్లగుట మాన్యచరిత్రుఁడు ధర్మసూతి గాం
ధారి శపించు దీని విని తమ్మని యాత్మఁ దలంచి యిమ్మెయిం
గూరినభీతి నవ్వసితకుం దగుభంగి శమం బొనర్పఁగన్. 359

—♦ శ్రీకృష్ణుఁడు గాంధారి నూఱడింపఁ గరిపురంబునకుఁ బోవుట. ♦—

వ. పనిచెం గాని ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి కాదట యచ్యుతుం డరిగి యప్పటి కుచితం
బగువిధంబునఁ గార్యంబు నడపె నాకర్ణింపు మట్లు దన్నుఁ బ్రార్థించిన నప్పురు
షోత్తముండు పని తెఱం గడిగి పాండవాగ్రజుండు సెప్ప విని రథారూఢుం డై
యతిరయంబునఁ గరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దన
రాక యెఱింగించి పుచ్చి తగం జొచ్చి యంతక మున్న గాంధారీద్వితీయుం డై
కొడుకుల దెస వగలం బొగులు చున్న యమ్మహీకాంతునివలని కారుణ్యంబున నతని
కడకుం జనుదెంచి యున్నకృష్ణద్వైపాయనమహామునిం గని వినయసంభ్రమం
బులు దలకొనఁ దత్పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యక్కురురాజునకు గాంధారరాజ
నందనకు నమస్కరించి కులపతిసన్నిధి యగుట నిలాతలంబునం గూర్చున్న
యజ్జననాథుసమీపంబున నాసీనుం డై. 360

ఆ. అన్న రేంద్రుపాణి యల్లన తనకరాబ్జమునఁ గీలుకొల్పి బహుళబాష్ప
కలితవదనుఁ డగుచుఁ గళమున నెలుఁగురి యాడ వగచి యమ్మురాంతకుండు.

వ. తత్ప్రదేశంబున నున్నకనకకలశజలంబుల ముఖప్రక్షాళనంబు సేసి యెలుంగు
నూలుకొనం జేసి యిట్లనియె. 362

చ. అకట కులం బకారణమ యంతయు నాశము నొందె నిట్టిదా
నికిఁ జొరనొల్లరైరి మహనీయచరిత్రులు నాఁడు పాండవు
ల్సకలము నీ వెఱుంగుదు చలంబున నీసును దక్కనన్ను సం
ధికి నట రా నొనర్చుట మఱిదిం దలపోయుమ దెట్టిశాంతి యో, 36

వ. అని యంత నిలువక. 364

క. గెలువరె జూదము లెందును, గలదే తలఁ బట్టి పుణ్యకాంతఁ గొలువులో
పలి కీడ్చి తెచ్చి వలువలు, నొలుచుట యే మనఁగ వచ్చు నుర్వీనాథా. 365

క. దానికి నొచ్చినమనముల,తో నడవికిఁ బోయి బహుళదుఃఖంబుల న
ట్లూని విరాటపురిం బడఁ, గానియ్యమమ వడియు వారు గనలర కంటే. 366

ఉ. ఏవుర కుండ నొక్కొ-కటి యిమ్మని యాళులు వేఁడి కానరై
రే వల దన్న నీకొడుకు లెమ్మెయి మానర లోభగర్వముల్
నీవును నట్ల కాక మహనీయమతుల్ విదురాదిబాంధవుల్
వేవురు సెప్పరే యధిప వింటె తగం బలు కొక్కఁ డేనియున్. 367

క. కాలోపహతమనస్కుఁడు, మేలు తెరువు వట్టు నెట్లు మెయికొని యది యిం
కేల తలపోఁను నుడుపం, జాలుదురే నరులు [1]దైవసంపాదితముల్. 368

వ. అని వెండియు నిట్లనియెఁ బాండవులు గల్మషాయత్తచిత్తులుగామియు మీరు
నెఱి లేమియు విచారింపు మేను మ్రొక్కి వేఁడికొనియెద వారల దెసఁ గోపంబు
లేకుండ వలయు నట్లుం గాక నీకును గాంధారికిని వలయుపరలోక క్రియాకలాపం
బులు వారియంద నిలిచెం గావున వారికి శుభంబు గోరుట లెస్స మీచిత్తంబు
నొప్పించితి నని యెప్పాట దురపిల్లెడునో ధర్మజు తెఱం గెఱింగెదుగాక యని
పల్కి గాంధారరాజనందన నుద్దేశించి. 369

ఉ. నీ కెనవచ్చురాజరమణి ధర నెందును గంటిమే నృపా
నీకము వించు నుండ సుతులనిం దగుపల్కుల నంత యొత్తుదే
నాకది [2]సిక్కెఁ జిత్తమునఁ నాఁటి ప్రియం బగుచుండు నిప్పుడుక్
లోకవిరుద్ధవృత్తిచపలుం [3]డతఁ డిమ్మెఱుఁగండ యేమియున్. 370

క. నీమాటకు దుర్యోధనుఁ, డామెయిఁ దాఁ ద్రుళ్ళిపడక యవ్వఁ గా కని నాఁ
డేమేనిఁ గొంత యక్కట, భూమి యొసఁగె నేని నింత పుట్టదు సుమ్మీ. 371

వ. కీడు పుట్టు నని నీవు సెప్పితి చెప్పినమాటయుం దలకూడెఁ బాండవులవలనం దప్పు
లేదని యెఱుంగుదు గాదె వారల కలుగ కుండునది నీ వలిగి చూచినం ద్రిలోకం
బులు భస్మీభూతంబు లగునట్టితపఃప్రభావంబునం బ్రసిద్ధవు గావున నిన్నుం
బ్రార్థించెద నని పల్కిన నద్దేవి యది యంతయు నీచెప్పినట్టిద యని వెండియు.

చ. విపులవిషాదతాపమున వేదన నొందుమదీయబుద్ధికిం
దపగత మయ్యె నీదువచనామృతసేచనఁ జేసి యిట్టిచో
నపరిమితప్రభావ విను మంధుఁడు దీనుఁడు వృద్ధుఁ డైనయీ
నృపు నరయంగఁ బాండవులు నీవును [4]నుక్తులు గారె యెమ్మెఱున్. 373

1. క. దైవసంపాదనముల్. 2. అ. సిక్కెఁ...నాటి...సెప్పుడున్. 3. అ. డెఱుఁగం
డుబిలేకగర్వియై 4. అ. యుక్తులు.

వ. అని పయిచీరచెఱంగు మొగంబున నదిమికొని యేడ్చినం గృష్ణుండు వివిధవాక్యంబుల నద్దేవిం దేర్చి ధృతరాష్ట్రునకు మనస్తాపోపశమనంబు గాఁ బలికె నట్టియెడ నశ్వత్థామయుత్సాహం బమ్మహాత్మునకు హృదయగోచరం బగుటయు దిగ్గనలేచి పారాశర్యుచరణంబులకు వినతుం డై యవ్విభునకుం బ్రణమిల్లి యతనితో ని ట్లనియె.

క. గురుసుతుఁడు పాండవులకుం, గర మల్గును వారిఁ బొదువఁ గా నతఁడీప్రా ద్దురవడిఁ గదియును బోయెద, దురపిల్లకుమయ్య మది విశోధూతకళంకా. 375.

చ. అన విని రాజు దేవులు మురారికి నిట్లని రెంతయుఁ రయం
బునఁ జనుమయ్య పాండునృపపుత్త్రుల నెమ్మెయి నైన గాచికోల్
వినుతి గదయ్య నీకు నినుఁ వేయివిధంబుల నాశ్రయించు టె
ల్లను ఫల మొందఁ జేయఁగ దలంచుట పెంపు సుమయ్య కేశవా. 376

—* శ్రీకృష్ణుఁడు కరిపురంబుననుండి పాండవులయొద్దకు వచ్చుట. *—

వ. పొమ్ము పునర్దర్శన మయ్యెడు మని వీడ్కొల్పిన వాసుదేవుండు వెడలెం దద నంతరంబ వేదవ్యాసమునీశ్వరుండు వారలతో మీకు శోకోపశమనంబుగ నిప్పుడు శౌరి సెప్పినవచనంబు లాదరణీయంబులు నుండీ యని యుపదేశించి వెండియు వలయువాక్యంబులవారికి నాశ్వాసంబుగావించి యంతర్ధానంబుసేసెని త్తెఱంగున గోవిందుండు కృతకృత్యుండై వెలువడి యరదం బెక్కి యతిత్వరితగతి నోఘవతీ తీరంబున కరిగి పాండవులం గని తాను ధృతరాష్ట్రుసన్నిధి గాంధారిం గనుటయు వారలకు దుర్యోధనుండు దెగియె నని నెట్టనం జెప్పక బెరసుంబల్కులు గా నయ్యాంబికేయునియుపేక్షనుం గొడుకులకీడునం దత్కాలంబునకు సంక్షయంబు వాటిల్లుట యుగ్గడించుటయు నాసందునఁ బాండవులవలనఁ బాపంబు లేమి దెల్పుటయును నారాజును దేవులును వారిం గోపింపకుండం బ్రార్థించుటయు నుప చారవచనంబులచందంబున వార లావృద్ధులకు నిస్తారకు లని పలుకుటయు విశే షించి గాంధారికినుచితభాషణంబుల నత్యంతోపశాంతిగలిగించుటయునప్పలుకు లన్నింటను దుది నయ్యిరువురు దనచేసినది సామాన్యంబున ననుష్ఠించినయాపత్స మయసమాగమంబు గాఁ గొనినమాత్రయ కాని యొం డెఱుంగక యునికియు నగ్గాంధారరాజనందన దనకు మగనినప్పగించుటయు నెఱింగించి యంతక మున్న వచ్చి యావిచిత్రవీర్యపుత్త్రుకడం బారాశర్యుం డున్నవాఁ డమ్మహాత్ముండేనిట వచ్చినపిదపనాదంపతులకునాయొనర్చినయుపదేశంబు దృఢంబగునట్టిమాట లాడ నోపు ననియు నతనియునికి యట్లుగాఁ దనపోయినపని సఫలం బగుటయుఁ బాండు నందనులకుం దెలియఁ జెప్పెనని వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె. 377

క. విను మోఘవతీతీరం,బున కమ్మెయిఁ బాండురాజపుత్త్రులు ప్రీతిం
జనిన తెఱఁగు సంజయుచే, విని ధృతరాష్ట్రుండు శోకవిహ్వలుఁ డగుచున్. 378

వ. అతని కిట్లనియె. 379

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁ § బడియుండఁ దల దన్ని, నట్టిభీమసేనుఁ § డగ్రజుండు
ననుజచయముఁ దాను § నరిగినపిమ్మట, [1]నెట్టు లయ్యెనమ్మ § హీశ్వరుండు. 380

వ. అని యడిగిన నమ్మానవపతికి నాసూతసూనుండిట్లను నేను బాదలోనుండియుధిష్ఠిరుండు యుద్ధసమయంబున నిశ్చయించిన నీకొడుకు పొలికలనికి నడచునప్పుడు వెడలి పాండవపరిజనంబులం గలసి వారు[2]నన్ను డాసినదృష్టింగనుగొననక్కురుపతికిం బొడసూపక చని గదారణం బనుసంధించి యునికింజేసి యక్కౌంతేయులరిగిన యనంతరంబ యమ్మహీకాంతునికడకుం బొగులుచుఁ బోయితిఁ బోయిన నతండు ధూళి పొదివినవదనంబుపై నరసినవెండ్రుకలు వాయం ద్రోచికొని నామొగంబుఁ జూచి ధర్మనందనుం నిందించుచు నవుడు గఱచి కన్నీరు గ్రమ్మ నిట్టూర్పు నిగిడించి. 381

తే. నేల నాలుగుసెఱఁగులు § నేలి భీష్మ, గురుకృపాదులపై గార్య § భరము నిల్పి
యున్నవానికిఁ దుది నిట్టి § లుండవలసెఁ, గాలసంప్రాప్త మెరికిఁ § గడవ వచ్చు.

క. ననుఁ బదునొకఁ డక్షౌహిణు, లనూనవిభవమునఁ గొల్వ § నఖిలనృపులు పం
చినపని సేసి మెలఁగి ర, ట్లునికి గనినసీవ యిట్టు § లునికియుఁ గంటే. 383

ఆ. వాయునందనుఁడు గ § దాయుద్ధధర్మంబు, నుజ్జగించి నింద § కోర్చి యిట్లు
సేసె నిత్తెఱంగు § సెప్పుమీ సంజయ, మనకు నిపుడు గల్గు § జనులకెల్ల. 384

చ. అనిమిషవాహినీతనయు § నస్త్రకళాగురు సోమదత్తిఁ గ
ర్ణుని రణధర్మ హీనతకు § రోయక చంపిన భంగులున్ మరు
త్తనయుఁడు నేఁడు సేసినవి § ధంబును లోకులు పాండురాజనం
దనతతిఁ బ్రువ్వఁ దిట్ట రె వృ § థావిజయం బది యెంత యొప్పెడున్. 385

క. అనిలజుఁడుబోలెఁ గపటపు, టనువునఁ బగవారి నోర్చి § హర్షంబునఁ దే
లునె తూలపోని మగఁటిమి, తనకుఁ గలుగునట్టి కీర్తి § తత్పరుఁ డెందున్. 386

చ. మఱియు నొకండు వింటె పవ § మానతనూజునిచెయ్యిఁ బెన్దొడల్
విఱిగి ధరిత్రిఁ బడ్డయెడ § వేగమె వచ్చి శిరంబు దన్నె నే
డ్తెఱ గలయప్డు శత్రు నవ § ధీరితుఁ జేయుట యొప్పుఁగాక యే
పఱినఁ బరాభవించిన జ § నావళి నవ్వదె నొవ్వదే మదిన్. 387

క. మనరాజును దేవులు భం, డనముతగవు నేర్పరించు § టకు నేర్తురు భీ
ముని చేసినయది సంజయ, వినిపింపుము వారలకు స § విస్తారముగన్. 388

వ. మఱియును. 389

మ. చెలులం జుట్టలఁ బ్రోచి యర్థిజనులన్ § శ్రీమంతులం జేసి వి
ప్రుల భవ్యస్థితి మన్చి యాగములు పే § రుం బెంపు శోభిల్ల ని

1. క. నమ్మహీశుఁ డెట్టు లయ్యె జెపుమ, 2. గ. నన్నుదాసినదృష్టిం.

[1]ట్టలపుంద్వ్యాగము దానమున్ నడపి నిష్ఠం బెక్కు సెల్లించి యు
జ్జ్వలతేజంబున నిద్ధభూతి భుజగర్వస్ఫూర్తిఁ బొల్పారితిన్. 390

క. పగవారి నాశ్రయింపక, మగఁటిమియును బ్రాభవంబు మానము నెందుం
బొగడొంద నుల్లసిల్లితిఁ, దెగునంతకు లక్ష్మితోఁ బ్రదీప్తుఁడ నైతిన్. 391

క. సమరము శమంతపంచక, సమీపమున ధర్మవృత్తిఁ జలుపఁగ నత్యు
త్తమలోకము సమకూరెను, విమలాత్ముఁడ నైతి నొందువేయును నేలా. 392

తే. ఎదిరి పెనఁగంగఁ జాలకసిడురవోవ, నొంచు తెఱఁగున విషము పెట్టించు పగిది
నింటఁ జిచ్చిడుచాడ్పున నిట్లు సేసి, పడయుదురుగాక రాజ్యము పాండుసుతులు.

వ. అని యంత నిలువక. 394

ఆ. పాపకర్ము లయిన పాండుతనూజులు, సమరధర్మ మెడలి జయము గొనుట
గురుసుతునకుఁ గృపునకుం గృతవర్మకుఁ, దేటపఱుపు నాదుమాట గాఁగ.

క. దేవవ్రతగురుకర్ణుల, దేవసములఁ బాడి దొఱఁగి తెగటార్చుటయున్
నీవు దలఁపించి వారల,తో వెండియు నిట్టు లనుము దుర్జనదూరా. 396

ఆ. కపటధర్మకంచుకంబున వెలసిరి, గాని సత్యపురుషకారపరులు
గారు పాండుసుతులు వారల నమ్మంగఁ, గాదు సేత గుండెకాయయిడిన.

వ. ఇది నామాట గాఁ జెప్పు మని పలికె నప్పు డచ్చేరువపల్లెలవారు దన్నుం జూడ వచ్చిన సజ్జనంబులఁ గలయం గనుంగొని గాంగేయుండును గుంభసంభవుండును మొదలైన బంధుమిత్త్రులను లక్షణుండు లోనుగాఁ గలకుమారులను బేరుకొని వారు మున్ను సనుట౦ జెప్పి వారు సనినలోకంబ తనకుఁ బాటిల్లుటయుగ్గడించి తనదేవులును దుస్సలయునాదిగాఁగల యబలలు దాను లేనిపిమ్మటఁబొందు దురవస్థలు వాక్రుచ్చి పనవిన విని వారలు గన్నీ రొలుక నుమ్మలికంబు గూరు నుల్లంబులతోఁ జని రందుఁ గొంద అశ్వత్థామ ప్రముఖ రథికత్రయం బయ్యెడ మెలంగుట యెఱింగి వారలకు రాజరాజువార్త సెప్పిన వారలు సత్వరంబున నచ్చటి కరుగుదెంచి యరదంబులు డిగ్గి. 398

—: కృపకృతవర్మాశ్వత్థామలు దుర్యోధనుం జేరి విలపించుట :—

సీ. కడు బెట్టిదం బగు గాలిచేఁ గూలిన, మహనీయసాలభూరుహముపోల్కిఁ
బ్రబలకిరాతమార్గణములఁ ద్రెళ్ళిన, రాజితవన్యవారణముమాడ్కిఁ
గల్పాంతవాయుసఖస్ఫురణంబున, నివిరి పోయిన మహార్ణవముకరణిఁ
గాలపర్యయమునఁ దూలి మేదినిమీఁద, బడినపూర్ణేందుబింబంబుపగిది

తే. [2]దుఃస్థుఁడై యుండియును నొప్పు దొరఁగకున్న
యన్నరేశ్వరుఁ గనుఁగొని యడలు నెడల

1. క. ట్టలపుద్యోగము. 2. అ. ధరణిఁ బడి యుం...దలుగకున్న.

తోడ మేనులు దూలఁగఁ ॥ దొట్టువడుచుఁ
జేరి యాతనిచుట్టు నాసీను లైరి. 399

వ. ఆసీను లైనయెడ నగ్గురుసుతుండు. 400

ఉ. అక్కట యెప్డుఁ బల్వురు ధరాధిపతుల్ గొలువంగ నుండునీ
వొక్కరుఁ డున్నవాఁడవు మహోన్నతపీఠ మలంకరించునీ
దెక్కలిఁ దాఁకి ధాత యిల ॥ దెళ్ళెడునట్లుగఁ జేసె నీబలం
[1]బెక్కడఁ బోయె సైన్యపతు ॥ లెల్లను నిక్కడ రారు భూవరా. 401

తే. కడలుకొనఁ జుట్టుఁ బట్టెడుగొడుగు లెవ్వి, యెసక మెసఁగంగ నీవురులేల వట్ట
రంగమున నాననంబున ॥ నవనిధూళి, గదిరె జలక మే లాడవు కౌరవేంద్ర. 402

చ. అనిమిషవాహినీతనయుఁ ॥ డస్త్రగురుండును నీకు నెప్పుడుం
గనువెలుఁ గై చరింతురు వి ॥ కర్ణుఁడుఁ గర్ణుఁడు దుస్ససేనుఁడున్
నిను నొకయప్డుఁ బాయ రవి ॥ సూతు లొకో నృప వార లెల్ల నె
మ్మనమున శంక లేక యొక ॥ మాటను నిక్కడఁ జేర రెవ్వరున్. 403

క. నీయెడఁ జంచల యయ్యెను, శ్రీ యెవ్వరి నచలవృత్తిఁ ॥ జెందెడు విధి య
ట్లై యున్నవారి నిట్టులు, సేయుఁడె యే నింక నేమి ॥ సేయుదు నధిపా. 404

తే. అని విలాపంబు సేసిన ॥ విని విభుండు, గన్నుఁగవ నశ్రు లురలంగఁ గరపుటములఁ
దుడిచికొనుచు డగ్గుత్తిక ॥ దొడరు నెలుఁగు, నెట్టకేలకు నూల్కొల్పి ॥ యిట్టులనియె.

క. మనుజులకు నిట్టిచందము, మును ధాత సృజించినది ప్ర ॥ మోదము ఖేదం
బును వచ్చును బర్యాయంబున దీని నెఱుంగవలదె ॥ పురుషుం డనఘా. 406

వ. అని యారథికవరుల నాలోకించి. 407

సీ. పయిపయి నెంతలాపదలు వచ్చిన నైన, నుత్సాహ మెడలక ॥ యుద్ధ మరులు
సేడ్పడునట్లుగాఁ ॥ జేసెడిబంధులు, మిత్త్రులు సోదరుల్ ॥ పుత్త్రు లట్లు
బలసమేతంబుగాఁ ॥ భండనంబునఁ ద్రుంగ, నొక్కఁడు నిల్చుట ॥ యొప్పు నెట్లు
మద్బాహువీర్యంబు ॥ మహితధైర్యంబును, దలముక్కలైన సద్ధర్మవృత్తి

తే. సంగరము సేయఁ జాలక ॥ శత్రు లిట్లు
నొంప సద్గతి వడయుట ॥ సొంపు గాదె
యదియుఁ గాక విద్విషులచే ॥ నాజిఁ బడక
యుండ మిముఁ గాంచునమ్మిలు ॥ నొదవె నాకు. 408

చ. వినుఁడు మహానుభావుఁ డగు ॥ విష్ణు నెఱింగి యెఱింగి యే మిముం
గొని వెఱ పేది కాదె పగ ॥ కుం దలకొంటి జయంబు గోరి మీ
రును బలశౌర్యసంప దనురూపముగాఁ బొగ డొందు భంగిలం
బెనఁగితి రేమి సేయుదురు ॥ బెట్టిదుఁ డై విధి తప్పఁ జూచినన్. 409

1. క. బెక్కడవోయె.

వ. వగవ కుండుం డని యేఁ బొదలోనం బొంచి యున్నది మొదలుగ గదాయుద్ధంబు
పాడి విడిచి వడముడి పుడమిఱేనిం బడవైచి తల దన్నుట తుదిగా నైనవృత్తాంతం
బెల్ల నప్పు డారథికవరులకుఁ దేటపడం బలికిన విని పాండవుల దెస నీసును రోసంబు
నెత్తి గురునందనుం డరుణాననుం డగుచు నవుడు గఱచి కఠినాక్షరకలితంబు గా
నక్కౌరవేశ్వరున కి ట్లనియె. 410

ఉ. పాండవు లట్లు మజ్జనకుఁ । బాపవిధిం దెగఁ జూచినప్పుడుం
జండతరప్రకోపము న।సహ్యపుశోకము నిట్టు చిత్త మొం
డొండఁ గలంపవే నిపుడ । యొక్కఁడుఁ దక్కక యుండ వారి ను
ద్దండమదస్త్రవహ్నిఁ బరి।దగ్ధులఁ జేయక యెట్టు లుండుదున్. 411

తే. వినుము సత్యంబు వల్కెద । మనుజనాథ
యడరి యుండఱుఁ బాంచాలు । రాది గాఁగఁ
గలుగు బాంధవమిత్త్రసం।ఘములతోడఁ
గూడ నేఁ డిదె కృష్ణుండు । సూడఁ ద్రుంతు. 411

వ. పనుపు మనిన హృష్టుం డై యజ్జనపతి గృపాచార్యుం గనుంగొని యొక్కకలశం
బున జలంబు నినిచికొని ర మ్మనుటయు నమ్మహీసురవరుండు దమ్ముంజూడవచ్చి
యచ్చటనున్నసమీపాశ్రమమునికుమారులం బ్రార్థించియొక్కకలశంబు దెప్పించి
దానిం దోయపూర్ణంబుఁ గావించి తెచ్చిన. 413

చ. అతనికి నెమ్మి ని ట్లనియె । నమ్మనుజేంద్రుఁడు నీవు వేగ మం
చితముగ ద్రోణపుత్త్రు నభి।షిక్తునిఁ జేయుము ప్రీతి మచ్చమూ
పతియుఁగ భూసురుండు నృపు।పంపునఁ గయ్యముసేఁత లోకవి
శ్రుత మగుధర్మ మ ట్లగుటఁ । జూవె యొనర్చెద నవ్విశేషమున్. 414

వ. అనవుడు నతఁడు సంప్రీతుం డై యగ్గురునందనునకు సేనాధిపత్యాభిషేకం బాచ
రించిన. 415

ఉ. ఆ రథికోత్తముం డధిక।హర్షముఁ బొందుచు నమ్మహీశ్వరుఁ
గారవ మొప్ప గ్రుచ్చి యఱ।గౌఁగిటఁ జేర్చి యుదాత్తసింహనా
దారవ ముల్లసిల్లఁగఁ బ్రి।యంబు మెయిం గృప యాదవోత్తముల్
చేరి కెలంకులం జనఁగఁ । జెచ్చెర నేఁగె నుదగ్రమూర్తి యై. 416

వ. ఇ ట్లశ్వత్థామకృపకృతవర్మలును మహోద్యోగంబున. 417

క. అరినిరవశేషనిరసన, పరమానందప్రచరిత।పాండవపుత్త్రో
త్కరబాంధవనికరపరి,స్ఫురణాఢ్యతదీయశిబిర।మున కభిముఖు లై. 418

వ. చని రని యిట్లు ధృతరాష్ట్రునకు సంజయుం డశ్వత్థామోత్సాహంబు తెఱంగెఱిం
గించె నని వైశంపాయనుండు సెప్పిన విని జనమేజయుం డటమీఁది వృత్తాంతం
బెఱింగింపు మని యడుగుటయు. 419

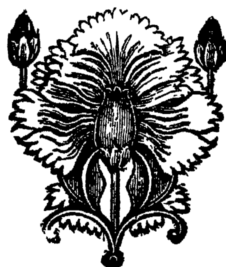
మ. శ్రుతివాక్యార్థమయప్రభావ మునిసంస్తుత్యానుభావా శచీ
పతిముఖ్యానిమిషాభివాద్య [1]నిరస్తద్వాభ్యైక వేద్యా మహో
న్నత హేతుత్వవిరాజమానచరణా నమ్రాపదుత్తారణా
సతతోన్నిద్ర[2]విధైకభక్తసులభా సంవిత్ప్రిథావల్లభా. 420

క. సితనీలాదికవర్ణా, హితవైకృతదూర మానసేజ్యాధారా
శతదళభవసత్యవతీ, [3]సుతాదిబుధమతిలతాప్రసూనాకారా. 421

మాలిని. భరితవికసనాంతః[4]పద్మనిశ్రేణికాసం
చరణపరిణతత్వశ్లాఘనీయక్రమోద్య
న్మరుదుపగమలీలామధ్యమానేందుబింబ
క్షరదమృతవికారోత్సారణానందరూపా. 422

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రకొమ్మనామాత్యపుత్త్రబుధారాధనవిరాజితిక్కన
సోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున శల్యపర్వంబునందుసర్వంబును
ద్వితీయాశ్వాసము. 423

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలిశల్యపర్వము
సమాప్తము.

1. స. నిరహంభావైకవేద్యా. 2. గ. వివేకభక్తి. అ. వధానభక్త. 3. క. సుతవిబుధమతి
ప్రసూన ♦ సుగుణాధారా. 4. క. పద్మినీశ్రేణికా.

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

మత్కౌస్తుభరత్నో
ద్దామారుణరశ్మిభూతి।ధవళమరీచి
స్తోమపరభాగరమ్యమ
హా[1]మహితస్ఫురితవక్ష । హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2

తే. సంజయునిచేత గురుసుతో।త్సాహ మట్లు
వినినధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను । వీరవర్యుఁ
డనఁగఁ జాలునశ్వత్థామ।యును సహాయ
రథికులును విక్రమించిన।క్రమము సెపుమ. 3

వ. అనుటయు నమ్మానవపతి కాసూతసూనుం డిట్లను నవ్విధంబునఁ గురుపతి యశ్వత్థామ కభిషేకంబు సేయించిన నాకృపాచార్యుండును గృతవర్మయు గురుపుత్త్రు నుత్సాహంబున కుపోద్బలకం బగునుద్యోగంబునం బొదలి రమ్మువ్వురు మహీపాలుండు పాండవులం బరిమార్చుటకుం బనిచిన నట్లు పూని దక్షిణంబు ముట్టి పడమట నున్నపాండవశిబిరంబున కభిముఖులై చని రత్తెఱంగున నవ్వీటికెలని కనతిదూరంబుగాఁ జని యారథికవరు లాలించి. 4

ఉ. అందలివార లెల్లను జ।యంబునఁ బొంగుచుఁ బేరెలుంగు లం
దంద చెలంగఁ గాఁ బలుక । నార్వఁగ నొత్తిలి నవ్వ నాకసం
బందినయట్టిమ్రోఁత విని । యక్కడ వోవఁగ నుల్కి రప్డు ద
మ్ముం దడవక్ వడిక్ వెడలు।మూఁకలు మ్రోయుటగాఁ దలంచుచున్. 5

వ. ఉలికి యట వోవు టుడిగి యెచ్చట కేనియుం దొలంగి నిలిచి మఱి కర్జంబుఁ జూచికొనువారై యారథికవరులు మగిడి తూర్పుదెస కొంత దవ్వరిగి రనిన నమ్మాటలు వెడవెడ వినుచుం దనకుం బాటిల్లినదురవస్థ చింతించుచు నాంబికేయుం డిట్లనియె. 6

---

1. క. మహిమ.

సీ. సంజయ కురురాజు ♦ సమయమునే యిట్లు భీ,మునిచేత బలశౌర్య♦ముల నజయ్యుఁ
డని నమ్మియుండితిఁ ♦ దనయులునూర్వురు,మడియుట వినియు నా♦మనము పెక్కు
పఱియలై పోవని♦భంగిఁ జూడఁగ ధాత, నొనరించినది గాఁగ ♦ నోపు నింక
నడియరితనమున ♦ నప్పాండవుల నా,శ్ర,యింపఁగఁ జాలనే ♦ నెక్కడేనిఁ
ఆ. బోదుఁ గాక యట్టి♦భూపాలుతండ్రినై, ప్రాభవమునఁ బేర్చి ♦ పరమదైన్య
వృత్తి కోర్వఁ దగునె ♦ విన వశమే మాట, లా మరుత్తరూజుఁ ♦ డాడనాకు. 7
వ. అని పలికి యశ్వత్థామ ప్రభృతు లేమి సేసి రనుటయు నజ్జనపతికి సంజయుం డి
ట్లనియె. 8
క. ఇమ్మెయి నారథికవరులు, గ్రమ్మఱి చని యడవి సొచ్చి ♦ కని రొక్కమఱి వం
దిమ్ముల సూతజనులు ర,థ్యమ్ముల నీళ్ళకును దిగువ ♦ నప్పుడు దారున్. 9
వ. రథంబులు డిగ్గి యంబుపానంబు సేసి యామ్రోఁతదెస నాలించు చుండిరి. 10
తే. అంతఁ బశ్చిమధరణీధ♦రాగ్రపశ్చి,మంబునకుఁ బోయె మార్తాండ♦మండలంబు
సాంధ్యసమయకృత్యంబులు ♦ సలిపిరపుడు, రథికవర్యులుమువ్వురు♦రాజముఖ్య.
వ. సలిపి వా రొక్కవటవిటపిసమీపంబున నాసీనులై రాసమయంబున. 12
తే. వారి ముఖమండలములతో ♦ వారిజములు
మొగిడె శోకతమంబుతో ♦ నిగిడెఁ దిమిర
పటలి బహువిచారములతోఁ ♦ బరఁగఁ బొల్చె
భూతభేతాళగణములు ♦ భూపవర్య. 13
క. కలుగు గురుసుతున కెట్లుం, గలహం బని చూడ నమర♦గణ మధికకుతూ
హలమున వచ్చెనో యనఁ జు,క్కలు దోచెన్ గగనవీథిఁ ♦ గౌరవనాథా. 14
వ. ఇట్లు రాత్రి యగుట దివాచరంబు లైనజంతువు లుపశాంతవర్తనంబు లయ్యె
రాత్రి చరంబు లైనవి సంచరింపం దొడంగె నప్పు డమ్మువ్వురు నెవ్వగలఁ
గూరినమనంబులతోఁ గురుబలంబకారణంబ పొలియుట యుగ్గడించి తత్సంబంధ
కలితంబు లైనభాషణంబులు చెల్లుచుండ నుండి డప్పి గూరి కొండొకసేపునకు
మహీతలంబున మేనులు వైచి వందురుచుండి రందుఁ గృపకృతవర్మలు నిద్ర
వొందిరి గురునందనుండు క్రోధాతిశయంబునం జేసి నిదురవోవక వటవిటపంబు
గలయం గనుంగొనువాఁడు తదీయశాఖోపశాఖల నానాకాకంబులు నిలీనంబు
లై నిద్రించుచుండ నాలోకించి నయ్యవసరంబున. 15
సీ. మిడుఁగుఱుఁగులు గ్రమ్మినయట్లు నిగిడెడు, రోచులు గలమిడి♦గ్రుడ్లు దనర
మెఱుఁగారు కెంజాయ ♦ మెఱసినయట్టికల,మోపున నెసఁగు పెం♦మోర్చితతోడఁ
గాళులభీషణా♦కారత వేళ్ళతో, [1]లీలమై నెగసిన♦శైల మనఁగఁ
గరముగ్రమగు మొగ♦మిరు దెసమురియించి, యామిషంబులయిక్క♦లరసికొనుచు

1. క. నెగసినతుంగశైలేంద్ర మనఁగ.

తే. నచటిబయ లెల్ల దాన యై యక్కజంపుఁ
జందమును ఘోర మైననిస్వనముఁ జండ
గతియు భూతవితానభీకరముగా ను
లూక మొక్కటివచ్చె భూలోకనాథ. 16

—♦ అశ్వత్థామ యులూకంబు కాకంబులఁ జంపుట నాలోకించుట ♦—

వ. వచ్చి యవ్విటపివిటపంబు సూఁది యక్కాకంబుల నాలోకించి యంగంబుల యుద్భటత్వం బుడిపికొని గమనంబు తిన్నఁదనంబు దలకొనఁ జొచ్చి వాని నాక్రమించి. 17

ఉ. కొన్నిఁటికంఠముల్ నులుపుఁ గొన్నిఁటికాళులు ద్రుంచు నుగ్రతం
గొన్నిఁటిపక్షముల్ నఱకుఁ గొన్నిఁటిపొట్టలు వ్రచ్చు లీలమై
గొన్నిఁటి నప్పళించుకొని కోలెముకల్ నుఱుమాడు నిట్టు ల
య్యన్నిఁటి నయ్యులూకము రయంబెసఁగన్ వధియించె భూవరా. 18

వ. ఇవ్విధంబున నిద్రావివశంబు లైనయవ్వాయసంబుల వివిధంబు లగువధంబుల గీటడంగించి యాకౌశికంబు శత్రువులం బొదివి సమయించినమేటిమగనిమాడ్కి మోదంబు నొందినం గనియగ్గురునందనుం డాచందం బొనర్చుటకు డెందంబున నుత్సాహంబు వొడమి పొంగి తనలోన. 19

తే. ఇవ్విహంగము నుపదేశ మిచ్చెనాకు, నిద్రవోవంగ శత్రుల నిగ్రహింతు
నింతలెస్సగునే ముంద రేమి తెఱఁగు, గాననైతిని నాపూనుకార్యమునకు. 20

వ. అని వెండియు. 21

ఉ. పాండునరేంద్రనందనుల బాంధవపుత్త్రియుతంబు గాఁగ ను
ద్దండత నే వధింతు నని దర్ప మెలర్పఁగఁ గౌరవాధినా
థుండు వినంగఁ బల్కితిని దుర్దమదోర్బలు లమ్మహాత్మకుల్
గండున బెట్టు పైఁ బడుట కార్యము గాదు తలంచి చూడఁగన్. 22

క. అరవాయి గొనక బెట్టుగఁ, బరిగొని యక్కడిఁదిమగలపై నడరుట యు
ద్ధురగతి నగ్నిజ్వాలో,త్కరముపయిన్ మిడుత యుఱుకుకరణియ కాదే. 23

వ. పాండవులం బరిమార్చుపని నేఁడ చేయక మఱి చేసిన గారాజు నిర్గతప్రాణుండైన నాకెలసం బెవ్వరి కెక్కుడుఁ జక్కటితోడిబవరంబున నబ్బలుమగల గెలువరా దని యిట్లురియాడునాచిత్తంబు చింతాపరంపర వాయ నీపక్షివిచేష్టితంబు లోచనగోచరం బయ్యెఁ బగతురఁ దెగటార్చునెడ నన్యాయం బనక యుపాయం బెయ్యది యొనర్చికొనిన దాన నుత్సహింపవలయుట శాస్త్రసిద్ధంబ కాదే యెట్లనిన. 24

తే. ఎత్తినప్పుడు విడియుచో నిజకటంపుఁ, దెరువునందు వడపు సెడి తిరుఁగఁబడిన
యట్టియెడ నిద్రవోయెడునవసరమున, శాత్రవుల బెట్టుపైఁబడి చంపవలయు.

వ. అను నీతివాక్యంబులు విందు నంగీకృతక్షత్త్రధర్ముం డగు వానికి నిట్టివికర్తవ్యంబు లట్లుఁగాక పాండవేయులు పితామహగురులైన భీష్మద్రోణులం దెగటార్చి నెడం జక్కటిగల తెఱంగున సంగరంబు చేసిరె యంగరాజును రారాజును బరిమార్చిన భంగులఁ దలంపం గూడెనె కావునఁ గల్మషోపాయు లగు కౌంతేయుల నిద్రాసమయంబునఁ (గొబ్బున) నిగ్రహించుట నీతియ కాని నింద్యంబుగా దని నిశ్చయించె నట్లు క్రూరవ్యవసాయుం డగునగ్గురుసుతుం డదనమామను గృతవర్మను మేలుకొల్పి యిట్టిసమయంబున నిద్రించితి మని లజ్జించుచున్న యారథికవరులతో ని ట్లనియె. 26

సీ. మొగదప్పితిమి రణ✻మున మనమకట ము, ప్ర్వరము రారాజు నొ✻క్కరునిఁ బొందు
తనయులు దమవారుఁ✻దారును బెక్కండ్రు, గూడి చుట్టును ముట్టి✻గుల్ల పఱచి
రేకాదశాక్షౌహి✻ణీశ్వరుం డట్లొంటి, మెయిఁ జిక్కి బోరుచుం✻డియును బాడి
దప్పఁ డివ్విభుని న✻ధర్మవిక్రమమునఁ, బాపాత్మకుం డగు✻బకవిరోధి

ఆ. గూల్చె నంతఁ బోక ✻ కురుదేశ రాజ్యాభి, షిక్తమైనయతని✻శిరము దన్నెఁ
బరిభవంబు నొంచెఁ✻బ్రాణాంతకర వేద, నాతిశయము కంటె✻నన్న రేంద్ర. 27

క. లావును వెరవును గలుగుమ, హావీరు లనేకు లట్టు ✻ లన్నిదినము లా
భూవిభునకై పెనఁగి జయ, మీ వలఁతులు గాకపోయి ✻ రేమన వచ్చున్. 28

ఆ. ఎవ్వ రెంతఁ జేసి✻రేనియు విధి యొండు, తలఁప నాఫలంబు ✻ దలఁగ కేల
యొండు నిట్లు గాఁగ ✻ నున్నది గా కేమి, యొసక మొసఁగు కౌర✻వేంద్రమనువు. 29

వ. అని పలుమాటలాడి మీమది కలంగకున్న దేని నీమహావ్యసనంబునకుఁ గర్తవ్యం బెద్ది చెప్పవలయు ననినఁ గృపాచార్యుండు ధనురాచార్యనందను మొగంబు గనుంగొని నీవు చెప్పఁ దలఁచినయంతవట్టునుం జెప్పి కార్యం బడిగితేని నాకుఁ దోఁచినదానిం జెప్పెద విను మని యిట్లనియె. 30

—♦ కృపాచార్యుఁ డశ్వత్థామకు నీతివిశేషంబు లెఱింగించుట ♦—

సీ. ప్రారంభముల కెల్ల ✻ పౌరుషమ్మును దైవ,మును సాధనమ్ములు ✻ వినుము వాని
లోన నొక్కటిచేతఁ ✻ గానేర దనఘ త,త్ఫలసిద్ధు లెట్లన్నఁ ✻ దఱచు వాన
కారుపొలంబునఁ ✻ గల్గెనేనియుఁ గొల్చుఁ, గావింప నేర్చునే ✻ యేవిధమున
వల నేర్పడఁగ దున్నఁ ✻ బొలములో నైన వ,ర్షంబు లేకున్న ధా✻న్యంబులగునె

ఆ. కాఁపు లావు వెరవు ✻ గల్గి కర్షనము సే,యంగ వృష్టి దగిన✻యట్లు గలుగ
ఫలము గల్గునట్లు ✻ పౌరుషంబునకు దై,వంబుతో డుపాటు ✻ వలయు నెందు. 31

వ. అదియునుం గాక. 32

క. తగుపని కుద్యోగించుచు, దగ వెఱిఁగెడుహితుల కనుమ✻తంబుగ జేయన్
జగతీసురవర కార్యము, లగు వారికిఁ గలుగు విధిస✻హాయత్వంబుల్. 33

క. ధర్మము దప్పక నయగతి, గర్మాచరణంబు నడపఁగా[1]ఫలసిద్ధిన్
నిర్మలయశ మగుఁ దప్పిన, బేర్మి సెడదె నింద రా నభేదోద్యోత్సాహా. 34

ఉ. నీతి దొలంగి కార్యముల నెట్టన యాగ్రహవృత్తిఁ జేసినం
బ్రీతిగ సిద్ధిఁ బొందినను భీతియుఁ గుత్సయుఁ బుట్టు భూజను
ల్కేతురు చేటు సేఁతలు ఫ లింపక తక్కిన మున్న వచ్చు న
త్యాతురతాస్పదంబు లగు నా పద లిద్ధవివేకవైభవా. 35

ఉ. క్రోధము లోభమున్ భయముఁ గూరినచిత్తముతోడ దుష్క్రియా
సాధనవృత్తి దుర్జనుఁడు సజ్జను లాఁగఁగ జేయుకార్యముల్
బాధలఁ బెట్టకున్న సిరి పాయఁగఁ జేయక యున్న వానిఁ దీ
వ్రాధినితాంతదుఃఖహ్రద యత్నము దేరక యున్న వానికిన్. 36

చ. వినుము కురుక్షితీశుఁడు వి వేకవిదూరుఁడు క్రోధలోభముల్
మనమునఁ బేర్చినన్ దురభి మానమునన్ హితు లెంతచెప్పిన
న్వినక బహుప్రకారముల నిందకు నోర్చి పరాభవించె స
జ్జను లగుపాండుపుత్త్రులఁ న సత్పథవృత్తికిఁ జేటు దప్పునే. 37

వ. అని పలికి యతండు మీ మది గలఁగక యున్న దేనిఁ గర్తవ్యంబుఁ జెప్పవలయు నని యడిగినమాట లుగ్గడించి. 38

క. జగ మెఱుఁగఁగ దుశ్శీలుం, డగుభూనాథుండు వోయినట్టులె పోఁగాఁ
దెగడుం జేటుఁ గలిగి వగ. మిగులను మది గలఁగదే యశోమిత్రధ్వాంసీ. 39

వ. అది యట్లుండె మన కిప్పు డిది కర్తవ్యం బని నిశ్చయింప మన మేమి నేర్తుము తగవు తెఱం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 40

క. మన మందఱమును ధృతరాష్ట్రునికడకుం బోయి కార్యసూత్ర మతనిచే
వినవలయు నాతఁ డెయ్యది, గని పలికిన నదియ మనకుఁ గర్తవ్య మగున్. 41

వ. అమ్మహీకాంతుండు. 42

క. తానును గాంధారియు నెద్దాని గార్యంబు గాఁగఁదలఁచి పనిచినన్
దానికిఁ గా దన వలవదు, పూని యనుష్ఠింత మదియ పొగ డొందించున్. 43

వ. వారలకడ విదురుండు నుండు నమ్మువ్వురు విచారించి చెప్పినకార్యంబునకు నింద గలుగ దట్లుం గాక యెట్లు పొరలినను దైవోపహతంబు లగుకార్యంబులు సిద్ధిఁ బొందునె యడిచిపడ వలవదు విచారించికొండ మనవుడు శోకదందహ్యమాన మానసుం డగుచు నగ్గురుపుత్త్రుండు కృతవర్మను నతని నాలోకించి. 44

—అశ్వత్థామ కృపాచార్యకృతవర్మలతోఁ దనపూన్కి స్థిరీకరించుట—

సీ. వెర విట్టిదెఱ్ఱ గిది వెంగలితన మని, యెల్లవాఁడును దనయెఱిఁగినట్టి

1. అ. ఫలసిద్ధుల్.

తెఱఁగున నిజకార్య[1]దృష్టియ కయికొను, నొరులనేర్పులు పట్టనొల్లఁ దాత్మ
బుద్ధియు మే లని పొగడు నన్యులచిత్తవృత్తుల నిందించు వివిధగతులఁ
జెందెడు నాత్మీయచేతఃప్రవర్తన, మరయఁడు దాన బాల్యమునఁ దలఁచు

ఆ. తలఁపు గీడు చేసి మెలప్రాయమున నొందు, తలఁపునందుఁ బట్టుకొలుపుఁ బ్రీతి
ముదిమి వచ్చినతఱి నదియును విడిచి యన్యంబు లైననేర్పు లాచరించు. 45

క. ఆపదఁ బడి యొక్కఁడు సద్వ్యాపారము గాఁగఁ జూచి [2]దాని నడపు శ్రీ
ప్రాప్తించిన నరుఁ డొండొక చూపున వర్తించు నదివిశుద్ధపదముగన్. 46

క. తగు నని మరణాదులకై, తెగునదెసఁ మానవుండు దృఢనిశ్చయతం
దగిలినయది పరమహితం, బుగ వదలక నడుపు నన్యబుద్ధులు గొనమిన్. 47

వ. మీ రెఱుంగనియది లేదు నాకుం దోఁచినకర్జంబు మన కందఱకును శోకనాశం
బగునట్టిది దాని వినుండు సెప్పెదఁ బ్రజాపతి ప్రజల సృజించి విప్రునకు దమం
బును క్షత్త్రియునకుం దేజంబును వైశ్యునకు దక్షత్వంబును శూద్రునకుఁ ద్రివర్ణా
నుకూలతయు వలయుగుణంబులుగా విధించెం గావున శాంతుఁడుగానివిప్రుండును
దేజస్విగాని రాజును దక్షుఁడు గాని వైశ్యుండును ద్రివర్ణానుకూలుండు గాని
శూద్రుండును నిందం బడుదు రదియట్లుండె నేనును విప్రకులంబునందు జన
పూజితం బైన వంశంబునందు జనియించి భాగ్యహీనతవలన రాజోచితధర్మంబను
ష్ఠించితి నడుమ నానిష్ఠ వదలి విప్రధర్మంబు మహనీయం బైన నదియాచరించు
వాఁడ నగుట నామదికిం జూడ మేలై యుండ దదియుం గాక. 48

తే. మేటివిల్లును దివ్యాస్త్రకోటియును ధరించి మెఱయఁగ నాజి వధించెఁ దండ్రి
నొకఁడు వాఁడునురూపుతోనుండునట్టె, యెట్లుతలయెత్తి మెలఁగుదు నేనుజెప్పుఁడ.

క. వాఁడు మొదలు గాఁ బగతుర, వాఁడి గలుగుతూపుగములవలను మెఱసి యే
చేఁడు వధింతును నెవ్వఁగ, వేఁడిమిఁ బడఁ జాల కొక్కవెరవు దలఁచితిన్. 50

క. లే దింకం బగ యని ధనురాదులదెస వాహనములయందును సంత్య
క్తాదరులై పగతురు నేఁ, డాద మఱచి నిద్రవోదు రది తఱి పొడువన్. 51

ఆ. ఓడి పోయి డప్పి నూని గట్టును బెట్టుఁ, జేరి యొదిఁగి యున్నవారిఁ గాఁగఁ
మనలఁ దలఁతు రరులు మనముల నావంత, శంక లేదు సంతసంబు ఘనము. 52

చ. మదమునఁ దేలి యేమఱినమార్తుర దాడిగఁ బోయి బెట్టు ము
ట్టెద శరజాలసత్వరపటిష్ఠతఁ బల్వురఁ ద్రుంతుఁ గొందఱం
జదుపుదు నుల్లసత్పరిఘసంహననంబునఁ గొన్నికంఠముల్
చిదుముదు నేల రక్తపరిషిక్తము గాఁ గరవాలలీలలన్. 53

తే. గెలుపునూఱట నగ్గల మొదవునిద్రఁ
బీనుఁగులుఁబోలె నున్నయాబిరుదమగలఁ

1. క. దృష్టిఁ గనుంగొను. 2 గ. దాన నపుడు.

జంపి ప్రీనుంగుఁబెంటి గావింపవలయు
శిబిర మెల్లను భూతముల్ సెలఁగుచుండ. 54

వ. అని వెండియు. 55

క. కరిహయనరశవముల భగ్నరథంబుల నెరసి ద్రుపదనందనగాత్రో
త్కరము పడి యుండఁ జూడక, పరిభవతాపోపశాంతి పడయఁగ నగునే. 56

శా. ధృష్టద్యుమ్నుని ముట్టిపట్టుదు మదోద్రేకం బడంగింతు ను
త్కృష్టాస్త్రంబులఁ జంప కల్క పశుభంగిం జంపినం గాని పో
దిష్టావాప్తి యనంగ నా కిదియె భూయిష్ఠంబు గాంతేయులన్
గష్టస్వైరవిధాభియోగమృతులం గావింతు నుగ్రాకృతిన్. 57

క. అలిగినపినాకి చందం, బలవడ శిబిరంబుఁ జొచ్చి యందఱ బగఱం
బొలియింతును శుద్ధుఁడ గా, వలదే జనకునకు నాదు వల నేర్పడఁగన్. 58

క. పాండవులం బాంచాలురఁ, జండభుజావిభవ మెసఁగ సమయించి కృతా
ర్థుండ నయి పెంపుఁ దేజము, గండును దక్కొందు లేదు కార్యము దలఁపన్. 59

వ. అనవుడుఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె. 60

సీ. పఱచినవారికిఁ బగ మాఱు పఱుపంగ, నుత్సహించుట కడు నొప్పుగాదె
దైవయోగంబునఁ దగినయుద్యోగంబు, నీమానసంబున నెలవుకొనియె
మాకు నీపూన్కి సమ్మతి మేము దీనికి, నీతోడివారము నీవు డస్సి
యున్నవాఁడవు నిద్రయును లేక యున్న[1]సి, వెడగరపడియె దీర్ఘయడవిలోన

ఆ. నెమ్మి డప్పి దేఱ నీద్రించి వేగినఁ, దెలివితోడ నత్యుదీర్ణవృత్తిఁ
గడఁగి యేము దోడ నడతేర నడరిన, నరిగణంబు గెలుతు వశ్రమమున. 61

మ. వరదివ్యాస్త్రవిదుండు బాహుఘనుఁ డశ్వత్థామ పైఁ బోవ ను
ద్ధురలీలం గృతవర్మయుం గృపుఁడు నుద్యోగస్ఫురన్మూర్తులై
వెరవుం జేవయుఁ జూపి తో నడవ దోర్వీర్యోద్ధతిన్ మార్కొన
న్నరయోధావళి గాదు దేవతతికి న్రా దెమ్మెయిం జూడఁగన్. 62

వ. అని మఱియును. 63

చ. విను కృతవర్మ దివ్యశరవేది బలాఢ్యుఁడు శౌర్యశాలి యే
నును సమరోద్యమంబునకు నూల్కొనఁ జాలుట నీ వెఱుంగు ది
ట్లను గణుతింప రాదు గురునట్టెడ యీతఁ డనంగ వచ్చు ని
న్ననఘచరిత్ర యిట్టిరథికావలి వైరుల నెట్లుఁ జేయదే. 64

వ. కావునఁ గోదండంబు నెక్కిడించి కంకటం బూడ్చి నిద్రింపు మేము నిద్రాగమ
నంబున జడుల్లమై యున్నవారము ప్రభాతం బగుటయు నెల్లవారలకు నుల్లంబు

1. అ. ది. వేగిరపడియెద ♦ వేల యింత

దెలివొందు నప్పుడు గడంగి యోధులం బొదివి పేరువాడి పొలియింతము మనము పాంచాల సహితంబుగాఁ బాండవులం దెగటార్చుటయొండె వారిచేతం దెగుట యుండెనయ్యెడుం గాకరిత్తమరలుదుమే యనిన మామకు నశ్వత్థామ యిట్లనియె.

తే. [1]అలుక యెత్తినవానికి ♦ నర్థచింత,కునకు నాతురునకుఁ గామ♦గోచరాత్ము
నికిని వచ్చునే విను నిద్ర ♦ నీవు నెఱుఁగు,దెఱిఁగియుండి యిట్లేటికి♦నేఁప నన్ను.

క. ఎన్నఁబడి జను లెఱింగిన,యిన్నాలుగు తెఱఁగులందు ♦ నెయ్యది యైనన్
గన్నుమొగుడ నీదగు నా,కిన్నియుఁ గలుగంగ నిద్ర ♦ యేటికి వచ్చున్. 67

చ. గురుదెసవంత నాతుగతఁ ♦ గూరెద వైరిఁ దలంచి కోపసం
భరితుఁడ నయ్యెదన్ సమర♦భంగినిరూపణ చింత నొందెదం
గురుపతికిం బ్రియం బెసఁగఁ ♦ గోరుట నుత్తలపాటు సెందెదం
బురుషవరేణ్య యే నిమర ♦ వోవఁగ నెమ్మయి నేర్తుఁ జెప్పుమా. 68

శా. సారాచారనిరూఢుఁ డైనధనురా♦చార్యున్ వధింపంగఁ గ
న్నారం జూచితి పీవుఁ దత్పరిభవం ♦ బట్లుండె భగ్నోరుఁ డై
రారాజెంతయు దీనవృత్తిఁ జెవులా♦రం బల్కఁగా విన్నయే
నీరే యూరక నిద్రవోదునటె యి ♦ ట్లే లంటి వీరోత్తమా. 69

ఆ. మనము వినఁగ రాజు పనవినభంగి కే,క్రూరచిత్తుఁ డైనఁ ♦ గుంద కున్న
కరుణ లేక యున్న♦పురుషున కేనిఁ గ,న్నీరు దొరఁగకుండు♦నే మహాత్మ. 70

ఉ. అతఁడు మదీయసఖ్యపరుఁ ♦ డక్కట యేఁ గనుగంద కుండ నా
క్షితిపతి యిమ్మెయిం బరుల♦చేతఁ బరాభవ మొందె దానిఁజూ
చితి మును లోకు లవ్విభుని♦చేటును బాండుతనూజకోటియు
న్నతియును జెప్ప వింటి నది ♦ నామది నూఁడెడు నిద్ర వచ్చునే. 71

వ. అదియును గాక. 72

మ. కవ్వడియున్ ముకుందుఁడును ♦ గావలిగా భయ మేది యున్నవీ
డెవ్వరికైన ముట్టుకొని ♦ యేపునఁ బేర్చి జయింప వచ్చునే
యెవ్విధి నైననుం బగఱ♦యే పడగించుట పౌరుషంబ యే
నొవ్వక గెల్తు రాత్రిమెయి ♦ నూల్కొని తాఁకితినేని మాతులా. 73

ఆ. ఇట్లు నిశ్చయించి ♦ యెసకంపుఁగడఁకతో, నున్నవాఁడ నిట్టి♦నన్ను మాన్ప
రామి యెఱుఁగ కంటి ♦ రారాజుమన్నన, వమ్ము చేసి మరల♦వచ్చు నెట్లు. 74

క. సమయింతుఁ బొదివి సౌప్తిక,సమయంబున నెల్లభంగిఁ ♦ జతురంగసమే
తము గాఁగఁ బాండునృపసుత,సముదయమును ద్రుపదభూప♦సంతానంబున్. 75

వ. సమయించి మఱి విశ్రమించియు నిద్రించియు సుఖించెద నీవుం నిద్ర పేరు సెప్పి

1. అ. "అలుక వొడముువాని ♦ కర్థచింతునకును, నాతురునకు మన్మ♦థార్తునకునుఁ నిద్ర వచ్చు నెట్లు ♦ నీవును దీనిని, నెఱిఁగియుండి యేటి ♦ కేఁపనన్ను"

యుద్యోగంబు మాన్పి మరల్పఁజూచెద విది తగ వగునే యనిన గురునందనునకు గౌతముం డి ట్లనియె. 76

కృపాచార్యుఁడు నిద్రాసక్తులఁ జంపఁ దగదని యశ్వత్థామకు హితవు చెప్పుట.

చ. అలుక మనంబునం గదిరినాతఁడు దాను నెఱుంగఁ డొడ్డచేఁ
దెలియఁడు కార్యతంత్రములు ధీమహితుం డగువాని కైననుం
జెలులును జుట్టలుం దగిలి చెప్పఁగఁ జొప్పడుఁ గాక తక్కని
ర్మల మగునీతితంత్రము దిరంబయి చిత్తమునందు నిల్చునే. 77

క. మతి నెప్పుడుఁ దా ధర్మ,స్థితి నూహించుచును హితులు సెప్పెడివెర వు
దతిదక్షి యాచరించుచు, జితేంద్రియత గలిగి నడవఁ జెందు శుభంబుల్. 78

తే. దుష్పథంబులఁ జొరనీక తొలఁగఁ దివుతు
రాప్తజనములు దగ వశ్యు లయినవార
లందుఁ బుణ్యంబు దొలఁగనియతఁడు దొలఁగుఁ
దొలఁగ నేరఁడు భాగ్యంబు దొలఁగువాఁడు. 79

క. మతిమంతు లైనవారికి, హితు లగువెరవు గలవార లెఱిఁగింతురు దు
ష్థితి గాకుండఁగఁగార్యము,గతి యొత్తియుఁదప్పలిడియుఁగడవఁ బలికియున్. 80

క. నాపలుకు వట్టి యాగ్రహ,దీపితుఁ డగు టుడిగి మదికిఁ దిన్నఁదనము నీ
వాపాదింపుము చలమును, గోపముఁ గ్రార్యంబు విడువు గుణరత్ననిధీ. 81

వ. అట్లైనం బశ్చాత్తాపంబునం బడవు నిద్రించినవానిని నాయుధంబులు విడిచినవానిని వాహనవైకల్యంబు నొందినవానిని శరణుసొచ్చినవానిని దల వీడినవానిని వధియించుట ధర్మంబుగా దీసమయంబున సమస్తసైన్యంబును బాండవపాంచాలురు నిద్రవోవుదురు నిదుర సావునట్టిద కాదె పీనుంగులుంబోలెఁ బడి యున్నవారింబొడిచి పాపంబుగట్టుకొని నరకంబునఁబడుట మేలె మహాస్త్రవిదు లగురథికముఖ్యుల యందు మేటి యనం బరఁగి యింతకు మున్నెమిటం గల్మషంబు లేనినీయట్టివాని కిట్టిదుష్కర్మంబు గర్తవ్యంబగునే యిదిమడుఁగుఁజీరయందుమసిదాఁకినట్లయ్యెడు సూర్యసంకాశుండ వగునీవు సూర్యోదయసమయంబునఁ బ్రకాశప్రకారం బైన పరాక్రమంబున కుపక్రమింపు మనవుడు నశ్వత్థామ కృపాచార్యున కిట్లనియె. 82

సీ. నీచెప్పినది యెల్ల నిజము శాసింపంగఁ దగువాఁడ వై హితం బగు తెఱంగు
నా కెఱింగించితి నీ కేను జెప్పెదనే నేర్పడ వినుమయ్య యెల్లనృపులు
గనుఁగొనుచుండ మజ్జనకుని సన్న్యస్తశస్త్రుని నట్లు పాంచాలరాజ
సుతుఁడు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డతిపాతకం బని, కొంకక తల పట్టుకొని వధించె

తే. భీష్ము న్సాక్షిగాఁ జేసి పేరఁ గృత్రిమసమరమున నర్జునుండు సమయఁ జూచె
నరద మూర్వి గ్రుంగి యనువు దప్పిన డిగ్గి, యెత్తుచుండఁ గర్ణు నేసె నరుఁడు.

ఆ. చేయి నరుఁడు దునుమఁ బ్రాయోపవేశప్రవృత్తిమైఁ బ్రశాంత చిత్తుఁ డైన

పుణ్యపురుషు నట్టి భూరిశ్రవునిఁ గృష్ణు,ననుజుఁ డట్లు సంపెఁ నాగ్రహమున. 84

చ. పలువురు గూడి కౌరవనృపాలకు నొక్కరుఁ జుట్టుముట్టి వి
చ్చలవిడిఁ బాపకర్మ మనుశంక యొకించుక యేని లేక యా
రులు గద నుగ్గు సేయఁగ మహారతున్నతునిం బురిగొల్పి రన్నిభం
గుల మును వారె కాదె చెడఁగొట్టిరి సంగరధర్మ సేతువున్. 85

వ. వారి నెట్లు నిందింపవు మమ్ము నెల్లు వారించెద వాలింపుము. 86

ఆ. తొడలు విఱిగి నేలఁబడియుండి ననుఁ గని, మానవేంద్రుఁ డట్లు దీనవృత్తి
నాడెఁ గొన్నిమాట లవి యంతరంగంబు,నందుఁజిక్కి కినుక యలఁత సేసె. 87

వ. వాని వెలార్పవలయు మజ్జనకహననసంతుష్టుం డగుధృష్టద్యుమ్నుండు లోనైన యప్పాపాత్ములఁ బాపంబు తెరవున రూపుమాపెద దీనంజేసి కీటజన్మంబు పాటిల్లినను మేల కాని యాకడంక మాననేర నన్ను వారింప నెవ్వరివశం బగు నని దిగ్గన లేచి యగ్గురుతనయుండు రథం బెక్కినం గనుంగొని యగ్గౌతముండును గృతవర్మండును. 88

ఆ. ఏకనిశ్చయమున నిట యేఁగుదెంచితి, మనఘ నీవు నేము నధిపునికి
నిట్టిమమ్ము వేఱుపెట్టి యెక్కటికార్య, మాచరించువాఁడ వగుట దగునె.89

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్టు లను నమ్మహితాత్ముల కే నవశ్యముం
జని ద్రుపదాత్మజుం బొదివి చంపెద దుర్గతిఁ బోవుచావుగా
ఘనభుజశక్తి శౌర్యము నకంపితధైర్యమునున్ వెలుంగ మీ
రును దెలి వొంది కూడికొన రూఢికి నెక్కుద మెల్లభంగులన్. 90

ఆ. ఒండుతలఁపు లుడిగి రం డని పోవ నా,రథికవరులు గడఁగి రథము లెక్కి
మొనసి చనిరి వారు ముువ్వురు నగ్నిత్ర,యంబుఁ బోలి యొప్పి యప్పుడధిప.

వ. అట్లు చని నిద్రావివశం బైనపాండవశిబిరంబు డగ్గఱి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కిట్లనియె. 92

ఆ. రాజుఁ గూల్చి జయముఁ దేజంబుఁ బొందిన, యత్యుదగ్రవిభవు లైనయరుల
శిబిర మాక్రమింపఁ జిత్తంబులందుఁ దెం, పొదవి ముువ్వు రట్లు గదియుటెది.

వ. వారు చేసినవిధంబు వివరింపు మనిన నానూతసుతుండు విచిత్రవీర్యనందనున కిట్లనియె నట్లుశిబిరద్వారప్రదేశంబునకు నడచి సహాయులం గడచి యశ్వత్థామ యుద్దామరభసంబునం జన నుత్సహించె నట్టియెడ. 94

—♦ అశ్వత్థామకు శివుఁడు భూతాకృతి యై తోఁచుట. ♦—

సీ. క్షరితశోణిత మగుశార్దూలచర్మంబు, పరిధానకరణి విభాసితముగ
నురగాత్మకము లై నయుపవీతములు హార,ములునంగదంబులుఁ బొలుపుమిగుల
వివృతవిశాలాస్యవివరంబు నిశితదం,ష్ట్రానికరంబు ఘోరంబుగాఁగ
భాసురకాంతివికాసంబు లగులోచ,నంబులు బహుసహస్రంబు లొప్ప

తే. నుగ్రమును సుందరంబును * నుజ్జ్వలంబు, నై మహాకార మద్భుత*మావహింప
భూత మొక్కటి భీషణ*స్ఫురణ మెసక, మెసఁగ నగ్గురుపుత్త్రు*కగ్గెదుర నిలిచె.

క. విను మాభూతం బిట్టిది,యని కలరూ పేర్పరింప * నమరులకు వశం
బె నరేంద్ర తదాకృతి గనుఁ,గొనినఁ భేదిల్లవలయుఁ*గొండకు నైనన్. 96

వ. ఇట్లతనియగ్రభాగంబున నావిర్భూతం బైనయమ్మహాభూతంబు నాస్యకుహరం
బున నాసికావివరంబులఁ జెవులఁగన్నుల నన్నింట మంటలు వెడలి మింట
నడరఁ దదీయతనుతేజోమరీచిసంఘంబుల * శంఖచక్రగదాహస్తు లైహృషీకేశు
లనేకులు వెడలి రిట్లఖిలభూతభయంకరం బగునమ్మహాభూతంబు నాలోకించి
యవ్వీరవరుండు. 97

చ. హృదయమునం గలంక యొక*యించుక యేనియు లేక వీరసం
పద యలరంగ భల్లముఖ*బాణతతుల్ నిగిడింపఁ బెద్దగా
వదనము విచ్చిభూత మని*వార్యవిఘంబునఁ ద్రావెబాడబం
బుదధిజలంబు ద్రాగెడుమ*హోగ్రసముద్ధతి వాని నన్నిఁటిన్. 98

చ. అతులశరంబు లట్లు వృథ * యైనఁ గనుంగొని ద్రోణి రశ్మిమం
డితమహనీయశక్తి*నిగి*డించిన భూతముఁ దాఁకి యంత్యకా
లతిమిరవైరిమండలవి*లగ్నమహోల్కయుఁబోలెఁ బిన్నపి
న్నతునియలై యడంగె నర*నాథ యతండు విషాద మందఁగన్. 99

చ. అలఘుతరాత్మసారుఁ డగు*నగ్గురుపుత్త్రుఁడు ఘోరఖడ్గముఁ
బిలగతసర్పముం దిగుచు*భీషణ రేఖ నటించుభంగి న
గ్గలపురయంబునం బెఱికి * గాఢవిముక్తము గాఁగ వైచినం
బోలు పఱి పోయె దూదిక్రియ * భూతశరీరసమాగమంబునన్. 100

తే. సరభసంబుగఁ దోమర*సమితిఁ జక్ర,వితతిఁ బరఁగించి వేర్చె న*వ్వీరవర్యుఁ
డదియు నదియును దోడ్తోడ * నల్లనగుచుఁ, మ్రింగె నమ్మహాభూతంబు*మేదినీశ.

క. అలిగి యతండు నితాంతో,జ్జ్వలగద వైచుటయు నదియు * సత్వరలీలన్
జలచర మామిషముం గొను,పోలుపు నెఱయమెఱయ మ్రింగె * భూతం బధిపా.

ఆ. ఇవ్విధమున సకల*హేతులు వమ్మయి, పోవ నతివిషణ్ణ*బుద్ధి యగుచు
నట్టు నిట్టుఁ జూచు * నతనికి బహుజనా,ర్దనులు దోఁచి రంబ*రమున నెల్ల. 103

ఉ. భీకరవిష్ణురూపములు * పెక్కిటు లొక్కటఁ దోఁపఁ దీవ్రతా
పాకులమానసుం డగుచు*నగ్గురుసూనుఁడు దుర్మదంబునం
జేకొన నైతి నిట్లు కృపు*చెప్పినసత్యహితోపదేశముల్
నా కిది సిద్ధయ్యెఁ యని మ*నంబున నిట్లనిపల్కె వెండియున్. 104

ఆ. మహిత శాస్త్రకలిత*మార్గంబు విడిచి ని,జేచ్ఛఁ బగఱ గెలువ * నెవ్వఁడరుగు
వాని నయ్యధర్మ*వర్తనక్రౌర్యము, యెవ్విధమ్మునఁ జెఱుచు * నింత నిజము. 105

సీ. గోవు బ్రాహ్మణు బాల♦కుని వృద్ధు నంధునిఁ సఖుఁ దోడఁబుట్టువు ♦ జడుఁ బ్రమత్తు
మత్తుని గురుని ను♦న్మత్తుని సుప్తుని, [1]నంగన భీతుని ♦ నస్త్రశస్త్ర
నిహతి నొప్పించుట ♦ విహితంబు గా దని, యార్యులు సెప్పుదు ♦ రట్టిధర్మ
మార్గంబు దొఱఁగి దు♦ర్మంత్రంబుపైఁ బగ, యడఁగింపఁ గడఁగిన♦నసురవృత్తిఁ
ఆ. జేట కాక కార్య♦సిద్ధి గానేర్చునే, పెద్ద యెత్తికొనిన ♦ భీతి మగుడఁ
బడుట గష్టసరణి ♦ బలిమి దయ్యముతోడఁ, జెల్ల దింక నేమి ♦ సేయువాఁడ. 106
ఉ. అక్రమవృత్తి గీడుతెరు ♦ వై ఫలియింపదె ద్రోణసూతి దు
ర్విక్రమనింద కర్హుఁడె స♦విస్మయ మైనమనంబు భూతవృ
త్తిక్రమవేది గాదు గణు♦తింపఁగ నేమియొ యిమ్మహోద్భుత
ప్రక్రియ కాదికారణము ♦ పాపనిరూఢుఁడు నీతిఁ గాంచునే. 107
వ. అని పెక్కుభంగుల వగచి పల్లటిల్లినచిత్తంబు బట్టుకొల్పి యిట్లని నిశ్చయించె.
శా. భావం బేకముఖంబుఁ జేసికొని యాప♦ద్ధ్వాంతభానున్ మహా
దేవుం బర్వతకన్యకాప్రియు దయార్ద్రీ♦భూతచేతస్కు లో
కావిర్భావవివర్ధనాలయకృతి♦వ్యాపారపారంగతున్
దేవేంద్రప్రముఖామరార్చితుని భక్తి♦ప్రౌఢతం గొల్చెదన్. 109
ఆ. అఖిల దేవతామ♦యాత్ముఁ డద్దేవుఁ డ, ట్లగుట నిఖిలదైవి♦కాపదుదయ
నిరసనం బొనర్చు♦నియతి నప్పరమేశుఁ, గొలిచి యిపుడ కీడు ♦ దొలఁగఁద్రోతు.
వ. అని యిట్లు నిశ్చయించి నియతుం డై రథంబు డిగ్గి ధరణీతలంబునం గూర్చుండి
భావంబున భూతనాథు నెలకొలిపి యక్కుంభసంభవ సంభవుండు. 111

—♦ అశ్వత్థామ శివుని కాత్మోపహారం బొసంగ నిశ్చయించుట. ♦—

సీ. స్థాణు నుగ్రుని శివు ♦ శర్వు నీశానుని, భద్రప్రదుని శంభు ♦ రుద్రు గిరిశు
నవ్యయు శ్రీకంఠు ♦ హరుఁ బరమేశ్వరుఁ బురహరు నజుని శం♦కరుఁ ద్రినేత్రు
బహురూపు విశ్వరూ♦పత్వసంవ్యాప్తుని, నంబికాహృదయేశు ♦ నమరవంద్యు
గణనాథు విభు శూల♦ఖట్వాంగధరు జటా, మండలాలంకృత♦మౌళి నభవు
ఆ. నాశ్రయించి యతని ♦ కాత్మోపహార మ,ర్పించువాఁడ గాక ♦ పెక్కుతలఁపు
లేల నాకు నమ్మ♦హేశ్వరేశ్వరుఁ డెట్టి,గతి యొనర్చె నది సు♦ఖంబ కాదె. 112
వ. అని తలంచి భూతకృత్యం బైనపరాక్రమప్రతిబంధరూపం బుగ్గడించి. 113
క. ఏ నియాపదఁ గడచిన, నానాభూతోపహార♦నవ్యార్చన నీ
శానునిఁ బ్రీతుం జేసెదఁ, బూని ప్రమథగణము నన్నుఁ♦బొగడునటులుగన్. 114
చ. అని హృదయంబునం బలుకు♦నమ్మహనీయచరిత్రుముందటం
గనకపువేది దోఁచె నధి♦కద్యుతిజాలము లుల్లసిల్లఁ నం

1. గ. నంగనాభీరతుని

దనలము విస్ఫురత్పటుశిఖావలి నొప్పి వెలింగె దానికి
న్మనము దలిర్ప నిశ్చయమునం దెలివొందె నతండు నెంతయున్. 115

వ. అప్పుడు ప్రదీప్తవదనులుఁ బ్రజ్వలితనేత్రులు నేకపాదులుఁ గరితురంగసింహసూక రాననసమాననముఖులును దీవ్రదంష్ట్రాకరాళాస్యులును మఱియు ననేకప్రకారంబు లగువక్త్రంబులం బొలుచువారును వక్రాంగులు దీర్ఘదేహులు హ్రస్వశరీరులు నతిస్థూలకాయులుఁ గృశమూర్తులుఁ బింగళగాత్రులు నీలతనులు మఱి నానా వర్ణంబులు గలుగువారును [1]బంచశిఖులును జటాధారులును గపాలధరులును మఱియు బహుభంగికంబులైనమౌళితలంబులం బొలుపొందువారును లోనుగా వివిధవిశేషవికృతస్వరూపులగునసంఖ్యాతప్రమథులుచిత్రాంబరమాల్యాంగరాగం బులు రత్నకనకమయభుజగాస్థిమాలాభూషణంబులును ధనుస్తూణకృపాణముసల ముద్గరపరశుభిండివాలశూలప్రభృతిస్ఫారప్రహరణంబులుమెఱయమృదంగపణవ డమరుఘంటాగోముఖాదితూర్యంబులు మొరయ విస్ఫురద్ధ్వజపతాకాకుంచికలు శోభిల్ల బాడుచు నాడుచు నార్చుచు బొబ్బలిడుచు నవ్వుచు గఱచుచుఁ ద్రుళ్లుచు గురువులువాఱుచుఁ గరటిబృంహితంబులుఁ గంఠీరవగర్జితంబులు శంఖరవంబులు భేరీధ్వనులుం బోనిమొలుంగులు సెలంగ బెట్టిదంబు లగుపలుదెఱంగులపలుకు లెసంగ బ్రహ్మద్వేషు లగువారిమాంసరుధిరంబుల బూర్ణంబు లగుకపాలంబులు గరతలంబులం గొని యాభీలంబు లగుభక్షణపానంబు లాచరించుచు సోమపాన శమదమతపోబ్రహ్మచర్యప్రముఖంబులగుతమవిశిష్టకర్మంబులకు భవుండు విస్మ యంబు నొందుంగాని యష్టగుణం బగునైశ్వర్యంబు నొందియుఁదారు విస్మితులు గానియట్టిమహానుభావులద్దేవునకు గౌరికిగజముఖషణ్ముఖులకంటె నర్మిలికింబట్టగు భవ్యులు దివ్యజనస్తవ్యు లయ్యస్త్రగురుతనూభవు తెం పెఱుంగుటకు సౌప్తికవ్యా పారఘోరత్వంబుఁ గనుంగొని వినోదించుటకు వచ్చి యతని చిత్తంబునకు బెదరు పుట్టించువారై భీషణాకారంబుల నుల్లసిల్లిన నాధైర్యధుర్యుండు. 116

మ. [2]వెఱపావంతయు లేక వారిఁ గలయన్ వీక్షించి నెమ్మోమునం
జిఱునవ్వున్ మదిఁ దెంపుసొంపు వెలయం జెల్వంబు రెట్టింప నం
దఱుఁ గీర్తింప రథంబుమీఁదిఘనకోదండంబు చేనందిచి
చ్చుఱుకం జేరె నుదాత్తభంగి మహనీయోత్సాహసందీప్తుఁ డై. 117

ఆ. ఇవ్విధమునఁ జేరి యవ్వేదిలోపల, భాసమానుఁ డైనపావకునకు
దేహ మొక్కయాహుతిగఁ జేయుటకుఁ దగు,నంత లేక యునికి నతఁడు సూచి.

క. తనయరదముమీఁదం గల,ధనుర్వితానము లసత్ప్రదరజాలములం
గొనివచ్చి వేదియందుం దిం,ధనములుగాఁ బేర్చి తెంపు దలకొనుమదితోన్. 119

వ. పేర్చి యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 120

1. గ.బంచశిరస్కులును. 2. క. వెఱపా టింతయు.

క. తెఱఁ గెట్టిదియో నామది, నెఱుఁగఁ మదాత్మోపహార మిచ్చెద నీకుం
గఱకంఠ వరము నాకుఁ బగఱఁ బరిమార్పంగఁ శక్తి గలుగుటయ సుమీ.

వ. అని ప్రార్థించి. 122

క. ఆంగిరసకులజనిత మీ, యంగము శిఖియందు దీని నాహుతిగాఁ జే
యం గంటి భవద్భక్తిసు, సంగతమతితోఁ గృతార్థజన్ముఁడ నైతిన్. 123

క. అని పలుకుచుఁ బరమేశ్వరు, మనమున నిడి యూర్ధ్వబాహుమహితాకారుం
డును ఘనసమాధియగుచున్, విను ముఱికెను గురుసుతుండు వేదికపైకిన్.

ఆ. ఉఱికి మంటలోన నుల్లంబు తెలి వొక, యింతయేనిఁ గుంద కిద్ధమూర్తిఁ
దేజరిల్ల నున్నధీరవర్యునకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె శివుఁడు దయ దలిర్ప. 125

—* అశ్వత్థామకు శివుఁడు ప్రత్యక్షంబై ఖడ్గం బొసంగుట *—

వ. ఇట్లెదుర నిల్చినభక్తవత్సలుం డగుభవానీవిభుండు దరహసితముఖుం డగుచు దివ్యావలోకనామృతంబు వెల్లిగొల్పిన నవ్వేదియందుఁ గమలాకరంబులోనున్న చందంబునఁ బ్రమోదంబు నొంది యున్నయన్నరోత్తమునకు నారాయణప్రియుం డి ట్లనియె. 126

క. ఇమ్మెయి నీ దగుసత్కర్మమ్ము విశేషమునఁ జేసి మానస మత్యం
తమ్ము ప్రియ మందె నీకు వర మ్మొసఁగఁగ వచ్చితిన్ ధరాసురవర్యా. 127

వ. అనవుడు. 128

తే. తనువు పులకలపొదువు గా మనము గాఢ
సంభృతానందముగ శరాచార్యసుతుఁడు
వితతసంభ్రముఁ డై వేది వెడలి సాఁగి
మ్రొక్కి లేచి ఫాలంబున మొగిచెఁ గేలు. 129

వ. అప్పుడు. 130

చ. అతని మొగంబుమీఁద నొలయన్ మధురం బగుచూడ్కి పార్వతీ
పతి మృదురీతి నిట్టు లను భవ్యము లైనతపంబు సత్యము
న్ధృతియు శౌచముం గలిగి నిశ్చలభక్తియొనర్చుఁ గృష్ణుఁడ
ప్రతిమసపర్య నాకు ననురక్తుఁడ నేనును నమ్మురారికిన్. 131

క. అతనికి సమ్మానము సే, యుతలంపున భూతరూపయుక్తుఁడ నై వ
చ్చితి నినుఁ బాంచాలురపై, నతిస్ఫురణఁ బోవ నీక యడ్డం బైతిన్. 132

తే. తెల్లముగ నీదుచిత్తంబు తెఱఁగెఱుంగ, వలసి నేనిట్లనేకమాయలు పొనర్చి
యస్త్రశస్త్రనిరాశంబు నాచరించి, కేలి సలిపితి వేయును నేలి చెపుమ. 133

వ. కృష్ణసమ్మానంబును గృతంబయ్యెఁ బాంచాలురకుఁ గాలంబు డగ్గఱియె నేఁడు దెగు
దురు నీవు నాయనుగ్రహంబు వడసి తని యొక్కమహనీయఖడ్గం బవ్విప్రుని చేతి

కిచ్చుచు నతం డెఱుంగ కుండఁ దేజోరూపంబున నతనితనువున నావేశించె నిట్లు
రుద్రుం డొలసినయగ్గురునందనుం డమందహర్షమయమూర్తియై యతులప్రభ
నొప్పె మున్ను భూతంబుచేత నపహృతంబు లైనయస్త్రశస్త్రంబులును బిదప
వేదియం దిడినయాయుధంబులునమ్మహావీరుని తేరిపై బూర్వప్రకారంబుననుండె
నప్పుడు ప్రమథగణంబు లదృష్టాకారంబులై యమ్మహాత్మునిఁబరమాత్మునిఁగొలు
చుచందంబున బలసి రా రథారూఢుం డై పాండవశిబిరంబునకు నాతండు నడవఁ
దోడన కృపకృతవర్మలు నడచి రనిన విని ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె.

చ. అతఁ డటు లేపునం జనఁగ నాకృపుఁడుం గృతవర్మయున్ మహో
న్నతవరలాభగర్వితమనస్కుఁడు ద్రోణసుతుండు వోవఁగా
నితని క్రియన్ బలోద్ధతిసహిష్ణుత గల్గనె యొడ్డ కంచు సం
భృతభయచిత్తవృత్తు లయి పెంపఱఁ బోరు గదా పిఱిందికిన్. 135

వ. మఱియును. 136

మ. పటువేగంబున ముట్టి ద్రోణసుతుఁ డప్పాంచాలలోకంబుఁ ద
క్కటిభూపాలుర ద్రౌపదీతనయవర్గంబున్ భుజాఖేలనో
ద్భటఖడ్గోల్లసనంబుపా ల్పఱిచి తద్ధాత్రీతలం బెల్ల నె
త్తుట జొత్తిల్లఁగఁ జేసెనే రిపుచమూదుర్వారఘోరాకృతిన్. 137

క. పాండవశిబిరముఁ జొచ్చియు,ఖండితపౌరుషము వెలయఁగాఁ గలశజపు
త్త్రుం డది యంతయు మత్తు,త్త్రుం డరిగెడు తెరువునం దరుగఁ జేసెఁ గదే.

వ. సమరప్రకారం బంతయు సవిస్తరంబుగా నెఱిఁగింపు మనుటయు నతం డిట్లనియె.

తే. ఇవ్విధంబునగురుసుతుఁ డేపుమిగిలి, చనఁగఁగృపుఁడునుగృతవర్మయునుదలిర్చి
కడఁక నతనితో నడచిరి గాని వారి,వలన నించుకయును నరసవాయి లేదు.140

వ. ఇట్లు తన కెలంకుల నడచు నవ్వీరులనాలోకించియాచార్యసుతుండుసంతోషించి.

ఉ. మీరును దెంపు సొం పెసఁగ మిక్కిలి బీరము లావు చూపఁగా
గోరి కడంగి పై బడుట కుం దగి[1]యుండదు వీడు మీబలో
దారతప్రాపునం జని యుదగ్రభుజావిభవంబు పెంపుసొం
పారఁగ నవ్విరోధినిచయంబు సమస్తము నేన త్రుంచెదన్. 142

వ. అని యిట్లు వారి నగ్గించి వాకిట నిలిపి మహనీయబాణబాణాసనంబులు వహించి
సుప్రసుప్తసకలజనం బైనయాశిబిరంబుఁ జొచ్చి తానుమున్న గతాగతజనంబుల
వలనఁ బ్రసంగాధీనతం జేసియవ్విడిదల తెఱంగులు నిట్టట్టివి వారిసన్నివేశంబులిచ్చ
టిచ్చట నని సాభిజ్ఞానంబుగా విని యునికి కతంబున నరసికొని పోవ నేర్చి తొలుత
ధృష్టద్యుమ్నుసదనంబునకు నరిగి బాణబాణాసనసహితం బై యున్నరథంబు డిగి
రుద్రు నుద్దేశించి మానసంబున. 143

1. క. యుండుఁడు మీఱఁ.

క. పూనితి నిష్ఠ మెయిన్ నిను, నానాభూతోపహారనవ్యార్చన నీ
కే నొనరించెద నది యీ,శానా కైకొనుము సుప్రసన్నుఁడ వగుమీ. 144

వ. అనుచు నరిగి. 145

తే. అచటిజనములుపగలింటిక్రియాహవమున, శ్రమముఁ బొందియు నిశ్శేషశత్రునాశ
నమున నూఱటఁ జేసియు నమితనిద్ర, నొంది యత్యంతవివశులై యుండ నతఁడు.

వ. మందగతిం బ్రవేశించి. 147

చ. తెరయును మేలుకట్లుఁ దగుదీవియలుం జెలు వొంద మేటిచ
ప్పరమునఁ జాలహృద్య మగుపాన్పున నూఱడి నిద్ర వోవున
గ్గురువధకారిఁ గాంచి కడుఁ గ్రోధము మోదము సందడింప సు
స్థిరతఁ బదప్రహారమునఁ [1]దెల్పెఁ దృణీకరణాభిరాముఁడై. 148

వ. తెలిపినఁ గను విచ్చి తన్నుం జూచి యెఱింగియుఁ గలంగక రణదుర్మదుం డైన యాద్రుపదనందనుఁడు దిగ్గన లేచినం దనచేతివిల్లు విడిచి యతనితలఁ బట్టుకొని పెడమఱల, దిగిచి యబ్బలియుండు. 149

ఉ. నేలపయిం బడం దిగిచి నిష్ఠురభంగి నురఃస్థలంబు వ్రాఁ
కాల నొగిల్చి యేపున మొగం బతిదారుణముష్టి నొంచె ని
ద్రాలసవృత్తి నంగములయందు బలంబును బుద్ధినేర్పునుం
జాలనియవ్విరోధి వివశత్వముఁ బొందఁగఁ జేసె వ్రేల్మిడిన్. 150

వ. ఇవ్విధంబున నితనిచేత ధృష్టద్యుమ్నుండు. 151

చ. వివశత భీతిఁ బొంది కడువిహ్వలుఁ డై తనుఁ జూడ ద్రోణసం
భవుఁడు వెసన్ శరాసనము వాసి గుణంబు తదీయకంఠముం
దవులుఁగఁ జేర్చి వాగురవిధం బొడఁగూర్చి మనంబు విక్రమో
త్సవమున నుబ్బఁగాఁ బశువుఁ జంపెడుచాడ్పునఁ జంపు వేడుకన్. 152

వ. ఉరంబును మెడయు నిరుగాలం ద్రొక్కినఁ ద్రోచియుఁ దైన్యంబు దోఁప గోళ్ళ గీఱియు నిస్తరింప లేక యెలుంగు వెడల కున్న నెట్టకేలకు మాట వెడవెడ యెఱుంగ వచ్చు తెఱంగునఁ బాంచాలవరుం డమ్మహీసురవరున కిట్లనియె. 153

క. గురుపుత్త్రి శస్త్రనిహతిం, బొరిపుచ్చుము తడయ నేల పుణ్యగతికిఁ జె
చ్చెరఁ బోవునట్లు సేయుట, పరికింపఁగ మేల కాదె పగతుర కైనన్. 154

వ. అనిన విని యశ్వత్థామ యతని మొగంబు చూచి. 155

క. వినుము గురుద్రోహికిఁ గ,ల్గునె యుత్తమగతి నితాంతకుత్సితభంగిం
దునిమితివి నీవు గురు నే,నును దుర్విధమునన యిదె నినుం దెగఁజూతున్. 156

ఆ. అనుచుఁ బెలుచ నొంప నచ్చటిజనములు
గలఁగి యపుడు మేలుకాంచి చూచి

1. గ దెల్పెను ద్రౌణి రణాభిరాముఁడై.

భయము దోఁప గడిఁది బలుగాముగాఁ దమ
యుల్లములఁ దలంచి యొదిఁగి యుండ. 157

— *అశ్వత్థామ నిద్రాపరవశుం డగుధృష్టద్యుమ్నుం జంపుట *—

ఉ. కాలను గేలనుం జదిపి గంధకరిం దెగటార్చుసింహముం
బోలుచుఁ బేర్చి యాద్రుపదభూపసుతున్ సమయించె వేదనన్
ఊలఁగ రోఁజఁగాఁ బలుమఱుం బొరలంబడి లాల గ్రక్కన
వ్రాలుమంగడు వాక్పరిభవంబుఁ దలంచుచుఁ గ్రౌర్యధుర్యుఁడై. 158

క. ధృష్టద్యుమ్నుని నిట్లతి,కష్టవిధిప్రాప్తమరణుఁ గావించి మహో
వష్టంభోజ్జ్వలుఁడును సం,హృష్టాత్ముఁడు నగుచు వింట నిడియె గుణంబున్. 159

వ. ఇట్లు సజ్యం బయినచాపంబు ముష్టి నమర్చి యాచార్యనందనుండు. 160

ఆ. చప్పరంబు వెడలి చనుదెంచి [1]యల్లని,నగవు నెఱయ సూతు మొగమునందు
జూడ్కి వొలయ రత్నసుందరం బగునిజ,స్యందనంబుపైకిఁ జనియె నధిప. 161

మ. అరదం బిమ్మెయి నెక్కి యుబ్బి శిబిరం బాప్రొద్ద నిశ్శేషతం
బొరయం జేయుకుతూహలంబు మది నుప్పొంగన్ లసన్నేమిని
ష్ఠురనాదంబు ప్రమోదముం బెనుప రక్షోభూతచిత్తంబులం
బరవీరావలియిండ్లకందువ లెడం బాటించుచుం బోయినన్. 162

తే. పీనుఁగై యున్నపాంచాలసూనుఁ జూచి, రక్షకులును దదీయపురంధ్రులును స
మగ్రశోకాంధకారనిమగ్నచిత్త,వృత్తులై యేడ్చి రెలుఁగులు విన్నుముట్ట. 163

క. ఆ కలకలమున మేల్కని, యా కెలకులయిండ్లరాజు లది యే మనుచున్
వే కదియం గని యాజను, లాకులరవ మెసఁగ నిట్టు లనిరి నరేంద్రా. 164

క. రక్కసుఁడో మానిసియో, నిక్క మెఱుంగము వధించె నృపసూనుని వీఁ
డొక్కరుఁ డుదగ్రుఁడై రథ, మెక్కి యరిగెడు దురాత్ముఁ నెయిదుఁడు కడఁకన్.

వ. అనిన విని యన్నరపతులు తలయెత్తిచూచి పోనీక పొదువుం డనుచు సపరివారం
బుగా నడరి యశ్వత్థామం బొదివిన నుద్దామప్రకారంబునం దిరిగి మూఁపులు
పెఱుఁగ గొనయంబు సారించి. 166

మ. ఖరనారాచపరంపరావిహరణక్రౌర్యంబునన్ శాతని
ష్ఠురభల్లప్రవిసారదారుణతరక్షోణీశులం దద్బలో
త్కరముం గేలియపోలె గీటడఁచె దోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వెరవుం జేవయు భూతముల్ వొగడ నవ్వీరుండు ధీరోద్ధతిన్. 167

వ. తదనంతరంబ యుత్తమౌజునిలోఁగిలి చొచ్చి కృపాణపాణియై యరదంబు డిగ్గి
యరసికొని యతనియభ్యంతరమందిరంబుఁ [2]బ్రవేశించి. 168

సీ. అలికిడి మేల్కనునతని ధృష్టదుమ్నుఁ, బట్టిన క్రియఁ దల పట్టి యీడ్చి

1. యొత్తినగవు. 2. గ. జొచ్చి.

యాతని జంపినయట్టులు పశుమరణాతికౌతుకమున నవనిఁ బెట్టి
చంప నచ్చెరువందజప్పరంబున శయనించుయుధామన్యుఁ డెఱిఁగి కడఁగి
చనుదెంచి రాక్షసుఁ డనితలంచియుఁ గొంకు, వెట్టక పెనుగద బెట్టు వ్రేయ

ఆ. వ్రేటు వడి చలింప కాటోపదీపితుఁ, డగుచు గురుతనూజుఁడక్కుమారు
నగ్రజన్ముఁబోలె నుగ్రత వధియించెఁ, గాని ఖడ్గలీల గలుగ దయ్యె. 169

వ. ఇట్లు ద్రుపదపుత్త్రుల నొక్కుమ్మడి నిరువుర గీటడంచి యబ్బలుమగండు. 170

శా. కాలాకారతఁ బేర్చి దోర్లసితఖడ్గస్ఫారసాంద్రప్రభా
జాలం బొప్పఁగ నిండ్లు సొచ్చి లఘుసంచారంబు శోభిల్లఁ బాం
చాలవ్రాతముఁ గ్రీడమైఁ దునిమె రక్షశ్శ్రేణి మాంసంబుఁ గీ
లాలంబుం గబళించి త్రావి మదలీలాలోలతం గ్రాలఁగన్. 171

వ. అట్టియెడ. 172

శా. నిద్రాసక్తునిఁ గొంతమేల్కనినవానిన్ సుప్రబుద్ధాత్ముఁ డై
యుద్రేకంబును శౌర్యసారమును బాహాహల్లాసముం జూపఁ జం
చద్రేఖం దిర మైనవానిఁ దను నుత్సాహోగ్రతం దాఁకి యు
న్నిద్రస్వైరసముద్ధతిన్ మెఱయువానిం దున్మె నేకాకృతిన్. 173

వ. మఱియు నతండు. 174

—* అశ్వత్థామ కరితురంగంబులపైకుఱికి నఱకుట *—

స్రగ్ధర. తుండంబుల్ నుగ్గుగా గ్రై తోరఁగఁగఁ జులుకం ద్రుంచుఁ గుంభస్థలంబు
ల్ఖండించున్ మాత్రికంబు ల్గలయఁగఁ జెదరం గాయముల్ ప్రేవుప్రోవుల్
చండంబుల్ సాంద్రరక్తస్రవమున బెరయన్ జాల్వడన్ వ్రేయు నిష్ఠ్మై
శుండాలశ్రేణి మాయించుచు వెలిఁగి హయస్తోమశాలాగతుం డై. 175

ఉ. కొన్నిఁటిపాదముల్ నఱుకుఁ గొన్నిఁటిమోరలు చెక్కు లీలమైఁ
గొన్నిఁటికంఠముల్ దునుముఁ గొన్నిఁటివీపులు వ్రచ్చు నుబ్బునం
గొన్నిఁటిసర్వగాత్రములు కూర్రవిచేష్టితవిభ్రమంబు దోఁ
పన్నఱుమాడుఁ బ్రౌఢబలభాసితభూరిభుజావిహారుఁ డై 176

వ. ఇబ్భంగి బీనుంగుపెంట లైనపాంచాలురవిడిదల వెడలి విజయోద్దాముం డగు
నశ్వత్థామచల్లడముదట్టి మొదలయినపరికరంబులు పాటించియున్నగనపలోఁగిళ్ళ
కుం జని తోలుత దొరలందునుముచుఁబరిజనమాతంగతురంగమండలంబులముట్టి
విదళనవినోదంబులు సలుపుచు నొక్కొక్కయెడ మార్తురు మేల్కని పన్ని మా
ర్కొనిన మారి మసంగినట్లు మృత్యుదేవత గెరలినచాడ్పున జముండు నలిరేఁగిన
కరణిఁగనుపుగొట్టి కాలుకాలంబెనంగినపీనుంగులను గనకరత్నవలయంబులఁ జెలు
వందు జేతులనుదునిసిపడినకరికరంబులతో సరసమాడు చెలువున్నంజలనంబునొందు
చరణంబులను నావులించుతలలను వేదండదంతఖండంబులను ఘోటకముఖలేశం

బులను రథావయవశకలంబులనుమడువులు గట్టునెత్తురులను గుప్పలు గొనుకండ
లను బెనంగొను ప్రేవులను బెనుతిట్ట లగునెమ్ములను మూర్తిమంతంబు లయినట్టి
యద్భుతంబునకు భయానకంబునకు బీభత్సంబునకు నన్నెల నెల వగునట్లుగాఁ
జేయుచుఁ జెలంగి చెలంగి మలంగి మలంగి తనకరవాలలీలలు భూతబేతాళంబులకుఁ
బ్రీతిఁ బెనుపఁ జతురంగంబులం బాటిసను బీఱువోయినను దెరలినను గలంగినను
దొలంగినను దటిమినను నటిమినను గిట్టినను ముట్టినను దాను వానిం బొదివిపొలి
యించుచు బలువిడియుఁనుబ్బునువెరవును బరుసఁదనంబు నొక్కచందంబునఁజెల్ల
నం దొక్కటిన్నైనను దక్కనీక యంతకంతకు నెక్కుడగుకోపంబుననాటోపంబు
దీపింపవాదరఁ జిక్కనయెముకతునుకలు గోఱదాడ లకై వడిగలిగిరుధిరానులేపనం
బున నాభీలం బగునసిపట్టిక ఘోరాకార యైనరాక్షసి పగతుర గీటడంగించుటకుఁ
దనకుం దోడు వచ్చిన తెఱంగున మెఱయ జేదిసైన్యసన్నివేశంబు లోనుగాఁగల
పలుచోట్లఁగమలాకరంబుసొచ్చినఘనలులాయంబు రేఖయుఁ గెలివనంబుఁదటిసిన
మత్తశుండాలంబుపోల్కియును గాంతారంబుదరికొనుదావపావకువిధంబునుదోఁప
విహరించుచు వలయుతటి రథం బెక్కుచుఁ బాదచారియై విక్రమించుచు వెరవు
దొరకొనినయప్పుడు డిగ్గుచు నగ్గలికమై బెరయ బెనంగి పగతురరక్తంబున సిక్తం
బైన శరీరంబు దారుణప్రకారంబున నుల్లసిల్లఁ దన్ను సకలజనులు దానవుం
డని తలంపఁ బెంపారుభీషణోద్ధతిఁ బ్రవర్తిల్లుపరాక్రమకేళిఁ నతిశయిల్లి రాజ
మందిరంబు సొర నప్పళించుచుఁ దద్ద్వారంబున కభిముఖుం డై యరిగెనట్టియెడ.

సీ. కలయంగ వీడు మేకొల్కని యమ్మహావీరుఁ, డొక్కెడ మెలఁగుటకయును నతండు
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తద్బంధుసంతతి గీటడఁచి యోధకదంతితురగ
చయముల నెల్లను నీ సమయంగఁ జూచుచు, రాకయుఁ గర్ణపర్వరంపరావ
గతమున సన్నాహకాగాఢ మై యెక్కడెక్కడ యని కడఁగి శిఖండి ద్రావ

తే. దేయులును దానుఁ బన్నియుకద్వృత్తశౌర్య
[1]మానతుంగ ప్రభద్రకమాత్స్యతతులుఁ
దోడ బలువిడిఁ దఱుమంగ నీ ద్రోణతనయు
ముట్టి శస్త్రాస్త్రచయముల నీ ముంచుటయును. 178

వ. వారల నేర్పడి నాలోకించి. 179

ఉ. అగ్గురునందనుండు హరిణావలిఁ గాంచి కుభృత్తటంబు వే
డిగ్గు మృగేంద్రుచాడ్పునఁ గడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
డిగ్గి రథంబు చోద్యపువడిం [2]గలయం బెరసెం గరంబులం
దగ్గల మైనఖేటకము నద్భుతఖడ్గముఁ దేజరిల్లఁగన్. 180

1. అ. భంగి ద్రుపదప్రభద్రకబలవితతులం. 2. గవిసెం గినుకం.

మహాస్రగ్ధర. చతురంగచ్ఛేదకేళీసరభసకలనాశ్చర్యధౌరేయనానా
గతులం దన్నెల్లవారుం గడిఁదియసుర నాఁ గా నతిక్రూరచేష్టో
ద్ధతి యొప్పం జొచ్చి సైన్యాస్త్రముల నతనియస్త్రంబులం ద్రుంచి వీఁకం
బ్రతివింధ్యుం గిట్టి రెండై పడఁగఁ దునిమెఁ దద్బాహుసమానాంగయష్టిన్. 181
వ. ఇవ్విధంబున ధర్మతనయనందనుని నడుము దెగ నడిచి యార్చి పేర్చిన. 182
మహాస్రగ్ధర. అతిశోకక్రోధవేగవ్యథితహృదయుఁడై యశ్వసాదిత్వవీరో
ద్ధతిఁ [1]బార్థస్ఫూర్తి సెల్వొందఁగ సబళముఁ దద్గాత్రముం జొన్పఁ బూఁచె
న్శ్రుతసోముం డల్లఁ బట్టె న్గురుసుతుఁ డదియున్ [2]సుక్కు చెన్నార నల్క
న్ధృతఖడ్గుం డైనఁ జేయు న్శిరముఁ దురగము న్వ్రీల్మడిం ద్రుంచివైచెన్.
వ. ఇవ్విధంబునఁ జిత్రవధంబునకుఁ గోచరుం డైన కీచకాంతకతనయుం గనుంగొని.
మహాస్రగ్ధర. నినుఁ గూడఁ డీఁడె వచ్చెన్ నృపుఁడనుచు శతానీకుఁ డాఖీలచక్రం
బున నశ్వత్థామవక్షంబునను రుధిరముం బొంగఁగాఁ జేయ నప్పా
టున నీడంబోక బల్వేటున నిలఁబడ నాటోపముం జూపి యంతం
దనివోకాదుర్జయుం డాతనిశిరమును దద్గాత్రముం బాపి లీలన్. 185
వ. అట్లు నకులసూనుండు సమసిన. 186
మహాస్రగ్ధర. శ్రుతసేనుం డప్డు కోపస్స్ఫురదరుణమరీచుల్ దలిర్పంగఁ జక్షు
ర్ద్వితయం[3]బుం గెంపునం బొందిన చెలువము సందీప్తఘోరంబుగా బె
ట్టితనిం జంచద్గదన్ వ్రేయఁగ నుఱక తదాస్యచ్ఛిదాస్ఫారకేళీ
చతురుం డై యక్కుమారున్ జముకడ కనిచెం జండదోర్దర్ప మొప్పన్.
వ. ఇత్తెఱంగున వికృతాననుండై పడి మృతుం డైన సహదేవసుతుం జూచి రోషం
బునం బేర్చి. 188
మహాస్రగ్ధర. వితతజ్యానాద మాశావితతి నినిచి దోర్వీర్య మేపార బాణ
ప్రతతిం దన్నుంప వీఁకం బలక జడియుచున్ బల్విడిం బేర్చి చంచ
ద్గతిఁ గ్రీడం దంతి హేలాదళనరతమృగేంద్ర[4]స్ఫురన్మూర్తి దోఁపన్
శ్రుతకీర్తిం గిట్టి కంఠత్రుటనవిలసనారూఢి నవ్విప్రుఁ డొప్పెన్. 189
వ. ఇట్లు ద్రౌపదీతనయపంచకంబు పంచత్వంబు నొందినఁ గ్రోధాతిరేకంబునఁ బ్రభ
ద్రకులును శాంతనవాంతకుండును ధృష్టద్యుమ్నాంతకుఁ జుట్టుముట్టి. 190
చ. శరములఁ దోమరంబులను జక్రములన్ వెసఁ గప్పి బెట్టుము
ద్గరకరవాలకుంతముఖదారుణహేతుల నొంపఁ నాతఁడు
ద్ధురగతులం బ్రభద్రకులఁ ద్రుంచుచుఁ గేళి యొనర్పఁగాఁ శిఖం
డిరుచిరమార్గణంబు భ్రుకుటిస్థలి నొంచె సముద్భటోన్నతిన్. 191

1. క. మూర్తిస్ఫూర్తి. 2. క. సుగ్గుగాఁ జేయ. 3. క. గ. చ. బుగ్రంబునం బొంది. 4. క. క్రమస్ఫూర్తి దోఁపన్.

—♦ అశ్వత్థామ శిఖండిం బొదివి చంపుట. ♦—

క. గురుసుతుఁడు క్రోధమయు డగు, బరవసమున నప్పు డాద్రుపదతనందను మే
నిరువఱియ గాఁగ నేసెను, [1] శిరము నుదగ్రతఁ గృపాణశిఖ మెఱయఁగన్.

వ. ఇవ్విధంబున దొరలు దెగినను బాంచాలప్రభద్రకమత్స్యసైన్యశేషంబులు వోక
పెనంగిన నతండు మాతంగవితానవిదళనం బప్పుడు సలిపినకంఠీరవంబు తనమీఁద
హరిణకులంబు గవిసిన నెట్టి దగు నట్టివాఁ డగుచుఁ బేర్చి యార్చిన త్తెఱంగుతు
ములంబునఁ బొడగానమిఁ బాండునందనులు కృష్ణసాత్యకులును నాశిబిరమున
లేకయునికి యెఱింగె నప్పుడు గనుంగొనుజనంబులకు నితం డశ్వత్థామ యనుబుద్ధి
వొడమె నది యెట్లనినఁ గురుపాండవులు భండనంబుఁ జేయం దొడంగిన యది
మొదలుగా రాత్రు లచ్చటిజనులు నీలతనువును రక్తాస్యనయనయు రక్తాంబర
ధరయు రక్తమాల్యానులేపనయు నగు లేమ యొక్కతి తమవీటివారు నిద్రవోవు
చుండఁ దలలు వీడ మేనులు వికృతంబులై వ్రేలం బాశంబులఁ గరితురగసహితం
బుగా బంధించి ఘోరసంరంభంబునం దెచ్చి తెచ్చి యశ్వత్థామయగ్రభాగం
బునం బెట్ట నుగ్రభావంబున నతండు దునుముచు నార్చుచునికిఁ గలలు గాంతు
రట్లగుటం జేసి నిద్రాసక్తులం జంపుటయు నవ్విధంబునార్పును నేర్పడ ననుసం
ధించి యక్కలలఫలంబు గా కేమి యని తలంచి చొచ్చి పోటునకు నయ్యారాతి
రాత్రిమై వచ్చుట నిశ్చయించి యశ్వత్థామఁ గా నెఱింగి రవ్వీరుండు మెఱుంగు
మెఱచినట్లు వివిధగతులఁ జరించినం జెండాడినం జూచియు నెడంబోక రణక్రీడ
సల్పిన నబ్బలుమగండు సముద్దండబాహుదండవిలాసుం డై. 193

మహాస్రగ్ధర. తలలన్ హస్తమ్ములం బాదములఁ దనువులం దత్ప్రదేశంబుఁగప్పం
దొలఁగించున్ వానిఁ గ్రొన్నెత్తురు వఱపి హయస్తోమదంతిప్రతానం
బుల మేదోమాంసఖండంబుల దనుజమహాభోజనం బావహించు
[2]న్మలఁగం బాఱుం జెలంగు న్నలి నెసఁగు జయోన్మత్తుఁ డై మానవేంద్రా.

తే. అట్లు విహరించి హతశేషు లైనజనులు
పాఱఁ గనుఁగొని రథ మెక్కి పటురయమున
వారి వెనుకొని మెఱుఁగువాఁ లారుతూపు
గములు పరఁగించి యందఱ సమయఁ జూచి. 195

క. [3]ఆ కలన నట్లు సేసి మ,హాకులజనతతులు గాఁగ సన్యస్థలులన్
భీకరరథగతుల నుద,గ్రాకృతి యై మెఱసి యమ్ము లడరింపంగన్. 196

వ. ఇట్లెసఁగుబహుళకోలాహలంబున హయంబులు నిభంబులుఁ గట్లు ద్రెంచుకొని
కలయం బాఱెఁ బాఱుటయు గోడిగలకై దంతపాతకలహంబులం గెరలుగుండ్ల
క్రిందునను నొండొంటిమదగంధంబులు సహింపక మార్కొని పోరాడు

1. గ. శిరంబు మున్నుగ. 2. గ. న్నలిఁ బాడున్ లీల నవ్వు న్నలి. 3. గ. ఆకలన మట్లు

సామజంబులసమ్మర్దంబునను గాళ్ళు దునిసియుఁ జేతులు నలిసియు నురంబులవిసి యు వెన్నులు వితిగియుఁ బ్రక్కలు నొగిలియుఁ దలలు వగిలియుఁ జాఁపకట్టు వడి చదిసియుఁ గ్రంతల నిఱుకటంపుఁజోట్ల మానవకోట్ల పీనుంగుతిట్ట లగు చుండఁ బలకయు వాలునుం గొని యువ్వాలుమగండు వేడుకం దేరు డిగ్గి యగ్గ జంబులను ఘోటకంబులను బొదివి పాటవాటోపం బొప్ప విపాటనవినోదంబు సలిపె నప్పుడు గొందఱు నెఱియ మేల్కనినిభ్రమను భయంబునను బాదంబులు గుదివడఁ బాఱలేక నెల వెడలినయెలుంగుల నస్తవ్యస్తపుమాటలాడఁ గొందఱు జనక సహోదరాదు లగుబంధువులఁ బేరువేరం బిలుచుచుం దిరిగి కనుదిరిగి తమవారు గానివారలచెట్టలు వట్టుకొని చనఁ గొందఱు కైదువులు గొని కదిసి నిదురకన్నులం బొదువుచెలులను జుట్టంబులను బగఱ యని సమయింపఁ గొంద ఱెదురుగాఁ జనుదెంచినవా రిది యేమి యనియడుగ నశ్వత్థామ సొచ్చి పొడుచు చున్నవాఁ డనిన వాసుదేవార్జునులు శిబిరంబున లేమి నప్పాపాత్మన కిట్లు సేయ వచ్చెం గాక వా రున్నఁ దన్నుఁగాసి సేయరే యని పలుకఁ గొందఱు బీభత్సుం డిట్టిపరాక్రమంబు సేసినం జూచి మనంబున రోయు కుంతునే యతం డెన్నఁడేనియు వాహనవికలుఁ డైనవానిని జేత నాయుధంబులు లేనివానిని దల వీడినవానిని వెఱచినవానిని వెఱఁగుపడినవానిని నిద్రించువానిని నొంచునే యని యర్జును నగ్గింప నయ్యెందఱ నగ్గురునందనుండు గురుతరం బయినకురు రాజుపరిభవంబు లప్పటప్పటికిఁ దలంపఁ బెంపారుదారుణక్రూరత్వంబునఁ గోలు మసంగి యించుకయరవాయి గొనక చెండియుం ద్రుంచియుం జించియుఁ దుంగ మడుఁగుఁ జొచ్చినమాతంగంబుపగిది బడలువడం జేసె నాసమయంబున. 197

సీ. ఆ యోధవరుబారి కగ్గంబు గాక ద,ప్పుల భీతిఁ దలలచీరలును వీడఁ
బాదంబు లట దొట్రుపడఁ బాఱి కొందఱు, మానవాధీశులు సైనికులును
విడిదలవాకిట వెడలు పోఁగృపకృత,వర్మలఁ గని వఱువట్లువట్టు
వెదవులు దమపుచుసదయతఁ గావరే,యనుచు మ్రొక్కఁగనమ్మహాత్ములపుడు

తే. రాత్రుసావేశసంభృతక్రౌర్యు లగుట, నధిప యాత్మీయమానుషహాని దలఁప
లేక వారలఁ బొదివి యనేకభల్ల,దారితులఁ జేసి రందఱఁ దరతరంబ. 198

క. ధరణినెఱి దప్ప నొఱగిన,కరిహయనరచయము లొఱలఁగాఁ గరుణము భూ
వర యొలసె శిబిరమునఁ దన, కరయఁగఁజేరుగడ లేమి నది వృథయయ్యెన్. 200

వ. అట్టియెడ.

మహాస్రగ్ధర. దనుజప్రాతంబు కాంతోత్తతియును బ్రజలుం దారు నానావిధోగ్ర
ధ్వను లాకాశావకీర్ణత్వమహిమఁ బొరయం దంష్ట్రలత్యంతఘోరో
త్వనిరూఢిం బొంద నార్చుం దఱచుగ నగునుత్తారసల్లాపముల్ సే
యు నలిం గ్రందారఁ బైపై నురవడిఁ గవియున్ హుంకృతాభీలభంగిన్.

వ. ఇవ్విధంబున వివిధవికారాననంబులు బహుభంగికకరపాదంబులు గలుగునపరి
మితక్రవ్యాదులు గవిసి మేదోమాంసమస్తిష్కమజ్జంబు లానుచుం జవి యైన
వాని బుత్త్రమిత్త్రకళత్త్రాదుల కొసంగుచు నన్యకోటి బెరసినయెడఁ ద్రోద్రోపు
లాడి యవియుఁగ్రాఁ కొనుచుం గీలాలపానంబున మత్తిల్లి నృత్యంబులు సేయుచు
మఱియు ననేకప్రకారంబుల విహారంబు సలుపుచు నుల్లసిల్లిరి పదంపడి
యఱపీనుఁగు లొఱలుటయును దానవగణంబుకలకలంబును డిందువడియెనప్పుడు
జగంబులు గొని కాలినకాలాగ్నియుంబోలెఁ బాండవశిబిరంబు నిరవశేషంబుగా
సమయించి శమియించి చాపాచార్యనందనుండు మేనెత్తుట జొత్తిల్లి మోహాం
ధ్యంబుతోఁ గలసి యునికిం జేసి సాంద్రతరరక్తసిక్తంబు లైనబాహుఖడ్గంబు
లేక ద్రవ్యంబుచందంబు నొంద మరలి తాను బ్రవేశించుతఱి నెట్లుండెనట్లనిశ్శ
బ్దంబైనయవ్విడిదల వెడలుచుండఁ దెలతెల వేఁగె నిట్లు ప్రతిన నెఱపి కృపకృత
వర్మలపాలికిం జనుదెంచి వారలతో నిట్లనియె. 202

—♦ అశ్వత్థామ పాండవశిబిరంబు వెడలి కృపకృతవర్మలఁ గూడికొనుట. ♦—

సీ. సకలపాంచాలురు ✤ సమసిరి పాంచాలి,కొడుకు లందఱు జము✤కడకుఁ జనిరి
చేదిమాత్స్యప్రభ✤ద్రాదిబలంబులు, నిరవశేషంబుగా ✤ నేలఁ గలిసె
మాటలు పెక్కేల ✤ మానిసి గుఱ్ఱమే, నుం గనుపేర్లఁ ✤ ద్రుంగెఁ బాండు
భూవరనందను ✤ లేవురుఁ గృష్ణుఁడు, సాత్యకియును [1]నెందుఁ ✤ జనిరొ కాని
తే. తండ్రియును నేలినాతఁడు✤దైన్యపడిన, దాని కరులపై వచ్చియా✤శానువరము
గాంచిమీారలు పెనుఁబ్రాపు✤గాఁగ వీడు,దఱియుటకు నెంత దగునంత✤పఱుపఁగంటి.

వ. అని చెప్పిన వినుచు మున్ను రాక్షసావేశంబునం జేసి నీచపరాక్రమంబు లాచ
రించి తదనంతరంబ తెలిసి యారథికవరులు వగం బొగులుచున్నవారు గావున
నగ్గురునందను నగ్గింపం దలంపక యూరకుండి తమమనోవికృతి యతం డెఱుం
గక మున్న తలలు వంచుకొని తగుతెఱంగునఁ బొగడిన నతండు. 204

తే. పాండుతనయులు నాచేతఁ✤బట్టువడుట, తెగుటగలిగిననునుఁగొంత✤పొగడఁదగును
జలముమైరి త్తవాండ్రను ✤ జంపుటరయ,మీారుగొనియాడునంతటి✤పౌరుషంబె.

వ. అనిన విని వారలు ధృష్టద్యుమ్నప్రముఖపాంచాలురు బ్రతివింధ్యాదిద్రౌపదే
యులను బేరుకొని వారివారిబలంబులను మాత్స్యానీకప్రభృతిసైన్యంబులను
నొక్కరూ పేనియు దిక్కకుండ నొక్కరుండవ రెండుజాములలో నేలంగలిపితి
కరం బచ్చెరువు గాదె యని యతనిం గౌఁగలించుకొని రనుటయు సంజయునకు
ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 206

క. కురుపతికి జయమ్ము గోరెడు, గురుపుత్త్రుఁడు మున్న యేలొకో యిటు తఱికిం
[2]జొరక యొడమడిసినను మఱి, వెరవుం జేపయును జూప ✤ వేడుకవడియెన్.

1. క. నెందు జనిరొ. 2. గ. బొరయక మడసినచో మఱి.

వ. అనిన యమ్మహీపతి కతం డిట్లనియె. 208

ఉ. పాండునృపాలనందనుల బాహుబలంబున కోడి యాతఁ డు
ద్దండతఁ గుంది యుండి వసుధావరునూరులు నుగ్గు సేసి భీ
ముండు దదుత్తమాంగము సముద్ధతిఁ దన్నిన దాన శోకముం
జండతర ప్రకోపము నసహ్యపువేదన సేయ నత్తఱిన్. 209

ఆ. గురునిచావు తెఱఁగు క్రొత్తయై మనమున, నావహిల్లుటయు మహాగ్రహమున
బాస యిచ్చి రాజుపనుపును బడసి యుదగ్రవృత్తి నరిగి యట్లు సేసె. 210

ఉ. తా వెసఁ బోవునప్డు బలదర్పసమగ్రులు పాండుపుత్త్రుల
చ్చో వసియింపకున్కిఁ దన[1]చూచినకార్య మతం డొనర్చె దే
వావలి కైన నత్తెఱఁగు నాక్రమలీలలు సెల్ల నేర్చు నే
భూవర వార లున్న విధిపోకలఁ బోవుట గాక యంతయున్. 211

వ. అని చెప్పి విను మట్లు కృపకృతవర్మలచే సంభావితుం డై కుంభసంభవసంభ
వుండు వారలతో మనమింక మనుజపతికడకుఁ దడయక పోవలయుఁ బుణ్యంబున
మనము వోవునంతకుం బ్రాణంబులు గలిగి యుండెనేని నిత్తెఱం గెఱింగింతమను
టయు వార లట్ల కాక యని యచ్చోటు గదలి యమ్మువ్వురును భూవల్లభసల్లాప
కుతూహలంబున రయంబునం జనుదెంచి. 212

—♦ అశ్వత్థామాదిరథికత్రయంబు దుర్యోధనుం గనుంగొనుట. ♦ —

తే. రక్తసంసిక్తమైనధరాతలమున, నార్తిఁ బొరలుచు నూర్పు లందంద సంద
డింపజీవంబు వెడలనుంకింపఁ జేష్ట, లొయ్యనొయ్యన యడఁగంగ నున్నయధిపు.

మహాస్రగ్ధర. కని శోకం బాత్మలం దగ్గలముగ రథముల్ గ్రక్కునన్ డిగ్గి భూమిన్
ధనువుల్ వోవైచి బాష్పోద్గమము వొదువ వక్త్రంబులన్ విప్రలాపం
బును దైన్యం బావహిల్లం బొరలుచుఁ బొరి నాభూవిభున్ శాంతదృష్టిం
గనుఁగొంచుం జేరి కేలం గముపయి నిడుచుం గౌఁగిటం జేర్చికొంచున్. 214

చ. పురపురఁ బొక్కి యానృపతిపుంగవుచుట్టును నుండి యక్కటా
ధరణి సమస్తమున్ భవదుదారమహాజ్ఞకు లోను సేసి యి
ప్పురుసున నీవు దీనతకు భాజన మైతి విధాత కెందు దు
ష్కర మగుకార్యముం గలదె కౌరవనాయక మమ్మెఱుంగుదే. 215

క. అన నప్పలుకులు వెడవెడ, విని యావిభుఁ డల్లఁ గన్ను విచ్చిన వదనం
బునఁ జూడ్కి నిలిపి కలశజతనయుం డిట్లనియె గద్గదగళుం డగుచున్. 216

చ. అమితబలంబు దర్పమును నద్భుత[2]ధీరతయున్ గదాపరి
శ్రమముఁ బొగడ్త కెక్కి నినుఁ జక్కనెదుర్చుట గాక ఘోర ధ
ర్మము గని యొక్కఁ డుద్ధతి గదం దెగటార్చుట గల్గెనట్టె యిం

1. చ. భూరత నాతఁ డొనర్చఁ గాక దే 2. క. విక్రమమున్.

క మగల కెట్టివారలకుఁ * గల్గ దపాయము దైవ మల్గినన్. 217

చ. దురమునఁ బెంపుఁ జేవయును * దుర్దమలీల వెలుంగుచుండ సు
స్థిరత శమంతపంచకవిశిష్టతలంబునఁ బోరి సద్గతిన్
బోరసెదు నీకు నై వగపు * పుట్టదు బంధులు రాజు దేవులుం
దిరియుదు రింక వారి దగుదీనత కోర్వక యుమ్మలించెదన్. 218

ఉ. సీరి యనారతంబుఁ దనశిష్యులలోపల నెల్ల నిన్ను దు
ర్వారపరాక్రమాఢ్యుఁ డని * వర్ణన సేయుట గేలి చేసి యా
మారుతికిన్ జయం బొసఁగె * మాలవిధాతృఁడు వానిగెల్పుకో
లేరికి సమ్మతం బగునె * యిట్టిది దీనను బెంపు గల్గునే. 219

చ. కురువర నీమగంటిమియుఁ * గోత్రయుక్ బలముం జలంబు దు
స్తరగతిఁ బేర్చి భీమునకుఁ జావక పోవఁగ రానియట్టిదై
నరు బెదరించి కేశవుమనంబు గలంచి యధర్మవృత్తికిం
జొరుఁ డని పంచె దీని దివిజుల్ గని రిం కిట వేయు నేటికిన్. 220

ఉ. ధర్మము మాని యూరులు గదం బొడి సేసినయంతఁ బోక దు
ష్కర్ముఁడు వాయుజుం డెడమకాల శిరం బటు దన్నెఁ జూచి యా
ధర్మసుతుండు శాస్తిఁ దగ * దానికిఁ జేయఁడ యాతఁ [1]డెప్డు నం
తర్మదదుష్టుఁ డీగెలుపు * దైన్యము సేయదె కీర్తి మాయదే. 221

క. కౌరవనాయక నీదుగ,దారణగౌరవము సకలధరణీజనచే
తోరంజన మై నిర్మల,సారయశోధనము నీకు * సంపాదించెన్. 222

వ. అని పలికి తనమానుషంబు తెలియం గూహించి. 223

చ. కుడువఁగఁ గట్ట బంధులకుఁ * గోటివిధంబులఁ బెట్ట జన్నము
ల్నడుప ననేకధర్మవిధులం బొగ డొందఁగఁజాలునట్టియో
కుడుసిరి యిచ్చి పేర్మి నొకకొండగ మన్చిననీవు సావఁగా
నొడ లిటు లోమితిం గురుకులోత్తమ యే నొకసేవకుండనే. 224

వ. అని తన్నుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు. 225

ఉ. న్యాయము దప్పకుండఁగ రణం బొనరించి దివంబు గైకొనం
బోయెద వందు రాఁ దగినపుణ్యము సేయుట లేదు గాని మా
చేయు మనంబునుం దనియఁ * జెండఁగఁబడ్డవిరోధివర్గమున్
నీయెడ కిం పొనర్పఁగ గణింపఁగ భాగ్యము గల్గె భూవరా. 226

ఆ. పుణ్యలోకమునకుఁ * బోయినయప్పుడు, ద్రోణుఁ గాంచి నీకు * ద్రోహి యైన
జనవినింద్యచరితుఁ * జంపె ధృష్టద్యుమ్ను,నఘనీతనూజుఁడనుము తొలుత.

వ. అని నామ్ముఁగా నమస్కరించి కౌఁగిలించికొనుచు మఱియు వలయుసల్లాపం

1. గ. డెప్పుడున్ ధర్మతురుష్కుఁ డీగెలుపు.

బులు సేయుము బాహ్లికసోమదత్తభూరిశ్రవస్సైంధవప్రముఖభవదీయబాంధవ జనంబులతో నాచేసినకుశల ప్రశ్నంబుగా సంభాషింపు మది య ట్లుండె రేయింటి తెఱం గెఱింగించెద. 228

సీ. అమృతంబు నింపు కర్ణములకు నొసఁగెడు, మాట లాకర్ణింపు § మనుజనాథ
శాత్రవశిబిరంబు § సౌప్తిక వేళఁ బ్ర, వేశించి నీచుఁ గల్మషమయాత్ముఁ
దొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ § ద్రుంచితిఁ బశుమర, ణంబుగా దదనంతరంబ కవిసి
వానిబంధుల నెల్ల § వరుస గీటడఁగించి, ద్రౌపదీసుతుల నంగదలను బొదివి
తే. మిడుకమిడుకంగఁ జంపియ § ప్పాడమియెల్లఁ, దునియ వెంటఁగఁ గరివాజి § మనుజతతుల
నెల్ల నఱికితిఁ బాండవు § లేవురును ము, రారియును సాత్యకియును నా § బారిఁబడరు.

వ. అని చెప్పి. 230

ఉ. ఏ మటు పోక శౌరి మది § నేర్పడ మున్ గని డాఁగురించెనో
యేమిటి కెందుఁ బోయిరొ నరేంద్ర యెఱుంగను ధర్మదూష్యసం
గ్రామవిధంబులం జయము § గల్గియు వారికి దక్కె దయ్యె వా
రేమయి రేమి మా కెలన § మెక్కె నెఱుంగుము మమ్ము మువ్వురన్. 231

వ. అని కలిసికొని పలికి కృపకృతవర్మలవలనుం జూపి. 232

క. వీరి పెనుఁబ్రాపు వడసినఁ, గౌరవకులనాథ యేన § కాదరయంగాఁ
జీరికిఁ బోవనివారును, వైరులఁ సమయంగఁ జేయ § వలఁతుల కారే. 233

వ. అనిన నమ్మాటలు మనఃప్రియంబులై నాలుకకు లావిచ్చిన నాభూవరుండమ్మహీసురవరున కి ట్లనియె. 234

క. నీవును నీయోధవరులు, నా వైరులఁ బఱచినంత § యాచార్యుండున్
దేవవ్రతుండుఁ బఱచిరె, భావింపఁగ దుష్కరంపుఁ § బని యిది యనఘా. 235

ఆ. కర్ణమనము పెద్ద § గాఁ గొనియాడుదు, మతనికంటె శల్యుఁ § డధికుఁ డందు
రతఁడు నతఁడు నిట్టి § యాక్రమంబున నాకుఁ, బ్రియము సేయఁజాలి § రే మహాత్మ.

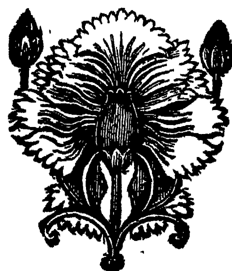
వ. అని యమ్మువ్వుర మొగంబులు గలయంగనుంగొని మీరు కృతకృత్యులరు సుఖులరై యుండుఁడు పునర్దర్శనంబు త్రిదివంబున నయ్యెడుఁగాక వగలు మాని పొండని పల్కి ప్రాణంబులు విడిచిన వార లవ్వసుమతీపతిఁ గౌఁగిలించుకొని వలగొని వచ్చి మరలి మరలి చూచుచు నరదంబు లెక్కి యరిగి రంత నుదయగిరిశిఖరంబునకు ఖరకరుండు వచ్చె నేను నిత్తెఱంగు నీకెఱింగింప వచ్చితి నాహవప్రకారం బంతయు నీకు వినిపించుటకు నాఁడు మునీశ్వరుండు నన్నుఁ బనిచి యొసంగిన దివ్యదర్శనత్వంబు నీకొడుకుతోడిద యయ్యె నని యిట్లు సంజయుండు ధృతరాష్ట్రునకు నశ్వత్థామాది రథికత్రయవ్యాపార కథనపూర్వకంబుగా దుర్యోధను లోకాంతరగమనంబు సెప్పె ననిన విని యటమీఁదఁ బాండునందను లెవ్విధంబునం బ్రవర్తించి రని యడుగుటయు. 237

మహాస్రగ్ధర, పరమజ్ఞేయస్వభావా ♦ భవభయహరణ♦ప్రౌఢనామానుభావా
కరఖేలచ్చక్రశూలా ♦ కలుషహృదయసాం♦గత్యవైముఖ్యశీలా
కరుణాయత్తాంతరంగా ♦ కమలభవమనః♦కంజసంవాసభృంగా
దురితధ్వాంతప్రదీపా♦తులనిరసనసం♦స్తుత్యనిర్భాసరూపా. 238

క. పరిణామగమ్య నిగమా, [1]పరనిష్ఠాసంపదచల♦భావనరమ్యా
నిరుపమసౌందర్య తప,శ్చరణ నిరతహృదయకమల♦సముదితసూర్యా. 239

మాలిని. [2]చరణయుగళకాంతి♦స్ఫారలీలానిరూఢా.
దరసుఖమయయుక్తా ♦ ధర్మశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా ♦ సువ్రతాసంగ హేలా
కరనుహిమకటాక్షా ♦ గాఢసర్వానుపేక్షా. 240

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్రి బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున సాత్త్వికపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 241

1. క. పరినిష్ఠా...భావన; చ. పరిపాకనుసంపదలసభావన.
2. గ. స్మరణశమితపాపా ♦ స్ఫారలీలానురూపా
వరసుఖవయభక్తా ♦ భక్తిశీలానురక్తా
సురసముదయరక్షా ♦ సుప్రసాదానుశిక్షా
సరసశుభకటాక్షా ♦ చారునిర్వాణదక్షా.

శ్రీ

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

సౌప్తికపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము.

శాశ్వతతత్త్వకరణక
లాశాలిదయాదినిర్మలజ్ఞానమయా
నాశోత్పత్తిరహిత [1]సు
ధాశయసంభజనమహిత హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకి ట్లనియె నట్లు సూర్యోదయంబైనయా సమయంబున సమీరనందనాదిసోదరులును శౌరిసాత్యకులుం బరివేష్టింప నున్న ధర్మతనయుపాలికిఁ బఱతెంచి ధృష్టద్యుమ్నునిసారథి సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి కరకమలంబులు మొగిడ్చి. 2

సీ. నరవర మనవీడుసనడిరేయి కృతవర్మ,యును గృపాచార్యుండుఁదనకుఁదోడు
గా వచ్చి జనులు నిద్రావివశాత్ము లై, యుండ నశ్వత్థామ యొకఁడు సొచ్చి
తొలుత ధృష్టద్యుమ్నుఁ ద్రుంచి తత్సోదర,తనయాదిపాంచాలతతుల ముట్టి
యన్యాయవిధిని నిర్దయం బైనవిక్రమ,లీలాతిశయమున నేలఁ గలిపి

ఆ. చేదిబలము నెల్లఁ జెండి మాత్స్యప్రభ,ద్రకులు మేలుకాంచి ద్రౌపదేయు
లను శిఖండిఁ గూర్చికొని తన్నుఁ దాఁకిన, బెట్టుచంపె నంతవట్టువారి. 3

వ. మఱియును. 4

స్రగ్ధర. వీ డెల్లం దల్లడిల్లన్ వివిధగతులమై విక్రమోల్లాస మొందం
గ్రీడాకల్పంబుగా నాకృతిఁ గని ప్రజ శంకించి దైత్యుం డనం జెం
డాడెన్ శీర్షవ్రజంబుల్ హరులగములవేఁటాడెనేనుంగులం దు
న్మాడెం గాఢేయహేలాభ్యసనలసితబాహార్గళాభీషణుం డై 5

తే. అడవి దరమిడి నఱుకంగ నందుఁ గలవి
హరిగమంబులు గలగొన నఱచు తెఱఁగు

1. క. శుద్ధాశయసంభూతమహిత.

దోఁచె నాతఁడు యోధులఁ దునుమఁ గలఁగి
యన్యజనము లాక్రందించుచున్నప్పు డధిప. 6

క. అఱచినఁ బఱచిన వ్రేళులు, గఱచిన నతఁ డించుకయును గరుణింపక యం
దఱ నుఱుముసేసె గుంపుల, కుఱికి యుఱికి ఖడ్గదారుణోల్లసనములన్. 7

వ. ఆ సమయంబున. 8

మహాస్రగ్ధర. కృపుఁడున్ హార్దిక్యుఁడున్ వాకిటనిలిచి భయాకృష్టయోధవ్రజంబున్
నృపులున్ వే నిర్గమింప న్వివిధశరముల న్మేదినిం గూల్చుచున్ ఘో
రపుసంరంభంబు దుర్వారముగఁ గెరలి రౌద్రంబు రూపంబు దాల్పం
గుపితక్రవ్యాదులో నాఁ గుచరితనిరతిం గ్రూరతాధుర్యులైనన్. 9

వ. తత్ప్రదేశంబు నవ్వీటిలోనుంబోలెఁ బీనుంగుపెంట యయ్యె నట్లు శిబిరంబునం గలకరితురగనరనికరంబులు నిశ్శేషత్వంబునొందె నాయుశ్శేషంబుకతంబునం గృతవర్మచేతం బట్టువడి యతండు మందల విడువ నిట వచ్చితి నని చెప్పినం బాండవాగ్రజుండు. 10

తే. శోకవేగసంతప్తుఁడై సొలసి వ్రాల, సంభ్రమమ్మునఁ బట్టిరి సాత్యకియును
గవలు భీమసేనుండును గరతలముల, నుమ్మలికము నెమ్మనములఁ గ్రమ్మ దేర. 11

వ. కొండొకసేపునకు మూర్ఛ దేఱి యన్నరపాలుండు డెలుంగు రాల్పడ ని ట్లనియె. 12

—♦ ధర్మరాజు తనపుత్త్రు లశ్వత్థామచే చచ్చుట విని పలవించుట ♦—

సీ. ఎట్టివారల కైన నెఱుఁగంగ నగు నె కార్యంబులగతు లుపాయంబు బలుపు
వెలయంగ నట్లు శత్రుల బంధుమిత్త్రపుత్త్రామాత్యయుతముగ నాహవమున
నందఱ నేఁ దెగటార్చినవాఁడనై, విజయంబు సేకొని విభవ మెసఁగ
నిట యేగుదెంచితి నటబంధుమిత్త్రపుత్త్రామాత్యయుతముగ నస్మదీయ
తే. బలము నెల్లను ముట్టి శత్రులు నితాంత,ఘోరముగఁ దెగటార్చిరి కుత్సితంపు
విధము వాటిల్లె నస్థిరవిజయమునఁ బరాజయము యాడు నింక ధర్మరాజనంబు. 13

స్రగ్ధర. బాణజ్వాలానితాంతప్రసరణముల శుంభద్విపక్షాంద్రసైన్య
శ్రేణీకాంతారముల్ చూర్ణితములుగఁ బటుక్రీడమైఁ దేజరిల్లెన్
ద్రోణాచార్యాగ్నివేఁడిం దొడరక మెఱసెన్ దోర్విలాసంబు వైరుల్
ప్రాణంబుల్ [1]నాఁచికోల్ దప్పదు తుదివిధి యబ్బాలురం ద్రెళ్ళవైచెన్. 14

మహాస్రగ్ధర. శరదంష్ట్రాభీషణంబై చటులరిపుమృగవ్రాతవిధ్వంసలీలా
స్ఫురణాశోభిల్లు రాధాసుతుఁ డనుపులి విస్ఫూర్జితంబున్ సహింపన్
వెరవుల్ దర్పంబుఁ గల్గెన్ వికలరిపులచే వీటఁబోయెం గుమారో
త్కరశ్లాఘ కే మందు నాపత్పరికలన ప్రమాదంబునం గాక యున్నే. 15

స్రగ్ధర. శాతాస్త్రస్ఫారవీచీసముదయరభసాశ్చర్యసంపాది హేలా

1. క. దోఁచికోల్; గ. దాచికోల్.

స్ఫీతం బై క్రమ్మఱ దేరన్ । బెదరక కలఁచెన్ । భీష్మవారాశిఁ దుశ్చా
రాతివ్యాపారదుర్వారతఁ దెగియెఁ గుమారేశ్వర వ్రజం బక్కటా ని
ద్రాతం ద్రావ్యాప్తి నక్రూరతఁ బొలసి భుజాప్రౌఢి వ మ్మయ్యెఁ జుమ్మీ. 16

ఆ. అధిక బలము గెల్చి । యవనీపతులు గొంద, ఱతివిహీనరిపులచే యాక్రమమున
మడిసి రకట జలధి వెడలి సన్నఁపుఁ గ్రయ్య, మునిఁగి రూపడంగు జనులమాడ్కి.

చ. జనకుఁడు లేమికిం గడు । విషాదము నొందెడి కృష్ణ యిమ్మెయిం
దనయులు భ్రాతలుం దెగుట । దా విని మూర్ఛ మునుంగు నెమ్మనం
బును నవశంపుమేను నయి । భూస్థలిఁ ద్రెళ్ళకయున్నె తేఱనే
నిని బటుశోకవేగమున । నిర్భరవేదనఁ జెంద కుండునే. 18

క. ఏము న్నిట్టి తెఱఁగు శోకం, బెన్నఁడు దా ననుభవించి । యెఱుఁగ దకట నేఁ
డన్నెలఁత యలఁత పెల్లున, నెన్నియవస్థలకు వచ్చి । యెట్లయ్యెడినో. 19

వ. అని వగలం బొగిలి పాంచాలి రావింపం దలంచి తనపనుపున నవ్వేలంది ద్రుపద విరాటులు చచ్చినమఱునాఁడు తదీయపత్నులకు శోకాపనోదంబు సేయుటకై సుభద్రయు నుత్తరయును దో నరుగ విడిదలనుండి విరాటుపురంబున కరిగి ద్రుపదుండును గొడుకులు నవ్వీటికి వచ్చునాఁడు దోడన వచ్చి కోడండ్రును దానును నంద యున్న యాద్రుపదుపత్నిం గాంచి పదంపడి సుభద్ర యర్జుననుమతి వడసి ద్వారవతికిం బోవ నమ్మత్స్యపురంబున నునికిం జేసి యన్నరనాథుండు నకులుం గనుంగొని యతిత్వరితగమనంబునకుం దగురథంబునం జటులంబులైన రథ్యంబులం బూన్చికొని యుపప్లావ్యంబునకుం జని ద్రుపదనందనను దక్కనుమన దెసం గలుగు నంగనలను ద్రుపదమత్స్యపతిపక్షంబు భామలను దోడ్కొని యవ్విడిదలకుం జను దెమ్మని చెప్పి యేము నయ్యెడకుం జనుదెంచెద మనుటయు నతండు తదుక్త ప్రకారంబునం జనియె నజ్జనవల్లభుండు తక్కటితమ్ములును దామోదరసాత్యకులును నడలుచుఁ దన్నుం బొదివికొని చనఁ గౌరవశిబిరంబునం గలజనంబులు గొల్చి పోవ నేడ్చుచు నిజశిబిరంబునకుం బోయి తత్ప్రదేశంబున. 20

మహాస్రగ్ధర. స్ఫురదశ్వత్థామచంచద్భుజలసదసివిస్ఫూర్జితక్రూరధారా
పరికృత్తావ్యక్తగాత్రప్రకరుల సఖులన్ । బంధులం బుత్త్రులం దాఁ
గరుణం బుష్పాంగ నార్తిం । గనుఁగొని వికలాంగత్వముం బొంది మూర్ఛా
పరతంత్రుం డై ధరిత్రిం । బడినఁ బడిరి తద్భ్రాతలుం గేశవుండున్. 21

వ. ఇట్లు పడి సాత్యకిప్రయత్నంబున నందఱుం దెలిసిరి ధర్మనందనుండు వెడవెడ దెలిసియు మగుడ నిగుడు నడలునమనంబు మునుంగ వెగడొంది నందనుల తనువుల మీఁద వదనంబు బాష్పాంబుధారాక్రాంతంబుగాఁ బ్రకటాక్రందనంబు సేయుచుఁ బలవించుచుండె కృష్ణార్జునులు సముచితభాషణంబుల బోధించిరి తక్కటి వారును దగుమాటల నుపచరించిరి కొండొకసేపునకు నవ్విభుండు రోదనంబు దక్కి

తే. పుత్త్రులకు బాంధవులకును § మిత్త్రతతికి
నగ్నికార్యంబు వోఁగులుచు § నాచరించి
యొక్కచోట నాసీనుఁడై § యుండె ద్రుపద
తనయ వచ్చుట వార్చి నె § మ్మనము ఫలర. 23

వ. అద్దేవియు నకులునిచేత నుపప్లావ్యంబున సుతసోదరమరణప్రకారంబు వినుటం జేసి.

క. అలఁత గదిరి నో రెండఁగఁ బలవించుచుఁ దోడుతోడ § బాష్పజలం బ
గ్గల మై క్రమ్మఁగ సొలయుచుఁ, దెలియుచు నాతనికి నడలు § దీపింపంగన్. 25

వ. అరుగు దెంచి యంతంత నవనీకాంతుఁ గాంచి యధికశోకాక్రాంత యై యార్తిం గూరి యాక్రందనంబు సేయ నమ్మాద్రీపుత్త్రుం డొయ్యన యయ్యంగన నరదంబు డించె నుచితవాహనంబుల నెక్కి తోడన వచ్చినవనితాజనంబు లవతరణంబు సేసి వనట వందరుచుఁ బరివేష్టించి రప్పు డావధూరత్నంబు. 26

క. ఘనుమంచునఁ జెలు వేదిన, వనజంబునుబోలె న § శ్రువారిపరీతా
ననము [1]చెలు వెడలఁ గొడుకులఁ, బనవుచుఁ జరణములు తొట్రు § వడ దీనగతిన్.

వ. కొన్నియడుగులు వచ్చి వసుధాతలంబున వ్రాలిన వేగంబ వాయునందనుం డా ద్రుపదనందన గ్రుచ్చి యెత్తి ధర్మసూనుసమీపంబునకుఁ దెచ్చిన నమ్మగువ మగుడ నిలం బడి యమ్మహీపతియాననం బాలోకించి యెలుంగు రాలుపడ దైవమానుషంబులు సుసంగతంబు లై యుండుటయు నతనికి సామ్రాజ్యంబు చొప్పడుటయు నుగ్గడించి. 28

చ. కలిమికి నొప్పు గాఁగ బలఁ § గం బయి నీకడ నాతనూభవుల్
మెలఁగఁగఁ జూడఁ గానన య § మేయభుజాబలశాలి విక్రమో
జ్జ్వలుఁడు సుభద్రపట్టియును § వ మ్మయి పోయె ననూనభోగముల్
గలిగెనయేనియుం మఱవఁ § గా వశమే మన కా కుమారులన్. 29

వ. అని యప్పు డశ్వత్థామోద్దామమరణకరణస్మరణంబు దన చిత్తం బుత్తలపెట్టఁ గోపంబు దీపింప నాసీన యై. 30

క. భూరమణ గాఢనిద్రం, గూరినసమయమున ముట్టి § కొని నాసుతులం
గ్రూరతఁ దెగటార్చెను బా,పారంభుఁడు గురుతనూజుఁ § డక్రమలీలన్. 31

క. అది యాఱిని పెనుఁజిచ్చై, మదిఁ గాల్పఁ దొడంగె దీని § మాన్ప నుపాయం
బు దలంప నొండు లే ద,య్యుదయుని ముట్టుకొని నామ § మడఁచుట దక్కన్.

క. వాయుసుతుఁ బనిచి నేఁ డటు, సేయింపక తక్కి తేని § జెప్పెద విను మేఁ
బ్రాయోపవేశమున నీ,కాయ ముపేక్షింతుఁ జుమ్మ § కౌరవనాథా. 32

1. క. చెల వెడల.

వ. అనుటయు నమ్మనుజపతి యమ్మానిని కి ట్లనియె. 34

క. క్షితిపతితనయులు పోర, న్మృతిఁ బొందుట తగున కాదె ? నీసోదరులుం
సుతులు నతిపుణ్యపురుషో,చితసుగతులు గనిరి వగలఁ ? జేడ్పడ నేలా. 35

వ. మనస్విని వైననీ కుపశమించుట కర్తవ్యంబు శోకంబు దక్కు మశ్వత్థామ యొనర్చినపరాభవంబునఁ బుట్టినయలుక వాని సమయింపక పో దని చెప్పుటయ కాదు నాతలంపును నిట్లు వాఁ డడవిం గలసినవాఁడు గానోపు సమయించుట నీ కె ట్లెఱుంగ నగుఁ జెప్పు మనిన నప్పొలఁతి యప్పాపాత్మునకు సహజం బైనశిరోమణి గలదు దాని దెచ్చి యిచ్చినంజూచి జీవంబుతో నుండెదనని తలంచితినని పరుషాక్షరంబుగాఁ బలికి యప్పవమానతనయుఁ దనపాణితలంబున సంస్పర్శించి.

ఆ. క్షత్త్రధర్మ మాత్మఁ ? గైకొని రయమున, నరిగి పాపకర్ముఁ ? డైనకుంభ
జన్మతనయు ముట్టి ? చంపుము నామది, కనలు నడలు నుడిపి ? కావు నన్ను. 37

వ. అని వెండియు. 38

—* ద్రౌపది యశ్వత్థామం బరిభవింప భీమసేను నియోగించుట. *—

సీ. జతుగృహదాహావసరమునఁ జేసిన,సముదీర్ణతరపౌరుషంబుతోడ
నత్యుగ్రుఁ డగుహిడింబాసురువచ్చిన,చోటఁ గైకొన్న నిష్ఠురతతోడ
యక్షులు పొదివినయపుడు వాటించిన, యాభీలదోర్బలవ్యాప్తితోడ
సమధికబలుఁడు కీచకుని యేఁచినయెడఁ బూనినవిక్రమస్ఫూర్తితోడఁ

ఆ. గూడ నిన్ను జనులు గొనియాడునట్లుగఁ,జనుము నీదుబలముఁ ? జలము మెఱయ
గీటడంపు మనల ? గెలిచితి నని గర్వ,మునఁ దనర్చుద్రోణతనయు నెట్లు. 39

వ. అనిన విని యగ్గురుపుత్త్రుదెసం బొడమినయమర్షంబున మేను వొంగఁ బవమాననూనుండు ద్రుపదనందనతో ధర్మనందనుం డాడినమాట లశ్వత్థామపైఁ బోవుట కనుమతిగా నంతరంగబున నంగీకరించి. 40

మహాస్రగ్ధర. కనక ప్రస్ఫీతరత్నస్ఫురపరివిసరత్కాంతిరాజన్నిజస్యం
దనముం బన్నంగ నత్యాదరమున నకులుం ? దా నియోగించె నాతం
డును దీప్తోత్సాహుఁ డై గంతమున సబలరయాకటోపరథ్యాదిసత్సా
ధనయోగం బొప్ప సారథ్యమునకు నమరెం ? దన్మనోవృత్తియుక్తిన్. 41

వ. ఇట్లు సహదేవపూర్వజుం దనకు సారథిం జేసికొని సమీరనందనుండు కోదండ గదాదండాదిహేతిసంపన్నం బైనయారథం బెక్కి శిబిరంబు వేగంబ వెడలి గురుతనయాదియోధులయరదంబులచొప్పు వట్టికొని యతిత్వరితగతిం జని కురుక్షేత్ర సంచారిజనంబులుం గని యశ్వత్థామ యెక్కడ మెలంగునో యెఱుంగుదురే యని యడిగిన వార లతండు కృపకృతవర్మలతోడం గరినగరంబు దెసకు వరిగి మఱిడి భాగీరథీతీరంబున కరుగు దెంచి యయ్యెడ నయ్యిరువురుం బాసి యొక్కవలని కరుగం దానును గృష్ణద్వైపాయనమహామునియాశ్రమంబునకై తొలఁగి తత్ప్ర

దేశంబున వసియించె నని చెప్పుటయు నద్దిక్కు తేరు నడప నియోగించె నట్టియెడ ధర్మనందనునకు వసుదేవనందనుం డి ట్లనియె. 42

చ. అనిలసుతుండు శోకమును నల్కయుఁ జిత్తమునం గరంబు పే
ర్చిన గురుపుత్త్రు ముట్టికొనఁ జెచ్చెరఁ బోయెడు నీతఁ డొంటి యా
తనిపయిఁ బోవ భూరమణ తప్పదె కార్యము పెద్ద గూర్తు వీ
వనుజులలోన నాతనికి నందఱుఁ బోవుట మేలు పోరికిన్. 43

వ. వినుము సకలపృథివియు దహింపఁ జాలునట్టి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రం బశ్వత్థామకు ద్రోణుం డిచ్చెఁ బ్రియాతిశయంబున వివ్వచ్చునకు నొసంగె నశ్వత్థామ వివ్వచ్చుతోడిమత్సరంబునఁ దదీయబలనైపుణంబునకునసహ్యంబు వడు బడంపడి యెఱింగి పాండవులపై వీఁడు దీనిం బ్రయోగింపకుండవలయునని తలంచి యమ్మహనీయసాధనంబు మనుష్యులపైఁ బ్రయోగించుకొలఁది గాకునికియుం గలదు గావున సర్వధర్మవిదుం డైనయగ్గురుం డొక్కనాఁ డస్త్రవిషయసంభాషణ సమయంబున నతనితో ని ట్లనియె. 44

క. మనుజులపై బ్రహ్మశిరం, బనునస్త్రం బేసితేని నశుభం బొలయున్
విను మెన్నియాపదలు వచ్చిన నపరోపాయములన చెఱుపుము పుత్త్రా. 45

వ. అని చెప్పి మనోగతం బవశం బై నాలుకకు వచ్చిన వీఁ డెట్లును సజ్జనులవృత్తంబునఁ బ్రవర్తిల్లెడునే యని యతండు విన నుగ్గడించె దానికి నశ్వత్థామవిషాదంబునఁ గుందియుండుఁగాని యగ్గురుని చెప్పినట్లు సదుపదేశకరణనిష్ఠుండు గాఁడతనికి దురభిమానంబును గలదు వినుము [1](చెప్పెదఁ జిరజీవిత్వంబును భర్గవరప్రసాదజనకకారణంబును గలిగియుండు ననియును దివ్యాస్త్రశస్త్రవిద్యారహస్యంబునకు మూలం బైనయగస్త్యుచేత ద్రోణుండు వడసిన బ్రహ్మశిరోనామకంబు దనకుం గలదనియును దత్ప్రభావంబు దేవమనుజదనుజలోకంబులు భస్మీభూతంబులు సేయు నని యుండుం గావున మున్ను) మీరు వనవాసుల రై యున్నతఱిఁ దాను మా పురంబునకు వచ్చి యాదవకుమారులతోడివినోదంబులం దగిలి యుండి యొక్కనాఁ డే నొంటిమై నుండ నాకడకుం జనుదెంచి నగుచు ని ట్లనియె. 46

తే. విను మగస్త్యుఁడు మాతండ్రి వినుతతపము
పేర్మి కెంతయు నాత్మలోఁ బ్రీతిఁ బొంగి
బ్రహ్మశిర మనుదివ్యాస్త్రరత్న మొసఁగె
నగ్గురుండు నా కిచ్చె నత్యాదరమున. 47

వ. ఆ దివ్యాస్త్రంబు నీ కిచ్చెద నీవు నాకుఁ జక్రం బొసంగ వలయు నని పలికిన నే నద్దురభిమాని నా యెడం బరమస్పర్ధ గలిగి య ట్లడుగుట యెఱింగియు నొం

1. ఈకుండలీకరణములోనిది వ్రాఁతప్రతులం గానిపింపదు.

డనక యతనికి మదీయచక్రధనుర్గదాఖడ్గంబులు చూసి వీనిలోన నీకు ధరింపఁ బ్ర
యోగింప శక్యం బైనదాని ధరియింపు మని చెప్పి నీవు నీయస్త్రంబునాకునీవల
వదు మిత్త్రునికోరినయది యిచ్చుచుండి దానికి మాఱుగా నొకటి పుచ్చుకొనుట
పురుషార్థంబు తెరువే యనుటయు నతండు సుదర్శనంబు వరియించినఁ బుచ్చుకొ
మ్మంటి నమ్మాటకు ముదితుం డగుచు నమ్మూర్ఖుండు దనవామకరంబునఁ జక్రం
బవలంబించి యెత్తం జాలక దక్షిణపాణిం బట్టి యెట్లును గదలఁ దివియ శక్తుండు
గాక యుభయహస్తంబులను లావు సేసి తివిసినను నది కదల కుండె నాతండు
డస్సి నిలిచి విషణ్ణుం డై యున్న నతని నాలోకించి యి ట్లంటి. 48

తే. అధికనిష్ఠమె బ్రహ్మచర్యవ్రతంబు
తోడ రుక్మిణియుతముగాఁ దుహినశైల
తటమునందుఁ బండ్రెండువత్సరము లుగ్ర
తప మొనర్చి యిమ్మహితసాధనము వడిసి. 49

వ. దివిజదానవగంధర్వాదిసమస్తభూతంబులు నాతోడియెత్తు రా కుండెడునట్టిదోర్వీ
ర్యంబున వెలసి వర్తిల్లుదు వట్టిది దీనిమహత్త్వంబు న న్నీచక్రం బింతకమున్న
బలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబాదియాదవశ్రేష్ఠు లెవ్వరు నడుగరు గాండీవి శ్వేతాశ్వ
కపిధ్వజంబులు దపోబలంబునఁ బడసి యెక్కటికయ్యంబున రుద్రు మెప్పించి
పాశుపతంబుఁ గొనియెఁ బ్రాణంబులకంటె నే నతనికిం గూర్తు నద్దేవసమునకు
నొసంగఁ దగనిది యెద్దియు లే దట్టియర్జునుండును దీని నడిగనే భరతవంశా
చార్యపుత్త్రుండవు సకలజనమాన్యుండవు నీ విట్లెటుఁగక యడుగుదె దీనినెవ్వరి
తోడ రణంబుసేయఁ దలంచి యడిగి తనిన నగ్గురునందనుం డి ట్లనియె. 50

చ. సకలజనప్రసిద్ధ మగుచక్రము నీ వొసఁగంగ నిప్డు పు
చ్చికొని భవత్పదాంబురుహసేవ పదంపడి చేసి యైనఁ బో
రికి నిను నియ్యకొల్పి మదిఁ బ్రీతి యెలర్పఁ బెనంగి నీకు నో
డక విలసిల్లి యెల్లఁ బొగ డం బెనుపొందఁగఁ గోరి వేఁడితిన్. 51

వ. ఈ చక్రంబు నీక ధరియింపం దగి యుండుం గాక నాకిది లేకున్న నేమి యగు
నెట్లును నీతోడ సంగరంబు సేయం గలవాఁడ ననియె నేను నవ్వుచు నట్ల కాక
యని ద్రోణాచార్యపుత్త్రుబహుమానంబున మాననీయరథ్యంబులు నభిరామ
రత్నాంబరాభరణంబులు నిచ్చి పుచ్చినం జనియె నట్టిమహాహంకారంబునకు
గారణం బైనబ్రహ్మశిరోనామకంబనుదివ్యాస్త్రంబున నవ్యాహతసంరంభుండును
(నసద్వ్యాపారారంభుండును) గ్రూరదర్శనుండును నగునశ్వత్థామ్నచేత భీముండు
బాధితుండు గాకుండవలయు నని పలికి పద్మనాభుండు సాత్యకిసహదేవులంజూచి
మీరు శిబిరంబున నిలువుం డని నియోగించి. 52

—♦ ధర్మజధనంజయకృష్ణు లశ్వత్థామమీఁదికిఁ బోవుట. ♦—

సీ. ప్రద్యోతితానేకరత్నశోభితమును, సంభృతాయుధవరిష్ఠంబు నైన
మాన్యరథమ్మున సైన్యసుగ్రీవంబు, లను మేఘపుష్పవలాహకములఁ
బూన్పించి యాభీలభుజగారికేతనం, బెత్తించి వేనొగ నెక్కుటయును
గాండీవధరణోద్భటుండును దూణీర, యుగళసన్నాహసముజ్జ్వలుండు

ఆ. నై ధనంజయుఁడు రథారోహణము సేసె, నగ్రజుండు నెక్కె ననికి నమరి
యొప్పి రమ్మురారియును వారు నప్పుడు, బలహరుండు నాశ్వినులును బోలె. 53

వ. ఇట్లు సన్నద్ధం బైనయారథంబు భాసురప్రతోదంబు పుచ్చుకొని యద్దామోద
రుండు వఱప నయ్యుత్తమరథ్యంబులరయాతిశయంబున సమీరనందనస్యంద
నంబు గొండొకసేపునకుం గూడె నప్పుడు భాగీరథీతీరంబునఁ గ్రోధాయత్తచిత్తుం
డగుచు నశ్వత్థామ యున్నయెడ రోయుచుఁ బోవునప్పావని నమ్మువ్వురు వారించి
రట్లు వారించిన నిలువక వారిముందటం జని యతండు సూడ్కి యట
నిగిడించి. 54

చ. సలిలసమీపదేశమున సంయమిసంఘము గొల్వఁగా సము
జ్జ్వలమహనీయమూర్తి యగుసాత్యవతేయుఁ[1]డు తారకాగణం
బులనడుమం బ్రదీప్తుఁ డగుపూర్ణసుధాంశునియట్టు లుండ న
వ్వలనికిఁ బోక భక్తి నభివాదమునర్ప మదిలోనఁ జేయుచున్. 55

వ. కెలంకులు గలయఁ బరికించి యొక్కెడ. 56

ఆ. మేన భసిత మలఁది మాననీయతపఃప్ర, యుక్తి నాదరించి యున్నద్రోణ
తనయుఁ గాంచి చాపదండంబు సజ్యంబు, సేసి మహితశరము చే నమర్చి. 57

వ. భ్రుకుటితవికటఫాలభాగుం డై. 58

తే. ఓరి ధాత్రీసురాధమ క్రూరకర్మ, కపటధార్మిక యత్యంతకల్మషాభి
యుక్తిఁ బోయినరేయి మహోగ్రవృత్తిఁ, దగిలి తెంతవేగిరమునఁ దపసివైతి.

వ. ఇట్లు లొడిఁగినఁ జావు దప్పనే లేలెమ్ము తపమ్ము సాలు రణమ్మునకు రమ్మనికఠి
నాక్షరంబులుగాఁ బలికె నటు వలుకునాభీమసేనుం గనుంగొని యతనివెనుకఁ
గదియ నడచినసవ్యసాచిధర్మజులం జూచి సవ్యథం బగునంతఃకరణంబుతో నగ్గు
రునందనుండు వారలదివ్యాస్త్రవేదిత్వం బూహించి దుస్సహం బగునమ్మహాదురి
తంబునకుఁ దలంకి బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దలంచి యొక్కయిషీ
కంబు పుచ్చుకొని యం దయ్యస్త్రంబు నావహించి యపాండవం బయ్యెడుమని
దారుణభాషణంబులతోడ రోషప్రదీప్తుం డగుచుఁ బ్రయోగించిన. 60

1. క. గ. డుదారతారకంబులనడుమం.

స్రగ్ధర. ఆదివ్యాస్త్రంబునం దుగ్రద్యుత మయి ఘనఘోరాగ్నియర్చిర్వితానం
బేదిక్కుం దాన యై పెల్లెసఁగుచు భువనం బెల్ల భస్మంబుగా నా
పాదింపం బేర్చుమాడ్కిం బరఁగి పెరిఁగినం బార్థునిం జూచి తద్బా
హాదర్పజ్ఞానముద్రావ్యపగతభయుఁడై యంబుజాక్షుండు వల్కెన్. 61

వ. అర్జున యర్జున యిద్ద్బ్రహ్మశిరోనామకం బనుదివ్యాస్త్రంబు దీనినొండస్త్రంబు ప్రతిహతంబుఁ జేయం జాలదు బ్రహ్మశిరంబు నీవునుం బ్రయోగించి దీని నుడిపి నిన్నును నీసోదరులను గాచికొనుము సత్వరుండవు గమ్ము.

క. అనవుడు నవ్వీరుఁడు స,య్యన నరదము డిగ్గి నియతుఁడై ధనురాచా
ర్యుని సంస్మరించిచాపము, గొని మంత్రముతోడ శరముగుణమునఁ గూర్చెన్.

—* అశ్వత్థామార్జునుల బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబు లొండింటిం దాఁకుట *—

వ. కూర్చి తొలుత గురునందనునకుం గీడు వొందకుండ వలయునని ప్రార్థించి పదంపడి నాకును సోదరులకును శుభం బయ్యెడు మనిపలికి యస్త్రదేవతలకు నమస్కరించి యస్త్ర మస్త్రంబునన శమించుఁ గావుత మని శివంబుఁ జింతించుచుం బ్రయోగించిన నాదివ్యాస్త్రంబు కల్పాంతజ్వలనంబునుంబోలె నాభీలజ్వాలామాలాకరాళం బై యుప్పరం బెల్లను దనమయంబుగా నిగిడి యశ్వత్థామాస్త్రంబు గ్రమ్మఱింప నుత్సహించిన నది క్రమ్మఱక పెరిఁగిసముద్దామధామంబగుటయు నయ్యస్త్రద్వితయంబునాటోపంబున. 64

మహాస్రగ్ధర. జలధుల్ ఘూర్ణిల్లె నుల్కా శతములు వడియెం జండభానుండుమాసెం
గులశైలంబుల్ వడంకెం గురిసె నురవడిన్ ఘోరపాషాణధారా
వలి నాకాశంబు ధాత్రీ వలయముఁ దిరిగెన్ వజ్రనిర్ఘోష మెందుం
జెలఁగం జొచ్చెన్ జనం బచ్చెరువును భయముం జెంది నిశ్చేష్టమయ్యెన్. 65

వ. ధర్మాత్ముం డగునారదుం డప్పుడు సాత్యవతేయునకు సన్నిహితుం డయ్యెనతండును భరతకులోద్వహుం డగునప్పారాశర్యుండును గూడియట్లు జగద్భయంకరప్రక్రమోద్దాము లగునయ్యర్జునాశ్వత్థామల నుపశమింపం జేయుటకై నడుమ నిలిచి యయ్యిరువురు నాకర్ణింప నిట్లనిరి. 66

క. పలువురు మహాస్త్రవిత్తము, లలఘుభుజావీర్యశౌర్యు లవనిఁ జనిరి వా
రలు దీనిఁ బ్రయోగించుట, గలిగెనె మానవులపై నకల్మషులారా. 67

వ. అనిన విని సవ్యసాచి దివ్యాస్త్రజ్వాలాకలాపమధ్యంబున నిస్సంభ్రములై యున్న సర్వధర్మరక్షణసర్వలోకహితాచరణపరిణతు లగునప్పరమమునులం గనుంగొని తత్కాలోచితానుష్ఠానంబు నూహించి యమ్మహాత్ములతో నిట్లనియె. 68

తే. అస్త్రమస్త్రముతో శాంత మగుటఁగోరి
పోలవ కిట్లుపయోగింప వలసెఁ గాని

యొండుదలఁపునఁ గాదది యుడుపవలయు
నేని నుడిపెదఁ బరమమునీంద్రులార. 69

క. ఏను మదస్త్రం బుడుపం, గానీపాపాత్ముఁ డస్త్రఘనదహనమునం
దా నేర్చు నందఱను మీ,మానసములఁ దలఁపవలయు మాసేమంబుల్. 70

తే. అనుచుఁ జయ్యన యస్త్రవిద్యాప్రవీణ, మానసుండగునరుఁ డయ్యహీనరూప
సాధనము నశ్రమంబున సంహరించె, మెచ్చియమ్మహామును లెదఁబిచ్చలింప.

చ. తపమును బ్రహ్మచర్యమును దానము సత్యము గల్గునాసురా
ధిపతనయుండు దక్క సముదీర్ణముగా నిగిడించి యమ్మహో
గ్రపుమహితాస్త్ర మొండ్లకును రాదు మగుడ్పఁగ నట్టిభంగి భూ
మిపతుల కాదు దేవతలు మేకొనఁ జాలరు కౌరవేశ్వరా. 72

వ. బ్రహ్మశిరోనామకంబగునమ్మహాస్త్రంబు దలంచిబ్రహ్మతేజోమయంబగుటం జేసి
యిట్లు ప్రయోగించి వారింప శక్యంబు గాకుండు వారించిరేని వారించినవారిన
తలద్రెంచు గురుభక్తియు వ్రతయుక్తియు నెక్కుడు గలుగుట నక్కౌరవశ్రే
ష్ఠుండు నివారణపటిష్ఠుం డయ్యె నవ్విధంబునఁ గవ్వడి యాదుర్నివారసాధనంబు
వారించుట నాలోకించి యమ్మునీశ్వరు లమ్మాహాత్మ్యం బూహించి రశ్వత్థామ
నిజాస్త్రసంహారంబు సేయం జూచి యది శక్యంబు గాకుండుటయు దీనమానసుం
డగుచు మానసీయోపాయుం డగు సాత్యవతేయున కిట్లనియె. 73

తే. చంపెఁ గురువిభు నాకు లజ్జాకరముగ, భీముఁ డదియు నధర్మసంగ్రామవృత్తి
నంతఁ బోవక వచ్చి ప్రాణాపహార, మాచరింపఁగఁ బూని నన్నాక్రమించె. 74

చ. పరిభవజాతరోషమునఁ బ్రాణభయంబునఁ జేసి యిమ్మహా
శరము వివేకవర్జిత విచారుఁడనై యిటు లేసితిన్ మునీ
శ్వర యిది పాండుభూపసుతవర్గము[1] నంతటి నేర్చుఁ గానిమె
ప్పరుసున మాన దివ్విధము పాపమ యేనియు దాని కోర్చితిన్. 75

వ. అనిన విని యమ్మునిపతి యతనియాననంబునఁ జూడ్కి నిలిపి మీతండ్రి య
ప్పాండవమధ్యమునకువాత్సల్యంబున నీ యస్త్రంబొసంగె నీ యోధవరుండునీకు
గీడు దలంపఁడు భవదస్త్రం బుపశమించుటకునై నిజాస్త్రంబు ప్రయోగించె
మేము వలవ దన్న నుపసంహరించె ని ట్లస్త్రవిద్యావైదగ్ధ్యంబున నడిసన్నకవ్వడి
వధింప నీకు వశం బగునే నీయస్త్రం బితని యస్త్రంబుచేత నివారితం బయ్యెడు
నది యట్లుండె విను మమ్మహాస్త్రంబు మనుష్యవిషయంబుగాఁ బ్రయోగించు
వానికి [illegible]ం బగు నొకనిచేతఁ బ్రయోగింపఁబడి యన్యాస్త్రం బుపశమించె
నేని నద్దేశంబునకుఁ బండ్రెండేం డ్లనావృష్టిదురితం బగుం గావునఁ బాండవు

1. గ. సంతతి నేర్చు.

లను నిన్నును నిర్దేశంబును రక్షించుటకుం జెప్పితి మెప్పాటనయిన దీని నుపసంహరింపవలయుఁ దపంబునకుఁ జొచ్చినవాఁడవు రోషంబునకుఁ దొలంగి సుఖివిగమ్ము ధర్మంబున జయంబుఁ గొన నొల్లనియిప్పార్థుండును బ్రీతుం డై చనవలయు భవదీయశిరోమణి యీతని కిమ్మట్లయిన నితండ కాఁడు పాండవు లందఱును నీ దగుజీవనంబు నపహరించినంతియ సంతసిల్లుదు రిది సమీచీనం బయిన సంధిప్రకారం బిట్లు సేయుట మే లనుటయు నుమ్మలికంబుతో నగ్గురునందనుండు పరాశరనందనున కి ట్లనియె. 76

సీ. పాండునందనులకుఁ బ్రాఁతె రత్నంబులు, కౌరవనాథు భండారమెల్లఁ
గైకొన్నవారు నాగభయంబుఁ దస్కర,భయమును దానవభయము దేవ
భయమును జోరయవుఁ బాధింప దాఁకలి, తృష నిద్ర రోగంబుఁ దీనికతన
నిట్టిరత్నము వీరికేఁ జాలుదురె ముని,నాయక నీవచనం బలంఘ్య

ఆ. మగుట దీని నీకు నర్పించితిని మద,స్త్రంబు పాండవేయరాగపాత్ర
గర్భములకు హానిఁ గావించి సంతృప్తిఁ, బొంది తాఁ బ్రశాంతిఁ బొందుఁ గాత.

క. అన విని కృష్ణద్వైపా,యనుఁ డట్టులు సేయు మొంటి కానపడకుమీ
యని పలుక నప్పలుకునం, గనియెను దనపలుకు తప్పఁగా నతఁడు మదిన్. 78

వ. కని పాండవేయరాగపాత్ర గర్భంబు లని తత్సంతానసంజాతగర్భంబుల నెల్ల నుగ్గడించినవాఁడ నయితి నది పారాశర్యుండు పాండవేయభార్యాగర్భంబులన పేరుకొనుటగాఁ జేసి యొంటి కానపడకుమీ యనియె దీని నెఱింగినవాఁడఁగా నేల యిది యనుమతిగా భావించి సకలగర్భవిధ్వంసనంబు గావించెదం గాక యని నిశ్చయించి యమ్మునీంద్రునితో నట్ల చేయువాఁడనని పలికె వారలసంవాదప్రకారంబు హృషీకేశుం డెఱింగి వీఁడు సంయమివరుమాట గీటునం బుచ్చి తనవలసినట్లు సేయువాఁ డయ్యె నిప్పాపాత్మునుపక్రమంబునకు నడ్డపడి చూచెదఁగాకున్న దుది నాచేయుతెఱం గున్నదియ కాదె యని వితర్కించె నప్పు డశ్వత్థామ చేతోవృత్తి సాత్యవతేయుం డెఱిఁగియుం గృష్ణుం డెఱుంగుటయు నతండతనితో సల్లాపంబు సేయం దలంచుటయుఁ గనుంగొని యూర కుండె. 79

—♦ శ్రీకృష్ణుఁ డుత్తరగర్భంబు దగ్ధంబు గాకుండఁజేయ నిశ్చయించుట ♦—

క. వనజాక్షుఁడు ద్రౌణికి ని,ట్లనుఁ దునిమితి పాండుపౌత్త్రు లందఱఁ బాపం
బునఁ బోయితి గర్భంబులఁ, దునిమెద వం దొకటియైనఁ దొలఁగింపఁదగున్.

క. ఏ నొక్కనిఁ బాండవసం,తానార్థము గాఁగ నిత్తు ధర్మముల మహా
దానంబులఁ గ్రతువుల జన,తానందితుఁ డగుచుఁ బెంపుఁ దలకొన్న వానిన్. 81

తే. అట్టి గర్భంబు నిలుపు తక్కన్నిగర్భ
ములును భవదస్త్రమున దగ్ధములుగఁ జేయు

మనుడు సంరంభజృంభితుఁడగుచు ద్రోణ
తనయుఁ డి ట్లను నమ్మురాంతకునితోడ. 82

వ. పక్షపాతంబున నీ విట్లు పలికిన నేనక్లేల చేయుదు మదస్త్రంబునకు లక్ష్యంబులు గా గర్భంబు లొండు గలుగు లేకుండు నది యట్లుండె విరాటనందన యగు నుత్తరగర్భంబు రక్షించెద నని చూచె దప్పునికిఁ బూనితేనియు నాయస్త్రంబున నవశ్యం బదియును విధ్వంసంబు గావింతు నని పలికినఁ బద్మనాభుండు. 83

క. అనఘుఁ డభిమన్యు తేజం, బనూన మై మాత్స్యపుత్త్రియం దున్నది నీ
తనువుట గలిగిననుం ద, త్తనయున కేనాయు విచ్చెదను దీర్ఘముగన్. 84

క. అనిన విని నగుచుఁ గుంభజ,తనయుం డిట్లనియె నస్త్రదగ్ధుని బ్రతికిం
చిన మేల కాదె నీవి,న్ననువు నెఱింగెదము గాక నరసఖ దీనన్. 85

వ. అనిపలికి పరమాదరణీయు లగుసాత్వత తేయదేవకీనందనులవాక్యంబు లాదరింపక పాండవసంతానసకలగర్భవిషయంబుగా నస్త్ర ప్రమోచనంబు సేసిన నుపలక్షించి వాసుదేవుం డతనితో నిట్లనుఁ ద్రికాలవేది యగునొక్క బ్రాహ్మణుం డుపప్లావ్యం బునకు వచ్చి యుత్తరను జూచి నీపుణ్యంబునఁ బ్రాణంబులు పరిక్షీణంబు లైన పుత్త్రుండు జనియింపం గలవాఁ డది కారణంబుగా భవదీయగర్భస్థునకుఁ బరిక్షి న్నామధేయం బగునని పలికె నమ్మహాత్మునివచనం బనృతంబు గానేరదు భవ త్కృత్యం బకృతసమంబ యబ్బాలకుండు పాండవవంశకరుం డగు నని చెప్పితన చిత్తంబున రోషం బావహిల్లుటయు బాలఘాతి వగునీకు నశనంబు దుర్లభంబై సహాయరహితుండ వై దుర్గంధరక్తంబున నంగంబు దిగ్ధం బగుచుండ మూఁడు వేలేండ్లు దిరుగుము నాచేత రక్షితుం డై యక్కుమారుండు కృపాచార్యువలన ధనుర్వేదవిదుం డై సర్వశస్త్రాస్త్రంబులు వడసి బహుసంవత్సరంబులు వసుధఁ బాలింపంగలవాఁడు వానికి జనమేజయుం డనుమహారాజు ప్రభవించి నీవు సూచు చుండ నుజ్జ్వలుం డై ప్రవర్తించు మదీయంబు లగుతపస్సత్యంబుల మహానీయ ప్రభావంబులు సూడు మని యాడె నప్పుడు కృష్ణద్వైపాయనుండు గురునంద నున కి ట్లనియె. 86

తే. బ్రాహ్మణుఁడ వయ్యునిట్లు క్రూరతకు రోయ, కస్మదీయవాక్యంబులనాదరంబు
సేయ కీపాపకర్మంబు సేసినాఁడ, వచ్యుతుఁడు వల్కినట్టులయగుము నీవు. 87

వ. అని యిట్లు శపియించి నీచకర్ముండ పొ మ్మనినవిని యశ్వత్థామ యమ్మహాత్ముని యాననం బాలోకించి మునీంద్రా నీవు మనుజులలోనన యుండువాఁడ వని ప్రతి శాపం బిచ్చి నీకడన యేను వర్తిల్లగలవాఁడ నీవును శౌరియు సత్యవాదు లగు దురు గాక యని తనశిరోమణి పాండవుల కిచ్చి తపోవనంబునకుం జనియెఁ బాండ వులును గృష్ణుండును నమ్మునీంద్రునకు నమస్కరించి వీడ్కొని యతిత్వరితగతి నరుగుదెంచి. 88

క. అరదములు డిగ్గి వగలం, బరితాపముఁ బొందు చున్నపాంచాలిం గాం
చిరి తమచేతోవృత్తులఁ, గరుణము మగుడంగఁ బొడమఁ గౌరవనాథా. 89

వ. అట్లు గాంచి యక్కాంతచుట్టు నాసీను లై రప్పు డగ్రజుండు వనుపఁ బవనతనయుం డమ్మణి యద్దేవికి సమర్పించి. 90

—♦ భీమసేనుఁ డశ్వత్థామశిరోరత్నంబు ద్రౌపది కిచ్చుట. ♦—

క. పగతుపని సక్కనయ్యెం, బగ మానుము రాజధర్మ వైశిష్ట్యము పెం
పుగ నాదరింపు నీతా,ల్మి గదా భూపాలునమ్మకలికముం బాచున్. 91

చ. జనపతి పంపఁ గేశవుఁడు సంధికిఁ బోయెడునప్డు నీవు సె
ప్పినగరువంపురాజసపుఁబెట్టిదపుందగుమాట లెల్ల నె
మ్మనమున నెక్కొనఁ నిలుపుమా వగవం బని యేమి సంగరం
బునఁ బగవారు పేర్చి పొరిపుచ్చక పువ్వులకోల సాఁతురే. 92

క. వినుము ధృతరాష్ట్రవంశం,బున మగపేఁచంబు నెల్లఁ బొలియించితిఁ గృ
ష్ణునికారుణ్యము జిష్ణుని, పెనుబ్రాపును గలుగ నేను విగతభయుఁడ నై. 93

ఉ. త్రావితి దుస్ససేనురుధిరం బుర ముగ్రతఁ జీఱి వ్రచ్చి క్రీ
డావిధి వానియగ్రజుతొడల్ వడి నుగ్గుగఁ జేసి యార్చి యా
భూవరుమౌళిఁ దన్నితి నృపుల్ గని సంతస మంద నింత హా
ర్దావసరంబు శోకసమయంబుగఁ జేయుట నీకు నర్హ మే. 94

క. గురుతనయుఁ డగుటఁ బ్రాణము, హరియింపఁగఁ జొరక విజయుఁ డశ్వత్థామం
బరిభూతుఁ జేసి యాయుధ,పరిగ్రహముతోడఁ [1]లజ్జఁ బాయం జేసెన్. 95

వ. చూడామణి గోలుపోవుటం జేసి యాకుంభసంభవసంభవుకీర్తిశరీరంబు వడిమొముఱికిఁ బొంది యున్న దింతియ యిటు వైరంబు [2]పేరు లేకుండఁ దీర్చుట యెవ్వారికిం జను నేమియు గీడాడఁ దెఱపి లేక ధర్మతనయుండు నిర్మలకీర్తికి భాజనంబై యుల్లసిల్లెడు నూఱడిల్లుము. 96

తే. అనినఁ గొండొక తెలివొందునాననంబు,తోడ నుత్థిత యైనయాతోయజాక్షి
ప్రభలు పర్వంగ నొప్పునాపద్మరాగ,రత్నమఱచేత నిడికొని రాజుఁ జూచి. 97

వ. భీమసేను నుద్దేశించి. 98

ఉ. నామన మార దీనిఁ గని నందముఁ బొందితి నింత సాలు నా
కీమహనీయరత్నము వహింపఁగ నర్హుఁ డితండ యంచు నా
భూమిపుచేతఁ బెట్టుటయు భూవర యాతఁడు ద్రోణిగౌరవ
శ్రీ [3]మదిభక్తిఁ బెంపఁగ ధరించె శిరంబున దానిఁ బ్రీతుఁ డై. 99

1. గ. మణియుఁ 2. గ. పేరు లేకుండ. 3. గ. మణి.

వ. ఇవ్విధంబున. 100

తే. విలసితం బగునమ్మణిశ్రీచెలువు మిగుల
మౌళియందె ధరించి యశ్రమ్మనుజనాథుఁ
డుదయరాగనితాంతసశ్రముజ్జ్వలేందు
బింబమునఁ బొల్చుపూర్వశైశ్రైలంబు వోలె. 101

వ. ఇత్తెఱంగునం బాండవాగ్రజుండు పాంచాలికిఁబ్రియం బాచరించి తత్ప్రభృతి కాంతలును సహదేవప్రముఖపురుషులును వినఁ బవనతనయుం డశ్వత్థామఁ బొడగనుట మొదలై గురునందనుండు చూడామణి యిచ్చుట తుదియైనవృత్తాంతం బంతయుఁ జెప్ప నాభూవల్లభుండు లోనుగా నెల్లవారును నపత్యబాధకం బైన యాబ్రహ్మశిరంబుప్రభావంబూహించి కృష్ణుని ప్రతివిధానంబుగలుగుటనూఱడిల్లియు నెట్లగునో యనుశంక నుండి రత్తఱి నుత్తరకుండక్కఁ బాండవేయవంశవధూజనంబులకు గర్భంబులు లేక యుండె నయ్యస్త్రోత్తమం బవ్విరాటపుత్త్రియుదరంబున నున్నపిండంబు బాధితంబుసేయుట గనుంగొని యప్పుండరీకాక్షుండు ద్రౌణితోసల్లాపంబు సేయునవసరంబున నయ్యస్త్రఘాతవేదన లేకుండఁదనచిత్తవృత్తిన యుడిపెం గాన యవ్విశేషం బయ్యభిమన్యువల్లభ యాదిగా నెవ్వరు నెఱుంగరది యట్లుండెఁ బుత్త్రులదెస వగ దొఱఁగకున్న యాధర్మనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 102

చ. బలమున శౌర్యసంపద నశ్రభంగపరాక్రము లైనద్రౌపదే
యుల నొకరుండ ముట్టికొని శ్ర యుద్భటవిక్రమ ముల్లసిల్ల దు
ర్బలుల వధించుచాడ్పునఁ గృశ్రపాణకళాలలితంబు లొప్ప వి
చ్చలవిడిఁ ద్రుంచెనట్టి గురుశ్రసంభవుఁ డంతకు నెట్లు సాలెనో. 103

శా. ఉద్యోగస్ఫురితుం డజయ్యభుజశ్రవీర్యుం డిద్ధవింక్రాతిసం
పద్యోగప్రథితుండు శక్రసుతసంశ్రభావ్యగ్రమోద్యద్ధను
ర్విద్యావైభవశాలి సంగరకళాశ్రవిస్తారసంవేది ధృ
ష్టద్యుమ్నుం డతఁ డోర్వ కున్కి యెటు లశ్రశ్వత్థామయుద్రేకమున్. 104

క. తక్కను గలపాంచాలుర, నొక్కఁడ శిబిరంబు సొచ్చి శ్ర యుక్కు దలిర్పం
జెక్కండ్రఁదునిమెనటె యిది, యక్కజ మగు నేమికతనశ్రనధికుం డయ్యెన్. 105

వ. అనిన నమ్మహీకాంతునకు మురాంతకుం డిట్లనియె. 106

— ♦ ధర్మరాజునకుఁ గృష్ణుఁడు శివప్రభావంబు చెప్పుట ♦ —

చ. హరుఁ డజరుఁ డమేశ్వరేశ్వరుఁ గృశ్రపాతిశయార్ద్రు నమేయమూర్తి శం
కరు నచలైక్షభక్తిరసశ్రగమ్యుని నవ్యయు నిందుమౌళిఁ ద
త్పరమతి నాశ్రయించి యనశ్రపాయబలోద్భటశౌర్యసంపదన్

గురుతనయుండు గాంచి యధికకుం డగుటం బగ దీర్చె నమ్మెయిన్. 107

చ. శివుఁడు ప్రసన్నుఁ డైన నఱ సేయును వెవ్వరి కైన రాజపుం
గవ యమరత్వ మైన బలఘస్మరు గెల్వఁగ నోపునట్టిద
ర్పవిభవ మైన నిచ్చుఁ బరిపంథు లనేకుల నొక్కరుండు భా
హువిలసనంబు ఘోరముగ నోర్వఁగ జాలుట యాగి సోద్యమే. 108

ఉ. తెల్లమి గాఁగ నేను శివదేవు నెఱుంగుదు భూతసంచయం
బెల్ల జనింప నిల్వఁగ లయింపఁగఁ జేయు నతండె యవ్విభుం
డుల్లమునం దలంప భువనోత్కరవిశ్వవిధానయుక్తి వ
ర్తిల్లుచు నుండు భక్తికి విధేయుఁ డమేయుఁడు కౌరవేశ్వరా. 109

వ. అమ్మహాదేవునిదివ్యలీలలు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 110

సీ. భూతసంచయసృష్టి బుద్ధిఁ దలంచి య,ప్పరమేష్ఠి గానఁగ బ్రహ్మ యరిగి
తనదుమనోవృత్తి దగ నెఱింగించిన, నమ్మహాత్ముండు తదభిమతంబు
గావింపఁ బూని తపోవిభవం బేమి,పనులకు నైనను బ్రథమసాధ
నం బని యూహించి యంబుసమ్మార్జిత, నిజమూర్తి యై తపోనిష్ఠ నుండె

తే. నా విరించియు నద్దేవదేవురాక, బహుసహస్రవర్షంబులు వార్చియుండి
నిజతపఃప్రభావంబున నిపుణచిత్తు, దక్షుఁ డనువాని సృజియించె ధరణినాథ.

వ. ఇట్లు సృజియించి యవ్విరించి యతని నాలోకించి ప్రజల సృజియింపు మని పంచిన
నతండు పెద్దవా రొండ్లు లేరై రేనియు సృజియించెద ననిన నప్పరమేష్ఠి పరమే
శ్వరుండు జలనిమగ్నుం డై యున్నవాఁ డేను నిన్ను నియోగించెద నింక సృజియిం
చు పెద్ద లెవ్వరును లేరు సృజియింతువు గాక యనవుడు నమ్మహాత్ముండు దేవాసుర
మనుష్యతిర్యగాత్మకభూతంబుల సృజియించిన నాఁకొని యవి దక్షప్రజాపతి
భక్షింపం గవిసిన. 112

ఆ. అతఁడు బ్రహ్మపాలి కతిరయంబునఁ బాఱి,భూతతతులు నన్నుఁ బాదువకుండ
నాఁగవలయు వాని కాహారములు గల్పి,తములు సేయవలయుఁ దగ మహాత్మ.

వ. అనిన విని యాజగత్కర్త యోషధులును ఫలమూలాదిభక్ష్యసంపదుపకా
రంబులుగా వృక్షలతాగుల్మంబులును గల్పించి యా భూతంబులకు వాని నాహా
రంబులుగా సమర్పించి మఱియును బలిష్ఠభూతంబులకు దుర్బలభూతంబులు
భక్ష్యం బగుం గాక యనియు నాదేశించె నంత నా భూతంబులు ప్రీతంబులై
చని తత్ప్రకారంబున వృద్ధి నొంది సంతానరూపంబున సమృద్ధంబు లగుచు
నుండెఁ బెద్దకాలంబునకు బాలేందుధరుండు జలంబులు వెడలి వచ్చి భూతకోట్ల
నాలోకించి కోపించి నిజలింగంబుఁ బుచ్చి నేల నిడినం గని యాసరసిజాసనుండు
భవునిం బ్రశమనవాక్యంబుల ననునయించుచుఁ జేర నరిగి లింగంబు నిశ్లేల చేసి
తనుటయు నద్దేవుండు. 114

క. భూతంబుల సృజియించుట, కై తోయములందు మునిఁగి యత్యుగ్రతపః
స్థితుఁడనై వచ్చితి నొరు, చేత సృజన మగుట నిట్లు సేసితి దీనిన్. 115

వ. భూతంబుల సృజించుటకుం గాక లింగంబు [1]దన కేల యని పలికి సంరంభ
విజృంభితుం డగుచు మాల్యవంతంబునకుఁ జని మహాతపంబు సేయుచుండ. 116

క. [2](ఆ సమయంబున లింగము, భాసురగతిఁ జూడ నొప్పె బ్రహ్మాదులకుం
జేసిరి పూజలు వారలు, వాసవముఖ్యామరాదివర్గముఁ దారున్. 117

వ. అంతం, బెద్దకాలంబునకు. 118

క. సుర లొకమహాధ్వర మ్మా,చరింపఁగఁ దలంచి ద్రవ్యసంపద మిగులం
దొరకొల్పి భాగయోగ్యా,మరుల నిరూపించి యతిసమాహితమతులై. 119

వ. తొడంగి యనుష్ఠాన ప్రపంచ ప్రవర్తకు లగుచుండిరి గాని రుద్రునిమహానుభావం
బెఱుంగమిం జేసి యయ్యాగమూర్తికి భాగకల్పనం బొనర్ప రైరి దానినెఱింగి.

—♦ రుద్రుఁడు దేవతలు సేయు యజ్ఞంబు సేయుట ♦—

సీ. అతులతపోమయం బయి యద్భుతావహం, బయినదైర్ఘ్యంబున నతిశయిల్లి
బాలార్కసన్నిభ ప్రభఁ దేజరిల్లెడు,నట్లుగా నొక్కశరాసనంబు
సృజియించి దానికి శింజినీ ప్రముఖంబు లగునంగకములు యజ్ఞాంగకల్పి
తములు గావించి యుద్దామకోపానల,జ్వాలలు సాకారలీల నిగుడఁ

ఆ. గెలియం దమర్చి కృత్తివాసుఁడు సుర, శ్రేణిక్రతువు నియతిఁ జేయునెడకు
నరుగుదెంచె సత్వరాభీలహేలావి,కాసభాసి యగుచుఁ గౌరవేంద్ర. 121

మ. ధరణీచక్రము దిర్దిరం దిరిగెఁ బాతాళంబు ఘూర్ణిల్లె భూ
ధరముల్ వెల్లగిలెన్ దిశావలయ ముత్కంపంబు నొందెన్ దివా
కరచంద్రాగ్నులదీప్తి మాసె సురలోకం బాకులం బయ్యె న
ప్పరమేశుం డటు తా మరుత్క్రతుపరిభ్రంశార్థి యై వచ్చినన్. 122

చ. అనిమిషసంఘ మెల్లను భయంబునఁ జేష్టలు దక్కి యధ్వరం
బు నడప నేర్పు లేది కురుభూవర చిత్రగత ప్రకార మ
య్యె నడరి యేసె నా క్రతువు నీశుఁడు డెందము గాఁడఁ బాఱి పో
యె నది మృగంబుచందము వహించి పలుతాళనసంయుతంబుగన్. 123

వ. ఇవ్విధంబున యజ్ఞం [3]బపక్రాంతం బగుటయు నిర్జరులు నిశ్చేతను లై రందు
సవితృనిబాహువులును బూషునిదంతంబులును భగునిలోచనంబులును ద్రిలో
చనుండు గోదండాగ్రంబునఁ దునియను డొల్లను బగులను బొడిచె నప్పుడు
దలరి దివిజులు యజ్ఞాంగంబులతోడం గూడఁ బలుగడలం బాఱం దొడంగిన.

క. ఆ దైవ్యఘు వ్వారందఱు, నేదిక్కులఁ బోవ కుండ నెయిది భయం బా
పాదించుచు నలి నాఁగెం, గోదండమునారి సాఁచి గుములు గొనఁగన్. 125

1. గ. దక్కెల. 2. (వ్రాఁతప్రతులందుఁ గనుపట్టదు. 3. గ. బు ప్రశాంతం.

తే. ఏయ నొల్లక యమరుల ♦ నివ్విధమునఁ
బొదివికొని యీశ్వరుఁడు దూల ♦ పుచ్చ వార
లొక్కమొగి వింటి గొనయంబు ♦ పెకు్కదునియ
లయ్యెడుమ యనవుడు నది ♦ యట్లయయ్యె. 126

వ. ఆలోన. 127

క. సుర లాక్రతువుం దారును, శరణం బను పలుకుతోడఁ ♦ జరణానతులై
కరుణకుఁ బాత్రము లగుటయు, శరణాగతవత్సలుఁడు ప్రసన్నతఁ బొందెన్. 128

వ. ఇట్లు ప్రసన్నుం డై. 129

తే. ఆత్మకోపంబు పుచ్చి జలాశయమున, వైచి బాలేందుధరుఁడు దే ♦ వతల నాద
రమున వీక్షించె నమ్మహాగ్రంపురోష, మనలరూపమై యిగిరించె ♦ నజ్జలముల.

వ. ఇత్తెఱంగునఁ గృపాయత్తచిత్తుండై సర్వేశ్వరేశ్వరుండు సవితృనకుఁ బూషునకు
భగునకుఁ గరంబులును దంతంబులును నయనంబులును నొసంగి యజ్ఞం బెప్పటి
యట్ల ప్రవర్తిల్ల ననుగ్రహార్ద్రభావంబునం బనిచిన. 131

క. అమరులు భక్తిం గ్రతుభాగము నప్పరమేశ్వరునకుఁ ♦ గల్పించి రతం
డు మనంబునఁ బ్రీతుండై, సమాహితుం డయ్యె జగము ♦ సంతోషించెన్. 132

వ. అట్టివి యద్దేవదేవునిదివ్యలీల లతండు కోపించిన భువనంబు లస్వాస్థ్యంబును బ్ర
సన్నుం డైన సుఖిత్వంబును గను నాభూతనాథుండు గురుసుతునకు సన్నిహితుం
డయ్యెఁ గావున నయ్యోధవరుం డొక్కరుండ శిబిరంబు ప్రవేశించి యిత్తెఱంగు
పరాక్రమం బాచరించెఁ గాని యివ్విశేషం బారథికవరునిశక్తి నైనది గా దది
చిత్తంబున నిడం బని లేదు భీష్మద్రోణకర్ణశల్యాదు లైనమహావీరులం బోరఁ బరి
మార్చ దొరఁకొనుటకును దర్పదుర్దము లై ధృతరాష్ట్రనందనాగ్రేసరు లైనదు
శ్శాసనదుర్యోధనులఁ జలంబు నెరయ వక్షోరక్తపానంబున నూరుభంజనంబునం
బరిమార్చుటం జేసి ప్రతిజ్ఞాపూరణాచరణశోభనంబు నొంద సంభావించుటకును
గారణం బైనభవదీయదైవమానుషయోగంబునకుఁ బరమానందంబు నొందు
మని యిట్లు గోవిందుండు ధర్మనందనునకు నాశ్వాసం బొనరించెనని జనమేజయు
నకు వైశంపాయనుండు సెప్పుటయు. 133

స్రగ్ధర. సాయంప్రాతర్హుతప్రజ్వలితహుతవహస్వైరనిర్ధూతజాడ్య
స్ఫాయచ్చేతఃప్రసాద[1]ప్రసృమరవిమలప్రౌఢబోధానుమోదీ
మాయా[2]వ్యాపారదూరా ♦ [3]మఖతతివిహృతినిర్మాణసంపాద్యమానా
శ్రేయోదాజత్రిలోకాశ్రితజనదురితక్షేపలీలావిలాసా. 134

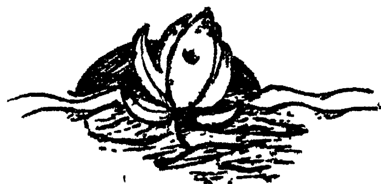
క. సురనికరానందకరా, సురారికాంతావిలాసశోభాపహరా
కరుణాసక్తమనస్కా, సరిద్వరాబర్హిబర్హచారుశిరస్కా. 135

1. క. దాస్పదవిమలతర. 2. గ. వ్యాహార. 3. గ. మధురవివృతి. జ. మధురవిధృతి.

మాలిని. అకలుషహృదయాభి ‖ వ్యక్త సర్వోపయుక్తా
సకలనిగమవేద్యా ‖ స్వాస్థ్యవిద్యోపపాద్యా
ప్రకృతివికృతి భావ ‖ ప్రాప్త సాంఖ్యప్రదీప్తా
[1]సుకృతమయవిలాసా ‖ సుస్థిరానందభాషా. 136

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్రి బుధారాధనవిరాజి
తిక్కన సోమయాజి ప్రణీతం బైన శ్రీ మహాభారతంబున సౌప్తికపర్వంబునందు
సర్వంబును ద్వితీయాశ్వాసము. 137

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతమునందలి సౌప్తిక పర్వము
సమాప్తము.

1. క. సుకృతమయకలాపా॥సుస్థిరైశ్వర్యరూపా.

హరిహరనాథాయ నమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము

సాంగత్యవిధాయివి
కాసోల్లాసితకటాక్ష ! కరుణామయమూ
ర్తీ సారబోధభరిత
వ్యాసాదిమనోనివాస ! హరిహరనాథా. 1

క. దేవా జనమేజయజగ,తీవరుఁడు గుతూహలము మ!దిన్ మొలతేరం
గా వైశంపాయనవద,నావేశితదృగ్విలాసుఁ!డై యిట్లనియెన్. 2

వ. తనసుతుండును సైన్యంబును బాండుసుతులచేత నట్లగుట సంజయువలన విని
ధృతరాష్ట్రుం డెబ్బంగి వర్తించె నశ్వత్థామకృపకృతవర్మ లారాత్రి తమచేసిన
పరాక్రమంబు తెలుంగు దుర్యోధనున కెఱింగించి పోయి రనివింటిఁబదంపడికరినగ
రంబు దెసకరిగి మగిడి రనియు నాకర్ణించితి వార లటమొవ్వలనికిం జని రేలమగిడి
రశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబునకుం బోవం దక్కినయిరువురు నెక్కడ
వోయి రవ్విధంబున విజయంబు నొందినధర్మనందనుం డేమి యాచరించె నంత
యుం బరిపాటిం దేటపడం జెప్పు మనిన నమ్మునివరుం డి ట్లనియె. 3

తరల. ధరణినాయక యట్లు పుత్త్రశ!తంబు వైరికులంబుచే
నిరవశేషత నొందుటఁ! మహ!నీయగౌరవహీనతం
బొరసి కొమ్మలు దున్మ మో!డ్పడు!భూరుహంబునుబోలె ని
[1]ర్భరవిపద్వికలాత్ముఁ డై ధృత! రాష్ట్రుఁ డుల్లము వెమ్మఁగన్. 4

వ. చింతాభరంబున నూరక యున్నం జూచి సంజయుం డతని కి ట్లనియె. 5

ఆ. నీకు నితరులట్ల ! శోకింపఁ దగునె యె,వ్వరిఁ దలంచి యింక ! వనరువాఁడ
వీవు శోకమునకు!నెయ్యది తుది యిది, వలవ దుడుగు వినుము ! వసుమతీశ. 6

వ. పదు నెనిమిదియక్షౌహిణులు సమసెఁ బితామహపితృభ్రాతృపుత్త్రపౌత్త్రమిత్రసుహృ
త్సహాయులుం దెగి రందు వగపునకుం బని గానివారలు గలరే నీమేది కొలందిగా

---

1. గ. ర్భరముతో వికలా.

వగచె దండఱకు నగ్నికార్యంబు నిర్వర్తింపను దనవారలకుం దిలోదకప్రదా
నంబులు సేయను వలయుఁ బాలికలనికి వేంచేయు మనుటయు. 7

క. విపులార్తిఁ గూరి మనుజాధిప యీ భూవల్లభుండు ధృతి లేమిం జం
డపవనపతితం బగుపాదపంబుచందంబుఁ దోఁప ధరణిం బడియెన్. 8

వ. పడి యుండి తల దోర్చికొనుచు ని ట్లనియె. 9

వసంతతిలకావృత్తము. హా పుత్త్రివర్గ మిటు లాఱడిఁబోవ దీప్త
వ్యాపార మేది మది వందుచు దీనవృత్తిం
బ్రాపించి యన్యులకృపం బరికింప నిం కే
నోపన్ భవం బెడలి యుండఁగ జీవితోఁడన్. 10

క. ఎఱకలు విఱిగినగరుడుని, తెఱఁగునఁ దేజంబు సెడినదినకరుగతి నం
దఱు బంధులు దెగి విభవం, బఱి వెలువెలఁబాఱుచునికి యది బ్రదు కగునే.

సీ. సంధికిఁ గృష్ణుండు సను దెంచి పెక్కుభంగులఁ జెప్పె భీష్ముండుఁ గుంభజుండు
నట్లు హితార్థు లై యంతలంతలు మాట, లాడిరి జామదగ్న్యాదు లైన
మునివరు లవ్విధంబున నొత్తి చెప్పి రాబుద్ధు లన్నియును దుర్బుద్ధి నగుటఁ
బాటింప నైతి లోభమునఁ బాండునృపాలుపాలు తత్సుతులకుఁ బంచి[1] యీని

తే. నాకతంబునఁ బొలిసిరి నందనులును
జెలులుఁ జుట్టంబులు సహాయులును ధైర్య
మెట్లు కలుగు వైదికముల కెట్లు మనసు
గొలుపుఁ బ్రాణంబుతో నెట్లు నిలువ వచ్చు. 12

క. నాకీడు దలఁప నేరక, [2]శ్రీకి నెడపి పాడి యింత సేయక పుత్త్రా
నీకసుహృద్బాంధవులం, బోకార్చితి బ్రతుకు టింకఁ బొసఁగునె చెప్పుమా. 13

వ. దైవంబు దుఃఖభాజనత్వం బొనర్చుటం బూర్వజన్మాచరితంబైనసుకృతంబు లేమి
గాన నయ్యెడు వయఃపరిణామంబునఁ బంచభూతక్షయంబును దుర్వినయపరి
పాకంబున సకలబంధునాశంబును సమయసంప్రాప్తంబు లయ్యె నింక బ్రహ్మపద
ప్రాప్తియ తగునది యై యున్నది యది యాచరించుట సంశ్రితవ్రతపరాయణు
లైనపాండుసుతులు చూతురు గాక యనిన విని యజ్జనపతిశోకంబు శాంతంబు
సేయుటకు సంజయుం డి ట్లనియె. 14

క. శ్రుతులును శాస్త్రములు బహుశ్రుతులవలన వింటి శాంతి చొప్పడ వలదే
మృతికి నృపు లడలుదురె ధీయుతు లీవిధమునకు దొయ్యకుందురె నృపా. 15

వ. తొల్లి సృంజయుండు పుత్త్రశోకార్తుం డైన నమరమునిసత్తముం డగునారదుం
డుపన్యసించినయితిహాసం బభిమన్యుమరణశోకసంతప్తుం డైనధర్మతనయునకుం

1. క. యీని. 2. గ. శ్రీకి నడపి పాడి; జ. శ్రీకై తగుపాడి.

బరాశరతనయుండు సెప్పినచోప్పునన యేనునుజెప్ప నాకర్ణించితిగాదె యట్లును గాక సుహృజ్జనంబు లుపదేశించినమాటలు విన నైతి నని నీవచెప్పి దుమ్మలింపం బనియేమి నీకును నీకొడుకునకును మంత్రులు దుశ్శాసనుండును గర్ణుండును శకు నియునబె యేమి సెప్పఁ గల దవ్వధరింపుము. 16

ఆ. కొలుత నలుకుఁగానికొడు కెన్నఁడును గార్య,తంత్రమునకుఁ జొరఁడుదానినీవు మాన్పనొల్ల వతనిమగఁటిమియును లావు, నచ్చి లోభ మెదఁబెనంగొనంగ.

క. ఆర్యులు తఱితోఁ దగియెడు,కార్య మనుష్ఠింతు రట్లుగా కప్పని మా త్సర్యమునఁ దిగిచి నట్టి య,నార్యులు దుదిఁదార వగతు రాపదమైనన్. 18

ఆ. జున్ను డెప్పరంపుఁజోటైనచతి నున్నఁ, జూచి విఱుగఁబడుటఁ జూడ కాత్మ దీపుఁ గోరి యుఱుకుతిండికాఁడునుబోలె, నయితి వగచు టింక ననుచితంబు.

క. వగచినఁ బోయినకార్యము, మగుడునె వగవంగ లోకమాన్యుం డగునే వగ పుణ్యగతికి మూలమె, వగ పెల్లవిధముల నుడుగవలయు నరేంద్రా. 20

మత్తకోకిల. తాన చుట్టుఁ దగిల్చి యగ్ని యుదగ్రతం దరికొన్నఁ దా పానుభూతికి నోర్వఁ జాలక యప్రయోజనవాక్యసం తానశోషితవక్త్రుఁ డై యతిదైన్య మొందెడువానియ ట్లైననీదువిలాప మన్యుల [1]కాడఁ బట్టగు భూవరా. 21

ఆ. నీవుఁ గొడుకుఁ బలుకునిష్ఠురవచనంబు, లనుసమీరగతుల నతిశయిల్లు పార్థరోషవహ్ని పాల్పడి రధిప నీ, వార లెల్ల నింక వగవఁ దగునె. 22

వ. అని యనేకభంగులం బలికిన సంజయుపలుకులకుం జెవి యొడ్డిధైర్యంబు చిక్కఁ బట్టి యంకిలి దేఱినయవ్విభు నాలోకించి యేల నేలం బడి పొరలెదు లె మ్మని పలికి విదురుం డి ట్లనియె. 23

—♦ విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట. ♦—

క. ఘెరుఁగుట స్రగ్గఁగ రుచులం, బొరయుట యరుచంబు గాఁగఁ బుట్టుట సావం బెరయుట పాయఁ బదార్థో,త్కరములనై జమది యెట్లు దప్పింప నగున్. 24

సీ. బిరుదుల నైననుబిఱికివాండ్రను నైనఁ, జంపుచోఁ గడపఁడు జముఁడు నేర్పు లావును మర్త్యునిచావు మాన్పఁగ లేవు, రణ మొనర్చినఁగాని రాదె మరణ మెయ్యది యవధి యిం దెల్లవారును దెగు,వార కాకది గడవంగ వశము గా దింత యుమ్మలికం బేల యట్లును, గాక నీసుతులు సంగ్రామకేళి

తే. సలిపి యింద్రుని కతిథు లై చనిరి యజ్ఞ,దానవిద్యాతపోలబ్ధమాననీయ గతులు సమరానివర్తనమృతులయరుగు,నట్టిగతులకుఁ బొటిగావండ్రుబుధులు.

వ. కావున వారికి వగవం బని లే దది [2]యట్లుండె సంసారంబున భ్రాతృసోదరదార పుత్త్రసహస్రంబు లనుభవగోచరంబులయ్యె నం దెవ్వరికి వగచెదవని వెండియు.

1. గ. కాటప ట్టగు. 2. క. యె ట్లుంటేని.

తే. యౌవనంబును రూపంబు జీవితంబు, ద్రవ్యసంచయములు ననిత్యములుగావె
వీనిహానికి వగ పవివేక మగుటఁ, బండితులు వగఁ గూరరు పౌరవేంద్ర. 27

వ. పాండిత్యసంపన్నుండ వగునీవు బంధుజీవహానికి వగవం దగునె వగవ కూరకునికి
మే లా కర్ణింపుము. 28

ఇంద్రవజ్ర. చింతాపర్వతంబునఁ జెందు దుఃఖా
క్రాంతత్వ మూర్వీశ్వర కాన గీడుం
[1]జింతింపఁ డార్యాత్ముఁ డచింతనుం డై
యంతఃపరీతాపము నార్పఁ జాలున్. 29

క. ప్రియవస్తు వెడలుటయు న,ప్రియంబు వాటిల్లుటయుఁ బరిజ్ఞానవిని
శ్చయహీను లైనయల్పా,శయులకు దుఃఖంబుఁ జేయు జగతీనాథా. 30

వ. పండితుల నవి గలంపం జాల వనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డతనిదిక్కు మొగంబు
గాఁగ గూర్చుండి నీసుభాషితంబులకతంబున శోకంబు డిందుపడియెఁ బండితులు
ప్రియాప్రియవస్తువియోగసంయోగంబులవలన జనించు మానసదుఃఖంబుల నేమి
టం జేసి పొరయ కుందు రది సెప్పు మనుటయు నమ్మనుజపతి కతం డిట్లనియె 31

క. ఈ లోకము నిస్సారం, బాలోకింపంగ ననఁటియట్టుల యని తా
లోలతఁ బొందనిపురుషుం, డేలా నెవ్వగలఁ జెంద నిచ్చు మనంబున్. 32

తే. అరయవచ్చినఁ దన మేను నెరవ తనకు, నొండురూపులు దక్క కయునికి యరుదె
యనుతలంపు ధ్రువంబుగ నలవరించి, బుధజనంబులు శోకంబుఁ బొరయ రధిప.

సీ. ఒకయింటనుండి వేఱొకయింటి కరిగిన, విధమును వస్త్రంబు విడిచి యొండు
వస్త్రంబు గట్టినవడువును నై యుండు, నొడలు దొఱంగి యొండొక్కయొడలు
గైకొంట నృప విను కడవకు సారెపై, నమర మృత్తిక యిడునపుడు విరియు
టయు వెరవారఁ బట్టంగ రాక చెడుటయు, వానియొత్తెడు నెడ వ్రయ్యుటయును

తే. నెత్తి యొకచోట డించిన నెడలుటయును
నెండి యవియుటయును నావ మిడినఁ బగిలి
పోవుటయు వాడు జనులచేఁ బొలియుటయును
గలుగుగతి మేని కెట్లును గలుగుఁ జేటు. 34

వ. అది యెట్లంటేని గర్భాధానవేళయందును బిండావస్థయందును బ్రసూతిమా
త్రంబున బాల్యంబునను యౌవనంబునం బ్రౌఢత్వసమయంబునను వార్ధకంబు
నం గర్మానురూపం బగునాశంబు శరీరంబునకు సంప్రాప్తం బగు నిది కొలందియని
యెఱుంగ రాదట్లగుటం దమతమసుకృతదుష్కృతంబుల తెరువులం బోయిన నీతన
యాదు లావలిసి వగలపెఁ బొగులం బ్రయోజనంబు లేదు ప్రాజ్ఞులు వివేకంబున సం

1. క. జింతింప కార్యుండు వి చింత నుండై.

సారంబు దుఃఖబహుళం బని యెఱింగి తద్రూపగహనంబు గడచి శాశ్వతసుఖం బుఁ బడయుదు రనిన విని యాంబికేయుండు సంసారదుఃఖబహుళతయును దద్గహనత్వంబును నెఱింగింపు మనుటయు నవ్విభునకు విదురుం డిట్లనియె. 35

తే. కలసి శుక్లశోణితములు కరుఁడుగట్టి, విను మమేధ్యమధ్యమునఁ బ్రవృద్ధిఁబొంది కాలవశత నప్పిండ మంగంబు లెల్లఁ, గలిగి శిశువయి మారుతగతి మెలఁగు.

క. వెడలునెడ గాఢపీడం, బడి సుడివడి యోని నొత్తువడి యొకభంగిన్ వెడలఁగ గ్రహభూతములు, ప్పుడు దొడఁగి యనేకదురితములు గల్పించున్. 37

వ. ఇట్లు జనియించి మనుజుండు. 38

క. బాలత్వంబున నవివే, కాలోలత శుచియు నశుచియు నైనదియు సమం బై లీల జుగుప్సితవిధి, శీలత నొందంగ దుర్విచేష్టలఁ దిరుగున్. 39

క. యౌవనమున విషయపర, త్వావేశము దుఃఖకారి యై యలఁపగ నానావిధదుర్వినయములకుఁ, దావల మై మెలఁగు నిందితప్రక్రియలన్. 40

మత్తకోకిల. వృద్ధుఁ డై నతఱిన్ బలంబును వీఁకయుం దఱుఁగంగ దు
ర్బుద్ధి వాటిల మ్రగ్గి యింద్రియముల్ విశక్తతఁ బొంద దో
షోద్ధతిన్ రుజ లుద్భవింపఁగ నొందురూపగు పాశసం
బద్ధుఁ జేసి జముండు దివ్వఁగఁ బాయు నబ్భవముం దుదిన్. 41

వ. కావున సంసారంబు దుఃఖబహుళం బగుట విస్పష్టం బది యిట్లుండె లోభక్రోధమదోన్మత్తులై దుర్మతు లింద రమింతు రిందలిసుఖలేశంబునకై యొండొరులం జెఱుపను జంపను జొచ్చి ధర్మపథంబు దప్పి యమకింకరులచేతం బడుదురి త్తెఱంగు బుధులవలనఁ దెలియ విని విమలస్వాంతులు సన్మార్గంబున వర్తిల్లి [1]నిత్యానందస్వరూపు లగుదురు దీనిగహనత్వంబు పెద్దలచేత వినిన తెఱంగు సెప్పెద నాకర్ణింపుము. 42

విదురుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు సంసారగహనంబు తెఱంగెఱింగించుట.

తరువోజ. అతిదుర్గ మగునరణ్యప్రదేశమున, నవనీసురుం డొకఁడు దరుగుచునుండ మితిలేనిఘోరంపుమృగములు శరభ, మృగపతిప్రముఖముల్ మిక్కిలిభయము మతి కావహించుచు మార్గంబునందు, మల్లడిఁగొనుఁడు సున్మార్గయానమున ధృతి దూలఁ జన నవి తిరిగె వెన్వెనుకఁ, దెక్కలికాఱుఁ దోఁతెంచి రాతనికి.

వ. అట్టియెడ. 44

తోటకము. గరుపాఱఁగ మేను ప్రకంపమునం
బొరిఁ దొట్రువడం బదముల్ దొలఁగం
జొర నెచ్చోటు లేమి నసువ్యయభీ
భర మొందినఁ జేడ్పడు భావముతోన్. 45

1. గ. విద్యానంద.

తే. దెసలు గలయంగఁ జూచుచు దిక్కు దనకు
నెవ్వరును లేమి వెగడందు నెంతదవ్వు
సనిన నడవికిఁ గడ లేమియును మృగవ్ర
జంబు పొదువుటయును గొందలంబు సేయ. 46

వ. అప్పు డాభీషణారణ్యంబున నేదిక్కు సూచినను దఱచుగా నొడ్డినయురులు దోఁచె ఘోరాకార యగునొక్కయువిద యతనిం గౌఁగిలించుకొనియెఁ బంచశిరంబులును నగనిభంబులు నగునాగంబు లనేకంబు లవ్వనంబునం గ్రందుకొనం దిరుగుచుండెఁ దత్ప్రదేశంబున నొక్కయుదపానంబు వల్లీవితానంబుచేత సంవృతం బై మీఁదఁ దృణంబులు పరఁగి నిగూఢం బై యున్న నప్పురుషుం డానూతం బడి యొక్కబలుదీఁగం దవిలి తలక్రిందై వ్రేలుచుఁ గొమ్మ నున్నపనసపంటిచందంబున నుండె న ట్లయ్యవస్థ నొందియు నక్కూపంబులో నొక్కభీమభుజంగంబు నాలుకలు గ్రోయ నాఱుదలలును బండ్రెండు కాళ్లును గృష్ణశబలవర్ణంబును గలమహాగజం బానూతిదరి నున్నతరువుఁ జేరం జనుదేర నందు శాఖోపశాఖల నానావర్ణంబు లగుమధుకరంబులు మధుసంచయనం బాచరించి వర్తింప సితాసితంబు లగుమూషికంబు లమ్మహీరుహంబుమూలంబు నఱకుచుండ. 47

ఉత్సాహవృత్తము. ధరణినాథ వినుము మధువుధార లెల్లఁబొద్దునుం
దొరఁగుచుండ నతఁడు వాని దోహలమున నానుచుం
బొరయఁ డెప్డుఁ దృప్తి వగలకప్రకాశ మైన యట్టి దు
స్తరపుటునికి గొల్లఁబాటుఁ దక్కఁ డించు కేనియున్. 48

వ. ఇ ట్లున్నయతనికి నాబహువ్యాళంబులం దెక్కలికాఱులయురులవలనను నయ్యుగ్రకామినీకారణంబుననుం బంచశిరస్కంబు లగుసామజంబులసందడి నాకూపంబులో నున్నయద్దారుణదర్వీకరంబుకతంబునను నూతిదరిం జరించునగ్గజంబుఘోరత్వంబునం జేసియు మూషికంబులతరుపతన హేతుభావంబునను నాచంచలచంచరీకంబులకారించుటనుం జేతోవృత్తంబు వికలతాయత్తం బై యుండ నతండు జీవితాశయు విడువం డనిన విని విదురునకు ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 49

క. మనమునఁ గృప పుట్టెడు న, ట్లనయముఁ గీ డైన యునికి నాతం డెమ్మైఁ
గనియెను విడుమర దానిన్, విన వలతుం జెప్పవే వివేకనిరూఢా. 50

కవిరాజవిరాజితము. అనవుడు ని ట్లను నన్నరపాలున కాతఁడు మోక్షముకున్నర్థి జగ
జ్జనులకుఁ బుట్టుట సన్మతిఁ గోరి విశారదు లాదరసంభృతు లై
యనఘు సుదుస్తర మైనభవంబున కచ్చగు నీయితిహాసము బో
ధనమున నీయవిధంబునఁ జెప్పి రుదాత్తగుణాశ్రయ తామహితా. 51

వ. కావున నేతత్స్వరూపం బభివ్యక్తంబుగా వివరింప వలసి యుండు వినుము

చెప్పెద నాదుర్గంబు సంసారగహనంబు వాలుమృగంబులుఁ దేహవికారంబులు రోగంబులు కామిని జర పంచశరస్కంధంబు లగుగజంబు లింద్రియప్రపంచంబు లాకూపంబున నున్ననాగం బంతకుండు తీఁగ జీవితాశ కూపంబునుపాంతంబున నున్నయవనీరుహం బాయువు దాని దెస నడచుసామజంబు సంవత్సరంబు తదీయ శిరంబు లాఱును ఋతువులు తత్పాదంబులు పండ్రెండును మాసంబులు తరు మూలంబు నఱుకునెలుక లహోరాత్రంబులు మధుకరంబులు కామంబులు మధు ధారలు కామరసంబులు మధుసంచయనం బాయువు వానివలన మానవు లాస క్తు లగుదు రిట్టిసంసారచక్రంబుపరివర్తనంబు బుధు లెఱుంగుదురు వారు దీని పాశంబులు ద్రెంపం జాలుదు రనిన విని యాంబికేయుండు విదురున కి ట్లనియె. 52

క. హిత ముపదేశించితి వీ, వతినిర్మలచిత్తవృత్తి వగుట సుజనసం
స్తుతగుణ యింకనుజెప్పుము, ధృతికారకవచనపద్ధతిన్ విశదముగన్. 53

వ. అనుటయు విదురుం డవ్విభున కిట్లనియె. 54

కవిరాజవిరాజితము. అనయము లోలతమై విషయప్రచయంబను దుస్తరపంకమునన్
మునుఁగుచుఁ దేలుచు నుండఁగఁ గాలము ముట్టి రుజల్ జర నెవ్వగ పై
కొన దారకొల్పి క్రమంబున నంగము గ్రొవ్వును జెల్వును బాపి ప్రయో
జనరహితంబుగఁ జేసి యపాత్రపుఁ జా వొనరించుఁ గురుప్రవరా. 55

వ. అని మఱియును. 56

క. తేరు శరీరము దానికి, సారథి సత్త్వంబు తురగచయ మింద్రియముల్
దారుణతరబుద్ధివ్యా, [1]పారము లొనరంగ గనపపగ్గము లధిపా. 57

క. నరవర యేర్పడ విను మ, త్తురగంబులబటురయంబుతో [2]ననుసరతం
దిరుగుపురుషుండు సంసృతిఁ, బరువడి భ్రమియించు నవశభావవ్యాప్తిన్. 58

క. వానిఁ దమయిచ్చ నెందుం, బో నీకుండంగ నాఁగుపురుషుఁడు సంసా
రానేకదుఃఖభాజన, తానిరసనమునకు నేర్చు ధరణీనాథా. 59

క. యమునియధీనం బిది దుః,ఖముల ననేకములఁ జేయఁగా నోపు నృపో
త్తమ యీరథ మది యడఁతురు, విమలవివేకౌషధమున విను మార్యజనుల్:

వ. ఆ పగ్గంబులు శీలం బను వెరవుతో నలవరించి తద్రథవేగం బార్యు లుడుపుదురు వారలు జననమరణాదులవలనిభయంబు నుజ్జగించి పరమసుఖంబు నొందుదు రింతయు నెఱింగి శాంతినొంది పుత్త్రాదిజ్ఞాతులకు నౌర్ధ్వదైహికంబులు సేయించి సుఖివి గ మ్మనిన విని యమ్మాట లన్నియుం బోవిడిచి తుదిం జెవి సూఁడినట్టి దయిన పుత్త్రపరలోకక్రియావిషయం బగుమాటకు శోకం బతిశయిల్ల మూర్ఛిల్లె నట్టిసమయంబునం గృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుఁ డయ్యెడకు విజయంచేసిన

1. అ. పారంబును దనరఁ జనుపపగ్గ. 2. క. నను నఱుత.

విదురసంజయాదులు సంభ్రమంబున నెదురువచ్చి ప్రణతులై ధృతరాష్ట్రునకు శిశిరజలసేచనలలితవ్యజనవీజనంబుల నాచరించిన నతండు సేదదేఱుటయు నతని కమ్మహాత్మునిరాక యెఱింగించిన నమ్మహీపతియతనికి దండనమస్కారంబు సేసి గద్గదిక నెలుంగు రాలుపడ ని ట్లనియె. 61

దోదకవృత్తము. మానుషజన్మము । మాన్యవివేకా
మానసదుఃఖస।మాజము నెల్లం
దాన ఘటించుచు । దైన్యము దెచ్చుం
గాన భవం బిది । గాల్పనె తండ్రీ. 62

మంజుభాషిణీవృత్తము. ధన మంతయుం బొలియ । దారుణంబుగాఁ
దనయవ్రజంబు దెగ । దైన్య మార్చఁగాఁ
దనబంధు లందఱు మృ।తంబుఁ బొంద నె
వ్వని నైన శోక మను।వహ్ని గాల్పదే. 63

ఉపజాతివృత్తము. మునీంద్ర నిర్భాగ్యత । ముట్టి చావుం
గానేర దయ్యెం గడు । గట్టిచిత్తం
బనూనమూర్ఛం దెగ । టాఱియుం దా
రానేర్చె నెమ్మేనికిఁ । గ్రమ్మఱంగన్. 64

—♦ కృష్ణద్వైపాయనముని ధృతరాష్ట్రునకు దుఃఖోపశమనంబు చేయుట ♦—

వ. ఇంక నేమి సేయువాఁడ నని పలికి యూరకున్నయన్నరనాథునకు మునినాథుం
డి ట్లనియె. 65

ఉత్సాహవృత్తము. నీవు ధర్మభంగి నెఱుఁగ । నేర్తునీతికౌశలం
బావహిల్లు [1]నీదుమనము।నందుఁ గాన యేను శో
కావిలత్వ ముడుపఁ బూని । యరుగుదెంచితిన్ సుతా
భావజనితదుఃఖవార్ధి।పార మొద్దుపుత్త్రికా. 66

క. భూతము లనిత్యములు నీ, వీతెరు వెప్పుడును విం ద।హీనధృతిన్ నీ
చేతోగతి నలవఱుపుము, భూతానిత్యత్వ మదియ । పుచ్చును వగలన్. 67

ఆ. అరయ జీవలోక । మధ్రువ మన నరు,నొడలి బ్రదుకుఁ జావుఁ । గడవ దనఁగ
వినియు నెల్లఁ గనియు । వీతవివేకతఁ, బుత్త్రమరణమునకుఁ । బొగులనగునె. 68

వ. అదియునుం గాక. 69

సీ. నీ వెఱుంగక యుండ।గా వచ్చెనే వైర,బంధంబు గౌరవ।పాండవులకు
నీపుత్త్రకుండ దీ।నికి గారణం బిది, విధినిర్మితం బైన । విధము సువ్వె
కౌరవజాతిసం।క్షయ మవశ్యంబుగాఁ, గలయది యై చెల్లెఁ।గాక క్రొత్త
యైనదియే బంధు । లాజివిహారత, త్పరత మై సద్గతిఁ । బడసినారు

1. గ. నీమనంబునందు.

ఆ. వారి కేల యింత వగవ నట్లును గాక, విమలబుద్ధి యైన విదురుఁ డిట్టు
లగుట యెఱిఁగి బుద్ధి తగఁ జెప్పె నీకు జూదంబుసమయమునన దాని వినవ.

[1]దోదకవృత్తము. దేవకృతంబులు ధీరుల కైనన్
భూవర మాన్పఁగఁ బోలునె యెట్లుం
గావున శోకము గాఱియ దల్లం
గా వలదే శుది గౌరవ మొప్పన్. 71

వ. దేవతలకుం గృత్యం బయినదానిఁ దత్ప్రత్యక్షంబున వింటి నది నీకు మేలు గోరి చెప్పెద నాకర్ణింపు మే నశ్రమంబున నెం దయినఁ జరింతు నొక్కనాఁడు దేవసభకుం బోయితి నందుఁ బురందర ప్రముఖబృందారకులను నారదాదిముని బృందంబులనుం గాంచి సుఖగోష్ఠి నున్న సమయంబున భూదేవి యచ్చటికి వచ్చి యవ్విబుధులతో ని ట్లనియె. 72

క. మీరలు బ్రహ్మసభను మద్భారము మాన్పుటకు నలిని బనిఁ బూనితి రె
క్కారణమునఁ దడసితి రొకో, యేరూపునఁ దలఁగుదాన నేను భరంబున్. 73

వ. అనిన విని సర్వలోకనమస్కృతుం డగునారాయణుండు నవ్వుచు నవ్వేలంది కిట్లనియె. 74

తే. వినుము ధృతరాష్ట్రుఁ డనురాజు తనుజశతముఁ
బడయు దుర్యోధనుం డనఁ బరఁగు పెద్ద
కొడుకు నీభార మంతయు నుడుపు నతఁడు
తడయ కయ్యెడు నది వగఁ దక్కు మబల 75

వ. ఎ ట్లనిన. 76

క. వానిం జంపను గావం, బూని సకలరాజలోకమును నీసుమెయిన్
సేనాసముదయములనుం, దానుఁ గురుక్షేత్రసమరదారుణతఁ దెగున్. 77

వ. సోదరసముదయసహితంబుగా నతండును మృతుం డగు దానం జేసి భవదీయ భారంబు వాయు నిశ్చింతంబునం జనుము భూతధారణం బాచరింపుము పొమ్మని పలికి యద్దేవిని వీడుకొలిపెఁ బదంపడి సకలప్రజాసంహారకారణం బై కల్యాంశంబున దుర్యోధనుండు జనియించె నక్కుమారుండు. 78

తే. ఒరులయున్నతి సయిరింపనోపఁ డధిక,బలుఁడు క్రోధి శూరత్వసంపన్నబుద్ధి
బుద్ధి సెప్పిన వినియెడువాఁడు గాఁడు [2]గాన వైరంబు విడువఁడు కౌరవేంద్ర.79

క. తమ్ముఁడు శకునియుఁ గర్ణుఁడు, నమ్మానవపతికిఁ దగిన యనుచరు లతనిన్
సమ్మదమునఁ గలసిననృపు, లమ్మెయి వారల వినాశ మగు టే లుడుగున్. 80

తోదకవృత్తము. తమతమతప్పులఁ దా రెరియంగా

1. క. రుగ్మవతీవృత్తము. దేవకృతంబుల్ ధీరుల కైనన్, భూవర మాన్పం బోలునె. యెట్లుం గావున నీశోకంబు దొరంగం, గావలదే నీగౌరవ మొప్పన్. 2. క. కండగరువంబు.

విమలమతీ యిటు వీరికి నై శో
కమున దహింపఁగఁ గాదు మనంబున్
సముచిత మిత్తఱి శాంతము సువిమ్మా. 81

వ. అని చెప్పిన నవ్విభుండు దనకుం బాండవాగ్రజుం డవమానం బాచరించు నను
శంక నూని యునికి యమ్మహామునిదివ్యబోధంబునం దేటపడి యుండుం గావున
నత్తాపసోత్తముండు వెండియు ని ట్లనియె. 82

క. పాండవులవలని కీడొ,క్కొండును లే దధిప నీదుకొడుకులు ధరణీ
మండల మంతయు మ్రింగిరి, పాండునృపతిభాగమునకుఁ బాపిరి వారిన్. 83

వ. దానం జేసి యిట్లు సకలకౌరవ్యులకు నఖిలభూపతులకు నిఖిలప్రజలకును బొలియ
వలసె నిది యంతయు మున్న యెఱుంగుదుఁ గావున. 84

ఉత్సాహవృత్తము. వినుము నారదుండు దీని వినఁగఁ జెప్పె ధర్మనం
దనున కతనిమనము కరుణ దవిలి యున్కి హింసకున్
గొనకొనంగఁ జొరమి నతఁడు కురుకులంబుతోడిపొం
దునక పడఁడె జగము మెచ్చఁ దొడఁగి పెక్కుభంగులన్. 85

తే. ఏను నతనికిఁ జెప్పితిఁ గాన యాతఁ,డధికయత్నంబు సేసెఁదా నంతవడియు
వైర మెమ్మెయి మాన్పంగ నేరడయ్యె,నియతిఁ దప్పింప నేరికి నేర నగునె.

క. ఏ నిది యంతయు నెఱుఁగుదుఁ, గాన వృథాశోకవహ్నిఁ గాలమికిని నీ
మానసమునఁ గృప కలిమికిఁ, గా [1]నొడివితి దేవగుహ్యగతియుఁ దెలిపితిన్. 87

భుజంగప్రయాతవృత్తము. వినీతుండవై ధర్మవేదిత్వబుద్ధిం
దనర్పొందునీ విట్లు దైన్యాతిరేకం
బునం బొంది శోకాగ్నిఁ బొక్కంగఁ గుంతీ
తనూజాగ్రజుం డాత్మఁ దాఁ గుందకున్నే. 88

క. ఔందము తిర్యగ్యోనుల,యందును గరుణాసమగ్రమై యుండు భవ
న్నందనుఁ డజాతశత్రున,కుం దచ్చరితంబు నీవు గొంత యెఱుఁగవే. 89

మాలినీవృత్తము. కావున నీదెస నాతనికిన్ విముఖత్వము గల్గదు భక్తిమెయిం
దా వినయం బెనయం గొనియాడుట దప్పదు కాంచెద వాతనిపై
నీవును నెయ్యముఁ గారుణికత్వము నెక్కొనఁ దమ్ములు నవ్విభుఁడు
న్నేవురు పెట్టుగ సంతతికల్మియు నీమది నిల్పుము పెంపొలయన్. 90

తే. దైవకృతము నాపంపు చిత్తమునఁ బెట్టి
పుత్త్రిశోకంబు విడు పాండుపుత్త్రు లధిప
తగ రెన్నిమ్ముఁ గొనియాడి పుత్త్రితవృత్తిఁ
బరఁగ నది గీర్తిధర్మసంపాది గాదె. 91

1. గ. నాడితి. జ, నొత్తిలి.

వ. వనట యనియెడునగ్ని నెఱుక యనియెడునీట నార్పుము ప్రాణంబులు ధరి
యింపుము సముచితవృత్తిఁ జరియింపు మనిన విని చింతాక్రాంతుం డై
కొండొకసే పూరకుండి ధృతరాష్ట్రుండు తేజోధనుం డగునత్తాపసోత్తమున
కి ట్లనియె. 92

క. మును శోకానలతాపం,బునఁ బొగులుట నొం డెఱుంగఁ బోలక దుఃఖం
బున మునుఁగ వలసె నీదువ,చనములు విని మునివరేణ్య శాంతుఁడ నైతిన్.

క. ధరియించెదఁ బ్రాణము మది, నెరియక యుండంగ శోకమేఁ దొఱఁగెద ని
ర్భరబాంధవంబు నొందెదఁ, బురుషోత్తము లైనపాండుపుత్త్రికుల దెసన్. 94

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముం డట్లగుట మే లని పలికి యంతర్ధానంబుఁ జేసె నిట్లు
ప్రబోధితుం డై యాంబికేయుండు గొండొకప్రొద్దూరకుండి సంజయుం బేరు
కొని పయనం బాయితంబు సేయు మని చెప్పి విదురుతో నీవు గాంధారిని గుం
తినిం దక్కఁగలకౌరవవధూవర్గంబును దోడ్కొని రావలయు మనము పొలి
కలనికిం బోవు చున్నవార మని యెఱింగించి వెలువరింపు మనిన నయ్యిరువురు
నట్ల చేసిన. 95

—♦ ధృతరాష్ట్రుఁడు సపరివారంబుగా బొలికలనికిం బోవుట. ♦—

క. ఆరం గూరినశోకము, భారంబున మేను దూలఁ బరవశగతి గాం
ధారి చనుదెంచె నవ్యాసు, ధారమణునికడకు జనవి తానము వొగులన్. 96

వ. కుంతీప్రముఖం బైన కురువృద్ధనారీజనంబును బరివారవనితాజనసహితంబుగాఁ
దరతరంబ యరుగుదెంచె నట్టియెడ. 97

సీ. చేతులు నడుదల సేర్చు టుత్కటశోక, మాకారములు దాల్చి నట్టు లుండ
విరిసినవేనలుల్ వెన్నులఁ బ్రక్కల, నెఱసి చూపఱదృష్టి నీరు సేయ
నందంద తొరఁగెడు నశ్రుజలంబుల, పెంపున మోములు ముంపఁబడఁగ
నేమియుఁదొడవులు లేమిఁ బాడఱియున్న, యంగంబులందు దైన్యంబు నెరయఁ

తే. బతుల నన్నలఁదమ్ములసుతులహితులఁ, బేరుకొని వాతు లెండంగ బ్రేముడించి
పనవుపలుకులు వినువారి వనటఁ దేల్పఁ, గురుకుమారనారీజనకోటి వచ్చె. 98

క. చెలు లైనఁ జూడఁ బయ్యెద, దొలగుటకును సిగ్గు పడువధూజనతతి య
త్తలయెదుర నేకవస్త్రం,బులతో నంగములు వికృతిఁ బొందఁగ నడచెన్. 99

క. కొండొకవగపున కెనియు. నొండొరువులఁ దేర్చునట్టి యువిదలు చిత్తం
బొండొండవనట మునుఁగఁగ, నొం డెవ్వరుఁ దెలుపలేక యుండి రవశ లై.

వ. అట్టియెడఁ బురంబున నచ్చటచ్చట. 101

తే. విపులహర్మ్యతలంబులు వెడలునట్టి
నెలఁది మొత్తముల్ వొల్చె బల్వేటకాఱు
పతులఁ జంపిన గిరిగుహాప్రతతి వెడలఁ

బాలసింగంపుఁబోంట్లకుఁ బాటి యగుచు. 102

క. మున్నెన్నఁడు నెవ్వరికిం, గన్నులెదురఁ బడనియట్టి కాంతలు జను లె
ల్లన్నిలిచి చూడ వెడలిరి, కన్నులు గమరఁగ సుహృన్నికాయంబులకున్. 103

వ. అప్పుడు కురువీరాగారంబులయందు హాహాకారంబు లెసంగ నిట్లు వనితాజన
వ్రాతం బేతెంచి ధృతరాష్ట్రునిసూనుల నాక్రందనధ్వనులు సెలంగ నిలిచె విదు
రుండు డగ్గుత్తికపడుచు నయ్యువిదల నూరార్చుచుఁ దగువారల నుచితవాహనం
బులపై నిడియె నద్ధరణీనాథుండు నిజయోగ్యయానంబునఁ జనఁ దోడన యాత
మ్ముండును గాంధారీప్రభృతులం దోడుకొని సంజయసహితంబుగాఁ జనియెఁ బి
న్నలు పెద్దలనక సకలపౌరలోకంబునకు శోకం బావహిల్లినం బెల్లైనరోదనప్ర
ణాదంబుల దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ బ్రళయకాలజ్వలనజ్వాలలం బొందువంబడు
జంతువు లాక్రోశించుచందంబు దోఁచెఁ బురిఁ గలవైశ్యశూద్రశిల్పికర్మార
తక్షకక్షౌరకస్వర్ణకారకరజకాదు లమ్మహీపతి బలసి చని రివ్విధంబునం గోశ
మాత్రంబు చని రాసమయంబున. 104

సీ. ఆచార్యసుతుఁడుఁ గృపాచార్యుఁడును గృతవర్మయు నెదురుగా వచ్చి రథము
లంతంత డిగ్గి శోకార్తి నంగంబులు, దూల బాష్పంబులు దొరఁగుచుండఁ
గా ధృతరాష్ట్రునిఁ గాంచి గద్గదకంఠు, లగుచు నాతని కిట్టు లనిరి నీదు
తనయుండు భుజబల దర్పంబు దుర్వార, శౌర్యంబు మెఱయంగ సంగరంబు
తే. సేసి యింద్రాదిసురల మెచ్చించి వారి, కతిథి యై చని పరమసుఖానుభవము
దగిలె నేము మువ్వురమును దక్క నమ్మ, హీశుతోడన సైన్యంబు లెల్లఁ జనియె.

వ. అనినఁ దదనంతరంబ, 106

—♦ కృపాచార్యుఁడు గాంధారి నూరార్చిన ప్రకారము. ♦—

తే. తనుజశోకార్తయైన గాంధారిఁ జూచి, యడలు తనదుచిత్తంబున నతిశయిల్ల
నలఁత దేర్పంగఁ దలఁచి తా నల్లఁ జేరి, యమ్మహాదేవితోడ నిట్లనియెఁ గృపుఁడు.

మణిమాలావృత్తము. భవదీయసూను లరిసైన్యపంక్తిఁ గొని కాల్చి రెల్లఁ బోఁగడన్
వివిధాస్త్రశస్త్రమయసాంద్రవృష్టిఁ దెగటాఱి పెంపు మిగులన్
దివి కేఁగి యందు మహనీయతేజ మొనఁగంగ హృద్య[1]బలభి
ద్విభవసౌఖ్యసంపదలు గాంచి సంతోషమునఁ దేలి రేల వగవన్. 108

స్వాగతవృత్తము. అం దొకండును రణావనిభీతిం, బొంది కేటులను బోటుల దప్పిం
బొంది యైనఁ బొలివోవఁడ దానం, బొంది రూర్ధ్వగతిఁ బుణ్యచరిత్రా. 109

వనమయూరవృత్తము. పోర నొడ లస్త్రపరిపూతముగ ధీరో
దారతఁ బిఱిందికిఁ బదం బిడక దృప్య
ద్వైరితతి నొంచి తెగుట వా రగుట మేలు

1. క. బహుళ.

ర్వీరమణకోటి కని ǂ వేదములు సెప్పన్. 110

క. దానాద్యుత్తమకర్మవి,ధానంబులఁ బడయుగతు లుǂదాత్తరణమునం
జా నేర్చువానిచనియెడు,మానితగతిఁ బోల వండ్రుǂమహానీయాత్ముల్. 111

వ. కావునం గురుకుమారులమరణంబు సంభావనీయం బది దా నట్లుండెఁ బాండు
కుమారులు గెలిచితి మని సంతసింప లే దది యె ట్లనిన. 112

నర్కుటవృత్తము. వినుము మరుత్తనూభవుఁడు ǂ విశ్రుతధర్మగతిం
జనక కురుక్షితీశ్వరునిఁ ǂ జంపె గదాసమరం
బున నది యే మెఱింగి చని ǂ పోయినరేయి గడుం
గనలున ముట్టి ముప్పురముఁ ǂ గ్రౌర్య ముదగ్రముగన్. 113

వ. పాండవశిబిరంబున. 114

బంధురవృ. సకలరథములును నఖిలగజములున్ ǂ సర్వహయంబులతో బెరయన్
శకలములుగ భటనికర మఖిలముం ǂ జావఁగ ద్రౌపదిపుత్త్రులలో
నొకఁడును బ్రదుకక పొడిపొడియుఁగ నǂయ్యుర్వికి వారలమామలమ
స్తకములు కడమ వడక వడి బలిగా ǂ సంతస మందఁ బిశాచతతుల్. 115

వ. సమరంబు సేసితి మట్లగుట నప్పాండవులవిజయంబు వితథం బయ్యె నిట
యేము సేయం దలంచినదాని నెఱింగించెద నాకర్ణింపు మే మట్టిసమయం
బున వార లాశిబిరంబున లేమిం జేసి యాభంగిపరాక్రమం బాచరింప నోపి
తిమి గాని యమ్మహాబలుల మార్కొన శక్తులము గా మవ్వీరు లట్లు దమతన
యులు మా తెగువం దెగటాఱుట విని శోకక్రోధాక్రాంతంబు లగునంతరంగంబు
లతో మమ్ము వెనుకొనుట దప్పదు వారల బారికిం దప్పి పోవలయుం బోయెద
మది తలం పనుజ్ఞ యిమ్ము నీవు నుమ్మలింపకుండు మనిపలికి ధృతరాష్ట్రునుద్దేశించి
దేవా ధర్మపుత్త్రాదులబారిం బడక తొలంగుట భీతు లగుమాకుం గర్తవ్యం బై
యున్నయది మీ చేత ననుజ్ఞాతులమ నీ వింక దైవకృతం బలంఘనీయం బగుటఁ
దలంచి వగ పుడుగు మని యచ్చట నా కృపకృతవర్మాశ్వత్థామ లారాజునకును
నద్దేవికిం బ్రదక్షిణంబుగా వచ్చి మరలి మరలి వారలం జూచుచుఁ దేరులెక్కి
భయంబున రయంబున నరదంబులు దోలుకొని గంగాతీరంబున కరిగి యచ్చట
నన్యోన్యామంత్రణంబు సేసి పాసి రందుఁ గృపాచార్యుండు గరిపురి కేతెంచెఁ గృత
వర్మ నిజపురంబునకుఁ జనియె నశ్వత్థామ కృష్ణద్వైపాయనాశ్రమంబు నాశ్ర
యించి గ్రక్కునం దపస్వి యయ్యెఁ దదనంతరంబ ధర్మజభీమార్జునులు దాడిమై
వచ్చి యతని ముట్టుకొని రా వృత్తాంతం బంతయు నీ విన్నయదియ తరువాతికథ
సెప్పెద విను మవ్విధంబునఁ గృపప్రముఖరథికులు మువ్వురుం దమ్ము విడిచి చనిన
నాంబికేయుండు గ్రొత్త యైన నెవ్వగ పెల్లునఁ జిత్తంబు విషాదవేదనాయత్తం
బగుచుండ నెడనెడ నిలుచుచుఁ జనుచుండె నక్కడ నయ్యజాతశత్రుండు గురు

నందనుశిరోరత్నంబు దెచ్చి యిచ్చి యట్లు పాంచాలి నూరార్చి యున్నంత నట వోయినజనంబులవలన వైచిత్రవీర్యుండు పొలికలనికి వచ్చుచున్నవాఁ డని విని తదభిగమనోన్ముఖుం డై. 116

—♦ ధర్మరాజు దమ్ముల తోడ ధృతరాష్ట్రునొద్దకుఁ బోవుట ♦—

తే. తనయు లందఱుఁ బొలియుట - వినినయడలు
మానసంబు దహింప న-మ్మనుజవిభుఁడు
వొగులుచును వచ్చె ననుతల-పోఁతఁ జేసి
యుల్ల మక్కటికమున జో-త్తిల్లుచుండ. 117

క. వదనమున విన్నఁదనముం, గదురఁగఁ బొరిఁ జూచి రాజుఁ - గానవలయు నా
కది యెట్లు నుడుగ వచ్చునె, కదలుం డని పలికి చనియెఁ - గలనివలనికిన్. 118

ద్రుతవిలంబితవృత్తము. చనఁగ నాతఁడు - సాత్యకి వాయునం
దనుఁడు గాండివి - దమ్ములు నూరెలం
జనిరి ద్రౌపది - సంభృతశోక యై
చనియెఁ జుట్టపుఁ-జానలు నుట్టి రాన్. 119

వ. ఇట్లు మాత్స్యపాంచాలభామలు నరిగిరి తొలునాఁడు దుర్యోధనుండు మన్నించు మానవతులం గరినగరంబునకుం గొని చని యారాత్రి యందు నిలిచి ధృతరాష్ట్రుం బొడగానక రేపకడ మగిడివచ్చి యున్నయుయుత్సుఁడును నమ్మానవపతి తోన చనియె నట్లు ధర్మసూనుండు నని సమరతలంబు దఱియునంతకు నయ్యోడకు నాంబికేయుండు ననుదెంచె నతనిముందటివలనివనితాజనంబు లక్కొంతేయాగ్రజుం గనుంగొని కరంబులెత్తి యేడ్చుచు నెదుర్కొని. 120

సీ. ధర్మవేదిత్వ మీ-ధరణీశ్వరునకు నె,క్కడియది కృప యెందుఁ-గలదు తలఁపఁ
దండ్రుల మామలఁ - దాతలఁ గొడుకులఁ, దోఁడఁబుట్టువులను - దుంచి వైచెఁ
గ్రూరత మెఱయంగ - గురుజనంబులఁ గూల్చె, సఖుల సంబంధులఁ-జంపెనదయుఁ
డని పల్కుదురు కొంద - ఱప్పార్థుఁ జేరి గాం,గేయునిద్రోణునిఁ-గెడయఁబొడువఁ

ఆ. బనుప నెట్లు నేర్చె - తని పల్కుదురు గొంద
ఱకట సింధురాజు - ననుజమగనిఁ
దునిమి తేటిరాజ్య - మని పల్కుదురు గొంద
ఱతఁడు మోము వాంచి - యరుగుచుండ. 121

వ. మఱియుం గొందఱు. 122

క. ఇందఱఁ జంపితి నని యు,బ్బం దీఱద ద్రుపదతనయ-పట్టుల నభిమ
న్యుం దెగటార్చితి మఱఁదుల, నందఱ మ్రింగితి విభూతి - యన [1]నీ కెద్దీ. 123

వ. అని పలుకుదు రిట్లు బహుప్రకారంబులం బలుకు చుండం బలుకు వెలువరింపక

1. నిం కెద్దీ.

పుత్త్రశోకార్తుఁడగునప్పాండురాజపుత్త్రుండుపుత్త్రశోకార్తింబొగులువిచిత్రవీర్య
పుత్త్రుకడకుం జని తత్పార్శ్వవర్తులచేత నావేదితుం డగుచు నాభూవల్లభుపాదం
బులకుం బ్రణతుం డగుటయు. 124

శుద్ధవిరాటివృత్తము. ఉల్లం బప్రియయుక్తమై యొండఁ గ్రొత్త సం
ధిల్లఁ నెవ్వగ ‡ దీనవక్త్రుఁడై
యొల్లంబోవుచు ‡ నున్న నవ్విభుం
డల్లం గౌఁగిట ‡ నానృపాలకున్. 125

వ. ఇవ్విధంబున నాలింగనంబు సేసి సాంత్వవచనంబుల నుపచరించెఁ దదనంతరంబ
భీమార్జుననకులసహదేవులు సేరిన నతనియొద్దివారు వారిం బేరువేర నెఱిం
గించిన. 126

తే. భీముఁ డనుమాట విని యతి‡భీమ మైన
యలుక యనువహిల్ల యవ్వీరుఁ ‡ డనువనంబు
దరికొనంగ నుంకింప న‡ధర్మవిధికి
నాయితం బగునయ్యాంబి‡కేయుఁ జూచి. 127

క. మన సెఱిఁగి హృషీకేశుఁడు, దనమనమున నిద్దురాత్ము‡తలఁ పొప్ప దిసీ
యనుచుం బవనజు నద్దెసఁ, జన కుండఁగఁ బట్టి వీత‡సంభ్రమలీలన్. 128

వ. ధృతరాష్ట్రుం డిట్టివాఁడు గాఁగలవాఁ డని తొల్లి యెఱింగి త్రికాలవేది యైన
కృష్ణుం డయోమయంబుగా భీమప్రతిరూపంబు సేయించి సంగ్రహించి నిగూఢ
ప్రకారంబున దత్ప్రదేశంబునకుఁ దెప్పించినవాఁడు గావున గ్రక్కున నయ్యి
నుపరూ పజ్జగతీశ్వరుం జేర నిలిపె నిలిపిన నది భీమసేనుండ కాఁ దలంచి. 129

క. కోపం బుత్కట మై యా,రూపము నిరుగేలఁ బట్టి ‡ [1]రూఢత ఘోరా
టోపం బెసక మెసఁగ నా,భూపతి వెసఁ గౌఁగిలించి ‡ పొలు పఱ విఱిచెన్. 130

లయవిభాతి. పెరుఁగఁగ నిజాంగములు ‡ సరభసపరిస్ఫురణ
మెరుదుగ జనావలులు ‡ నిరుపమవిధం బి
న్నరపతిబలం బనఁగఁ ‡ గరయుగముతో లవియ
నురము సదియం బెలుచఁ ‡ దొరఁగఁగఁ బొరిన్ నె
త్తురులు ముఖ‡రంధ్రములఁ ‡ బరవశత మానసము
పొరయుటకుఁ జొచ్చియును ‡ సరి గొనఁగఁ గంటిన్
వరసుతున కిప్డు డను‡పరమపదవిన్ మగుడఁ
గురునృపతి యాప్రతిమఁ ‡ బొరి నిటులు పృచ్చెన్. 131

వ. ఇత్తెఱంగున దశసహస్రసామజసమానబలుం డగునయ్యంధనృపతి గంధవహ
నందనప్రతిరూపంబు భగ్నంబు సేసి పెంపున నెడఁద నిర్భరహర్షంబు నొందియు

1. క్రూరత.

మెఱమెచ్చునకై భీమునిం బేర్కొని హాహాకారంబు లెసంగ రోదనంబు సేసిన
జిఱునవ్వునం దనవదనకమలం బొప్పం గమలనాభుం డతని కి ట్లనియె. 132

తే. అడల నేటికి నీచేతఁ | బడఁడు భీముఁ, డిపుడు భంజింపఁబడినది | యినుపరూపు
వినుము నీకోప మెఱిఁగియ | వెనుక కతనిఁ,దిగిచి యేను నీముందటి | దీని నిడితి.

క. బలమున నీతో [1]దొరయఁగ, నిల నెవ్వఁడు గలఁడు నీమ | హితభుజశాఖల్
తలఁపఁగఁ బ్రళయాంతకుదం,ష్ట్రలు వీనిఁ దగిలి వశమె | చాకుండంగన్. 134

వ. కావున. 135

ఉపేంద్రవజ్రావృత్తము. మరుత్తనూజుం బొరి | మాల్పఁ జూచుం
బరిస్ఫురత్కోపని | బద్ధుఁ డై య
ద్ధరావిభుం డం చిది | తల్గనే సం
స్మరించి [2]యీకోపు న | మర్చికొంటిన్. 136

తే. తనయశోకాతురుండ వై | ధర్మ మెడలి, యనిలసుతుఁ దెగటార్చ్చ | దనని తలంచి
తట్టిపని నీదుచే నేల | యగు విధాత్రు,లీలఁ బరికింప నేరక | బేల వైతి. 137

వ. అదియునుం గాక. 138

క. విను మొకని నేల భవదను,జనిపుత్త్రుల నెల్లఁ జంపఁ | జొప్పడినను నీ
తనయులు మగుడఁగ వత్తురె, యనయము పాపంబు సేసి | తాఱడిఁబోవన్. 139

స్రగ్విణీవృత్తము. ఏము నీపుత్త్రుచే | నెన్నియేన్ భంగులన్
వేమఱుం బాటు నీ | వెంట భావించుచున్
సామసంపాదివై | నైపు మాతప్పులన్
ధీమహత్త్వంబు సం | ధిల్లు నీకిమ్మెయిన్. 140

వ. అని చెప్పి నప్పుడు ధృతరాష్ట్రపరిచారకు లతనియవయవంబులరుధిరంబు ప్రక్షా
ళనంబున నపనయింపందలంచి జలంబులు దెచ్చి యొఱంగించిన నజ్జనపతియప్పని
యాచరించె నప్పుండరీకాక్షుండు వెండియు నవ్విభున కి ట్లనియె. 141

సీ. జగతీశ వేదముల్ | సదివితి శాస్త్రముల్, వింటి వ ర్తిల్లితి | వృద్ధగోష్ఠి
నఖిలపురాణప | ర్యాలోచనము సేసి, తెల్లధర్మంబులు | నెఱుఁగు దిట్లు
నీతప్పు దలఁపక | నెవ్వగఁ బొందెదు, కనలెద వేను శం | తనుసుతుండు
గురుఁడునువిదురుండుఁ | గూర్కొనికూర్కొని, చెవులఁ బోయమె సవి | శేష కార్య

తే. వచనములు సంజయుండు పెక్కు | వరుస లుభయ
బలవిధంబులు దెలియఁగఁ | బలుకఁ డెట్ల
నీకు నాబుద్ధు లన్నియు | నెమ్మనమునఁ
జేర్పఁ బోలవ యింకేమి | సేయ వచ్చు. 142

క. భీమార్జునులరణసము,ద్దామత్వం బెఱిఁగి యెఱిఁగి | తగునే తొడరం

1. నొరయఁగ. 2. యీరూపు.

గా మనుజుల కవ్వీరుల, నే మఱఁ గల దింక నేల ƒ యాచండంబుల్. 143

క. తనమేలుఁ గీడుఁ దా మదిఁ, గనుచు హితులు సెప్పఁబుద్ధిఁ ƒ గైకొని శుభముం
గొనకొని నడపుపతికి వచ్చునె పశ్చాత్తాప మెట్టి ƒ చోట నరేంద్రా. 144

ప్రణవవృత్తము. నీయుల్లం బాక ƒ నియతిం గార్యం
బాయత్తంబుగ ƒ ననుసంధింపం
జేయం జాలవు ƒ చెడు తెర్వం బోఁ
బాయం ద్రోవవు ƒ బలిమిం బుత్త్రిన్. 145

తే. ద్యూతమున [1]గెల్పునెపమున ƒ నుఱికి పుణ్య
కాంతఁ దల వట్టికొని సభా ƒ భ్యంతరమున
కీడ్చి వలువ లొలుచుటయు ƒ నెఱిఁగి సుతులఁ
జంపె నని భీముఁ జంపఁ ద ƒ లంప నగునె. 146

వ. నీయవినీతియుం గొడుకులదుశ్చరిత్రంబునుం దలంచి శోకరోషంబులు విడిచి
శాంతుండ వై యుండు మనిన నుపేంద్రునకు నన్నరేంద్రుం డి ట్లనియె. 147

జలధరవృత్తము. నీపలు కెల్ల నిక్కము య ƒ నింద్యగుణా
మీపురుషార్థహాని సుతు ƒ లీల్గుటకుం
దాపముఁ బొందితాల్మి దిగఁ ƒ ద్రావిమహా
కోపుఁడ నైనఁ బాటిలెఁ ద ƒ గుం గినియన్. 148

క. తెలిసితి నీమాటలఁ బుత్త్రులదెస నెవ్వగల నెల్ల ƒ దొఱఁగెఁ యనుజపు
త్త్రిల నాకుఁ బ్రియ మొనర్పఁ గలవారుగ నడచువాఁడఁ ƒ గంసారాతీ. 149

వ. అనుటయు నమ్మహాత్ముండు భీమార్జుననకులసహదేవులం గానిపించినఁ గ్రమం
బున నమ్మానవపతి వారలం గౌఁగిలించుకొని దీవించె నప్పు డాశ్రితవత్సలుం
డగుశ్రీవత్సలాంఛనుండు యుయుత్సునకుఁ దదీయసందర్శనంబు సముచిత
ప్రకారంబున నడపె నట్లు గాంచిన వణిక్కన్యాజాతునెడఁ బొడమినవాత్సల్యం
బున వైచిత్రవీర్యుం డతనిఁ దిగిచికొని యక్కునం జేర్చికొనియెఁ దదనం
తరంబ యద్ధరణీవిభుండు ధర్మపుత్త్ర ప్రభృతు లగునయ్యేవుర నుద్దేశించి మీరు
గాంధారిం గనుం డని పంచిన నప్పాండవేయులు పద్మనాభపురస్సరంబు
గాఁ జని వినయంబున వినతు లైన నద్దేవి దీవింప నొల్లక యుల్లంబు నిజ
తనూజులమరణంబునకుం దాపంబు నొంద శాపం బిచ్చునది యై యజాతశత్రు
నుద్దేశించిన నత్తెఱంగు సకలప్రాణిచిత్తవృత్తంబులు దన దివ్యబోధంబునం దేట
పడం గనియెడువాఁడును మనోజవుండును సర్వలోకసంపూజ్యుండు నగు సత్య
వతీసూనుం డెఱింగి తత్క్షణంబ సన్నిహితుం డయ్యు నఖిలజనంబు లభివందనంబు
సేయం గైకొనుచు నక్కోడలిం జేరి యోహో శపింపకు శమింపు మని

1. గెల్పునేపున.

పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 150

—♦ ధర్మజు శపింపఁ బూనినగాంధారిని వ్యాసుఁ డూరార్చుట ♦—

సీ. పాండవేయాగ్రజుపై నల్క మానుము, రాజసం బేల యీరాజు ధర్మ
పరుఁడు నీ వించుక పాటించి వినవమ్మ, చెప్పెదఁ గౌరవశ్రేష్ఠుఁ డనికి
జనుచుండి తల్లి దీవన యిమ్ము జయముగా, నా కని పలికిన నాకుమారు
తోడ నీపేర్మికి నీమగాఁ గొడుక [1]యె,క్కడ నుండు ధర్మ మక్కడకు జయము
ఆ. సేరు నన వె భూరిఘోరయుద్ధంబున, గెలుపు గొనిరి గాన తలఁప ధర్మ
పరుల కాఁగవలయుఁ బాండుతనూజు ల,సూయ లేనిబుద్ధిఁ జూడు మెట్లు.
మేదినీవృత్తము. విను మిటు లేటికిం జనినవృత్త మూఁది యల్గక
జనము నుతించు నీదుగురుసారధీరబుద్ధిక
నిను నతిశాంతచిత్తయని నిక్క మేనుఁ గందుక
మనమున నిట్టినీ కగునె మత్సరంబు వత్స. 152
వ. ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకు లగుపాండవులదెస రోషంబు నిగ్రహింపు
మనిన గంధవతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యిట్లనియె. 154
సీ. ఏ నసూయాగ్రస్తఁగాను వీరలఁ జెడఁ, దలఁతునె యెట్టు లుమ్మలికఁజేసి
కలఁగితి గాక యీకౌంతేయవర్గంబు, గొంతి కెట్లట్ల నాకును భరింప
వలదె దుర్యోధనుతులువతనంబున, శకునియుఁ గర్ణదుశ్శాసనులును
దుష్టాత్ము లగుటను ద్రుంగెఁ గౌరవకుల, మడరి పాండవులు గయ్యంబుపాడిఁ
తే. జంపి రందఱ నదిమదినొంపజాల,దచ్యుతుఁడు సూడఁగురుపతినిలసుతుఁడు
దగునె గదవోర నాభికి దిగువ నొంచి, చంప నత్తెఱఁ గుల్లంబునొంపకున్నె.
క. విడుతురె శూరులు రణమునఁ, బడునట్టియవస్థ తమకుఁ బాటిల్లిననుం
బుడమి సమస్తజనంబులు, నడపెడు తెఱఁ గలుక తప్పనకు రాకున్నె. 155
వ. అనిన భీముండు భీతికంపితుండగుచు గాంధారికి వినతుండై వినయంబున నిట్లనియె.

—— * భీముఁడు గాంధారికిఁ గోపోపశమంబుఁగా నుత్తరంబు లిచ్చుట * ——

సీ. తలపోసి చూడంగ ధర్మమయ్యె నధర్మ, మయ్యె నేఁ బ్రాణభయంబుకతన
నట్లు సేసితిఁ గృప యార సైరింపుము, నీదుపుత్త్రుఁడు లావు నేర్పుఁగలఁడు
గావున [2]నమ్మెయిగాని యోర్వంగ రా,దది యట్టు లుండె ధర్మాత్మజునకుఁ
బాడితో వచ్చెనే పరిభవం బతనిచే, ద్రౌపది యేకవస్త్రయు రజస్వ
ఆ. లయునుగాదె యపుడు దయమాలి కొలువున,కీడ్చి తేరఁ బంచియేమియనియె
నతఁడు వినవె యూరు లప్పణ్యకాంతకుఁ, జూపు మెఱుఁగవే విశుద్ధచరిత.
వ. తత్కాలోద్దీపితం బైనకోపంబున నెసంగు మనస్సంతాపంబు దాల్మి దహిం
చినఁ దదూరుభంగంబు గదాదండంబునం జేయం గలవాఁడ నని యప్పరో

1. యెక్కడఁగలుగు ధర్మమక్కడకు. 2. నమ్మేన.

లగంబునఁ బ్రతిన పట్టితి నుత్తమక్షత్త్రధర్మజ్ఞులు ప్రతిజ్ఞాహాని నిందింతురు
గాన పూనిక నెఱపితి విను మాసభలో నప్పుడ తొడలు వొడిచేసి యతనిం
దగఁ జూడఁ దగియుండ నజాతశత్రునాజ్ఞ మిగుల రామిం జేసి యమ్మహాత్మ చేసిన
సమయంబు దప్పింపక యవ్విధంబున విపినంబున కరిగి యనేకదుఃఖంబులం
బడి మగిడి వచ్చి యజ్జనపతి సంధి గోరి శౌరిం గౌరవసభకుం బుత్తెంచుటకుం
దగుమాట లాడునవసరంబున నేనును. 158

తే. అన్నదమ్ముల మైయుండి । యకట మనల
నొరులు దల లెత్తి చూడనొం । డొరులతోడఁ
బెనఁగ నేటికి [1]నీ నేల । పెద్దవారి
బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట । పోల [2]దొక్కొ. 159

వ. అని నీకొడుకునకుం జెప్పి పుత్తెంచితి దానను శాంతిం బొందక యద్దురాచా
రుండు చలంబున వైరంబుఁ బెనిచె నట్లగుట నవశ్యంబును ధర్మరాజునకు
రాజ్యంబు సేకొనుటయు నాకుఁ బ్రతిజ్ఞ దీర్చుటయుం గర్తవ్యంబు లయ్యెం
గావున నేమిభంగినైనం బగ దీర్పవలసె నీవును సువిచార వింతయు విచారింపు
మనవుడు నద్దేవి యతని కిట్లనియె. 160

క. ఆ చావు సావఁ దగు న,న్నీచునకున్ వానివలన । నిక్కం బరయన్
నీచెప్పినయన్నియుఁ గల, వాచెయ్దియుఁ దగవ నీకు । నది యట్లుండెన్. 161

తే. వైరి ననిఁ జంపుదురు గాక । వ్రచ్చి నెత్తు
రెత్తికొని క్రోలుక్రూరాత్మ । లెచట నైన
నెన్నఁ డేనియుఁ గలిగిరే । యీవు దక్క
నది వృకోదర వృకవిధ । మసురభంగి. 162

వ. అనవుడు ననిలపుత్త్రుండు సుబలరాజపుత్త్రి కిట్లనియె. 163

జలధరవృత్తము. ఆసభలోని కట్లు ద్రుపదాత్మజఁ దా
[3]గాసిగ నీడ్చి వల్వలువఁ । గాఁ గినుకం
జేసినపాసకై పెదవిఁ । జేర్చితి దు
శ్శాసనశోణితం బిది నిజం బరయన్. 164

వ. అదియునుం గాక విను మతని నేఁ బొదివినప్పుడు. 165

క్రౌంచపదవృ. కౌరవసేనాధీరులు లావుం । గడిమియుఁ జలమును । గడఁకయు నలర్పన్
ధీరతసొంపుం గ్రూరతపెంపుం । దెగువయు నెఱపఁగఁ । దెరలక వీఁకన్
బోరనఁ ద్రోవంగా రభసం బేపును గలితనమును । బొలుపు వహింపన్
వారు భయంబుం గూరుటకుం గా । వలసెను రుధిరము । వదనమ్ము సేర్పన్. 166

వ. ఆరెండుపనులకై యట్లు ద్రావుట గా నటించితిం గాని. 167

1. నీ నేలఁ బెద్ద 2. దొండు. 3. బైసిగ యీడ్చి వల్వలొలువం

తే. అన్యజనములఁ శోణిత | మైనఁ ద్రావు, టధికపాతక మని యిందు | ననుజరక్త
మాన నే నంత వెట్టినే | యంతపాప,కర్ముఁడనె తల్లి యంతనిష్కరుణమతినె. 169

వ. అనుటయు.

తే. అంధులకు నూఁతకోలగాఁ | నకట యొకని, నైన నిలుపక నూర్వుర | నదయవృత్తి
మ్రింగి తం దెవ్వఁడేనియు | మీకు నెగ్గు, లాచరింపనివాఁడు లేఁడయ్యెనయ్య.

క. ఒక్కరుని నీవు సంపక, తక్కిన నంతట నెబ్బితిన | దప్పనె విభవం
బెక్కఁగ మీయన్న నతం, డెక్కటి రాజ్యంబు సేయ | నీఁడె కుమారా. 171

వ. అని పలికి ధర్మనందనుదెస మనసు నిగుడం బుత్త్రపౌత్త్రవధసంపీడితస్వాంత యగునగ్గాంధారి క్రోధపరుషాక్షరంబుల నమ్మహారా జెచట నున్నవాఁ డనిన నాభూపతి భయకంపితగాత్త్రుం డగుచుం జేతులు మొగిచి సవినయంబుగా మెత్తనిమాటలనిదె వచ్చితి దేవి యేనుబాండవాగ్రజుండ ననుచుం జేరం బోయి.

క. నీపుత్త్రులఁ జంపించిన,పాపాత్మునిఁ గ్రూరచిత్తుఁ | బరివాదార్హున్
శాపంబునఁ బొలియింపుము, భూపాలకవల్లభాభి | పూజితచరణా. 173

క. ధరణిం గలరాజులకుం, బరివారమ్మునకుఁ జావు | పాటిల్లుటకై
పరుపతఁ గైకొన్నయుధి,ష్ఠిరు దారుణదండకలితుఁ | జేయం దగదే. 174

మత్తకోకిల. జీవ మేటికి రాజ్య మేటికిఁ | [1]జెల్లుఁ జుట్టల బిడ్డలం
జావఁ జూచినయట్టిద్రోహికి | సర్వభోగము లేటికిన్
నావుడున్ మఱుమాట లాడఁగ | నాలు కాడక యుండి య
ద్దేవి యూర్పు నిగిడ్చె నుష్ణము | దీర్ఘముం బరుషంబుగన్. 175

వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రమహిషియతనియుచితవచనంబులు విని యూరక యుండె నతం డంజలిపుటంబు ఫాలంబున మోపి యానతుం డయ్యెఁబట్టావృతనయన యగు నప్పతివ్రత దృష్టి పట్టంబునంచుసందునం జని యజ్ఞపతిపదనఖంబులం జెందిన నవి గందినం జూచి సవ్యసాచి జనార్దనువెనుకకుం జనియె సమీరసుతుండును మాద్రీసుతులుం దిరుగుడువడి రప్పుడు గాంధారరాజనందన క్రోధంబు దక్కి ధర్మపుత్త్రులదెస మాతృభావం బలవడ సాంత్వనస్వరంబునం గుంతీసందర్శనంబు సేయరన్నా యని పలికిన నప్పురుషసత్తములు చిత్తంబులకలంక డిందు వడ నందఱు నొక్కటఁ గుంతి యున్నదెసకుఁ జన నక్కుంతిభోజనందన వారిం గలయం గనుంగొని. 176

—♦ పాండవులు కుంతీదేవికడకు గాంధారిపంపునం బోవుట. *—

అంబురుహవృత్తము. పెద్దయుఁగాలము వారలఁజూడఁగఁ | బ్రేముడించుచు దుర్భరా
పద్దశ[2]న్నొంద్ధుట నమ్మహిమాత్ముల | పట్టు లందఱుఁ ద్రుంగుటం
దద్దయు శోకమునం బారి నశ్రుల | ధార లొల్క వగర్పుతో

1. జెలులఁ. 2. నుండుట.

నద్దురవస్థ తెఱంగు గనుంగొని ¶ యంతకంటెను నార్తులై. 177

వ. చరణంబులు దొట్రిల్లం జని తచ్చరణంబులమీఁద వ్రాలి. 178

తే. ఏడ్వ నందఱపైఁ జేతు ¶ లిడుచుఁ బెలుచ, నేడ్చి యద్దేవి వారల ¶ నెత్తి వేఱు
వేఱ మేనులు నివురుచు ¶ వివిధదారు,ణాస్త్రశస్త్రవ్రణప్రచ ¶ యములు గాంచి.

క. అచ్చోటు లంటి చూచుచు, వెచ్చనియూర్పులు నిగుడ్చు ¶ వేఁగుచుఁ బొగులుం
గ్రుచ్చి కవుంగిటఁ జేర్చును, వచ్చితిరే నృపకుమార ¶ వరులార యనున్. 180

సీ. ఆ సమయంబున ¶ నప్పాండుభూపాల,పత్నికి శోకాగ్ని ¶ ప్రజ్వరిల్లఁ
దత్సమీపమునకు ¶ ద్రౌపది విన్నని,మోముపైఁ గన్నీరు ¶ ముసుఁగు వడఁగఁ
బదముల నట దొట్రు ¶ పాటు వాటిల్లంగ, దైన్యమాకారంబు ¶ దాల్చినట్టి
తెఱఁగున జనుదెంచి ¶ దేవి సౌభద్రాదు, లైనసీమనుమ లెం ¶ దరిగి రెంత

తే. యేనిఁ గాలంబు నినుఁ జూడ ¶ రిప్పు డిచటి, కేల రారంచు నడుగుల ¶ మ్రోల నేల
వ్రాలె వికలాంగియై తెంచి ¶ వైన నెండ, దాఁకి [1]వందినతీఁగచం ¶ దంబు దోఁప.

వ. ఇట్లు మేదినిం బడి రోదనంబు సేయునయ్యగ్మలిమీఁద నొఱగి తానునుం బెద్ద యెలుంగున నేడ్చి గ్రుచ్చి యెత్తి యక్కునం జేర్చి యూరార్చి యత్తన్వియుం దనయులుం దోడన చనుదేరఁ గుంతి గాంధారికడకుం జనియె నప్పుడు ద్రౌపది యాధృతరాష్ట్రపత్నిపాదంబులకు మ్రొక్కి యడలున వెక్కుచున్న నద్దేవి యమ్ముద్దియ నుద్దేశించి. 182

మత్తకోకిల. పుత్త్రి యి ట్లగునమ్మ శోకముఁ ¶ బొంది కుందుచు నున్న నీ
గాత్ర మొండొకకీడు పాటిలి ¶ కందుఁ బాండుతనూభవుల్
పుత్త్రవర్గము చన్న చో నెద ¶ భూరితాపముఁ బొందుఁడుం
బౌత్త్రహీనతఁ బడ్డగొంతికిఁ ¶ బాయ నేర్చునె నెవ్వగల్. 183

క. నిను నే నిట్టూరార్చెద, ననునీవూరార్ప వలదె ¶ నాసీ తెఱఁగుల్
విను మొక్కరూప మన కే, మనఁగలదు విధాత క్రూరుఁ ¶ డై పఱుపంగన్.

ప్రహరణకలితవృత్తము. ఇది యిటు లగు ట ¶ ట్లెఱిఁగి పలికె నా
విదురుఁడు సభఁ గో ¶ విదులు వొగడఁగా
నది వినియును నే ¶ నడఁపన దురితం
బాదవెఁ [2]గలఁక నే ¶ టొలయ కుడుగునే. 185

వ. ఇట్లనియెదం గాక నాచేతఁ బోవునే యెవ్వారు నేమి సేయుదురు కాలవశంబున నవశ్యభావి యైనది యయ్యె నుపశమింపు మని పలికె నని యిట్లు పాండవులు ధృతరాష్ట్రుని గాంధారిని ననునయించిన తెఱం గెఱింగించిన నా భంగి నుపశమిత క్రోధ యైన గాంధారరాజనందన పదంపడి యెవ్విధంబున వర్తించె ధర్మతనయు

1. వ్రందిన. 2. నకట-గలఁగ.

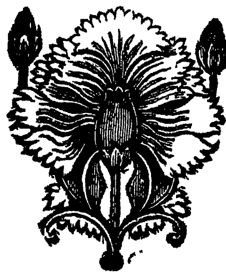
ననంతరవర్తనం బెప్పుటఁ జెల్లె నని యడుగుటయును. 186

శిఖరిణీవృత్తము. తపస్స్వాధ్యాయాది క్షపితమల చిత్తప్రకలితా
విపజ్జాలజ్వాలావిరమణసుధా వృష్టిలలితా
జపాపుష్పశ్రీరచ్ఛవికిరణసంసర్జనధురా.
సపర్యానిర్వాహ[1] ప్రచురకలనస్థైర్యమధురా. 187

క. సాత్యవతేయాదిమహా,మత్యవగమ్యప్రకారమధురవిలాసా
సత్యాత్వానంతత్వని,రత్యయశుభసారమయసమగ్రవికాసా. 188

మాలిని. సదసదనభిషిక్తాసంభృతానందభక్తా
విదళితదురితాలీ విశ్వనిర్వాహశాలీ
మదవదసురభేదీ మానసానుప్రమోదీ
వదనజనితవిప్రా వైభవానందదీప్రా. 189

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్రి కొమ్మనామాత్యపుత్త్రి బుధారాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున స్త్రీపర్వంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము. 190

1. స్తవనకలన.

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

స్త్రీపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

మత్కీర్తి మదత్యభి
రామాకృతిసద్గుణాభిరతిమత్పుణ్యా
గ్రామాకృతి[1]మత్సంప
త్త్యామోదితభక్తలోక హరిహరనాథా. 1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నట్లు పాంచాలి నూఱడం బలికినయనంతరంబ పతివ్రతాశిరోమణియు మహాభాగయు సత్యవచనయు నగునయ్యాంబికేయుభార్యకుం బారాశర్యమునీంద్రవరప్రదానంబునం బ్రాప్తంబై తాత్కాలికం బయినదివ్యదృష్టివిభవంబున నిజవ్రతహాని లేనితెఱంగున సంగరతలం బఖిలంబును నధికవిస్తారదూరప్రాప్తం బయ్యె నాలోకగోచరం బగుటయు. 3

మణిగణనికరము. గొడుగులపఱియలు గుఱుకులు గొనుటల
సిడములతునియలు సెదరి యునికిఁ బెం
దడిగలుఁ బడగలు దఱచు మురియ లై
పుడమిఁ గలయుటకుఁ బొగు లొలయ మదిన్. 3

క. నుఱు మైనకాల్బలంబులు, నఱవఱ లయి యున్నయట్టియరదంబులుఁ బెం
దఱ చగుసూతాంగకములు, నొఱిగినరథ్యములగములు నుల్ల మలంపన్. 4

లయగ్రాహి. రావుతులతుండములు మావఁతులనుగ్గుఁ దుర
గావలిశవంబులు గజావయవరాశీ
భావభయదస్థలులుఁ బ్రేవులును గండలును
బ్రోవు లయి పెన్మెదడుపై విరిసి రక్త
స్రావమునఁ బెల్లయిననేవమునఁ జూడఁ గడు
నేవ మగుపట్ల మృతభావగతు లయ్యెన్.

---

1. సత్సవపర్త్యామోదిత

జీవములఁ బాయరొకొ నా వికచవక్త్రముల
తో వఱలురాజులు మనోవికృతి సేయన్. ౫

లయగ్రాహి. హారరుచులన్ హృదయహారితరమూర్తు లగు
వారు హరినీలమణిభారవిలసత్కే-
యూరబహులాంశుచయచారుతర రేఖ లగు
వారు నవవజ్రరుచిరోరుఘృణిమత్కో-
టీరరమణీయు లగువారు గరుడాశ్మమయ
భూరికటకద్యుతివిహారపరిశోభా
స్ఫారు లగువారలును బోరఁ బడి నెత్తురులఁ
గూరుటఁ గరం బెడఁద కారటము సేయన్. ౬

లయగ్రాహి. అమ్ములును విండ్లుఁ బరిఘమ్ములును దోమరచ
యమ్ములును గుంతనికరమ్ములుఁ గనత్ఖ
డ్గమ్ములు నహీనముసలమ్ములును జక్రనివ
హమ్ములును లోనగు నసమ్మితమహోగ్రా
స్త్రమ్ములును గండలును నెమ్ములుఁ గపాలములు
సమ్మిళితరూపశకలమ్ము లయి సంగ్రా
మ మ్మతులదారుణవిధ మ్మగుటఁ దెల్పు టధి
కమ్మగుకలంక హృద యమ్మున కొనర్పన్. 7

లయగ్రాహి. కుత్తుకలబంటి యగు నెత్తురులు దోయిళుల
నెత్తి చవి గ్రోలుచును జిత్తములు దృప్తిన్
జొత్తిలి నితాంతమదమత్తములుగాఁ జటుల
నృత్తములు సేయుచుఁ జలత్తనువికారో
ద్వృత్తపటుహాసముల రిత్త లగుదుర్వచన
వృత్తులను నొండొరుల నెత్తికొని మాంసర
బత్తితినుటన్ వికటవృత్తు లగురాక్షసుల
మొత్తము పరిక్షుభితచిత్తత యొనర్పన్. 8

సీ. ప్రేవులు గండలు పెటికి [1]పేటాడి యం,గదఁ గొని మెదళు లగల్చికొనుచు
రాగిలి రక్తంబు ద్రావుచు లోచన,గుళికల నొలిచి మ్రింగుచును గుండె
కాయలాదట మెయిఁ గబళించుచును గ్రొవ్వు,దెమలిచి నములుచు నెముకయాట
చవిగొని యానుచుఁ జావకయున్నరూ,పులు సచ్చుటకుఁగాకఁ బెలుచఁ దన్ని

తే. కొనిన వెఱఁ బాయ బాఱుచుఁ జెనకి తొడరి
కాట్లాడుచు నున్నసృగాలములును

1. పేట్లాడి.

గాకములు రాపులుఁగులును గ్రద్దలును వృ
కంబులును మానసము వికలంబు సేయ. 9

వ. అగ్గాంధారరాజనందన కలను గలయం గనుంగొనియెఁ దదవసరంబున సాత్యవతే
యుండు కౌంతేయుల రావించి బంధుశవంబులకుఁ [1]గాలోచితాచారసహితం
బుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యంతర్ధానంబు సేసె వారు ధృత
రాష్ట్రుం బొదివికొని వాసుదేవపురస్సరు లయి యప్పనికిం జనుచుఁ గౌరవకాం
తలఁ దత్ప్రదేశంబునకు నడపించిన నప్పడఁతులు పతులును సుతులును సోదరు
లును బౌత్త్రులును మిత్త్రులును గుణపంబు లై పడియున్నఁ జూచి చెయ్వేది
మేదిని నొఱగువారును వావిడిచి యఱచువారును బురపురం బొక్కువారునుబడి
పొరలుచుఁ బొగులువారును వేనలులు వీడి వెన్నుల విరియం దిరుగువారును
బలవించువారును బేర్కొని యగ్గించువారును మ్రాన్పడువారును మోములుం
దలలును మోఁదుకొనువారును నై రప్పు డా దుర్యోధనజనని జనార్దనుం బే
ర్కొని చేరం బిలిచి పరమశోకార్త యగుచు నతని కిట్లనియె. 10

—♦ గాంధారి పోలికలనుఁ జూచి విష్ణునితోఁ జెప్పి దుఃఖించుట. ♦—

సీ. చూడుము ధృతరాష్ట్రకోడండ్రఁ గన్నార, వీరె కన్నీరు పై వెల్లిగొనఁగ
దీనతఁ బొందెడుసూనాననంబుల విప్ర,లాపంబు లైనసల్లాపములను
నడలు చొందొరులకు నన్నలఁ దమ్ముల, రూపించి వేర్వేఱ చూపుటయును
బొరిమొగంబులుచూచిపురపురఁబొక్కుచుఁ, దలల్లఁదూలంగనిలుచుటలును
తే. గలిగి [2]యలిగెడివారికన్నులకుఁ బండు, వగుచునున్నారు కాకులుసమగలతనువు
లెక్కియున్నను చేష్టలు దక్కి కొంద, ఱడువ జేయాడ కున్నవారంబుజాక్ష.
మానిని. కూలియుఁ గాంతి యుగుర్వగఁ దేజము సుందర వహ్నులుగ్రారశిఖా
జాల మడంగియుఁ జాయ వెలింగెడుచందము నొందిరి శల్యుఁడుఁ బాం
చాలుఁడు గర్ణుఁడుఁ జాపగురుండును శాంతనవుండు నిజంబున కీ
బాలుఁడు వీరప్రభం గడచెం గుణభద్రునిఁ గంటె సుభద్రసుతున్. 12
ఆ. ప్రభువు లంతనంత రాజిల్ల నెడనెడ, వీరయోధతతులు వెలుఁగుచుండ
గ్రహచయమునఁ దారక ప్రకరంబునఁ, బొలుచుగగనతలముఁ బోలెఁ గలను.
సీ. అర్జునభీష్మచాపాచార్యభీమక, ర్ణాదులమహితదివ్యాస్త్రవితతు
లాడిన నొండొకకీడు రా నేరమి, వీతవికార మై వీరయోధ
చారుశరీరసంచయ ముండఁగా దీనిఁ, గంకశివాగృధ్రకాకకులము
లాదిగాఁ గలుగుక్రవ్యాదముల్ పీఁకుపీఁ, కాడుట నెంగిలి యయ్యె నకట
తే. హంసతూలికాతల్పములందుఁ బొందు
భోగిజనములమృదుగాత్రములు ముకుంద

1. గాలోచితోపచారంబుగా. 2. యొల్లెడ.

కంటెఁ బరుసనిధరణిభా§గమునఁ గూలి
యున్నయవి సూచువారల§యుల్ల ముఱుక. 14

క. చెవిని సొగియించువీణా,రవమును గానంబు వేణు§రావము నిత్యో
త్సవముగ వినురాజులకడ, శివారుతము చెలఁగు చునికి § చిత్త మలంచెన్. 15

తే. సారచందనహృద్యక§స్తూరికాది, [1]లేపనాలిప్తి నుండెడు§భూపవర్యు
లకట శోణితపంకదిగ్ధాంగు లగుటఁ, గనుటకోర్వరాదయ్యెడుఁ § గమలనాభ.

క. వనితలు మేలపుమెయి మెలు,పునఁ దిగిచిన నొప్పుహార§ములు మొదలగు ప్ర
న్ననితొడవులు గ్రద్దలు దివి,య నరేంద్రులు గొంద ఱునికి § యచ్యుత కంటే.

క. ప్రాణంబులు విడిచియును గృ,పాణాదులు విడువ కున్న§భటు లారయ స
ప్రాణులపోలెం బ్రధన,క్షోణికిఁ దొడ వగుచు నున్కి § చూడుము కృష్ణా. 18

క. సూరెలను వందిజను లిం, పారఁగ నుతియింప నొప్ప§నట్టిమహీశుల్
నారీజనములు సుట్టుం, జేరి పనవుచుండ నునికి § సేసె నలంతన్. 19

తే. కూరుమొన పెట్టినట్టులు § గొంద ఱుజ్వ
లాయుధములు గంకటములు § నమర నున్నఁ
జూచి చావనివా రని § చూడు చేర
నరుగ కున్నవి కంకగృ§ధ్రాదు లనికి. 20

వ. ఇది యంతయు నీచే సాధితం బైనకార్యం బని పలికి వెండియు. 21

సీ. అట్టలకడ నుత్త§మాంగముల్ గానక, యలమట నలుగడ § ఱరయువారుఁ
దలలుఁ చేతులుఁ గొని § తనువు లత్తలమునఁ,దఱచు పీనుఁగులలోఁ§దడవువారు
శిరములు మేనులఁ § జేర్చి భావించి ని,జాస్యముల్ ప్రేసికొం § చఱచువారు
తునియలు పైకైక్కనఁ§బనివడిగూర్చిరూ, పులుగనుంగొని మూర్ఛ§మునుఁగువారు

తే. నైనకౌరవపాంచాల§మానినీజ,నముల నచ్యుత చూడుము § నాథజనక
పుత్త్రసోదరశవముల§పొంత కేఁగి, పెక్కుచురవస్థ లొందెద § రక్కటకట. 22

తే. అవయవములు రూపఱఁగ గ్ర§వ్యాదభక్షి
తంబు లై యున్కిఁ గొన్నిశ§వంబు లువిద
లెంత సూచియు నని గొంద § ఱెఱుఁగఁజాల
రయ్యెదరు సూడు తమబంధు § లగుటఁ గృష్ణ. 23

క. ఇట్టివి యెల్లను గనుఁగొను, కట్టిఁడితన మొందునట్లు§గా నేమొకొ తొ
ల్పుట్టువునం జేసితి నీ,చుట్టల నిటు సూడకుండఁ § జొప్పడ దయ్యెన్. 24

క. అని పల్కుచున్నపుడు దుర్యో,ధనుక శేబరము దృగ్గ§తం బగుటయు న
వ్వనిత యిలఁ ద్రెళ్ళి నఱికిన, యనఁటి క్రియఁ మూర్ఛఁ జిత్త§మవశం బైనన్.

1. లేపనాలిప్త మొందెడు.

—: గాంధారి దుర్యోధనునికళేబరంబు చూచి పలవించుట :—

వ. ఇట్లు మూర్ఛిల్లి కొండొకసేపునకుం దెలిసి గాంధారి పరిచారిక లూఁదికొని పోవ నప్పుత్త్రశవంబుకడకుఁ బోయి. 26

తరల. విపులవక్షముమీఁద నస్త్రలు § వెల్లిగొల్పుచు వ్రాలి యో
నృపతికుంజర కౌరవేశ్వర § నేల నిమ్మెయి నీయుదా
త్తపుశరీరముఁ బొందఁ బాడియె § తల్లి వచ్చిన భక్తితో
నుపచరింపక లాఁతి వై యిటు § లూర కుండుట యుక్తమే. 27

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బలవించుచు హాహాకారంబు లెసఁగ రోదనంబు చేసి యాసుబలనందన తనసమీపంబునకుఁ జనుదెంచి యున్నయుపేంద్రున కి ట్లనియె. 28

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.
ఈతఁడు రణంబునకు§నెత్తి చనుచుండియును § నెంతయును భక్తిఁ గని నాకుం
బ్రీతి యెసఁగం బలికి § ప్రేమ మొలయం బాగడి § పెద్దయు వినీతినిరతుం డై
చేతులు మొగిడ్చి జయ§సిద్ధియుఁగ దీవన వి§శిష్టదయ ని మ్మనిన ధర్మం
బేతల ననూన మగు § నిద్ధజయ మాతలకు § నెల్లయిన సిద్ధ మగు నంటిన్. 29

వ. ఇ ట్లన నేల యంటేని. 30

మానినీవృత్తము. జూదమునప్పుడు సర్వజనంబులు§చూచి భయంపడి యిప్పని యి
మ్మేదిని సేనలకుం గురుకోటికి § మృత్యువు గాని నిజం బలఁతిం
బో దని యాడరె యిమ్మెయి నాదగు § బుద్ధికిఁ దోఁచినసత్యము దా
మోదర పాటిలదే కొడు కంచుఁ బ్రి§యోక్తులు వల్కనఁ బెంపు సెడున్. 31

వ. వినుము దీవనకుం జొరక మధ్యస్థపుమాట లాడుటయ కాదు మఱి నే నప్పు డతనితోడ. 32

తే. ఆహవంబునయందు నీ§వోహటించి. పోవ పడి వచ్చు నడికంబెఁ§జావు మేలు
శస్త్రజీవితఁ బరలోక § సౌఖ్య మనుభ, వింపుమమరత్వసంపద§ వెలయుమంటి.

క. అని చెప్పి యుంటి నాచెప్పినయట్టులు సేసి యితఁడు § పేరును బెంపుం
గని యుండఁగ ని ట్లడలున, మునుఁగు టరయఁ గడుపుశోక§మున పెంపుసుమీ.

ఆ. అరివిమర్ది యితని § కై వగ పేటికిఁ, బుణ్యలోకమునకుఁ § బోయె ననుచు
నుండ నోపనేని § నుల్లంబు ధృతరాష్ట్రు, దిక్కు లేమిఁ దలఁచి§పొక్కుకున్నె. 35

వ. అని వెండియు. 36

సరసిజవృ. శ్రీరమ్యత్వం బారఁగఁ బెం పూర్జితముగ మణివిర§చితమకుటములుం
దారుం జూడక్ సారవిభూతిక్ § ధరణిపు లనిమిష § ధ్వనిభృ ల్లఘుఘుర్
భూరిప్రీతిక్ సూ రెలఁ గొల్వన్ § భువనవినుత మగు § పొలుపు వెలయు ము
న్నీరా జుండుక్ దారుణదైవం § బిటు వఱచునె తుది § నితనిఁ గటకటా. 37

తే. కనకబహురత్నమయపీఠ ✽ మున మృగాక్షి, లాలవట్టంబు లిడఁ జెలు ✽ వమరునట్టి
కౌరవేంద్రుండు పెనునేలఁ ✽ గంకపక్ష,పవనహతుఁ డయ్యెఁ జూచితె ✽ పద్మనాభ.

క. ఈ రాజు భీమసేనును,దారోగ్రపరాక్రమమునఁ ✽ ధరణి నొఱగి దు
ర్వారమదవారణము కం,ఠీరవమువిహారమునఁ బ ✽ డినగతిఁ బొలిచెన్. 39

క. విదురుఁడుఁ దండ్రియుఁ దనకుం, బదివేలవిధములఁ జెప్పఁ ✽ బాటింపఁడు దు
ర్మదమునఁ దగియెడుబుద్ధులు,విధి మూడినమర్త్యు డేల ✽ విను నుచితోక్తుల్. 40

క. పదునొకఁడక్షౌహిణులే, [1]పాదవఁగ నలిఁ గొలువ నొప్పు ✽ నుర్వీశ్వరుఁడే
తుది నిష్పరివారుం డై, గద జేకొని యొంటి పోరి ✽ కలనం బడియెన్. 41

తే. ధరణిగజఘోటకములొప్పు ✽ ధార్తరాష్ట్రు,లెల్లఁబొలుపారఁగాఁగంటి ✽ నిప్పుడవి వి
నాశమొందినఁ బాడఱి ✽ నలిననాభ, యది పరాధీనముగఁ జూచు ✽ నట్టి దయ్యె.

వ. అని దుర్యోధనవల్లభ [2]నిరీక్షించి మాధవు నుద్దేశించి యి ట్లనియె. 43

ఆ. కొడుకుచావుకంటెఁ ✽ గోడలియడలునఁ, బెరిఁగి శోకవహ్ని ✽ దరికొనంగ
నంతరంగ మిప్పు ✽ డగ్గల మెరియంగఁ,దొడఁగె దీనికేది ✽ తుది యుపేంద్ర. 44

సీ. చూడు మిమ్ముద్దియ ✽ సుతుఁ జూచి వదన మ,ల్లార్చుచుఁ బ్రాణేశు ✽ నాననంబు
పై జూడ్కి యడరించి ✽ పాణితలంబున, నందంద నెమ్మొగ ✽ మడిచికొనుచు
మరల బుత్త్రునిదెస ✽ కరిగినమనసు పే, రడలున మునుఁగంగ ✽ నతనిచెన్ను
మోమునఁ దనమోము ✽ మోపి మూర్ఛిల్లుచుఁ, దెలిసి వల్లభునురః ✽ స్థలము గ్రుమ్మ

తే. నుడుకుఁగన్నీరఁ దడియంగ ✽ నొఱగుచును వి
చేష్ట యై యూరకుండుచుఁ ✽ జెలులతోడఁ
దిరిగి పొగులంగ వేసలి ✽ విరియ మేన
నవులఁ దిరుగుచు నున్నది ✽ యక్కటకట. 45

వ. అని వెండియు. 46

సీ. ఈ సుమధ్యమ యిమ్మ ✽ హీశ్వరుబాహుత, లంబున లలితోప ✽ లాలనంబు
నొంది రాగిల్లెడు ✽ నుల్లంబుతో నుండు, నింకిట నిమ్ముగ్ధ ✽ నెట్లు సూడ
వచ్చుఁ గనుంగొన ✽ వశము గా దిది యిట్టి, కొడుకును మనుమండు ✽ బుడమినిట్లు
పడియుండఁ జూచెడు ✽ పాపజాతికి నిప్పు; డవియక నిగ్గడి ✽ యైనయినుప

తే. గుండియకుఁ జేటుపాటింపకఁ ✽ బుండరీక, నయన యెన్నఁడు లేమి నిర్ణయముగా దె
యింతకోర్చెడునట్టివా ✽ రెన్నఁ డేని, నుర్వి నెందేనిఁగలుగుదు ✽ రొక్కొ యొరులు. 47

క. జననియు భార్యయు నేమై,న నేమి వేదములు బొంకు ✽ నకుఁ జొరమి నిజం
బని పుణ్యలోక మగు నని, తనకార్యము సూచె నిట్లు ✽ తగునె యితనికిన్. 48

వ. అని యనేకభంగుల విలాపంబు సేసి తక్కటితనయులదెస నాలోకించి విష్ణు
దేవునితో ని ట్లనియె. 49

1. పాదవఁ బొదువ నొప్పునట్టియుర్వీ, 2. యగు భానుమతి.

భాస్కరవిలసితవృ. కౌరవనృపతితనూజశతంబుం ♦ గంటె పవనసుతుపటుభుజలీలా
ఘోరతఁ దడఁబడ మేదినిమీఁదం ♦ గూలె వికటముఖకర[1]చరణత్వం
బేరి కయినఁ గనుఁగొన్న విషాదం♦బెంతయు మది నొలయఁగఁ బ్రియకాంతల్
చేరి విలపనము దద్దయు నార్తిం ♦ జేయఁగ నుసికి వనట [2]తిరిఁ బెట్టన్. 49

తే. చందనార్ద్రకుట్టిమములఁ ♦ జరణతలము, [3]లొందుటకు నేవగించున♦య్యువిదలిపుడు
నెత్తురుల రేవ మెక్కిన ♦ నేలఁ బొరలు, చున్నవా రేమి సెప్పుదు♦మునుకుపేర్మి.

క. బాలలుఁ దరుణులుఁ బ్రౌఢలుఁ, దూలెడువికలాంగకముల♦తో డెందములన్
వాలినవిరహానలములఁ, బాలై వందు రెద రొక్క♦భంగిన యకటా. 51

క. బలదర్పధైర్యశౌర్యో,జ్జ్వలు లగు ధృతరాష్ట్రసుతుల♦సతులకు ని ట్లా
కులతమయి వనట పెల్లున, దలరవలసె దిక్కుమాలి♦దైవముచెయిదిన్. 52

క. నిజభూషణాతపత్ర,ధ్వజకంకటఖండవేష్టి♦తము లైనకురు
ప్రజగాత్రశకలములు వా,రిజనాభ కనుంగొనంగ ♦ రెట్టించె వగల్. 53

క. జననియుఁ దండ్రియుఁ [4]దొలుబా,మునఁ జేసినపాపకర్మ♦మునఁ గాక సుయో
ధనుఁడు మొద లయినసూర్వో,ననఘుఁడు ధర్మజుఁడు నామ♦మడఁపఁగఁ దగునే.

—♦ గాంధారి దుశ్శాసనుని కళేబరంబు చూచి విలపించుట. ♦—

సీ. అచ్యుత వీఁడె మ♦హోభీలభుజుఁడగు,భీముగదాహతి ♦ భూమిఁ గూలి
యాతనిచేత స♦ర్వాంగంబులందును, గలుగుక్రొన్నెత్తురు ♦ కాంతఁ ద్రావఁ
బడి మఱి తెగటారి♦పడియున్నవాఁడు దు,శ్శాసనుఁ డీతండు ♦ సభకు ద్రుపద
పుత్త్రి నీడిచి తెచ్చి ♦ పొలువతనమ్మునఁ, బతుల సన్నిధిఁ గురు♦క్షితివిభునకుఁ

తే. గర్ణునకుఁ జిత్తసంప్రీతి♦గాఁగ దూల,పుచ్చెఁ బెక్కువిధంబుల ♦ నొచ్చి యామృ
గాక్షి యప్పుడు మారుతి♦యంతరంగ. మేర్పఁ దలఁపించుదాన ♦ యింత పుట్టె.

క. ఆ సభ నమ్మెయి నీదు, శ్శాసనుఁ డప్పాండుపుత్త్ర♦సతిఁ గ్రూరాత్ముం
డై [5]సంక లేక పెద్దయుఁ, గాసిం బెట్టంగ నెఱిఁగి ♦ కలఁగినమదితోన్. 56

వ. ఏను దుర్యోధనునితో ని ట్లంటి. 57

తరువోజ. [6]హరిచేత ♦ రక్షితయైనపాంచాలి, కగునయ్య యిమ్మెయి ♦ నత్యంతనీచ
పరిభవదుఃఖంబు♦పాల్ సేఁత మీఁదు, పరికింప కున్నఁ గీ♦డ్పాటిల్ల కున్నె
యరికంజకుంజరుఁ ♦ డగుభీముఁ బల్కు, లనుబరిగోలల ♦ నలఁచుట మేలె
వెరవిడి వేవేగ ♦విడువుము గార,వింపు మీవంశప♦విత్ర నోపుత్త్రి. 58

క. క్రూరాత్ముఁడు నీచుఁడు గాం,ధారవిభునిఁ దొఱఁగు పాండు♦తనయులఁ బుణ్యా
ప్రారంభులఁ గూడి మనుము, కౌరవకులమెల్ల బ్రదుక♦గాఁ బొగ డొందన్. 59

క. అని యెన్నిభంగులను జె,ప్పినఁ దా నవ్వాలుకు లెల్ల♦ బెడ్డచెవుల్గ నై,

---

1. చరణం బై, యేరికయిన. 2. యిగిరించెన్. 3. నొవుటకు. 4. బ్రియులును మును సేసిన.
5. సంకటపడఁ బెద్ద. 6. అరయక సభలోన నత్తోయజాక్షి ♦ నమ్మెయి దయ మాలి ♦ యత్యంతఁ

ట్టె నదగ్రుఁడు దగుకార్యము, గనునె వశం బగునె దైవ✽గతిఁ దప్పింపన్. 60

తే. నాఁటిమాట లుల్లంబున ✽ నాటియుండ, నొవ్వతోఁ దఱి వేచి నేఁ✽డివ్విధమునఁ
బఱిచెభీముండు నొప్పింపఁ✽బడినత్రాఁచు, పాము పగసాటి తెగటార్చు✽భంగిఁ గృష్ణ.

క. తగుఁ బగ దీర్చుట యిమ్మైఁ, దగ వగునే నెత్తు రె త్తి ✽ త్రావుట భీముం
డు గడుఁ ఘోరము సేసెను, మగల కతిక్షుద్రవృత్తి✽మా పొగ డొసఁగున్.

తరల. కరములుం జరణంబులున్ [1]విరి ✽ గల్గి సాఁగి వికీర్ణ మై
యురము నిర్భర వైకృతంబుగ ✽ నుర్విఁ ద్రెళ్లి సుతుండు గే
సరినఖంబుల వ్రవ్వఁబడ్డ గ✽జంబుచాడ్పున నుండఁగాఁ
గరుణ మాత్మకు నింత మిక్కిలి ✽ గాక యున్నె జనార్దనా. 63

సీ. వీఁడె వికర్ణుండు ✽ వాఁడిమెఱుంగు మేఘంబులగములమ✽ధ్యంబునందుఁ
దేజరిల్లెడుమాడ్కి ✽ రాజిల్లుచున్నవాఁ డతి సాంద్రహస్తికా ✽ యములలోనఁ
గార్ముకజ్యాకిణ ✽ కఠిన మై యున్నయి, బ్బాలునిముంజేయి ✽ బాలగృధ్ర
మోపదు కబళించి ✽ యును జంచుపుటమునఁ, జీరంగఁ జూచితే ✽ శౌరి యితని

తే. రమణి పొరిఁబొరిఁగన్నీరు✽గ్రమ్మఁ జుట్టు, మెలఁగి కాకులగ్రద్దలఁ✽దోలఁగనడుచు
చున్నయది [2]పాసి యవివోవ✽కున్న నిట్లు, సూతు రేతల్లు లెందును✽సుతులనకట.

క. మారుతనందనునుగ్రపు, నారాచము లొడలనాటి✽నం జచ్చియు న
వ్వీరకుమారుం డుజ్జ్వల, చారుత్వముఁ బాయ కున్న✽చందముఁ గంటే. 65

క. అనిమొన నెవ్వరికిని మా, ర్కొన రానిఘనుండు దుర్ము✽ఖుఁడు భీమునిచే
వినిపాతితుఁ డై భూరజ, మున బ్రుంగుడువడ్డవాఁడు ✽ మురహర కంటే. 66

తే. నక్కతోఁడెలువీనియా✽ననముసగము, దిన్నయవియట్టులయ్యును ✽ నున్నయొప్పు
దొరసి సప్తమినాఁటిచం✽దురుని [3]బోలెఁ, జూడు భావించి దీపిత✽శూరవంశ. 67

మత్తకోకిల. శూరసేనుఁడు భీమసేననిష✽ూదితుం డయి చుట్టు నం
భోరుహానన లార్తిమూర్తతఁ ✽ బొందిన ట్లతిరూక్షహా
హారవంబులతోడఁ గ్రమ్మర ✽ నల్లవాఁడె వికారితా
కారుఁ డై పడియున్నవాఁడు వృ✽కంబుఁ బక్షులుఁ జించినన్. 68

సీ. అంగంబు కోమల ✽ మంతరంగంబు చా, తుర్యనిరూఢంబు ✽ శౌర్యఘనుఁడు
వీఁడె గోవింద వి✽వింశతి యాతండు, సొబగుండు మెలతలు ✽ సుట్టు నెపుడు
నప్సరోగణ మమ✽రాధిపుఁ గొలిచెడు, చాడ్పునఁ బాయక ✽ సమ్మదంబు
చిగురొత్త నుండుదు ✽ రగరుకస్తూరికా, చందనాద్యనులేప✽శాలి యిపుడు

తే. గ్రద్దలునుగాకులును జుట్టుఁ✽గదిసియుండఁ, దఱచునెత్తుటఁదోఁగిన✽తనువుఁదాను
నున్నవాఁడు గానాకర్ణ✽నోత్సుకుండు, నక్క లఱచెడు చేరువ ✽ నక్కటకట. 69

తే. కనకపుంఖశరావృత✽గాత్రుఁ డైన

---

1. బరి 2. గాని యవి వాయవన్న యిట్లు. 3. బోలి, చూడు.

దుష్ప్రహుఁడు చచ్చి యుండియుఁ దోయజాక్ష
వికచ నవ కర్ణికారసంవేష్టనంబు
గలుగు శైలంబు తెఱఁగునఁ బొలిచెఁ జూడు. 70

—♦ గాంధారి యభిమన్యు కళేబరంబు గనుంగొని ప్రలాపించుట. ♦—

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 71

లయవిభాతి. అరయ నిది పెద్ద యని పరులమొనఁ జిత్తమున
సరకు గొన కుగ్ర మగు బరవస మెలర్పం
ద్వరితగతిఁ జొచ్చి కురువరుఁడు దలరం గవిసి
కరితతులుఁ దేరులనికరములుఁ దురంగో
త్కరములును గాల్బలము [1]నెరవులునుఁ గీటడఁగ
శరగురుఁడు గర్ణుఁడును గురుసుతుఁడు మద్రే
శ్వరుఁడు, గృపుఁడుం [2]బరవఁ బరఁగి దివిజుల్ వొగడ
ధరఁ బడి ముకుంద మన నరతనయుఁ డొప్పెన్. 72

ఆ. పాడి మాలి తన్నుఁ బలువురు పొదివినఁ, బోరి తద్ద డప్పిఁ గూరి నిదుర
పోయెనొకొ సుభద్రపుత్త్రుఁడు మృతుఁడైనఁ, జెలువ మింత యేల కలుగ నేర్చు.

సీ. ఉత్తర యిక్కుమారోత్తమునురమున, వ్రాలి మోమునఁ దనవదనకమల
మందంద సేర్చుచున్నది మున్ను గన్నంత, మెలఁగంగ నేరక చెలులమాటు
గొనుసిగ్గు పెంపు వనట నిట్లయ్యెని,ప్పుడు మాటిమాటికిఁ బొలఁతి ప్రియునిఁ
గనుఁగొని బిగియారఁ గౌఁగిలించుచు శిర, మూరుతలంబున నునిచి పాణి
తే. పల్లవంబున నాననమల్లనల్లఁ, దొడయుచును నిన్నుఁ జూచుచుఁ దోడుతోడఁ
బొడము [3]పెల్లునఁ గన్నీరు, [4]దుడచికొనుచు, నలఁత పెను వెల్లిఁ దేలెడు నంబుజాక్షి.

వ. వింటె యవ్వనితవిలాపంబు. 75

సీ. భద్రచారిత్రను సుభద్రను నిర్జర, ప్రతిమాను లగు పాండురాజసుతులఁ
బాసి యెం దరిగితి పార్థునిపట్టిన, చ్యుతునియల్లుని సమరోర్విఁ జెనసి
పరిమార్పఁ [4]జాలి రెవ్వరు పెక్కుభంగుల, మాటలాడఁగ మఱు మాట లేల
యాడవె నాతోడ నస్త్రగురుండుఁ ద, త్తనయుండు గృపుడు రాధాసుతుండుఁ
తే. బాడిమానుసులందఱు నిన్ను బాలు నొకనిఁ, బొదివి రిస్సిరో పెక్కండ్రు ప్రోడ లిదియు
మగఁటిమియె క్రించుపని కిట్లు దెగినయప్పు,డుల్లములు వారలకు లెట్టులుండెనొక్కొ.

క. పాండవులును బాంచాలురు, దండిమగలు వారు సూడఁ దలఁకక నిన్నా
భండనమునఁ బడ వైవఁగ, గండు గలుగు టద్భుతంబు గాదె తలంపన్. 77

క. తన లేనిచోటఁ బలువురు, నినుఁ జుట్టును ముట్టి యొక్కనిం జేరి వధిం
చినవంచనకు ధనంజయు,మన మెమ్మెయి [5]నురియునొక్కొ మన్మథమూర్తీ.

1. నెరవులను. 2. బలుపఁ. 3. పెల్లగు కన్నీరు. 4. జాల రెవ్వరు బెక్కు. 5. నెరియు; మరియు.

తరల. అరుల నెల్లను గెల్చి మేదిని ‡ యంతయుం గొని తేజముం
సిరియుఁ బెంపును గీర్తియుం విల‡సిల్లఁగా మనుచుండియుం
బురుషసింహులు పాండుభూవర‡పుత్త్రు లక్కట మోదముం
బొరయ నేర్తురె నిన్నుఁ గోల్పడి ‡ పోయి పుష్కరలోచనా. 79
క. నీమూర్తియందుఁ బ్రాణము, లేమిఁ దెలిసి యుండఁ జంచ‡లింపక జీవం
బేమిశతంబునఁ గలిగియొ, నామేను దొఱంగిపోదు ‡ నాథ యెఱుంగన్. 80
సీ. దేవలోకంబున ‡ నీవిప్పు డెవ్వతెఁ, దీపారుపలుకులఁ ‡ దేర్చి కురులు
దువ్వుచుఁ దగ నన్ను‡పోలె లోలాత్మఁగాఁ, జేయుచున్నాఁడవు‡చెలువు నేర్పు
మెఱయంగ నచ్చర‡తెఱవలమనములు, గలఁచియాడుదు గాక‡యలఁతిబోదె
యంగనాగోష్ఠి నున్నపుడు నానడవడి, బుద్ధిఁ దలంతె ని ‡ న్నొంటిఁ గాంచి
ఆ. యాఱునెలలు వోయె ‡ నంతియ యింతియ, కాని లేదె తొంటి‡మేనఁ జేసి
నట్టిమేలు మోహ‡నాకార యభిమన్యు,వీర నిర్వికార ‡ వినుతసార. 81
వ. అను చున్నది యిట్లు పలవింప విరాటనందనం దదీయజననీప్రముఖబాంధవస్త్రీ
జనంబు లచ్చటు వాయం దిగిచి పొగులుచుం గొనిపోయిరి వారలం గనుం
గొనుము. 82

కవిరాజవిరాజితము. గురునిశరంబులు దాఁకిన మేదినిఁ‡గూలి విరాటుఁడు పేరిన నె
త్తురుల మునింగినమేనును దానును ‡ ధూళి సమీరుఁడు మోముపయిం
బొరిఁబొరి జల్లఁగ నున్కి గనుంగొని ‡ పొడ్మఁగ నశ్రులు హా యనుచుం
బురపురఁ బొక్కెద రెమ్మెయిఁ జోపినఁ ‡ బోవక మూఁగెడుఁ బక్షితతుల్. 83
క. అకటకట యుత్తరుఁడు గొం,డుక కాంభోజుండునుం గ‡డుం బాలుఁడు హా
లికకై దువ్వు లాడిన నే,ల కొఱగి యొప్పి రభిమన్యు‡లక్ష్మణుల క్రియన్. 84
సీ. పాండుపుత్త్రులభుజా‡బలమున కులుకక, యెవ్వీరుప్రాపున ‡ నెదురు నడచె
దుర్యోధనుఁడు గొంతి‡తొలుచూలి కెవ్వఁడు, హృదయశల్యంబయి‡నిదుర సెఱుచు
నట్టికర్ణుండు మ‡దాంధసింధురము బ,లోద్ధతద్విరదమ‡హోగ్రవిక్ర
మమున గీటడఁగిన‡మాడ్కి నర్జునుబలుఁ, గడిమిచేఁ దెగటార్పఁ‡బడియె వీని
ఆ. బాహువిలసనమునఁ ‡ బడినమహాయోధ,వరు లనేకు లితఁ డ‡వార్యరోష
దూషితుండు పరుష‡భాషణశీలుండు, ధైర్యధనుఁడు దాన‡శౌర్యశాలి. 85
వ. విను మవ్వీరోత్తముండు. 86
క. పిఱుఁదం గురుధరణీపతి, నఱచేతం బ్రాణములు ఘ‡నారాతిబలం
బుఱని తెగువ ముందటఁ బె,న్గొఱలుట చిత్తమునఁ బెట్టి‡కొని విహరించెన్. 87
తే. ఇతనిచుట్టును గలకల ‡ మెసఁగ రోద,నంబు సేయుపత్నీనివ‡హంబులోనఁ
గంటె వృషసేనుతల్లి యగ్గ‡లపుటడలు, మూర్తిమైన తెఱంగున ‡ నార్తిఁదూలె.
వ. ఈ రమణీరత్నంబు ధరణీతలంబునం బొరలుచు.

తే. పరశురాముని శాపంబు బాణశక్తి, గ్రాఁప బ్రాహ్మణశాపంబు రథము సిక్కు-
వఱుప గాండీవధరు చేతి మెఱుఁగుటమ్ము, మన్నిఁగొనియెనె యోకర్ణ మగలరాజ.

వ. అని మఱియుం బలుదెఱంగులం బలవించి యుత్థిత యై యాలోకించి. 91

తే. కాకులును గ్రద్దలును దిన్నఁ గడును ద్రెస్సి
యపరపక్ష చతుర్దశి యమృతకరుని
కరణి నొప్పెడు కర్ణు మొగంబు మీఁద
వనిత యందంద మోపెడుఁ దన మొగంబు. 92

ఉత్సాహవృత్తము. వాఁడిమగఁడు నిద్ర వోవు వాలు మృగముఁ బోలె నై
వీఁడె బాహ్లికుండు వృష్టివీర చూడు చచ్చియుం
బోఁడి దొఱఁగ కున్న యట్టి పొల్పు నన్ వెలింగె వె
న్నీఁ డితండు బలము లెన్ని యేనిఁ బెల్లు ద్రోచినన్. 93

తే. మేనఁ బ్రాణము వాసిన మీఁద మొగము
మెఱసి యుండు నె యెందు నిత్తెఱగు కాంతి
తోడఁ బున్నమ నాఁటి చంద్రుని చంద
మమరెఁ జూడు మిక్కురు వృద్ధు నాననంబు. 94

గాంధారి సైంధవుని కళేబరము చూచి వాపోవుట

సీ. పలుకు తప్పమి నెఱపంగఁ దలంచి యుత్సాహంబు వాటించి సవ్యసాచి
దుర్యోధనుండును దొరలు ననేక సైన్యంబులు నంతంత నడ్డపడఁగఁ
దెరలిచి వడి మెడ ద్రెవ్వ నేసినఁ బడి, యున్నాఁడు సైంధవుఁ డుఱక ద్రుపద
తనయఁ గాననమునఁ గొనిచన్న నాఁడ తాఁ, దెగినాఁడు గాఁడె కౌంతేయులపుడు.

తే. దయ దలిర్పంగ దుస్సలఁ దలఁచి యులుక, గ్రాచి మందల విడిచిరి గాక దైవ
కృతము దప్పింప రాకున్కి తతన నిపుడు, వారు విడిచి రిమ్మద్ది యువల నికరుణ.

తే. హృదయమున వగ లేనియట్టిటు నట్టుఁ, దిరుగుచున్నది దుస్సల వరుని శిరముఁ
గాన కీకూఁతు నిమ్మెయిఁ గనుటకంటెఁ. దలఁప నెక్కుడు దుఃఖంబు గలదె కృష్ణ.

వ. నాఁటి రాత్రి యరులు చేసికొనిన ప్రతిజ్ఞ వేగులవారిచేత దుస్సల విని సైంధవునికి
బుద్ధి చెప్పిన తెఱంగు లవి వినుము. 97

సీ. విజయ ప్రతిజ్ఞకుఁ ద్రిజగంబులోపల, నడ్డంబు లేదు సుమ్మధికుఁ డంటిఁ
గురురాజు సైన్యంబు బిరుదు నమ్మకుమంటి, గురుఁడు పార్థునకు మార్గొనఁడయంటి
సరుడాయ నొకసి కై నను బుద్ధిగొన దంటి, సమరంబు నీకు నసాధ్య మంటి
ధర్మపుత్త్రుఁడు నిన్ను దయఁ గాచుఁ బొమ్మంటి, నామాట వినఁగ దేశనాథ యంటి

ఆ. రాజతిలక రాజరాజకంఠీరవ, రాజరత్న దివసరాజ తేజ
రాజరాజ యనుచు రాజన్య సైంధవ, రాజుఁ బనవుచుండె నాజిలోన. 98

తే. తోడఁబుట్టువు విధవ యై తొలఁగి యునికి

కోర్చి చలమునఁ బతిఁ దెగటార్చి సంత
సించితిరె తండ్రులార మీ ♦ రంచుఁ బొందు
పుత్త్రికుల దూఱుచున్నది ♦ పోలఁతి వింటె. 99

ఉత్సాహవృత్తము. తనయుఁ గాచుపనికిఁ బూని ♦ ధర్మపుత్త్రివాయునం
దనులుఁ గవలుఁ జేయఁ గలుగు♦దండిమగలు సేనలం
గొని వడిం గడంగ సరకు ♦ గొనక నిల్చె యొక్కఁడుం
బెనఁగి యాఁగె సైంధవుండు ♦ బిరుదుదక్షుఁడుం గదే. 100

తే. తప్పు సైంధవుపైఁ బెట్టఁ ♦ దగునొ తగదొ
పార్థపతినకు నొక్కఁడ ♦ పాత్ర మయ్యెఁ
దాన యండఱ నాఁగుట ♦ తప్పు గాదె
యదియ సౌభద్రమృతిహేతు ♦ వగుట లేదె. 101

తే. బోరగిలఁ బడ్డవాఁడు గ♦పోల మొక్కటి
పుడమి మోచినయది మోము ♦ పోలుపు సెడదు
వీఁడె చూచితె శల్యుండు ♦ వెడలి యున్న
జిహ్వ దినియెడు వాయస♦శ్రేణి కృష్ణ. 102

క. ఇట్టవునె మాద్రితోడం, బుట్టె ననక యితనిధర్మ♦పుత్త్రునకు గడుం
బెట్టిదుఁ డై చంపవలసెఁ, జుట్టపుఁదన మేల రాజ♦సుతులకుఁ గలుగున్. 103

క. సెల్లుఁడు యమతనయునితో, నెల్లగుణంబులను జాల ♦ నెనయుదు నని తా
నుల్లమున నిశ్చయించుచుం, జెల్లంబో పోరఁ బగఱ♦చే నిట్లయ్యెన్. 104

వ. అమ్మహీవిభుండు. 105

భుజంగప్రయాతము. కురుక్షోణినాథుండు ♦ గోరంగ మైత్రిన్
ధురం దాల్చి తా నేర్పు♦తో సారథిత్వం
బరిశ్రేణిసంత్రాసి ♦ యై పూని కర్ణుం
బరిక్షోభితుం జేసె ♦ భాషాస్త్రపంక్తిన్. 106

ఆ. అధికపంకపతిత ♦ మై యున్నయాఁబోతుఁ, బాదివి యున్నమొదవు♦కదుపువోలె
నున్నవారు సూఁడు♦మువిదల్చు దైన్య మాన్యముల నెలవుకొనఁగ ♦ శల్యుబలసి.

మత్తకోకిల. చూచితే భగదత్తు నీతఁడు ♦ శూరతామహిమన్ నరున్
వీచిసన్నిభబాణపంక్తుల ♦ [1]వెట్టిఁ జేసె మహేంద్రుతో
నేచి పోరుబలుండువోలె ♦ సహింప కీతని నిట్లు గాఁ
జూచి తాతనిమీఁదినెయ్యము♦సొంపునన్ మురమర్దనా. 108

క. పులుఁగులును మెకంబులునుం, దొలిచి తినిన [2]నెలవు దప్పి♦తొలఁగియుఁ గంటే
తల నున్నకనకదామము, పొలుపు దెగంబాయ దీన్రు♦పుం గమలాక్షా. 109

1. వేఁడిఁ జేసె. 2. (జెలువు నెలవు దొంకియుఁ.

—♦ గాంధారి శరతల్పగతుం డగుభీష్ము నుద్దేశించి శోకించుట ♦—

సీ. బలశౌర్యములఁ దన పాటిగా నెందును, మానవుఁ నొరుఁ జూప లేనియట్టి
శంతనుపుత్త్రుఁడే శత్రులబాహుద,ర్పంబున రణభూమిఁ బడియెఁ దన్ను
వాలాయమును గెల్వ వచ్చునే చంపికొం, డని పాండుసుతులపై నగ్గలంపుఁ
గరుణామర్మము సెప్పఁ గాక యెమ్మెయినైన, నతినిష్ఠ యెప్పుడు నతనియందుఁ
ఆ. గలదు గాదె తండ్రి కార్యంబునకుఁ గాఁగ, రాజ్య ముడిగి పూను బ్రహ్మచర్య
మితనిఁ జెప్పిచెప్ప నితరుండు పౌరుష,కలితసంభవుండు గలఁడె కృష్ణ. 110
క. కురువంశ మెడల వచ్చినఁ బరమోపాయమున మగుడఁ బడిసెన్ మడిసెం
గురునికరముతోడనయి,ప్పురుషుఁడు పురుషార్థసార భూషణుఁడు గదే. 111
క. దేవుఁడు గా కితఁడు నరుఁడు, నా వచ్చునెనిష్ఠ పెంపున నం బ్రాణంబుల్
తా వలసినపుడ విడువం, గా వేడుక నునిచినాఁడు గాదె తనువునన్ 112
ఆ. తీవ్రబాణజాల దీప్తులు పరఁగించి, పాండుతనయసైన్య బహుళతమము
లీలఁ బదిదినములు నోలి వినోదించి, యకట భీష్మభానుఁ డస్తమించె. 113
క. శరవణమునందుఁ బొలుపుం, బొరసినగాంగేయుతోడఁ బోల్పఁగ నను వై
శరతల్పంబునఁ దేజో, భరితుఁడు గాంగేయుఁ డొప్పెఁ బంకజనాభా. 114
తే. అర్జునుఁడు వెట్టె నీతని కంపహాన్వ,నకుఁ దగంగ నిశాతబాణముల మూఁట
నలవరించినతలగడ యస్త్రజనిత,వారిఁ దృప్తునిఁ జేసె నవ్వీరవరుఁడు. 115
క. వీరశయనమున గంగకు,మారుఁడు కల్పక్షయమున మార్తాండుఁడు సం
చార మెడలి ధరబడి యొ,ప్పారెడు చందమున వెలిఁగె నంబురుహాక్షా. 116
క. దేవవ్రతుండు గీర్వా,ణావాసంబునకుఁ జనినయట కురునికరం
బేవాని నడిగి తెలియు నొ,కో విశ్రుతధర్మసంప్రయోగవిధంబుల్. 117
సీ. పగవారిమొన లను[1]పల్లెరులం గాల్చి, మడిసెఁ గుంభజుఁ డనియెడుదవాగ్ని
యెన్ని యస్త్రము లింద్రుఁడెఱుఁగు నన్నింటను, బరిణతుండీతండు భార్గవునకు
నెట్లట్ల సువిధేయ మిమ్మహాత్మునకు ధ,నుర్వేద మితనికి సర్వవేద
ములుఁ బరిచితము లియ్యలఘు తేజునిశిష్యుఁ, గాదె పార్థుఁడు గార్ముకమున మేటి
ఆ. యయ్యెఁ దక్క కౌరవాన్వయజాతులు, సాత్యకియును నివ్విశాలబుద్ధి
నాశ్రయించుటను మహాస్త్రవిత్తము లైరి, యోధు లింతవార లుర్విఁ గలరె.
క. వివిధమహాస్త్రంబులు గా, లవశతఁ జెడెఁ గాక శౌర్యలంపటు నియ్యో
ధవరునిఁ బగవారికిఁ జేర వశం బగు నెట్లు సంగరంబునఁ గృష్ణా. 119
తే. గురుని మున్నిడుకొని కాద్యకురుకుమారు, లనికిఁ బిలిచిరి ధర్మపుత్త్రాదులయిన
వాలుమగల నట్లంతటి వాఁడుఁ బగఱ, నతికివైచినఁ బడియున్న యత్తెఱఁగు కంటె.
తోటకము. సతతంబును శిష్యులు సద్వినయా

1. బల్కానవముఁ గాల్చి.

న్వీతు లై ప్రణమిల్లెదు । వీరిపద
ద్వితయంబు గడుం జెడెఁ । దిన్నవి సూ
చితె నక్కలు దైవము।చెయ్దిఁ గటా. 121

ఆ. ద్రుపదతనయుఁ డట్టె । ద్రోణునితలఁ గోయు, వాఁడు విధికి నెట్టి।వారి నెట్టి
తెఱఁగు సేయ రాదు । దీనికి నే మను చార మిది యసంభ।వంబు గాదె. 122

సీ. కృపుని తోఁబుట్టువు । కృపి తనభర్తద్రోణాచార్యుపాల దై।న్యంబు విపుల
వేణియు మొగమున । వెంట మునుంగు వ, డంగ రాల్పడినయొ।లుంగుతోడఁ
బలవించి పలవించి । బహుశిష్యు లయ్యతి, రథవర్యున స్త్రశ।స్త్రములు రథము
నవయవంబులును జి।తాకలనంబు సే, యుచు సామగానసం।యుక్తవదను

ఆ. లగుట సూచి సామ । మతికరుణంబుగాఁ, దాను బాడఁ జొచ్చె । మానితాగ్ని
సాద నమర్చి యవ్వి।శుద్ధాత్ము నొండొక, యగ్ని వోలెఁ బెట్టి । రందుఁ గృష్ణ.

క. కృపి మున్నుఁగ శిష్యులు సాద, యపసవ్యముగాఁగ దిరిగి । యరిగిరి శోకా
ర్తపుటాడఁఖులతో గంగకు, నపగతశరవిద్య యయ్యె । నవని కటకటా. 124

ఆ. సోమదత్తసుతునిఁ । జూడుము సాత్యకి, దూష్యభంగి శిరముఁ । దునుమనొఱగి
యున్నవాఁడు గ్రద్ద।లొలిచి తినంగ నీ, సుకృతపరుని నిట్లు । సూడవలసె. 125

వ. సోమదత్తుండు పుత్త్రశోకాయత్తచిత్తుం డై యుండి తన్ను సాత్యకి గవిసినప్పుడు తనకొడుకునెడ నతండు సేసినయధర్మం బుగ్గడించి గర్హించినవిధంబు మృతుం డైనను మొగంబునం దోఁచుచున్నది భూరిశ్రవుతల్లి యదె యతనిని [1]వల్లభునిఁ బొరింబొరిం గనుంగొనుచు గద్గదకంఠంబుతో నాసోమదత్తు నుద్దేశించి. 126

సీ. ఓరాజ కల్పవృ।క్షోపమానం బగు, కౌరవజాతిసం।క్షయము చూడ
కున్నాఁడ వధికదా।నోజ్జ్వలు బహుమహా, ధ్వరకర్త భూరిశ్ర।వసుఁడు నీదు
గారాబుపట్టి సం।క్రందననందను, దుర్విక్రమంబునఁ । దునుమఁబడిన
బాహువు సాత్యకి।పాపకర్మంబున, సంభిన్న మైనమ।స్తకము నై మ

ఆ. హీతలమున బడియె।నిప్పుణ్యసంతతి, దిక్కు సూడ వేల । యొక్కమాటు
కొడుకుచుట్టు నేడు।చ్చకోదండ్రయలమట, యరయ విట్లు దగునె । యధిప నీకు.

క. వీరేవు రొంటిచీరలుఁ, దారును విరిదలలతోడఁ।దద్దయు నడలుం
గూరి పలవించెదరు నిను, సారసికలభీతిరుతులచందము దోఁపన్. 128

ఆ. ఆలమునకు వెడలు।నప్పుడిచ్చితి నీదు, పసిఁడిగొడుగు సుతుఁడు । లసితవిభవుఁ
డగుట కది నికృత్త । మై పడి యున్నది, యక్కుమారురథము।నందుఁ జూడు.

క. అని పనవుచున్న యది య, వ్వనితను గోడండ్రఁ జూడ । వశమే ఘనుఁ డ
ర్జునుఁ డిట్టి నీచకర్మం, బున కెట్టులు సొచ్చెనో కు । పురుషుఁడపోలెన్. 130

కవిరాజవిరాజితము. వినుమది సాత్యకి చచ్చుట కోర్వక । వీరవరుండగుపార్థుఁడు సే

1. యతనివల్లభులం.

సినతగ వైనను నయ్యో నతం డటు చే నఱుకఁగ ముని యైన మహా
త్మునిఁ గని యుబ్బుచు సాత్యకి యే మని త్రుంచె శిరంబు కడంగి జగం
బున నోరు లింత నికృష్టపుఁగర్మము పొంతను బోదురె చక్రధరా. 131

క. ఇక్కురువరునాండ్రరలో, నొక్కతె యతిరమ్యమూర్తి యుత్సంగమునం
దక్కర మిడికొని పనవెదు, నెక్కడువగ నూని యదె మహీంధర కంటే. 132

సీ. మెలుపారఁగాఁ బట్టి మొలనూలిమణులు గదల్చుచుఁదిగుచుచుఁ దగులొనర్చుఁ
జనుఁగవమీఁది కల్లన వచ్చి లలితవిమర్దనంబున లజ్జ మరలఁ ద్రోచు
నాభి యూరులు జఘనము మెత్తమెత్తన, యొత్తి ముదంబున నుల్ల [1]మూన్చు
ననయంబుఁ దిన్ననియ్యనువున గనయంబు, ప్రిదులంగ మెలఁగి చొక్కొదవఁ జేయు

ఆ. నిక్కరంబు నెయ్య, మెక్కింప నేరంగఁ దగిలి [2]సంతతంబుఁ దలఁచునట్టి
భంగి మెఱయఁ గీడువఱుపంగఁ గొనియాడ, వలఁతి నీఱు సేయవలసె దీని. 133

ఆ. ఒరునితోడఁ బోర హారి సూడ సిగ్గఱి, యేసె విజయుఁ డతని యేటు సభల
నమ్మకుందుఁ [3]డెట్టు లగ్గించు నట్టివి, వ్వాచ్చు డేమిభంగి మెచ్చుఁ దన్ను. 134

వ. అని యిట్లు విలాపంబు చేసి యూరక కున్న దిన్నాతిం దక్కటి యెలనాఁగ లేలిన
దానిఁబోలె బాదివికొని యున్నవా రాలోకింపుము. 135

— గాంధారి శకుని-కళేబరంబు గాంచి యతనిచేత లుగ్గడించి శోకించుట. —

సీ. మేనల్లుఁ డగునకులానుజునేటులఁ, బడియుండి శకునులపాలు వడ్డ
శకునిఁ జూచితె మురసంహార యితఁడు మా, యాజాలములకు నాఁడోజ సకల
మాయలు నీచేత మడిసె దుర్ద్యూతంబు, నొనరించి రాజ్యంబుగొనియె ధర్మ
తనయునిచే నిష్టు దనచెయ్ది ఫలియించె, నని యనుజూదంబునందుఁ బ్రాణ

ఆ. మోటుపడియె నెత్తమాటకు నీతండు, గఱచు టెల్లఁ గురుని కాయనాశ
మునకు నయ్యె నీనృపుఁడ కాఁడె పాండునం, దనులతోడి వైరమునకుఁ గర్త.

క. హిత మొనరించెద నంచున్, ధృతరాష్ట్రతనూభవునకుఁ దెక్కలికాఁడై
మృతి యొనరించెందానును, మృతుఁడయ్యెనుభ్రాతృపుత్రమిత్రయుతముగన్.

మత్తకోకిల. వారలస్త్రహతాంగులై యనవద్యలోకము గాంచి రీ
వైరకర్తయు నట్లు గాంచెను వారి నల్పవిచారులం
బోరి కెత్తెడునట్లుగాఁ దగఁ బొంది వెట్టులఁ జేసె నీ
క్రూరుఁ డందును నన్నదమ్ములకుఁ విరోధము సేయఁడే. 138

క. రుచిరాంగదు నస్త్రనిచయ, నిచితాంగకునిం గళింగనృపుఁ గంటె సమి
ద్విచరణవిహరణమున నితఁ, డచలితధృతి యగుట యెఱుఁగనయ్యెడుఁ గృష్ణా.

ఆ. ఇతనిచుట్టు నున్నయెలనాఁగ లడలునఁ, గూరి వందియును ముకుంద యొప్పు

1. గ. మాన్చు. 2. జ. సంతసంబు. 3. గ. డట్టు లగ్గించునట్టె విచ్చ.

వాయ కున్నవారు§బలితంపువడఁ బడ్డ, పుష్పదామకములు§పోలుపు దోఁప. 140
ఉత్సాహవృత్తము. మానినీజనంబు సేరి § మగధనాథుఁ డగుజయ
త్సేనుచుట్టు నేడ్వ నధిక§దీనవాదములకు నా
మానసంబు సాంద్రకరుణ§మయతఁ బొందె మోహనం
బైనయట్టియేడ్పు లెందు § నంబుజాక్ష వింటిమే. 141
సీ. కోసలనాథుండు §భాసురమూర్తి బృహద్బలుచుట్టుఁ బ్రి§యాంగనా జ
నంబులు సేరి కం§ఠంబుతోడఁ జెమర్చు,కరముల నభిమన్యు§కరవిముక్త
శరములఁ బెఱుకుచుఁ § బొరి మూర్ఛ బొరయుచు,నప్పటికప్పటి§కతనిముఖముఁ
దేఱి చూచుచు విధిఁ § దిట్టుచు శోకాగ్ని, నుల్లంబు లెరియంగ § నున్నవారు
ఆ. తునిమి వైవ నెండఁ § దనికినఁ బెద్దయు, వంది చూడ్కి దిగువ § వలనుకలిమి
దొఱఁగ కున్నయట్టి§తోయజంబులచంద, మయ్యెఁ జూడ వీరి§యాననములు.
వ. ద్రోణబాణపరిపీడితప్రాణులై పడియున్నవారు ధృష్టద్యుమ్ననందనులు 143
మత్తకోకిల. అంగదంబులుఁ గంకణంబులు § హారవల్లులు నాదిగా
నంగకంబులభూషణంబులు § హారికాంతి వెలుంగఁగాఁ
సంగరాంగణభూమికిం దమ§చారుభావ మలంక్రియా
సంగతిం గలిగింప నొప్పిరి § శౌరి చూచితె వీరలన్. 144
నర్కుటము. త్వరితరథాశ్వమారుతగ§తస్ఫురితాకృతి యై
శరబహుశార్చిరుద్గమవి§శాలతఁ బొల్చుధను
ర్గురుఁ డనుచిచ్చుపై శలభ§కోటిగతిం బడి మ్రం
దిరి గనుగొంటె యేవుర నృ§దీర్ణులఁ గేకయులన్. 145
క. పంచాననంబుచేతం, బంచత్వముఁ బొంది యున్న§బంధురకరిఁ బో
లించుటకుం దగి యొప్పెం, బాంచాలుఁడు ద్రోణుకడిమిఁ§బడి కంసారీ. 146
క. ద్రుపదనృపాలునిధవళా,తపత్ర మస్త్రంబు లెచ్చోటుఁ § దాకఁక జిగి యా
రి పొలిచె శారదచంద్రుం, డుపమాపాత్రంబు గాఁగ § నుర్వి యనుదివిన్. 147
తే. వల్లభలును గొడండ్రు నీ§వసుమతీశ్వ,రునకు నగ్నిసంస్కారంబు§నొనరఁ జేసి
యుమ్మలికమునఁ దద్దయు § వెమ్మనంత,రంగములతోడ నరిగిరి§గంగ దెసకు.
క. ద్రోణుఁడు దలరం దలపడి, బాణకళావేది చేది§పతి యుజ్జ్వలత
ద్బాణహతిఁ గూలి సమర,క్షోణి పరిష్కార మగుచు §శోభిల్లెఁ గడున్. 149
తే. తలయుఁ గాళులుఁ దమయూరు§తలములందు
బెట్టికొని వీనిభార్యలు § బెట్టిదంపు
టడల్లుత్క్రాఁక్షునఁ [1]గడు బెగ § డారఁ గూరుఁ
నుల్లములతోడఁ బలవించు § చున్నవారు. 150

1. బలుబెగ డార, చ, గడు వగ నార.

క. మానవనాథు లనేకులు, వీనిభుజావిక్రమంబుకు వేడిఁ బడిరి నీ
మేనమఱఁది శిశుపాలుని,సూనుం డీధృష్టకేతుఁ జూచితె కృష్ణా. 151

ఉత్సాహావృత్తము. అతనినందనుఁడు సుకేతుఁ డల్లవాఁడె ద్రోణపా
తితుఁడుఁ వీనిఁ జూడఁగా మదిఁ సుయోధనుండుఁ ద
త్సుతుఁడుఁ దోఁచు చున్నవారు శోకవహ్నితాప మూ
ర్జితము గాఁగ బంధుజనులచిత్త మెంత గుందునో. 152

తే. అల్లవారె యవంతీశు లధికబాహు,బలులు విందానువిందులు బహుళభూష
ణోజ్జ్వలులు పడియున్నవారు గ్రవాయు,పతితకుసుమితనవసాలభంగి దోఁప. 153

వ. అని చూపి యిట్లనియె. 154

సీ. శాంతనవుండు నాచార్యుండుఁ గర్ణుండు, భూరిశ్రవుఁడు గురుపుత్త్రకుండుఁ
గృపుఁడు సైంధవుఁడును గృతవర్మయును గురు, రాజు [1]సమానుసరధికవరులుఁ
గలయంగ నెన్నఁడు కొలఁదులవారె వా, రలిగినఁ జెపుదు రయ్యమరు లైన
నట్టివీరులబారి కగపడి యుండియు, నేమియుఁ గారైతి రీవుఁ బాండు

తే. తనయు లందఱు నీకూర్మితమ్ముఁడును మ
హాద్భుత మ్మిది దలఁప భీష్మాదు లైన
వారి నటు పోర సర్జింప వచ్చు నెట్టి
పనియు భరమె దైవమునకుఁ బద్మనాభ.

వ. దైవంబు దుర్యోధనాదు లగునార్వురకు నొక్కట్టన నిట్లగునే యని వెండియు.

తరువోజ. కురురాజు మొదలైనకొడుకులనెల్లఁ, గోల్పోవు టిప్పుడు గోవింద కలిగె
నరిగితి సంధి సేయఁగ రాకయున్న, నట యప్డు నీచెప్పు లైనది కాదె
పరమహితంబుగఁ బలికిరి గంగ,పట్టియు విదురుండు పాటించి పెక్కు
వెరవుల నొత్తిన విన నైతి నావి, వేకులచూ పేల వృథ వోవ నేర్చు. 157

వ. అనిపలికి పశ్చాత్తాపదుఃఖంబు పెల్లున నొల్లంబోయి తెలిసి చిత్తస్థాయి యైన
పుత్త్రశోకం బడరి,యలఁతిగానియలఁతఁ బెట్ట నూరకుండి యక్కౌరవరాజపత్ని
పద్మనాభు దెసఁ గనుంగొని కోపోద్దీపిత యై. 158

సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతుల కుమారులు, తమలోన నీసున సమరమునకుఁ
దొడఁగిన నీవడ్డపడ వైతి తగు చాలు, మానసుల్ గలిగియు మాననీయ
వాక్యుండ వయ్యును శక్యసమస్తకా,ర్యుం డనఁ బేర్కనియును నుపేక్ష
చేసితి కురురాజుఁ జెఱుపన తిరిగితి,నిఖలరాజులఁ దదనీకములను

ఆ. నామ మడఁచిఁ తెల్ల భూములుఁ బాడయ్యె, నంతవట్టు ఫలము ననుభవింపు
మే పడంగ నిన్ను శాపానలజ్వాల,దగ్ధమూర్తిఁ జేయుదాన వినుము. 159

1. గ. సమాశవ.

— * గాంధారి శ్రీకృష్ణునకు శాపం బిచ్చుట * —

సీ. పూని పాతివ్రత్యపుణ్యఫలంబున, సంపాదితం బైనసార [1]తపము
బలిమి సాధనముగాఁ బలికెద నుత్తమ,జ్ఞాతులఁ దమలోన సంగరమునఁ
బొలియఁ జేసితి గాన పొలియుదు రన్యోన్య,ఘాతుకులై భవద్‌జ్ఞాతిజనులు
నీవును దప్పక నేఁ డాదిగా ముప్ప,దా ఱగునేఁ డైనయద్దినమున
తే. నరయ దిక్కెవ్వరును లేనియగ్గలంపుఁ,గుత్సితంపుఁదెఱంగునఁ గూలువాఁడ
విట్లు మీవధూజనములునేడ్చువారు, పతుల సుతులను బంధులఁ బనవి పనవి.
క. అని ఘోరంబుగఁ బలికిన, విని విపులమనస్కుఁ డైనవిష్ణుఁడు చిఱున
వ్వున నానన మొప్పఁగ న,వ్వనితకు ని ట్లనియె గౌరవస్తుత్యముగన్. 161
తే. మున్న కాదె యాదవులకు మునివరేణ్య,కలితదారుణశాపంబు గలదు నీకు
నేల చర్వితచర్వణ మిట్లు సేయ, దీన నీ వేమి త్రవ్వితి దానిఁ జెపుమ. 162
క. యదువంశజాతులకుఁ ద,ప్పదు నాశము వారి సురలుఁబరిమార్పఁగ లే
రది కారణంబు గాఁగఁ దె,గుదు రొండొరుచేత రణముఘోరత్వమునన్. 163
తే. అనిన పలుకులు విని పాండుతనయు లెదలు, వెఱపుపెంపునఁ గంపింపవిహ్వలించి
యాత్మజీవితములదెస నాస లపుడు, వదల విడిచిరి కౌరవవంశవర్య. 164
వ. ఇట్లు పలికినయచ్యుతుం డద్దేవి నుద్దేశించి లేవమ్మామృతులైనసకలబంధుమిత్త్రు
లకు నగ్నికార్యంబులు సేయింప వలయు నని వెండియు. 165
సీ. వినుము గాంధారి నీతనయుండు చేయు దు,ర్నయము లెఱుంగవే నాకు నీకు
శాంతనవునకు నాచార్యునకును బాహ్లి,కునకుఁ దండ్రి కి మాన్పఁగాలఁది గాని
[2]దుర్మానమున నిట్లు దొడరి యి ట్లయ్యె మీ,యపరాధమున వచ్చినట్టికీడు
నకు నింత నొవ్వంగ ననుఁబల్కఁదగునె యు,మ్మలకంబుధృతిఁబట్టమాన్పుమింక
తే. జేటునకుఁ జావునకు వగఁ జెందుజనుల
కినుమడింపదె మానసమున నలంత
రాచకూఁతుండ్రు సుతుల సంగ్రామనిరత
హృదయు లగువారిఁ గాంచఁ గోరుదుర కాదె. 166
వ. అనిచెవి సూఁడినట్లు పలికిన విని నిరుత్తర యై గాంధారి యూరకుండె నట్టియెడ
ధృతరాష్ట్రుండు ధర్మనందనుతో నీవు మనమొనలం గలజనులకొలంది యెఱుం
గుదు చచ్చినవారిలెక్క దలం తేని నా కెఱింగింపు మని పల్కిన విను మెఱుక
పడ్డవా రు[3]త్తమజనంబులు డెబ్బదియాఱుకోట్లునిఱువది వేలును ముక్కడిమూఁక
యిరువదినాలుగు వేలు మున్నూటయిరువండ్రుఁ దెగి రని చెప్పిన నమ్మనుజపతి
వీ రెందఱు నేగతికిఁ బోదు రనుటయు. 167
తే. ఎవ్వ రాత్మదేహమ్ములు సమిద్ధ మైన

1. క. ఫలము. 2. క. దుర్మానియట్టులుఁ 3. గ. ముప్పరంబులు.

యస్త్రవహ్ని వేలిచిరి వా ✽ రమరలోక
మునకుఁ జని నిర్జరాంగనా✽జనవిలసితుఁ
డై నయమరేంద్రునకుఁ బూజ్యు ✽ లగుదు రధిప. 168

క. తఱచుగ శస్త్రాస్త్రంబులు, నెఱఁకులు దూఱినఁ జలించి ✽ నిజధైర్యంబుల్
మఱచి తెరలి చచ్చిరి కొం,దఱు గుహ్యకగతికిఁ బోవఁ✽దగుదురు వారల్. 169

క. సమరమున నెత్తెఱంగున, సమసినస్మం గీడు తెరువు ✽ చన రుత్తమలో
కమునక పోదురు జనములు, ప్రముదితులై యండ్రు బుధులు ✽ పౌరవముఖ్యా.

క. అనిన విని నాథవంతులు, ననాథులును నైనవీరి ✽ కందఱకుఁ గృపా
ధనలోల చేయుఁగా వచ్చున కాదే, యగ్నికార్య✽శోభనముఁ దగన్. 171

వ. అని పలుకుటయు ధర్మనందనుం డిట్లను నీయఖిలజనంబులు నాహితాగ్నుల యట్ల యట్లుం గాక వీర లిందఱు కుదకదహనక్రియాకరణయోగ్యులును లేరు మన మేది కొలఁదిగా నిప్పని సేయుద మని పలికె తారజ్ఞాతవాసంబు నిర్వహించి సముచితప్రకారంబున విరాటాదులచేతం బరిజ్ఞాతులైనసమయంబున సంగతుండై యది మొదలుగాఁ జెల్లెడుశాంతికపౌష్టికాదిశ్రౌతస్మార్తక్రియాకలాపంబులునడుపుచుం దమయొద్ద నున్నధౌమ్యు నాలోకించి విదురుని సంజయుని యుయుత్సుని గనుంగొని మీరు భరతకులులకుం దక్కనాథవంతులైనవారలకు విధ్యుక్తంబుగా నగ్నిసంస్కారంబు సేయుం డని పనిచి యత్తెఱంగునకుం దోడుపడుటకై సూతజనంబులను దత్కాలసమాగతులైనకరిపురజనంబులోనం దగువారి నిరూపించి మున్న తెప్పించినచందనాగురుఖండక్షౌమవసనకస్తూరికాకుంకుమఘృతతైల ప్రభృతు లగువలయువస్తువు లాధౌమ్యముఖ్యుల కొప్పగించిన వా రయ్యవసరంబునం గూడికొనినబహుబ్రాహ్మణసంఘంబులతోఁ జని దుర్యోధనదుశ్శాసనకర్ణశల్యాదులకు నభిమన్యుఘటోత్కచవిరాటధృష్టకేతు ప్రముఖులకును దక్కను బేరెఱుకపడునానాదేశాధీశులకుం బ్రచురకాష్ఠసంచయంబులను భగ్నరథావయవధ్వజధనుశ్శరకుంతాదులను సొదలు పేర్పించి పితృమేధక్రియలు నడపి చిచ్చునం జొనిపి యనాథవంతులైనభూకాంతుల ననేకసహస్రసంఖ్యలం బ్రోవులుగాఁ బెట్టించి సమగ్రదారుసముదయంబులమర్చి యగ్ని యిచ్చి రప్పుడు ఋగ్యజుఃపఠనరవంబులును సామగాననాదంబులును రమణీరోదనధ్వనులును రోదసీకుహరంబు నిండె ధూమంబున దిక్కులు పిక్కటిల్లెఁ జేతనభూతంబుల కెల్ల విపులవిషాదం బావహిల్లె నివ్విధంబునం దగవు నడపించి. 172

కుంతి ధర్మజునకుఁ గర్ణుండు దనకొడు కగుట దెలుపుట.

సీ. భూవర కురువంశ✽పుంగవుం డగుధర్మ,తనయుండు ధృతరాష్ట్రు✽ వినయ మొప్ప
మున్నిడుకొని యూఁడు✽మొత్తంబుఁ దోడ్కొని, బంధుజనంబులు ✽ బిలసిరాఁగ
నరిగి గంగాస్నాన ✽ మాచరించి తిలోద,క ప్రదానము సర్వ✽కౌరవులకు

నయ్యాంబికేయుఁడు ✽ నక్కురుభార్యలు, ననుజులుఁ దానును ✽ నధికనిష్ఠఁ
ఆ. జేసి రతనికడకు ✽ నాసమయంబున, నడలునెమ్మనమున ✽ నడరి క్రమ్మ
కన్నునీరు మొగము✽గప్పంగఁ జని కుంతి, యెల్లవారు వినఁగ ✽ నిట్టులనియె. 173

తరల. వినుము కౌరవకోటికిం దన✽విల్లు పెట్టనికోఁటగా
నని యొనర్చి భవద్బలంబుల ✽ నన్నిటిన్ ఘనము నేవురం
దనిపి యంబరచారు లెల్లను ✽ దన్ను మెచ్చి నుతింపఁ బా
ర్థునిమహాస్త్రము బల్విడిం దల ✽ ద్రుంపఁ గూలినకర్ణునిన్. 174

క. జను లెల్లను రాధేయుం, డనుటను మీరలును వాసి ✽ నట్టుల కా నె
మ్మనమునఁ దలంతు రటు గా, దనఘు మదీయాత్మజన్ముఁ ✽ డాతం డరయన్. 175

ఆ. మీకు నగ్రజుండు ✽ నాకు భాస్కరుదయ, లలితకవచకుండ✽లములతోడఁ
బుట్టినాఁడు గానఁ ✽ బోయంగవలయుఁది, లోదకంబు లమ్మ✽హోన్నతునకు. 176

వ. అని తదీయజన్మప్రకారంబును దివాకరుప్రసాదభావంబును జెప్పుటయు దుస్స
హంబు లగునమ్మాటలు చెవులు సూఁడినట్లయినఁ బాండవులు పరమదుఃఖా
వేశంబు నొంది రంమ భీమాదులు నివ్వెఱ పడియుండ ధర్మనందనుండు దల్ల
డిల్లుచుం దల్లితో ని ట్లనియె. 177

సీ. అనిలజార్జునుల మా✽ర్కొన నేర్చె నెవ్వని,యుత్సాహ మూఁది సు✽యోధనుండు
వైదేహపాండ్రాది✽వసుధేశు లెవ్వని,కడిమిసొంపున నరి✽గాఁపు లైరి
మనసైన్యకోటి యె✽వ్వనిబాహువిర్యసం,పద కోడి యంతంత ✽ నొదుఁగుచుండు
నద్భుతం బొనరించె ✽ నమరుల కెవ్వని,యసమానవివిధది✽వ్యాస్త్రమహిమ
తే. మమ్ము నందఱ నెవ్వని✽మహితశక్తి, యెక్కుడై సంగరంబునఁ ✽ జిక్కుపఱిచె
నట్టికర్ణునిఁ గొంగున ✽ నగ్గి డాఁచి,నట్లు లెమ్మయి డాఁచి తో✽యమ్మ చెపుమ.

క. అర్జునుఁ డొకరుఁడు దక్క ను, పార్జితశౌర్యమున నమ్మ✽హాబాహుని వి
స్ఫూర్జితరథమున కెదు రై, గర్జిల్లఁగ రథికుఁ డెందుఁ ✽ గలుగునె జననీ. 179

తే. కర్ణుఁ దొలుచూలుగా నేల ✽ కంటి తల్లి, నీదుమంత్రంబు పరమవి✽షాదకారి
యయ్యె మా కెల్ల నట్టిమ✽హాబలైక,గణ్యు బ్రుంగుడుపఱచుట ✽ కారణముగ.

తరువోజ. భానుపుత్త్రునిచావు ✽ బంధుల నెల్లఁ, బరమసంతాపంబు✽పాల్పడఁ జేసె
మానితబలుఁ డభి✽మన్యుండు పోర, మడిసినప్పుడు నిట్టి✽మఱుకువ నాత్మ
నూనదు ద్రౌపదే✽యులనాశమునకు, నుడుక దివ్విధమున ✽ నుల్లంబు ద్రుపద
సూనులు ధృతరాష్ట్ర✽సుతులును ద్రుంగు,చొప్పునకెమ్మియుఁ ✽ జొర దడల్ చాల.

ఆ. అతఁడు మాకు నన్న ✽ యని మున్న యెఱుఁగంగఁ
గన్నఁ గురుకులంబుఁ✽ గలఁగఁబడక
మనుదు మట్టు లైన ✽ మనుజలోకమునకుఁ

గలుగ దడలు మాకుఁ గ గలుగ దడలు. 182

వ. అని విలాపంబు సేసి విషాదశిథిలవర్ణంబులతో గోత్రనామంబు లుగ్గడించుచు నమ్మార్తాండనందనునకుం దిలోదక ప్రదానంబు సేసె నదనంతరంబ భీమార్జుననకుల సహదేవులుం జేసి రట్లు గర్ణుండు పాండవాగ్రజుండగుట యెఱింగి కురువధూజనంబు లార్తనాదంబు లెసంగ నాక్రందించిరి ధృతరాష్ట్రుండును గాంధారీకుంతీపూర్వకం బుగా నతనికి నుదకకర్మం బాచరించె నయ్యజాతశత్రుం డాదినేశపుత్త్రునివలని సౌభ్రాత్రంబువలనఁ బరిచారికాసమేతంబుగాఁ దద్భార్యల రావించి గారవించి యతనికై యనేకవిధ పుణ్యకర్మంబులు భూరిదక్షిణంబులుగా ననుష్ఠించి కృతకృత్యతానందంబు నొంది సకలబంధుసహితంబుగా గంగాసముత్తరణం బాచరించె నని యిట్లఖిలజనాభినందితుం డగుధర్మనందనుండు గర్ణుం దమయన్నయని యెఱింగిన తెఱంగు వైశంపాయనుండు జనమేజయున కెఱింగించిన నజ్జనపతి కురువంశ్యుం డగునయ్యుధిష్ఠిరువర్తనం బటమీఁద నెట్లు సెల్లెనని యడుగుటయు. 183

మందాక్రాంతము. వీణానాద ప్రతిమనిగమాఽవిర్భవత్సారపుణ్య
శ్రేణీసంపాదిత[1]విమలతాఽస్థేమనిర్లేపచిత్త
త్రాణ క్రీడాకలనసతతోత్సాహవద్దివ్యభావా
ప్రాణాపానాహరణనిపుణప్రాపణీయానుభావా. 184

క. త్వంతాహంతానిరసన, శాంతాంతఃకరణయోగిజనవిజ్ఞేయా
చింతాసాగరమగ్న, భ్రాంతజనాధ్యేయ పరమభక్తివిధేయా. 185

మాలిని. భరితనియమచేతఃపద్మవిజ్ఞానకేలీ
పరిమళపరిపాకప్రౌఢసంపర్కశాలీ
పరిణతికృత[2]దూష్యద్భంగిభూతాళిహేలా
కరణభృతిజగ[3]త్సంస్కృతానందశీలా 186

గద్య. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధా
రాధనవిరాజి తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బైన శ్రీమహా
భారతంబున స్త్రీపర్వంబునందు సర్వంబును
సమాప్తము.

1. క. నువిమలాశేషనిర్లేపచిత్తా. 2. గ. దృప్యద్భంగి. 3. గ. త్సంక్రాంతతానంద.

ఏలూరు పట్టాభిరామా ముద్రాక్షరశాలయందు ముద్రింపఁబడియె.